

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Migracje szansą województwa lubelskiego –
wspieranie pozytywnych trendów adaptacyjnych na regionalnym rynku pracy

Migracje a rynek pracy w województwie lubelskim

Praca zbiorowa

**Raport z badań
przeprowadzonych w ramach projektu**

Projekt **Migracje szansą województwa lubelskiego – wspieranie pozytywnych trendów adaptacyjnych na regionalnym rynku pracy** zrealizowano w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, Priorytet VI – Rynek pracy otwarty dla wszystkich, Działanie 6.1 – Poprawa dostępu do zatrudnienia oraz wspieranie aktywności zawodowej w regionie, Poddziałanie 6.1.1 – Wsparcie osób pozostających bez zatrudnienia na regionalnym rynku pracy

Projekt realizowany przez Fundację Centrum Badania Opinii Społecznej

ul. Żurawia 4a, 00-503 Warszawa

e-mail: sekretariat@cbos.pl; info@cbos.pl

<http://www.cbos.pl>

(48 22) 625 76 23

Konsultacja naukowa projektu

dr hab. Urszula Sztandar-Sztanderska, prof. UW

Redakcja naukowa

dr hab. Mirosława Grabowska

Redakcja

Joanna Pastuszka

Małgorzata Stańczak

Projekt graficzny, skład

Elżbieta Kuźniar

Grzegorz Łaganowski

Projekt okładki

Krzysztof Janowski

Publikacja dystrybuowana bezpłatnie

ISBN 978-83-903171-5-X

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Publikacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej
w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Spis treści

Katarzyna Kowalczuk

Wprowadzenie 5

Katarzyna Kowalczuk

Rozdział 1. Mobilność a rynek pracy w województwie lubelskim	12
1.1. Charakterystyka respondentów.....	12
1.1.1. Pracujący badani.....	13
1.1.2. Bezrobotni badani.....	15
1.2. Mobilność związana z pracą – dojazdy	17
1.2.1. Geografia mobilności	18
1.2.2. Charakterystyka osób najbardziej mobilnych.....	19
1.2.3. Dojazdy do pracy – dodatkowe aspekty mobilności.....	21
1.3. Deklarowana skłonność do dojazdów i migracji	24
1.3.1. Skłonność do dojazdów pracujących respondentów.....	24
1.3.2. Skłonność do dojazdów bezrobotnych respondentów	27
1.3.3. Porównanie deklarowanej mobilności osób pracujących i bezrobotnych	29
1.3.4. Zainteresowanie migracjami sezonowymi.....	30
1.3.5. Ogólna gotowość do migracji.....	31
1.4. Skala migracji do województwa lubelskiego oraz migracji wewnętrznych	34
1.5. Migracje z województwa lubelskiego	36
1.5.1. Migracje zarobkowe	37
1.5.2. Migracje edukacyjne i mobilność związana z nauką.....	40
1.6. Migracje zagraniczne.....	43
1.6.1. Kim są migranci zarobkowi wyjeżdżający za granicę?	43
1.6.2. Kierunki wyjazdów mieszkańców Lubelszczyzny	47
1.6.3. Znaczenie sieci migranckich.....	48
1.6.4. Doświadczenia pracy za granicą.....	49
1.6.5. Powody powrotów	52
1.7. Determinanty migracji.....	53
1.7.1. Gotowość do migracji w zależności od płci i innych zmiennych demograficznych oraz społecznych	53
1.7.2. Gotowość do migracji w zależności od aktywności zawodowej	55
1.7.3. Inne czynniki wpływające na gotowość do migracji	57
Podsumowanie.....	60
Tabele aneksowe	63

Marcin Herrmann

Rozdział 2. Mobilność a rynek pracy w powiecie **grodzkim Lublin**

Marcin Herrmann

Rozdział 3. Mobilność a rynek pracy w powiecie **lubartowskim**..... 81

Marcin Herrmann

Rozdział 4. Mobilność a rynek pracy w powiecie **lubelskim**..... 96

Marcin Herrmann

Rozdział 5. Mobilność a rynek pracy w powiecie **łęczyńskim**

Marcin Herrmann

Rozdział 6. Mobilność a rynek pracy w powiecie **świdnickim**..... 125

<i>Magdalena Gwiazda</i>	
Rozdział 7. Mobilność a rynek pracy w powiecie grodzkim Biała Podlaska	139
<i>Magdalena Gwiazda</i>	
Rozdział 8. Mobilność a rynek pracy w powiecie białskim	152
<i>Jolanta Kalka</i>	
Rozdział 9. Mobilność a rynek pracy w powiecie parczewskim	167
<i>Beata Roguska</i>	
Rozdział 10. Mobilność a rynek pracy w powiecie radzyńskim	181
<i>Jolanta Kalka</i>	
Rozdział 11. Mobilność a rynek pracy w powiecie włodawskim	196
<i>Michał Feliksiak</i>	
Rozdział 12. Mobilność a rynek pracy w powiecie grodzkim Chelmem	208
<i>Barbara Badora</i>	
Rozdział 13. Mobilność a rynek pracy w powiecie grodzkim Zamość	220
<i>Agnieszka Cybulska</i>	
Rozdział 14. Mobilność a rynek pracy w powiecie biłgorajskim	235
<i>Michał Feliksiak</i>	
Rozdział 15. Mobilność a rynek pracy w powiecie chelmskim	251
<i>Agnieszka Cybulska</i>	
Rozdział 16. Mobilność a rynek pracy w powiecie hrubieszowskim	264
<i>Rafał Boguszewski</i>	
Rozdział 17. Mobilność a rynek pracy w powiecie krasnostawskim	279
<i>Krzysztof Pankowski</i>	
Rozdział 18. Mobilność a rynek pracy w powiecie tomaszowskim	294
<i>Barbara Badora</i>	
Rozdział 19. Mobilność a rynek pracy w powiecie zamojskim	310
<i>Katarzyna Wądołowska</i>	
Rozdział 20. Mobilność a rynek pracy w powiecie janowskim	327
<i>Katarzyna Wądołowska</i>	
Rozdział 21. Mobilność a rynek pracy w powiecie kraśnickim	341
<i>Katarzyna Kowalczyk</i>	
Rozdział 22. Mobilność a rynek pracy w powiecie lukowskim	356
<i>Agata Stasik</i>	
Rozdział 23. Mobilność a rynek pracy w powiecie opolskim	370
<i>Katarzyna Kowalczyk</i>	
Rozdział 24. Mobilność a rynek pracy w powiecie puławskim	384
<i>Agata Stasik</i>	
Rozdział 25. Mobilność a rynek pracy w powiecie ryckim	397
<i>Marcin Herrmann</i>	
Rozdział 26. Zróżnicowanie zjawiska mobilności w powiatach województwa lubelskiego.....	410
Bibliografia	434

Wprowadzenie

Niniejszy raport przygotowano dla publicznych służb zatrudnienia województwa lubelskiego na potrzeby projektu „Migracje szansą województwa lubelskiego – wspieranie pozytywnych trendów adaptacyjnych na regionalnym rynku pracy” współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki.

Raport przedstawia wyniki badań terenowych. Prezentuje dane dotyczące skali migracji wewnętrznych, międzywojewódzkich i zagranicznych, czynników wpływających na skłonność do migracji, czyli zmiany miejsca zamieszkania na dłuższy okres (w szczególności migracji zarobkowych), a także innych form mobilności w województwie, przede wszystkim dojazdów do pracy.

Znaczenie tego rodzaju tematyki wzrosło wraz ze zmianami demograficznymi, jakie obserwujemy zarówno w skali kraju, jak i Europy. Zmniejszenie się liczby ludności, co oznacza także spadek zasobów siły roboczej, nie pozostaje bez wpływu na rozwój gospodarczy. W związku z tym rośnie znaczenie zagadnienia mobilności przestrzennej pracowników (Manpower, 2008), szczególnie, że wraz ze spadkiem przyrostu naturalnego rośnie znaczenie migracji jako czynnika zmian demograficznych. W wielu dokumentach Parlamentu Europejskiego mobilność pracowników jest wskazywana jako „główny instrument umożliwiający osiągnięcie celów strategii lizbońskiej”, która mówi o przekształceniu Europy w najbardziej konkurencyjną gospodarkę opartą na wiedzy. Parlament Europejski podkreśla, że wciąż znajduje się ona na zbyt niskim poziomie. Natomiast „zbyt mała mobilność może oznaczać ograniczone zdolności dostosowawcze i ograniczoną konkurencyjność” (Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny, 2009: C 228/18).

Kwiatkowski i inni (2005) wskazują na szczególne znaczenie mobilności międzyregionalnej jako mechanizmu umożliwiającego zmniejszenie różnic na rynku pracy. Niska mobilność międzyregionalna pracowników jest jednym z powodów utrzymującego się dość wysokiego bezrobocia w Polsce (Narożny, 2006). Tymczasem migracje wewnętrzne, a przede wszystkim międzywojewódzkie generalnie są w naszym kraju stosunkowo niewielkie (Kwiatkowski i inni, 2005).

Naukowcy natomiast zauważają zarówno pozytywne, jak i negatywne skutki migracji zarobkowych. Do pozytywów najczęściej zaliczane są zmniejszenie stopy bezrobocia i poprawa sytuacji materialnej migranckich rodzin. Czasami wskazuje się również na potencjał podniesienia kultury pracy, zdobycia nowych kwalifikacji

oraz upowszechnienia się języków obcych (Staszyńska, 2009; Komisja Wspólnot Europejskich, 2008). Barwińska-Małajewicz (2007) postawiła tezę, że nawet sezonowe wyjazdy do prac w rolnictwie mogą przynieść pewne „miękkie rezultaty” w postaci nabywania umiejętności pracowniczych (np. pracy w zespole) i zdolności motywacyjnych. Komisja Wspólnot Europejskich (2008) podkreśla natomiast znaczenie przekazów pieniężnych od migrantów, które są czynnikiem wzrostu gospodarczego w regionach i krajach ich pochodzenia, wspierając ogólny popyt. W kontekście migracji zagranicznych Polska wskazywana jest jako kraj, w którym od wejścia do UE przekazy pieniężne od migrantów są istotną częścią PKB. Na bardzo duży wzrost transferów pieniężnych i ich znaczenie nie tylko w mikro-, lecz również w makroskali wskazuje także Okólski (2006).

Najczęściej wymienianymi negatywnymi skutkami migracji są „drenaż mózgów” oraz skutki społeczne (wpływ na więzi rodzinne). Komisja Wspólnot Europejskich (2008), przyznając, że zjawisko „drenażu mózgów” może występować na pewną skalę, sugeruje, że ma ono jednak ograniczony zasięg. Klagge i Klein-Hitpaß (2007) twierdzą nawet, że w latach 90. dwudziestego wieku trendy migracyjne wśród wysoko wykwalifikowanych pracowników uległy odwróceniu i w wyniku większej skali ich powrotów powinniśmy mówić o „zyskach mózgów” (*brain gain*), a nie ich drenażu (*brain drain*). Parlament Europejski (2009) wskazuje natomiast na brak równowagi, do którego mogą doprowadzić migracje, jako jedno z zagrożeń wynikających z mobilności. „Zbyt duża mobilność z regionów uboższych do bogatszych może mieć wpływ na rynki pracy (brak wykwalifikowanych pracowników, wzrost bezrobocia, drenaż mózgów)”. W związku z tym nawołuje do stworzenia „koncepcji sprawiedliwej i zrównoważonej mobilności”.

Problemem dla rynku pracy może być jednak nie tylko odpływ potencjalnych pracowników, lecz również nasilenie się migracji powrotnych z zagranicy. Adaptacja migrantów powrotnych do lokalnego rynku pracy może stanowić wyzwanie dla lokalnych służb zatrudnienia. Na korzyści, ale i wyzwania związane z migracjami powrotnymi, analizując zjawisko emigracji powrotnych po 1989 roku, wskazywali między innymi Fihel i inni (2008). W swoim raporcie wskazują oni z jednej strony na środki i kompetencje migrantów, które mogą oni wnieść do społeczności lokalnych, ale z drugiej strony na ryzyko bezrobocia związane z problemami z wejściem na polski rynek pracy oraz ryzyko reemigracji.

Problematyka migracji jest szczególnie istotna na Lubelszczyźnie. Jak zaznacza Kaczmarczyk i Napierała (2008), „województwo lubelskie jest jednym z ważnych regionów na migracyjnej mapie Polski” (str. 43). Charakteryzuje się ono ujemnym saldem migracji, co oznacza, że więcej osób opuszcza ten region, niż się do niego sprowadza. Fakt ten budzi niepokój władz lokalnych i został wskazany w *Strategii rozwoju województwa lubelskiego na lata 2006–2020* jako jeden z niekorzystnych czynników dla rozwoju regionalnego. Analizy SWOT sygnalizują, że odpływy

migracyjne najlepiej wykształconych osób są jednym z zagrożeń dla całej Polski Wschodniej (Gorzela, 2006).

Prognoza ludności dla województwa lubelskiego na lata 2008–2035 przewiduje systematyczny spadek liczby ludności (o 13% w podanym okresie) jako efekt zarówno negatywnego bilansu zgonów i urodzeń, jak i negatywnego salda migracji, chociaż prognoza ta zakłada również spadek udziału migracji zagranicznych (GUS, 2008). Kupiszewski, Durham i Rees (1996) właśnie taką sytuację, kiedy zarówno saldo naturalne, jak i migracyjne jest ujemne, wskazują jako najbardziej niekorzystną dla rozwoju społeczności lokalnych.

Lubelszczyzna jest regionem o najniższych napływach ludności z innych województw i stosunkowo wysokich odpływach ludności w ramach migracji międzyregionalnych (Kwiatkowski i inni, 2005). Jednak jak dotąd nie przeprowadzono pogłębionych badań migracji wewnętrznych i międzyregionalnych dla tego regionu. Lukę tę po części wypełni ten projekt.

Dotychczasowe opracowania dotyczące mobilności najczęściej podejmowały problematykę migracji zagranicznych. Zainteresowanie tym aspektem migracji wynika przede wszystkim ze skali tego zjawiska. Według Kaczmarczyka i Okólskiego (2008) województwo lubelskie było jednym z pięciu regionów Polski, mających największy udział w migracjach zagranicznych przed 2004 rokiem i pozostało takim po przystąpieniu Polski do Unii Europejskiej, kiedy to w wyniku zmian instytucjonalnych, a przede wszystkim otwarcia niektórych rynków pracy, bardzo wzrosła liczba Polaków wyjeżdżających za granicę w celach zarobkowych.

Ogólnowojevodzkie badania migracji zagranicznych ostatni raz przeprowadzono w 2007 roku (Gwiazda i Roguska, 2008), jednak wówczas blok pytań dotyczący tej tematyki był stosunkowo krótki. W badaniu przeprowadzonym przez Wojewódzki Urząd Pracy za pomocą ankiety internetowej zrealizowano 148 wywiadów z osobami, które wyjeżdżały zarobkowo za granicę (WUP w Lublinie, 2007). W tym wypadku wybór narzędzia wpłynął na reprezentatywność próby. Natomiast badania Kaczmarczyka i Napierały (2008) dotyczyły jedynie miasta Lublina i powiatu biłgorajskiego. Pokazały one duże zróżnicowanie kierunków migracji i profili migrantów z obu społeczności, co świadczy o potrzebie ogólnowojevodzkich, reprezentatywnych badań dotyczących tego zjawiska. „Mapa współczesnej mobilności Polaków jest bardzo zróżnicowana (...), [zatem] badanie lokalnych i regionalnych kontekstów migracyjnych wydaje się być działaniem wielce użytecznym” (Kaczmarczyk i Napierała, 2008: 31). Badanie przeprowadzone w ramach projektu pozwala zaprezentować trendy w mobilności mieszkańców całego regionu oraz poszczególnych powiatów województwa lubelskiego.

Dostępne informacje na temat migracji zagranicznych mieszkańców Lubelszczyzny są niepełne, a dodatkowo możliwości dokonania analiz porównawczych są ograniczone z powodu różnic metodologicznych. Można jednak przedstawić główne trendy i wnioski płynące z przeprowadzonych na terenie województwa badań.

Oszacowaniem skali zjawiska zajęli się między innymi CBOS (Gwiazda i Roguska, 2008) oraz Kaczmarczyk i Napierała (2008). W pierwszym przypadku stwierdzono, że co dziesiąty dorosły mieszkaniec województwa lubelskiego pracował za granicą, a w co dziesiątym gospodarstwie domowym ktoś z jego członków był w trakcie realizacji badania nieobecny z tego powodu. W badaniach Kaczmarczyka i Napierały (2008) liczby te były dużo wyższe. Podają oni, że częściej niż w co trzecim gospodarstwie domowym w badanych lubelskich społecznościach przynajmniej jedna osoba dorosła uczestniczyła w migracji (w przeszłości lub w trakcie badania). Niezależnie od różnic liczbowych uzyskane informacje potwierdzają, że głównymi kierunkami emigracji są Niemcy i Wielka Brytania. Natomiast Kaczmarczyk i Napierała (2008), porównując przed- i poakcesyjne migracje mieszkańców województwa lubelskiego, zaobserwowali, że od wejścia Polski do Unii Europejskiej nastąpiły pewne zmiany w natężeniu wyjazdów do poszczególnych krajów. Spadła liczba wyjazdów do Niemiec, a zwiększyła się do Wielkiej Brytanii.

Kwestią, na którą autorzy zwracają szczególną uwagę, jest wykształcenie migrantów. Zainteresowanie to wynika głównie z obaw przed tzw. „ucieczkami mózgow”. U Kaczmarczyka i Napierały (2008) aż połowa migrantów legitymowała się wykształceniem wyższym, chociaż tak wysoki odsetek uzasadniają oni raczej zjawiskiem „oczyszczania” się rynku pracy z nadmiaru siły roboczej niż „drenażem mózgow”. W badaniu WUP (2007) udział osób z wyższym wykształceniem wśród migrantów zagranicznych był również duży (ponad jedna trzecia badanych migrantów posiadała wykształcenie wyższe, a pozostali w większości legitymowali się przynajmniej średnim), ale odsetek ten był znacząco mniejszy. Zagrożenie wynikające z migracji najlepiej wykształconych mieszkańców potwierdza również sondaż WUP (2009), który badał zachowania młodych ludzi kończących studia. Pokazał on, że ponad dwie piąte ankietowanych (41%) rozważało emigrację w przypadku nieznaledzenia satysfakcjonującej pracy w kraju, a kolejne 8% badanych planowało wyjazd do pracy za granicę, nawet nie szukając pracy w Polsce. Wyniki te sugerują, że prawie połowa studentów pod koniec swej nauki rozważała wyjazd do pracy za granicę.

Mimo że Lubelszczyzna jest regionem o negatywnym saldzie migracyjnym, jest także obszarem o dużej częstotliwości powrotów migrantów zagranicznych (Anacka, 2010). Ta charakterystyka migracji może okazać się kluczowa dla wykorzystania szans płynących z mobilności mieszkańców. Migranci mogą odgrywać pozytywną rolę w rozwoju regionalnym, zdobywając dodatkowe umiejętności i doświadczenia oraz środki, które mogą inwestować w regionie, z którego pochodzą (Fihel i inni, 2008).

Wnioskowanie na temat mobilności geograficznej i zawodowej mieszkańców województwa należy przeprowadzić z uwzględnieniem ogólnej sytuacji społeczno-

-ekonomicznej regionu. Po pierwsze, należy zwrócić uwagę na jego peryferyjne, przygraniczne położenie. To ono między innymi oddziałuje na sytuację gospodarczą, która jest znaczenie gorsza niż w kraju. Lubelszczyzna zaliczana jest do tzw. Polski Wschodniej, czyli województw objętych programem rozwoju regionów charakteryzujących się niskim rozwojem gospodarczym (Gorzela, 2006).

Jednym ze wskaźników poziomu rozwoju gospodarczego i jednocześnie wydajności pracy jest PKB na 1 mieszkańca, które w województwie lubelskim w 2007 roku wynosiło 67,7% średniej krajowej (GUS, 2009). Jak zaznaczono w *Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego*, „udział województwa w PKB kraju jest nieadekwatny do potencjału demograficznego regionu” (Zarząd Województwa Lubelskiego, 2005).

Jednym z czynników znacząco wpływających zarówno na PKB, jak i na rynek pracy jest udział sektora rolniczego w gospodarce regionu. Według analiz Gajewskiego i Tokarskiego (2003) Lubelszczyzna charakteryzuje się najwyższym wśród wszystkich województw udziałem tego sektora w zatrudnieniu. Tymczasem rolnictwo jest sektorem o niskiej wartości dodanej. W 2002 roku w województwie lubelskim w strukturze tworzenia WDB (wartości dodanej brutto) udział rolnictwa wynosił jedynie 5%, natomiast w strukturze zatrudnienia stanowił najbardziej znaczący sektor, w którym pracowało 38% mieszkańców regionu. Ta charakterystyka województwa silnie wpływa także na inne wskaźniki ekonomiczne, np. na atrakcyjność inwestycyjną regionu. Jak pokazuje raport Instytutu Badań nad Gospodarką Rynkową, region jest bardzo mało atrakcyjny nie tylko ze względu na infrastrukturę i inne charakterystyki rynku, lecz także pod kątem zasobów pracy. Mimo że koszty pracy są niskie, dostępność pracowników jest zbyt mała (Nowicki, 2009). Utrzymywanie się obecnych trendów migracyjnych może tę sytuację jedynie pogorszyć.

Z trudnej sytuacji gospodarczej wynikają również wysokie bezrobocie i gorsze wskaźniki dotyczące poziomu życia ludności, które mogą być czynnikami motywującymi do migracji. Jak podaje WUP (2010), wskaźnik natężenia bezrobocia w województwie lubelskim jest znacznie wyższy od wskaźnika krajowego. Wielkość bezrobocia na obszarze województwa jest również zróżnicowana i świadczy o niewystarczających przepływach siły roboczej między lokalnymi rynkami.

Lubelszczyzna, tak jak inne województwa zaliczane do tzw. Polski Wschodniej, charakteryzuje się ponadto jednymi z najniższych zarobków w kraju. W 2001 roku dochody ludności osiągały 85,8% dochodów ludności w Polsce (Leszczyńska, 2006). Województwo lubelskie jest jednym z regionów, w których występuje najwyższe zagrożenie ubóstwem, także ubóstwem skrajnym, czyli życiem w warunkach poniżej minimum egzystencji (GUS, 2010).

Mocnym atutem Lubelszczyzny jest natomiast nauka. Region zajmuje 4–5 miejsce w Polsce pod względem potencjału intelektualnego (Zarząd Województwa Lubelskiego, 2005). W szczególności miasto Lublin oferuje bogatą ofertę edukacyjną.

Metodologia

W ramach projektu przeprowadzono sondaż – ilościowe badania za pomocą wystandaryzowanego wywiadu kwestionariuszowego. Badania sondażowe realizowane były od kwietnia do czerwca 2010 roku. W każdym powiecie przeprowadzono wywiady z co najmniej 100 osobami w wieku produkcyjnym. Całkowita próba to 3000 osób.

Respondenci byli losowani metodą *random route* od losowo wybranego adresu z próby gospodarstw domowych. Badanie jest reprezentatywne dla mieszkańców w wieku produkcyjnym (kobiety 18–59 lat, mężczyźni 18–64 lata) całego województwa lubelskiego i poszczególnych powiatów.

Przeprowadzone badanie umożliwiło przeanalizowanie skali, uwarunkowań, przebiegu i konsekwencji migracji oraz innych form mobilności przestrzennej w województwie lubelskim. Umożliwiło również udzielenie odpowiedzi na pytania badawcze zawarte w projekcie:

- 1) Czy istnieje przepływ pracowników pomiędzy powiatami (innymi województwami, krajami), jaka jest jego skala?
- 2) Pracownicy jakich branż, zawodów są bardziej (mniej) mobilni od innych?
- 3) Jaka jest deklarowana, a jaka faktyczna skłonność do migracji?
- 4) Jakie są determinanty migracji?

Poniżej przedstawione są definicje pojęć kluczowych dla projektu.

A. Kategorie wiekowe

W raporcie znajdują się odniesienia do trzech bardzo ważnych pojęć nawiązujących do wieku ankietowanych, tj. wiek produkcyjny, mobilny i niemobilny. Całe badanie obejmowało jedynie osoby w wieku produkcyjnym. Ponadto w raportach powiatowych z powodu mniejszych liczebności nie stosowano kilku kategorii wiekowych, a jedynie rozróżnienie na osoby w wieku mobilnym i niemobilnym. Są to również kategorie stosowane w statystyce publicznej.

- 1) Wiek produkcyjny – ludność w wieku zdolności do pracy, tj. mężczyźni w wieku 18–64 lata oraz kobiety – 18–59 lat.
- 2) Wiek mobilny – rozróżnienie stosowane w statystyce publicznej określające ludność w wieku 18–44 lata.
- 3) Wiek niemobilny – rozróżnienie stosowane w statystyce publicznej określające mężczyzn w wieku 45–64 lat i kobiety 45–59 lat.

B. Pracujący

Za osoby pracujące uznano badanych pracujących na podstawie jakiegokolwiek umowy lub uzgodnienia między pracującym a pracodawcą (niekoniecznie w formie umowy o pracę), osoby samozatrudnione, pracujące we własnych gospodarstwach rolnych, a także pomagających członków rodzin – czy to w gospodarstwie rolnym, czy w firmie poza rolnictwem.

C. Bezrobotni

Zjawisko bezrobocia definiowane jest w różnorodny sposób. Także w niniejszym raporcie odnosimy się do kilku jego definicji:

- 1) Kategoria opierająca się na samookreśleniu – w pytaniu o aktywność zawodową badani mogli wybrać odpowiedź, że są bezrobotni.
- 2) Kategoria opierająca się na definicji stosowanej w BAEL (Badanie Aktywności Ekonomicznej Ludności) – w raporcie wojewódzkim osoby bezrobotne zostały zdefiniowane jako badani pozostający bez pracy, gotowi ją podjąć w ciągu tygodnia i aktywnie jej poszukujący w okresie 4 tygodni przed badaniem.
- 3) Bezrobotni w analizach powiatowych – to osoby pozostające bez pracy i gotowe ją podjąć w ciągu tygodnia. W raportach powiatowych zmodyfikowano definicję osoby bezrobotnej z powodu małych liczebności, które przy zastosowaniu dodatkowo kryterium aktywnego poszukiwania pracy niebezpiecznie zmniejszyły liczebność tej grupy.
- 4) Długotrwale bezrobotni – rozróżnienie stosowane w statystyce publicznej określające osoby poszukujące pracy 13 miesięcy i dłużej.

Układ książki

Raport przedstawia wyniki z badań terenowych przeprowadzonych we wszystkich powiatach województwa lubelskiego. Składa się z dwóch części. Pierwsza z nich prezentuje dane dla całego województwa, natomiast w drugiej znajdują się analizy na poziomie powiatów. W zakończeniu przedstawione jest natomiast zestawienie informacji o powiatach i analizy porównawcze trendów w mobilności mieszkańców poszczególnych powiatów województwa lubelskiego.

Analizy wojewódzkie pozwoliły na przedstawienie szerszego spektrum zagadnień związanych z mobilnością przestrzenną. W raportach powiatowych nie było możliwe przedstawienie niektórych aspektów mobilności, natomiast pozwoliły one na ukazanie geograficznego zróżnicowania tego zjawiska.

Mamy nadzieję, że prezentowane niżej wyniki okażą się równie interesujące poznawczo, co użyteczne dla prowadzenia polityki społecznej.

Warszawa, październik 2010 rok

Rozdział 1

Mobilność a rynek pracy w województwie lubelskim

Mobilność może przybierać różne formy. Obejmuje nie tylko migrację, czyli długookresową zmianę miejsca zamieszkania, lecz także migracje cyrkulacyjne i inne formy mobilności przestrzennej, np. dojazdy do pracy. Raport zawiera dane i analizy ukazujące różne aspekty mobilności przestrzennej mieszkańców województwa lubelskiego. Poszczególne aspekty mobilności badaliśmy przede wszystkim w kontekście rynku pracy. Wyniki badania są reprezentatywne dla mieszkańców województwa w wieku produkcyjnym.

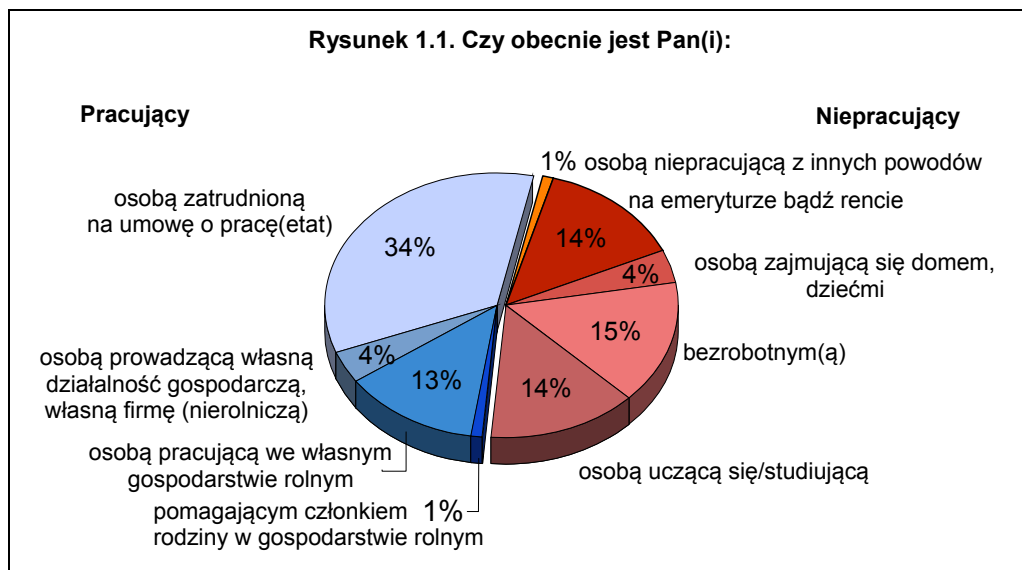
1.1. Charakterystyka respondentów

Wśród ankietowanych 52% to mężczyźni, a 48% kobiety. Ponad dwie piąte (43%) posiada wykształcenie średnie, a ponad jedna czwarta (28%) – zasadnicze zawodowe. Wykształceniem wyższym legitymuje się 16% badanych, natomiast jedynie podstawowe ma 13%.

Ponad połowa badanych (51%) mieszka w rejonach wiejskich. Mniej więcej co dziewiąty (11%) w miasteczkach do 20 tysięcy mieszkańców, tyle samo osób (11%) zamieszkuje większe miasta do 50 tysięcy oraz trzy duże miasta do 100 tysięcy mieszkańców (10%). Mniej więcej co szósty badany (17%) mieszka w Lublinie.

Poszczególne aspekty mobilności badaliśmy przede wszystkim w kontekście rynku pracy, dlatego najważniejszym elementem charakterystyki badanej zbiorowości jest aktywność zawodowa respondentów. W badanej próbie mieszkańców województwa lubelskiego w wieku produkcyjnym niewiele ponad połowa (52%) to osoby pracujące. Do kategorii pracujących zostały włączone również osoby pomagające w gospodarstwie rolnym bądź rodzinnej firmie poza rolnictwem. Mniej więcej co siódmy badany określił się jako osoba bezrobotna (15%), ucząca się (14%) lub na emeryturze bądź rencie (również 14%). Niewielki odsetek ankietowanych zadeklarował, że zajmuje się domem i dziećmi (4%) lub nie pracuje z innych powodów niż podane (1%). Osoby niepracujące z innych powodów tłumaczyły to zazwyczaj względami zdrowotnymi i obowiązkami opiekuńczymi.

Rysunek 1.1. Czy obecnie jest Pan(i):

1.1.1. Pracujący badani

Co czwarty pracujący respondent (26%) jest rolnikiem, co siódmy (14%) został zaliczony do specjalistów i mniej więcej tyle samo (13%) do grupy robotników przemysłowych i rzemieślników (górnicy i robotnicy budowlani, robotnicy obróbki metali, mechanicy maszyn i urządzeń oraz robotnicy zawodów precyzyjnych). Co ósmy (12%) pracuje w zawodzie sklasyfikowanym jako technicy i średni personel. Co dziesiąty pracujący badany (10%) jest zatrudniony jako pracownik usług osobistych lub sprzedawca, przy czym dominują w tej grupie sprzedawcy i demonstratorzy. Inne grupy zawodowe są mniej liczne.

Tabela 1.1. Struktura zatrudnienia osób pracujących

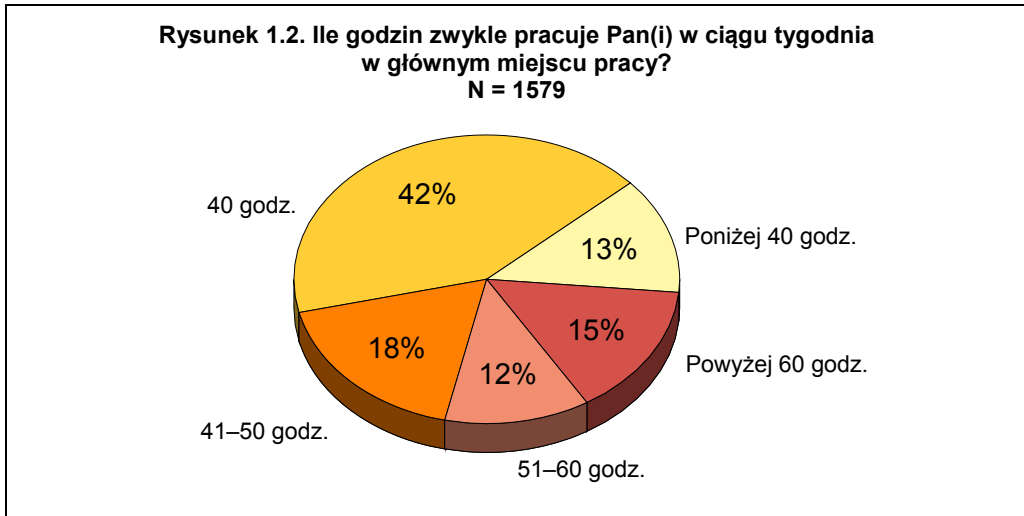
Zawód wykonywany według klasyfikacji zawodów i specjalności N = 1579	Odsetek badanych
Przedstawiciele władz publicznych, wyżsi urzędnicy i kierownicy	4
Specjaliści	14
w tym nauk fizycznych, matematycznych i technicznych	2
nauk przyrodniczych i ochrony zdrowia	4
szkolnictwa	5
pozostali	3
Technicy i inny średni personel	12
Pracownicy biurowi	5
Pracownicy usług osobistych i sprzedawcy	10
w tym pracownicy usług osobistych i ochrony	3
sprzedawcy i demonstratorzy	7
Rolnicy, ogrodnicy leśnicy i rybacy	27
w tym rolnicy	26
ogrodnicy, leśnicy i rybacy oraz rolnicy i rybacy pracujący na własne potrzeby	1
Robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy	13
w tym górniczy i robotnicy budowlani	5
robotnicy obróbki metali i mechanicy maszyn i urządzeń	4
robotnicy zawodów precyzyjnych, ceramicy, wytwórcy wyrobów galanteryjnych, robotnicy poligraficzni i pokrewni oraz pozostali robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy	4
Operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń	9
w tym operatorzy maszyn i urządzeń wydobywczych i przetwórczych oraz operatorzy i monterzy maszyn	3
kierowcy i operatorzy pojazdów	6
Pracownicy przy pracach prostych	6
w tym pracownicy przy pracach prostych w handlu i usługach	3
robotnicy pomocniczy w innych sektorach	3

Niemal połowa pracujących respondentów (49%) jest zatrudniona na umowę o pracę na czas nieokreślony. Co trzeci (33%) zadeklarował, że pracuje na własny rachunek, należy jednak zaznaczyć, że tak wysoka wartość wiąże się z dużą liczbą rolników pracujących we własnych gospodarstwach rolnych. Na czas określony pracuje nieco więcej niż co siódmy (13%). Niewielki odsetek ankietowanych ma inną formę umowy o zatrudnienie (3%) lub jego sytuacja jest nieuregulowana prawnie (2%).

Tabela 1.2. Forma zatrudnienia

Czy Pana(i) obecna praca to praca: N = 1579	Odsetek badanych
– na umowę o pracę na czas nieokreślony	49
– na własny rachunek	33
– na umowę o pracę na czas określony powyżej roku	7
– na umowę o pracę na czas określony na okres nie dłuższy niż rok	6
– na umowę o dzieło/zlecenie lub inna forma pisemnej umowy o zatrudnienie	3
– umowa ustna, sytuacja nieuregulowana itp.	2

Niewielu spośród pracujących ankietowanych pracuje mniej niż na cały etat (13%). Mniej więcej dwie piąte (42%) jest zatrudnionych na etat, czyli 40 godzin tygodniowo. Bardzo duży odsetek badanych pracuje więcej niż 40 godzin tygodniowo (45%). Na pewno w tej grupie znajdują się rolnicy, ale nawet ich liczba nie wyjaśnia tak wysokiego odsetka pracujących dużo więcej niż 40 godzin tygodniowo. Prawie co siódmy pracujący respondent (15%) poświęca więcej niż 60 godzin tygodniowo na pracę zawodową.

1.1.2. Bezrobotni badani

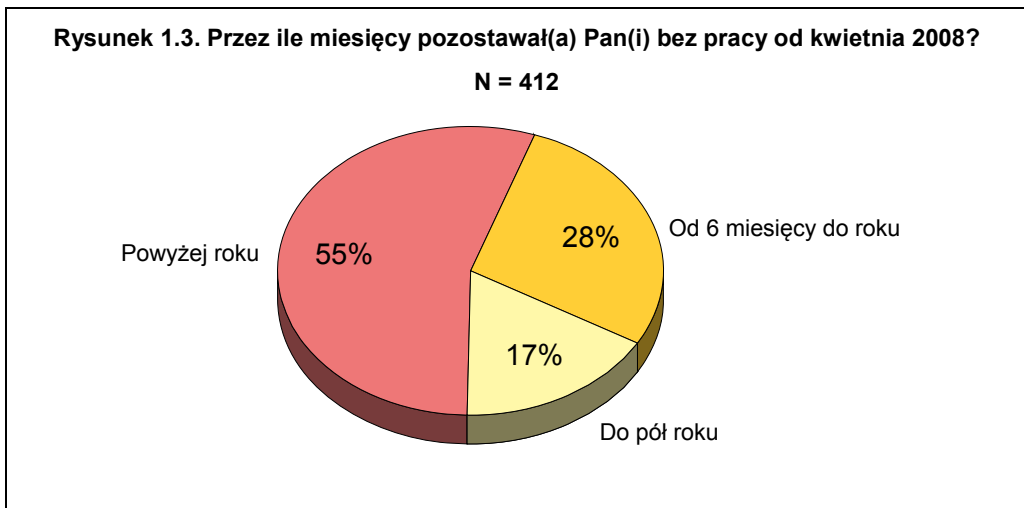
Wśród osób, które wzięły udział w badaniu, 15% określiło się jako osoby bezrobotne. Na podstawie innych pytań stworzyliśmy kategorię osób bezrobotnych nieopierającą się na samookreśleniu, ale biorącą pod uwagę czynniki, które są najczęściej wykorzystywane przy określaniu statusu bezrobotnego, tj. fakt pozostawania bez pracy oraz deklaracje o gotowości podjęcia zatrudnienia w ciągu tygodnia i aktywnym poszukiwaniu pracy w ciągu 4 tygodni poprzedzających badanie. Co siódmy badany (14%) został w ten sposób zdefiniowany jako osoba bezrobotna. Mniej więcej dwie trzecie badanych (64%), którzy sami określili siebie jako osoby bezrobotne, zaliczono do tej grupy. Jako osoby bezrobotne zaliczono również część innych niepracujących, którzy byli gotowi podjąć pracę i poszukiwali jej w okresie 4 tygodni przed badaniem. W ten sposób znalazło się w niej także 22% badanych, którzy określili się jako osoby nadal się uczące, 12% zajmujących się domem i dziećmi oraz 5% emerytów i rencistów. Wszystkie analizy dla osób bezrobotnych odnoszą się do grupy badanych zdefiniowanej w ten sposób, chyba że zaznaczono inaczej.

Trzech na pięciu niepracujących respondentów (62%) jest zarejestrowanych w powiatowych urzędach pracy jako osoby bezrobotne. Odsetek ten jest trochę wyższy wśród osób określających się jako osoby bezrobotne (64%) i osoby zdefiniowane jako bezrobotne na podstawie przyjętej definicji (69%). Tylko co ósma bezrobotna osoba (13%) otrzymuje zasiłek.

Tabela 1.3. Osoby niepracujące i bezrobotne – rejestracja i prawo do zasiłku

	Ogół niepracujących N = 1421	Osoby określające się jako bezrobotne N = 438	Bezrobotni według przyjętej definicji N = 412
	w procentach		
Zarejestrowany(a) w powiatowym urzędzie pracy jako bezrobotny(a)	62	64	69
Otrzymuje zasiłek dla bezrobotnych	14	14	13

Większość z nich to osoby długotrwale bezrobotne, czyli pozostające bez pracy dłużej niż rok (55%), co szósty bezrobotny (17%) pozostaje bez pracy do pół roku, a ponad jedna czwarta (28%) od 6 miesięcy do roku.

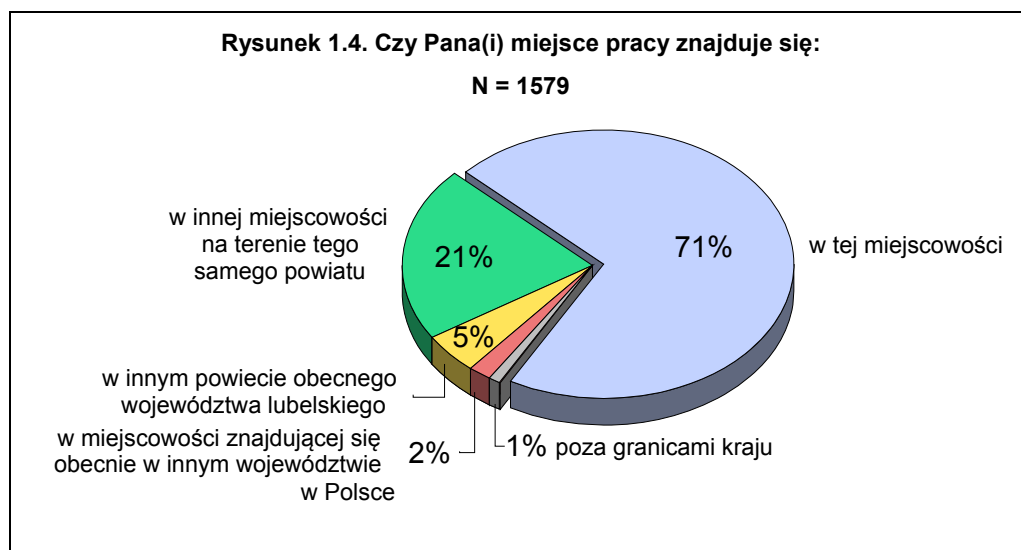

Wśród bezrobotnych, którzy pracowali w przeszłości zarobkowo, około dwóch trzecich (63%) było zatrudnionych na umowę o pracę, ale co trzeci (33%) pracował bez takiej umowy. Bardzo rzadko osoby bezrobotne pracowały wcześniej we własnej firmie lub własnym gospodarstwie rolnym.

1.2. Mobilność związana z pracą – dojazdy

Jedną z najpowszechniejszych form mobilności związanej z rynkiem pracy, a zarazem najbardziej pożądaną dla rozwoju regionalnego, jest gotowość do podejmowania pracy poza miejscowością swojego zamieszkania. Skłonność do dojazdów do pracy świadczy o elastyczności i umiejętności dostosowywania się do warunków panujących na rynku pracy. W województwie lubelskim stosunkowo niewiele osób dojeżdża do pracy. Według deklaracji pracujących badanych większość z nich (71%) pracuje w miejscowości, w której mieszka. Co piąty (21%) dojeżdża do innej miejscowości w tym samym powiecie, a tylko co dwudziesty (5%) do innego powiatu województwa lubelskiego. Bardzo niewiele osób pracuje poza regionem, z czego część za granicą. Nawet znaczący udział rolników nie wyjaśnia tak niskiej mobilności na lokalnym rynku pracy.

Według danych ZUS z 2002 roku co trzeci pracownik w Polsce (ok. 30%) dojeżdżał do pracy do innego powiatu niż ten, w którym znajdowało się jego stałe miejsce zamieszkania. Prezentowane dane wskazują, że w Lubelskiem odsetek ten jest trzykrotnie niższy. Wynika to po części z faktu, że w naszym badaniu bierzemy pod uwagę faktyczne miejsce zamieszkania, a nie meldunek, ale mimo wszystko porównanie to sugeruje dużo mniejszą mobilność mieszkańców województwa.

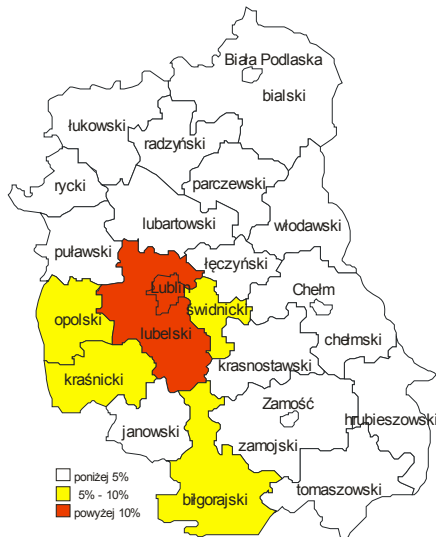

1.2.1. Geografia mobilności

Rysunki 1.5. i 1.6. obrazują międzypowiatową mobilność uwarunkowaną rynkiem pracy. Na rysunku 1.5. można wyodrębnić powiaty przyciągające największą liczbę pracowników z innych powiatów województwa lubelskiego. Są to obszary, które można określić jako lokalne, dynamiczne ośrodki rynku pracy. Takim rejonem niewątpliwie jest powiat lubelski, do którego dojeżdża 37% spośród badanych pracujących poza swoim powiatem, oraz Lublin (12%). Znacząca, choć dużo mniejsza liczba osób dojeżdżających do pracy poza swój powiat kieruje się do powiatu biłgorajskiego (7%), kraśnickiego (6%), świdnickiego (6%) i opolskiego (5%). Znaczenie Lublina i jego okolic jako dynamicznego ośrodka pracy potwierdzają także statystyki GUS, które wskazują na znaczący udział przyjeżdżających do pracy w liczbie zatrudnionych w gminach tego obszaru (GUS, 2006).

Rysunek 1.5. Obszary przyciągające najwięcej pracowników z innych powiatów województwa lubelskiego

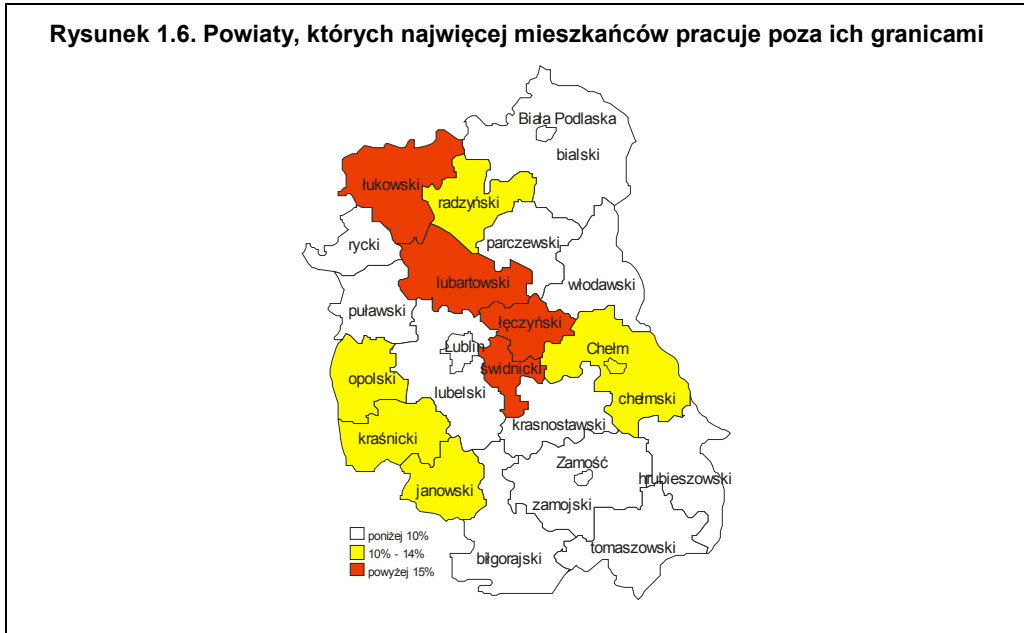
N = 88

Natomiast rysunek 1.6. przedstawia powiaty, których mieszkańcy najczęściej dojeżdżają do pracy poza ich granice (w tym osoby pracujące poza województwem i za granicą), czyli obszary, których mieszkańcy są najbardziej mobilni. Powiat świdnicki, który przyciąga pewną część pracowników spoza powiatu, jest również obszarem, z którego mieszkańcy najczęściej dojeżdżają do pracy do innego powiatu. Najprawdopodobniej ma to związek ze względną bliskością Lublina. Kolejne trzy powiaty, w których pracownicy najczęściej dojeżdżają do pracy poza ich granice

(lubartowski, łukowski i łęczyński), to rejony nieprzyciągające znaczącej liczby pracowników z innych powiatów województwa lubelskiego. Mieszkańcy powiatu lubelskiego i miasta Lublina stosunkowo rzadko pracują poza granicami powiatu, co wiąże się z atrakcyjnością tego rynku pracy i jego konkurencyjnością w stosunku do okolicznych terenów. Częstotliwość dojazdów do pracy poza powiat jest w dużym stopniu uwarunkowana dostępnością pracy na lokalnym rynku pracy.

Rysunek 1.6. Powiaty, których najwięcej mieszkańców pracuje poza ich granicami

Natężenie migracji międzywojewódzkich jest bardzo małe, a kierunek wyraźnie określony. Mieszkańcy Lubelszczyzny dojeżdżający do pracy poza region najczęściej kierują się do województwa mazowieckiego (83%).

1.2.2. Charakterystyka osób najbardziej mobilnych

Osoby dojeżdżające do pracy poza swój powiat (w tym do innego województwa i za granicę) możemy określić jako osoby najbardziej mobilne. Są to zazwyczaj mężczyźni (72%), najczęściej w wieku 25–34 lata (41%). Płeć i wiek najbardziej odróżniają osoby mobilne od ogółu pracujących.

Tabela 1.4. Porównanie osób najbardziej mobilnych do ogółu pracujących – płeć i wiek

	Ogół pracujących	Osoby dojeżdżające do pracy poza granice swojego powiatu
Płeć		
Kobieta	44	28
Mężczyzna	56	72
Wiek (w latach)		
18–24	4	6
25–34	28	41
35–49	44	36
50–59(64)	24	17

Na prawdopodobieństwo wykonywania pracy poza miejscem zamieszkania wpływa również wykonywany zawód. Nie dziwi fakt, że najmniejszą mobilnością wykazuje się grupa obejmująca rolników, ogrodników, leśników i rybaków (95% pracuje w miejscowości swojego zamieszkania), gdyż jest zdominowana przez rolników, którzy z reguły mieszkają w obrębie swoich gospodarstw rolnych. Bardzo rzadko poza miejscowość, w której mieszkają, dojeżdżają do pracy wyżsi urzędnicy państwowi i kierownicy (80% pracuje w miejscowości swojego zamieszkania), a jeśli już mieszkają w innej miejscowości, niż pracują, to prawie nigdy nie mieści się ona poza granicami tego samego powiatu.

Tabela 1.5. Miejsce pracy według grup zawodowych

Grupa zawodowa wg KZS	Odsetek badanych pracujących:			
	w miejscowości zamieszkania	w innej miejscowości swojego powiatu	w innym powiecie województwa lubelskiego	poza województwem lubelskim*
Przedstawiciele władz publicznych, wyżsi urzędnicy i kierownicy	80	18	2	0
Specjaliści	66	26	7	1
Technicy i inny średni personel	62	28	7	3
Pracownicy biurowi	62	32	5	1
Pracownicy usług osobistych i sprzedawcy	68	24	5	3
Rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy	95	4	1	0
Robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy	55	26	11	8
Operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń	52	35	8	5
Pracownicy przy pracach prostych	56	32	10	2

* W kilku grupach zawodowych do pracujących poza województwem wliczono osoby pracujące za granicą. We wszystkich przypadkach nie wpłynęło to znacząco na wskazany odsetek.

Najbardziej mobilną grupą zawodową są natomiast robotnicy: zarówno ci zatrudnieni w przemyśle, jak i rzemieślnicy, operatorzy maszyn i urządzeń oraz robotnicy przy pracach prostych. Wśród nich niewiele ponad połowa pracuje w miejscowości, w której mieszka. Natomiast mniej więcej co dziesiąty pracuje w innym powiecie województwa lubelskiego, a wśród robotników przemysłowych i rzemieślników co dwunasty (8%) poza województwem lubelskim.

1.2.3. Dojazdy do pracy – dodatkowe aspekty mobilności

Dane sygnalizują, że mobilność przestrzenna może być również metodą radzenia sobie z niskimi zarobkami. Informacje na temat dochodów ankietowanych wskazują, że dojazdy do pracy są rekompensowane lepszymi zarobkami. Tabela 1.6. pokazuje rozkłady miesięcznych dochodów netto osób pracujących w miejscowości swojego zamieszkania, dojeżdżających do pracy do innej miejscowości w swoim powiecie, osób pracujących w innym powiecie województwa lubelskiego oraz dojeżdżających do pracy do innego województwa. Osoby pracujące za granicą zostały wykluczone z poniższej tabeli. Dane wyraźnie wskazują na wyższe dochody osób pracujących poza swoim miejscem zamieszkania. Odsetek badanych podających wyższe zarobki wzrasta tym bardziej, im dalszy dystans pokonują do pracy¹.

Tabela 1.6. Dochody osób pracujących według miejsca pracy

Dochody netto:	Osoby pracujące:			
	w miejscowości zamieszkania N = 1113	w innej miejscowości swojego powiatu N = 334	w innym powiecie województwa lubelskiego N = 88	w innym województwie w Polsce N = 33*
	w procentach			
do 750 zł	12	4	3	0
750–1000 zł	8	9	1	3
1001–1450 zł	10	18	11	12
1451–2000 zł	19	28	32	20
powyżej 2000 zł	16	17	23	33
Trudno powiedzieć	13	4	10	5
Odmowa odpowiedzi	22	20	20	27

* Z powodu małej liczebności szacunki dla tej kategorii powinny być traktowane ostrożnie.

Zależność między mobilnością i dochodami potwierdza również wskaźnik mierzący subiektywne zadowolenie z różnych aspektów życia zawodowego. Ze swoich zarobków/dochodów najbardziej zadowolone są osoby pracujące poza regionem, a zadowolenie rośnie wraz z odległością, jaką mają do pokonania

¹ Chociaż granice administracyjne nie najlepiej wyznaczają dystans, przyjmuje się, że dojazd do innych jednostek administracyjnych zazwyczaj wiąże się z koniecznością pokonania większej odległości.

do swojego miejsca pracy. Mobilność przestrzenna okazuje się zatem korzystna ze względów finansowych. W żadnym innym wymiarze pracy nie ma ona tak jednoznacznej wymowy.

Najbardziej zadowolone ze swojego zawodu i warunków pracy są osoby pracujące w innej miejscowości powiatu, w którym mieszkają (odpowiednio średnie 3,92 i 3,83). Stabilność swojego zatrudnienia najlepiej oceniają osoby pracujące w innym powiecie województwa lubelskiego (średnia 3,88), a w drugiej kolejności osoby pracujące w miejscowości zamieszkania (średnia 3,75). Ten aspekt swojej pracy najgorzej oceniają osoby pracujące poza regionem, w Polsce (średnia 3,59).

Tabela 1.7. Zadowolenie z różnych sfer życia zawodowego według miejsca pracy

Zadowolenie z różnych sfer życia zawodowego. Średnia arytmetyczna	Osoby pracujące:			
	w miejscowości zamieszkania N = 1113	w innej miejscowości swojego powiatu N = 334	w innym powiecie województwa lubelskiego N = 88	w innym województwie w Polsce N = 33*
Zawód/zajęcie/praca	3,69	3,92	3,83	3,82
Warunki pracy	3,68	3,83	3,75	3,64
Stabilność zatrudnienia	3,75	3,70	3,88	3,59
Płaca/dochody	2,91	3,20	3,30	3,52

Ocena na 5-punktowej skali, gdzie 1 oznacza „bardzo niezadowolony(a)”, a 5 – „bardzo zadowolony(a)”.

* Z powodu małej liczebności kategoria ta powinna być traktowana ostrożnie.

Zdecydowana większość mieszkańców pracuje niedaleko swojego miejsca zamieszkania. Nie dziwi zatem fakt, że prawie wszyscy dojeżdżają do pracy w każdym dniu roboczym (93%). Tylko co czternasty (7%) mieszka czasowo w pobliżu miejsca pracy i przyjeżdża do domu na weekendy bądź nawet rzadziej.

Tabela 1.8. Częstotliwość dojazdów do pracy

Czy dojeżdża Pan(i) do miejsca pracy: N = 466	Odsetek badanych
– w każdym dniu roboczym	93
– co tydzień, wraca Pan(i) do domu na weekendy – mieszka Pan(i) czasowo w pobliżu miejsca pracy	4
– zwykle rzadziej niż raz w tygodniu, ale co najmniej raz w miesiącu – mieszka Pan(i) czasowo w pobliżu miejsca pracy	1
– zwykle rzadziej niż raz w miesiącu – mieszka Pan(i) czasowo w pobliżu miejsca pracy	2

Większość osób mieszkających czasowo koło miejsca pracy to badani pracujący poza województwem lubelskim i za granicą. Należy zaznaczyć, że osoby te z powodu rzadszych pobytów w domu są respondentami trudnymi do uchwycenia i ich liczba może być niedoszacowana.

Z powodu małej liczebności możemy podać tylko bardzo uogólnione szacunki dotyczące warunków bytowych związanych z tego typu zatrudnieniem.

Tabela 1.9. Noclegi w pobliżu miejsca pracy

Gdzie Pan(i) nocuje w miejscu Pana(i) pracy (w pobliżu miejsca Pana(i) pracy)? N = 35*	Odsetek badanych
Nocleg zapewnia pracodawca/zleceniodawca	65
Sam wynajmuję mieszkanie, pokój	23
U rodziny, znajomych	7
Inne	5

* Z powodu małej liczebności dane te powinny być traktowane ostrożnie.

Najczęściej to pracodawcy zapewniają badanym zakwaterowanie koło miejsca pracy (65%), natomiast co czwarty badany (23%) sam wynajmuje pokój lub mieszkanie. Nieliczni mieszkają u rodziny lub znajomych (7%). W większości wypadków badani deklarowali, że to pracodawca ponosi koszty zakwaterowania (59%). Co trzeci korzystający z tego typu zakwaterowania pokrywa je sam (36%), a tylko niektórzy wspólnie z pracodawcą (5%). Mniej więcej połowa ma zapewniony pokój tylko dla siebie, a tyle samo osób dzieli go z innymi. W pokojach jest zazwyczaj zakwaterowanych od 2 do 6 osób.

Podsumowując, osoby pracujące poza swoją miejscowością dojeżdżają do pracy przeciętnie 30 minut, pokonując 20 kilometrów. Przeciętny czas dojazdu i odległość zostały obliczone jako średnie trymowane (czyli średnie obliczone po odjęciu 5% skrajnie wysokich oraz 5% skrajnie niskich wartości), po wykluczeniu osób pracujących za granicą. Według deklaracji badanych miesięcznie wydają oni średnio 205 złotych na dojazdy do pracy (średnia liczona w ten sam sposób).

Najbardziej rozpowszechnionym sposobem dojazdów do pracy jest transport własny, przede wszystkim samochód (69%). Część osób dojeżdża rowerem (6%). Co dwunasty (8%) dojeżdża samochodem z kimś innym. Co czwarty badany korzysta z autobusu (14%) lub minibusu (12%) komunikacji publicznej. Bardzo niewiele osób dojeżdża pociągiem (3%) lub transportem zorganizowanym przez pracodawcę (4%).

Tabela 1.10. Środki transportu wykorzystywane w dojazdach do pracy

W jaki sposób Pan(i) dociera z miejscowości, w której Pan(i) mieszka na stałe, do miejscowości, w której Pan(i) pracuje? N = 466	Odsetek badanych*
Własnym samochodem	69
Samochodem z kimś innym	8
Autobusem komunikacji publicznej (PKS, miejski, linie prywatne)	14
Minibusem komunikacji publicznej (PKS, miejski, linie prywatne)	12
Autobusem lub minibusem zorganizowanym przez pracodawcę	4
Pociągiem	3
Rowerem	6
Innym środkiem transportu	4

* Procenty nie sumują się do 100, gdyż badani mogli wybrać więcej niż jedną odpowiedź.

Dojazdy nie zawsze wynikają z konieczności. Wśród osób pracujących poza swoim miejscem zamieszkania 28% nie chciałoby zmienić pracy na niewymagającą dojazdów. Jednak większość (60%) preferowałaby pracę w swojej miejscowości. Co ósmy badany (12%) nie miał na ten temat zdania.

1.3. Deklarowana skłonność do dojazdów i migracji

Dojazdy wiążą się z dodatkowymi kosztami, dlatego nie dziwi, że wcześniejsze badania pokazały niechęć do pracy z dala od domu. Nawet wśród młodych i dobrze wykształconych mieszkańców Lubelszczyzny 62% preferowało pracę w miejscu zamieszkania (WUP, 2009). W naszym badaniu analizowaliśmy, na ile te preferencje wpływają na skłonność do podejmowania pracy, jeśli oferuje ona lepsze zarobki, lub w sytuacji, gdy nie można znaleźć pracy w swojej miejscowości.

Skłonność do dojazdów i migracji badaliśmy, pytając o deklaracje dotyczące hipotetycznych sytuacji. Stanowią one jedyny sposób badania preferencji, chociaż mogą odbiegać od rzeczywistej skłonności do mobilności.

1.3.1. Skłonność do dojazdów pracujących respondentów

Gotowość do zmiany pracy, nawet na lepiej płatną, zmniejsza się wraz z odległością, jaką należałoby pokonać, dojeżdżając do nowego miejsca pracy. W miejscowości swojego zamieszkania lepszą ofertę pracy przyjęłoby prawie dwie trzecie badanych (63%), w innej miejscowości na terenie tego samego powiatu – połowa (50%), a w innym powiecie już tylko co czwarty (24%). Lepiej płatne oferty w innym województwie i za granicą są równie mało atrakcyjne dla pracujących respondentów. Mniej więcej co siódmy badany przyjąłby ofertę pracy tak daleko od swojego miejsca zamieszkania (14% w innym województwie i 13% w innym kraju).

Odległość wpływa na oczekiwania co do zarobków. Lepiej płatna praca w tej samej miejscowości oznacza zarobki większe od obecnych już o mniej niż 900 zł (średnia trymowana 888 zł). Od pracy związanej z dojazdami do innej miejscowości w tym samym powiecie badani oczekują średnio 1139 zł więcej. Zgoda na dojazdy do innego powiatu wiąże się z oczekiwaniem pensji średnio większej o 1543 zł, a w innym województwie o 2434 zł. Oczekiwania co do pensji za pracę za granicą są dużo wyższe i sięgają średnio prawie 6000 zł więcej niż zarobki osiągane przez badanych w Polsce (średnia trymowana 5884 zł).

Tabela 1.11. Skłonność do podjęcia lepiej płatnej pracy wśród pracujących

Gdyby otrzymał(a) Pan(i) ofertę lepiej płatnej pracy, to czy przyjął(ęła)by ją Pan(i), czy też nie? N = 1579	Tak	Nie	Trudno powiedzieć	O ile wyższe musiałyby być Pana(i) zarobki, żeby zgodził(a) się Pan(i) podjąć pracę?
	w procentach			
W tej miejscowości	63	33	4	888 zł
W innej miejscowości na terenie tego samego powiatu	50	46	4	1139 zł
W innym powiecie obecnego województwa lubelskiego	26	70	4	1543 zł
W miejscowości znajdującej się obecnie w innym województwie, w Polsce	14	83	3	2434 zł
Poza granicami kraju	13	83	4	5884 zł

Do podjęcia pracy poza swoją rodzinną miejscowością, powiatem, województwem i krajem są częściej skłonni mężczyźni niż kobiety. Takie deklaracje najczęściej składają osoby poniżej 35. roku życia. Gotowość podjęcia lepiej płatnej pracy poza województwem, w Polsce częściej deklarują osoby z dyplomem uczelni wyższej niż osoby słabiej wykształcone (zob. tabele aneksowe).

Pytanie osób pracujących o skłonność do podjęcia lepiej płatnej pracy w różnych lokalizacjach jest pytaniem nie tylko o mobilność przestrzenną (ich gotowość do dojazdów), lecz również o mobilność zawodową (generalną skłonność do zmiany pracy). Właśnie brakiem mobilności zawodowej można tłumaczyć fakt, że dwie piąte badanych (40%) pracujących w miejscowości, w której mieszka, nie zmieniłyby pracy na lepiej płatną, nawet gdyby nie wiązała się ona z dojazdami do innej miejscowości. Mobilność przestrzenna tych osób jest również mniejsza. Mniej niż połowa (45%) pracujących na miejscu podjęłaby lepiej płatną pracę, jeśli wymagałaby dojazdów, choćby do innej miejscowości w tym samym powiecie, a do innego powiatu zgodziłby się dojeżdżać mniej niż co czwarty (23%). Co ósmy pracujący w miejscu zamieszkania zadeklarował, że podjąłby taką pracę w innym województwie (12%) lub za granicą (13%).

Wśród osób pracujących w innej miejscowości tego samego powiatu możliwość otrzymania lepiej płatnej pracy w ich miejscu zamieszkania jest dodatkowym argumentem za przyjęciem takiej oferty. Wśród nich 70% przyjęłoby ofertę lepiej płatnej pracy w swojej miejscowości. Osoby te były również częściej chętne do zmiany pracy na lepszą, nawet jeśli miejsce pracy znajdowałoby się w innej miejscowości ich powiatu (58%). Natomiast ich skłonność do podjęcia pracy w innym powiecie województwa lubelskiego nie była już tak znaczna (30% w porównaniu z 23% wśród pracujących w swojej miejscowości). Ich gotowość do podjęcia pracy w innym województwie lub za granicą praktycznie nie różni się od skłonności osób pracujących blisko domu.

Osoby pracujące poza granicami powiatu, w którym mieszkają, najczęściej wyrażają chęć do zmiany pracy na lepiej płatną zarówno w przypadku, gdy nie wymaga ona dojazdów (77%), jak i gdy wiąże się z dojazdami do innej miejscowości powiatu (68%) oraz innego powiatu województwa lubelskiego (50%). Osoby te stosunkowo często deklarowały również gotowość podjęcia pracy w innym regionie (29%), a prawie co piąty (18%) był skłonny wyjechać do pracy także za granicę.

Tabela 1.12. Skłonność do podjęcia lepiej płatnej pracy według miejsca pracy

Gdyby otrzymał(a) Pan(i) ofertę lepiej płatnej pracy, to czy przyjął(ęła)by ją Pan(i), czy też nie?	Odsetek badanych deklarujących gotowość podjęcia pracy wśród osób, których miejsce pracy znajduje się:		
	w tej miejscowości N = 1113	w innej miejscowości tego samego powiatu N = 334	poza granicami powiatu (w tym w innym województwie i za granicą) N = 130
W tej miejscowości	60	70	77
W innej miejscowości na terenie tego samego powiatu	45	58	68
W innym powiecie obecnego województwa lubelskiego	23	30	50
W miejscowości znajdującej się obecnie w innym województwie w Polsce	12	12	29
Poza granicami kraju	13	11	18

Na skłonność do podjęcia nowej, lepiej płatnej pracy wpływa także forma zatrudnienia. Niezależnie od lokalizacji nowego miejsca pracy najczęściej chęć jej zmiany wyrażały osoby, które były zatrudnione, ale nie miały umowy o pracę na czas nieokreślony, czyli pracujące na zasadach niegwarantujących stabilności zatrudnienia. Ta zależność świadczy jednak nie tylko o gotowości do dojazdów, ale jeszcze bardziej o gotowości do zmiany pracy wśród osób zatrudnionych na określonych zasadach.

Tabela 1.13. Skłonność do podjęcia lepiej płatnej pracy według formy zatrudnienia

Gdyby otrzymał(a) Pan(i) ofertę lepiej płatnej pracy, to czy przyjął(ęła)by ją Pan(i), czy też nie?	Odsetek badanych deklarujących gotowość podjęcia pracy wśród osób pracujących na:		
	umowę o pracę na czas nieokreślony N = 768	własny rachunek N = 508	umowa innego typu N = 294
W tej miejscowości	62	57	78
W innej miejscowości na terenie tego samego powiatu	47	46	63
W innym powiecie obecnego województwa lubelskiego	26	22	35
W miejscowości znajdującej się obecnie w innym województwie w Polsce	15	10	18
Poza granicami kraju	12	12	17

Najmniejszą mobilnością charakteryzują się badani pracujący na własny rachunek, co najprawdopodobniej wynika z faktu, że w tej kategorii dominują rolnicy. Nie zmienia to jednak konkluzji, że inne formy zatrudnienia niż umowa o pracę na czas nieokreślony wpływają na większą skłonność do zmiany pracy, także jeśli wymagałaby ona dojazdów lub przyjęcia oferty pracy za granicą.

1.3.2. Skłonność do dojazdów bezrobotnych respondentów

Interesowała nas również mobilność osób bezrobotnych oraz ich metody radzenia sobie z brakiem pracy. Staraliśmy się odpowiedzieć na pytanie, czy brak pracy sprawia, że są oni bardziej skłonni do podjęcia pracy, nawet jeśli wymagałoby to dłuższych dojazdów lub przeniesienia się.

Prawie połowa wszystkich bezrobotnych (48%) wcześniej pracowała i mieszkała w tej samej miejscowości co w trakcie badania. Niemal co czwarty (23%) dojeżdżał do pracy do innej miejscowości, natomiast prawie co szósty (17%) pracował i mieszkał w innej miejscowości niż w trakcie badania. Co ósmy (12%) nigdy nie pracował zarobkowo.

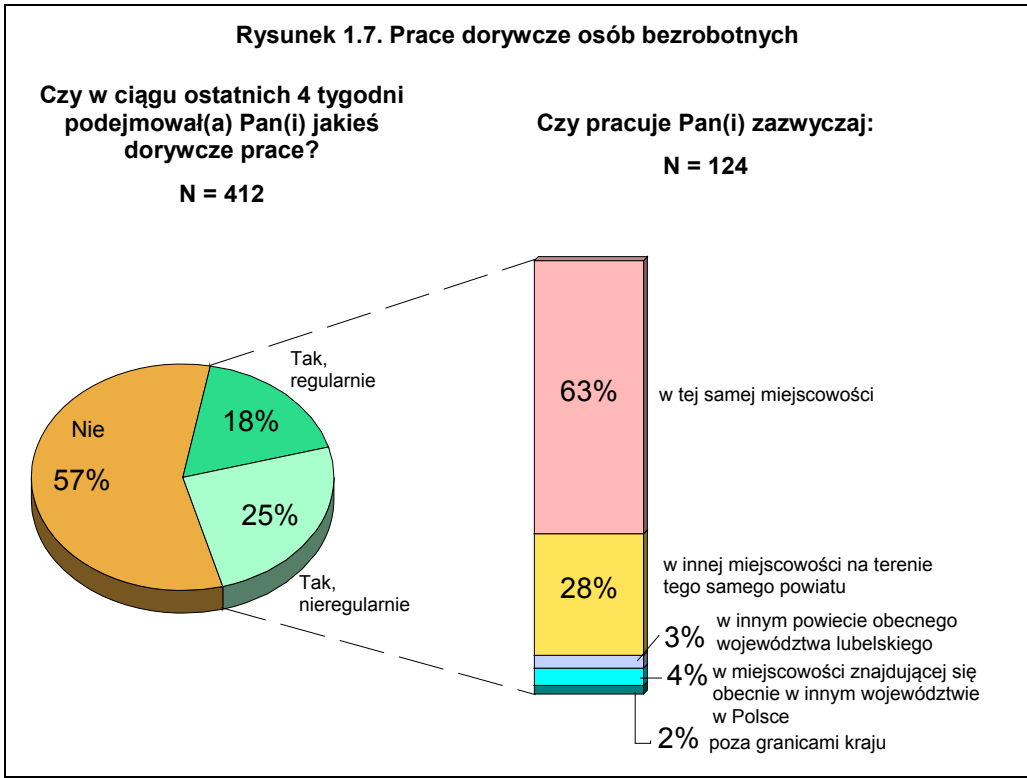
Tabela 1.14. Poprzednie miejsce pracy w stosunku do miejsca zamieszkania – osoby bezrobotne (N = 412)

	Odsetek badanych
Nigdy nie pracowali zarobkowo	12
Pracowali i mieszkali w tej samej miejscowości co obecnie	48
Dojeżdżali do pracy do innej miejscowości	23
Pracowali i mieszkali w innej miejscowości niż obecnie	17

Duża część bezrobotnych podejmuje się prac dorywczych, w tym niemal co piąty (18%) deklaruje, że pracuje w ten sposób regularnie, a co czwarty (25%) – nieregularnie. Ponad połowa bezrobotnych respondentów (57%) stwierdziła, że w ostatnim miesiącu przed badaniem nigdzie nie pracowała.

Większość podejmuje się pracy lokalnie, w miejscowości, w której mieszka (63%), ponad jedna czwarta (28%) pracuje poza swoją miejscowością, ale w powiecie. Rzadziej niż co dziesiąty dojeżdża do pracy poza powiat, przy czym pracę w innym powiecie województwa lubelskiego podejmowano niemal równie rzadko jak za granicą. Wydaje się, że szukanie pracy z dala od domu jest rzadko podejmowaną strategią walki z bezrobociem, co prawdopodobnie wynika z kosztów związanych z tego typu przedsięwzięciami.

Rysunek 1.7. Prace dorywcze osób bezrobotnych

Wśród osób bezrobotnych deklarowana skłonność do dojazdów jest trochę większa niż wśród pracujących. Jednak także wśród nich większość potwierdza swoją gotowość jedynie wtedy, gdy miejsce pracy znajdowałoby się w powiecie, w którym mieszkają. Prawie wszyscy bezrobotni badani (94%) przyjęliby pracę, która mieściłaby się w ich miejscowości zamieszkania. W innej miejscowości w powiecie zgodziłoby się pracować 73% badanych poszukujących pracy. Do podjęcia pracy w innym powiecie województwa lubelskiego skłonnych jest już tylko dwie piąte bezrobotnych (38%), poza granicami kraju – 29%, a w innym województwie w Polsce jeszcze mniej osób (23%).

Tabela 1.15. Skłonność do podjęcia pracy w różnych lokalizacjach wśród bezrobotnych

Gdyby otrzymał(a) Pan(i) ofertę pracy, to czy przyjął(ę)by ją Pan(i) czy też nie?	Tak	Nie	Trudno powiedzieć
	w procentach		
W tej miejscowości	94	3	3
W innej miejscowości na terenie tego samego powiatu	73	22	5
W innym powiecie obecnego województwa lubelskiego	38	55	7
W miejscowości znajdującej się obecnie w innym województwie w Polsce	23	70	7
Poza granicami kraju	29	62	9

1.3.3. Porównanie deklarowanej mobilności osób pracujących i bezrobotnych

Osoby bezrobotne generalnie deklarują większą skłonność do dojazdów niż osoby posiadające już pracę. Na dojazdy trwające od pół godziny do godziny zgodziłoby się 71% pracujących i 89% bezrobotnych. Dojazdy powyżej godziny, ale nieprzekraczające dwóch akceptuje już tylko co trzeci pracujący (34%), ale niemal połowa bezrobotnych (47%). Natomiast dojazdy powyżej dwóch godzin są akceptowane przez stosunkowo małą grupę osób pracujących (7%) i prawie dwukrotnie większą poszukujących pracy (13%). Osoby bezrobotne są bardziej skłonne do dojazdów, nawet jeśli trwałyby one dłużej niż dwie godziny, chociaż wśród nich gotowość podjęcia takiej pracy również znacząco maleje.

Tabela 1.16. Skłonność do dojazdów

Czy zgodził(a)by się Pan(i) na pracę, jeśli czas dojazdu do pracy wynosiłby codziennie:	Odsetek odpowiedzi twierdzących wśród:		
	pracujących N = 1579	bezrobotnych N = 412	badanych ogółem N = 3000
– 0,5–1 godziny w jedną stronę	71	89	65
– 1–2 godziny w jedną stronę	34	47	31
– powyżej 2 godzin w jedną stronę	7	13	6

Stosunkowo liczna grupa osób bezrobotnych jest skłonna zaakceptować także pracę z dala od domu, związaną z powrotami nie częściej niż raz w tygodniu. Bezrobotni trzy razy częściej niż osoby pracujące byli skłonni zgodzić się na pracę na takich warunkach. Wśród pracujących respondentów tylko mniej więcej co dziesiąty przyjąłby pracę (w kraju bądź za granicą) umożliwiającą odwiedzić w domu nie częściej niż raz w miesiącu. Natomiast wśród bezrobotnych prawie co trzeci zgodziłby się na pracę dającą możliwość powrotu na weekendy (30%), a prawie co czwarty, jeśli mógłby odwiedzać dom rodzinny tylko raz w miesiącu (23% – jeśli praca byłaby w kraju, a 25% – za granicą). Przy rzadszej niż raz w miesiącu możliwości odwiedzin w domu rodzinnym badani chętniej akceptują pracę za granicą (8% pracujących i 22% bezrobotnych) niż w kraju (5% pracujących i 17% bezrobotnych).

Tabela 1.17. Skłonność do mobilności cyrkulacyjnej

Czy zgodził(a)by się Pan(i) na pracę wymagającą wyjazdów:	Odsetek odpowiedzi twierdzących wśród:		
	pracujących N = 1579	bezrobotnych N = 412	badanych ogółem N = 3000
- na cały tydzień roboczy z możliwością powrotów tylko na weekendy	12	30	14
- do oddalonych miejscowości w kraju na dłuższe okresy z możliwością powrotów tylko raz na miesiąc	7	23	9
- za granicę na dłuższe okresy z możliwością powrotów tylko raz na miesiąc	10	25	11
- na dłuższe okresy do miejscowości położonych w kraju z możliwością powrotów rzadziej niż raz na miesiąc	5	17	7
- za granicę na dłuższe okresy z możliwością powrotów rzadziej niż raz na miesiąc	8	22	10

Osoby bezrobotne są również dużo bardziej skłonne do podjęcia pracy wymagającej opuszczenia obecnego miejsca zamieszkania. W związku z pracą na przeprowadzkę na stałe do innej miejscowości w kraju zgodziłby się co piąty poszukujący pracy (20%) i co czternasty pracujący (7%). Przy zapewnionym zatrudnieniu 15% bezrobotnych i 5% pracujących respondentów deklaruje gotowość mieszkania za granicą. Przeprowadzka na stałe jest nawet bardziej atrakcyjna niż praca z dala od domu i rzadkie (rzadziej niż raz na miesiąc) powroty.

Tabela 1.18. Skłonność do migracji osiedleńczych

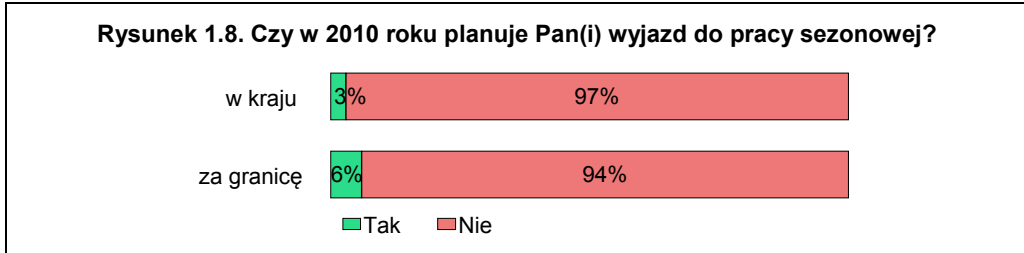
Czy zgodził(a)by się Pan(i) na pracę wymagającą przeprowadzki na stałe?	Odsetek odpowiedzi twierdzących wśród:		
	pracujących N = 1579	bezrobotnych N = 412	badanych ogółem N = 3000
Do innej miejscowości w kraju	7	20	9
Za granicę	5	15	6

1.3.4. Zainteresowanie migracjami sezonowymi

Wyjazdy do pracy sezonowej budzą bardzo małe zainteresowanie mieszkańców Lubelszczyzny w wieku produkcyjnym. Natomiast taka praca za granicą jest bardziej popularna niż w kraju. W 2010 roku 3% badanych planowało wyjazd do pracy sezonowej w Polsce. Co czwarta osoba deklarująca chęć takiego wyjazdu wybierała się w kujawsko-pomorskie (25%), znaczący odsetek badanych zamierzał udać się do województwa podlaskiego (17%), lubuskiego (13%), mazowieckiego (11%) i małopolskiego (9%).

O wyjeździe do pracy sezonowej za granicę myślało 6% badanych. Krajami najczęściej wskazywanymi jako docelowe były: Niemcy (30%), Wielka Brytania (19%), Holandia (12%), Austria (11%), Włochy (7%) oraz Belgia (6%).

Prace sezonowe są najbardziej atrakcyjne dla ludzi młodych (poniżej 25. roku życia). Prawie co dziesiąta osoba w tym wieku (9%) planuje wyjazd do pracy sezonowej w kraju, a co ósma (12%) za granicę. Wyjazdy za granicę planują stosunkowo często również osoby między 25. a 35. rokiem życia (8%), podczas gdy prace sezonowe w kraju są domeną prawie wyłącznie osób młodszych. Zainteresowanie taką pracą częściej wyrażają mężczyźni niż kobiety (szczególnie w przypadku pracy za granicą) i osoby z wykształceniem średnim i niższym (zob. tabele aneksowe).

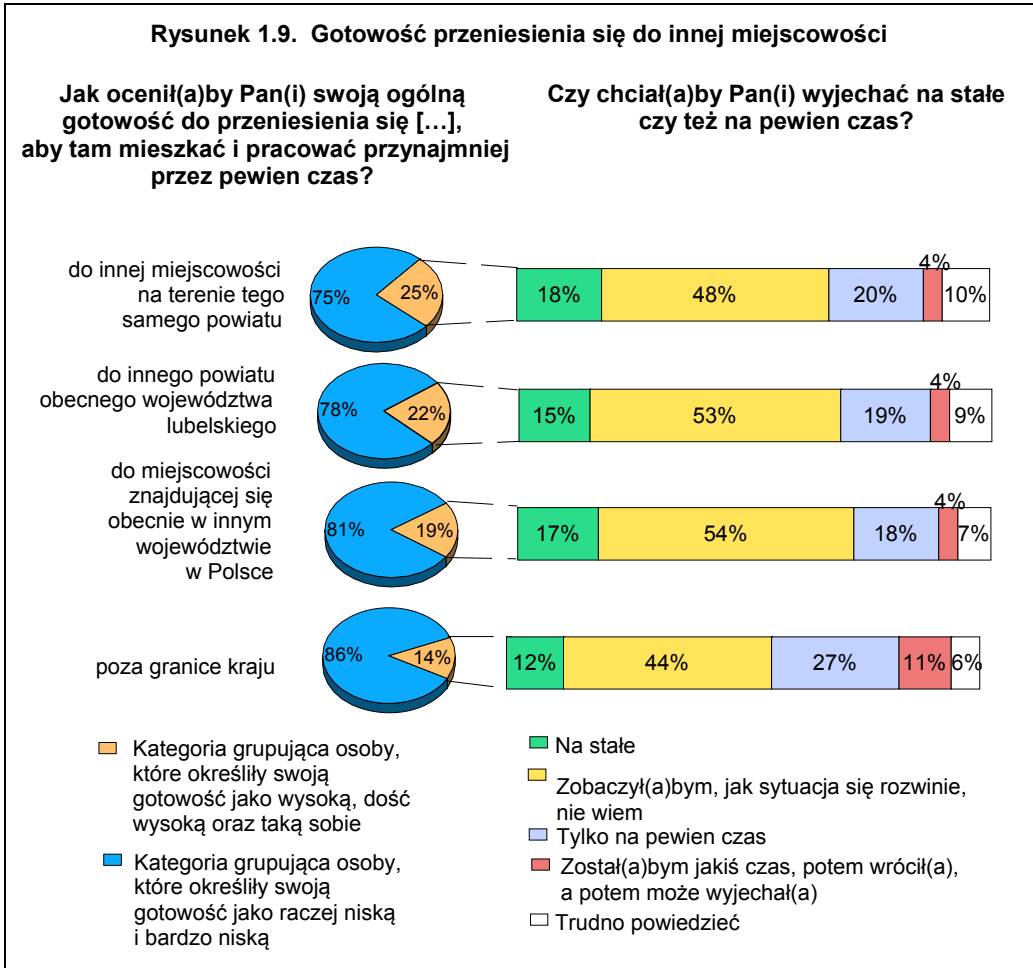
1.3.5. Ogólna gotowość do migracji

Ogólną gotowość do migracji badaliśmy, pytając o skłonność do przeniesienia się do innej miejscowości, aby tam mieszkać i pracować przynajmniej przez pewien czas. Minimalny odsetek badanych planuje zmianę miejsca zamieszkania lub poważnie o tym myśli. Jednak znacząco więcej ankietowanych bierze taką decyzję pod uwagę, dlatego badając ogólną gotowość do migracji, traktowaliśmy wszystkich mogących sobie wyobrazić przeniesienie się do innej miejscowości jako osoby wyrażające taką gotowość.

Tabela 1.19. Gotowość przeniesienia się do innej miejscowości

Jak ocenił(a)by Pan(i) swoją ogólną gotowość do przeniesienia się [...], aby tam mieszkać i pracować przynajmniej przez pewien czas?	Bardzo wysoka (planuję to zrobić lub poważnie o tym myślę)	Dość wysoka (łatwo mi to sobie wyobrazić)	Tak sobie (czasami mogę to sobie wyobrazić, a czasami nie)	Raczej niska (nie mogę sobie tego wyobrazić)	Bardzo niska (jest to absolutnie wykluczone)
	w procentach				
Do innej miejscowości na terenie tego samego powiatu	4	10	11	26	49
Do innego powiatu obecnego województwa lubelskiego	4	8	10	26	52
Do miejscowości znajdującej się obecnie w innym województwie w Polsce	4	7	8	25	56
Poza granice kraju	2	5	7	23	63

Gotowość do migracji zadeklarował nie częściej niż co czwarty badany. Liczba osób skłonnych do przeprowadzki zmniejsza się wraz z odległością proponowanej lokalizacji. Co czwarty respondent (25%) wziąłby pod uwagę przeprowadzkę do innej miejscowości w tym samym powiecie, 22% – do innego powiatu obecnego województwa lubelskiego, natomiast 19% byłoby skłonnych przeprowadzić się do innego województwa, a 14% – także za granicę.

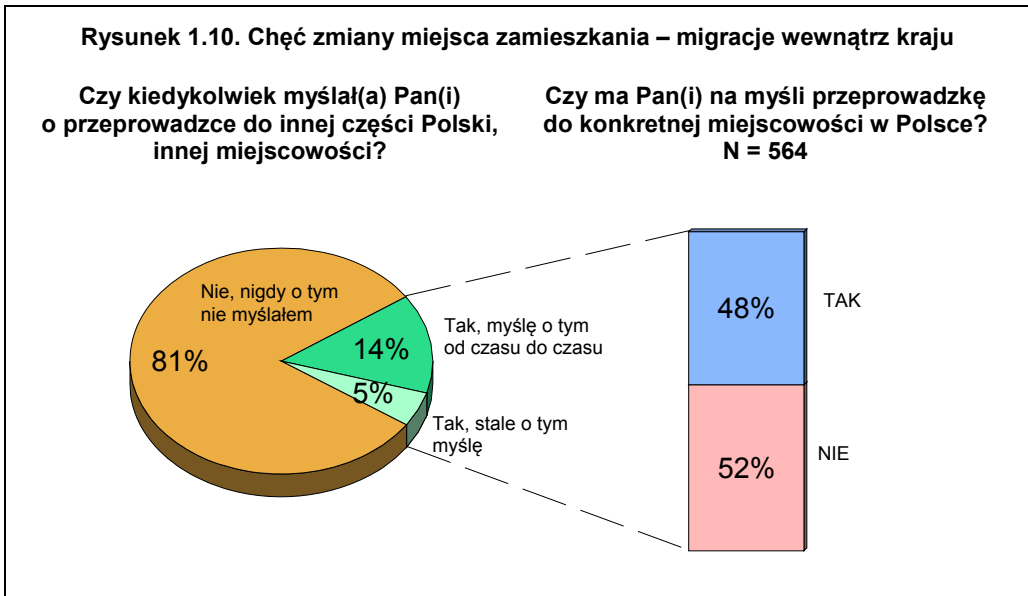

Wyjazdy na stałe rozważa mniej więcej co piąty badany (18%) wyrażający gotowość przeniesienia się do innej miejscowości w powiecie i co ósmy (12%) biorący pod uwagę przeprowadzkę za granicę. Prawie połowa z tych osób nie ma określonych w tym zakresie planów, ale brałaby pod uwagę wyjazd na stałe (48% wyrażających gotowość przeniesienia się w obrębie powiatu i 44% za granicę). Gotowość do zmiany miejsca zamieszkania, ale tylko na pewien czas, deklaruje co piąty badany (20%) skłonny do migracji wewnątrzpowiatowych i częściej niż

co czwarty (27%) skłonny do migracji zagranicznych. Skłonność do wielokrotnego wyjeżdżania i wracania do domu najczęściej deklarują badani gotowi do przeprowadzki za granicę (11%), w przypadku przenoszenia się wewnątrz kraju taką sytuację akceptuje tylko 4% ankietowanych.

W 2007 roku pytanie o chęć wyjazdu do pracy za granicę zadano dorosłym mieszkańcom województwa lubelskiego (Gwiazda i Roguska, 2008). Wówczas 20% ankietowanych wyrażało zainteresowanie taką ofertą. Chociaż z powodu innej konstrukcji próby dane te nie są w pełni porównywalne, wskazują one, że gotowość do wyjazdów zagranicznych w regionie spadła. Prawdopodobnie jest to efektem kryzysu, który dotknął między innymi gospodarki państw najczęściej wybieranych przez migrantów, i poprawy odnotowanej na krajowym rynku pracy.

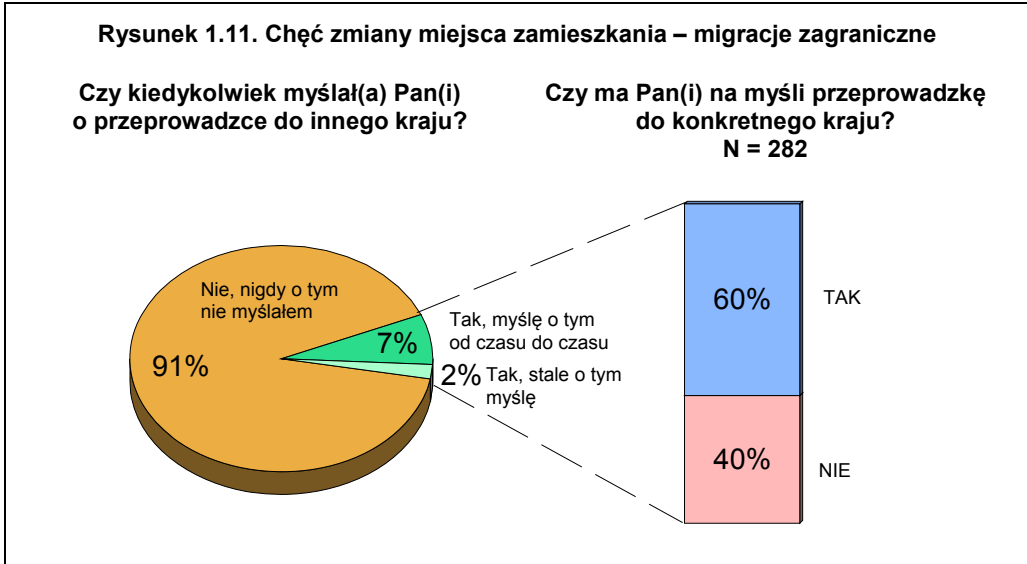
Co piąty badany (19%) przynajmniej czasami rozważa przeprowadzkę do innej miejscowości w Polsce, ale tylko około połowa z nich (48%) ma na myśli konkretną miejscowość.

Najczęściej preferowanymi miejscami są duże aglomeracje. Co piąty badany myślący o przeprowadzce do innej miejscowości w kraju (22%) wskazał Warszawę jako miasto, do którego najchętniej by się przeniósł. Kolejnymi popularnymi miejscami są: Kraków (15%), Wrocław (15%) oraz Lublin (12%). Znacząca część badanych wymieniła również Gdańsk (6%) i Poznań (5%). Pojawiły się także pojedyncze wskazania większych i mniejszych miast w regionie i poza nim.

Ponad jedna trzecia ankietowanych myślących o przeprowadzce do konkretnej miejscowości (37%) ma w niej kogoś bliskiego.

Przeniesienie się do innego kraju rozważa mniej niż co dziesiąty badany (9%), w tym ponad połowa (60%) myśli o konkretnym kraju.

Najczęściej wskazywanymi krajami są: Wielka Brytania (26%), Niemcy (13%), Norwegia (8%), Francja (8%), USA (6%), Holandia (6%), Hiszpania (5%) i Włochy (5%). Dwie piąte badanych myślących o przeprowadzce (42%) ma w tych krajach kogoś z rodziny lub znajomych.

1.4. Skala migracji do województwa lubelskiego oraz migracji wewnętrznych

O mobilności mieszkańców, a także atrakcyjności regionu świadczy również zróżnicowanie pochodzenia mieszkańców. W tym miejscu warto przypomnieć, że badaną populacją były osoby w wieku produkcyjnym, a nie ogół mieszkańców.

Ponad dwie trzecie respondentów (65%) można określić jako rdzennych mieszkańców swoich miejscowości. Połowa wszystkich badanych (53%) to osoby, które spędziły w tej samej miejscowości większą część życia do ukończenia 15 lat i później również nie opuszczały tego miejsca na dłużej. Natomiast co ósmy (12%) mieszkał przez co najmniej pół roku poza swoją rodzinną miejscowością.

Pozostali mieszkańcy to prawie wyłącznie migranci wewnętrzni, czyli osoby, które pochodzą z innej miejscowości tego samego powiatu (21%) lub innego powiatu obecnego województwa lubelskiego (10%). Mniej niż co dwudziesty mieszkaniec Lubelszczyzny w wieku produkcyjnym pochodzi spoza regionu (4%).

Tabela 1.20. Pochodzenie mieszkańców województwa lubelskiego

	Odsetek badanych
Rdzenni mieszkańcy, którzy spędzili w tej samej miejscowości całe życie	53
Rdzenni mieszkańcy, którzy w dorosłym życiu mieszkali przez co najmniej pół roku poza swoją miejscowością	12
Mieszkańcy pochodzący z innej miejscowości tego samego powiatu	21
Mieszkańcy pochodzący z innego powiatu województwa lubelskiego	10
Mieszkańcy pochodzący z innego województwa w Polsce	4
Mieszkańcy, którzy spędzili swoje dzieciństwo (do ukończenia 15. roku życia) za granicą	< 1

Prawie co trzeci badany pochodzący spoza regionu wychował się w województwie mazowieckim (30%), natomiast co szósty w podkarpackim (16%). Znacząca część ankietowanych pochodzi z województw: dolnośląskiego (10%), śląskiego (8%), zachodniopomorskiego (7%) świętokrzyskiego i podlaskiego (po 6%).

Tabela 1.21. Regionalne zróżnicowanie pochodzenia mieszkańców, którzy wychowali się poza Lubelszczyzną

Pochodzenie mieszkańców spoza województwa* N = 137	Odsetek badanych
Mazowieckie	30
Podkarpackie	16
Dolnośląskie	10
Śląskie	8
Zachodniopomorskie	7
Małopolskie	7
Świętokrzyskie	6
Podlaskie	6
Łódzkie	4
Inne	6

* Pytanie odwoływało się do obecnych granic województwa.

Migranci powrotni, czyli ankietowani, którzy przez pewien czas mieszkali poza swoją miejscowością, najczęściej powracali z innej miejscowości w granicach obecnego powiatu (31%) lub innego powiatu województwa lubelskiego (37%). Zatem ich mobilność również wiązała się z migracjami wewnętrznymi. Natomiast co czwarty (25%) przed powrotem do rodzinnej miejscowości mieszkał w innym województwie w Polsce, a 7% mieszkało za granicą.

Badanie motywacji pokazuje, że migracje stosunkowo rzadko są uwarunkowane rynkiem pracy. Prawie połowa badanych, którzy przynajmniej przez pół roku mieszkali w innej miejscowości niż zamieszkiwana w trakcie realizacji badania, zmieniło miejsce zamieszkania ze względów rodzinnych (47%). Natomiast co szósty przeprowadzający się w swoim życiu badany przeniósł się do zamieszkiwanej przez niego miejscowości ze względu na pracę (16%). Równie często powodem

przeprowadzki były względy mieszkaniowe (także 16%). Mniej więcej co ósmy migrujący respondent przeniósł się w związku z podjęciem nauki (13%).

Okazuje się, że motywy migrujących do Lublina znacząco się różnią od powodów, jakie podawali badani przeprowadzający się do innych miejscowości w regionie. Ponad połowę ankietowanych, którzy przeprowadzili się do stolicy województwa (53%), przyciągnęła oferta edukacyjna, a co czwartego (26%) skłonił do tego rynek pracy. Prawie tyle samo osób przeniósł się z powodów rodzinnych (25%). Przeprowadzki do Lublina z innych względów były dużo rzadsze. Migracje do największej aglomeracji w regionie mają więc swoją specyfikę. Najważniejszym elementem jest oferta edukacyjna. Lublin posiada potencjał przyciągania młodych ludzi, oferując im możliwość nauki, podnoszenia kwalifikacji i rozwoju. Wyzwaniem pozostaje natomiast zachęcenie tych osób do pozostania w regionie po ukończeniu edukacji.

Tabela 1.22. Powody przeprowadzki – migranci do miasta Lublina oraz ogół migrantów*

Powody przeprowadzki do obecnej miejscowości**	Osoby, które przeprowadziły się do Lublina N = 241	Ogółem (osoby, które przeprowadzały się) N = 1424
	w procentach	
Z powodów rodzinnych	25	47
Ze względu na pracę, w tym ze względu: na możliwość uzyskania pracy znalezienia lepiej płatnej pracy przeniesienie służbowe	26 17 8 1	16 11 4 1
Ze względów mieszkaniowych, w tym: poprawa warunków mieszkaniowych możliwość uzyskania samodzielnego mieszkania	14 9 5	16 10 6
Ze względu na naukę	53	13
Chęć powrotu do miejscowości, z której pochodzę, w której spędziłem(a)m dzieciństwo	3	13
Inne powody	6	5

* Procenty nie sumują się do 100, gdyż badani mogli wybrać więcej niż jedną odpowiedź.

** Powody dotyczyły ostatniej przeprowadzki, czyli przeprowadzki do obecnej miejscowości.

1.5. Migracje z województwa lubelskiego

Zebranie informacji na temat migrantów z danego obszaru stanowi poważny problem, gdyż ich nieobecność zazwyczaj wiąże się z niemożliwością przeprowadzenia z nimi wywiadu kwestionariuszowego. By zbadać skalę, uwarunkowania oraz inne aspekty migracji z województwa lubelskiego, pytaliśmy o nieobecnych członków gospodarstw domowych. Należy jednak zaznaczyć, że ta metoda ma pewne ograniczenia. Nie pozwala ona uchwycić osób z gospodarstw, których wszyscy

członkowie przenieśli się poza województwo lubelskie. Ponadto dane od osób trzecich mogą być mniej precyzyjne. W naszym badaniu skupiliśmy się na migrantach zarobkowych i edukacyjnych.

1.5.1. Migracje zarobkowe

W co dziesiątym gospodarstwie domowym, w którym przeprowadzono wywiad kwestionariuszowy (10%), przyznano, że wśród stałych członków są osoby nieobecne przez dłuższy czas z powodu pracy. W kilkudziesięciu okazało się, że nieobecne są dwie osoby, a w kilku – że trzy, a nawet cztery. W sumie zebrano informacje o 348 osobach nieobecnych w swoim stałym miejscu zamieszkania z powodów zawodowych.

Większość osób nieobecnych z powodu pracy to mężczyźni (61%). Prawie co czwarty (24%) legitymuje się wykształceniem wyższym, a dwie piąte (41%) – średnim. Około jedna czwarta migrantów (28%) ma wykształcenie zasadnicze zawodowe, natomiast 7% – podstawowe.

Większość migrantów z województwa lubelskiego (57%) jest nieobecna z powodu pracy przez ponad rok (z czego 25% powyżej pięciu lat). Prawie co czwarta nieobecna osoba (23%) jest poza domem krócej niż 3 miesiące, a co piąta (20%) – od trzech miesięcy do roku.

Tabela 1.23. Czas trwania wyjazdu związanego z pracą

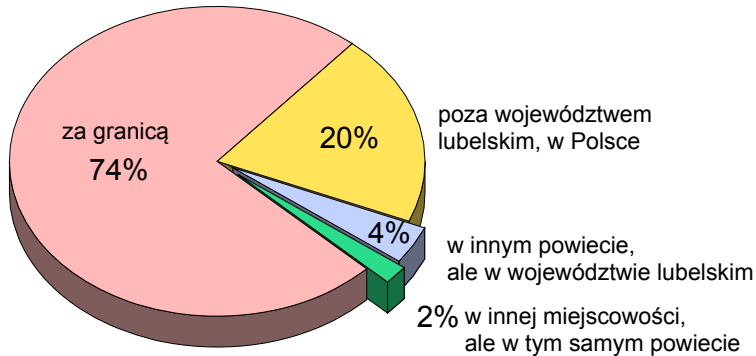
Ile trwa nieobecność tej osoby? N = 348	Odsetek badanych
Poniżej 3 miesięcy	23
Co najmniej 3 miesiące, ale mniej niż 6 miesięcy	8
6–12 miesięcy	12
Powyżej roku, ale nie dłużej niż 5 lat	32
Powyżej 5 lat	25

Pytaliśmy o wszystkich nieobecnych członków gospodarstwa domowego, jeśli ich wyjazd w związku z pracą wiązał się z długotrwałym pobytem poza domem. Okazuje się, że zdecydowana większość migrantów zarobkowych (74%) to migranci pracujący za granicą. Co piąty migrant (20%) pracuje w Polsce poza województwem lubelskim, a 6% pracuje i czasowo mieszka poza domem, ale w regionie.

Biorąc pod uwagę, że w skład co dziesiątego gospodarstwa domowego na Lubelszczyźnie wchodzi migranci zarobkowi, a trzy czwarte z nich pracuje za granicą, można oszacować, że wśród członków mniej więcej 7% gospodarstw domowych w województwie są osoby pracujące za granicą. Zatem mieszkańcy Lubelszczyzny, jeśli już decydują się na pracę z dala od domu, preferują oferty zagranicznych pracodawców.

Rysunek 1.12. Gdzie obecnie przebywa ta osoba?

N = 348

W literaturze najczęściej wskazywanymi motywami migracji są chęć poprawy sytuacji finansowej swojej rodziny i warunki panujące na rynku pracy. Pytając o stopień pokrewieństwa z badanymi, transfery pieniężne i ich aktywność zawodową przed wyjazdem, staraliśmy się zweryfikować te dwie hipotezy.

Większość migrantów to dzieci (39%), rodzeństwo (22%) lub partnerzy (22%) osób, z którymi przeprowadzано wywiad. Co siódma osoba (14%) przyznała, że to ojciec, matka, teść lub teściowa jest osobą, która wyjechała w związku z pracą. W przypadku dzieci i rodzeństwa, czyli ponad połowy badanych, migracja niekoniecznie musi być jedną ze strategii gospodarstwa domowego w celu zasilenia budżetu domowego. Natomiast gdy wyjazd dotyczy partnera lub rodzica, czyli w przypadku ponad jednej trzeciej badanych, jest bardzo prawdopodobne, że praca za granicą jest metodą reperowania domowych finansów.

Tabela 1.24. Stopień pokrewieństwa z migrantem zarobkowym

Kim jest ta osoba dla Pana(i)? N = 348	Odsetek badanych
Syn, córka	39
Brat, siostra	22
Mąż, żona, partner, partnerka	22
Ojciec, matka, teść, teściowa	14
Inny spokrewniony członek gospodarstwa domowego	2
Inny niespokrewniony członek gospodarstwa domowego	1

Według deklaracji ankietowanych mniej więcej połowa migrantów (46%) dostarcza pieniędzy na utrzymanie gospodarstwa domowego w Polsce. Ponad połowa (54%) nie dokłada się jednak do domowego budżetu. Powyższe dane potwierdzają, że zarobkowe migracje zagraniczne są nie tylko odpowiedzią na potrzeby finansowe

gospodarstw domowych. Jest bardzo prawdopodobne, że decyzje o wyjeździe są warunkowane także przez sytuację na rynku pracy.

Osoby nieobecne z powodu pracy za granicą bezpośrednio przed wyjazdem były zatrudnione prawie równie często (30%) co bezrobotne (28%). Tak wysoki odsetek bezrobotnych wśród migrantów sugeruje, że migracje są traktowane jako sposób radzenia sobie z bezrobociem. Co piąty migrant (21%) wyjechał zaraz po szkole, studiach lub przed ich ukończeniem. Co dziesiąty (10%) pracował w rodzinnym gospodarstwie rolnym (zazwyczaj własnym).

Tabela 1.25. Aktywność zawodowa przed migracją

Czy bezpośrednio przed wyjazdem ta osoba pracował(a), czy też nie? N = 348	Odsetek badanych
Tak, był(a) zatrudniony(a) na etacie	30
Tak, pracował(a) we własnym gospodarstwie rolnym	8
Tak, pomagał(a) w rodzinnym gospodarstwie rolnym	2
Tak, inna forma pracy	5
Nie, był(a) bezrobotny(a)	28
Nie, uczył(a) się/studiował(a)	21
Nie, zajmował(a) się domem, dziećmi	1
Nie pracował(a) z innych powodów	5

Ponad połowa badanych (52%) jest przekonana, że nieobecni członkowie ich gospodarstw domowych odkładają zarobione pieniądze. Zbierają zatem środki, które z czasem mogą zostać skonsumowane lub zainwestowane. Tylko co dziesiąty (10%) uważa, że migranci z ich gospodarstwa domowego nie odkładają zarobionych pieniędzy. Prawie dwie piąte badanych (38%) nie potrafiło odpowiedzieć na to pytanie.

Tabela 1.26. Oszczędności migrantów zarobkowych

Czy ta osoba odkłada zarobione pieniądze? N = 348	Odsetek badanych
Tak, na określony cel	44
Tak, ale nie są przeznaczone na określony cel	8
Nie odkłada zarobionych pieniędzy	10
Nie wiem	38

Migranci z regionu stanowią kapitał ludzki, który może przyczynić się do jego rozwoju, jeśli ich nieobecność jest czasowa i osoby te wrócą. Jednak opinie badanych dotyczące prawdopodobieństwa powrotu nieobecnych członków rodzin są podzielone. Tyle samo badanych było przekonanych, że nieobecni członkowie gospodarstwa domowego zamierzają w ciągu roku wrócić do domu, co tych, którzy uważali, że jest to nierealne (40%). Co piąty (20%) nie był pewien planów swoich najbliższych.

1.5.2. Migracje edukacyjne i mobilność związana z nauką

Mniej więcej w co szesnastym gospodarstwie domowym (6%) zadeklarowano, że ktoś z jego członków jest nieobecny w domu od dłuższego czasu z powodu nauki. W kilkudziesięciu gospodarstwach takich osób było dwie, a w kilku trzy. W sumie zebrano informacje o 226 osobach mieszkających poza domem w związku ze swoją edukacją. W tej grupie migrantów przeważały kobiety (57%) nad mężczyznami (43%). W zdecydowanej większości przypadków (80%) były to dzieci respondentów. Natomiast prawie co piąty badany (18%) był bratem bądź siostrą migranta edukacyjnego. W bardzo niewielkiej liczbie przypadków informacje o nieobecnej osobie podawał inny członek gospodarstwa domowego.

Zdecydowana większość migracji była wynikiem studiowania na wyższej uczelni (83%). Co czternasty migrant edukacyjny był poza domem w związku z nauką w liceum (7%) bądź technikum (również 7%). Pozostali nieliczni migranci edukacyjni uczyli się w zasadniczych szkołach zawodowych, szkołach pomaturalnych i innych ośrodkach kształcenia (po 1%).

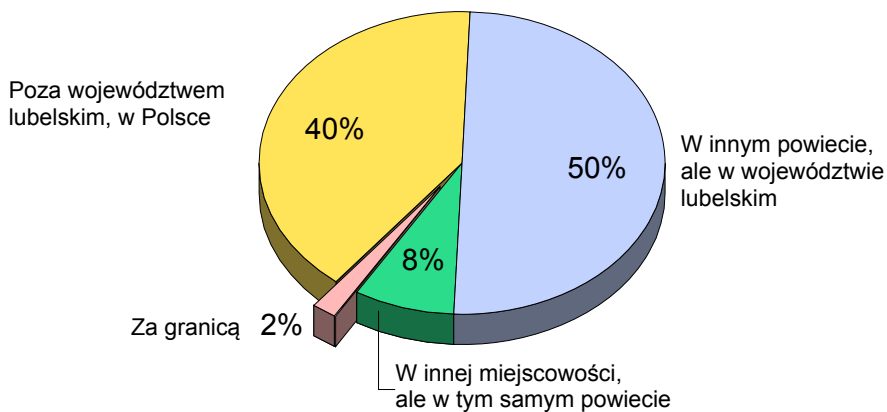
Tabela 1.27. Typy szkół, do których uczęszczają migranci edukacyjni

Proszę powiedzieć, do jakiego rodzaju/typu szkoły uczęszcza ta osoba? N = 226	Odsetek badanych
Szkoła wyższa, uczelnia	83
Liceum ogólnokształcące bądź profilowane	7
Technikum	7
Zasadnicza szkoła zawodowa	1
Szkoła pomaturalna, policealna	1
Inny ośrodek kształcenia	1

Mobilność związana z nauką wiąże się w dużej mierze z migracjami wewnętrznymi. Połowa z tych osób (50%) kształci się w innym powiecie województwa lubelskiego, natomiast dwie piąte (40%) w innym województwie w Polsce. Co dwunasty (8%) przeniósł się tylko do innej miejscowości w tym samym powiecie, a bardzo niewielki odsetek uczy się za granicą (2%). Warto podkreślić, że prawie połowa migrantów edukacyjnych studiujących na wyższych uczelniach zdobywa wykształcenie poza województwem lubelskim (47%).

Rysunek 1.13. Gdzie obecnie przebywa ta osoba?

N = 226

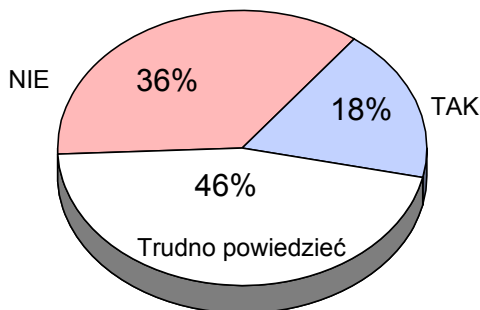

Niemal połowa nieobecnych członków gospodarstw domowych w związku z nauką (48%) mieszka poza domem ponad rok, ale krócej niż 5 lat, a ponad jedna czwarta (28%) poniżej 6 miesięcy. Prawie co piąty (18%) przebywa poza domem od pół roku do roku. Stosunkowo mało z tych osób (6%) jest już nieobecnych ponad 5 lat.

Badani są dość sceptyczni odnośnie do szans na powrót nieobecnych członków rodziny po zakończeniu nauki. Ankietowani członkowie rodzin byli z reguły niepewni co do ich planów dotyczących powrotu do domu rodzinnego (46%). Natomiast co trzeci nieobecny (36%) był określany jako osoba, która już nie wróci. Tylko co piąty badany był przekonany, że nieobecny członek gospodarstwa (18%) wróci po zakończeniu nauki.

Rysunek 1.14. Czy osoba ta zamierza wrócić po zakończeniu nauki?

N = 226

Opinie o braku szans na powrót w rodzinne strony były dwa razy częściej wyrażane w stosunku do osób studiujących na wyższych uczelniach niż do uczących się w innych typach szkół i instytucji. Takie przekonanie dwa razy częściej wyrażają również bliscy osób kształcących się poza województwem lubelskim. Powyższe dane potwierdzają tezę o zagrożeniu wynikającym z odpływu z regionu młodych, dobrze wykształconych ludzi.

Tabela 1.28. Prawdopodobieństwo powrotu dla poszczególnych grup migrantów

Czy osoba ta zamierza wrócić po zakończeniu nauki? N = 226	Tak	Nie	Trudno powiedzieć
	w procentach		
Osoba nieobecna uczęszcza do szkoły wyższej	11	40	49
Osoba nieobecna uczęszcza do innej instytucji	50	20	30
Osoba nieobecna uczy się w województwie lubelskim	25	25	50
Osoba nieobecna uczy się poza województwem lubelskim w Polsce	8	51	41

Mobilność edukacyjna jest ważnym elementem dla rozwoju regionalnego, a w szczególności dla rozwoju gospodarki opartej na wiedzy (Parlament Europejski i Rada, 2006). Jednak kapitał ten może zaowocować jedynie wtedy, gdy osoby wykształcone pozostaną w województwie lubelskim lub do niego powrócą. Tymczasem dane wskazują, że duża część tych zasobów jest tracona w efekcie migracji, a szanse na powrót dużej części najlepiej wykształconych są małe.

Przyglądając się mobilności przestrzennej wszystkich badanych związanej z nauką w różnego rodzaju placówkach, możemy stwierdzić, że potrzeby edukacyjne są częstym powodem mobilności w województwie lubelskim, ale zazwyczaj wiążą się z dojazdami, a nie migracjami.

Mniej więcej co siódmy respondent (15%) zdobył swój najwyższy poziom wykształcenia poza województwem lubelskim, z czego niemal co trzecia osoba (32%) z wykształceniem wyższym. Znacząca część badanych, którzy uczyli się poza województwem lubelskim, mieszkała wówczas poza regionem. W dużej części są to więc migranci spoza województwa lubelskiego, którzy się w nim później osiedlili (zob. tabele aneksowe).

Dwie piąte badanych mieszkańców Lubelszczyzny (40%) zdobywało swój najwyższy poziom wykształcenia w miejscowości, w której mieszkało. Jednak bardzo duża ich część musiała dojeżdżać (42%), a część nawet przeprowadzić się do miejscowości, w której mieściła się szkoła bądź uczelnia (18%).

Tabela 1.29. Mobilność związana z nauką – mieszkańcy Lubelszczyzny w wieku produkcyjnym

Dojazdy do szkoły	Odsetek badanych
Osoby, które uczyły się w miejscowości swojego zamieszkania	40
Osoby, które przeniosły się do miejscowości będącej siedzibą szkoły	18
Osoby, które dojeżdżały do szkoły	42

1.6. Migracje zagraniczne

Jedną z najważniejszych i bardzo powszechnych form mobilności są migracje zagraniczne. Ich znaczenie wzrosło zwłaszcza po przystąpieniu przez Polskę do Unii Europejskiej, kiedy to bardzo uprościły się procedury dotyczące wyjazdów i pracy. W związku z nasileniem się migracji zagranicznych po 1 maja 2004 roku, skupiliśmy się na poakcesyjnych zagranicznych migracjach zarobkowych.

Należy podkreślić, że informacje na temat migracji zarobkowych uzyskano od osób, które już wróciły do kraju bądź były w trakcie badania dostępne pod swoim adresem w Polsce. Zatem dane te lepiej charakteryzują migrantów powrotnych oraz migrantów krótkookresowych, natomiast nie przedstawiają pełnego obrazu migracji zagranicznych.

Wśród mieszkańców Lubelszczyzny w wieku produkcyjnym mniej więcej co ósmy (12%) wyjeżdżał do pracy za granicę po przystąpieniu przez Polskę do Unii Europejskiej. Prawie połowa z tych migrantów wyjeżdżała w tym okresie tylko raz (49%), co piąty – dwa razy (22%), a co dziesiąty – trzy razy (10%). Prawie co piąty (19%) wyjeżdżał w ciągu ostatnich sześciu lat częściej niż trzy razy.

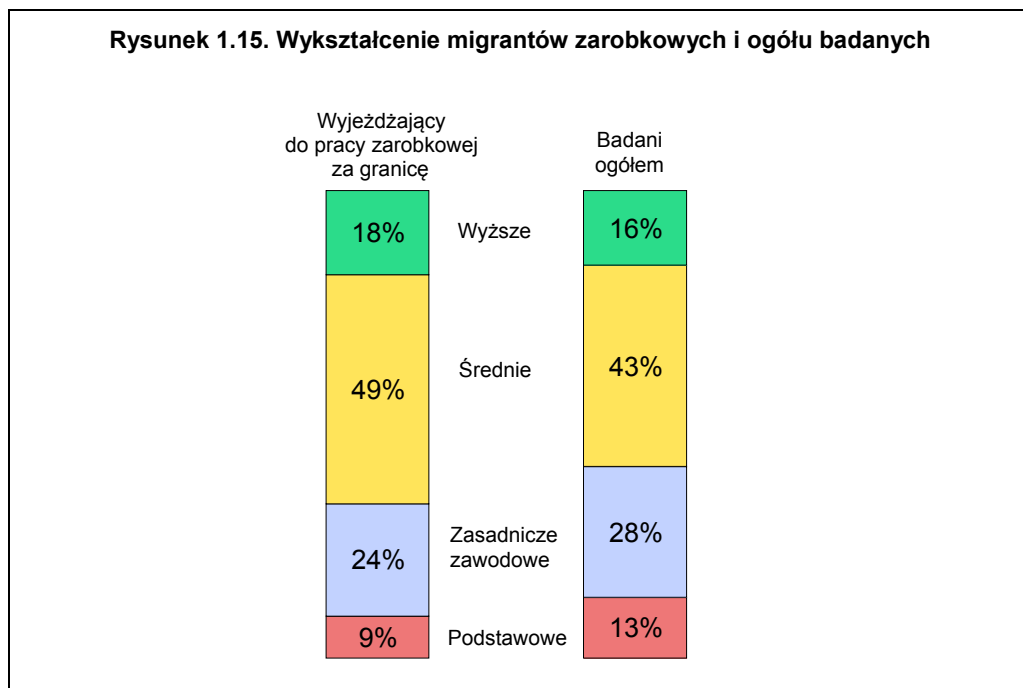
Migracje zagraniczne w województwie lubelskim były badane również w 2007 roku w ramach programu badawczego „Warunki życiowe społeczeństwa polskiego: problemy i strategie” (Gwiazda i Roguska, 2008). Wówczas 11% badanych przyznało, że podejmowało pracę za granicą. Jednak w 2007 roku pytanie dotyczyło wszystkich wyjazdów zarobkowych, niezależnie od tego, czy miały miejsce przed akcesją, czy po niej. Możemy zatem wnioskować, że po 1 maja 2004 roku wzrosła liczba osób wyjeżdżających zarobkowo za granicę.

1.6.1. Kim są migranci zarobkowi wyjeżdżający za granicę?

Większość migrantów zarobkowych za granicę to mężczyźni (63%), a trochę ponad jedna trzecia wyjeżdżających to kobiety (37%).

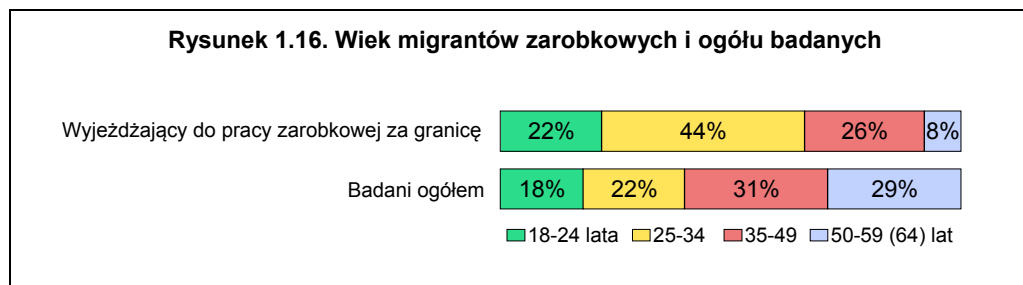
Niektóre wcześniejsze badania dotyczące migracji zagranicznych z województwa lubelskiego wskazywały na wysoki odsetek migrantów z wykształceniem wyższym, stanowili oni często niemal połowę wyjeżdżających (WUP, 2007; Kaczmarczyk, 2008). W naszych badaniach udział osób z najwyższym wykształceniem wśród migrantów jest dużo mniejszy. Mimo to niemal połowa badanych posiadających doświadczenie pracy za granicą ma wykształcenie średnie (49%), a prawie co piąty – wyższe (18%), podczas gdy odsetek wszystkich badanych w wieku produkcyjnym z wykształceniem co najmniej średnim jest niższy (43% z wykształceniem średnim i 16% z wykształceniem wyższym). Świadczy to o większej skłonności do migracji zagranicznych osób lepiej wykształconych.

Rysunek 1.15. Wykształcenie migrantów zarobkowych i ogółu badanych

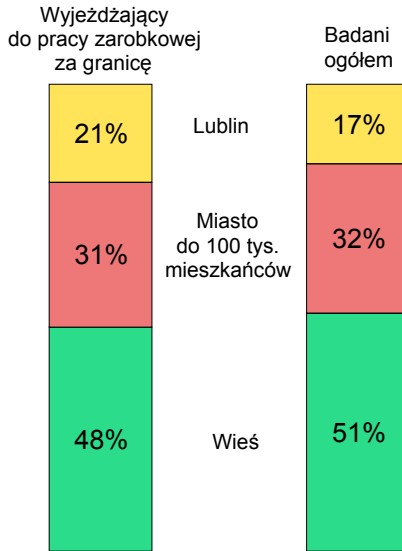
Czynnikiem najsilniej oddziałującym na prawdopodobieństwo wyjazdu do pracy za granicę jest wiek. Dwie trzecie migrantów zarobkowych (66%) to osoby poniżej 35. roku życia.

Rysunek 1.16. Wiek migrantów zarobkowych i ogółu badanych

Prawie połowa migrantów zagranicznych to mieszkańcy rejonów wiejskich (48%), niemal co trzeci (31%) pochodzi z miast do 100 tys. mieszkańców, a co piąty (21%) – z Lublina. Odsetek mieszkańców Lublina mających doświadczenie pracy za granicą jest nieco większy niż ich odsetek w próbie, natomiast wśród mieszkańców wsi jest on mniejszy.

Rysunek 1.17. Typy miejscowości, z jakich pochodzą migranci zarobkowi i ogół badanych

Migracje zagraniczne są postrzegane jako mechanizm radzenia sobie z bezrobociem (Kłos, 2006; Staszyńska, 2009) i dane z województwa lubelskiego częściowo potwierdzają tę tezę. Większość osób decydujących się na pracę za granicą nie pracowała przed wyjazdem z kraju. Ponad jedna czwarta (29%) była bezrobotna i tyle samo nie pracowało z innych powodów (29%). Prawie co trzeci z późniejszych migrantów (30%) był jednak zatrudniony, a 12% prowadziło własną działalność gospodarczą.

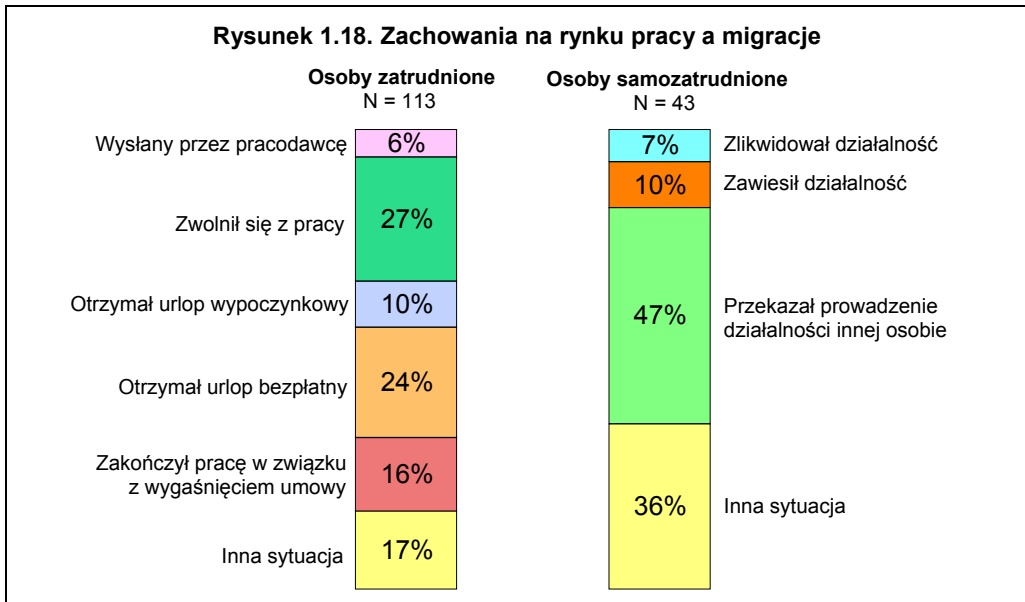
Tabela 1.30. Status zawodowy przed wyjazdem za granicę (N = 373)

	Wyjeżdżający do pracy zarobkowej za granicę Odsetek badanych
Zatrudniony	30
Prowadzący własną działalność gospodarczą	12
Bezrobotny	29
Niepracujący z innych powodów	29

Wśród osób pracujących migracje wydają się również odpowiedzią na nieprawidłowości w funkcjonowaniu rynku pracy (prawdopodobnie zbyt niskich zarobków). Badani, którzy pracowali przed wyjazdem, częściej traktowali migrację jako dodatkową strategię niż trwałe rozwiązanie. Wśród tych, którzy byli zatrudnieni, tylko co czwarty wyjeżdżający (27%) zwolnił się z pracy, aby zrealizować plany związane z migracją. Większość porozumiała się z pracodawcą i otrzymała urlop

bezpłatny (24%) lub wypoczynkowy (10%) lub wręcz była przez niego wysłana do pracy za granicę (6%). Migracje mogą być zatem wspierane, a przynajmniej akceptowane przez pracodawców w Polsce jako sposób finansowego radzenia sobie pracownikom. Co szósty badany, który był zatrudniony przed migracją (16%), wyjechał dopiero po wygaśnięciu umowy, co mogło być sposobem na radzenie sobie z bezrobociem.

Wśród osób samozatrudnionych likwidacja działalności zdarzała się bardzo rzadko (7%). Najczęściej jej prowadzenie zostało przekazane innej osobie (47%). Co dziesiąta osoba prowadząca własną działalność gospodarczą (10%) zawiesiła ją na czas wyjazdu.

Aktywność zawodowa migrantów po powrocie budzi pewne obawy (Fihel i inni, 2008). W trakcie realizacji badania mniej więcej co trzeci migrant (32%) był zatrudniony, a co dziewiąty (11%) pracował we własnym gospodarstwie rolnym. Co piąty (22%) określił się jako osoba bezrobotna. Jednak drugim najczęstszym powodem pozostawania bez pracy jest kontynuacja nauki (19%). Chociaż migranci częściej niż ogół badanych deklarują, że są bezrobotni, częściej również inwestują w swoją edukację, natomiast rzadziej – co zrozumiałe – są emerytami i rencistami.

Niemal trzech na czterech badanych, którzy pracowali zarobkowo za granicą, a w trakcie realizacji badania określili się jako osoby bezrobotne (72%), poszukiwało pracy i było gotowych ją podjąć. Są to osoby doświadczające trudności z odnalezieniem się na lokalnym rynku pracy. Jednakże przynajmniej część respondentów deklarujących, że są bezrobotni, potencjalnie może traktować ten okres jako przejściowy przed kolejnym wyjazdem.

Tabela 1.31. Obecna sytuacja na rynku pracy

Czy obecnie jest Pan(i): N = 373	Odsetek badanych
Osobą zatrudnioną na umowę o pracę	32
Osobą prowadzącą własną działalność gospodarczą, własną firmę (nierolniczą)	5
Osobą pracującą we własnym gospodarstwie rolnym	11
Pomagającym członkiem rodziny w gospodarstwie rolnym	2
Osobą uczącą się/studiującą	19
Bezrobotnym(a)	22
Osobą zajmującą się domem, dziećmi	4
Na emeryturze bądź rencie	4
Osobą niepracującą z innych powodów	1

1.6.2. Kierunki wyjazdów mieszkańców Lubelszczyzny

Krajami, do których mieszkańcy Lubelszczyzny w wieku produkcyjnym najchętniej wyjeżdżali do pracy po 1 maja 2004 roku, są Niemcy (29%) i Wielka Brytania (23%). Ponad połowa wszystkich wyjeżdżających pracowała w jednym z tych dwóch krajów. Co dziesiąty wyjeżdżający (10%) pracował we Włoszech, a co czternasty (7%) w Holandii. Pozostałe państwa dość często wybierane przez migrantów zarobkowych to: Belgia (5%), Szwecja (5%), Irlandia (4%), Szwajcaria (4%) i Francja (3%).

Tabela 1.32. Kierunki zagranicznych migracji zarobkowych

Do jakiego kraju Pan(i) wyjechał(a)? N = 373	w procentach
Niemcy	29
Wielka Brytania	23
Włochy	10
Holandia	7
Belgia	5
Szwecja	5
Irlandia	4
Szwajcaria	4
Francja	3
Inne	10

Badania CBOS z 2007 roku (Gwiazda i Roguska, 2008) wskazały kierunki migracji zagranicznych, nie ograniczając się do wyjazdów poakcesyjnych, ale pytając o wszelkiego rodzaju wyjazdy zarobkowe za granicę. Wówczas również dominowały wyjazdy do Niemiec (40%) i Wielkiej Brytanii (16%), jednak wyjazdy do tego pierwszego kraju zdecydowanie przeważały. Najnowsze badania wskazują, że po wejściu Polski do Unii Europejskiej odsetek badanych wyjeżdżających do Niemiec

spadł, wzrosła natomiast liczba osób wyjeżdżających do Wielkiej Brytanii. Na zmianę w natężeniu migracji do tych dwóch krajów wskazywał również Kaczmarczyk (2008), który porównał przedakcesyjne i poakcesyjne kierunki migracji. Zmiana w natężeniu wyjazdów jest prawdopodobnie związana z ograniczeniami wprowadzonymi przez pierwsze z tych państw i pełnym otwarciem rynku pracy w drugim.

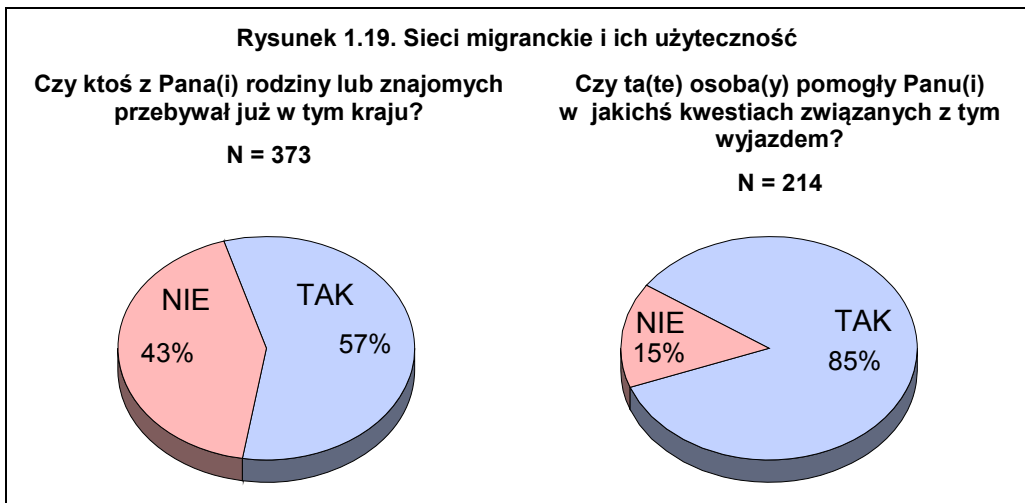
Tabela 1.33. Czas trwania wyjazdu

Ile miesięcy trwał ten wyjazd	Odsetek badanych
do 3 miesięcy	66
4–6 miesięcy	17
7 miesięcy do roku	6
powyżej roku	11

Większość wyjazdów (66%) nie przekraczała trzech miesięcy. Co szósty (17%) trwał od czterech do sześciu miesięcy. Tylko co dziewiąty migrant zagraniczny (11%) wyjechał do pracy na dłużej niż rok.

1.6.3. Znaczenie sieci migranckich

Często podkreślanym czynnikiem wpływającym zarówno na natężenie, jak i kierunki migracji są sieci migranckie. Ponad połowa osób decydujących się na wyjazd za granicę do pracy (57%) miała tam znajomych lub rodzinę i zdecydowana większość korzystała z ich pomocy, by zorganizować swój wyjazd.

Większość wyjeżdżających właśnie za pośrednictwem rodziny i znajomych przebywających w kraju, do którego planowali wyjechać, organizowała sobie zatrudnienie (56%). Co piąty wyjeżdżający (20%) jeszcze przed wyjazdem z Polski miał już podpisaną umowę o pracę. Co dwudziesty (5%) został wysłany do pracy za granicę przez swojego pracodawcę. Natomiast 19% wyjeżdżających planowało szukać pracy dopiero po przyjeździe. Również z badań Kaczmarczyka (2008) wynika, że rzadziej niż co piąty migrant z Lubelszczyzny szukał pracy dopiero po dotarciu do kraju docelowego (15%). Wyjazdy takie są więc zazwyczaj bardzo dobrze przygotowane i obciążone mniejszym ryzykiem niepowodzenia.

Tabela 1.34. Strategie dotyczące zdobywania pracy za granicą

Czy wyjeżdżając za granicę, miał(a) Pan(i) załatwioną lub obiecaną pracę? N = 373	Odsetek badanych
Tak, wysłał mnie tam mój pracodawca	5
Tak, miałem już podpisaną umowę z pracodawcą (przez agencję, urząd pracy, kontakt osobisty)	20
Tak, obiecaną przez rodzinę, znajomych przebywających za granicą	56
Nie, zamierzałem szukać pracy dopiero po przyjeździe do tego kraju	19

Spośród osób, które miały zapewnioną pracę po przyjeździe, właściwie wszystkie podjęły zatrudnienie. Wśród osób szukających pracy dopiero po przyjeździe do kraju docelowego, zdarzało się, że poszukiwania kończyły się niepowodzeniem, ale były to bardzo rzadkie przypadki (7% tych, którzy wyjechali bez zapewnionej pracy).

1.6.4. Doświadczenia pracy za granicą

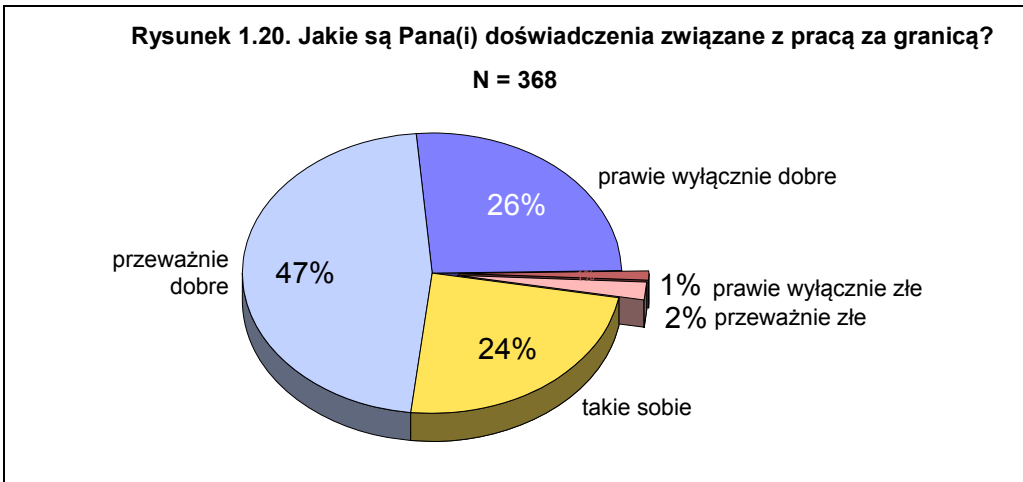
Kluczowymi kwestiami dla określenia szans, jakie mogą nieść migracje, zarówno dla jednostek, jak i ich rodzinnych społeczności, są doświadczenia migrantów, zdobyte umiejętności i kwalifikacje oraz środki pieniężne.

Prawie połowa wszystkich pracujących za granicą (48%) podejmowała się zajęć niewymagających kwalifikacji, w tym co czwarty (26%) przy pracach prostych w rolnictwie (najprawdopodobniej przy zbiorach). Co dwunasta osoba (8%) zajmowała się sprzątaniami, a co czternasta (7%) wykonywała prace proste w budownictwie. Jako wykwalifikowani pracownicy w budownictwie pracowało 13% migrantów. Działami gospodarki, w których migranci często znajdowali zatrudnienie, były również: rolnictwo, ogrodnictwo, gastronomia i usługi osobiste. Jako specjaliści, technicy bądź średni personel pracowało tylko 4% migrantów.

Tabela 1.35. Prace wykonywane za granicą wg klasyfikacji KZS

Zawody N = 368	Odsetek badanych
Specjaliści (w tym specjaliści ochrony zdrowia, nauczyciele i artyści muzycy)	2
Technicy i inny średni personel (w tym technicy elektrycy, technologii żywności, pracownicy pomocy społecznej, operatorzy sprzętu komputerowego i plastycy)	2
Pracownicy biurowi w charakterze magazynierów	1
Pracownicy usług osobistych i sprzedawcy (z czego kucharze 2%, kelnerzy 4%, opiekunki dziecięce 2%, pracownicy opieki osobistej 6% oraz sprzedawcy, pracownicy ochrony i usług domowych)	15
Rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy (z czego rolnicy 4%, ogrodnicy 5%)	10
Robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy (z czego robotnicy budowlani 13%, robotnicy obróbki metali i mechanicy maszyn i urządzeń 2% oraz robotnicy obróbki kamienia, drukarze, masarze, robotnicy w przetwórstwie żywności, piekarze, cukiernicy i stolarze)	19
Operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń	3
Pracownicy przy pracach prostych (z czego robotnicy pomocniczy w rolnictwie 26%, pomoce i sprzątaczkę 8%, robotnicy pomocniczy w budownictwie 7%, robotnicy przy pracach prostych w przemyśle 4%)	48

Większość osób ma dobre doświadczenia z pracy za granicą. Co czwarty migrant zarobkowy (26%) deklaruje, że ma prawie wyłącznie dobre doświadczenia, a niemal połowa (47%) przeważnie dobre. Niemal co czwarty badany migrant (24%) wyrażał ambiwalentne opinie na temat swojej pracy. Tylko 3% badanych twierdziło, że ma złe wspomnienia związane z pracą poza granicami kraju.

Zarobki za granicą są dużo wyższe niż w kraju. Tylko co czternasty badany migrant (7%) przyznał, że jego zarobki nie przekraczały według ówczesnego kursu 2000 złotych. Co ósmy (12%) określił swoje zarobki na mieszczące się w przedziale między 2000 a 3000 złotych, a 22% od 3000 do 4000 złotych. Co szósty pracujący za granicą respondent (16%) zarabiał od 4001 do 5000 złotych, natomiast co piąty

(22%) ponad 5000 złotych. Co piąty wyjeżdżający badany (19%) nie zgodził się podać swoich miesięcznych dochodów z pracy za granicą.

Tabela 1.36. Dochody z pracy za granicą

Ile wynosiły w przeliczeniu na złote według ówczesnego kursu Pana(i) przeciętne miesięczne dochody NETTO (na rękę)? N = 368	Odsetek badanych
Do 2000 złotych	7
Od 2001 do 3000 złotych	12
Od 3001 do 4000 złotych	22
Od 4001 do 5000 złotych	16
Od 5000 do 6000 złotych	9
Od 6001 do 7000 złotych	4
Powyżej 7000 złotych	9
Trudno powiedzieć	2
Odmowa odpowiedzi	19

Zdecydowana większość badanych pracujących za granicą (80%) odkładała przynajmniej część zarobionych pieniędzy, w tym 50% odkładało je na określony cel. Tylko co piąty badany (20%) nie był w stanie nic zaoszczędzić.

Wśród najczęstszych powodów do oszczędzania były codzienne wydatki swoje i rodziny w Polsce (32%), zakup lub budowa mieszkania bądź domu (15%) lub jego remont (15%). Stosunkowo często badani wskazywali również na dalszą naukę (12%) i samochód (9%) jako ważne powody do odkładania zarobionych pieniędzy. Wszystkie osoby, które zadeklarowały kumulowanie zarobionych środków, aby móc wykorzystać je później w określony sposób, stwierdziły, że przeznaczyły je na zaplanowane cele.

Tabela 1.37. Powody oszczędzania

Na jaki cel przede wszystkim odkładał(a) Pan(i) pieniądze? N = 186	Odsetek badanych
Na codzienne wydatki swoje i swojej rodziny w Polsce	32
Na zakup lub budowę mieszkania lub domu	15
Na remont, modernizację mieszkania lub domu	15
Na własną dalszą naukę, studia, kursy itp.	12
Na samochód	9
Na dalszą naukę kogoś z gospodarstwa domowego (np. dziecka, wnuka)	2
Na założenie własnej firmy	1
Na inwestycje w posiadaną firmę lub gospodarstwo rolne (np. zakup nowych maszyn)	1
Inne	13

Jeśli chodzi o alokację środków finansowych, także inne badania wskazują na dominującą rolę potrzeb konsumpcyjnych gospodarstw domowych (Kaczmarczyk, 2008). Dość często pojawiają się również potrzeby edukacyjne jako cel, na który

ankietowani odkładali pieniądze. O wzroście znaczenia tego rodzaju motywacji pisał Okólski (2006) i w swoich badaniach potwierdził je również Kaczmarczyk (2008). Niestety, wyniki wcześniejszych badań potwierdzają również, że celem odkładania bardzo rzadko są plany zainwestowania odłożonych zasobów w działalność gospodarczą.

1.6.5. Powody powrotów

Na dalsze losy migrantów na rynku pracy wpływają także okoliczności, w jakich zdecydowali się na powrót (Fihel i inni, 2008). Według zebranych przez nas danych dla większości migrantów powrót wiązał się ze zrealizowaniem swoich planów i zamierzeń. Większość osób (51%) wróciła, ponieważ z założenia wyjechała tylko na określony czas, a co dwunasty respondent pracujący za granicą (8%) wrócił po odłożeniu założonej przez siebie sumy. Co siódmy badany (14%) wrócił do kraju, kiedy skończyła się jego umowa o pracę. Natomiast co dziesiąty (10%) przyznał, że do powrotu nakłoniły go prośby rodziny, która pozostała w kraju. Niewielu badanych przyznało, że powrót był związany z niepowodzeniem. Co dwudziesty (5%) stwierdził, że wrócił, ponieważ stracił pracę, a 2% – ponieważ nie mogło znaleźć żadnej pracy. Niewielki odsetek posiadających doświadczenie pracy za granicą był w kraju tylko czasowo, przed kolejnym wyjazdem (3%).

Tabela 1.38. Powody powrotów do kraju

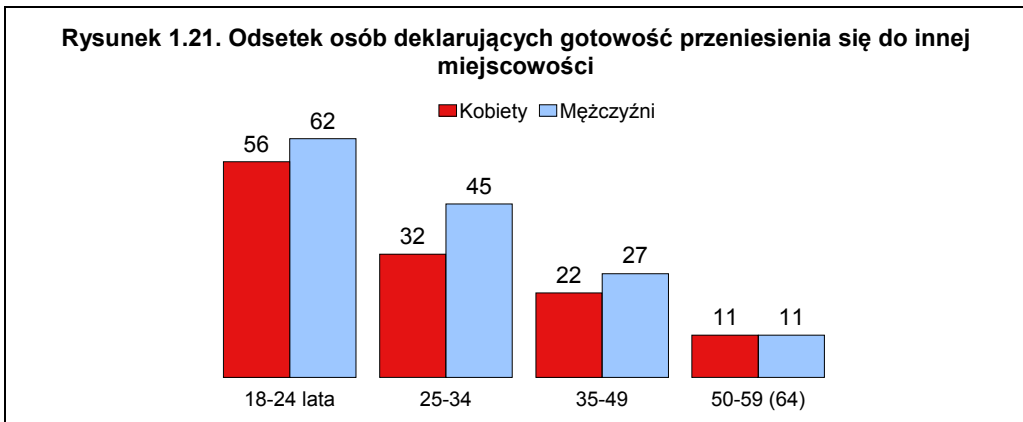
Dlaczego wrócił(a) Pan(i) do kraju? Proszę podać główny powód powrotu. N = 373	Odsetek badanych
Planowałem(a)m wyjechać tylko na taki okres	51
Pracowałem(a)m na czas określony i skończył się okres umowy	14
Prośby/potrzeby rodziny, która pozostała w kraju	10
Zarobiłem(a)m, ile planowałem(a)m, i wróciłem(a)m	8
Straciłem(a)m pracę i postanowiłem(a)m wrócić do kraju	5
Nie wróciłem(a)m na stałe – nadal pracuję za granicą, przyjechałem(a)m tylko na urlop, z wizytą itp.	3
Nie mogłem(a)m znaleźć pracy	2
Inne powody	7

1.7. Determinanty migracji

Aby zbadać czynniki wpływające na ogólną mobilność mieszkańców, przeanalizowaliśmy, które z nich oddziałują na deklaracje dotyczące gotowości do przeniesienia się do innej miejscowości na terenie tego samego powiatu, województwa, do innego regionu lub za granicę².

1.7.1. Gotowość do migracji w zależności od płci i innych zmiennych demograficznych oraz społecznych

Według deklaracji kobiety są mniej skłonne do migracji niż mężczyźni. Ponadto gotowość do przeprowadzki w dużej mierze zależy od wieku. Ponad połowa zarówno mężczyzn (62%), jak i kobiet (56%) w wieku 18–24 lata rozważa taką możliwość. Natomiast tylko co dziesiąta kobieta i co dziesiąty mężczyzna po pięćdziesiątce, ale przed osiągnięciem wieku emerytalnego, deklaruje gotowość do zmiany miejsca zamieszkania (11%).

Posiadanie dzieci na utrzymaniu oddziałuje na skłonność do migracji, ale już ich wiek ma mniejszy wpływ. Największą mobilność deklarują osoby, które nie mają dzieci na utrzymaniu. Ciekawe jest jednak to, że osoby posiadające dzieci poniżej 7. roku życia częściej niż osoby mające starsze dzieci deklarują gotowość do przeprowadzki (szczególnie wśród mężczyzn). Najprawdopodobniej wynika to z zależności między wiekiem własnym badanych i mobilnością. Osoby bezdzietne to zazwyczaj najmłodszy respondenci, którzy nie założyli jeszcze rodziny, a osoby posiadające dzieci

² Została stworzona nowa zmienna określająca badanych, którzy chociaż na jedno pytanie o gotowość do przeniesienia się (patrz rysunek 1.9.) odpowiedzieli „tak”.

poniżej 7. roku życia to również często osoby młode, które częściej deklarują gotowość do przeprowadzki.

Tabela 1.39. Gotowość do migracji wśród osób mających i niemających dzieci na utrzymaniu

Posiadanie potomstwa	Odsetek osób deklarujących gotowość przeniesienia się do innej miejscowości	
	Kobiety	Mężczyźni
Ma dzieci poniżej 7. roku życia	24	33
Ma dzieci na utrzymaniu, ale w wieku 7 lat i więcej	20	21
Nie ma dzieci pozostających na utrzymaniu	34	38

Najbardziej mobilne są osoby z wyższym wykształceniem. Ponad połowa mężczyzn z dyplomem wyższej uczelni (51%) wyraża gotowość do przeniesienia się do innej miejscowości w kraju bądź za granicą. Takie deklaracje składa ponad dwie piąte kobiet, które ukończyły wyższe uczelnie (41%). Osoby z wykształceniem średnim znacznie rzadziej skłonne są do przeprowadzki do innej miejscowości (mężczyźni – 38%, kobiety – 31%), a osoby z niższym wykształceniem wykazują jeszcze mniejszą mobilność.

Tabela 1.40. Gotowość do migracji wg wykształcenia

Wykształcenie	Odsetek osób deklarujących gotowość przeniesienia się do innej miejscowości	
	Kobiety	Mężczyźni
Podstawowe	21	26
Zasadnicze zawodowe	14	25
Średnie	31	38
Wyższe	41	51

Według deklaracji najbardziej mobilni są mieszkańcy Lublina. Może być to związane ze strukturą wykształcenia największej aglomeracji w regionie, czyli większym odsetkiem mieszkańców z wykształceniem wyższym. Co warto podkreślić, choć kobiety generalnie rzadziej deklarują gotowość przeprowadzki do innej miejscowości, wśród mieszkańców Lublina różnica ta mieści się w granicach błędu statystycznego.

Tabela 1.41. Gotowość do migracji wg miejsca zamieszkania

Wielkość miejscowości	Odsetek osób deklarujących gotowość przeniesienia się do innej miejscowości	
	Kobiety	Mężczyźni
Wieś	24	30
Miasto do 19 999 mieszkańców	23	36
Miasto od 20 000 do 49 999 mieszkańców	28	36
Biała Podlaska, Chełm, Zamość	29	32
Lublin	40	41

1.7.2. Gotowość do migracji w zależności od aktywności zawodowej

Zdecydowanie najbardziej mobilne są osoby, które jeszcze nie ukończyły swojej edukacji. Wśród uczących się prawie dwie trzecie (65%) deklaruje skłonność do przeniesienia się do innej miejscowości w kraju bądź za granicą. Większość z tych osób bierze pod uwagę możliwość przeniesienia się na stałe, w zależności od okoliczności. Również prawie dwie piąte badanych określających się jako bezrobotni (38%) byłoby gotowych przenieść się przynajmniej na pewien czas gdzieś poza swoją miejscowość, by tam mieszkać i pracować. Niemal, bo prawie co trzeci zatrudniony (31%), także deklaruje gotowość do mobilności przestrzennej. Najmniej chętni do zmiany miejsca zamieszkania są emeryci i renciści w wieku produkcyjnym (8%), osoby zajmujące się domem i dziećmi (14%) oraz osoby pracujące we własnym gospodarstwie rolnym (16%).

Tabela 1.42. Gotowość do migracji wg aktywności zawodowej

Aktywność zawodowa	Ogólna gotowość do przeniesienia się do innej miejscowości, aby tam mieszkać i pracować przynajmniej przez pewien czas	
	Gotowość	Brak gotowości
	w procentach	
Zatrudniony(a) na umowę o pracę (etat)	31	69
Prowadzący(a) własną działalność gospodarczą, własną firmę (nierolniczą)	27	73
Pracujący(a) we własnym gospodarstwie rolnym	16	84
Pomagający członek rodziny w gospodarstwie rolnym	24	76
Uczeń/student	65	35
Bezrobotny(a)	38	62
Osoba zajmująca się domem, dziećmi	14	86
Emeryt bądź rencista	8	92

W tabeli nie są pokazane odsetki dla kategorii „Pomagający członek rodziny w firmie poza rolnictwem” oraz „Osoba niepracująca z innych powodów”, gdyż ich liczebności były za małe, by wnioskować na ich podstawie.

Wśród pracujących gotowość do przeniesienia się, przynajmniej czasowo, do innej miejscowości jest zróżnicowana w zależności od wykonywanego zawodu. Generalnie najmniej mobilną grupą zawodową są rolnicy. Tylko co siódmy (14%) byłby gotowy przenieść się przynajmniej na pewien czas do innej miejscowości w tym samym powiecie, a o połowę mniej (7%) zgodziłoby się wyjechać za granicę. Stosunkowo mało mobilną grupą są również przedstawiciele władz publicznych, wyżsi urzędnicy i kierownicy różnych typów przedsiębiorstw. W porównaniu z innymi grupami zawodowymi szczególnie rzadko deklarują oni skłonność do zmiany miejsca zamieszkania, jeśli wiązałaby się z przeprowadzką do innej miejscowości na terenie tego samego powiatu (16%) lub za granicę (8%).

Najprawdopodobniej ta kategoria badanych rzadziej widzi w przeprowadzkach potencjał do poprawy swojej sytuacji.

Tabela 1.43. Gotowość do migracji w poszczególnych grupach zawodowych

Grupy zawodowe wg KZS	Odsetek badanych gotowych do przeniesienia się do:			
	innej miejscowości na terenie tego samego powiatu	innego powiatu obecnego województwa lubelskiego	miejscowości znajdującej się obecnie w innym województwie w Polsce	poza granice kraju
Przedstawiciele władz publicznych, wyżsi urzędnicy i kierownicy	16	15	13	8
Specjaliści	31	25	22	15
z czego specjaliści ochrony zdrowia	23	17	14	14
specjaliści szkolnictwa	29	24	18	11
Technicy i inny średni personel	28	25	19	8
Pracownicy biurowi	28	23	25	12
Pracownicy usług osobistych i sprzedawcy	16	14	16	11
z czego sprzedawcy i demonstratorzy	15	13	18	13
Rolnicy*	14	10	8	7
Robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy	33	26	20	17
Operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń (w tym kierowcy i operatorzy pojazdów)**	21	21	12	13
Pracownicy przy pracach prostych	20	16	11	7
Ogółem	23	19	15	11

* Rolnicy zostali wyodrębnieni jako oddzielna kategoria ze względu na swą liczebność, natomiast ogrodnicy, leśnicy i rybacy nie zostali uwzględnieni z uwagi na bardzo małą reprezentację w próbie.

** Nie zostali wyodrębnieni jako osobna grupa mimo znaczącej liczebności, gdyż różnice w ich deklarowanej skłonności do migracji są nieznaczne.

Z drugiej strony najbardziej skłonni do migracji są robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy. Wykazują oni najczęściej skłonność nie tylko do migracji wewnątrzpowiatowych (33%), lecz również zagranicznych (17%). Według deklaracji samych badanych bardzo mobilną grupą są również specjaliści, choć występują między nimi dość znaczące różnice. Wśród ankietowanych dwie największe grupy specjalistów to osoby zajmujące się ochroną zdrowia (w tym położne) oraz specjaliści szkolnictwa. Pracownicy związani z edukacją szczególnie często deklarują gotowość do przeniesienia się do innej miejscowości w kraju (częściej niż lekarze, pielęgniarki i położne). Natomiast osoby związane z zawodami dotyczącymi ochrony zdrowia częściej deklarują gotowość przeniesienia się za granicę niż nauczyciele. Zapewne jest to związane z ograniczonym transferem kwalifikacji na międzynarodowym rynku pracy w zawodach związanych z edukacją i bardziej uniwersalnym charakterem kwalifikacji w zawodach związanych z leczeniem.

Niektóre grupy zawodowe wyróżniają się szczególnie wysoką lub niską gotowością do przeprowadzki, ale tylko dotyczącej konkretnych lokalizacji, np. technicy i inny średni personel oraz pracownicy biurowi wykazują dość dużą skłonność do migracji, ale tylko w kraju, natomiast bardzo niską, jeśli chodzi o możliwość przeniesienia się za granicę. Pracownicy wykonujący prace proste są wyjątkowo niechętni do przeprowadzek zarówno poza województwo, jak i za granicę.

1.7.3. Inne czynniki wpływające na gotowość do migracji

Osoby, które po wejściu Polski do Unii Europejskiej przebywały w celach zarobkowych za granicą, trzykrotnie częściej niż osoby, które nie mają takiego doświadczenia, deklarują, że byłyby gotowe przenieść się tam na pewien czas. Tylko co dziesiąta osoba (11%), która po 1 maja 2004 roku nie pracowała za granicą, deklaruje skłonność do migracji zarobkowych poza granice Polski, ale już co trzecia (34%), która posiada takie doświadczenie.

Tabela 1.44. Gotowość do migracji wśród osób mających i niemających doświadczenia pracy za granicą

Czy w okresie od 1 maja 2004 roku, czyli od dnia wejścia Polski do Unii Europejskiej, wyjeżdżał(a) Pan(i) w celach zarobkowych za granicę?	Jak ocenił(a)by Pan(i) swoją ogólną gotowość do przeniesienia się poza granice kraju, aby tam mieszkać i pracować przynajmniej przez pewien czas?	
	Gotowość	Brak gotowości
	w procentach	
Tak	34	66
Nie	11	89

Niektóre teorie migracji wskazują na znaczenie subiektywnego odczucia depriwacji jako najważniejszego czynnika skłaniającego do mobilności (Stark, 2010). Przeanalizowaliśmy, czy istnieje związek między subiektywnymi ocenami różnych sfer życia osobistego oraz ocenami swojego miejsca zamieszkania a skłonnością do migracji.

Tabela 1.45. przedstawia średnie dla zadowolenia z własnych warunków mieszkaniowych i sytuacji materialnej wśród osób deklarujących ogólną gotowość do migracji (do innej miejscowości w kraju bądź za granicą) i osób, które nie zdecydowały się na taki krok. Okazuje się, że istnieją statystycznie istotne różnice w ocenie tych aspektów własnej sytuacji w zależności od skłonności do mobilności przestrzennej³. Jednak, co ciekawe, swoje warunki materialne i mieszkaniowe lepiej oceniają osoby deklarujące gotowość do mobilności niż osoby deklarujące jej brak.

³ Istotność statystyczna obliczona za pomocą testu T-student dla prób niezależnych. Należy jednak zaznaczyć, że chociaż średnia ocena tych wymiarów jest wyższa wśród osób deklarujących gotowość do przeprowadzki i różnice między średnimi są statystycznie istotne, nie są one duże.

Tabela 1.45. Różnice w zadowoleniu z warunków mieszkaniowych i materialnych wśród deklarujących gotowość do migracji i niedeklarujących jej

Test t-student dla prób niezależnych	Gotowość przeniesienia się do innej miejscowości	Średnie*	Różnice między średnimi
Jak by Pan(i) ocenił(a) swoje obecne warunki mieszkaniowe?	Tak	3,72	0,11
	Nie	3,61	
Jak Pan(i) ocenia obecne warunki materialne swojego gospodarstwa domowego?	Tak	3,41	0,08
	Nie	3,33	

* Ocena na skali od 1 do 5, gdzie 1 odnosi się do negatywnej oceny, a 5 do pozytywnej. Pominęto odpowiedź „trudno powiedzieć”.

Zależność między sytuacją materialną i skłonnością do mobilności potwierdza również związek między posiadaniem oszczędności a gotowością do przeprowadzki. Zarówno osoby posiadające drobne, jak i znaczące oszczędności (pozwalające utrzymać się co najmniej rok) są częściej skłonni do przeniesienia się do innej miejscowości niż osoby ich niemające. Różnica ta jest szczególnie duża przy większych oszczędnościach. Gotowość przeniesienia się deklaruje dwie piąte badanych mających znaczące zabezpieczenie finansowe (40%) i mniej niż jedna trzecia badanych (30%) niemających większych oszczędności. Zależność między zadłużeniem i skłonnością do mobilności nie jest istotna statystycznie.

Zatem warunki materialne oraz stopień zadowolenia z własnej sytuacji w tym zakresie odgrywają rolę w mobilności geograficznej. Jednak zebrane informacje wskazują, że gorsze warunki materialne stanowią raczej barierę i zniechęcają, a nie motywują do migracji. To osoby lepiej sytuowane i bardziej zadowolone z własnej sytuacji finansowej są bardziej mobilne.

Tabela 1.46. Gotowość do migracji wśród osób posiadających i nieposiadających oszczędności

Czy Pana(i) gospodarstwo domowe:		Odsetek badanych gotowych do przeprowadzki do innej miejscowości
– ma drobne oszczędności?	Tak	34
	Nie	29
– ma oszczędności, które pozwoliłyby się utrzymać przez co najmniej rok ?	Tak	40
	Nie	30

Badanie potwierdziło natomiast hipotezę, że gotowość do migracji jest związana z oceną swojego miejsca zamieszkania. Osoby deklarujące gotowość do migracji bardziej krytycznie niż badani deklarujący niechęć do przeprowadzki oceniają zarówno miejscowość, w której mieszkają, jak i region. Różnice te są statystycznie istotne.

Tabela 1.47. Różnice w zadowoleniu z miejscowości i regionu wśród deklarujących gotowość do migracji i niedeklarujących jej

Test t-student dla prób niezależnych	Gotowość przeniesienia się do innej miejscowości	Średnie	Różnice między średnimi
W jakim stopniu jest Pan(i) zadowolony(a) z miejscowości, w której Pan(i) mieszka?	Tak	3,63	-0,30
	Nie	3,93	
W jakim stopniu jest Pan(i) zadowolony(a) z regionu, w którym Pan(i) mieszka?	Tak	3,65	-0,27
	Nie	3,92	

Jak pokazuje tabela 1.48., osoby deklarujące mobilność gorzej oceniają także swoje stosunki z sąsiadami.

Kolejnym bardzo ważnym wymiarem, w którym mieszkańcy gotowi do migracji i niebiorący jej pod uwagę znacząco się różnią, jest ocena różnych aspektów życia zawodowego oraz płac i dochodów. Największe różnice występują w ocenie stabilności zatrudnienia. Osoby deklarujące gotowość do migracji znacząco gorzej oceniają ten aspekt swojego życia niż badani jej niewykazujący. Dość istotna okazała się również zależność między skłonnością do migracji i ocenami swojego zawodu, pracy lub zajęcia oraz płac/dochodów. Brak natomiast statystycznie istotnego związku między gotowością do migracji i ocenami stosunków z rodziną, kosztów mieszkania, warunków i atmosfery w pracy.

Tabela 1.48. Różnice w zadowoleniu z różnych aspektów życia osobistego wśród deklarujących gotowość do migracji i niedeklarujących jej

W jakim stopniu jest Pan(i) zadowolony(a) z różnych sfer swojego życia?	Gotowość przeniesienia się do innej miejscowości	Średnie*	Różnice między średnimi
Stosunki z sąsiadami	Tak	4,17	-0,08
	Nie	4,25	
Stabilność zatrudnienia**	Tak	3,52	-0,20
	Nie	3,72	
Zawód/zajęcie/praca	Tak	3,50	-0,16
	Nie	3,66	
Płaca/dochody	Tak	2,75	-0,15
	Nie	2,90	

* Ocena na 5-punktowej skali, gdzie 1 oznacza „bardzo niezadowolony(a)”, a 5 – „bardzo zadowolony(a)”.

** Swoje zadowolenie z tych aspektów życia oceniali tylko respondenci pracujący stale lub dorywczo.

Podsumowując, osoby skłonne do przeprowadzki to osoby lepiej oceniające swoje zasoby finansowe i sytuację materialną oraz mieszkaniową, ale mniej zadowolone ze swojego obecnego miejsca zamieszkania i różnych aspektów życia zawodowego, w szczególności stabilności zatrudnienia.

Podsumowanie

Podsumowanie koncentruje się na udzieleniu odpowiedzi na pytania badawcze postawione w projekcie. Podzielone jest na cztery części odpowiadające kolejnym pytaniom.

1) Czy istnieje przepływ pracowników pomiędzy powiatami (innymi województwami, krajami), jaka jest jego skala?

Mieszkańcy województwa lubelskiego są stosunkowo mało mobilni. Bardzo rzadko pracują poza granicami swojego powiatu. Tylko w dwóch powiatach (świdnickim i lubartowskim) co najmniej co piąty pracujący dojeżdża do pracy do innego powiatu. Poza tymi dwoma przypadkami przepływy międzypowiatowe są bardzo skromne. Natomiast powiat grodzki miasta Lublin i powiat lubelski można określić jako regionalne ośrodki przyciągające pracowników z innych powiatów. Niemal połowa wszystkich przepływów międzypowiatowych związanych z rynkiem pracy wiąże się z dojazdami do pracy do tych dwóch powiatów.

Przepływy międzyregionalne są marginalne. Bardzo niewielki odsetek badanych pracuje w innym województwie, a zdecydowana większość z tych osób pracuje w województwie mazowieckim.

W co dziesiątym gospodarstwie domowym stwierdzono natomiast, że ktoś ze stałych członków jest nieobecny przez długi czas z powodu pracy, a w co szesnastym – z powodu nauki. Najczęstszym kierunkiem migracji zarobkowych jest zagranica. Ponadto znacząca część badanych miała doświadczenia pracy za granicą (12%), co świadczy o dużym odsetku migrantów krótkookresowych i migrantów powrotnych. Obserwację tę potwierdza raport „Poakcesyjne powroty Polaków” (Anacka, 2010). Wysoki odsetek migrantów powrotnych w regionie wyjaśniono w raporcie szczególnym rodzajem migracji z województwa lubelskiego tzw. „bocianów”, czyli „osób, które wyjeżdżają za granicę często i na stosunkowo krótki okres, poświęcają się intensywnej pracy, by zgromadzić jak najwięcej środków, które będzie można przetransferować do Polski” (str. 22). Powszechność takiej strategii migracyjnej potwierdzają przeprowadzone badania. W ciągu ostatnich sześciu lat co piąty migrant zarobkowy wyjeżdżał za granicę częściej niż trzy razy, a wyjazdy migrantów zagranicznych trwały zazwyczaj nie dłużej niż 3 miesiące.

2) Jaka jest deklarowana, a jaka faktyczna skłonność do migracji?

Nie tylko rzeczywista mobilność, lecz także deklarowana gotowość do migracji jest stosunkowo niska. Tylko co czwarty badany stwierdza, że byłby skłonny przenieść się do innej miejscowości swojego powiatu, żeby tam mieszkać, ale do pracy poza swoją miejscowość w powiecie dojeżdża tylko co piąty ankietowany.

Mniej więcej co piąty respondent deklaruje gotowość do przeniesienia się w związku z pracą do innego powiatu lub województwa, ale do pracy poza powiat

dojeżdża bardzo niewielu. W co dziesiątym gospodarstwie domowym potwierdzano, że wśród jego członków są migranci zarobkowi, którzy w trakcie badania przebywali poza swoim stałym miejscem zamieszkania. Zdecydowana większość nieobecnych członków gospodarstw pracuje za granicą.

Z powyższego zestawienia wynika, że na poziomie deklaracji mieszkańcy województwa lubelskiego nie są zbyt mobilni, a ich rzeczywista skłonność do migracji jest jeszcze mniejsza. Informacje uzyskane na temat nieobecnych członków gospodarstw domowych wskazują, że w przypadku migracji zagranicznych, choć deklaracje takie są rzadziej składane, w rzeczywistości tego typu plany są częściej realizowane.

Warto również podkreślić, że doświadczenie pracy za granicą wpływa na deklarowaną skłonność do migracji poza granice kraju. Osoby mające takie doświadczenie są częściej gotowe do przeprowadzki do innego kraju, by tam żyć i pracować, niż osoby, które nie wyjeżdżały.

3) Pracownicy jakich branż, zawodów są bardziej (mniej) mobilni od innych?

Generalnie najmniej mobilni są rolnicy i urzędnicy państwowi oraz kierownicy, którzy zarówno w swoich deklaracjach, jak i rzeczywistych zachowaniach przejawiających się w dojazdach do pracy potwierdzają niechęć do podejmowania pracy poza miejscem zamieszkania.

Robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy, operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń oraz osoby zatrudnione przy pracach prostych najczęściej pracują poza miejscowością, w której mieszkają, i najczęściej dojeżdżają do innego powiatu. Natomiast największą mobilnością międzyregionalną charakteryzują się robotnicy wykwalifikowani. Ponadto robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy najczęściej deklarują gotowość do zmiany miejsca zamieszkania czy to w kraju, czy za granicą. W zakresie deklaracji dużą mobilnością charakteryzują się również specjaliści.

Mobilność robotników wykwalifikowanych stanowi cenną informację dla inwestorów, ale wskazuje również na niebezpieczeństwo utraty tych najbardziej elastycznych w kwestii miejsca pracy i zamieszkania pracowników z regionalnego rynku pracy.

4) Jakie są determinanty migracji?

Na gotowość do migracji wpływa przede wszystkim wiek. Ponad połowa badanych poniżej 25. roku życia byłaby skłonna przenieść się do innej miejscowości, by tam pracować i mieszkać, przy czym w większości przypadków jest brana pod uwagę przeprowadzka na stałe. Wiek wpływa również na rzeczywiste trendy migracyjne. Dwie trzecie migrantów zagranicznych to osoby poniżej 35. roku życia.

Mobilność częściej deklarują mężczyźni niż kobiety, z wyjątkiem najstarszych badanych, wśród których skłonność do migracji była równie niska wśród kobiet, jak i mężczyzn. Gotowość do przeprowadzki dużo częściej potwierdzają badani z wykształceniem wyższym niż inni respondenci.

Na deklaracje dotyczące skłonności do migracji wpływa również aktywność zawodowa badanych. Osoby bezrobotne prawie trzykrotnie częściej niż osoby pracujące wyrażają chęć podjęcia pracy wymagającej czasowego mieszkania poza domem i powrotów co tydzień, miesiąc lub nawet rzadziej. Dużo częściej byłyby one również gotowe zmienić na stałe miejsce zamieszkania.

Osoby mobilne lepiej oceniają swoją sytuację mieszkaniową i materialną, są natomiast mniej zadowolone z miejscowości, w której mieszkają, i regionu. Są również mniej zadowolone ze stosunków z sąsiadami i z różnych aspektów życia zawodowego (przede wszystkim stabilności zatrudnienia).

W przypadku migracji zagranicznych ważnym czynnikiem towarzyszącym tego typu wyjazdom są sieci migranckie. Większość migrantów zarobkowych podejmujących pracę za granicą miała przed wyjazdem kontakt z członkami rodziny lub przyjaciółmi tam mieszkającymi, którzy w większości przypadków pośredniczyli w zorganizowaniu pracy.

Mobilność jest wskazywana jako ważny mechanizm wzrostu gospodarczego i właściwego działania rynku pracy. Badania przeprowadzone w województwie lubelskim wskazują również na pozytywne efekty mobilności pracowników. Przede wszystkim oddziałuje ona korzystnie na zarobki i zadowolenie z własnych dochodów. Dlatego zdiagnozowanie barier dla mobilności jest ważne, aby opracować plan działań mających na celu wspomaganie tego typu aktywności. Niektóre czynniki zmniejszające mobilność potwierdzone w badaniu to niski poziom aktywności zawodowej i duży udział rolnictwa w strukturze zatrudnienia.

Migracje mieszkańców wiążą się jednak z pewnymi zagrożeniami, szczególnie w województwie, gdzie mobilność wewnętrzna jest bardzo mała, a zewnętrzna, czyli wyjazdy z regionu, znacząca, co wiąże się z utratą kapitału ludzkiego. Migracje mogą stanowić jednak szansę w obliczu powrotów części osób wyjeżdżających do pracy. Niestety, migranci nie są bardziej aktywnymi uczestnikami rynku pracy i trochę częściej niż ogół badanych deklarują, że są bezrobotni. Z drugiej strony migranci zarobkowi jeszcze częściej byli bezrobotni przed wyjazdem do pracy za granicę. Zebrane dane wskazują więc na poprawę ich sytuacji na rynku pracy po powrocie. Ponadto zdecydowana większość odkładała przynajmniej część swoich zarobków z pracy za granicą, by przetransferować je do Polski. Zazwyczaj przeznaczane są one na cele konsumpcyjne, które przyczyniają się do rozwoju lokalnych społeczności przez zwiększanie popytu, ale mogłyby być wykorzystane bardziej produktywnie. Najbardziej pożądaną zmianą byłby wzrost przedsiębiorczości.

Migracje zatem mogą stanowić nie tylko zagrożenia, lecz również szansę dla województwa lubelskiego. Jednak pełne wykorzystanie potencjału, jakim są migranci powrotni, wymaga impulsu dla zaktywizowania ich doświadczeń i zasobów.

Tabele anekswowe

		Gdyby otrzymał(a) Pan(i) ofertę lepiej płatnej pracy w innej miejscowości na terenie tego samego powiatu, to czy przyjął(ę)by ją Pan(i) czy też nie?		
		Tak	Nie	Trudno powiedzieć
		w procentach		
Płeć respondenta	Mężczyzna	53	43	4
	Kobieta	45	51	4
Wiek (w latach)	18–24	60	35	5
	25–34	62	34	4
	35–49	50	46	4
	50–59(64)	33	65	2
Wykształcenie	Podstawowe	52	44	4
	Zasadnicze zawodowe	48	48	4
	Średnie	50	46	4
	Wyższe	51	47	2
Wielkość miejscowości, w której respondent mieszka na stałe	Wieś	56	40	4
	Miasto do 19 999 mieszkańców	47	49	4
	Miasto od 20 000 do 49 999 mieszkańców	49	45	6
	Biała Podlaska, Chełm, Zamość	34	64	2
	Lublin	40	57	3

		Gdyby otrzymał(a) Pan(i) ofertę lepiej płatnej pracy w innym powiecie obecnego województwa lubelskiego, to czy przyjął(ę)by ją Pan(i) czy też nie?		
		Tak	Nie	Trudno powiedzieć
		w procentach		
Płeć respondenta	Mężczyzna	31	65	4
	Kobieta	20	77	3
Wiek (w latach)	18–24	42	52	6
	25–34	35	61	4
	35–49	25	71	4
	50–59(64)	16	83	1
Wykształcenie	Podstawowe	24	72	4
	Zasadnicze zawodowe	25	71	4
	Średnie	26	71	3
	Wyższe	30	66	4
Wielkość miejscowości, w której respondent mieszka na stałe	Wieś	29	68	3
	Miasto do 19 999 mieszkańców	22	74	4
	Miasto od 20 000 do 49 999 mieszkańców	24	70	6
	Biała Podlaska, Chełm, Zamość	21	78	1
	Lublin	26	70	4

		Gdyby otrzymał(a) Pan(i) ofertę lepiej płatnej pracy w miejscowości znajdującej się obecnie w innym województwie w Polsce, to czy przyjął(ę)by ją Pan(i) czy też nie?		
		Tak	Nie	Trudno powiedzieć
		w procentach		
Płeć respondenta	Mężczyzna	17	78	5
	Kobieta	9	89	2
Wiek (w latach)	18–24	21	75	4
	25–34	21	74	5
	35–49	12	85	3
	50–59(64)	8	91	1
Wykształcenie	Podstawowe	14	84	2
	Zasadnicze zawodowe	11	85	4
	Średnie	12	86	2
	Wyższe	22	74	4
Wielkość miejscowości, w której respondent mieszka na stałe	Wieś	14	83	3
	Miasto do 19 999 mieszkańców	11	84	5
	Miasto od 20 000 do 49 999 mieszkańców	12	82	6
	Biała Podlaska, Chełm, Zamość	10	89	1
	Lublin	16	80	4

		Gdyby otrzymał(a) Pan(i) ofertę lepiej płatnej pracy poza granicami kraju, to czy przyjął(ę)by ją Pan(i) czy też nie?		
		Tak	Nie	Trudno powiedzieć
		w procentach		
Płeć respondenta	Mężczyzna	16	79	5
	Kobieta	10	88	2
Wiek (w latach)	18–24	19	76	5
	25–34	19	76	5
	35–49	11	84	5
	50–59(64)	8	90	2
Wykształcenie	Podstawowe	17	80	3
	Zasadnicze zawodowe	11	83	6
	Średnie	12	84	4
	Wyższe	16	82	2
Wielkość miejscowości, w której respondent mieszka na stałe	Wieś	13	83	4
	Miasto do 19 999 mieszkańców	10	85	5
	Miasto od 20 000 do 49 999 mieszkańców	12	82	6
	Biała Podlaska, Chełm, Zamość	13	84	3
	Lublin	16	81	3

Wykształcenie	Czy ta szkoła, uczelnia, instytucja, znajduje się/znajdowała się na terenie obecnego województwa lubelskiego czy też nie?	
	Tak	Nie
	w procentach	
Podstawowe	94	6
Zasadnicze zawodowe	89	11
Średnie	87	13
Wyższe	68	32

Dojazdy	Czy ta szkoła, uczelnia, instytucja, znajduje się/znajdowała się na terenie obecnego województwa lubelskiego czy też nie?	
	Tak	Nie
	w procentach	
Osoby, które uczyły się w miejscowości swojego zamieszkania	11	28
Osoby, które przenieśli się do miejscowości, w której była szkoła	20	39
Osoby, które dojeżdżały do szkoły	69	33

		Czy w 2010 roku planuje Pan(i) wyjazd do pracy sezonowej w kraju?	
		Tak	Nie
		w procentach	
Płeć respondenta	Mężczyzna	4	96
	Kobieta	2	98
Wiek (w latach)	18–24	9	91
	25–34	3	97
	35–49	2	98
	50–59(64)	1	99
Wykształcenie	Podstawowe	6	94
	Zasadnicze zawodowe	3	97
	Średnie	3	97
	Wyższe	2	98
Wielkość miejscowości, w której respondent mieszka na stałe	Wieś	3	97
	Miasto do 19 999 mieszkańców	3	97
	Miasto od 20 000 do 49 999 mieszkańców	5	95
	Biała Podlaska, Chełm, Zamość	2	98
	Lublin	4	96

		Czy w 2010 roku planuje Pan(i) wyjazd do pracy sezonowej za granicę?	
		Tak	Nie
		w procentach	
Płeć respondenta	Mężczyzna	8	92
	Kobieta	4	96
Wiek (w latach)	18–24	12	88
	25–34	8	92
	35–49	4	96
	50–59(64)	2	98
Wykształcenie	Podstawowe	6	94
	Zasadnicze zawodowe	6	94
	Średnie	7	93
	Wyższe	5	95
Wielkość miejscowości, w której respondent mieszka na stałe	Wieś	6	94
	Miasto do 19 999 mieszkańców	6	94
	Miasto od 20 000 do 49 999 mieszkańców	6	94
	Biała Podlaska, Chełm, Zamość	8	92
	Lublin	6	94

Rozdział 2

Mobilność a rynek pracy w powiecie grodzkim Lublin

Lublin to największe miasto zarówno na Lubelszczyźnie, jak i w całej Polsce wschodniej. Miasto – jako stolica województwa lubelskiego – oprócz funkcji administracyjnych pełni rolę znaczącego ośrodka akademickiego. Jest też ważnym węzłem komunikacyjnym łączącym Europę Wschodnią i Zachodnią.

Stolicę Lubelszczyzny cechuje jedna z najniższych w województwie stóp bezrobocia (9,3%). Wśród pozostałych, zarówno grodzkich, jak i ziemskich powiatów województwa bezrobocie jest niższe jedynie w powiecie puławskim (6,4%).

Lublin wyróżnia się niewielkim na tle pozostałych jednostek udziałem ludności w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym (50), choć jest to charakterystyczne również dla pozostałych powiatów grodzkich. Liczba urodzeń żywych w Lublinie nieznacznie przewyższa liczbę zgonów, co wyraża się w dodatniej wartości wskaźnika przyrostu naturalnego utrzymującego się powyżej poziomu zapewniającego prostą zastępowalność pokoleń. Wartość wskaźnika jest wyższa niż w województwie ogółem, jednakże jest niższa niż w pozostałych powiatach grodzkich.

Tabela 2.1. Charakterystyka powiatu na tle województwa

	Województwo lubelskie	Powiat grodzki Lublin
Odsetek ludności w miastach	46,5	100,0
Struktura demograficzna		
Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	59	50
Przyrost naturalny na 1000 ludności	-0,19	0,54
Saldo migracji stałej na 1000 ludności	-2,04	-2,46
Rynek pracy		
Stopa bezrobocia I (czerwiec 2010)	12,0%	9,3%
Odsetek osób pracujących w sektorze rolniczym	43,3	1,5

Źródła: Opracowanie własne na podstawie danych z 2008 roku zaczerpniętych z Urzędu Statystycznego i Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Lublinie¹.

¹ Por. GUS, *Warunki życia ludności w województwie lubelskim w latach 2006–2008*, Lublin 2009; GUS, *Ludność, ruch naturalny i migracje w województwie lubelskim w 2008 r.*, Lublin 2009; GUS, *Rynek pracy w województwie lubelskim w 2008 r.*, Lublin 2009, oraz dane Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Lublinie (<http://www.wup.lublin.pl/wup/index.php?kat=175> – dostępne 27 lipca 2010 roku).

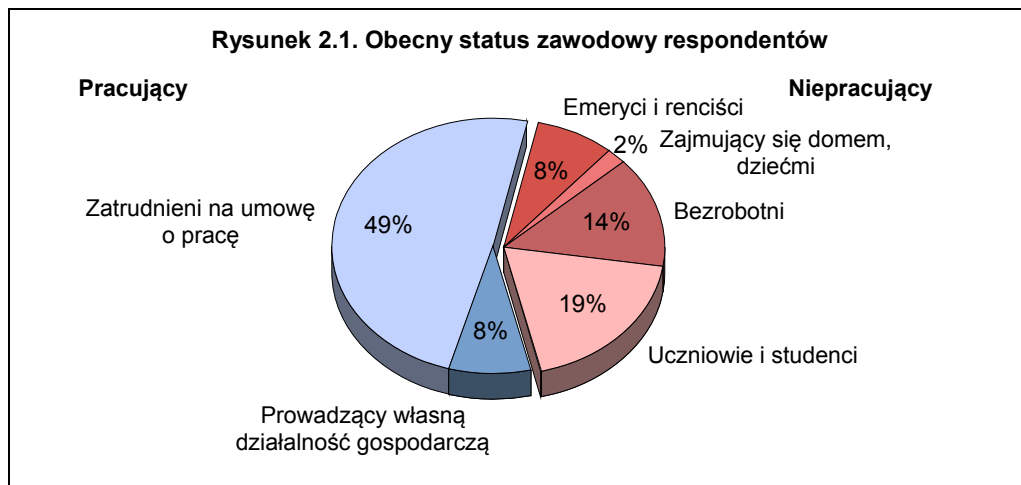
Lublin traci więcej mieszkańców, niż zyskuje nowych, o czym świadczy ujemne, niższe niż w województwie ogółem saldo migracji stałej (-2,46). Mimo że wartość wskaźnika jest ujemna, to jest i tak wyższa niż w pozostałych dużych miastach województwa.

Badanie obejmujące powiat grodzki Lublin przeprowadzono na zbiorowości 264 mieszkańców miasta będących w wieku produkcyjnym². Wśród badanych 49% stanowią mężczyźni, a 51% kobiety. Pod względem wieku 67% ankietowanych to osoby poniżej 45. roku życia, a więc mobilne zawodowo, bardziej skłonne do zmiany miejsca zamieszkania czy podjęcia nowej pracy.

Pod względem wykształcenia najliczniejszą grupą są osoby z wykształceniem średnim (48%), jednak liczną kategorię stanowią również ankietowani mający wyższe wykształcenie (33%). Co siódmy badany ma wykształcenie zasadnicze zawodowe (14%), a jeden na dwudziestu ankietowanych zakończył edukację na szkole podstawowej (5%).

Charakterystyka aktywności zawodowej

Osoby pracujące stanowią 57% ogółu badanych. Najpowszechniejszą formą zatrudnienia jest umowa o pracę – na takich zasadach pracuje blisko co drugi spośród ogółu ankietowanych (49%). Własną działalność gospodarczą prowadzi natomiast mniej więcej co dwunasty respondent (8%).

² Wprawdzie całkowita liczebność próby jest bardzo duża (N = 3000), jednakże po podziale na powiaty i wyodrębnieniu pewnych kategorii społecznych liczebność tych kategorii w niektórych przypadkach okazuje się niewielka. W związku z tym te z podanych wskaźników, które opierają się na małych liczebnościach, należy traktować ostrożnie.

Ogółem osoby niepracujące to 43% wszystkich badanych w powiecie grodzkim Lublin. Najliczniejszą grupę wśród niepracujących stanowią studenci i uczniowie (19%). Co siódmy badany to osoba bezrobotna (14%). Pozostali niepracujący to emeryci i renciści (8%) i osoby zajmujące się domem (2%).

Bezrobocie w mieście ma przeważnie charakter długookresowy. Większość bezrobotnych pozostaje bez pracy od ponad 12 miesięcy. Większość deklaruje też, że jest zarejestrowana w Powiatowym Urzędzie Pracy.

Charakterystyka osób pracujących

Najliczniej reprezentowaną grupą zawodową na lubelskim rynku pracy są specjaliści z wyższym wykształceniem, stanowiący 24% ogółu pracujących. Co piąty zatrudniony (21%) to przedstawiciel średniego personelu bądź technik, a blisko co szósty pracuje w sektorze usług osobistych bądź jest sprzedawcą (17%). Mniej więcej co dziesiąty badany to robotnik przemysłowy, rzemieślnik albo operator lub monter maszyn i urządzeń (po 10%).

Tabela 2.2. Forma zatrudnienia (N = 150)

Czy Pana(i) obecna praca to praca:	Odsetek badanych
– na umowę o pracę na czas nieokreślony	60
– na własny rachunek	13
– na umowę innego typu (na czas określony, o dzieło, ustną)	27

Dokładnie trzech na pięciu pracujących ankietowanych (60%) to osoby zatrudnione na umowę o pracę na czas nieokreślony. Więcej niż co dziesiąty pracuje na własny rachunek, a blisko co czwarty na umowę innego typu – na czas określony, o dzieło bądź umowę ustną.

Większość pracujących (57%) poświęca pracy dokładnie 40 godzin tygodniowo, co oznacza, że jest zatrudniona na pełen etat. Mniej więcej równy odsetek ankietowanych pracuje w niepełnym wymiarze godzin (poniżej 40 godzin tygodniowo), co spędza w miejscu pracy więcej czasu (odpowiednio 21% i 22%).

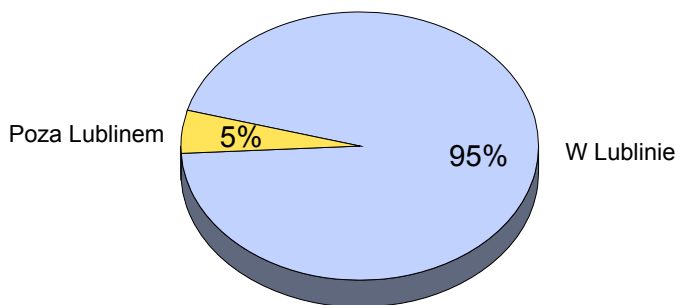
Pracujący mają najczęściej kilkuletni staż pracy w swoim ostatnim miejscu zatrudnienia (45%). Dokładnie co czwarty z nich ma staż pracy od 11 do 20 lat, a blisko co szósty (16%) jest zatrudniony od ponad 20 lat. Najmniej liczną kategorię wśród pracujących stanowią osoby z krótkim stażem pracy – poniżej 2 lat – co może świadczyć o niskiej mobilności zawodowej na regionalnym rynku pracy.

Mobilność przestrzenna (dojazdy do pracy)

Lublin jest raczej celem dojazdów do pracy dla mieszkańców innych części województwa niż miastem, którego mieszkańcy muszą szukać zatrudnienia poza

swoją miejscowością. Dojazdy są zjawiskiem marginalnym wśród osób pracujących. W Lublinie pracuje 95% zatrudnionych, a jedynie co dwudziesty (5%) pracuje poza swoim miastem. Ze względu na nikłą reprezentację osób dojeżdżających do pracy w próbie (8 osób) wyniki dla tej kategorii zostaną przedstawione w sposób opisowy, a nie statystyczny.

Rysunek 2.2. Gdzie znajduje się miejsce pracy w stosunku do miejsca zamieszkania respondenta? (N = 150)

Wszyscy spośród pracujących poza Lublinem to osoby młode, poniżej 45. roku życia. Większość z nich to osoby mające wykształcenie wyższe. Dojazdy zatrudnionych poza miastem mają charakter codzienny. Większość dojeżdżających dociera do pracy własnym środkiem transportu, najczęściej samochodem. Miejsce pracy osób dojeżdżających znajduje się średnio w odległości 26 kilometrów od ich miejsca zamieszkania, a przeciętny czas dojazdu wynosi 43 minuty.

Większość dojeżdżających wołałaby pracować w Lublinie niż poza granicami miasta i chętnie zamieniłaby swoją obecną pracę na niewymagającą dojazdów. Jednocześnie wszystkie z osób dojeżdżających przyznały, że znalezienie w Lublinie pracy podobnej pod względem zarówno zakresu obowiązków, jak i wynagrodzenia do obecnie wykonywanej jest możliwe.

Charakterystyka osób niepracujących

Bez pracy pozostaje blisko dwóch na pięciu (43%) ankietowanych. W grupie tej rozróżniono osoby gotowe do podjęcia pracy w ciągu tygodnia (24% badanych) oraz osoby aktywnie poszukujące zatrudnienia, a więc takie, które oprócz jedynie deklarowanej skłonności do podjęcia pracy w ciągu czterech tygodni poprzedzających moment badania poczyniły jakieś starania w celu jej znalezienia (19%).

Tabela 2.3. Osoby niepracujące

	Odsetek badanych
Ogółem	43
Które deklarują, że gotowe są podjąć pracę w ciągu tygodnia	24
Które deklarują, że gotowe są podjąć pracę w ciągu tygodnia oraz w ciągu ostatnich 4 tygodni aktywnie poszukiwały pracy	19

Gotowość do podjęcia pracy w ciągu tygodnia częściej wykazują kobiety niż mężczyźni oraz osoby młode, poniżej 45. roku życia. Pod względem poziomu wykształcenia częściej są to osoby, które ukończyły edukację na szkole podstawowej. Podobne cechy społeczno-demograficzne wyróżniają niepracujących aktywnie poszukujących zatrudnienia, z tą jednak różnicą, że w tej kategorii częściej niż inne reprezentowane są osoby z wykształceniem zawodowym.

Inaczej niż w innych powiatach podregionu lubelskiego, w Lublinie większość osób niepracujących dobrze ocenia swoje szanse na zatrudnienie na lokalnym rynku pracy. Mniej więcej trzech na czterech (76%) ankietowanych jest zdania, że znalezienie odpowiedniej dla nich pracy w miejscowości zamieszkania byłoby możliwe. Najbardziej popularną formą poszukiwania pracy jest poszukiwanie przez krewnych i znajomych – taką aktywność w ciągu miesiąca poprzedzającego moment badania podjęło 43% niepracujących. Często podejmowanym w celu znalezienia zatrudnienia działaniem jest zamieszczanie lub odpowiadanie na ogłoszenia o pracę (31%), nieco mniejszą popularnością cieszy się bezpośredni kontakt z pracodawcą (23%). Co siódmy starający się o zatrudnienie (14%) poszukiwał go za pośrednictwem Powiatowego Urzędu Pracy, a tylko nieliczni (6%) próbowali rozpocząć własną działalność gospodarczą.

Tabela 2.4. Ostatnie miejsce pracy a miejsce zamieszkania (N = 114)

Niepracujący, którzy:	Odsetek badanych
– nigdy nie pracowali zarobkowo	19
– pracowali i mieszkali w tej samej miejscowości co obecnie	61
– dojeżdżali do pracy do innej miejscowości	3
– pracowali i mieszkali w innej miejscowości niż obecnie	17

Gdyby prześledzić kariery zawodowe obecnie niepracujących, okazałoby się, że w tej grupie dominują ankietowani, którzy w przeszłości pracowali i mieszkali na terenie Lublina (61%). Co szósty z niepracujących (17%) mieszkał i pracował w innej miejscowości, a jedynie 3% dojeżdżało do miejsca pracy poza Lublin. Brak jakiegokolwiek doświadczenia zawodowego deklaruje mniej więcej co piąty z obecnie niepracujących (19%), z czego połowa to osoby uczące się.

Sklonność do dojazdów osób pracujących i niepracujących

Lepsze zarobki zmotywowałyby osoby obecnie pracujące do zmiany zatrudnienia jedynie pod warunkiem, że nowe miejsce pracy znajdowałoby się na terenie Lublina. Taką propozycję przyjąłoby trzech na pięciu (63%) pracujących. Praca poza Lublinem – nawet lepiej płatna – nie jest już tak atrakcyjna. Większość pracujących (57%) odrzuciłaby propozycję zatrudnienia w innej miejscowości powiatu lubelskiego, a przyjąłoby ją 39% ankietowanych. Jeszcze mniej zgodziłoby się podjąć pracę poza granicami powiatu (27%). Wśród badanych skłonnych do zatrudnienia się poza powiatem lubelskim co czwarty (25%) to osoby chcące pracować jedynie na terenie Lubelszczyzny, a mniej niż co siódmy wyraża gotowość do podjęcia pracy w innej miejscowości w Polsce bądź poza jej granicami (odpowiednio 16% i 15%).

Tabela 2.5. Skłonność do dojazdów osób pracujących (N = 150)

Gdyby otrzymał(a) Pan(i) ofertę lepiej płatnej pracy, to czy przyjął(ę)by ją Pan(i), czy też nie?	Tak	Nie	Trudno powiedzieć
	w procentach		
W tej miejscowości	63	33	4
W innej miejscowości na terenie powiatu lubelskiego	39	57	4
Poza granicami powiatu	27*	67	6

* Przy czym 25% przyjąłoby ofertę pracy w innym powiecie obecnego województwa lubelskiego, 16% w miejscowości znajdującej się obecnie w innym województwie w Polsce, a 15% za granicą.

Gotowość do podjęcia lepiej płatnej pracy poza Lublinem częściej wyrażają mężczyźni oraz ankietowani będący w wieku mobilności zawodowej, tzn. poniżej 45. roku życia. Częściej do zatrudnienia się poza swoim miastem są skłonni ankietowani lepiej wykształceni, najczęściej mający wykształcenie wyższe.

Perspektywa wyższych zarobków nie zawsze jest wystarczającym motywem do zmiany zatrudnienia dla osób pracujących. Większość osób pracujących jest niechętna zatrudnieniu się – nawet za większe wynagrodzenie – poza swoim miastem. Niezależnie od obecnego miejsca wykonywania pracy, gotowość do podjęcia pracy lepiej wynagradzanej jest wyrażana tym rzadziej, im dalej od Lublina miałyby być położone nowe miejsce zatrudnienia. Jednocześnie dla osób aktualnie pracujących poza Lublinem możliwość podjęcia lepiej płatnej pracy w swoim mieście jest bardziej atrakcyjna niż dla tych, których miejscem pracy jest Lublin.

Niemal wszyscy niepracujący ankietowani, którzy deklarują skłonność do podjęcia zatrudnienia, wyrażają gotowość do podjęcia pracy w miejscu swojego zamieszkania (97%). Jednocześnie skłonność do podjęcia pracy poza Lublinem jest zdecydowanie mniejsza. Odsetek ankietowanych skłonnych do podjęcia pracy w innej miejscowości w powiecie lubelskim (50%) jest niemal taki sam, jak odrzucających taką propozycję (48%). Jednocześnie co drugi (52%) niepracujący odrzuciłby propozycję pracy poza granicami powiatu, a przyjąłoby ją mniej więcej dwóch na

pięciu (42%) spośród gotowych do podjęcia pracy w ciągu tygodnia. Znamienne jest to, że w kategorii niepracujących, ale skłonnych do podjęcia zatrudnienia poza granicami powiatu najwięcej jest takich, którzy deklarują gotowość do wyjazdu za granicę (27%), najmniej zaś deklarujących chęć do pracy w miejscowości położonej w innym województwie w Polsce (19%).

Tabela 2.6. Skłonność do dojazdów osób niepracujących, ale gotowych podjąć pracę w ciągu tygodnia (N = 62)

Gdyby otrzymał(a) Pan(i) ofertę pracy, to czy przyjął(ęła)by ją Pan(i), czy też nie?	Tak	Nie	Trudno powiedzieć
	w procentach		
W tej miejscowości	97	0	3
W innej miejscowości na terenie powiatu lubelskiego	50	48	2
Poza granicami powiatu	42*	52	6

* Przy czym 22% przyjąłoby ofertę pracy w innym powiecie obecnego województwa lubelskiego, 19% w miejscowości znajdującej się obecnie w innym województwie w Polsce, a 27% za granicą.

Gotowość do podjęcia pracy wymagającej dojazdów poza powiat częściej deklarują osoby młode, będące w wieku mobilnym, oraz mężczyźni. Pod względem kryterium wykształcenia skłonność do dojazdów powszechnie wyrażają niepracujący mający wykształcenie wyższe.

Tabela 2.7. Skłonność do dojazdów w zależności od czasu ich trwania

Czy zgodził(a)by się Pan(i) na pracę, jeśli czas dojazdu do pracy wynosiłby codziennie:	Odsetki odpowiedzi twierdzących wśród osób, które:	
	pracują (N = 150)	nie pracują, ale gotowe są podjąć pracę w ciągu tygodnia (N = 62)
– 0,5–1 godziny w jedną stronę	70	84
– 1–2 godziny w jedną stronę	28	32
– powyżej 2 godzin w jedną stronę	5	6

Ankietowani niepracujący, ale gotowi do podjęcia pracy zazwyczaj częściej wyrażają gotowość do podjęcia zatrudnienia wymagającego dojazdów niż osoby obecnie pracujące. Jednocześnie w obydwu kategoriach przeważają badani niedopuszczający możliwości podjęcia pracy wiążącej się z ponadgodzinnymi dojazdami. Na pracę wymagającą dojazdów krótszych niż 60 minut zgodziłoby się siedmiu na dziesięciu spośród pracujących ankietowanych i ośmiu na dziesięciu z grupy niepracujących. Odsetek gotowych do podjęcia pracy wymagającej dojazdów ponadgodzinnych jest w obydwu grupach tylko nieznacznie różny (odpowiednio 28% i 32%). Jedynie mniej więcej co dwudziesty ankietowany – niezależnie od tego, czy pracuje, czy nie – zgodziłby się na pracę, do której dotarcie zajmowałoby więcej niż 120 minut.

Mobilność związana z nauką

Przeprowadzka czy też dojazdy mogą być niekiedy podyktowane względami edukacyjnymi. Powszechny dostęp placówek oświatowych w mieście nie wpływa stymulująco na mobilność mieszkańców. Blisko trzech na czterech ankietowanych (74%) kształciło się w miejscowości swojego zamieszkania, a mniej więcej co czwarty (26%) edukował się gdzie indziej. Jedynie 4% ogółu badanych obecnie mieszkających w Lublinie dojeżdżało do miejsca edukacji, a mniej więcej co piąty (22%) w związku z nauką zmienił miejsce zamieszkania. Jedynie nieliczni mieszkańcy Lublina (4%) zdobyli wykształcenie poza województwem lubelskim.

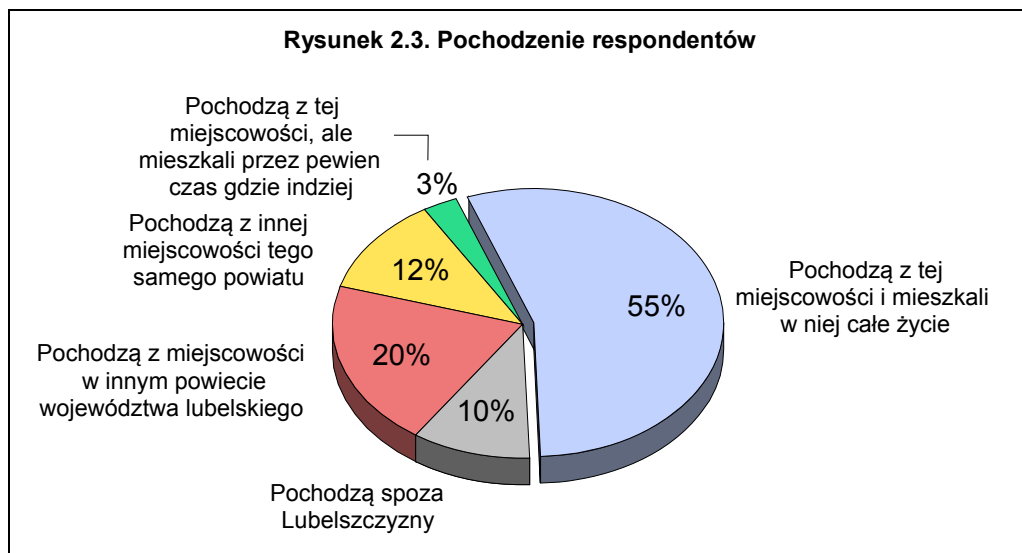
Tabela 2.8. Dojazdy do szkoły, w której zdobyto najwyższy poziom wykształcenia

Osoby, które:	Odsetek badanych
– uczyły się w miejscowości swojego zamieszkania	74
– przenieśli się do miejscowości, w której była szkoła	22
– dojeżdżały do szkoły	4

Poza miejscem swojego zamieszkania częściej niż inni kształcili się badani mający wykształcenie wyższe i będący obecnie w wieku powyżej 45 lat.

Skala migracji wewnętrznych i innych

Miasto Lublin jest jedną z jednostek administracyjnych o największym udziale ludności napływowej wśród ogółu mieszkańców. Dokładnie trzech na dziesięciu lublinian (30%) pochodzi spoza powiatu lubelskiego, a mniej więcej trzech na pięciu wywodzi się z tego miasta (58%). Ponad połowa (55%) ogółu badanych to osoby mieszkające w Lublinie całe życie, a jedynie nieliczni (3%) to ankietowani, którzy co prawda pochodzą z Lublina, ale przez pewien czas mieszkali w innej miejscowości. Co ósmy badany (12%) pochodzi z innej miejscowości powiatu lubelskiego, a dokładnie co piąty (20%) z innej miejscowości położonej w granicach województwa. Jeden na dziesięciu mieszkańców miasta pochodzi spoza Lubelszczyzny (10%).

Najczęstszym powodem przeprowadzki do Lublina są względy edukacyjne, na które wskazuje więcej niż co drugi migrant. Istotnym motywem są też powody rodzinne, oraz zawodowe. Jedyne nieliczni respondenci wskazują na względy mieszkaniowe.

Istotnym wskaźnikiem mobilności jest odsetek ankietowanych deklarujących dłuższą nieobecność członków gospodarstwa domowego. W Lublinie kwestia ta dotyczy mniej więcej co dziesiątego gospodarstwa (9%). W większości przypadków absencja jest spowodowana pracą domowników poza miastem (8%), a znacznie rzadziej jej powodem jest nauka w innej miejscowości (1%).

Faktyczna i deklarowana skłonność do migracji

Mniej więcej co siódmy ankietowany (14%) ma za sobą doświadczenia migracyjne związane z zarobkowymi wyjazdami zagranicznymi po wejściu Polski do Unii Europejskiej. Odsetek ten nie w pełni oddaje skalę wyjazdów zagranicznych, informuje bowiem jedynie o rozmiarach migracji czasowych, nie zaś stałych (szczególnie w przypadku emigracji całego gospodarstwa domowego).

Tabela 2.9. Migracje zagraniczne

Czy w okresie od 1 maja 2004 roku, czyli od dnia wejścia Polski do Unii Europejskiej, wyjeżdżał(a) Pan(i) w celach zarobkowych za granicę?	Odsetek badanych
Tak	14
Nie	86

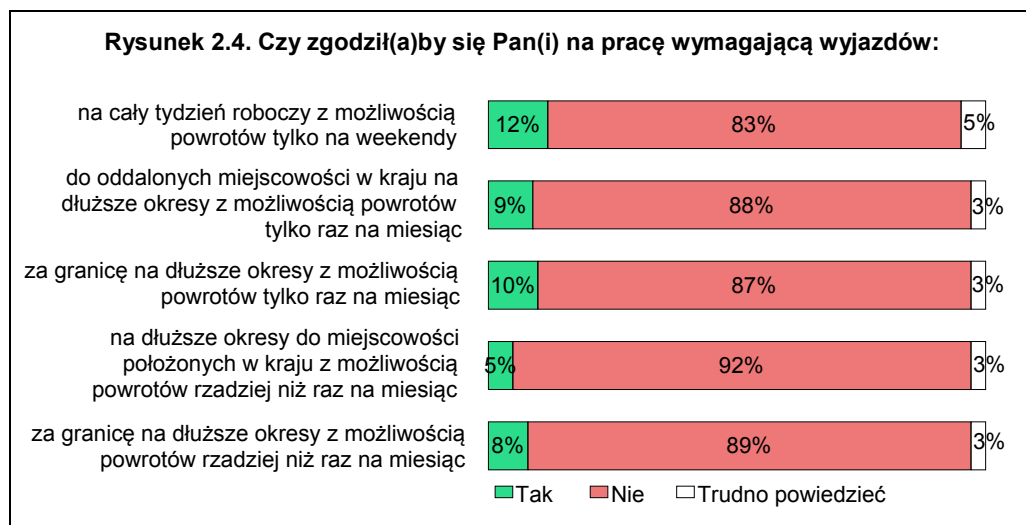
Dokładnie trzech na dziesięciu (30%) respondentów wyraża gotowość do przeprowadzenia się do innej miejscowości położonej na terenie powiatu lubelskiego, a nieznacznie większy odsetek badanych mógłby się przenieść poza powiat (36%). Mniej więcej taki sam odsetek respondentów byłby gotów do wyjazdu do innej miejscowości Lubelszczyzny (26%), co do miejscowości położonych w innych częściach kraju (25%). Co szósty badany (17%) deklaruje gotowość do przeprowadzenia się za granicę, aby tam mieszkać i pracować przynajmniej przez pewien czas.

Tabela 2.10. Gotowość do migracji

Jak ocenił(a)by Pan(i) swoją ogólną gotowość do przeniesienia się do innej miejscowości, aby tam mieszkać i pracować przynajmniej przez pewien czas?	Gotowość	Brak gotowości
	w procentach	
Na terenie powiatu lubelskiego	30	70
Poza granice powiatu	36*	64

* Przy czym 26% byłoby gotowe przenieść się do innego powiatu obecnego województwa lubelskiego, 25% do miejscowości znajdującej się obecnie w innym województwie w Polsce, a 17% za granicę.

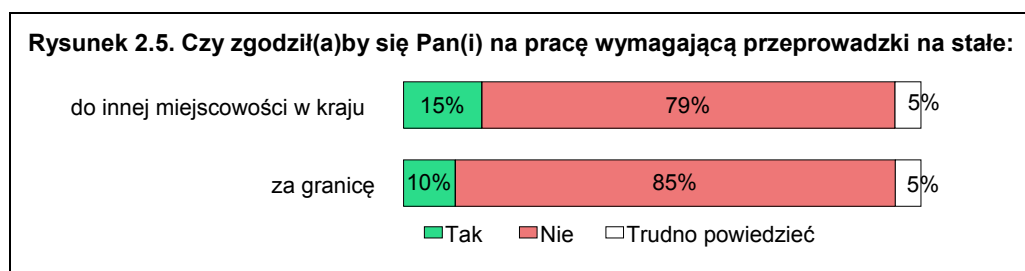
Częściej gotowość do przeniesienia się do innej miejscowości deklarują mężczyźni, osoby w wieku mobilnym oraz ankietowani z wykształceniem wyższym. Najbardziej jako gotowi do przeprowadzki określają się osoby powyżej 45. roku życia oraz ankietowani mający jedynie wykształcenie podstawowe.

Mimo że mieszkańcy Lublina stosunkowo często na tle pozostałych powiatów Lubelszczyzny deklarują gotowość do zmiany miejsca zamieszkania, to w zdecydowanej większości niechętnie odnoszą się do możliwości podjęcia pracy wiążącej się z dłuższymi nieobecnościami. Tylko mniej więcej co ósmy ankietowany byłby skłonny podjąć pracę wymagającą całotygodniowej nieobecności w miejscu zamieszkania.

Podobnie jak w pozostałych powiatach podregionu, zdecydowana większość badanych nie dopuszcza możliwości podjęcia pracy ograniczającej ich bytność w gospodarstwie domowym jedynie do comiesięcznych bądź rzadszych wizyt. Jednocześnie ankietowani, decydując się na podjęcie pracy wiążącej się z jedynie sporadycznymi powrotami do domu, częściej wyrażają skłonność do podjęcia pracy za granicą niż w Polsce, łącząc ją zapewne z wyższymi zarobkami.

Ogólnie do podjęcia pracy wiążącej się z dłuższą nieobecnością w gospodarstwie domowym częściej są skłonni mężczyźni, ankietowani w wieku mobilności zawodowej oraz badani z wykształceniem podstawowym, którzy ze względu na niskie kwalifikacje mogą mieć trudności ze znalezieniem zatrudnienia na lokalnym rynku pracy.

Mimo że jedynie nieliczni ankietowani byłiby skłonni przenieść się na stałe w celu podjęcia pracy do innej miejscowości w kraju lub za granicą, to taka możliwość jest przez lublinian akceptowana częściej niż przez mieszkańców innych powiatów. Na pracę wymagającą przeprowadzki na stałe do innej miejscowości w kraju zgodziłby się mniej więcej co siódmy badany (15%), a poza granicami kraju mógłby pracować dokładnie co dziesiąty (10%).

Popularnością nie cieszą się też zarobkowe migracje okresowe. Jedynie 3% respondentów w momencie przeprowadzania badania zadeklarowało, że w 2010 roku planuje wyjazd do pracy sezonowej, a mniej więcej co siedemnasty (6%) zamierzał w tym celu wyjechać za granicę.

Zadowolenie z miejsca zamieszkania

Wśród badanych mieszkańców Lublina przeważa zadowolenie zarówno z samego miasta, jak i szerzej – z regionu lubelskiego. Dokładnie dwie trzecie ankietowanych (66%) jest zadowolonych ze swojej miejscowości, a przeciwną opinię wyraża mniej więcej pięciokrotnie mniej ankietowanych (12%). Nieco niższy jest odsetek ankietowanych zadowolonych ze swojego regionu, jednak również w tym przypadku ankietowani usatysfakcjonowani (62%) zdecydowanie przeważają nad niezadowolonymi (18%).

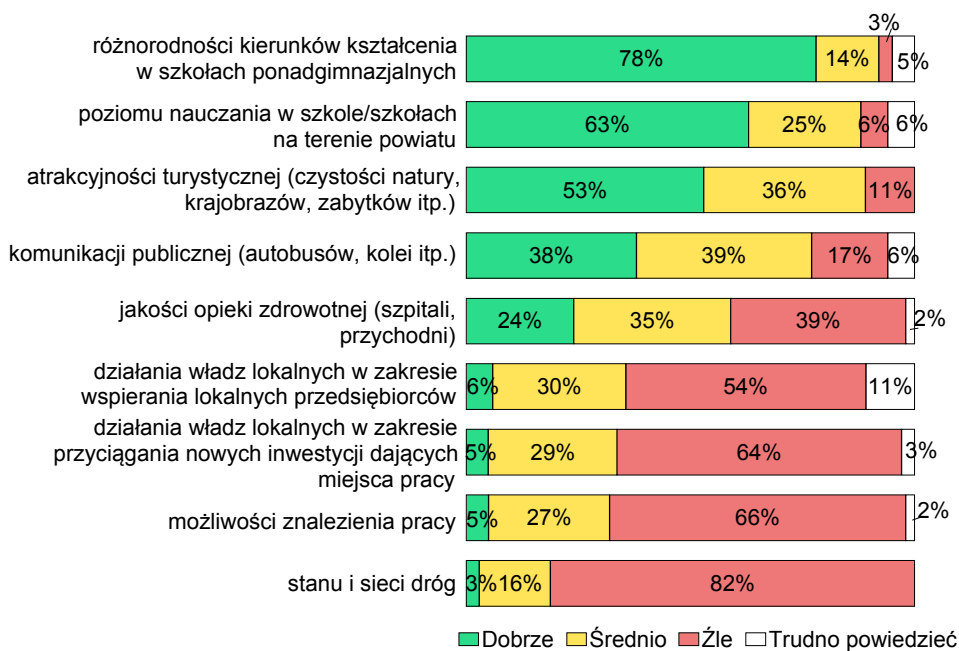
Tabela 2.11. Zadowolenie z własnej miejscowości i regionu

Zadowolenie:	Zadowoleni	Ani zadowoleni, ani niezadowoleni	Niezadowoleni
	w procentach		
– z miejscowości, w której się mieszka	66	22	12
– z regionu, w którym się mieszka	62	20	18

Pozytywne opinie dotyczące różnych aspektów życia w powiecie przeważają w ocenie oferty edukacyjnej lubelskich placówek oświatowych. Mniej więcej ośmiu na dziesięciu ankietowanych (78%) dobrze ocenia różnorodność kierunków kształcenia w szkołach ponadgimnazjalnych, a więcej niż trzech na pięciu (63%) wyraża pozytywną opinię o poziomie nauczania w szkołach na terenie powiatu. Najczęściej jako dobrą badani określają również atrakcyjność turystyczną miasta (53%).

Ankietowani są podzieleni co do oceny komunikacji publicznej. Prawie tyle samo opiniuje tę kwestię w sposób pozytywny (38%) co umiarkowany (39%), a jednocześnie co szósty badany wyraża się o komunikacji krytycznie (17%). Przedmiotem różnorodnych ocen jest też jakość opieki zdrowotnej w Lublinie. Ta kwestia najczęściej oceniana jest przez badanych negatywnie (39%), niewiele mniej jest jednak opinii umiarkowanych (35%), a co czwarty ankietowany ocenia ją dobrze (24%).

Rysunek 2.6. Jak Pan(i) ocenia powiat, na terenie którego Pan(i) mieszka, pod względem:

W większości krytyczne oceny towarzyszą opiniom na temat infrastruktury drogowej, władz lokalnych i lubelskiego rynku pracy. Stan i sieć dróg w mieście są oceniane negatywnie przez zdecydowaną większość ankietowanych (82%), opinie pozytywne w tej sprawie należą zaś do rzadkości (3%). Trzech na pięciu ankietowanych wyraża pesymizm co do możliwości znalezienia pracy w Lublinie (66%), a przeciwną opinię prezentuje jedynie co dwudziesty badany (5%). Najczęściej negatywnie oceniane są też działania władz samorządowych – zarówno jeżeli chodzi o przyciąganie nowych inwestycji (64% to opinie krytyczne), jak i wspieranie lokalnych przedsiębiorców (54% badanych wyraża w tej sprawie krytycyzm). Jednocześnie w tych kwestiach oceny pozytywne wyrażają jedynie nieliczni mieszkańcy (odpowiednio 5% i 6%).

Okolicznością stymulującą mobilność mieszkańców jest dobrze rozwinięta sieć komunikacyjna. Mieszkańcy Lublina w zdecydowanej większości dobrze oceniają dostępne połączenia komunikacyjne miasta z innymi częściami Polski. Mniej więcej trzy czwarte ankietowanych (77%) wyraża pozytywne opinie o możliwych połączeniach z najbliższym większym miastem poza województwem lubelskim, a ponad ośmiu na dziesięciu (83%) dobrze ocenia możliwości dojazdu do Warszawy. W obydwu przypadkach przeciwną opinię wyraża dokładnie co dwudziesty ankietowany (po 5%).

Rysunek 2.7. Jak ocenił(a)by Pan(i) jakość połączeń, sieć komunikacyjną z tej miejscowości do:

Zadowolenie z różnych sfer życia osobistego

Ogólny indeks zadowolenia z życia (przyjmujący wartości od 1 do 5, gdzie 1 oznacza bardzo duże niezadowolenie, a 5 – bardzo duże zadowolenie) dla mieszkańców Lublina wynosi 3,79, a więc kształtuje się na podobnym poziomie, co średnia dla województwa (3,81).

Wartość indeksu dla wszystkich omawianych aspektów przyjmuje wielkość powyżej 3, a więc środkowego – neutralnego punktu skali. Największą satysfakcję przynosi mieszkańcom miasta życie rodzinne i stosunki z sąsiadami. Na ogół źródłem zadowolenia są też atmosfera w pracy oraz warunki jej wykonywania (dla osób pracujących). Mieszkańcy Lublina są też zadowoleni ze swojego aktualnego zajęcia

i – w przypadku osób pracujących – stabilności zatrudnienia. Opinie dotyczące dochodów oraz kosztów mieszkania utrzymują się na poziomie przeciętnym.

Tabela 2.12. Zadowolenie z różnych aspektów życia

W jakim stopniu jest Pan(i) zadowolony(a) z różnych sfer swojego życia?	Średnia*
Stosunki z rodziną	4,45
Stosunki z sąsiadami	4,16
Atmosfera w pracy (koledzy)**	4,02
Warunki pracy**	3,96
Zawód/zajęcie/praca	3,80
Stabilność zatrudnienia**	3,80
Płaca/dochody	3,10
Koszty mieszkania	3,07
Ogólny indeks zadowolenia z życia	3,79

* Średnia na 5-punktowej skali, na której 1 oznaczało „bardzo niezadowolony(a)”, a 5 – „bardzo zadowolony(a)”.

** Swoje zadowolenie z tych aspektów życia oceniali tylko respondenci pracujący stale lub dorywczo.

Podsumowanie

Bogata oferta zarówno lubelskiego rynku pracy, jak i placówek oświaty powoduje, że miasto jest atrakcyjnym celem dojazdów i migracji dla mieszkańców innych regionów Lubelszczyzny, jednakże sami mieszkańcy Lublina są raczej mało mobilni. Niewielu z nich pracuje bądź uczy się poza swoją miejscowością. Inaczej przedstawia się kwestia deklarowanej gotowości do przeprowadzki. Mieszkańcy miasta częściej niż mieszkańcy całego województwa deklarują gotowość do zmiany miejsca zamieszkania, jednocześnie częściej niż badani w pozostałych powiatach przyznają, że przynajmniej od czasu do czasu rozważają możliwość emigracji. Faktyczna skala migracji nie odbiega jednak od wojewódzkiej. Odsetek badanych, którzy pracowali poza granicami kraju po 2004 roku, jest tylko nieznacznie większy niż w województwie, a odsetek deklarujących dłuższą absencję domowników w gospodarstwie jest na tle pozostałych powiatów jednym z niższych.

Rozdział 3

Mobilność a rynek pracy w powiecie lubartowskim

W powiecie lubartowskim większość osób pracujących to zatrudnieni w sektorze rolniczym. W rolnictwie pracuje 60,9% pracujących ogółem. W porównaniu do pozostałych powiatów podregionu odsetek zatrudnionych w tym sektorze gospodarki jest wyższy jedynie w powiecie lubelskim (66,51%). O rolniczym charakterze regionu świadczy również niewielki odsetek ludności mieszkającej w miastach. Poza wsią mieszka tylko mniej niż co trzeci (31,5%) mieszkaniec powiatu. Dla porównania – w całym województwie ludność miejska to 46,3% ogółu mieszkańców.

Liczba osób w wieku nieprodukcyjnym przypadających na 100 osób w wieku produkcyjnym jest wyższa niż w pozostałych powiatach podregionu (z wyjątkiem powiatu lubelskiego, gdzie kształtuje się na takim samym poziomie), jak również w województwie lubelskim ogółem.

Powiat lubartowski jako jedyny w podregionie ma ujemny przyrost naturalny (-1,16). Wartość tego wskaźnika w powiecie jest niższa niż w całym województwie lubelskim (-0,19). Jednocześnie liczba osób wyjeżdżających na stałe z terenu powiatu jest większa niż liczba nowych mieszkańców, co odzwierciedla ujemne saldo migracji (-1,95).

Stopa bezrobocia w podregionie lubartowskim (14,3%) jest wyższa niż w województwie ogółem (12,0%). W podregionie lubelskim wyższą stopę bezrobocia pod koniec pierwszego kwartału 2010 roku odnotowano jedynie w powiecie świdnickim (15,3%).

Tabela 3.1. Charakterystyka powiatu na tle województwa

	Województwo lubelskie	Powiat lubartowski
Odsetek ludności w miastach	46,5	31,5
Struktura demograficzna		
Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	59	61
Przyrost naturalny na 1000 ludności	-0,19	-1,16
Saldo migracji stałej na 1000 ludności	-2,04	-1,95
Rynek pracy		
Stopa bezrobocia I (czerwiec 2010)	12,0%	14,3%
Odsetek osób pracujących w sektorze rolniczym	43,3	60,9

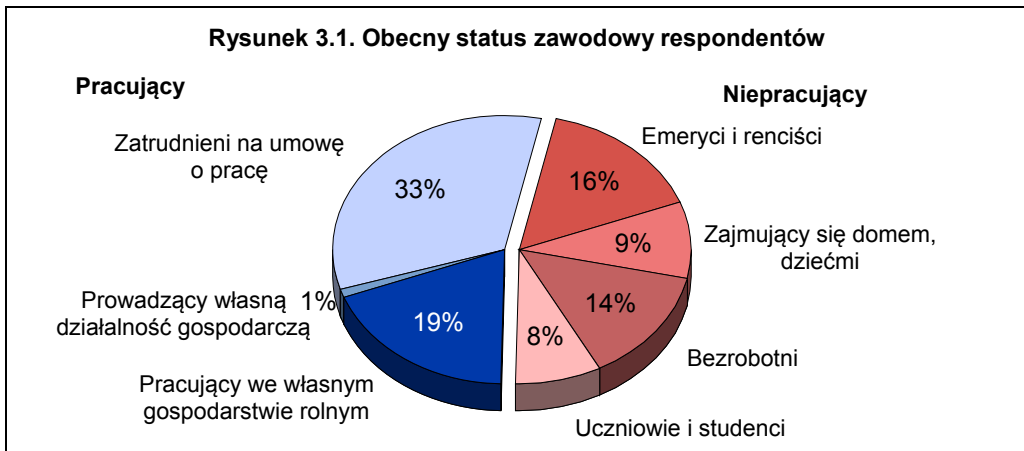
Źródła: Opracowanie własne na podstawie danych z 2008 roku zaczerpniętych z Urzędu Statystycznego i Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Lublinie (zob. przypis pod tabelą 2.1.).

W badaniu obejmującym powiat lubartowski wzięło udział 128 osób w wieku produkcyjnym¹. W badanej zbiorowości 53% to mężczyźni, natomiast 47% to kobiety. Wśród ankietowanych przeważają osoby młode, w wieku mobilnym (tzn. w wieku 18–44 lat), które stanowią 65% ogółu respondentów. Dwóch na trzech ankietowanych to mieszkańcy wsi (66%).

Pod względem wykształcenia najliczniejszą grupę stanowią osoby z wykształceniem średnim (39%). Mniej więcej co trzeci respondent (36%) ma wykształcenie zawodowe, a co siódmy zakończył edukację na szkole podstawowej (14%). Wykształceniem wyższym legitymuje się 11% badanych mieszkańców powiatu lubartowskiego.

Charakterystyka aktywności zawodowej

Mniej więcej co drugi mieszkaniec powiatu (53%) to osoba pracująca. Co trzeci ankietowany (33%) to pracownik zatrudniony na umowę o pracę, a co piąty (19%) prowadzi własne gospodarstwo rolne. Nikły odsetek badanych prowadzi własną działalność gospodarczą (1%).

Osoby niepracujące to 47% ogółu ankietowanych w powiecie lubartowskim. Wśród niepracujących najbardziej liczni są emeryci i renciści (stanowią 16% wszystkich mieszkańców powiatu), oraz bezrobotni (14%). Blisko co dziesiąty mieszkaniec powiatu (9%) to osoba zajmująca się domem, a 8% ankietowanych to uczniowie i studenci.

¹ Wprawdzie całkowita liczebność próby jest bardzo duża (N = 3000), jednak po podziale na powiaty i wyodrębnieniu pewnych kategorii społecznych liczebność tych kategorii w niektórych przypadkach okazuje się niewielka. W związku z tym te z podanych wskaźników, które opierają się na małych liczebnościach, należy traktować ostrożnie.

Wśród osób bezrobotnych tyle samo pozostaje bez zajęcia od ponad dwunastu miesięcy, co jest bez pracy przez krótszy czas. Większość jest zarejestrowana w Powiatowym Urzędzie Pracy.

Charakterystyka osób pracujących

Wśród pracujących mieszkańców powiatu najlicniejszą grupę zawodową stanowią rolnicy (37%). Licznie reprezentowani na powiatowym rynku pracy są też operatorzy maszyn i monterzy (19%). Pozostałe znaczące kategorie zawodowe to technicy i średni personel oraz robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy (po 11%).

Tabela 3.2. Forma zatrudnienia (N = 67)

Czy Pana(i) obecna praca to praca:	Odsetek badanych
– na umowę o pracę na czas nieokreślony	37
– na własny rachunek	34
– na umowę innego typu (na czas określony, o dzieło, ustną)	29

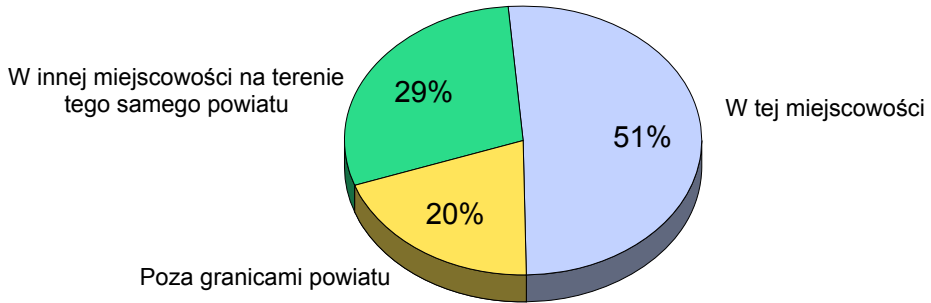
Wśród zatrudnionych 37% pracuje na umowę o pracę na czas nieokreślony. Nieznacznie mniejszy odsetek stanowią osoby pracujące na własny rachunek (34%), a blisko trzech na dziesięciu (29%) jest zatrudnionych na umowę innego typu.

Co drugi pracujący (52%) poświęca pracy powyżej 40 godzin tygodniowo, a więc średnio pracuje więcej niż 8 godzin dziennie w 5-dniowym tygodniu pracy. Blisko co trzeci respondent (35%) pracuje przez dokładnie 40 godzin, a jedynie 13% spędza w miejscu pracy mniej czasu.

Pracujący mają najczęściej kilkuletni staż pracy (48%), natomiast najmniej jest takich, którzy w obecnym miejscu pracują krócej niż 2 lata (11%). Ponad dziesięcioletni staż pracy ma dwóch na pięciu (41%) respondentów, w tym 20% to osoby pracujące w obecnym miejscu od ponad 20 lat. Duży odsetek ankietowanych z długim stażem pracy wiąże się z wysokim udziałem pracujących w rolnictwie wśród ogółu zatrudnionych. Osoby prowadzące własne gospodarstwa rolne są bowiem mniej mobilne zawodowo od pracowników najemnych.

Mobilność przestrzenna (dojazdy do pracy)

Mniej więcej tyle samo badanych pracuje w miejscu zamieszkania, co poza nim. Co drugi (51%) z pracujących jest zatrudniony w swojej miejscowości, a do pracy dojeżdża 49%, z czego 29% pracuje w innej miejscowości tego samego powiatu, a 20% poza jego obszarem.

Rysunek 3.2. Gdzie znajduje się miejsce pracy w stosunku do miejsca zamieszkania respondenta? (N = 67)

Poza miejscowością zamieszkania częściej pracują osoby z wykształceniem podstawowym, badani w wieku mobilnym (poniżej 45. roku życia) oraz mieszkańcy wsi.

Tabela 3.3. Charakterystyka dojazdów do pracy (N = 33)

Charakterystyka dojazdów do pracy osób, których miejsce pracy znajduje się w innej miejscowości	Średnia trymowana
Przeciętny łączny czas dojazdu do pracy ze stałego miejsca zamieszkania	50 min
Odległość między stałym miejscem zamieszkania a miejscem pracy	35 km

Osoby zatrudnione poza miejscem zamieszkania docierają do miejsca pracy przeważnie własnym środkiem transportu. Średni dystans dzielący miejsce zamieszkania badanych zatrudnionych poza swoją miejscowością od ich pracy wynosi 35 kilometrów. Przeciętny czas dojazdu do miejsca zatrudnienia to 50 minut.

Tabela 3.4. Preferencje dotyczące miejsca pracy (N = 33)

Gdyby miał(a) Pan(i) taką możliwość, to czy wolał(a)by Pan(i) pracować w miejscowości, w której mieszka Pan(i) na stałe, czy też nie?	Odsetek badanych
Tak	59
Nie	27
Trudno powiedzieć	14

Praca poza swoją miejscowością to raczej konieczność niż wybór. Większość osób dojeżdżających (59%) chętnie podjęłaby pracę w miejscu swojego zamieszkania, jednocześnie dla więcej niż co czwartego dojeżdżającego (27%) perspektywa podjęcia pracy w swojej miejscowości nie jest atrakcyjna.

Tabela 3.5. Ocena rynku pracy w miejscu zamieszkania wśród osób dojeżdżających do pracy (N = 33)

Czy Pana(i) zdaniem znalezienie w Pana(i) stałym miejscu zamieszkania:	Byłoby możliwe	Byłoby praktycznie niemożliwe
	w procentach	
– pracy podobnej co do zawodu, zakresu obowiązków do obecnie wykonywanej	40	60
– pracy z podobnym wynagrodzeniem	30	70

Wyrażana przez więcej niż co czwartego dojeżdżającego niechęć do podjęcia pracy w swojej miejscowości może wynikać z opinii o lokalnym rynku pracy. Badani są w większości przekonani, że mieliby trudności ze znalezieniem odpowiedniej pracy w swojej miejscowości. Większość spośród ankietowanych dojeżdżających (60%) jest zdania, że znalezienie pracy podobnej co do zawodu czy zakresu obowiązków do obecnie wykonywanej w ich miejscowości jest praktycznie niemożliwe. Jeszcze częściej ankietowani wyrażają przekonanie o niemożliwości znalezienia zatrudnienia przynoszącego podobny dochód. Pesymizm w tej sprawie wyraża 70% badanych.

Charakterystyka osób niepracujących

Niepracujący stanowią 47% mieszkańców powiatu lubartowskiego. Jedna piąta (22% ogółu badanych) to osoby niepracujące, ale deklarujące skłonność do podjęcia zatrudnienia w ciągu tygodnia, a 12% to ankietowani aktywnie poszukujący pracy (a więc tacy, którzy w ciągu ostatnich czterech tygodni poczynili jakieś działania w celu znalezienia zatrudnienia).

Tabela 3.6. Osoby niepracujące

	Odsetek badanych
Ogółem	47
Które deklarują, że gotowe są podjąć pracę w ciągu tygodnia	22
Które deklarują, że gotowe są podjąć pracę w ciągu tygodnia oraz w ciągu ostatnich 4 tygodni aktywnie poszukiwały pracy	12

Niepracujący to częściej kobiety niż mężczyźni, osoby powyżej 45. roku życia, najczęściej badani z wykształceniem podstawowym. Przeważnie są to mieszkańcy miast.

Badani są podzieleni w ocenie możliwości znalezienia zatrudnienia na lokalnym rynku pracy, choć w tej kwestii przeważają opinie negatywne. Większość z niepracujących wyraża pesymizm co do możliwości znalezienia pracy w miejscu zamieszkania (57%), a 43% wyraża odmienny pogląd.

Najczęściej podejmowanym działaniem w celu znalezienia pracy jest jej poszukiwanie przez krewnych i znajomych. Taką aktywność w ciągu ostatnich czterech tygodni podjęło 24% niepracujących. Mniej popularną formą starania się o zatrudnienie jest poszukiwanie pracy za pośrednictwem Powiatowego Urzędu Pracy lub zamieszczanie i odpowiadanie na ogłoszenia (po 16%). Nieliczni ankietowani w celu znalezienia pracy kontaktowali się bezpośrednio z pracodawcami (14%) lub – jedynie w pojedynczych przypadkach – próbowali rozpocząć własną działalność gospodarczą (2%).

Tabela 3.7. Ostatnie miejsce pracy a miejsce zamieszkania (N = 61)

Niepracujący, którzy:	Odsetek badanych
– nigdy nie pracowali zarobkowo	13
– pracowali i mieszkali w tej samej miejscowości co obecnie	33
– dojeżdżali do pracy do innej miejscowości	35
– pracowali i mieszkali w innej miejscowości niż obecnie	19

Gdyby prześledzić kariery zawodowe obecnie niepracujących, okazałoby się, że jedynie 13% nigdy nie pracowało zarobkowo. Dokładnie co trzeci badany (33%) pracował i mieszkał w miejscowości, w której żyje obecnie. Podobny odsetek (35%) dojeżdżał do pracy poza swoje miejsce zamieszkania. Jeden na pięciu respondentów (19%) pracował i mieszkał w innej miejscowości niż obecnie.

Skłonność do dojazdów osób pracujących i niepracujących

Wyższe zarobki skłoniłyby do zmiany miejsca pracy większość zatrudnionych, pod warunkiem że miejsce pracy znajdowałoby się w miejscowości zamieszkania respondentów lub w powiecie lubartowskim. Lepiej płatną pracę w miejscu zamieszkania podjęłoby 70%, a w innej miejscowości w powiecie – 64% osób pracujących.

Praca wymagająca dojazdów do miejscowości poza powiatem, nawet przynosząca wyższe dochody, nie jest już dla ankietowanych tak atrakcyjna. Trzech na pięciu respondentów (60%) nie byłoby skłonnych do podjęcia zatrudnienia poza obszarem powiatu. Na taką propozycję zgodziłby się natomiast więcej niż co trzeci ankietowany (37%). W grupie osób skłonnych do podjęcia lepiej płatnej pracy poza granicami powiatu 20% wyraża gotowość do zatrudnienia się w miejscowości znajdującej się poza województwem lubelskim, a 11% – poza granicami kraju.

Tabela 3.8. Skłonność do dojazdów osób pracujących (N = 67)

Gdyby otrzymał(a) Pan(i) ofertę lepiej płatnej pracy, to czy przyjął(ę)by ją Pan(i), czy też nie?	Tak	Nie	Trudno powiedzieć
	w procentach		
W tej miejscowości	70	24	6
W innej miejscowości na terenie tego samego powiatu	64	30	6
Poza granicami powiatu	37*	60	3

* Przy czym 34% przyjęłoby ofertę pracy w innym powiecie obecnego województwa lubelskiego, 20% w miejscowości znajdującej się obecnie w innym województwie w Polsce, a 12% za granicą.

Gotowość do podjęcia lepiej płatnej pracy wymagającej dojazdów poza granice powiatu lubartowskiego wyrażają częściej mężczyźni niż kobiety, osoby w wieku mobilności zawodowej i mieszkańcy miast oraz ankietowani z wykształceniem wyższym.

Gotowość do podjęcia nowej, lepiej płatnej pracy jest zależna od jej lokalizacji. Im dalej od miejsca zamieszkania miałoby być położone nowe miejsce pracy, tym rzadziej ankietowani zgodziliby się na podjęcie zatrudnienia, nawet gdyby miało ono przynosić większe zarobki. Większość – zarówno spośród pracujących obecnie w miejscu swojego zamieszkania, jak i spośród pracujących w innych miejscowościach na terenie powiatu – przyjęłaby pracę w swojej miejscowości lub miejscowości na terenie powiatu, ale nie zgodziłaby się na pracę poza powiatem lubartowskim.

Ankietowani niepracujący, ale chętni do podjęcia pracy w ciągu tygodnia powszechnie (92%) wyrażają gotowość do zatrudnienia się w miejscowości zamieszkania. Zdecydowana większość z nich (72%) byłaby również gotowa do podjęcia pracy w innej miejscowości w powiecie lubartowskim, jednak poza nim mogłby pracować już tylko mniej niż co drugi (47%). Więcej niż dwóch na pięciu (44%) ankietowanych gotowych do podjęcia pracy łączącej się z dojazdami do miejscowości położonych poza powiatem podjęłoby pracę w innym powiecie województwa lubelskiego. Mniej niż co piąty (18%) byłby gotowy dojeżdżać do miejsca pracy położonego poza Lubelszczyzną, a 15% przyjęłoby ofertę pracy poza granicami kraju.

Tabela 3.9. Skłonność do dojazdów osób niepracujących, ale gotowych podjąć pracę w ciągu tygodnia (N = 28)

Gdyby otrzymał(a) Pan(i) ofertę pracy, to czy przyjął(ę)by ją Pan(i), czy też nie?	Tak	Nie	Trudno powiedzieć
	w procentach		
W tej miejscowości	92	0	8
W innej miejscowości na terenie tego samego powiatu	72	21	8
Poza granicami powiatu	47*	38	15

* Przy czym 44% przyjęłoby ofertę pracy w innym powiecie obecnego województwa lubelskiego, 18% w miejscowości znajdującej się obecnie w innym województwie w Polsce, a 15% za granicą.

Spośród osób niepracujących, ale mogących podjąć pracę w krótkim czasie, częściej gotowość do dojazdów poza powiat lubartowski deklarują mężczyźni oraz mieszkańcy miast.

Tabela 3.10. Skłonność do dojazdów w zależności od czasu ich trwania

Czy zgodził(a)by się Pan(i) na pracę, jeśli czas dojazdu do pracy wynosiłby codziennie:	Odsetki odpowiedzi twierdzących wśród osób, które:	
	pracują (N = 67)	nie pracują, ale gotowe są podjąć pracę w ciągu tygodnia (N = 28)
– 0,5–1 godziny w jedną stronę	77	96
– 1–2 godziny w jedną stronę	36	54
– powyżej 2 godzin w jedną stronę	2	10

Badani niepracujący, ale skłonni do podjęcia zatrudnienia częściej deklarują możliwość podjęcia pracy wymagającej dojazdów niż pracujący. Jednocześnie w obu grupach odsetek gotowych do podjęcia pracy maleje wraz ze wzrostem czasu dojazdu do miejsca jej wykonywania. Więcej niż trzy czwarte pracujących ankietowanych (77%) byłaby skłonna dojeżdżać do miejsca pracy, gdyby czas dojazdu nie przekraczał godziny. Mniej więcej co trzeci (36%) podjąłby pracę wiążącą się z dojazdami zajmującymi do 2 godzin, ale już tylko nieliczni zgodziliby się na pracę wiążącą się z dłuższym czasem dojazdu. Dla ankietowanych poszukujących zatrudnienia dojazdy nie stanowią takiej bariery jak dla pracujących. Wśród respondentów obecnie niepracujących, ale gotowych do podjęcia pracy w okresie nie dłuższym niż 7 dni, gotowość do podjęcia zatrudnienia w miejscu, do którego dojazd trwałby mniej niż godzinę, jest powszechna (96%). Więcej niż co drugi (54%) byłby skłonny poświęcać na dojazdy do miejsca zatrudnienia do 2 godzin, natomiast co dziesiąty (10%) podjąłby pracę wiążącą się z podróżami dłuższymi niż 2 godziny.

Mobilność związana z nauką

Zdecydowana większość mieszkańców powiatu (94%) swoje wykształcenie zdobyła w szkołach na terenie województwa lubelskiego. Więcej niż co drugi (54%) mieszkaniec powiatu lubartowskiego dojeżdżał do szkoły w okresie swojej edukacji, a blisko trzech na dziesięciu (28%) przeniosło się na czas nauki do miejscowości, w której znajdowała się szkoła. Jedynie mniej niż co piąty (18%) zdobył wykształcenie w miejscowości, w której mieszka.

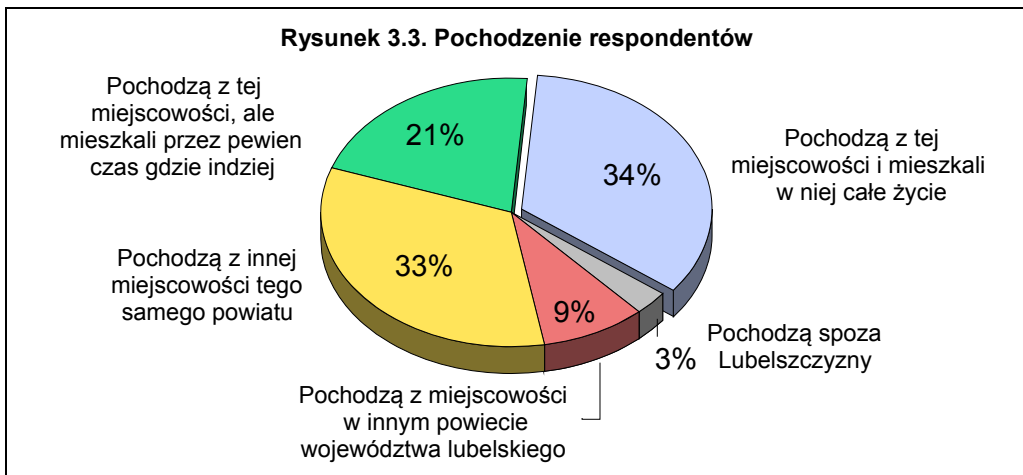
Tabela 3.11. Dojazdy do szkoły, w której zdobyto najwyższy poziom wykształcenia

Osoby, które:	Odsetek badanych
– uczyły się w miejscowości swojego zamieszkania	18
– przeniosły się do miejscowości, w której była szkoła	28
– dojeżdżały do szkoły	54

Do szkoły dojeżdżali częściej mężczyźni, osoby w wieku mobilności zawodowej i ankietowani mieszkający na wsi. Częściej niż inni badani byli to osoby mające wyższe wykształcenie. Okresową przeprowadzkę na czas edukacji częściej deklarują badani mający obecnie wykształcenie zasadnicze zawodowe, osoby starsze, powyżej 45. roku życia i mieszkańcy wsi.

Skala migracji wewnętrznych i innych

Powiat lubartowski nie przyciąga zbyt wielu nowych mieszkańców. Dziewięciu na dziesięciu (88%) ankietowanych to osoby z niego pochodzące. Co trzeci (34%) mieszka od urodzenia w swojej miejscowości, tyle samo (33%) pochodzi z innej miejscowości powiatu. Jeden na pięciu ankietowanych (21%) mieszkał przez jakiś czas w innym miejscu, ale obecnie mieszka w rodzinnej miejscowości. Spoza powiatu lubartowskiego pochodzi 12% ankietowanych: 9% to ludność z innych powiatów województwa lubelskiego, a 3% spoza Lubelszczyzny.

Dominującym powodem przeprowadzki badanych, którzy zmienili miejsce zamieszkania, były względy rodzinne (61%). Co piąty migrant przeprowadził się z powodów mieszkaniowych (20%), a co siódmy zmienił miejsce zamieszkania z uwagi na pracę (15%). Jedyne dla niewielkiej liczby ankietowanych powodem przeprowadzki była edukacja (2%).

O skali migracji mieszkańców powiatu może świadczyć odsetek gospodarstw domowych, z których wyjechała część domowników na dłuższy czas do innych miejscowości. W powiecie lubartowskim problem ten dotyczy jednej piątej gospodarstw (19%). W 11% przypadków nieobecność członka rodziny jest spowodowana pracą w innej miejscowości, a w 8% powodem absencji jest nauka.

Faktyczna i deklarowana skłonność do migracji

W okresie od 1 maja 2004 roku do pracy za granicę wyjeżdżało 16% ankietowanych. Wielkość odsetka nie w pełni oddaje skalę migracji zagranicznych w powiecie, ponieważ nie uwzględnia tych, którzy wyjechali na stałe, a informuje jedynie o migracjach czasowych.

Tabela 3.12. Migracje zagraniczne

Czy w okresie od 1 maja 2004 roku, czyli od dnia wejścia Polski do Unii Europejskiej, wyjeżdżał(a) Pan(i) w celach zarobkowych za granicę?	Odsetek badanych
Tak	16
Nie	84

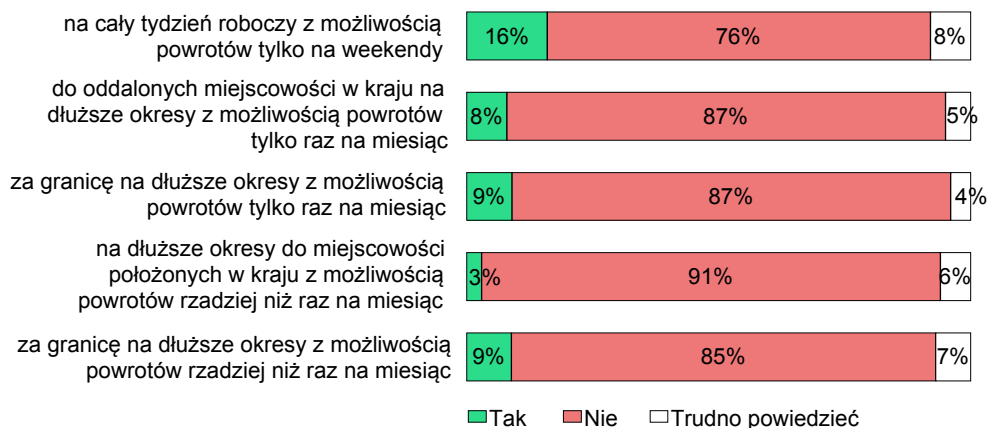
Jednocześnie większość z badanych nie myśli o przeprowadzce. Jedynie jeden na czterech ankietowanych (25%) przyznaje, że byłby skłonny przenieść się do innej miejscowości na terenie powiatu lubartowskiego. Podobny odsetek (27%) wyraża gotowość do przeniesienia się poza powiat. W tej grupie 24% to osoby skłonne do przeprowadzki tylko do miejscowości znajdującej się w granicach województwa lubelskiego, 17% mogłoby przenieść się do innego miejsca w Polsce, a 11% deklaruje gotowość do przeprowadzki za granicę.

Tabela 3.13. Gotowość do migracji

Jak ocenia Pan(i) swoją ogólną gotowość do przeniesienia się do innej miejscowości, aby tam mieszkać i pracować przynajmniej przez pewien czas?	Gotowość	Brak gotowości
	w procentach	
Na terenie tego samego powiatu	25	75
Poza granice powiatu	27*	73

* Przy czym 24% byłoby gotowe przenieść się do innego powiatu obecnego województwa lubelskiego, 17% do miejscowości znajdującej się obecnie w innym województwie w Polsce, a 11% za granicę.

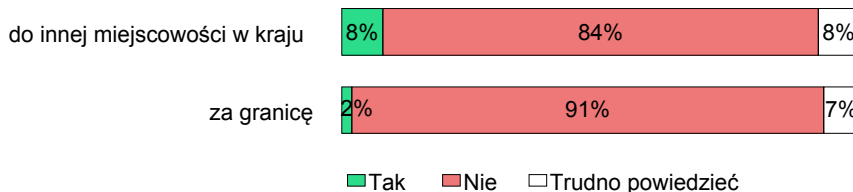
Gotowość do przeprowadzki poza powiat lubartowski częściej deklarują mężczyźni, osoby młode, w wieku mobilnym. Najczęściej są to ankietowani z wykształceniem wyższym i mieszkańcy miast.

Rysunek 3.4. Czy zgodził(a)by się Pan(i) na pracę wymagającą wyjazdów:

Niechęć do podjęcia pracy wymagającej wyjazdów poza miejsce zamieszkania jest wśród ankietowanych powszechna. Tylko mniej niż co piąty ankietowany byłby skłonny podjąć pracę łączącą się z całotygodniową nieobecnością w miejscu zamieszkania z możliwością powrotu jedynie w weekendy, a jest to najczęściej akceptowane rozwiązanie.

Zdecydowana większość badanych nie dopuszcza możliwości podjęcia pracy ograniczającej ich bytność w gospodarstwie domowym jedynie do comiesięcznych bądź rzadszych wizyt. Jednocześnie ankietowani, decydując się na podjęcie pracy łączącej się z jedynie sporadycznymi powrotami do domu, częściej wyrażają skłonność do podjęcia pracy za granicą niż w Polsce, łącząc ją zapewne z wyższymi zarobkami.

Ogólnie na pracę wymagającą wyjazdów częściej zgodziliby się mężczyźni, mieszkańcy miast oraz ankietowani z wykształceniem podstawowym.

Rysunek 3.5. Czy zgodził(a)by się Pan(i) na pracę wymagającą przeprowadzki na stałe:

Mimo że 17% ankietowanych określa się jako gotowi do przeprowadzki do innej miejscowości w kraju, a 11% deklaruje, że byłoby skłonne przenieść się za granicę, to tylko nieliczni wyrażają gotowość podjęcia pracy wiążącej się z przeprowadzką na

stałe. Mniej niż co dziesiąty z badanych (8%) przyjąłby pracę łączącą się z przeprowadzką do innej miejscowości w Polsce, natomiast jedynie 2% przeniosłoby się poza granice kraju.

Zjawiskiem powszechnym nie są też migracje okresowe. W 2010 roku podjęcie pracy sezonowej na terenie Polski planuje 2% badanych, a 10% zamierza wyjechać w tym celu za granicę.

Zadowolenie z miejsca zamieszkania

Większość ankietowanych wyraża zadowolenie ze swojego miejsca zamieszkania. Trzech na pięciu badanych (60%) wyraża satysfakcję z miejscowości, w której żyje, a więcej niż co drugi (55%) pozytywnie ocenia swój region.

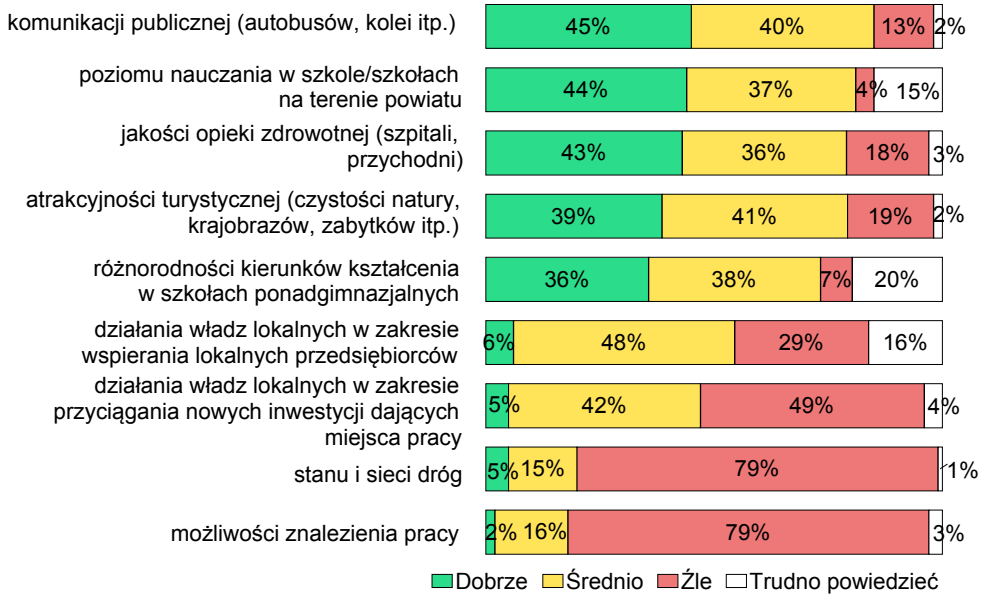
Tabela 3.14. Zadowolenie z własnej miejscowości i regionu

Zadowolenie:	Zadowoleni	Ani zadowoleni, ani niezadowoleni	Niezadowoleni
	w procentach		
– z miejscowości, w której się mieszka	60	28	12
– z regionu, w którym się mieszka	55	31	14

Pozytywne opinie dotyczące różnych aspektów życia w powiecie przeważają nad negatywnymi w ocenie komunikacji publicznej (45% ocen pozytywnych), poziomu nauczania w szkołach (44% ocen pozytywnych) i jakości opieki zdrowotnej (43% ocen pozytywnych).

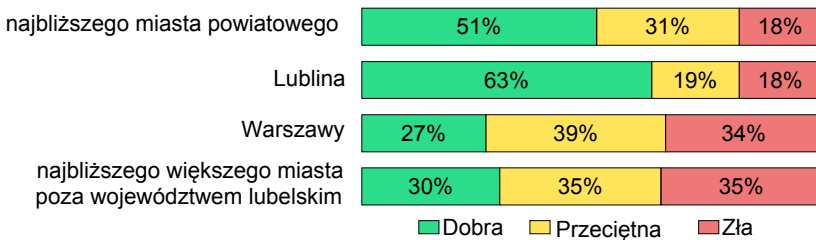
Krytycyzm dominuje w ocenie takich aspektów jak możliwość znalezienia pracy i stan infrastruktury drogowej. Te kwestie negatywnie ocenia ośmiu na dziesięciu badanych (po 79%), przeciwny pogląd należy natomiast do rzadkości (odpowiednio 2% i 5%). Przedmiotem krytyki jest też działalność władz samorządowych. Co drugi badany (49%) źle ocenia działalność w zakresie przyciągania nowych inwestycji. Opinie negatywne (29%) przeważają nad pozytywnymi (6%) również w ocenie aktywności władz mającej na celu wsparcie lokalnych przedsiębiorców, choć w tej kwestii najczęściej badani wyrażają się umiarkowanie. Atrakcyjność turystyczna powiatu i różnorodność kierunków kształcenia w szkołach ponadgimnazjalnych jest najczęściej przedmiotem neutralnych ocen.

Rysunek 3.6. Jak Pan(i) ocenia powiat, na terenie którego Pan(i) mieszka, pod względem:

Czynnikiem stymulującym mobilność mieszkańców jest dobrze rozwinięta sieć komunikacyjna. W opiniach dotyczących możliwych połączeń komunikacyjnych powiatu z innymi miejscowościami w województwie (Lubartowem i Lublinem) oceny pozytywne przeważają nad negatywnymi. Jeżeli chodzi o połączenia z innymi częściami kraju, sytuacja jest jednak odwrotna. Możliwe połączenia z Warszawą i najbliższym większym miastem poza województwem lubelskim są częściej przedmiotem krytyki niż ocen pozytywnych.

Rysunek 3.7. Jak ocenił(a)by Pan(i) jakość połączeń, sieć komunikacyjną z tej miejscowości do:

Zadowolenie z różnych sfer życia osobistego

Średnia w indeksie ogólnego zadowolenia z życia w powiecie lubartowskim wynosi 3,81, przy czym 1 oznacza całkowite niezadowolenie, a 5 – całkowitą satysfakcję; neutralną, środkową wartością skali jest 3. Średnia dla całego województwa kształtuje się na dokładnie takim samym poziomie (3,81).

Źródłem satysfakcji dla badanych mieszkańców powiatu najczęściej są stosunki z rodziną i z sąsiadami. Na ogół dobrze oceniane są atmosfera i warunki w pracy oraz aktualnie wykonywane zajęcie. Oceny stabilności zatrudnienia i kosztów mieszkania są przeważnie bardziej umiarkowane, choć nadal utrzymują się powyżej środka pięciopunktowej skali. Najgorzej ankietowani oceniają swoje dochody.

Tabela 3.15. Zadowolenie z różnych aspektów życia

W jakim stopniu jest Pan(i) zadowolony(a) z różnych sfer swojego życia?	Średnia*
Stosunki z rodziną	4,55
Stosunki z sąsiadami	4,28
Atmosfera w pracy (koledzy)**	3,90
Warunki pracy**	3,67
Zawód/zajęcie/praca	3,62
Stabilność zatrudnienia**	3,52
Koszty mieszkania	3,34
Płaca/dochody	2,93
Ogólny indeks zadowolenia z życia	3,81

* Średnia na 5-punktowej skali, na której 1 oznaczało „bardzo niezadowolony(a)”, a 5 – „bardzo zadowolony(a)”.

** Swoje zadowolenie z tych aspektów życia oceniali tylko respondenci pracujący stale lub dorywczo.

Podsumowanie

Mieszkańcy powiatu lubartowskiego częściej niż mieszkańcy innych powiatów Lubelszczyzny wyjeżdżali do pracy za granicę po 1 maja 2004 roku. Takie doświadczenia ma 16% ankietowanych. Większy odsetek wyjeżdżających odnotowaliśmy jedynie w powiecie krańickim (17%) i w mieście Chełm (21%). Jednocześnie w co piątym gospodarstwie domowym (19%) w powiecie część z domowników jest nieobecna z powodu pracy bądź nauki w innej miejscowości.

Badani w powiecie lubartowskim są bardziej mobilni pod względem dojazdów do pracy od innych mieszkańców województwa. Połowa z pracujących dojeżdża do miejsca pracy poza swoją miejscowość zamieszkania (49%), a co piąty jest zatrudniony poza powiatem (20%). Odsetek dojeżdżających do pracy poza obszar powiatu jest wyższy jedynie w powiecie świdnickim (28%).

Faktem wyróżniającym powiat na tle innych jest też wysoki odsetek mieszkańców niezadowolonych zarówno ze swojej miejscowości, jak i regionu. Mimo że w obu tych kwestiach większość mieszkańców wyraża satysfakcję, to odsetek niezadowolonych ze swojej miejscowości jest jednym z wyższych w województwie, a niezadowolenie ze swojego regionu najczęściej wyrażają właśnie badani w powiecie lubartowskim.

Rozdział 4

Mobilność a rynek pracy w powiecie lubelskim

Powiat lubelski wyróżnia się na tle całego województwa najwyższym saldem migracji stałej (5,13). Jest on jednym z dwóch powiatów Lubelszczyzny, w których wartość wskaźnika jest dodatnia. Dla porównania – saldo migracji w województwie ogółem wynosi -2,04, a w drugim powiecie, w którym saldo jest dodatnie, wynosi jedynie 0,26 (powiat zamojski). Jednocześnie powiat charakteryzuje się wyższym niż w województwie wskaźnikiem przyrostu naturalnego (0,22).

Na tle pozostałych powiatów lubelski cechuje się najniższym – obok powiatu chełmskiego (5,7%) – udziałem ludności mieszkającej w miastach wśród ogółu mieszkańców (8,5%). Wynika to zarówno z wydzielenia z powiatu, jako odrębnej jednostki administracyjnej, miasta wojewódzkiego Lublin, jak i z rolniczego charakteru powiatu. W sektorze rolniczym jest zatrudnione 66,5% pracujących, a więc więcej niż w całym województwie ogółem (43,3%) i w większości pozostałych powiatów.

Liczba osób w wieku nieprodukcyjnym przypadających na 100 osób w wieku produkcyjnym kształtuje się na podobnym poziomie jak w skali całego województwa (61). Jednocześnie powiat cechuje się jedną z najniższych w województwie stóp bezrobocia, która pod koniec II kwartału 2010 roku wynosiła 9,9%.

Tabela 4.1. Charakterystyka powiatu na tle województwa

	Województwo lubelskie	Powiat lubelski
Odsetek ludności w miastach	46,5	8,5
Struktura demograficzna		
Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	59	61
Przyrost naturalny na 1000 ludności	-0,19	0,22
Saldo migracji stałej na 1000 ludności	-2,04	5,13
Rynek pracy		
Stopa bezrobocia I (czerwiec 2010)	12,0%	9,9%
Odsetek osób pracujących w sektorze rolniczym	43,3	66,5

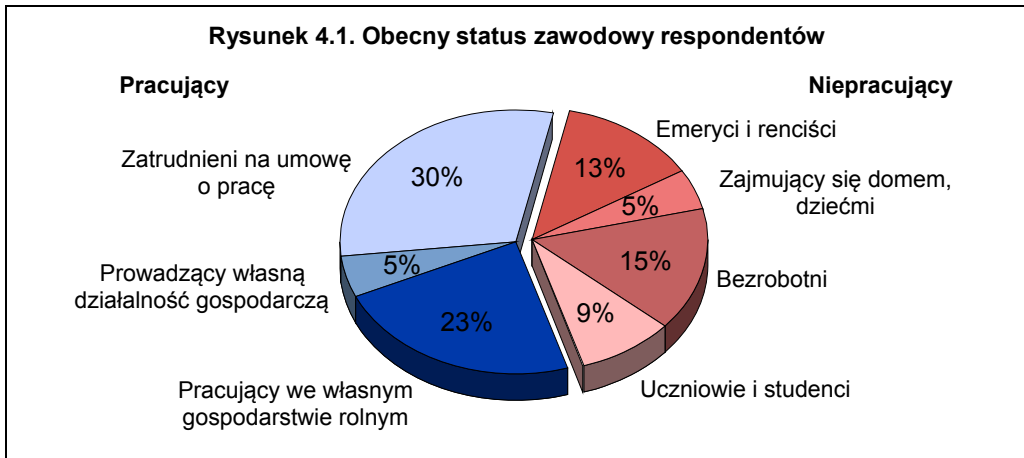
Źródła: Opracowanie własne na podstawie danych z 2008 roku zaczerpniętych z Urzędu Statystycznego i Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Lublinie (zob. przypis pod tabelą 2.1.).

W badaniu obejmującym powiat lubelski uczestniczyło 160 osób w wieku produkcyjnym¹. Wśród ankietowanych 53% to mężczyźni, a 47% – kobiety. Trzech na pięciu respondentów (62%) to osoby w wieku mobilnym (poniżej 45. roku życia), dla których wiek nie jest barierą utrudniającą bądź uniemożliwiającą przeprowadzkę lub zmianę miejsca pracy. Zdecydowana większość ankietowanych to mieszkańcy wsi (91%).

Dwóch na pięciu respondentów (40%) to osoby z wykształceniem średnim, stanowiące najliczniejszą kategorię wśród ogółu badanych. Co trzeci ankietowany (33%) ma wykształcenie zasadnicze zawodowe. Więcej niż co dziesiąty badany ma wykształcenie wyższe bądź podstawowe (odpowiednio 12% i 11%).

Charakterystyka aktywności zawodowej

Do osób pracujących zalicza się ponad połowa badanych mieszkańców powiatu lubelskiego (58%). W tym trzech na dziesięciu (30%) jest zatrudnionych na umowę o pracę, a mniej niż co czwarty (23%) pracuje we własnym gospodarstwie rolnym. Jedynie co dwudziesty ankietowany (5%) prowadzi własną działalność gospodarczą.

Niepracujący to 42% wszystkich badanych w powiecie lubelskim. Najliczniejszą grupę wśród niepracujących stanowią bezrobotni (15%). Blisko co ósmy ankietowany (13%) to osoba będąca na emeryturze lub rencie. Pozostali niepracujący to uczniowie i studenci (9%) oraz osoby zajmujące się gospodarstwem domowym (5%).

¹ Wprawdzie całkowita liczebność próby jest bardzo duża (N=3000), jednak po podziale na powiaty i wyodrębnieniu pewnych kategorii społecznych liczebność tych kategorii w niektórych przypadkach okazuje się niewielka. W związku z tym te z podanych wskaźników, które opierają się na małych liczebnościach, należy traktować ostrożnie.

Bezrobocie w powiecie ma w przeważającej części charakter długookresowy, większość bezrobotnych pozostaje bez pracy od ponad 12 miesięcy. Większość deklaruje też, że jest zarejestrowana w powiatowym urzędzie pracy.

Charakterystyka osób pracujących

Najliczniejszą grupę zawodową wśród pracujących mieszkańców powiatu stanowią ankietowani zatrudnieni w sektorze rolniczym (39%). Mniej liczną, choć wyróżniającą się grupę tworzą technicy i personel średniego szczebla oraz pracownicy przy pracach prostych (po 12%). Mniej więcej co dziesiąty pracujący (11%) zalicza się do grupy specjalistów. Najrzadziej na powiatowym rynku pracy są reprezentowani pracownicy sektora usług osobistych i sprzedawcy (4%).

Tabela 4.2. Forma zatrudnienia (N = 93)

Czy Pana(i) obecna praca to praca:	Odsetek badanych
– na umowę o pracę na czas nieokreślony	35
– na własny rachunek	45
– na umowę innego typu (na czas określony, o dzieło, ustną)	20

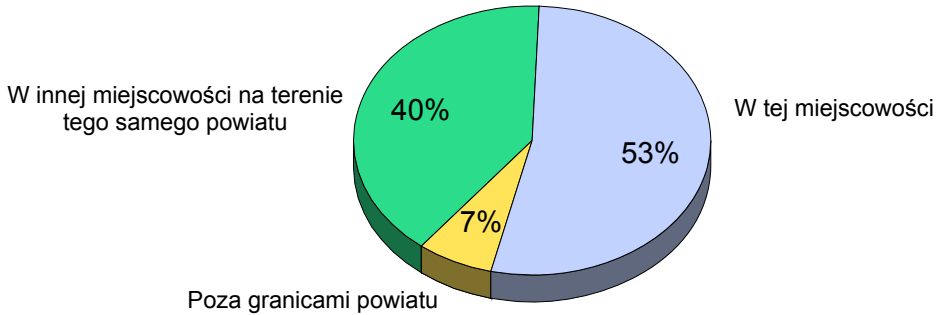
Najczęstszą formą zatrudnienia w powiecie jest praca na własny rachunek (45%), co należy wiązać z rolniczym charakterem regionu. Mniej więcej co trzeci pracujący jest zatrudniony na umowę o pracę na czas nieokreślony (35%), a dokładnie co piąty pracuje na innych zasadach.

Ponad połowa pracujących mieszkańców powiatu (54%) poświęca pracy więcej niż 40 godzin tygodniowo, a jedynie co dziesiąty (10%) pracuje krócej niż 40 godzin. Więcej niż jeden na trzech (36%) ankietowanych spędza w miejscu pracy dokładnie 40 godzin tygodniowo, a więc pracuje na pełny etat (w pełnym wymiarze godzin).

Wśród zatrudnionych przeważają pracownicy z kilkuletnim stażem w obecnym miejscu pracy (41%). Mniej więcej co czwarty (26%) pracuje od ponad 20 lat, a co piąty (22%) od 11 do 20 lat. Jedynie co dziesiąty (11%) pracujący jest zatrudniony w obecnym miejscu pracy krócej niż od 24 miesięcy, co świadczy o niskiej mobilności zawodowej na lokalnym rynku pracy.

Mobilność przestrzenna (dojazdy do pracy)

Większość pracujących ankietowanych (53%) jest zatrudniona w miejscu swojego zamieszkania. Do pracy dojeżdża 47% respondentów, przy czym 40% dojeżdża do innej miejscowości na terenie powiatu lubelskiego, a 7% pracuje poza granicami powiatu.

Rysunek 4.2. Gdzie znajduje się miejsce pracy w stosunku do miejsca zamieszkania respondenta? (N = 93)

Poza miejscem zamieszkania częściej pracują kobiety, osoby w wieku mobilności zawodowej, mieszkańcy wsi oraz ankietowani z wyższym wykształceniem.

Tabela 4.3. Charakterystyka dojazdów do pracy (N = 44)

Charakterystyka dojazdów do pracy osób, których miejsce pracy znajduje się w innej miejscowości	Średnia trymowana
Przeciętny łączny czas dojazdu do pracy ze stałego miejsca zamieszkania	36 min
Odległość między stałym miejscem zamieszkania a miejscem pracy	20 km

Dojazdy mają przeważnie charakter codzienny. Większość ankietowanych pracujących poza miejscem zamieszkania dociera do pracy własnym środkiem transportu. Miejsce pracy osób dojeżdżających znajduje się średnio w odległości 20 kilometrów od ich miejsca zamieszkania, a średni czas dojazdu do miejsca zatrudnienia wynosi 36 minut.

Tabela 4.4. Preferencje dotyczące miejsca pracy (N = 44)

Gdyby miał(a) Pan(i) taką możliwość, to czy wolał(a)by Pan(i) pracować w miejscowości, w której mieszka Pan(i) na stałe, czy też nie?	Odsetek badanych
Tak	56
Nie	25
Trudno powiedzieć	19

Dla przeważającej części dojeżdżających praca poza miejscem zamieszkania wynika z konieczności, a nie z wyboru. Więcej niż co drugi z badanych (56%) pracujących poza swoją miejscowością chętnie zrezygnowałby z dojazdów i podjął pracę w miejscu, w którym mieszka. Jednocześnie dokładnie co czwarty ankietowany (25%) nie zdecydowałby się na podjęcie pracy w miejscowości zamieszkania. Blisko co piąty respondent (19%) nie ma w tej sprawie zdania.

Tabela 4.5. Ocena rynku pracy w miejscu zamieszkania wśród osób dojeżdżających do pracy (N = 44)

Czy Pana(i) zdaniem znalezienie w Pana(i) stałym miejscu zamieszkania:	Byłoby możliwe	Byłoby praktycznie niemożliwe
	w procentach	
– pracy podobnej co do zawodu, zakresu obowiązków do obecnie wykonywanej	26	74
– pracy z podobnym wynagrodzeniem	33	67

Osoby dojeżdżające w większości krytycznie oceniają szansę znalezienia odpowiedniej dla siebie pracy w swojej miejscowości. Trzech na czterech (74%) z pracujących poza miejscem zamieszkania nie wierzy w możliwość znalezienia pracy podobnej do obecnie wykonywanej co do zakresu obowiązków lub zawodu, a blisko siedmiu na dziesięciu (67%) wątpi w możliwość znalezienia w miejscu zamieszkania pracy przynoszącej podobny dochód co obecna.

Charakterystyka osób niepracujących

Osoby niepracujące to 42% ankietowanych mieszkańców powiatu, przy czym 22% ogółu ankietowanych deklaruje gotowość do podjęcia pracy w ciągu tygodnia, a 15% oprócz samej deklaracji dodatkowo aktywnie poszukiwało pracy w ciągu ostatnich czterech tygodni.

Tabela 4.6. Osoby niepracujące

	Odsetek badanych
Ogółem	42
Które deklarują, że gotowe są podjąć pracę w ciągu tygodnia	22
Które deklarują, że gotowe są podjąć pracę w ciągu tygodnia oraz w ciągu ostatnich 4 tygodni aktywnie poszukiwały pracy	15

Niepracujący to częściej kobiety niż mężczyźni, osoby wieku mobilnym (poniżej 45. roku życia), ankietowani z wykształceniem średnim oraz mieszkańcy miast.

Niepracujący na ogół krytycznie oceniają swoje szanse na znalezienie zatrudnienia na lokalnym rynku pracy. Mniej niż dwóch na pięciu (37%) jest zdania, że znalezienie pracy w ich miejscu zamieszkania byłoby możliwe. Pozostali (63%) nie widzą dla siebie szans na zatrudnienie w swojej miejscowości.

Najczęściej podejmowanym działaniem w celu znalezienia pracy jest jej poszukiwanie przez krewnych i znajomych. Taką aktywność w ciągu ostatnich czterech tygodni podjęło 32% niepracujących. Mniej popularną formą starania się o zatrudnienie jest poszukiwanie pracy przez powiatowy urząd pracy (16%), zamieszczanie i odpowiadanie na ogłoszenia o pracę (12%) lub poszukiwanie jej bezpośrednio

u pracodawcy (9%). Tylko nieliczni badani (3%) podjęli starania w celu założenia własnej działalności gospodarczej.

Gotowość do podjęcia pracy i aktywność w jej poszukiwaniach częściej deklarują osoby młodsze, w wieku mobilności zawodowej, mężczyźni oraz mieszkańcy miast.

Tabela 4.7. Ostatnie miejsce pracy a miejsce zamieszkania (N = 67)

Niepracujący, którzy:	Odsetek badanych
– nigdy nie pracowali zarobkowo	22
– pracowali i mieszkali w tej samej miejscowości co obecnie	17
– dojeżdżali do pracy do innej miejscowości	44
– pracowali i mieszkali w innej miejscowości niż obecnie	17

Gdyby prześledzić kariery zawodowe obecnie niepracujących, okazałoby się, że więcej niż dwóch na pięciu (44%) dojeżdżało do pracy do innej miejscowości, natomiast mniej więcej co piąty (22%) nigdy nie pracował zarobkowo. Odsetek niepracujących, którzy pracowali i mieszkali w innej miejscowości niż obecnie, oraz tych, którzy pracowali i mieszkali w miejscu aktualnego pobytu, jest taki sam (po 17%).

Słowność do dojazdów osób pracujących i niepracujących

Perspektywa wyższych zarobków skłoniłaby większość z obecnie pracujących do zmiany miejsca pracy, gdyby nowe miejsce zatrudnienia znajdowało się w miejscowości zamieszkania. Lepiej płatną pracę w miejscowości zamieszkania podjęłoby 56% pracujących.

Możliwość lepszych zarobków, ale w miejscowości innej niż miejsce zamieszkania obecnie pracujących, jest już dla badanych mniej atrakcyjna. Na pracę wymagającą dojazdów do innej miejscowości na terenie powiatu lubelskiego zgodziłoby się 43% ankietowanych, jednak dokładnie co drugi (50%) nie przyjąłby takiej propozycji. Na lepiej wynagradzaną pracę poza powiatem zgodziłby się jedynie co czwarty ankietowany, a 72% odrzuciłoby taką możliwość. Ogólnie odsetek obecnie pracujących respondentów gotowych do podjęcia korzystniejszego ze względu na płacę zatrudnienia maleje wraz ze wzrostem odległości nowego potencjalnego miejsca pracy od miejsca zamieszkania.

Co piąty pracujący (20%) przyjąłby ofertę pracy w innym powiecie Lubelszczyzny, a co dziesiąty nie wyklucza zatrudnienia się w innej miejscowości w Polsce lub poza granicami kraju (odpowiednio 10% i 11%).

Tabela 4.8. Skłonność do dojazdów osób pracujących (N = 93)

Gdyby otrzymał(a) Pan(i) ofertę lepiej płatnej pracy, to czy przyjął(ę)by ją Pan(i), czy też nie?	Tak	Nie	Trudno powiedzieć
	w procentach		
W tej miejscowości	56	39	5
W innej miejscowości na terenie tego samego powiatu	43	50	7
Poza granicami powiatu	24*	72	4

* Przy czym 20% przyjąłoby ofertę pracy w innym powiecie obecnego województwa lubelskiego, 10% w miejscowości znajdującej się obecnie w innym województwie w Polsce, a 11% za granicą.

Spośród osób pracujących ofertę lepiej płatnej pracy poza miejscem zamieszkania przyjąłoby częściej mężczyźni, osoby młodsze, w wieku mobilności zawodowej oraz badani z wykształceniem zasadniczym zawodowym lub średnim.

Większość osób pracujących w miejscu zamieszkania odrzuciłaby propozycję lepiej płatnej pracy niezależnie od lokalizacji miejsca jej wykonywania, co należy wiązać z rolniczym charakterem powiatu i niską mobilnością zawodową osób pracujących w tym sektorze gospodarki. Osoby dojeżdżające w większości przyjąłoby lepiej płatną pracę zarówno w swojej miejscowości, jak i w innej miejscowości na terenie powiatu. Odrzuciłyby jednak propozycję zatrudnienia poza powiatem, nawet gdyby wiązało się to z wyższym wynagrodzeniem.

Osoby niepracujące, ale gotowe do podjęcia zatrudnienia powszechnie wyrażają gotowość do podjęcia pracy w miejscu swojego zamieszkania bądź w innej miejscowości powiatu lubelskiego (odpowiednio 82% i 83%). Mniej więcej dwóch na pięciu (44%) podjęłoby zatrudnienie wiążące się z wyjazdami poza powiat. W grupie niepracujących skłonnych do podjęcia pracy poza granicami powiatu 38% zatrudniłoby się chętnie w innym powiecie województwa. Decydując się na wyjazd poza Lubelszczyznę, badani poszukujący pracy chętniej wybraliby wyjazd poza granice kraju (15%) niż do innych miejscowości w Polsce (9%).

Tabela 4.9. Skłonność do dojazdów osób niepracujących, ale gotowych podjąć pracę w ciągu tygodnia (N = 35)

Gdyby otrzymał(a) Pan(i) ofertę pracy, to czy przyjął(ę)by ją Pan(i), czy też nie?	Tak	Nie	Trudno powiedzieć
	w procentach		
W tej miejscowości	82	6	12
W innej miejscowości na terenie tego samego powiatu	83	8	9
Poza granicami powiatu	44*	44	12

* Przy czym 38% przyjąłoby ofertę pracy w innym powiecie obecnego województwa lubelskiego, 9% w miejscowości znajdującej się obecnie w innym województwie w Polsce, a 15% za granicą.

Do podjęcia pracy wymagającej wyjazdów poza miejsce zamieszkania bardziej skłonne są osoby młodsze, w wieku mobilności zawodowej. Gotowość do wyjazdów częściej deklarują też mężczyźni oraz mieszkańcy wsi.

Tabela 4.10. Skłonność do dojazdów w zależności od czasu ich trwania

Czy zgodził(a)by się Pan(i) na pracę, jeśli czas dojazdu do pracy wynosiłby codziennie:	Odsetki odpowiedzi twierdzących wśród osób, które:	
	pracują (N = 93)	nie pracują, ale gotowe są podjąć pracę w ciągu tygodnia (N = 35)
– 0,5–1 godziny w jedną stronę	68	86
– 1–2 godziny w jedną stronę	40	52
– powyżej 2 godzin w jedną stronę	7	3

Osoby obecnie niepracujące, ale gotowe do podjęcia zatrudnienia częściej wyrażają gotowość do podjęcia pracy wymagającej dojazdów niż osoby pracujące. Jednocześnie praca wymagająca długich dojazdów nie jest atrakcyjna dla zdecydowanej większości ankietowanych, niezależnie od ich aktualnej sytuacji zawodowej. Większość obecnie pracujących (68%) byłaby skłonna dojeżdżać do miejsca pracy, jeżeli czas dojazdu w jedną stronę wynosiłby codziennie mniej niż godzinę. Dwóch na pięciu (40%) ankietowanych podjęłoby pracę, jeżeli czas dojazdu wynosiłby do 2 godzin w jedną stronę, natomiast jedynie co czternasty (7%) zgodziłby się na pracę wiążącą się z dojazdami dłuższymi niż 120 minut.

Wśród respondentów obecnie niepracujących, ale gotowych do podjęcia pracy w okresie nie dłuższym niż 7 dni, gotowość do podjęcia zatrudnienia w miejscu, do którego dojazd trwałby mniej niż godzinę, jest niemal powszechna (86%). Więcej niż co drugi badany (52%) byłby skłonny poświęcać na dojazdy do miejsca zatrudnienia do 2 godzin, natomiast jedynie nieliczni ankietowani (3%) podjęliby pracę wiążącą się z podróżami dłuższymi niż 2 godziny.

Mobilność związana z nauką

Zdecydowana większość mieszkańców (95%) powiatu lubelskiego swoje wykształcenie zdobyło w szkołach na terenie województwa. Więcej niż trzech na pięciu mieszkańców powiatu (65%) dojeżdżało do szkoły w okresie swojej edukacji, a 14% przeniosło się na czas nauki do miejscowości, w której znajdowała się szkoła. Blisko dwóch na pięciu (37%) ankietowanych zdobyło wykształcenie w miejscowości, w której mieszka obecnie.

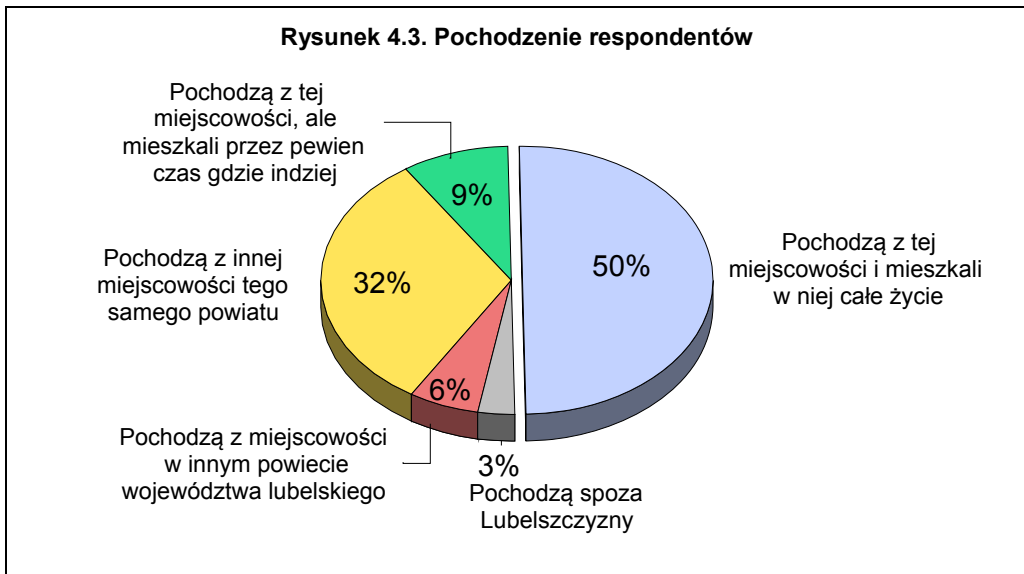
Tabela 4.11. Dojazdy do szkoły, w której zdobyto najwyższy poziom wykształcenia

Osoby, które:	Odsetek badanych
– uczyły się w miejscowości swojego zamieszkania	21
– przeniosły się do miejscowości, w której była szkoła	14
– dojeżdżały do szkoły	65

Osoby, które dojeżdżały do szkoły w trakcie swojej edukacji, to częściej mężczyźni, badani poniżej 45. roku życia oraz mieszkańcy wsi. Pod względem poziomu wykształcenia najczęściej są to respondenci z wykształceniem zasadniczym zawodowym.

Skala migracji wewnętrznych i innych

Powiat lubelski nie przyciąga zbyt wielu nowych mieszkańców. Zdecydowana większość ankietowanych (91%) pochodzi z jego obszaru. Dokładnie co drugi ankietowany (50%) pochodzi z miejscowości, w której mieszka obecnie, a co trzeci (32%) z innej miejscowości tego samego powiatu. Mniej więcej co dziesiąty ankietowany (9%) mieszkał przez pewien czas gdzieś indziej, by ostatecznie wrócić do rodzinnej miejscowości. Co dwudziesty badany (6%) pochodzi z innej miejscowości położonej w którymś z pozostałych powiatów Lubelszczyzny, a tylko nieliczni to osoby spoza województwa (3%).

Badani mający doświadczenia migracyjne najczęściej jako powód przeprowadzki do swojej obecnej miejscowości podawali względy rodzinne (56%). Nieliczni przeprowadzili się z powodów mieszkaniowych (11%), a marginalny odsetek badanych przeniósł się ze względu na naukę (4%) lub pracę (3%).

O mobilności mieszkańców powiatu może świadczyć odsetek gospodarstw domowych, w których część domowników jest nieobecna przez dłuższy czas ze względu na naukę lub pracę poza miejscowością zamieszkania. Problem

nieobecności domowników dotyczy 11% gospodarstw w powiecie lubelskim. W tym w 7% nieobecność spowodowana jest pracą domownika poza miejscem zamieszkania, a w 4% podjęciem nauki w innej miejscowości w Polsce lub za granicą.

Faktyczna i deklarowana skłonność do migracji

Doświadczenia zarobkowych migracji zagranicznych po wejściu Polski do Unii Europejskiej ma jedynie 6% mieszkańców powiatu lubelskiego. Wielkość odsetka nie w pełni oddaje skalę migracji zagranicznych w powiecie, nie uwzględnia bowiem tych, którzy wyjechali na stałe, a informuje jedynie o migracjach czasowych.

Tabela 4.12. Migracje zagraniczne

Czy w okresie od 1 maja 2004 roku, czyli od dnia wejścia Polski do Unii Europejskiej, wyjeżdżał(a) Pan(i) w celach zarobkowych za granicę?	Odsetek badanych
Tak	6
Nie	94

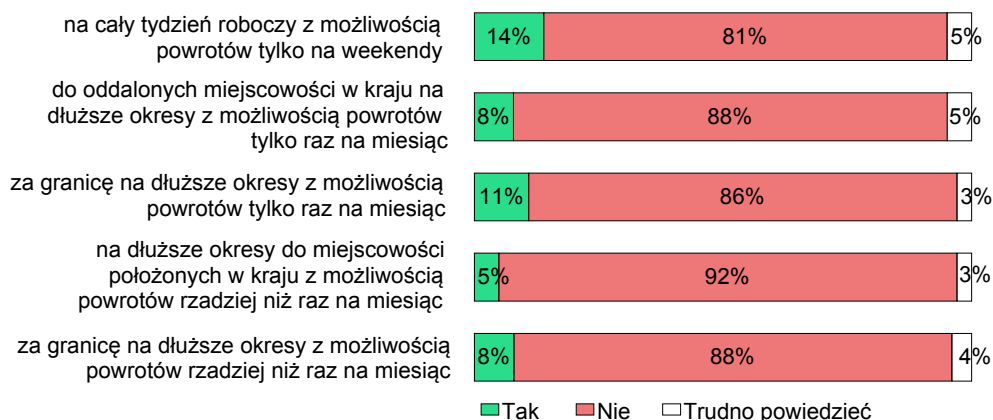
Odsetek ankietowanych deklarujących gotowość do przeprowadzenia się do innej miejscowości położonej w granicach powiatu lubelskiego jest prawie taki sam jak odsetek skłonnych do wyjazdu poza powiat (odpowiednio 27% i 26%). Co czwarty (23%) mógłby przenieść się jedynie do miejscowości położonej na Lubelszczyźnie, a co piąty (20%) nie wyklucza przeprowadzki do innej miejscowości w Polsce. Gotowość do przeniesienia się poza granice kraju wyraża 14% ankietowanych.

Tabela 4.13. Gotowość do migracji

Jak ocenił(a)by Pan(i) swoją ogólną gotowość do przeniesienia się do innej miejscowości, aby tam mieszkać i pracować przynajmniej przez pewien czas?	Gotowość	Brak gotowości
	w procentach	
Na terenie tego samego powiatu	27	73
Poza granice powiatu	26*	74

* Przy czym 23% byłoby gotowe przenieść się do innego powiatu obecnego województwa lubelskiego, 20% do miejscowości znajdującej się obecnie w innym województwie w Polsce, a 14% za granicę.

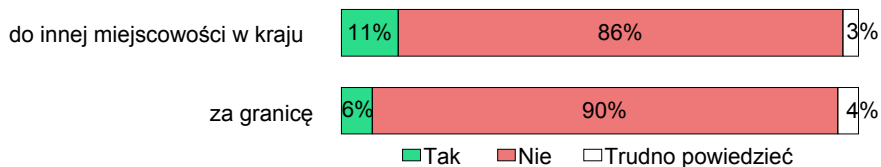
Gotowość do zmiany miejsca zamieszkania – czy to w granicach powiatu, czy też poza nim – częściej wyrażają mężczyźni, osoby w wieku mobilności zawodowej oraz mieszkańcy miast. Częściej niż inni są to badani z wykształceniem wyższym.

Rysunek 4.4. Czy zgodził(a)by się Pan(i) na pracę wymagającą wyjazdów:

Niechęć do podjęcia pracy wymagającej wyjazdów poza miejsce zamieszkania jest wśród ankietowanych powszechna. Tylko co siódmy byłby skłonny podjąć pracę łączącą się z kilkudniową nieobecnością w swojej miejscowości z możliwością powrotu jedynie w weekendy, a jest to najczęściej akceptowane rozwiązanie.

Zdecydowana większość badanych nie dopuszcza możliwości podjęcia pracy ograniczającej ich bytność w gospodarstwie domowym jedynie do comiesięcznych, bądź rzadszych wizyt. Jednocześnie ankietowani, decydując się na podjęcie pracy wiążącej się z jedynie sporadycznymi powrotami do domu, częściej wyrażają skłonność do podjęcia pracy za granicą niż w Polsce, łącząc ją zapewne z wyższymi zarobkami.

Częściej gotowość do podjęcia pracy wymagającej dłuższych nieobecności w miejscu stałego zamieszkania deklarują mężczyźni, osoby mające wykształcenie zawodowe oraz mieszkańcy miast.

Rysunek 4.5. Czy zgodził(a)by się Pan(i) na pracę wymagającą przeprowadzki na stałe:

Mimo że 20% ankietowanych określa się jako gotowi do przeprowadzki do innej miejscowości w kraju, a 14% deklaruje, że byłoby skłonne przenieść się za granicę, to tylko nieliczni wyrażają gotowość podjęcia pracy wiążącej się z emigracją. Jedynie

co dziewiąty badany (11%) przyjąłby pracę łączącą się z przeprowadzką na stałe do innej miejscowości w Polsce, natomiast tylko co dwudziesty (6%) przeprowadziłby się z powodu pracy za granicę.

Popularnością nie cieszą się też zarobkowe migracje okresowe. Do pracy sezonowej w 2010 roku – za granicą lub na terenie kraju – planuje wyjechać jedynie dwóch na stu badanych (po 2%).

Zadowolenie z miejsca zamieszkania

Zadowolenie zarówno z miejscowości zamieszkania respondentów, jak i z całego regionu jest wśród badanych mieszkańców powiatu lubelskiego powszechne. Satisfakcję ze swojej miejscowości wyraża 79% ankietowanych, a ze swojej okolicy niewiele mniej, bo 76%. Jedynie co dwudziesty (6%) jest niezadowolony ze swojej miejscowości, a co dziesiąty z regionu (9%).

Tabela 4.14. Zadowolenie z własnej miejscowości i regionu

Zadowolenie:	Zadowoleni	Ani zadowoleni, ani niezadowoleni	Niezadowoleni
	w procentach		
– z miejscowości, w której się mieszka	79	15	6
– z regionu, w którym się mieszka	76	15	9

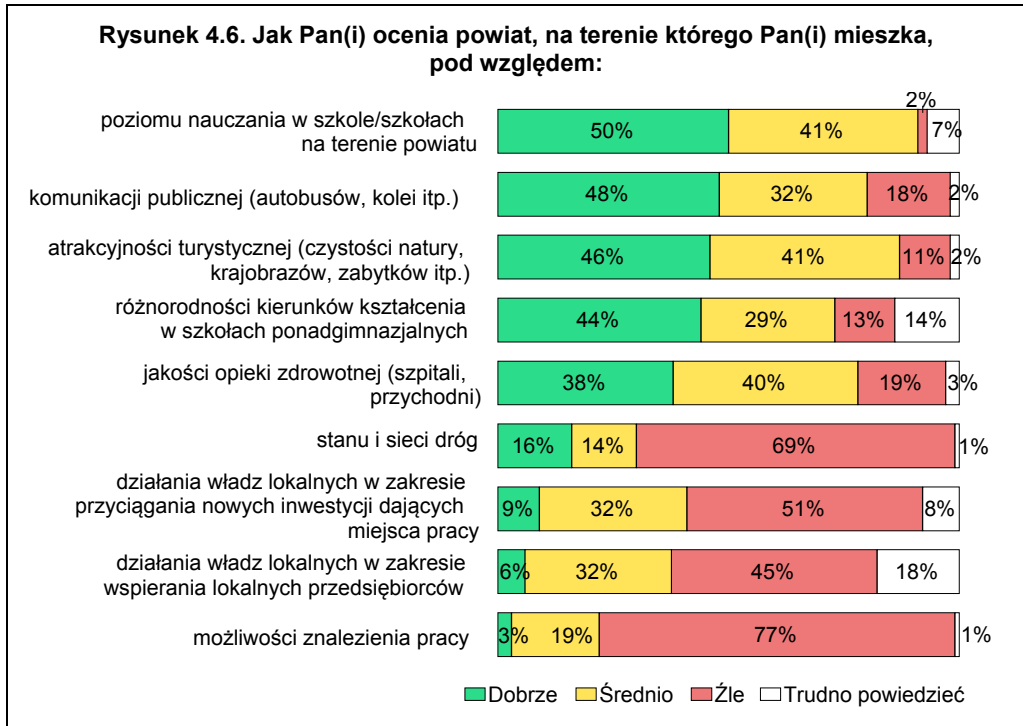
Najczęściej docenianym przez badanych aspektem mieszkania w powiecie lubelskim jest edukacja. Dokładnie co drugi badany dobrze ocenia poziom nauczania w szkołach na terenie powiatu, a przeciwną opinię wyraża jedynie 2% ankietowanych. Pozytywne opinie (44%) przeważają nad negatywnymi (13%) również w ocenie różnorodności kierunków kształcenia w szkołach ponadgimnazjalnych.

Najczęściej jako dobrą badani określają komunikację publiczną w powiecie (48%), choć w tej kwestii prezentowane są również opinie krytyczne (18%). Mniej więcej co drugi mieszkaniec (46%) jest zadowolony z walorów turystyczno-krajobrazowych powiatu.

Jakość opieki zdrowotnej w placówkach medycznych na terenie powiatu najczęściej oceniana jest jako przeciętna (40%), chociaż niewiele rzadziej wyrażane są opinie pozytywne w tej sprawie (38%).

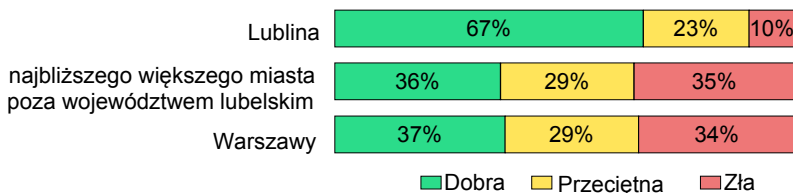
Najgorzej powiat lubelski jest oceniany pod kątem możliwości znalezienia pracy. Krytyczne opinie w tej sprawie wyraża trzech na czterech ankietowanych (77%), a jedynie 3% ocenia dobrze ten aspekt życia w powiecie. Negatywne opinie dominują również w ocenie stanu i sieci dróg. Siedmiu na dziesięciu ankietowanych (69%) ocenia źle infrastrukturę drogową, opinii pozytywnych w tej sprawie jest czterokrotnie mniej (16%). Najczęściej negatywnie oceniane są też działania władz samorządowych

– zarówno jeżeli chodzi o przyciąganie nowych inwestycji (51% to opinie negatywne), jak i wspieranie lokalnych przedsiębiorców (45% badanych wyraża w tej sprawie krytycyzm).

Czynnikiem sprzyjającym mobilności jest dobrze rozwinięta sieć komunikacyjna. Mieszkańcy powiatu najczęściej w sposób pozytywny oceniają jakość połączeń i infrastrukturę komunikacyjną łączącą ich miejscowość z miastem powiatowym Lublin (67%). Opinie o połączeniach z najbliższym większym miastem poza Lubelszczyzną i z Warszawą są już jednak znacząco zróżnicowane. Mniej więcej co trzeci ankietowany (36%) dobrze ocenia komunikację z najbliższą aglomeracją znajdującą się poza województwem, w zasadzie identyczny odsetek ankietowanych ma jednak odmienną opinię w tej kwestii (35%). Podobnie oceniane są możliwe połączenia z Warszawą. Blisko dwóch na pięciu ankietowanych (37%) wyraża się pozytywnie o sieci połączeń ze stolicą, natomiast 34% ocenia ją krytycznie.

Rysunek 4.7. Jak ocenił(a)by Pan(i) jakość połączeń, sieć komunikacyjną z tej miejscowości do:

Zadowolenie z różnych sfer życia osobistego

Średnia w indeksie ogólnego zadowolenia z życia w powiecie lubelskim wynosi 3,86, przy czym 1 oznacza całkowite niezadowolenie, a 5 – całkowitą satysfakcję; neutralną, środkową wartością skali jest 3. Średnia dla całego województwa kształtuje się na nieco niższym poziomie (3,81).

Źródłem największej satysfakcji dla mieszkańców powiatu są stosunki z rodziną. Ankietowani są też na ogół zadowoleni z życia sąsiedzkiego oraz z atmosfery w pracy. Satysfakcję przynosi również życie zawodowe: warunki wykonywania pracy i poczucie stabilności zatrudnienia. Powyżej środka pięciostopniowej skali sytuują się też oceny kosztów mieszkania. Powodem niezadowolenia dla ankietowanych są najczęściej ich dochody.

Tabela 4.15. Zadowolenie z różnych aspektów życia

W jakim stopniu jest Pan(i) zadowolony(a) z różnych sfer swojego życia?	Średnia*
Stosunki z rodziną	4,45
Stosunki z sąsiadami	4,26
Atmosfera w pracy (koledzy)**	3,91
Zawód/zajęcie/praca	3,69
Warunki pracy**	3,74
Stabilność zatrudnienia**	3,74
Koszty mieszkania	3,59
Płaca/dochody	2,90
Ogólny indeks zadowolenia z życia	3,86

* Średnia na 5-punktowej skali, na której 1 oznaczało „bardzo niezadowolony(a)”, a 5 – „bardzo zadowolony(a)”.

** Swoje zadowolenie z tych aspektów życia oceniali tylko respondenci pracujący stale lub dorywczo.

Podsumowanie

Mieszkańcy powiatu lubelskiego rzadziej niż mieszkańcy innych regionów Lubelszczyzny wyjeżdżali za granicę w celach zarobkowych po 1 maja 2004 roku. Niewielu badanych deklaruje też dłuższą nieobecność członków gospodarstwa domowego związaną z nauką bądź pracą w innej miejscowości w Polsce lub za granicą. Przyczyn takiego stanu rzeczy należy upatrywać w położeniu powiatu. Lokalizacja na terenie powiatu miasta wojewódzkiego sprawia, że mieszkańcy powiatu lubelskiego decydują się rzadziej na dalsze wyjazdy niż mieszkańcy innych, mniej uprzywilejowanych przestrzennie powiatów.

Bliskość Lublina sprawia, że mieszkańcy powiatu lubelskiego są bardziej mobilni, szczególnie w kwestiach pracy i edukacji. Większą popularnością niż w innych częściach województwa cieszą się dojazdy do pracy. Większy jest też odsetek tych, którzy dojeżdżali do szkoły w trakcie swojej edukacji.

Rozdział 5

Mobilność a rynek pracy w powiecie łączyńskim

Powiat łączyński spośród innych powiatów podregionu lubelskiego wyróżnia najniższy (*ex aequo* z powiatem grodzkim Lublin) udział ludności w wieku nieprodukcyjnym wśród ogółu mieszkańców. Na 100 osób w wieku produkcyjnym w powiecie przypada 50 w wieku nieprodukcyjnym. Dla porównania – w podregionie ogółem wskaźnik ten wynosi 54, a w całym województwie – 59 osób.

Powiat wyróżnia się też najwyższym w podregionie lubelskim i jednym z wyższych wśród innych powiatów ziemskich województwa przyrostem naturalnym (2,41 na 1000 ludności). Jednocześnie powiat cechuje ujemne – najniższe w całym podregionie i niższe niż w województwie ogółem – saldo migracji (-2,41).

Odsetek ludności pracującej w sektorze rolniczym (43,6%) kształtuje się na poziomie zbliżonym do wojewódzkiego (43,3%). Udział ludności mieszkającej w miastach wśród ogółu mieszkańców (36,9%) jest jednak niższy niż w całym województwie (na terenie powiatu znajduje się tylko jedno miasto).

Stopa bezrobocia w powiecie jest jedną z niższych w województwie. Na koniec II kwartału 2010 roku wynosiła 10,7%.

Tabela 5.1. Charakterystyka powiatu na tle województwa

	Województwo lubelskie	Powiat łączyński
Odsetek ludności w miastach	46,5	36,9
Struktura demograficzna		
Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	59	50
Przyrost naturalny na 1000 ludności	-0,19	2,41
Saldo migracji stałej na 1000 ludności	-2,04	-2,41
Rynek pracy		
Stopa bezrobocia I (czerwiec 2010)	12,0%	10,7%
Odsetek osób pracujących w sektorze rolniczym	43,3	43,6

Źródła: Opracowanie własne na podstawie danych z 2008 roku zaczerpniętych z Urzędu Statystycznego i Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Lublinie (zob. przypis pod tabelą 2.1.).

W powiecie łączyńskim w badaniu uczestniczyło 104 ankietowanych w wieku produkcyjnym¹. W badanej zbiorowości 52% stanowią mężczyźni, a 48% – kobiety.

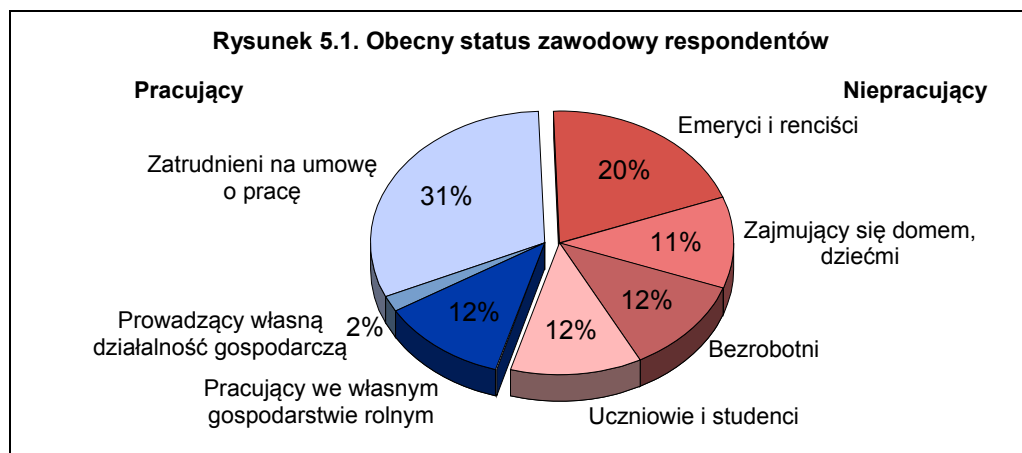
¹ Wprawdzie całkowita liczebność próby jest bardzo duża (N = 3000), jednak po podziale na powiaty i wyodrębnieniu pewnych kategorii społecznych liczebność tych kategorii w niektórych przypadkach okazuje się niewielka. W związku z tym te z podanych wskaźników, które opierają się na małych liczebnościach, należy traktować ostrożnie.

Trzech na pięciu ankietowanych (61%) to osoby młodsze, w wieku mobilnym (poniżej 45. roku życia), bardziej skłonne do zmiany miejsca pracy czy zamieszkania. Blisko trzy piąte respondentów (59%) to osoby mieszkające na wsi.

Pod względem wykształcenia najliczniejszą grupę wśród badanych stanowią osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym (47%). Mniej niż trzech na dziesięciu mieszkańców powiatu ma wykształcenie średnie (28%), a co szósty (16%) – podstawowe. Blisko co dziesiąty ankietowany (9%) ma wykształcenie wyższe.

Charakterystyka aktywności zawodowej

Ogółem pracujący stanowią 45% mieszkańców w wieku produkcyjnym. Przy tym 31% to zatrudnieni na umowę o pracę, co ósmy (12%) pracuje we własnym gospodarstwie rolnym, a tylko nieliczni (2%) prowadzą własną działalność gospodarczą.

Więcej niż co drugi ankietowany (55%) to osoba niepracująca. Wśród niepracujących najliczniejszą grupę stanowią emeryci i renciści (20% ogółu badanych), co ósmy to osoba bezrobotna lub ucząca się (po 12%). Jeden na dziesięciu ankietowanych (11%) to osoba zajmująca się gospodarstwem domowym.

Bezrobocie w powiecie ma przeważnie charakter krótkookresowy. Większość osób bezrobotnych pozostaje bez zajęcia od mniej niż 12 miesięcy. Prawie wszyscy są zarejestrowani w powiatowym urzędzie pracy.

Charakterystyka osób pracujących

Wśród pracujących mieszkańców powiatu łęczyńskiego najliczniejszą grupę zawodową stanowią robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy (27%). Blisko co czwarty badany (24%) jest zatrudniony w rolnictwie, a co siódmy (15%) to pracownik sektora usług osobistych bądź sprzedawca. Technicy i personel średniego szczebla to 12% pracujących ankietowanych.

Tabela 5.2. Forma zatrudnienia (N = 47)

Czy Pana(i) obecna praca to praca:	Odsetek badanych
– na umowę o pracę na czas nieokreślony	46
– na własny rachunek	28
– na umowę innego typu (na czas określony, o dzieło, ustną)	26

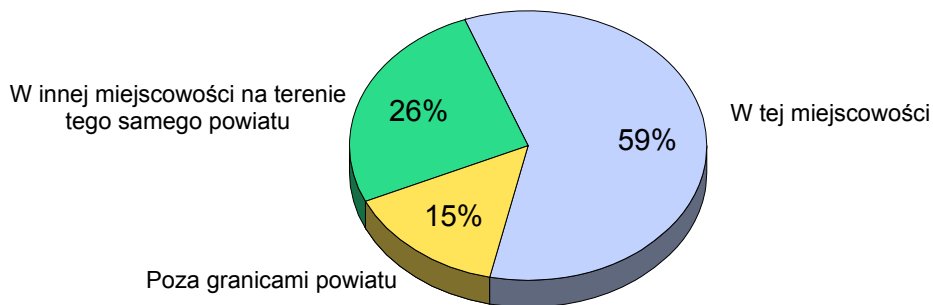
Blisko połowa pracujących (46%) jest zatrudniona na umowę o pracę na czas nieokreślony. Na własny rachunek pracuje 28%, a co czwarty (26%) jest zatrudniony na umowę innego typu (na czas określony, o dzieło bądź umowę ustną).

Większość pracujących ankietowanych (62%) poświęca pracy powyżej 40 godzin tygodniowo, a więc pracuje więcej niż 8 godzin dziennie w przeciętnie 5-dniowym tygodniu pracy. Jedynie 17% spędza w miejscu pracy dokładnie 40 godzin w tygodniu, a więc jest zatrudniona w wymiarze pełnego etatu, natomiast jeden na pięciu (21%) pracuje krócej.

Ponaddziesięcioletni staż pracy ma mniej więcej co drugi (49%) respondent, przy czym 31% to osoby pracujące w obecnym miejscu od ponad 20 lat. Dwóch na pięciu pracujących (38%) ma kilkuletni staż pracy, natomiast najmniej jest takich, którzy w obecnym miejscu pracują od mniej niż 2 lat (13%).

Mobilność przestrzenna (dojazdy do pracy)

Większość pracujących (59%) jest zatrudniona w miejscowości, w której mieszka. Do pracy dojeżdża 41% ankietowanych, przy czym 26% pracuje w innej miejscowości powiatu łęczyńskiego, a co siódmy (15%) poza obszarem powiatu.

Rysunek 5.2. Gdzie znajduje się miejsce pracy w stosunku do miejsca zamieszkania respondenta? (N = 47)

Ankietowani, którzy pracują poza miejscowością zamieszkania, to częściej mężczyźni, mieszkańcy wsi, ludzie młodzi (poniżej 45. roku życia) oraz badani z wykształceniem zasadniczym zawodowym bądź wyższym.

Tabela 5.3. Charakterystyka dojazdów do pracy (N = 19)

Charakterystyka dojazdów do pracy osób, których miejsce pracy znajduje się w innej miejscowości:	Średnia trymowana
Przeciętny łączny czas dojazdu do pracy ze stałego miejsca zamieszkania	24 min
Odległość między stałym miejscem zamieszkania a miejscem pracy	23 km

Dojazdy osób pracujących poza swoją miejscowością mają charakter codzienny. Większość osób pracujących dojeżdża do pracy własnym środkiem transportu. Przeciętny czas dojazdu wynosi 24 minuty. Aby dotrzeć do miejsca pracy, osoby dojeżdżające muszą pokonać średnio 23 kilometry.

Tabela 5.4. Preferencje dotyczące miejsca pracy (N = 19)

Gdyby miał(a) Pan(i) taką możliwość, to czy wolał(a)by Pan(i) pracować w miejscowości, w której mieszka Pan(i) na stałe, czy też nie?	Odsetek badanych
Tak	29
Nie	35
Trudno powiedzieć	36

Respondenci dojeżdżający do miejsca pracy częściej wyrażają dezaprobatę wobec możliwości podjęcia zatrudnienia w swojej miejscowości, niż są przychylni takiemu rozwiązaniu. Jedynie trzech na dziesięciu (29%) spośród dojeżdżających wolałoby pracować w miejscu swojego zamieszkania, a więcej niż co trzeci (35%) odrzuca taką możliwość.

Tabela 5.5. Ocena rynku pracy w miejscu zamieszkania wśród osób dojeżdżających do pracy (N = 19)

Czy Pana(i) zdaniem znalezienie w Pana(i) stałym miejscu zamieszkania:	Byłoby możliwe	Byłoby praktycznie niemożliwe
	w procentach	
– pracy podobnej co do zawodu, zakresu obowiązków do obecnie wykonywanej	6	94
– pracy z podobnym wynagrodzeniem	17	83

Niezbyt powszechnej skłonności do rezygnacji z dojazdów i podjęcia zatrudnienia w miejscu zamieszkania towarzyszy fatalizm przejawiający się w przekonaniu o niemożności znalezienia odpowiedniej pracy w swojej miejscowości. Jedynie 6% dojeżdżających jest zdania, że znalezienie w ich miejscowości pracy podobnej co do zawodu czy zakresu obowiązków byłoby możliwe. Natomiast tylko 17% uważa, że mogłoby znaleźć zajęcie przynoszące podobny dochód.

Charakterystyka osób niepracujących

Osoby niepracujące stanowią 55% ankietowanych mieszkańców powiatu łęczyńskiego. Mniej więcej co piąty (22%) z ogółu badanych deklaruje, że mógłby podjąć zatrudnienie w ciągu tygodnia, a co siódmy (14%) – oprócz deklarowanej gotowości – w ciągu ostatnich czterech tygodni podejmował działania mające na celu znalezienie pracy.

Tabela 5.6. Osoby niepracujące

	Odsetek badanych
Ogółem	55
Które deklarują, że gotowe są podjąć pracę w ciągu tygodnia	22
Które deklarują, że gotowe są podjąć pracę w ciągu tygodnia oraz w ciągu ostatnich 4 tygodni aktywnie poszukiwały pracy	14

Niepracujący to częściej osoby starsze, powyżej 45. roku życia, oraz mieszkańcy Łęcznej. Starania w celu znalezienia zatrudnienia częściej podejmują mężczyźni, osoby w wieku mobilności zawodowej oraz badani z wykształceniem zasadniczym zawodowym.

Najpopularniejszą formą poszukiwania pracy przez osoby niepracujące jest szukanie zatrudnienia przez znajomych i krewnych (26%). Jedynie co siódmy niepracujący (15%) korzysta z pośrednictwa powiatowego urzędu pracy. Tylko nieliczni ankietowani (4%) poszukują zatrudnienia bezpośrednio w firmach i instytucjach. Żaden z ankietowanych szukających pracy nie zamieszczał ani nie odpowiadał na ogłoszenia o pracę, żaden też nie podjął próby rozpoczęcia własnej działalności gospodarczej.

Działania podejmowane przez poszukujących pracy mają raczej bierny charakter, co można łączyć ze złą oceną lokalnego rynku pracy i przekonaniem o niemożności znalezienia zatrudnienia w miejscu zamieszkania. Jedynie 35% niepracujących wyraża opinię, że znalezienie odpowiedniego zatrudnienia w miejscu ich zamieszkania byłoby możliwe. Większość (65%) jest natomiast odmiennego zdania.

Tabela 5.7. Ostatnie miejsce pracy a miejsce zamieszkania (N = 57)

Niepracujący, którzy:	Odsetek badanych
– nigdy nie pracowali zarobkowo	34
– pracowali i mieszkali w tej samej miejscowości co obecnie	28
– dojeżdżali do pracy do innej miejscowości	27
– pracowali i mieszkali w innej miejscowości niż obecnie	11

Gdyby prześledzić przeszłość zawodową ankietowanych pozostających obecnie bez pracy, to okazałoby się, że najliczniejszą grupę stanowią osoby, które nigdy nie pracowały (34%). Blisko trzech na dziesięciu badanych pracowało i mieszkało w miejscowości, w której żyje obecnie, lub dojeżdżało do pracy do innej miejscowości (odpowiednio 28% i 27%). Co dziewiąty niepracujący (11%) mieszkał i pracował poza miejscem aktualnego zamieszkania.

Sklonność do dojazdów osób pracujących i niepracujących

Większość pracujących odrzuciłaby propozycję lepiej płatnej pracy niezależnie od miejsca jej wykonywania. Ofertę lepiej płatnej pracy w miejscowości zamieszkania przyjęłoby jedynie 35% ankietowanych. W innej miejscowości na terenie tego samego powiatu zatrudniłby się za większe wynagrodzenie jedynie co piąty (20%) z badanych, a na wyjazd do pracy poza granice powiatu zdecydowałby się co czwarty (24%). Jeśli chodzi o skłonnych do wyjazdu poza powiat, to 15% ankietowanych przyjęłoby ofertę pracy jedynie na terenie województwa lubelskiego, tylko 2% byłoby skłonnych pracować w innej miejscowości w Polsce, a 11% zdecydowałoby się na wyjazd poza granice kraju. Lepiej płatną pracę poza miejscem zamieszkania chętniej przyjęliby mężczyźni oraz mieszkańcy miasta Łęczna.

Okazuje się, że osoby pracujące bardziej cenią sobie stabilność zatrudnienia niż zarobki. Niechęć do zmiany miejsca zatrudnienia może również wynikać z dużego udziału osób zatrudnionych w rolnictwie wśród ogółu pracujących, które cechują się mniejszą mobilnością zawodową niż pracownicy najemni.

Tabela 5.8. Skłonność do dojazdów osób pracujących (N = 47)

Gdyby otrzymał(a) Pan(i) ofertę lepiej płatnej pracy, to czy przyjął(ę)by ją Pan(i), czy też nie?	Tak	Nie	Trudno powiedzieć
	w procentach		
W tej miejscowości	35	52	13
W innej miejscowości na terenie tego samego powiatu	20	64	16
Poza granicami powiatu	24*	60	16

* Przy czym 15% przyjąłoby ofertę pracy w innym powiecie obecnego województwa lubelskiego, 2% w miejscowości znajdującej się obecnie w innym województwie w Polsce, a 11% za granicą.

Większość osób pracujących w miejscu zamieszkania lub innej miejscowości powiatu łączyńskiego nie zgodziłaby się na podjęcie pracy przynoszącej wyższe wynagrodzenie, niezależnie od miejsca jej wykonywania. Jednocześnie wśród tych kategorii odsetek chętnych do podjęcia lepiej płatnej pracy maleje wraz ze wzrostem odległości dzielącej miejsce zamieszkania od nowego miejsca pracy.

Odwrotne preferencje mają osoby dojeżdżające do pracy poza powiat. Ta grupa jest ogólnie bardziej skłonna do zmiany miejsca zatrudnienia niż osoby pracujące w swojej miejscowości bądź blisko niej. Dodatkowo pracujący poza powiatem częściej wyrażają gotowość do podjęcia pracy poza obszarem powiatu niż w jego obrębie.

Wśród osób niepracujących, ale poszukujących zatrudnienia, gotowość do podjęcia pracy w miejscowości zamieszkania jest powszechna (95%). Ankietowani poszukujący pracy w większości przyjęliby też propozycję zatrudnienia w innej miejscowości na terenie powiatu łączyńskiego (63%). Poza jego obszarem zgodziłoby się pracować 43% poszukujących pracy respondentów. Jedynie 4% badanych byłoby skłonnych do podjęcia pracy w innej miejscowości w Polsce, a dokładnie co trzeci (33%) chętnie zatrudniłby się za granicą.

Tabela 5.9. Skłonność do dojazdów osób niepracujących, ale gotowych podjąć pracę w ciągu tygodnia (N = 23)

Gdyby otrzymał(a) Pan(i) ofertę pracy, to czy przyjął(ę)by ją Pan(i), czy też nie?	Tak	Nie	Trudno powiedzieć
	w procentach		
W tej miejscowości	95	0	5
W innej miejscowości na terenie tego samego powiatu	64	32	4
Poza granicami powiatu	43*	48	9

* Przy czym 23% przyjąłoby ofertę pracy w innym powiecie obecnego województwa lubelskiego, 4% w miejscowości znajdującej się obecnie w innym województwie w Polsce, a 33% za granicą.

Na propozycję podjęcia pracy poza miejscem zamieszkania częściej zgodziliby się mężczyźni, osoby w wieku mobilności zawodowej (poniżej 45. roku życia) oraz mieszkańcy wsi.

Tabela 5.10. Skłonność do dojazdów w zależności od czasu ich trwania

Czy zgodził(a)by się Pan(i) na pracę, jeśli czas dojazdu do pracy wynosiłby codziennie:	Odsetki odpowiedzi twierdzących wśród osób, które:	
	pracują (N = 47)	nie pracują, ale gotowe są podjąć pracę w ciągu tygodnia (N = 23)
– 0,5–1 godziny w jedną stronę	52	78
– 1–2 godziny w jedną stronę	30	31
– powyżej 2 godzin w jedną stronę	4	4

Osoby niepracujące, ale gotowe do podjęcia zatrudnienia częściej wyrażają gotowość do podjęcia pracy wymagającej krótkich dojazdów niż osoby obecnie pracujące. Jednocześnie praca wymagająca ponadgodzinnych dojazdów nie jest atrakcyjna dla zdecydowanej większości ankietowanych, niezależnie od ich aktualnej sytuacji zawodowej.

Jedynie blisko co drugi (52%) z obecnie pracujących zdecydowałby się na podjęcie pracy, jeżeli czas dojazdu w jedną stronę wynosiłby codziennie nie więcej niż godzinę. Trzech na dziesięciu badanych (30%) przyjęłoby propozycję zatrudnienia, gdyby czas dojazdu wynosił do 2 godzin, a tylko nieliczni (4%) zgodziliby się na pracę wiążącą się z ponaddwugodzinnymi dojazdami.

Wśród osób niepracujących, ale gotowych do podjęcia pracy w ciągu tygodnia, 78% byłoby skłonnych do podjęcia zatrudnienia łączącego się z dojazdami nie dłuższymi niż godzina. Odsetki skłonnych poświęcić na codzienne dojazdy w jedną stronę do 2 godzin i powyżej 2 godzin są prawie takie same jak w przypadku osób pracujących.

Mobilność związana z nauką

Jedynie nieliczni mieszkańcy powiatu zdobyli wykształcenie poza województwem lubelskim – 98% ankietowanych najwyższy poziom wykształcenia zdobyło na Lubelszczyźnie. Większość mieszkańców powiatu łączyńskiego (62%) dojeżdżało do szkoły w trakcie swojej edukacji. Mniej niż co dziesiąty (9%) przeprowadził się na czas kształcenia do miejscowości, w której się uczył, a 29% zdobyło wykształcenie w miejscowości zamieszkania.

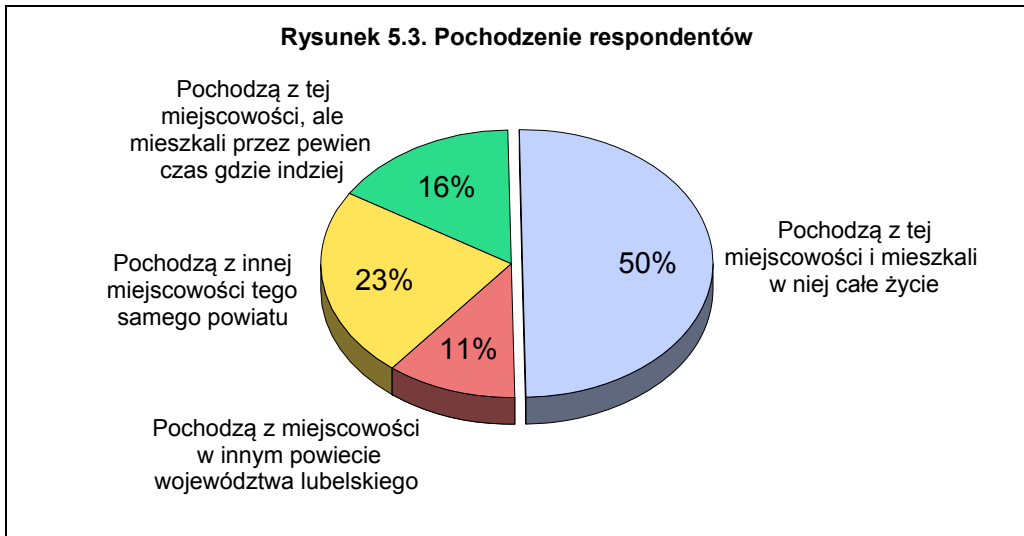
Tabela 5.11. Dojazdy do szkoły, w której zdobyto najwyższy poziom wykształcenia

Osoby, które:	Odsetek badanych
– uczyły się w miejscowości swojego zamieszkania	29
– przeniosły się do miejscowości, w której była szkoła	9
– dojeżdżały do szkoły	62

Poza miejscem zamieszkania kształciły się częściej kobiety, osoby starsze, będące obecnie w wieku niemobilnym, mieszkańcy wsi oraz ankietowani mający wykształcenie wyższe lub zasadnicze zawodowe.

Skala migracji wewnętrznych i innych

Powiat łączyński nie przyciąga zbyt wielu nowych mieszkańców. Dziewięćciu na dziesięciu (89%) ankietowanych to osoby z niego pochodzące. Co drugi (50%) ankietowany pochodzi z miejscowości, w której mieszka obecnie, i spędził w niej całe życie. Mniej więcej co czwarty (23%) pochodzi z innej miejscowości powiatu łączyńskiego niż ta, w której mieszka, a blisko co szósty (16%) mieszka w miejscowości, z której pochodzi, jednak przez pewien czas przebywał w innym miejscu. Jedynie co dziesiąty badany (10%) pochodzi z innego powiatu województwa lubelskiego, natomiast żaden z ankietowanych nie pochodzi spoza Lubelszczyzny.

Respondenci, którzy zmienili miejsce zamieszkania, najczęściej jako powód przeprowadzki do miejscowości, w której żyją obecnie, wskazywali na względy rodzinne (49%). Blisko co czwarty badany (24%) motywował przeprowadzkę względami mieszkaniowymi, podobny odsetek wskazywał na kwestie związane z pracą (23%).

O mobilności mieszkańców powiatu świadczy między innymi odsetek ankietowanych deklarujących dłuższą nieobecność domowników w swojej miejscowości. Problem dłuższych nieobecności członków gospodarstwa domowego z powodu pracy bądź nauki w innej miejscowości w Polsce lub poza jej granicami dotyczy

14% ankietowanych. W co jedenastym (9%) gospodarstwie nieobecność członków rodziny jest spowodowana pracą, natomiast w co dwudziestym (5%) – podjęciem edukacji poza miejscem zamieszkania.

Faktyczna i deklarowana skłonność do migracji

Za granicę w celach zarobkowych w okresie od wejścia Polski do Unii Europejskiej wyjeżdżało 13% mieszkańców powiatu łączyńskiego. Odsetek ten nie w pełni oddaje skalę migracji zagranicznych, ponieważ odnosi się jedynie do wyjazdów czasowych, nie informując, jaka część mieszkańców wyjechała na stałe (szczególnie w przypadku wyjazdu wszystkich członków gospodarstwa domowego).

Tabela 5.12. Migracje zagraniczne

Czy w okresie od 1 maja 2004 roku, czyli od dnia wejścia Polski do Unii Europejskiej, wyjeżdżał(a) Pan(i) w celach zarobkowych za granicę?	Odsetek badanych
Tak	13
Nie	87

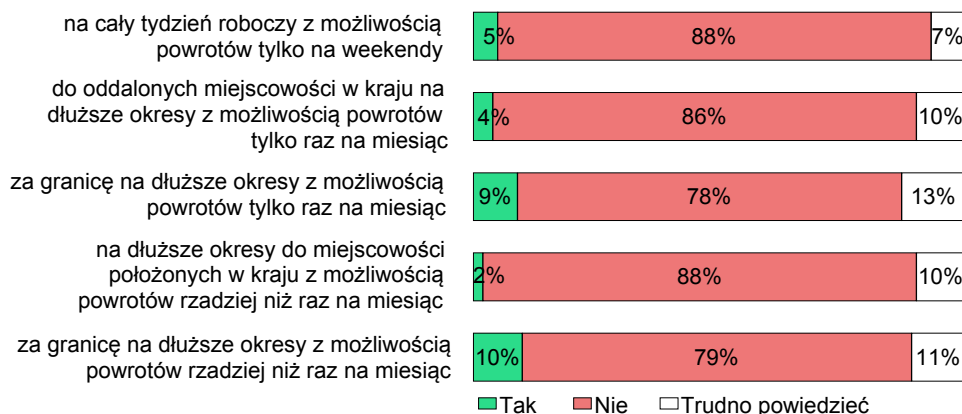
Mimo że gotowość do przeniesienia się do innej miejscowości nie jest w powiecie zjawiskiem powszechnym, to na tle pozostałych powiatów Lubelszczyzny mieszkańcy powiatu łączyńskiego wyrażają ją częściej niż inni. Jeden na trzech ankietowanych (32%) wyraża gotowość do przeprowadzenia się do innej miejscowości na terenie powiatu łączyńskiego. Nieco mniejszy odsetek badanych (29%) byłby skłonny do przeprowadzki do miejscowości poza powiatem, przy czym 28% chciałoby przenieść się do innej miejscowości na Lubelszczyźnie, 13% wyraża gotowość do przeniesienia się poza województwo lubelskie, a 17% deklaruje gotowość do przeprowadzki za granicę.

Tabela 5.13. Gotowość do migracji

Jak ocenił(a)by Pan(i) swoją ogólną gotowość do przeniesienia się do innej miejscowości, aby tam mieszkać i pracować przynajmniej przez pewien czas?	Gotowość	Brak gotowości
	w procentach	
Na terenie tego samego powiatu	32	68
Poza granice powiatu	29*	71

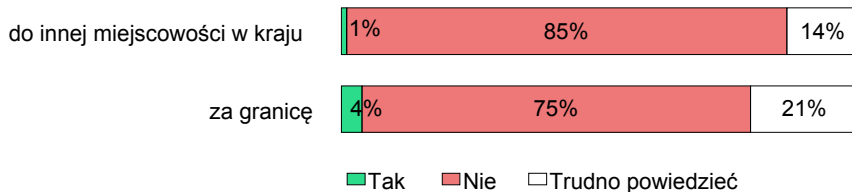
* Przy czym 28% byłoby gotowe przenieść się do innego powiatu obecnego województwa lubelskiego, 13% do miejscowości znajdującej się obecnie w innym województwie w Polsce, a 17% za granicę.

Do przeniesienia się do innej miejscowości – zarówno na terenie powiatu, jak i poza nim – bardziej skłonni są mężczyźni, osoby w wieku mobilnym, ludność miejska i ankietowani z wykształceniem wyższym.

Rysunek 5.4. Czy zgodził(a)by się Pan(i) na pracę wymagającą wyjazdów:

Tylko nieliczni badani byłiby skłonni do podjęcia pracy wiążącej się z dłuższą absencją w miejscu zamieszkania. Zdecydowana większość nie dopuszcza możliwości podjęcia pracy ograniczającej ich bytność w gospodarstwie domowym jedynie do comiesięcznych bądź rzadszych wizyt. Jednocześnie ankietowani, decydując się na podjęcie pracy łączącej się z jedynie sporadycznymi powrotami do domu, częściej wyrażają skłonność do zatrudnienia się za granicą niż w Polsce, łącząc zapewne pracę poza granicami kraju z wyższymi zarobkami.

Ogólnie na wyjazdy do miejsca pracy wiążące się z dłuższą nieobecnością w gospodarstwie domowym częściej zgadzają się mężczyźni niż kobiety, ankietowani w wieku mobilności zawodowej oraz mieszkańcy Łęcznej.

Rysunek 5.5. Czy zgodził(a)by się Pan(i) na pracę wymagającą przeprowadzki na stałe:

Pomimo stosunkowo wysokiego odsetka ankietowanych rozważających przeniesienie się do innej miejscowości w kraju (13%) lub za granicę (17%), tylko nieliczni badani wyrażają gotowość do podjęcia pracy wymagającej emigracji. Jedynie jeden na stu badanych (1%) byłby gotowy przenieść się na stałe do innej miejscowości w Polsce, aby tam podjąć pracę, a mniej niż co dwudziesty (4%) byłby skłonny do przeprowadzki za granicę.

Popularnością nie cieszą się również migracje okresowe. Pracę sezonową na terenie kraju w 2010 roku ma zamiar podjąć 4% ankietowanych. Podobny odsetek zamierza wyjechać w tym celu za granicę (5%).

Zadowolenie z miejsca zamieszkania

Mieszkańcy powiatu łęczyńskiego powszechnie wyrażają zadowolenie zarówno ze swojej miejscowości, jak i regionu. Ośmiu na dziesięciu ankietowanych wyraża satysfakcję ze swojej miejscowości, a prawie tyle samo jest zadowolonych z regionu (odpowiednio 82% i 81%).

Tabela 5.14. Zadowolenie z własnej miejscowości i regionu

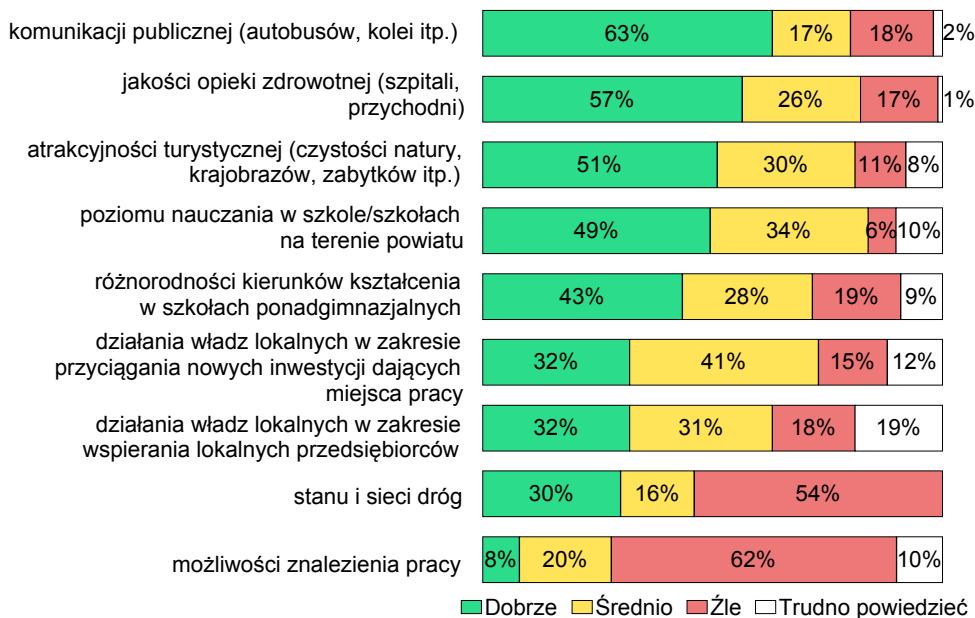
Zadowolenie:	Zadowoleni	Ani zadowoleni, ani niezadowoleni	Niezadowoleni
	w procentach		
– z miejscowości, w której się mieszka	82	16	2
– z regionu, w którym się mieszka	81	17	2

Do aspektów ocenianych pozytywnie przez większość badanych należy komunikacja publiczna (63% ocen pozytywnych), jakość opieki zdrowotnej (57%) i atrakcyjność turystyczna regionu (51%). Ankietowani są też najczęściej usatysfakcjonowani z poziomu nauczania w szkołach na terenie powiatu (49%) i z oferty edukacyjnej szkół ponadgimnazjalnych (43%).

Działania władz lokalnych w zakresie przyciągania nowych inwestycji mogących wpłynąć na poprawę sytuacji na powiatowym rynku pracy najczęściej oceniane są w sposób umiarkowany (41%), jednocześnie co trzeci ankietowany (32%) ocenia je w sposób pozytywny. Respondenci są podzieleni w ocenie aktywności władz lokalnych mających na celu wsparcie miejscowych przedsiębiorców. Blisko co trzeci ocenia te działania pozytywnie (32%), podobny odsetek wyraża w tej kwestii umiarkowaną opinię (31%).

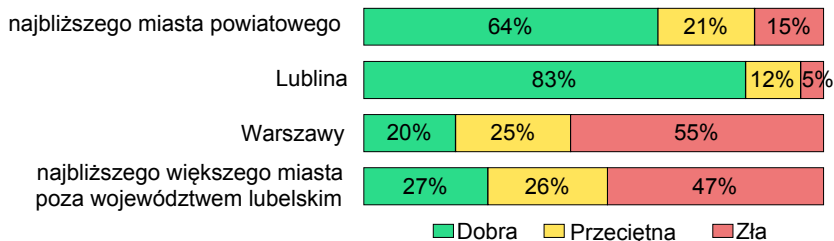
Większość badanych (62%) wyraża pesymizm wobec możliwości znalezienia pracy w powiecie łęczyńskim. Przedmiotem krytyki jest też infrastruktura drogowa (54% to oceny negatywne).

Rysunek 5.6. Jak Pan(i) ocenia powiat na terenie którego Pan(i) mieszka, pod względem:

Wśród badanych mieszkańców powiatu przeważają pozytywne oceny połączeń z miastami województwa lubelskiego (Lublin, Łęczna), jednocześnie większość z ankieterowanych wyraża się krytycznie o komunikacji z resztą kraju. Trzech na pięciu (64%) ankieterowanych spoza Łęcznej dobrze ocenia jakość połączeń swojej miejscowości z tym miastem. Wśród badanych zdecydowanie przeważają również osoby oceniające pozytywnie połączenia z Lublinem. Więcej niż co drugi ankieterowany (55%) wystawia negatywną ocenę sieci komunikacyjnej łączącej swoją miejscowość z Warszawą. Krytycyzm przeważa również w ocenie połączeń z najbliższym większym miastem poza województwem lubelskim.

Rysunek 5.7. Jak ocenił(a)by Pan(i) jakość połączeń, sieć komunikacyjną z tej miejscowości do:

Zadowolenie z różnych sfer życia osobistego

Najbardziej satysfakcjonującą sferą życia dla mieszkańców powiatu łączyńskiego są relacje rodzinne. Źródłem zadowolenia są też stosunki z sąsiadami. Satysfakcję przynoszą także warunki i atmosfera w pracy oraz stabilność zatrudnienia. Nieco mniej zadowolające, jednak nadal wysoko notowane są dla mieszkańców powiatu ich obecne zajęcie, zawód oraz dochody. Mieszkańcy powiatu łączyńskiego są najmniej zadowoleni z kosztów mieszkania.

Średnia w indeksie ogólnego zadowolenia z życia w powiecie łączyńskim wynosi 3,89, przy czym 1 oznacza całkowite niezadowolenie, a 5 – całkowitą satysfakcję; neutralną, środkową wartością skali jest 3. Wartość indeksu w powiecie jest najwyższa w całym podregionie lubelskim i wyższa niż w województwie ogółem (3,81).

Tabela 5.15. Zadowolenie z różnych aspektów życia

W jakim stopniu jest Pan(i) zadowolony(a) z różnych sfer swojego życia?	Średnia*
Stosunki z rodziną	4,35
Stosunki z sąsiadami	4,18
Warunki pracy**	4,12
Atmosfera w pracy (koledzy)**	4,11
Stabilność zatrudnienia**	4,07
Zawód/zajęcie/praca	3,92
Płaca/dochody	3,77
Koszty mieszkania	3,26
Ogólny indeks zadowolenia z życia	3,89

* Średnia na 5-punktowej skali, na której 1 oznaczało „bardzo niezadowolony(a)”, a 5 – „bardzo zadowolony(a)”.

** Swoje zadowolenie z tych aspektów życia oceniali tylko respondenci pracujący stale lub dorywczo.

Podsumowanie

Mieszkańcy powiatu łączyńskiego na ogół częściej niż mieszkańcy pozostałych powiatów Lubelszczyzny wyrażają gotowość do przeniesienia się do innych miejscowości w Polsce lub za granicą. Jednocześnie odsetek gospodarstw domowych, z których na dłuższy czas wyjechała część domowników (14%), jest nieznacznie niższy niż w województwie (16%).

Na tle powiatów podregionu lubelskiego łączyński wyróżnia się najwyższą wartością ogólnego indeksu zadowolenia z życia. Szczególnie pozytywnie – na tle pozostałych powiatów województwa – badani oceniają swoje dochody, warunki wykonywania pracy, stabilność zatrudnienia i aktualnie wykonywane zajęcie.

Wśród pracujących względnie duża część jest zatrudniona poza swoją miejscowością, często poza powiatem. Jednocześnie tylko nieliczni z dojeżdżających woleliby pracować w miejscu zamieszkania.

Rozdział 6

Mobilność a rynek pracy w powiecie świdnickim

Powiat świdnicki jest najmniejszym powiatem województwa lubelskiego. Jego powierzchnia wynosi 482 km², co stanowi 1,9% powierzchni całego województwa¹. Jednocześnie powiat charakteryzuje się najwyższym spośród powiatów ziemskich w województwie współczynnikiem urbanizacji. Blisko trzech na pięciu jego mieszkańców to ludność mieszkająca w miastach (58,9%). Na 100 osób w wieku produkcyjnym w powiecie świdnickim przypada 56 osób w wieku nieprodukcyjnym. Dla porównania – w całym województwie wartość współczynnika wynosi 59 osób, a w podregionie lubelskim – 54 osoby.

Co trzeci pracujący mieszkaniec powiatu (33,4%) pracuje w sektorze rolniczym. Udział zatrudnionych w tym sektorze gospodarki w powiecie świdnickim jest niższy niż w pozostałych powiatach podregionu lubelskiego (oprócz miasta Lublin), jednocześnie jest też jednym z niższych (poza powiatami grodzkimi) w całym województwie (odsetek pracujących w sektorze rolniczym jest mniejszy jedynie w powiecie puławskim i wynosi 32,87%).

Tabela 6.1. Charakterystyka powiatu na tle województwa

	Województwo lubelskie	Powiat świdnicki
Odsetek ludności w miastach	46,5	58,9
Struktura demograficzna		
Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	59	56
Przyrost naturalny na 1000 ludności	-0,19	0,14
Saldo migracji stałej na 1000 ludności	-2,04	-0,88
Rynek pracy		
Stopa bezrobocia I (czerwiec 2010)	12,0%	15,3%
Odsetek osób pracujących w sektorze rolniczym	43,3	33,4

Źródła: Opracowanie własne na podstawie danych z 2008 roku zaczerpniętych z Urzędu Statystycznego i Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Lublinie (zob. przypis pod tabelą 2.1.).

¹ I. Budzyński (red.), *Powierzchnia i ludność w przekroju terytorialnym w 2009 r.*, Warszawa 2009, http://www.stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/gus/PUBL_L_powierzchnia_ludnosc_teryt_2009.pdf (dostęp 16 września 2010 roku).

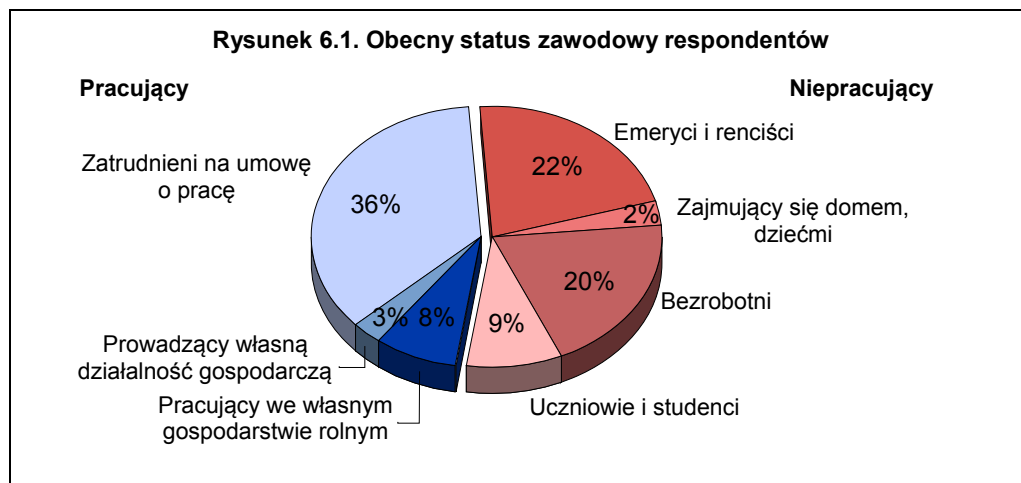
W powiecie świdnickim liczba urodzeń żywych nieznacznie przewyższa liczbę zgonów, co znajduje swoje odzwierciedlenie w dodatniej wartości współczynnika przyrostu naturalnego (0,14). Jednocześnie powiat charakteryzuje się ujemnym saldem migracji (-0,88). Pod koniec II kwartału 2010 roku stopa bezrobocia w powiecie wynosiła 15,3%, co oznacza, że była najwyższa w całym podregionie lubelskim, a ponadto była jedną z wyższych w województwie.

W powiecie świdnickim w badaniu uczestniczyło 112 ankietowanych w wieku produkcyjnym². W objętej badaniem zbiorowości 52% to mężczyźni, a 48% – kobiety. Mniej niż połowa (45%) ankietowanych to osoby w wieku 18–44 lat, a więc osoby bardziej mobilne, dla których wiek nie stanowi bariery utrudniającej bądź uniemożliwiającej przeprowadzkę lub zmianę miejsca pracy. Mniej więcej trzy piąte badanych (61%) to mieszkańcy miast.

Ze względu na poziom wykształcenia najbardziej liczną grupę wśród ankietowanych stanowią osoby z wykształceniem średnim (40%). Co czwarty (26%) respondent ma wykształcenie zawodowe, a co szósty podstawowe (16%). Wykształceniem wyższym legitymuje się 18% ankietowanych mieszkańców powiatu.

Charakterystyka aktywności zawodowej

Wśród ankietowanych mieszkańców powiatu pracuje mniej niż co drugi (47%). Mniej więcej co trzeci (36%) jest zatrudniony na umowę o pracę, 8% prowadzi gospodarstwo rolne, a tylko 3% własną działalność gospodarczą.

² Wprawdzie całkowita liczebność próby jest bardzo duża (N = 3000), jednak po podziale na powiaty i wyodrębnieniu pewnych kategorii społecznych liczebność tych kategorii w niektórych przypadkach okazuje się niewielka. W związku z tym te z podanych wskaźników, które opierają się na małych liczebnościach, należy traktować ostrożnie.

Osoby niepracujące to 53% ogółu badanych w powiecie świdnickim. Najliczniejszą grupę wśród niepracujących stanowią emeryci i renciści (22%). Co piąty badany to osoba bezrobotna (20%). Pozostali niepracujący to uczniowie i studenci (9%) oraz osoby zajmujące się domem (2%).

Bezrobocie w powiecie ma przeważnie charakter długoterminowy. Większość bezrobotnych pozostaje bez pracy od ponad 12 miesięcy. Blisko trzech na czterech deklaruje, że jest zarejestrowana w powiatowym urzędzie pracy.

Charakterystyka osób pracujących

Wśród pracujących mieszkańców powiatu świdnickiego najliczniejszą grupę zawodową stanowią technicy i średni personel (19%). Na powiatowym rynku pracy licznie reprezentowani są też pracownicy sektora rolniczego (17%) oraz specjaliści z wyższym wykształceniem, robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy (po 16%).

Tabela 6.2. Forma zatrudnienia (N = 52)

Czy Pana(i) obecna praca to praca:	Odsetek badanych
– na umowę o pracę na czas nieokreślony	65
– na własny rachunek	24
– na umowę innego typu (na czas określony, o dzieło, ustną)	11

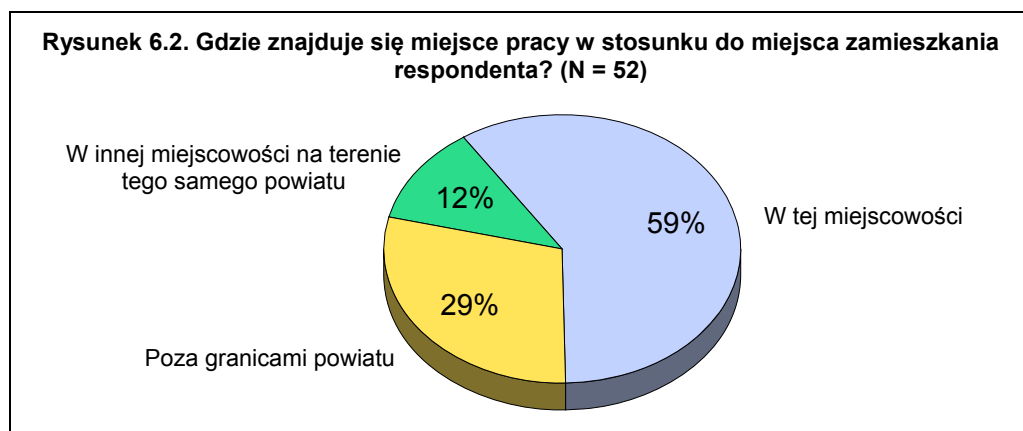
Większość pracujących (65%) jest zatrudniona na umowę o pracę na czas nieokreślony. Blisko co czwarty ankietowany pracuje na własny rachunek (24%), a jeden na dziewięciu respondentów (11%) pracuje na innych zasadach – na umowę na czas określony, o dzieło bądź umowę ustną.

Ponad połowa pracujących mieszkańców powiatu (54%) poświęca na pracę 40 godzin tygodniowo, a więc pracuje w pełnym wymiarze godzin. Jedynie co dziewiąty (11%) ankietowany pracuje krócej. Więcej niż jeden na trzech (35%) spędza w miejscu zatrudnienia ponad 40 godzin w tygodniu.

Wysokiej stopie bezrobocia w powiecie towarzyszy niski odsetek pracujących z krótkim stażem pracy w aktualnym miejscu zatrudnienia, co świadczy o niewielkiej mobilności zawodowej i stagnacji na lokalnym rynku pracy. Jedynie blisko co szósty pracujący (16%) jest zatrudniony w swoim aktualnym miejscu pracy od mniej niż 24 miesięcy, a trzech na dziesięciu (29%) pracuje od 2 do 10 lat. Więcej niż co drugi zatrudniony (56%) pracuje w obecnym miejscu od ponad 11 lat, przy czym 28% ma staż pracy przekraczający 20 lat.

Mobilność przestrzenna (dojazdy do pracy)

Większość pracujących ankietowanych (59%) jest zatrudniona w miejscu swojego zamieszkania. Do pracy dojeżdża 41% respondentów, przy czym 29% pracuje poza granicami powiatu, a 12% dojeżdża do innej miejscowości na jego terenie.

Częściej poza miejscowością zamieszkania pracują mężczyźni niż kobiety. Do pracy dojeżdżają przeważnie osoby młodsze, w wieku mobilności zawodowej (poniżej 45. roku życia) oraz mieszkańcy wsi.

Tabela 6.3. Charakterystyka dojazdów do pracy (N = 21)

Charakterystyka dojazdów do pracy osób, których miejsce pracy znajduje się w innej miejscowości	Średnia trymowana
Przeciętny łączny czas dojazdu do pracy ze stałego miejsca zamieszkania	32 min
Odległość między stałym miejscem zamieszkania a miejscem pracy	23 km

Dojazdy osób pracujących poza miejscem zamieszkania mają przeważnie charakter codzienny, większość osób pracujących poza swoją miejscowością dociera do pracy własnym środkiem transportu. Miejsce pracy osób dojeżdżających znajduje się średnio w odległości 23 kilometrów od ich miejsca zamieszkania. Przeciętny czas dojazdu do miejsca zatrudnienia wynosi 32 minuty.

Tabela 6.4. Preferencje dotyczące miejsca pracy (N = 21)

Gdyby miał(a) Pan(i) taką możliwość, to czy wolał(a)by Pan(i) pracować w miejscowości, w której mieszka Pan(i) na stałe, czy też nie?	Odsetek badanych
Tak	79
Nie	11
Trudno powiedzieć	10

Praca poza miejscem zamieszkania wynika raczej z konieczności, a nie z wyboru. Zdecydowana większość osób dojeżdżających (79%) chętnie zrezygnowałaby z dojazdów i podjęła pracę w swojej miejscowości. Przeciwną opinię wyrażają jedynie nieliczni ankietowani (11%).

Tabela 6.5. Ocena rynku pracy w miejscu zamieszkania wśród osób dojeżdżających do pracy (N = 21)

Czy Pana(i) zdaniem znalezienie w Pana(i) stałym miejscu zamieszkania:	Byłoby możliwe	Byłoby praktycznie niemożliwe
	w procentach	
– pracy podobnej co do zawodu, zakresu obowiązków do obecnie wykonywanej	19	81
– pracy z podobnym wynagrodzeniem	14	86

Mimo że większości osób dojeżdżających praca w miejscu zamieszkania wydaje się bardziej atrakcyjna, to niewielu badanych wyraża przekonanie, że w ich miejscowości znalezienie zajęcia odpowiadającego ich umiejętnościom i aspiracjom finansowym byłoby możliwe. Jedynie blisko co piąty ankietowany (19%) spośród pracujących poza miejscowością zamieszkania wyraża przekonanie, że znalezienie w jego miejscowości pracy podobnej pod względem zawodu czy zakresu obowiązków do obecnie wykonywanej jest realne. Jeszcze mniej, bo tylko 14% sądzi, że mogłoby znaleźć w swoim miejscu zamieszkania pracę przynoszącą podobny dochód jak obecna.

Charakterystyka osób niepracujących

Osoby niepracujące stanowią 53% ankietowanych mieszkańców powiatu świdnickiego. Blisko jedna czwarta (24% ogółu badanych) to niepracujący gotowi do podjęcia zatrudnienia w ciągu tygodnia, a 13% aktywnie go poszukujący (a więc tacy, którzy oprócz deklarowanej skłonności do podjęcia pracy w ciągu ostatnich czterech tygodni poczynili jakieś działania w celu jej znalezienia).

Tabela 6.6. Osoby niepracujące

	Odsetek badanych
Ogółem	53
Które deklarują, że gotowe są podjąć pracę w ciągu tygodnia	24
Które deklarują, że gotowe są podjąć pracę w ciągu tygodnia oraz w ciągu ostatnich 4 tygodni aktywnie poszukiwały pracy	13

Niepracujący to częściej mężczyźni niż kobiety, przeważnie osoby starsze, w wieku niemobilnym (powyżej 45. roku życia), najczęściej ankietowani mający wykształcenie podstawowe, częściej mieszkańcy miast niż wsi.

Badani są podzieleni co do oceny możliwości znalezienia zatrudnienia na lokalnym rynku pracy. Mimo iż większość niepracujących (54%) wyraża przekonanie, że znalezienie odpowiedniej pracy w ich miejscowości jest możliwe, to nie brak nastawionych mniej optymistycznie (46%).

Najczęściej podejmowanym działaniem w celu znalezienia pracy jest jej poszukiwanie przez krewnych i znajomych (taką aktywność w ciągu ostatnich czterech tygodni podjęło 27% niepracujących). Mniej popularną formą starania się o zatrudnienie jest poszukiwanie pracy przez powiatowy urząd pracy (15%) lub bezpośrednio u pracodawcy (13%) czy też zamieszczanie lub odpowiadanie na ogłoszenia o pracę (11%). Tylko nieliczni badani podjęli starania w celu założenia własnej działalności gospodarczej (3%). Gotowość do podjęcia pracy i aktywność w jej poszukiwaniach częściej deklarują mężczyźni i osoby z wykształceniem zawodowym.

Tabela 6.7. Ostatnie miejsce pracy a miejsce zamieszkania (N = 60)

Niepracujący, którzy:	Odsetek badanych
– nigdy nie pracowali zarobkowo	7
– pracowali i mieszkali w tej samej miejscowości co obecnie	50
– dojeżdżali do pracy do innej miejscowości	39
– pracowali i mieszkali w innej miejscowości niż obecnie	5

Gdyby prześledzić kariery zawodowe obecnie niepracujących, okazałoby się, że jedynie 7% nigdy nie pracowało zarobkowo. Dokładnie co drugi (50%) pracował i mieszkał w miejscowości, w której żyje obecnie, a 39% dojeżdżało do pracy do innych miejscowości. Jedyne co dwudziesty (5%) mieszkał i pracował poza miejscowością swojego aktualnego pobytu.

Skłonność do dojazdów osób pracujących i niepracujących

Wzrost zarobków skłoniłby większość z obecnie pracujących do zmiany miejsca pracy, gdyby nowe miejsce zatrudnienia znajdowało się w miejscowości zamieszkania lub w innej miejscowości na terenie tego samego powiatu. Lepiej płatną pracę w miejscowości zamieszkania podjęłoby 78% obecnie pracujących, a w innej miejscowości na terenie powiatu zatrudniłoby się 67% ankietowanych.

Praca poza powiatem – nawet przynosząca większe wynagrodzenie – jest dla ankietowanych mniej atrakcyjna. Więcej niż co drugi (52%) badany nie przyjąłby propozycji lepiej płatnej pracy poza powiatem, a zgodziłoby się na nią 46% respondentów. Jeśli chodzi o skłonnych do podjęcia pracy poza powiatem świdnickim, to 28% byłoby gotowe do przeniesienia się poza województwo lubelskie, a 29% poza granice kraju.

Tabela 6.8. Skłonność do dojazdów osób pracujących (N = 52)

Gdyby otrzymał(a) Pan(i) ofertę lepiej płatnej pracy, to czy przyjął(ęła)by ją Pan(i), czy też nie?	Tak	Nie	Trudno powiedzieć
	w procentach		
W tej miejscowości	78	21	1
W innej miejscowości na terenie tego samego powiatu	67	32	1
Poza granicami powiatu	46*	52	2

* Przy czym 40% przyjęłoby ofertę pracy w innym powiecie obecnego województwa lubelskiego, 28% w miejscowości znajdującej się obecnie w innym województwie w Polsce, a 29% za granicą.

Wśród osób pracujących ofertę lepiej płatnej pracy poza miejscem zamieszkania przyjęliby częściej mężczyźni niż kobiety, osoby młodsze, poniżej 45. roku życia oraz badani z wykształceniem zasadniczym zawodowym.

Gotowość do podjęcia nowej, lepiej płatnej pracy jest zależna od jej lokalizacji. Im dalej od miejsca zamieszkania miałyby być położone nowe miejsca pracy, tym rzadziej ankietowani zgodziliby się na podjęcie zatrudnienia, nawet gdyby miało ono przynosić większe zarobki. Większość – zarówno spośród pracujących obecnie w miejscu swojego zamieszkania, jak i spośród pracujących w innych miejscowościach na terenie powiatu – przyjęłaby pracę w swojej miejscowości lub miejscowości na terenie powiatu, ale nie zgodziłaby się na pracę poza powiatem świdnickim.

Najbardziej mobilną grupę stanowią ankietowani pracujący obecnie poza powiatem. W tej kategorii gotowość do zmiany zatrudnienia jest powszechna. Prawie wszyscy wyrażają skłonność do podjęcia pracy w miejscowości swojego zamieszkania, jak również w innej miejscowości w granicach powiatu. Większość z nich zatrudniłaby się też poza obszarem powiatu świdnickiego.

Osoby niepracujące, ale skłonne do podjęcia zatrudnienia w ciągu tygodnia powszechnie (96%) wyrażają gotowość do rozpoczęcia pracy w miejscu swojego zamieszkania. Blisko trzy czwarte (74%) badanych z tej grupy mogłoby pracować w innej miejscowości powiatu świdnickiego, a dokładnie trzech na pięciu (60%) nie wyklucza podjęcia zatrudnienia wiążącego się z wyjazdami poza powiat. Decydując się na wyjazd poza Lubelszczyznę, badani z tej grupy chętniej wybraliby wyjazd poza granice kraju (30%) niż do innych miejscowości w Polsce (16%).

Tabela 6.9. Skłonność do dojazdów osób niepracujących, ale gotowych podjąć pracę w ciągu tygodnia (N = 27)

Gdyby otrzymał(a) Pan(i) ofertę pracy, to czy przyjął(ęła)by ją Pan(i), czy też nie?	Tak	Nie	Trudno powiedzieć
	w procentach		
W tej miejscowości	96	4	0
W innej miejscowości na terenie tego samego powiatu	74	21	5
Poza granicami powiatu	60*	36	4

* Przy czym 34% przyjęłoby ofertę pracy w innym powiecie obecnego województwa lubelskiego, 16% w miejscowości znajdującej się obecnie w innym województwie w Polsce, a 30% za granicą.

Do podjęcia pracy wymagającej wyjazdów poza miejsce zamieszkania bardziej skłonne są osoby młodsze, w wieku mobilnym. Gotowość do wyjazdów częściej deklarują mężczyźni niż kobiety oraz mieszkańcy wsi. Ze względu na poziom wykształcenia najczęściej są to osoby mające wykształcenie zasadnicze zawodowe.

Tabela 6.10. Skłonność do dojazdów w zależności od czasu ich trwania

Czy zgodził(a)by się Pan(i) na pracę, jeśli czas dojazdu do pracy wynosiłby codziennie:	Odsetki odpowiedzi twierdzących wśród osób, które:	
	pracują (N = 52)	nie pracują, ale gotowe są podjąć pracę w ciągu tygodnia (N = 27)
– 0,5–1 godziny w jedną stronę	67	92
– 1–2 godziny w jedną stronę	34	54
– powyżej 2 godzin w jedną stronę	11	7

Osoby obecnie niepracujące, ale gotowe do podjęcia zatrudnienia częściej wyrażają gotowość do podjęcia pracy wymagającej dojazdów niż osoby pracujące. Jednocześnie praca wymagająca długich dojazdów nie jest atrakcyjna dla zdecydowanej większości ankietowanych, niezależnie od ich aktualnej sytuacji zawodowej. Większość obecnie pracujących (67%) byłaby skłonna dojeżdżać do miejsca pracy, jeżeli czas dojazdu w jedną stronę wynosiłby codziennie od 30 minut do godziny. Jedynie jeden na trzech (34%) podjąłby pracę, jeżeli czas dojazdu wynosiłby do 2 godzin w jedną stronę, natomiast tylko co dziewiąty (11%) zgodziłby się na pracę wiążącą się z dojazdami dłuższymi niż 120 minut.

Wśród respondentów obecnie niepracujących, ale gotowych do podjęcia pracy w okresie nie dłuższym niż 7 dni, gotowość do podjęcia zatrudnienia łączącego się z dojazdami nie dłuższymi niż godzina jest niemal powszechna (92%). Więcej niż co drugi (54%) byłby skłonny poświęcać na dojazdy do miejsca zatrudnienia do 2 godzin, natomiast jedynie nieliczni (7%) podjęliby pracę wiążącą się z podróżami dłuższymi niż 2 godziny.

Mobilność związana z nauką

Zdecydowana większość mieszkańców (93%) powiatu świdnickiego swoje wykształcenie zdobyła w szkołach na terenie województwa lubelskiego. Co drugi mieszkaniec (52%) dojeżdżał do szkoły w okresie swojej edukacji, a 11% przeniósł się na czas nauki do miejscowości, w której znajdowała się szkoła. Blisko dwóch na pięciu (37%) ankietowanych zdobyło wykształcenie w miejscowości, w której mieszka.

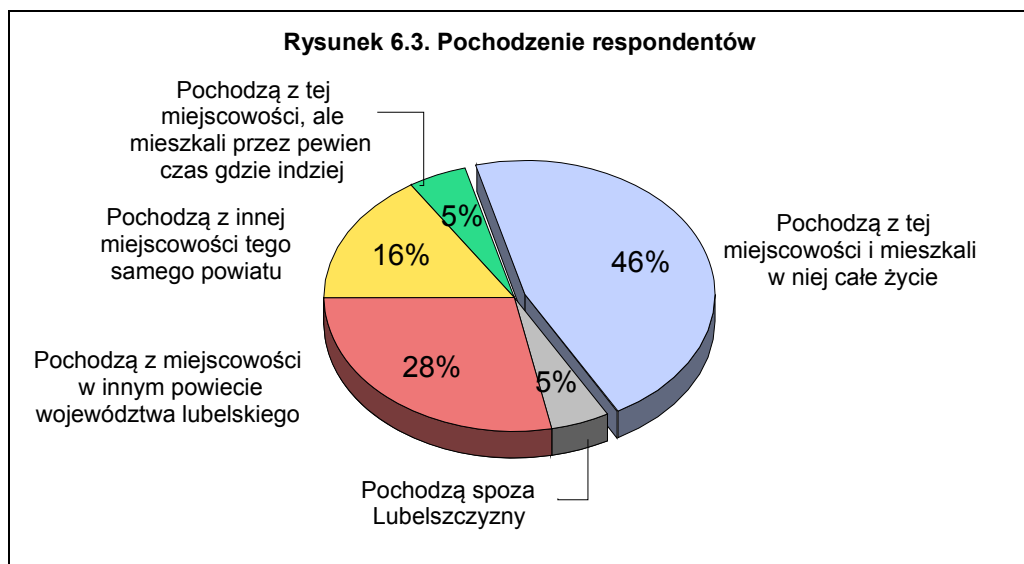
Tabela 6.11. Dojazdy do szkoły, w której zdobyto najwyższy poziom wykształcenia

Osoby, które:	Odsetek badanych
– uczyły się w miejscowości swojego zamieszkania	37
– przeniósły się do miejscowości, w której była szkoła	11
– dojeżdżały do szkoły	52

Do szkoły częściej dojeżdżały kobiety niż mężczyźni. Częściej były to osoby starsze (powyżej 45. roku życia) oraz badani z wykształceniem wyższym lub zasadniczym zawodowym. Najczęściej byli to mieszkańcy wsi. Okresową przeprowadzkę na czas edukacji częściej deklarują badani mający obecnie wykształcenie wyższe, osoby w wieku niemobilnym i mieszkańcy miast.

Skala migracji wewnętrznych i innych

Większość ankietowanych (67%) pochodzi z powiatu świdnickiego. Blisko połowa badanych (46%) pochodzi z miejscowości, w której mieszka obecnie, i nigdy nie mieszkała gdzie indziej, co szósty (16%) pochodzi z innej miejscowości na terenie powiatu, a co dwudziesty (5%) przebywał przez jakiś czas w innym miejscu, ale obecnie mieszka w rodzinnej miejscowości. Poza powiatem świdnickim urodził się dokładnie co trzeci badany (33%), przy czym 28% pochodzi z innych powiatów województwa lubelskiego, a 5% spoza Lubelszczyzny.

Badani, którzy mają doświadczenia migracyjne, najczęściej jako powód przeprowadzki do miejscowości swojego obecnego zamieszkania podawali względy rodzinne (47%). Co piąty przeprowadził się ze względów mieszkaniowych (21%),

a co szósty zmienił miejsce zamieszkania ze względu na pracę (16%). Dla nielicznych ankietowanych powodem przeprowadzki była edukacja (6%).

O mobilności mieszkańców powiatu świadczy między innymi odsetek ankietowanych deklarujących dłuższą nieobecność domowników w swojej miejscowości. W blisko co szóstym gospodarstwie domowym (15%) w powiecie część domowników znajduje się obecnie od dłuższego czasu poza miejscem zamieszkania z powodu nauki bądź pracy w innej miejscowości w kraju lub za granicą. Praca była motywem wyjazdu dla 9% nieobecnych, natomiast 6% ankietowanych tłumaczy absencję członków rodziny podjęciem edukacji poza miejscowością, w której znajduje się gospodarstwo domowe.

Faktyczna i deklarowana skłonność do migracji

Niewielu badanych mieszkańców powiatu ma za sobą doświadczenia zagranicznej migracji zarobkowej. Jedyne co jedenasty (9%) ankietowany wyjeżdżał do pracy za granicę od czasu wejścia Polski do Unii Europejskiej. Odsetek ten nie w pełni oddaje jednak skalę migracji zagranicznych, ponieważ odnosi się jedynie do wyjazdów czasowych, nie informując, jaka część mieszkańców wyjechała na stałe (szczególnie w przypadku wyjazdu wszystkich członków gospodarstwa domowego).

Tabela 6.12. Migracje zagraniczne

Czy w okresie od 1 maja 2004 roku, czyli od dnia wejścia Polski do Unii Europejskiej, wyjeżdżał(a) Pan(i) w celach zarobkowych za granicę?	Odsetek badanych
Tak	9
Nie	91

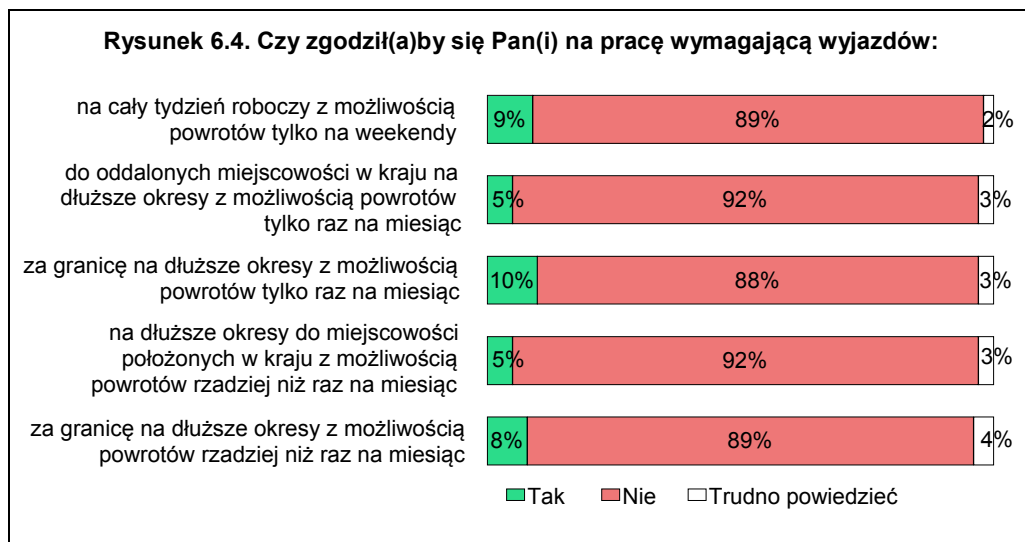
Blisko co piąty badany (18%) przyznaje, że byłby skłonny przeprowadzić się do innej miejscowości na terenie swojego powiatu. Nieco większy odsetek ankietowanych (21%) wyraża gotowość do przeniesienia się poza powiat. Mniej więcej co szósty spośród ogółu badanych (17%) byłby skłonny do przeprowadzki tylko do miejscowości znajdującej się w granicach województwa lubelskiego, 13% mogłoby przenieść się do innego miejsca w Polsce, a 9% deklaruje gotowość do przeprowadzki za granicę.

Tabela 6.13. Gotowość do migracji

Jak ocenił(a)by Pan(i) swoją ogólną gotowość do przeniesienia się do innej miejscowości, aby tam mieszkać i pracować przynajmniej przez pewien czas?	Gotowość	Brak gotowości
	w procentach	
Na terenie tego samego powiatu	18	82
Poza granice powiatu	21*	79

* Przy czym 17% byłoby gotowe przenieść się do innego powiatu obecnego województwa lubelskiego, 13% do miejscowości znajdującej się obecnie w innym województwie w Polsce, a 9% za granicę.

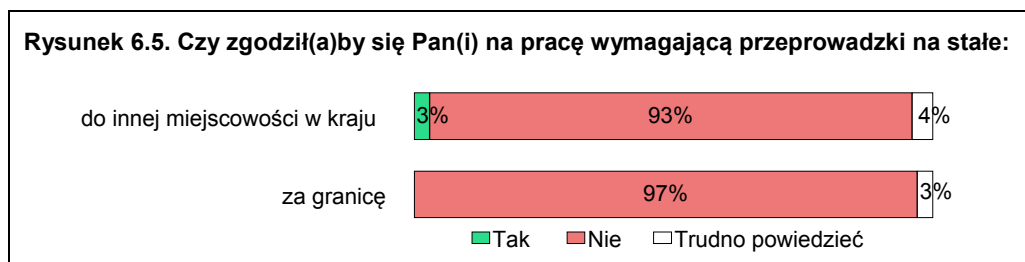
Gotowość do przeprowadzki poza powiat świdnicki częściej deklarują kobiety, osoby młode, w wieku mobilności zawodowej. Najczęściej są to ankietowani ze średnim wykształceniem i mieszkańcy wsi.

Perspektywa podjęcia pracy wymagającej dłuższych nieobecności w gospodarstwie domowym nie jest dla badanych atrakcyjna. Jedynie nieliczni zgodziliby się na pracę ograniczającą ich czas spędzany w domu jedynie do weekendów lub comiesięcznych bądź rzadszych wizyt.

Mimo że różnice między odsetkami nie są duże, zwraca uwagę fakt, że badani, decydując się na pracę wiążącą się z dłuższą nieobecnością w miejscu zamieszkania, częściej wybieraliby pracę za granicą niż w Polsce, łącząc ją zapewne z większymi dochodami i lepszymi warunkami zatrudnienia.

Ogólnie do podjęcia pracy łączącej się z dłuższą absencją w gospodarstwie domowym częściej są skłonni mężczyźni, przeważnie młodszy ankietowani w wieku od 18 do 44 lat, badani z wykształceniem podstawowym oraz mieszkańcy wsi, dla których perspektywa zatrudnienia w bezpośredniej okolicy miejsca zamieszkania jest ograniczona.

Mimo że 13% ankietowanych określa się jako gotowi do przeprowadzki do innej miejscowości w kraju, a 9% deklaruje, że byłaby skłonna przenieść się za granicę, to tylko nieliczni wyrażają gotowość podjęcia pracy wiążącej się z przeprowadzką na stałe. Jedynie 3% badanych przyjąłoby pracę łączącą się z przeprowadzką do innej miejscowości w Polsce, natomiast żaden nie przeniósłby się poza kraj.

Popularnością nie cieszą się też zarobkowe migracje okresowe. W 2010 roku podjęcie pracy sezonowej na terenie Polski planuje co dwudziesty badany (5%), a 7% zamierza wyjechać w tym celu za granicę.

Zadowolenie z miejsca zamieszkania

Badani w powiecie świdnickim powszechnie wyrażają zadowolenie ze swojego miejsca zamieszkania. Zdecydowana większość respondentów jest zadowolona z miejscowości, w której mieszka (87%), a tylko nieznacznie mniejszy odsetek (82%) pozytywnie ocenia cały region.

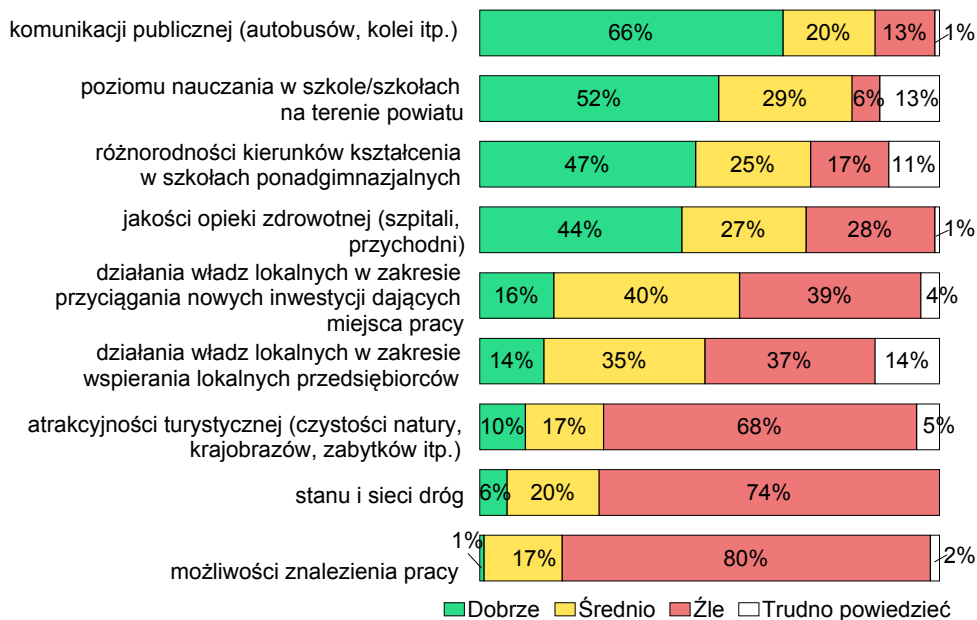
Tabela 6.14. Zadowolenie z własnej miejscowości i regionu

Zadowolenie:	Zadowoleni	Ani zadowoleni, ani niezadowoleni	Niezadowoleni
	w procentach		
– z miejscowości, w której się mieszka	87	9	4
– z regionu, w którym się mieszka	82	9	9

W powiecie świdnickim do najczęściej pozytywnie ocenianych dziedzin należą: komunikacja publiczna (oceniana pozytywnie przez 66% badanych), poziom nauczania w szkołach (52%), oferta edukacyjna szkół ponadgimnazjalnych (47%) i jakość opieki zdrowotnej (44%).

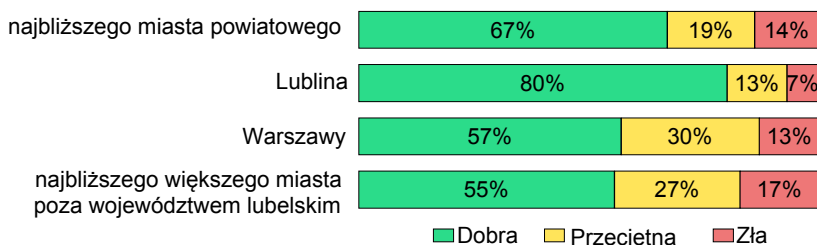
Zdecydowanie najgorzej powiat jest oceniany pod względem możliwości znalezienia pracy. Dokładnie ośmiu na dziesięciu (80%) badanych jest sceptycznie nastawionych wobec możliwości znalezienia pracy na terenie powiatu, a tylko znikomy odsetek (1%) ankietowanych wyraża w tej kwestii optymizm. Źle oceniana jest też infrastruktura drogowa (74% badanych wyraża niezadowolenie) i atrakcyjność turystyczna (68%). Działania władz lokalnych mające na celu przyciąganie nowych inwestycji mogących poprawić sytuację na rynku pracy są częściej krytykowane (39%) niż oceniane pozytywnie (16%).

Rysunek 6.6. Jak Pan(i) ocenia powiat, na terenie którego Pan(i) mieszka, pod względem:

Przeważnie dobrej ocenie komunikacji publicznej w powiecie towarzyszą pozytywne opinie na temat sieci komunikacyjnej i połączeń z innymi częściami regionu i kraju. Większość ankietowanych (67%) spośród mieszkających poza Świdnicą pozytywnie ocenia połączenia z tym miastem. Ośmiu na dziesięciu badanych (80%) wypowiada się w sposób pozytywny o możliwych połączeniach z Lublinem. Blisko trzech na pięciu respondentów (57%) ocenia pozytywnie możliwość dojazdu do Warszawy, a więcej niż co drugi (55%) – do najbliższego większego miasta poza województwem lubelskim.

Rysunek 6.7. Jak ocenił(a)by Pan(i) jakość połączeń, sieć komunikacyjną z tej miejscowości do:

Zadowolenie z różnych sfer życia osobistego

Ogólny indeks zadowolenia z życia (przyjmujący wartości od 1 do 5, gdzie 1 oznacza bardzo duże niezadowolenie, a 5 – bardzo duże zadowolenie) wśród mieszkańców powiatu świdnickiego przyjmuje wartość 3,54, a więc poniżej średniej dla całego województwa lubelskiego (3,81).

Mieszkańcom powiatu największą satysfakcję przynosi życie rodzinne. Badani są też zadowoleni ze swoich stosunków z sąsiadami. Źródłem satysfakcji są też atmosfera w pracy, relacje z kolegami i warunki pracy. Badani są bardziej powściągliwi (średnia zbliżona do środka skali), jeżeli chodzi o ich aktualnie wykonywane zajęcie, pracę oraz koszty mieszkania. Najgorzej oceniane sfery życia ankietowanych to brak stabilności zatrudnienia i wysokość dochodów.

Tabela 6.15. Zadowolenie z różnych aspektów życia

W jakim stopniu jest Pan(i) zadowolony(a) z różnych sfer swojego życia?	Średnia*
Stosunki z rodziną	4,19
Stosunki z sąsiadami	4,00
Atmosfera w pracy (koleżdy)**	3,63
Warunki pracy**	3,53
Stabilność zatrudnienia**	3,20
Zawód/zajęcie/praca	3,07
Koszty mieszkania	3,03
Płaca/dochody	2,56
Ogólny indeks zadowolenia z życia	3,54

* Średnia na 5-punktowej skali, na której 1 oznaczało „bardzo niezadowolony(a)”, a 5 – „bardzo zadowolony(a)”.

** Swoje zadowolenie z tych aspektów życia oceniali tylko respondenci pracujący stale lub dorywczo.

Podsumowanie

Na tle pozostałych powiatów województwa lubelskiego powiat świdnicki charakteryzuje się najwyższym udziałem zatrudnionych poza granicami powiatu wśród osób pracujących ogółem. W tej sytuacji znajduje się 29% wszystkich pracujących. Dla porównania – w skali całego województwa poza powiatem pracuje tylko 8% zatrudnionych. Podstawowe znaczenie ma tu korzystne położenie regionu względem Lublina, gdzie pracuje większość z osób zatrudnionych poza powiatem.

Mieszkańcy powiatu świdnickiego częściej niż pozostali mieszkańcy Lubelszczyzny wyrażają zadowolenie z miejscowości, w której żyją. Satysfakcję z miejsca zamieszkania wyraża 87% badanych (wyższy odsetek zadowolonych ze swojej miejscowości odnotowaliśmy tylko w powiecie włodawskim).

Jednocześnie wartość indeksu ogólnego zadowolenia z życia jest jedną z najniższych w całym województwie. Szczególni źle – na tle pozostałych powiatów – badani oceniają stabilność zatrudnienia i swoją aktualną pracę czy zajęcie.

Rozdział 7

Mobilność a rynek pracy w powiecie grodzkim

Biała Podlaska

Biała Podlaska jest jednym z czterech powiatów grodzkich w województwie lubelskim. Położona na północno-wschodnich peryferiach województwa, w pobliżu granicy z Białorusią, jest stolicą powiatu ziemskiego bialskiego, a jednocześnie – z blisko 60 tys. ludności – największym miastem południowego Podlasia. Długofalowe prognozy demograficzne wskazują na dalsze zwiększanie się liczby ludności w mieście, co wynika głównie z dodatniego – najwyższego w województwie lubelskim – przyrostu naturalnego.

Biała Podlaska charakteryzuje się korzystnym wskaźnikiem obciążenia demograficznego: liczba osób w wieku nieprodukcyjnym przypadających na 100 osób w wieku produkcyjnym jest tu znacząco niższa niż średnia dla województwa.

W powiecie notowane jest ujemne saldo migracji, jedno z najwyższych w województwie (choć zjawisko odpływu coraz większej liczby mieszkańców dotyczy całego województwa lubelskiego). Według autorów „Strategii Rozwoju Miasta Biała Podlaska na lata 2008–2015” niepokojącym zjawiskiem jest to, że miasto opuszczają przede wszystkim ludzie młodzi, dobrze wykształceni oraz aktywni społecznie i zawodowo, szukający szans życiowych w zamożniejszych i większych ośrodkach regionalnych.

Tabela 7.1. Charakterystyka powiatu na tle województwa

	Województwo lubelskie	Powiat grodzki Biała Podlaska
Odsetek ludności w miastach	46,5	100,0
Struktura demograficzna		
Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	59	47
Przyrost naturalny na 1000 ludności	-0,19	3,31
Saldo migracji stałej na 1000 ludności	-2,04	-4,47
Rynek pracy		
Stopa bezrobocia I (czerwiec 2010)	12,0%	13,1%
Odsetek osób pracujących w sektorze rolniczym	43,3	4,7

Źródła: Opracowanie własne na podstawie danych z 2008 roku zaczerpniętych z Urzędu Statystycznego i Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Lublinie (zob. przypis pod tabelą 2.1.).

W powiecie grodzkim Biała Podlaska przebadano 104 osoby w wieku produkcyjnym¹ (w tym 51% mężczyzn i 49% kobiet).

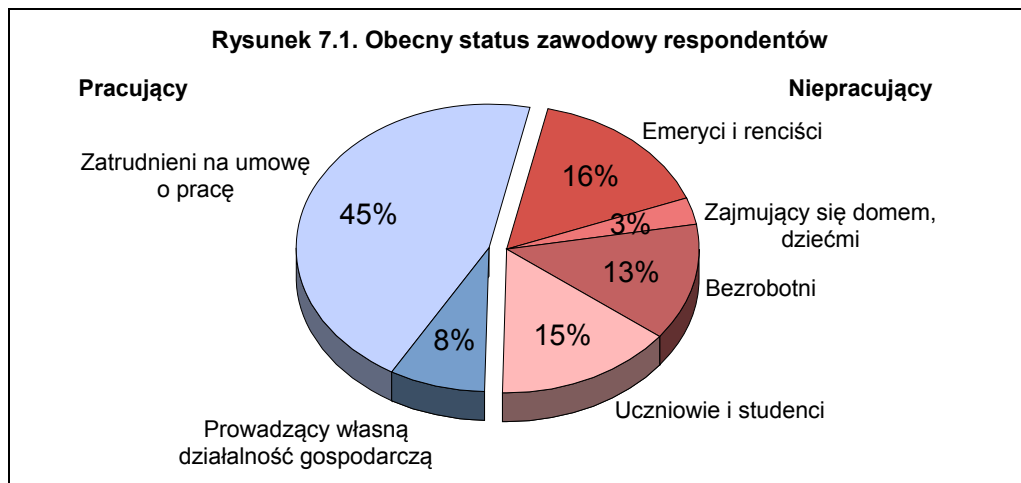
Blisko dwie trzecie respondentów (64%) należało do kategorii mobilnych zawodowo, zdefiniowanych jako osoby w przedziale wiekowym 18–44 lata. Niemobilni, stanowiący 36% próby, to – w przypadku mężczyzn – przedział wiekowy 45–64 lata, natomiast w przypadku kobiet jest to przedział 45–59 lat.

Wśród respondentów dominowały osoby z wykształceniem średnim (55%); co piąta osoba miała wykształcenie zasadnicze zawodowe (21%), niewiele mniej liczna była reprezentacja badanych legitymujących się wykształceniem wyższym (18%), a jedynie 6% to osoby z wykształceniem podstawowym.

Wszystkie przebadane osoby to mieszkańcy Białej Podlaskiej.

Charakterystyka aktywności zawodowej

Wśród mieszkańców powiatu w wieku produkcyjnym pracujący stanowią nieco ponad połowę (53%). Przeważająca większość spośród nich (45% ogółu) deklaruje zatrudnienie na umowę o pracę, a pozostali (8%) prowadzą własną działalność gospodarczą.

Nie pracuje blisko 47% osób w wieku produkcyjnym – wśród nich największe grupy to emeryci i renciści (16% ogółu mieszkańców w wieku produkcyjnym) oraz uczniowie i studenci (15%). Bezrobotni stanowią 13% ogółu mieszkańców w wieku

¹ Wprawdzie całkowita liczebność próby jest bardzo duża (N = 3000), jednak po podziale na powiaty i wyodrębnieniu pewnych kategorii społecznych liczebność tych kategorii w niektórych przypadkach okazuje się niewielka. W związku z tym te z podanych wskaźników, które opierają się na małych liczebnościach, należy traktować ostrożnie.

produkcyjnym. Są to w większości (69%) bezrobotni długookresowi, pozostający bez pracy dłużej niż rok, licząc od kwietnia 2008 roku. Wśród ogółu bezrobotnych zarejestrowani w powiatowym urzędzie pracy stanowią 69%

Charakterystyka osób pracujących

Największe grupy zawodowe w powiecie Biała Podlaska to robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy (26%) oraz pracownicy usług osobistych i sprzedawcy (22%). Licznie reprezentowani są specjaliści (18%) i operatorzy maszyn i urządzeń (17%). Co dziesiąty pracujący to technik lub przedstawiciel innego średniego personelu (11%). Najmniej liczni są wyżsi urzędnicy i kierownicy (4%) oraz pracownicy zatrudnieni przy pracach prostych (4%).

Wśród form zatrudnienia zdecydowanie dominuje umowa o pracę na czas nieokreślony. Co siódma osoba pracuje na własny rachunek.

Tabela 7.2. Forma zatrudnienia (N = 55)

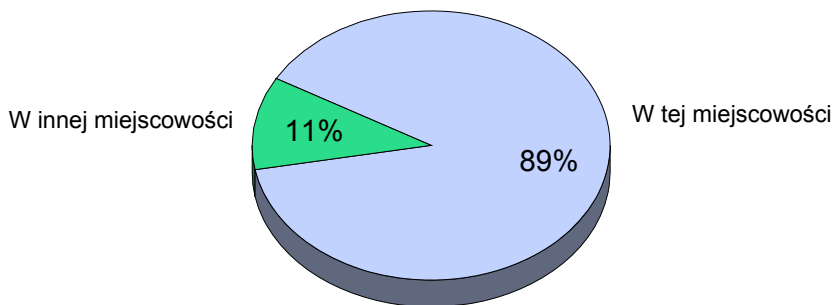
Czy Pana(i) obecna praca to praca:	Odsetek badanych
– na umowę o pracę na czas nieokreślony	84
– na własny rachunek	14
– na umowę innego typu (na czas określony, o dzieło, ustną)	2

Zdecydowana większość (73%) pracujących w powiecie Biała Podlaska spędza w ciągu tygodnia w swoim głównym miejscu pracy ustawowe 40 godzin. Nikt nie pracuje mniej, natomiast nieco więcej niż co czwarty zatrudniony (27%) pracuje tygodniowo więcej niż 40 godzin – na tle województwa to stosunkowo niewiele, ponieważ odsetek deklaracji pracy w wymiarze przekraczającym 40 godzin tygodniowo jest w województwie o niemal 20 punktów procentowych wyższy.

Pracujący w powiecie białskim wykazują bardzo umiarkowaną skłonność do zmiany pracy – w odniesieniu do swojego obecnego miejsca zatrudnienia więcej niż dwie piąte spośród nich (42%) deklaruje staż w przedziale od 11 do 20 lat, dalsze 18% mówi o stażu ponaddwudziestoletnim.

Mobilność przestrzenna (dojazdy do pracy)

Wśród pracujących w powiecie grodzkim Biała Podlaska zdecydowanie dominują osoby zatrudnione na terenie miasta.

Rysunek 7.2. Gdzie znajduje się miejsce pracy w stosunku do miejsca zamieszkania respondenta? (N = 55)

W badanej zbiorowości jedynie 6 osób pracuje poza Białą Podlaską, średnio w odległości 17 kilometrów od miasta. Dojazd – własnym lub publicznym środkiem transportu – zajmuje im przeciętnie 20 minut. Akceptują pracę poza miejscem zamieszkania, a motywem jej podjęcia wydaje się raczej możliwość pełnego wykorzystania kwalifikacji zawodowych niż kwestia lepszego wynagrodzenia – pięciu na sześciu dojeżdżających stwierdza bowiem, że praktycznie niemożliwe jest znalezienie w miejscu zamieszkania pracy podobnej co do zawodu czy zakresu obowiązków (natomiast podobnej co do zarobków – tak).

Charakterystyka osób niepracujących

Brak zatrudnienia w powiecie Biała Podlaska dotyczy w większym stopniu kobiet (58%) niż mężczyzn (37%). Jeśli weźmie się pod uwagę wiek, to niepracujący rekrutują się w większym stopniu spośród osób ze starszej grupy wiekowej, gdzie stanowią ponad połowę (59%). Odsetek niepracujących jest odwrotnie proporcjonalny do poziomu wykształcenia – im wyższy poziom wykształcenia, tym mniej niepracujących.

Wprawdzie niepracujący stanowią w powiecie blisko połowę (47%) ogółu osób w wieku produkcyjnym, jednakże nie wszyscy spośród nich pilnie poszukują zatrudnienia – deklarację gotowości podjęcia pracy w ciągu tygodnia składa tylko co siódma osoba, a o połowę mniej jest osób, które nie tylko są gotowe do takiego kroku, ale też aktywnie poszukiwały pracy w ciągu ostatnich czterech tygodni.

Tabela 7.3. Osoby niepracujące

	Odsetek badanych
Ogółem	47
Które deklarują, że gotowe są podjąć pracę w ciągu tygodnia	15
Które deklarują, że gotowe są podjąć pracę w ciągu tygodnia oraz w ciągu ostatnich 4 tygodni aktywnie poszukiwały pracy	7

Prawdziwość deklaracji dotyczących gotowości do natychmiastowego podjęcia pracy weryfikują rzeczywiste starania o jej znalezienie, a – jak wskazują deklaracje – są one bardzo ograniczone. Co dziesiąty niepracujący stara się szukać zatrudnienia przez powiatowy urząd pracy (10%) i jest to najczęściej deklarowana forma aktywnego szukania pracy. Inne działania, jak ogłoszenia, wizyty w firmach, rozpytywanie wśród znajomych, podejmowało od 4% do 8% niepracujących, przy czym nikt w tej grupie nie czynił starań w kierunku rozpoczęcia własnej działalności gospodarczej.

Brak działań w kierunku znalezienia pracy wynika, jak się wydaje, raczej z braku chęci niż możliwości – blisko trzy czwarte (73%) niepracujących stwierdza bowiem, że znalezienie odpowiedniej pracy w miejscu zamieszkania byłoby możliwe. Podjęcie pracy nie wiązałoby się więc w ich przypadku z koniecznością dojazdu. Zdecydowana większość obecnie niepracujących deklaruje zresztą, że ich ostatnie miejsce pracy zlokalizowane było w tej samej miejscowości co miejsce zamieszkania.

Tabela 7.4. Ostatnie miejsce pracy a miejsce zamieszkania (N = 48)

Niepracujący, którzy:	Odsetek badanych
– nigdy nie pracowali zarobkowo	15
– pracowali i mieszkali w tej samej miejscowości co obecnie	73
– dojeżdżali do pracy do innej miejscowości	8
– pracowali i mieszkali w innej miejscowości niż obecnie	4

Skłonność do dojazdów osób pracujących i niepracujących

Pracujących mieszkańców powiatu Biała Podlaska cechuje bardzo duże przywiązanie do miejsca pracy, a czynnik finansowy nie wydaje się decydujący, jeśli chodzi o ewentualną jej zmianę. Wskazuje na to fakt, że tylko nieco ponad jedna czwarta ogółu pracujących zareagowałaby przychylnie na propozycję zmiany pracy na lepiej płatną w miejscu zamieszkania. Osoby te wysoko sobie przy tym cenią niewielką odległość miejsca pracy od miejsca zamieszkania – skłonność do dojazdów do pracy maleje wraz ze wzrostem hipotetycznej odległości.

Tabela 7.5. Skłonność do dojazdów osób pracujących (N = 55)

Gdyby otrzymał(a) Pan(i) ofertę lepiej płatnej pracy, to czy przyjął(ę)by ją Pan(i), czy też nie?	Tak	Nie	Trudno powiedzieć
	w procentach		
W tej miejscowości	27	73	0
Poza granicami powiatu	18*	82	0

* Przy czym 16% przyjąłoby ofertę pracy w innym powiecie obecnego województwa lubelskiego, 11% w miejscowości znajdującej się obecnie w innym województwie w Polsce, a 11% za granicą.

Również niepracujący deklarujący gotowość do podjęcia pracy w ciągu tygodnia preferują pracę w pobliżu miejsca zamieszkania. Podobnie jak w przypadku pracujących – skłonność do dojazdów do pracy maleje tu wraz ze wzrostem hipotetycznej odległości.

Tabela 7.6. Skłonność do dojazdów osób niepracujących, ale gotowych podjąć pracę w ciągu tygodnia (N = 16)

Gdyby otrzymał(a) Pan(i) ofertę pracy, to czy przyjął(ę)by ją Pan(i), czy też nie?	Tak	Nie	Trudno powiedzieć
	w procentach		
W tej miejscowości	88	6	6
Poza granicami powiatu	13*	75	12

* Przy czym 12% przyjąłoby ofertę pracy w innym powiecie obecnego województwa lubelskiego, 12% w miejscowości znajdującej się obecnie w innym województwie w Polsce, a 12% za granicą.

Deklarowana skłonność do podjęcia pracy wiążącej się z koniecznością dojazdu powiązana jest z przewidywanym czasem jego trwania – zarówno wśród aktualnie pracujących, jak i w przypadku niepracujących, ale gotowych podjąć pracę w ciągu tygodnia zachodzi zależność: im dłuższy hipotetyczny dojazd, tym niższa akceptacja. Niepracujący w większym stopniu niż pracujący akceptują dojazdy dłuższe, trwające od godziny do dwóch, jednak w odniesieniu do dojazdów trwających powyżej 2 godzin akceptacja obu badanych grup zdecydowanie spada i wyrównuje się – można zatem stwierdzić, że dwugodzinny dojazd do pracy stanowi granicę, poza którą nie sięga determinacja szukających pracy.

Tabela 7.7. Skłonność do dojazdów w zależności od czasu ich trwania

Czy zgodził(a)by się Pan(i) na pracę, jeśli czas dojazdu do pracy wynosiłby codziennie:	Odsetki odpowiedzi twierdzących wśród osób, które:	
	pracują (N = 55)	nie pracują, ale gotowe są podjąć pracę w ciągu tygodnia (N = 16)
– 0,5–1 godziny w jedną stronę	78	69
– 1–2 godziny w jedną stronę	36	63
– powyżej 2 godzin w jedną stronę	4	6

Mobilność związana z nauką

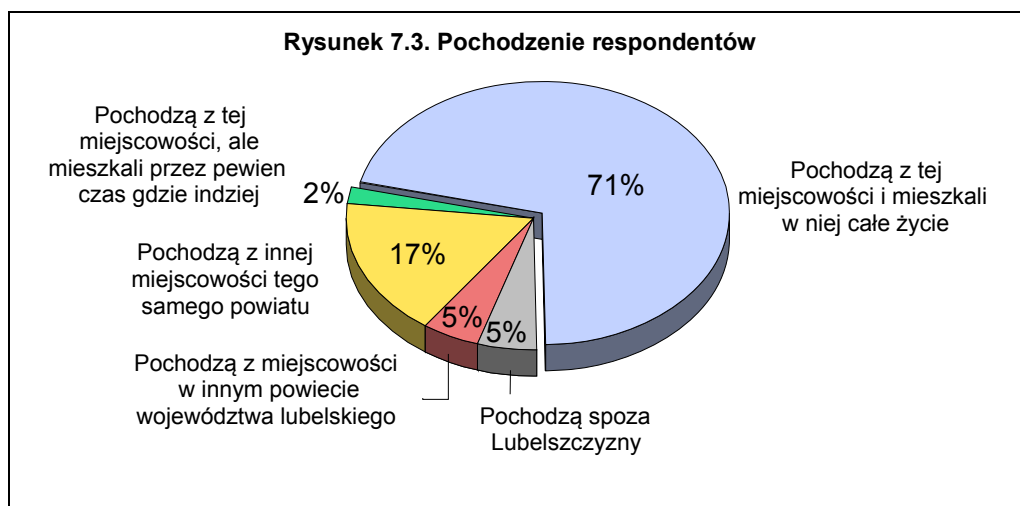
Tabela 7.8. Dojazdy do szkoły, w której zdobyto najwyższy poziom wykształcenia

Osoby, które:	Odsetek badanych
– uczyły się w miejscowości swojego zamieszkania	78
– przenieśli się do miejscowości, w której była szkoła	7
– dojeżdżali do szkoły	15

Wśród mieszkańców powiatu Biała Podlaska dominują osoby, które najwyższy poziom swojego wykształcenia osiągnęły w miejscu zamieszkania. Co siódma osoba dojeżdżała do szkoły, najmniejszą grupę stanowią ci, którzy zamieszkali w miejscowości, w której była szkoła. Działania badanych różnicuje w tej kwestii przede wszystkim poziom wykształcenia – poza miejscem zamieszkania częściej, w porównaniu z innymi, uczyły się osoby legitymujące się wyższym wykształceniem.

Przeważająca większość mieszkańców powiatu (89%) zdobyła swój najwyższy poziom wykształcenia, nie opuszczając granic województwa.

Skala migracji wewnętrznych i innych

Analiza deklaracji badanych, dotyczących ich doświadczeń ze zmianą miejsca zamieszkania, wskazuje na wyjątkowo małą mobilność mieszkańców powiatu. Dominującą grupę – blisko trzy czwarte – stanowią osoby, które urodziły się i przeżyły całe życie w Białej Podlaskiej.

„Migranci” stanowią w sumie 29% ogółu mieszkańców powiatu. Dominującą wśród nich grupą (co czwarty mieszkaniec powiatu) są osoby deklarujące pochodzenie z miejscowości powiatu bialskiego, czyli żyjące *de facto* nie dalej niż kilkanaście –

kilkadziesiąt kilometrów od miejsca urodzenia. Przybysze z innych powiatów województwa czy w ogóle spoza Lubelszczyzny stanowią margines wśród obecnej ludności Białej Podlaskiej.

Względy zawodowe nie stanowią raczej motywu zmiany miejsca zamieszkania – ci, którzy nie urodzili się na terenie powiatu, jako przyczynę przeprowadzki zdecydowanie najczęściej podają powody rodzinne (23%), na drugim miejscu plasują się względy mieszkaniowe (13%), natomiast o motywach związanych z życiem zawodowym wspomina jedynie 7% badanych w tej grupie.

Potwierdzeniem ograniczonej mobilności mieszkańców powiatu jest niski odsetek deklaracji nieobecności stałego członka gospodarstwa domowego. Fakt taki ma aktualnie miejsce jedynie w 6% gospodarstw domowych – zdecydowanie częściej spowodowany bywa nauką (83%) niż pracą (17%).

Faktyczna i deklarowana skłonność do migracji

W ciągu ostatnich sześciu lat 7% mieszkańców powiatu Biała Podlaska wyjeżdżało za granicę w celach zarobkowych. Odsetek ten nie odbiega w sposób znaczący od poziomu deklaracji wśród ogółu Polaków, notowanego w badaniach CBOS (komunikat „Polacy pracujący za granicą”, listopad 2009) i jest identyczny z poziomem deklaracji w powiecie bialskim (ziemskim).

Tabela 7.9. Migracje zagraniczne

Czy w okresie od 1 maja 2004 roku, czyli od dnia wejścia Polski do Unii Europejskiej, wyjeżdżał(a) Pan(i) w celach zarobkowych za granicę?	Odsetek badanych
Tak	7
Nie	93

Gotowość mieszkańców powiatu Biała Podlaska do migracji oceniana na podstawie ich deklaracji jest relatywnie wysoka – ogólną gotowość do przeniesienia się do innej miejscowości, aby tam mieszkać i pracować przynajmniej przez pewien czas, deklaruje – zarówno w odniesieniu do miejscowości zlokalizowanej w powiecie bialskim ziemskim, jak i do miejscowości położonej poza jego granicami – więcej niż co piąta osoba w wieku produkcyjnym. Deklaracje te różnicują przede wszystkim wiek i wykształcenie. Częściej w porównaniu z innymi składają je osoby młodsze (do 44 lat) i badani ze średnim lub wyższym wykształceniem. Nieco większą deklaracyjną skłonnością do migracji cechują się ponadto kobiety niż mężczyźni.

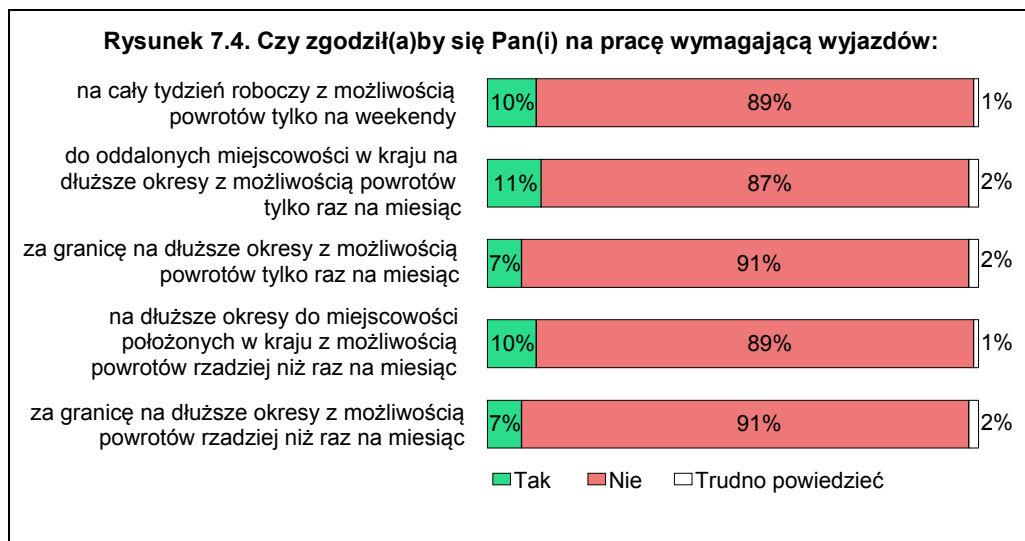
Tabela 7.10. Gotowość do migracji

Jak ocenił(a)by Pan(i) swoją ogólną gotowość do przeniesienia się do innej miejscowości, aby tam mieszkać i pracować przynajmniej przez pewien czas?	Gotowość	Brak gotowości
	w procentach	
Na terenie powiatu bialskiego	21	79
Poza granice powiatu bialskiego	24*	76

* Przy czym 19% byłoby gotowe przenieść się do innego powiatu obecnego województwa lubelskiego, 22% do miejscowości znajdującej się obecnie w innym województwie w Polsce, a 18% za granicę.

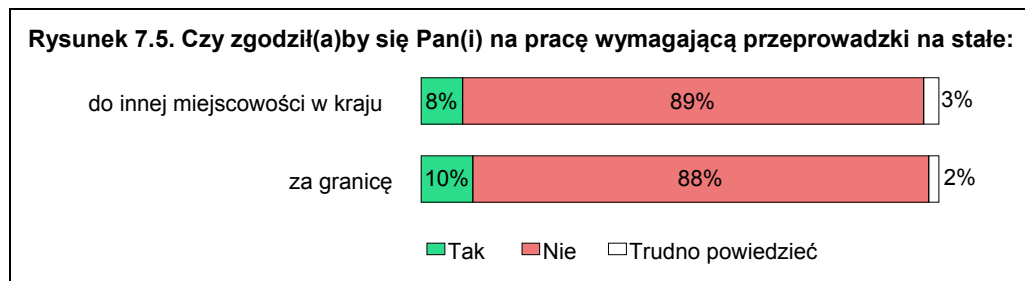
Wysoki poziom wyrażanej przez badanych ogólnikowej skłonności do migracji weryfikowany jest jednak negatywnie, kiedy przechodzimy do szczegółów, czyli do hipotetycznego podjęcia pracy wymagającej zamieszkania w innej miejscowości, bez możliwości codziennego dojazdu do domu. Warto zwrócić uwagę, że poziom deklaracji podjęcia tego typu pracy jest niski (i bardzo zbliżony), niezależnie od ewentualnej odległości od miejsca zamieszkania i związanych z tym częstszych lub rzadszych możliwości kontaktowania się z rodziną. Nasuwa się zatem hipoteza, że wśród mieszkańców powiatu nie wzbudza zainteresowania sama idea pracy poza miejscem zamieszkania, bez względu na jej lokalizację.

Ogólnie rzecz biorąc, gotowość do podjęcia pracy poza miejscem zamieszkania bez możliwości codziennego dojazdu nieco częściej w porównaniu z innymi wyrażają respondenci młodszy; na taką formę zatrudnienia, wiążącą się z rozłąką z rodziną, w większym stopniu wyrażają zgodę mężczyźni niż kobiety.

Kolejnym dowodem na niechęć do migracji mieszkańców powiatu są ich deklaracje dotyczące podjęcia pracy wymagającej zmiany miejsca zamieszkania na stałe. Pomimo krytycznego stosunku do miejscowego rynku pracy, perspektywy związane z atrakcyjnym zatrudnieniem nie stanowią wystarczającego motywu

do zmiany miejsca zamieszkania – badani, którzy zdecydowaliby się w takiej sytuacji na przeprowadzkę do innej miejscowości w kraju czy za granicą, stanowią znikomy odsetek.

Dodatkowym wskaźnikiem ograniczonej mobilności mieszkańców powiatu jest fakt, że nie ma wśród nich osób planujących w bieżącym roku wyjazd do pracy sezonowej w kraju, a wybierający się w tym celu za granicę stanowią jedynie 2% ogółu badanych. Poziom tych deklaracji jest niższy w porównaniu z danymi dla całego województwa lubelskiego (odpowiednio 3% i 6%).

Zadowolenie z miejsca zamieszkania

Mieszkańców powiatu Biała Podlaska wyróżnia wysoki poziom zadowolenia z miejscowości i regionu, w których mieszkają. W obu przypadkach zadowolenie deklaruje aż cztery piąte badanych – o kilka punktów procentowych więcej niż średnio w województwie, gdzie oceny pozytywne nieznacznie przekraczają 70%. Tak wysoki poziom deklarowanego zadowolenia z miejsca zamieszkania zwraca uwagę, zwłaszcza w zestawieniu z deklaracjami mieszkańców powiatu bialskiego (ziemskiego), wśród których jest on aż o 20 punktów procentowych niższy. Wysoki poziom satysfakcji z miejsca zamieszkania stanowić może jeden z istotnych czynników wpływających na ograniczoną mobilność mieszkańców Białej Podlaskiej i ich niechęć do migracji.

Tabela 7.11. Zadowolenie z własnej miejscowości i regionu

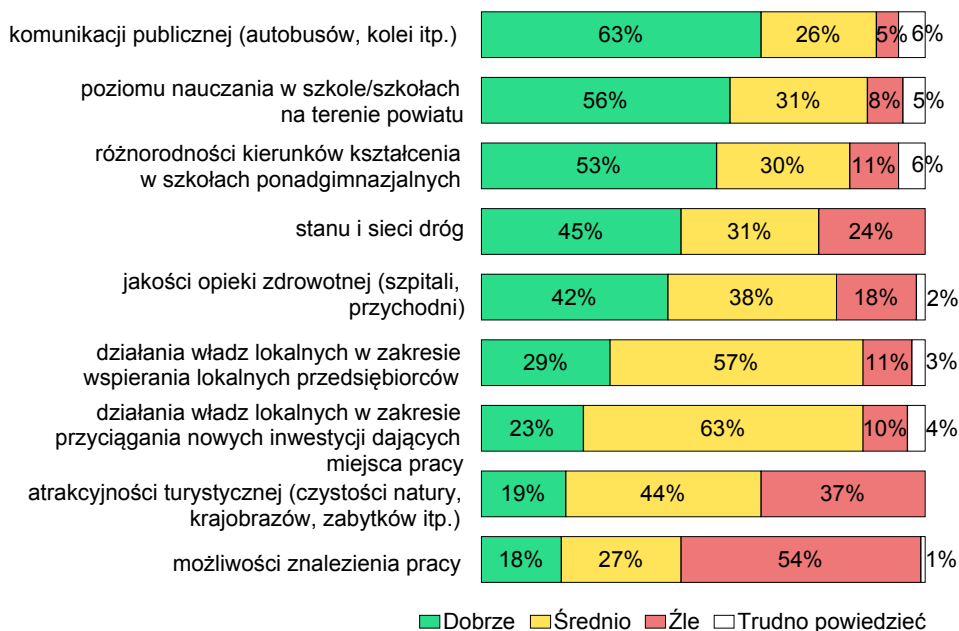
Zadowolenie:	Zadowoleni	Ani zadowoleni, ani niezadowoleni	Niezadowoleni
	%		
– z miejscowości, w której się mieszka	80	15	5
– z regionu, w którym się mieszka	79	17	4

Zadowolenie z miejsca zamieszkania jest pozytywnie weryfikowane przez oceny szczegółowe, dotyczące różnych aspektów funkcjonowania powiatu. W ocenie badanych najwyższe noty powiat uzyskuje w dziedzinach: komunikacji publicznej,

szkolnictwa (zarówno poziomu nauczania, jak i kierunków kształcenia), stanu i sieci dróg oraz jakości opieki zdrowotnej, a zatem w sferach mających bezpośredni wpływ na jakość codziennego życia mieszkańców.

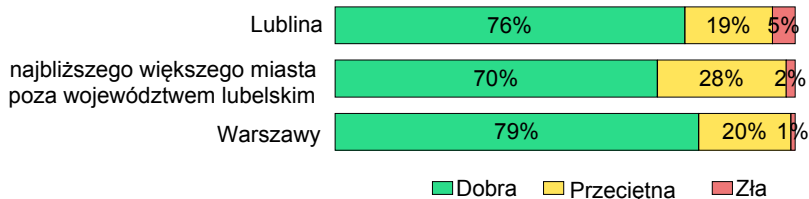
Krytyka koncentruje się natomiast w największym stopniu na rynku pracy w powiecie, przede wszystkim w aspekcie możliwości znalezienia zatrudnienia.

Rysunek 7.6. Jak Pan(i) ocenia powiat, na terenie którego Pan(i) mieszka, pod względem:

W kontekście mobilności i skłonności do szukania pracy poza miejscem zamieszkania szczególnie znaczenia nabiera opinia mieszkańców na temat jakości połączeń z większymi ośrodkami miejskimi.

Rysunek 7.7. Jak ocenił(a)by Pan(i) jakość połączeń, sieć komunikacyjną z tej miejscowości do:

Wśród badanych zdecydowanie dominują pozytywne oceny sieci komunikacyjnej łączącej Białą Podlaską z innymi dużymi miastami (co idzie w parze ze wspomnianą wcześniej dobrą oceną komunikacji publicznej w powiecie). Na uwagę zasługuje fakt, że – mimo przynależności administracyjnej powiatu do województwa lubelskiego – jego mieszkańcy nieco lepiej oceniają skomunikowanie Białej Podlaskiej z Warszawą niż z Lublinem. Przyczyną tego może być fakt, że – przy zbliżonej odległości dzielącej Białą Podlaską z Warszawą i z Lublinem – istnieje znacząca różnica w możliwościach dojazdu do tych miast: z Lublinem łączy Białą Podlaską jedynie komunikacja autobusowa, do Warszawy natomiast dojechać można zarówno autobusem, jak i pociągiem. W powiecie nie ma (i nigdy nie było) połączenia kolejowego ze stolicą województwa, natomiast do Warszawy – nawet po wprowadzonych przez koleje w ostatnich latach ograniczeniach liczby połączeń – kursuje w ciągu doby wiele pociągów, w tym kilka bezpośrednich. Przez miasto i powiat bialski ziemski przebiega linia kolejowa o znaczeniu europejskim – E20 oraz droga E30, prowadząca od granicy z Białorusią, przez Warszawę, do granicy niemieckiej w Rzepinie. Jeśli dodać do tego większą atrakcyjność Warszawy w porównaniu z Lublinem pod względem rynku pracy, wydaje się, że naturalnym kierunkiem ewentualnych migracji zarobkowych w powiecie (podobnie jak w powiecie bialskim ziemskim) jest raczej kierunek zachodni niż południowy.

Zadowolenie z różnych sfer życia osobistego

Na zakończenie warto wspomnieć o ogólnym samopoczuciu mieszkańców powiatu, wyrażającym się w deklarowanym poziomie zadowolenia z różnych aspektów życia.

Tabela 7.12. Zadowolenie z różnych aspektów życia

W jakim stopniu jest Pan(i) zadowolony(a) z różnych sfer swojego życia?	Średnia*
Stosunki z rodziną	4,42
Stosunki z sąsiadami	4,32
Atmosfera w pracy (koledzy)**	3,89
Zawód/zajęcie/praca	3,75
Stabilność zatrudnienia**	3,65
Warunki pracy**	3,64
Koszty mieszkania	3,41
Płaca/dochody	3,35
Ogólny indeks zadowolenia z życia	3,87

* Średnia na 5-punktowej skali, na której 1 oznaczało „bardzo niezadowolony(a)”, a 5 – „bardzo zadowolony(a)”.

** Swoje zadowolenie z tych aspektów życia oceniali tylko respondenci pracujący stale lub dorywczo.

Mieszkańcy Białej Podlaskiej są najbardziej zadowoleni z rodzinno-towarzyskich aspektów życia; dotyczy to również pracy zawodowej, w której najbardziej cenią sobie kolegów. Na uwagę zasługuje jednak relatywnie wysoki poziom satysfakcji w innych aspektach związanych z pracą zawodową: z wykonywanej pracy, jej warunków i stabilności zatrudnienia, a nawet płacy (zwłaszcza na tle powiatu bialskiego ziemskiego, gdzie ten ostatni wskaźnik przyjmuje znacząco niższą wartość: 2,43). Poczucie satysfakcji z życia osobistego i pracy zawodowej może stanowić jeden z czynników wyjaśniających niechęć mieszkańców powiatu do migracji zarobkowych.

Ogólnie rzecz biorąc, średni poziom zadowolenia z życia mieszkańców powiatu bialskiego przewyższa średni poziom zadowolenia mieszkańców województwa lubelskiego (ogólny indeks zadowolenia z życia dla całego województwa wynosi 3,81).

Podsumowanie

Mieszkańcy Białej Podlaskiej są społeczeństwem przywiązanym do tradycyjnych wartości. Na tle innych powiatów województwa wyróżnia ich wysoki poziom deklarowanej satysfakcji z jakości życia – w tym także z pracy zawodowej. Rodzinne priorytety i zadowolenie ze swojego „miejsca do życia” tłumaczyć mogą ograniczoną mobilność mieszkańców powiatu (miasta) i ich niechęć do migracji zarobkowej.

Wynik ten nie stoi w sprzeczności w wysokim saldem ujemnym migracji, notowanym w powiecie. Jak wspomniano na wstępie, według danych statystycznych powiat opuszczają przede wszystkim ludzie młodzi i lepiej wykształceni – można wnioskować, że są to osoby kształcące się poza powiatem i niewracające w rodzinne strony po zakończeniu nauki. Przy wszystkich ograniczeniach wynikających z małej liczebności badanej zbiorowości, badanie potwierdza większą skłonność do migracji (mobilność) młodych i lepiej wykształconych mieszkańców powiatu.

Rozdział 8

Mobilność a rynek pracy w powiecie bialskim

Powiat bialski położony jest na północno-wschodnich peryferiach województwa lubelskiego. Północna i zachodnia granica powiatu stanowi jednocześnie granicę województwa, natomiast od strony wschodniej granica powiatu jest jednocześnie granicą państwa i zewnętrzną granicą UE. Stolicą powiatu jest Biała Podlaska – miasto mające status powiatu grodzkiego. Na terenie powiatu znajdują się dwa miasta (Międzyrzec Podlaski i Terespol) oraz 17 gmin wiejskich.

Powiat bialski jest największym terytorialnie powiatem województwa lubelskiego (2755 km²), ale jednocześnie należy do najsłabiej zaludnionych: na terenie stanowiącym 11% powierzchni województwa zamieszkuje jedynie 5,2% jego ludności (gęstość zaludnienia wynosi 41 osób/km² wobec 86 osób/km² w województwie).

Powiat bialski ma charakter wybitnie rolniczy, nawet na tle województwa w skali kraju postrzeganego jako rolnicze – w sektorze rolniczym zatrudniony jest więcej niż co drugi pracujący. Towarzyszy temu niski współczynnik urbanizacji – jedynie co piąty mieszkaniec powiatu mieszka w mieście.

Powiat charakteryzuje się niekorzystnym wskaźnikiem obciążenia demograficznego: odsetek ludności w wieku nieprodukcyjnym przypadającej na 100 osób w wieku produkcyjnym jest tu znacząco wyższy niż średnia dla województwa. Saldo migracji stałej jest natomiast wprawdzie ujemne, ale relatywnie niskie na tle danych dla województwa, co wynikać może między innymi ze specyficznej struktury demograficznej mieszkańców powiatu.

Tabela 8.1. Charakterystyka powiatu na tle województwa

	Województwo lubelskie	Powiat bialski
Odsetek ludności w miastach	46,5	20,3
Struktura demograficzna		
Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	59	68
Przyrost naturalny na 1000 ludności	-0,19	-0,19
Saldo migracji stałej na 1000 ludności	-2,04	-1,15
Rynek pracy		
Stopa bezrobocia I (czerwiec 2010)	12,0%	12,4%
Odsetek osób pracujących w sektorze rolniczym	43,3	60,2

Źródła: Opracowanie własne na podstawie danych z 2008 roku zaczerpniętych z Urzędu Statystycznego i Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Lublinie (zob. przypis pod tabelą 2.1.).

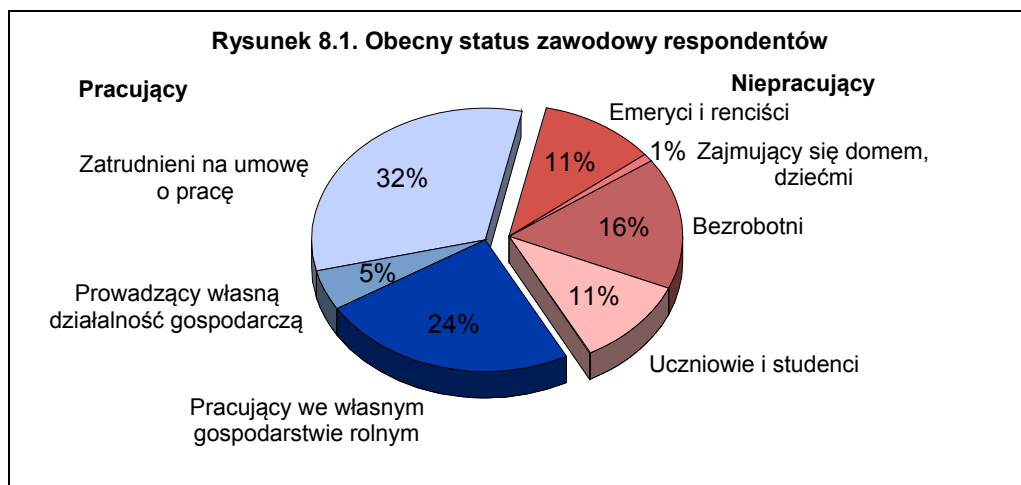
W powiecie bialskim przebadano 136 osób w wieku produkcyjnym¹. Nieco ponad połowę badanej zbiorowości stanowili mężczyźni (54%), a kobiet było 46%.

Więcej niż co drugi respondent (56%) należał do kategorii mobilnych zawodowo, zdefiniowanych jako osoby w przedziale wiekowym 18–44 lata. Niemobilni, stanowiący 44% próby, to – w przypadku mężczyzn – przedział wiekowy 45–64 lata, natomiast w przypadku kobiet – przedział 45–59 lat.

Wśród objętych badaniem mieszkańców powiatu bialskiego dominują osoby z wykształceniem średnim (46%) i zasadniczym zawodowym (34%); respondenci legitymujący się wykształceniem wyższym stanowią 10% ogółu i tyle samo – osoby z wykształceniem podstawowym.

Wśród badanych dominują mieszkańcy wsi (78% wobec 22% zamieszkałych w mieście), co zgodne jest ze stanem faktycznym dotyczącym struktury zamieszkania w powiecie (patrz: wskaźnik urbanizacji).

Charakterystyka aktywności zawodowej

Wśród mieszkańców powiatu w wieku produkcyjnym pracujący stanowią nieco ponad trzy piąte (61%). Największa część deklaruje zatrudnienie na umowę o pracę, co czwarty pracuje we własnym gospodarstwie rolnym, a tylko co dwudziesty prowadzi własną działalność gospodarczą.

Blisko dwie piąte (39%) osób w wieku produkcyjnym to niepracujący, wśród nich największa grupa to bezrobotni (16% ogółu mieszkańców w wieku produkcyjnym).

¹ Wprawdzie całkowita liczebność próby jest bardzo duża (N = 3000), jednak po podziale na powiaty i wyodrębnieniu pewnych kategorii społecznych liczebność tych kategorii w niektórych przypadkach okazuje się niewielka. W związku z tym te z podanych wskaźników, które opierają się na małych liczebnościach, należy traktować ostrożnie.

cyjnym). Są to w przeważającej większości (80%) bezrobotni długookresowi, pozostający bez pracy dłużej niż rok, licząc od kwietnia 2008 roku. Spośród ogółu bezrobotnych 57% stanowią zarejestrowani w powiatowym urzędzie pracy.

Charakterystyka osób pracujących

Zdecydowanie największą grupą zawodową wśród pracujących mieszkańców powiatu bialskiego są rolnicy (38%). Relatywnie licznie reprezentowani są technicy i inny średni personel (16%) oraz operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń (12%). Blisko co dziesiąty pracujący (9%) to robotnik przemysłowy lub rzemieślnik, nieco mniej liczni są specjaliści i pracownicy zatrudnieni przy pracach prostych (po 7%). Najmniej licznymi grupami zawodowymi są w powiecie bialskim pracownicy usług osobistych i sprzedawcy (5%), wyżsi urzędnicy i kierownicy (4%) oraz pracownicy biurowi (3%).

Nie ma dominującej formy zatrudnienia. Odsetki zatrudnionych na umowę na czas nieokreślony i pracujących na własny rachunek są niemal identyczne, a inne formy umów dotyczą zdecydowanie mniejszego odsetka pracujących.

Tabela 8.2. Forma zatrudnienia (N = 83)

Czy Pana(i) obecna praca to praca:	Odsetek badanych
– na umowę o pracę na czas nieokreślony	43
– na własny rachunek	42
– na umowę innego typu (na czas określony, o dzieło, ustną)	15

Ponad połowa (55%) pracujących w powiecie bialskim deklaruje, że tygodniowo w swoim głównym miejscu pracy pracuje więcej niż 40 godzin – odsetek ten jest o 10 punktów procentowych wyższy w porównaniu z deklaracjami ogółu pracujących w województwie lubelskim. Ma to zapewne związek ze specyficzną strukturą zatrudnienia, wyróżniającą powiat bialski na tle województwa – wysokim odsetkiem zatrudnionych w sektorze rolniczym.

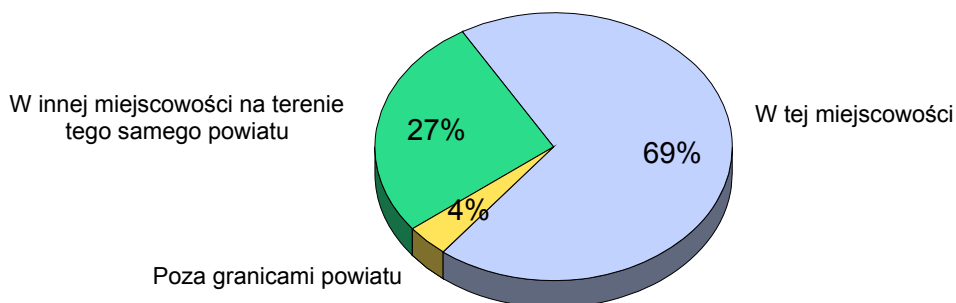
Pracę w wymiarze ustawowych 40 godzin tygodniowo deklaruje nieco więcej niż co trzeci pracujący (36%), a poniżej 40 godzin – mniej niż co dziesiąty (9%).

Pracujący w powiecie bialskim wykazują bardzo umiarkowaną skłonność do zmiany pracy – co trzeci spośród nich (33%) deklaruje ponad dwudziestoletni staż w obecnym miejscu pracy, tyle samo (33%) osób mówi o stażu wynoszącym 11–20 lat.

Mobilność przestrzenna (dojazdy do pracy)

Przeważająca część pracujących zatrudniona jest w tej samej miejscowości, w której mieszka, nieco więcej niż co czwarty dojeżdża do pracy w innej miejscowości na terenie tego samego powiatu. Skala dojazdów do pracy poza granice powiatu jest znikoma.

Rysunek 8.2. Gdzie znajduje się miejsce pracy w stosunku do miejsca zamieszkania respondenta? (N = 83)

Skłonność do podejmowania pracy w innej miejscowości czy poza granicami powiatu wzrasta wraz z poziomem wykształcenia – wśród pracujących z wyższym wykształceniem zatrudnieni w miejscu zamieszkania są wręcz w mniejszości (33%); co drugi spośród nich pracuje w innej miejscowości na terenie tego samego powiatu (49%), a co szósty (17%) – poza jego granicami.

Również miejsce zamieszkania ma wpływ na decyzje o podjęciu pracy poza miejscem zamieszkania. Zdecydowanie częściej sytuacja taka dotyczy mieszkańców miast, spośród których co trzeci (33%) pracuje w innej miejscowości na terenie tego samego powiatu, a co piąty (20%) – w innym powiecie. Natomiast w grupie pracujących mieszkańców wsi zdecydowanie dominują (75%) osoby deklarujące, że ich miejsce pracy zlokalizowane jest w miejscu zamieszkania.

Płeć i wiek mają nieco mniejsze znaczenie dla decyzji o podjęciu pracy poza miejscem zamieszkania. Warto jednak wspomnieć, że kobiety zdecydowanie częściej niż mężczyźni (41% wobec 15%) deklarują pracę w innej miejscowości na terenie powiatu (mężczyźni natomiast nieco częściej pracują poza granicami powiatu – 6% wobec 2%). Biorąc pod uwagę przedziały wiekowe, zaskakujący może być w tym kontekście fakt, że – o ile odsetki pracujących w miejscu zamieszkania i w innej miejscowości na terenie powiatu są zbliżone w obydwu grupach – pracę poza granicami powiatu częściej deklarują osoby starsze (45–64 lata: 8%) niż młodsze (18–44 lata: 2%).

Deklaracje respondentów wskazują, że do pracy poza miejscem zamieszkania dojeżdża w sumie blisko co trzeci pracujący mieszkaniec powiatu bialskiego (32%). Nie są to zazwyczaj dalekie dojazdy – średnia odległość miejsca zatrudnienia od miejsca zamieszkania to niespełna 20 kilometrów, a dojazd zajmuje przeciętnie około pół godziny.

Zdecydowana większość (75%) pracujących poza miejscem zamieszkania dojeżdża do pracy własnym środkiem transportu.

Tabela 8.3. Charakterystyka dojazdów do pracy (N = 26)

Charakterystyka dojazdów do pracy osób, których miejsce pracy znajduje się w innej miejscowości	Średnia trymowana
Przeciętny łączny czas dojazdu do pracy ze stałego miejsca zamieszkania	27 min
Odległość między stałym miejscem zamieszkania a miejscem pracy	18 km

Praca poza miejscem zamieszkania, wymagająca dojazdów, nie jest, jak się wydaje, traktowana w kategoriach przymusu – wskazuje na to fakt, że wśród dojeżdżających tylko co piąty deklaruje, że wolałby pracować w miejscu zamieszkania. Wydaje się też, że powodem szukania pracy poza miejscem zamieszkania częściej bywa możliwość pełnego wykorzystania kwalifikacji zawodowych niż kwestia lepszego wynagrodzenia – dojeżdżający bowiem zdecydowanie częściej stwierdzają, że możliwe jest znalezienie w miejscu zamieszkania pracy oferującej podobne wynagrodzenie niż pracy podobnej co do zawodu czy zakresu obowiązków.

Tabela 8.4. Preferencje dotyczące miejsca pracy (N = 26)

Gdyby miał(a) Pan(i) taką możliwość, to czy wolał(a)by Pan(i) pracować w miejscowości, w której mieszka Pan(i) na stałe, czy też nie?	Odsetek badanych
Tak	40
Nie	42
Trudno powiedzieć	18

Tabela 8.5. Ocena rynku pracy w miejscu zamieszkania wśród osób dojeżdżających do pracy (N = 26)

Czy Pana(i) zdaniem znalezienie w Pana(i) stałym miejscu zamieszkania:	Byłoby możliwe	Byłoby praktycznie niemożliwe
	w procentach	
– pracy podobnej co do zawodu, zakresu obowiązków do obecnie wykonywanej	11	89
– pracy z podobnym wynagrodzeniem	26	74

Charakterystyka osób niepracujących

Niepracujący w wieku produkcyjnym w powiecie bialskim rekrutują się przede wszystkim spośród osób legitymujących się najniższym poziomem wykształcenia (podstawowym), gdzie stanowią zdecydowaną większość (76%). W grupie mieszkańców z wykształceniem zasadniczym zawodowym i średnim odsetki niepracujących są porównywalne i sytuują się na przeciętnym poziomie (odpowiednio 38% i 37%). Najmniej osób niepracujących jest w grupie mieszkańców z wyższym wykształceniem (16%).

Brak zatrudnienia w większym stopniu dotyczy mieszkańców wsi (40%) niż miast (34%). Nieco więcej niepracujących jest wśród kobiet (43%) niż wśród mężczyzn (35%). Kwestii tej nie różnicuje natomiast wiek – odsetki niepracujących są niemal identyczne wśród młodszych (18–44 lata: 39%) i wśród starszych (45–64 lata: 38%) mieszkańców powiatu.

Wprawdzie niepracujący stanowią w powiecie blisko dwie piąte (39%) ogółu osób w wieku produkcyjnym, jednak nie wszyscy spośród nich pilnie poszukują pracy – deklarację gotowości podjęcia pracy w ciągu tygodnia składa tylko nieco więcej niż co piąta osoba. Jeszcze mniejszy odsetek stanowią ci, którzy nie tylko są gotowi do takiego kroku, ale też aktywnie poszukiwali pracy w ciągu ostatnich czterech tygodni.

Tabela 8.6. Osoby niepracujące

	Odsetek badanych
Ogółem	39
Które deklarują, że gotowe są podjąć pracę w ciągu tygodnia	17
Które deklarują, że gotowe są podjąć pracę w ciągu tygodnia oraz w ciągu ostatnich 4 tygodni aktywnie poszukiwały pracy	9

Prawdziwość deklaracji dotyczących gotowości do podjęcia pracy weryfikują rzeczywiste starania o jej znalezienie, a – jak wskazują deklaracje – są one bardzo ograniczone. Relatywnie duża grupa niepracujących stara się szukać zatrudnienia przez powiatowy urząd pracy (18%); inne możliwości, jak ogłoszenia, wizyty w firmach, rozpytywanie wśród znajomych, podejmowało od 5% do 8% niepracujących; jeszcze mniej (2%) spośród nich czyniło starania w kierunku podjęcia własnej działalności gospodarczej.

Brak aktywnych działań w kierunku uzyskania zatrudnienia tylko w części przypadków wynika, jak się wydaje, z przekonania o braku możliwości uwieńczenia ich sukcesem, ponieważ opinie o możliwościach znalezienia pracy w miejscu zamieszkania są podzielone – co drugi niepracujący jest przekonany, że to praktycznie niemożliwe, tyle samo osób ma w tej kwestii przeciwne zdanie. Brak działań w kierunku podjęcia pracy nie dziwi natomiast w świetle informacji, że co czwarta osoba wśród niepracujących nigdy nie pracowała zarobkowo. Pozostali w zdecydowanej większości pracowali w tej samej miejscowości, w której mieszkali.

Tabela 8.7. Ostatnie miejsce pracy a miejsce zamieszkania (N = 53)

Niepracujący, którzy:	Odsetek badanych
– nigdy nie pracowali zarobkowo	25
– pracowali i mieszkali w tej samej miejscowości co obecnie	47
– dojeżdżali do pracy do innej miejscowości	19
– pracowali i mieszkali w innej miejscowości niż obecnie	9

Sklonność do dojazdów osób pracujących i niepracujących

Pracujących mieszkańców powiatu bialskiego cechuje dość wysokie przywiązanie do miejsca pracy, a czynnik finansowy nie jest decydujący, jeśli chodzi o ewentualną jej zmianę. Wskazuje na to fakt, że tylko trzy piąte ogółu pracujących zareagowałoby przychylnie na propozycję zmiany pracy na lepiej płatną w miejscu zamieszkania. Wysoko sobie przy tym cenią bliską odległość miejsca pracy od miejsca zamieszkania – skłonność do dojazdów do pracy maleje wraz ze wzrostem hipotetycznej odległości. Generalnie, deklaracje przyjęcia lepiej płatnej pracy poza miejscem zamieszkania częściej w porównaniu z innymi składają osoby młodsze (18–44 lata) i badani legitymujący się wyższym wykształceniem.

Tabela 8.8. Skłonność do dojazdów osób pracujących (N = 83)

Gdyby otrzymał(a) Pan(i) ofertę lepiej płatnej pracy, to czy przyjął(ę)by ją Pan(i), czy też nie?	Tak	Nie	Trudno powiedzieć
	w procentach		
W tej miejscowości	61	34	5
W innej miejscowości na terenie tego samego powiatu	46	50	4
Poza granicami powiatu	25*	69	6

* Przy czym 23% przyjąłoby ofertę pracy w innym powiecie obecnego województwa lubelskiego, 10% w miejscowości znajdującej się obecnie w innym województwie w Polsce, a 5% za granicą.

Deklaracje badanych wskazują, że osobiste doświadczenie pracy poza miejscem zamieszkania zmniejsza obawę przed zatrudnieniem wiążącym się z dojazdami. Wśród osób pracujących obecnie poza granicami powiatu większość zgodziłaby się na podjęcie lepiej płatnej pracy zarówno w innej miejscowości na terenie powiatu, jak i poza jego granicami (po 75%). Osoby pracujące obecnie poza miejscem zamieszkania, ale na terenie tego samego powiatu zamieniłyby w większości tę pracę na inną podobnie zlokalizowaną (64%), ale już tylko mniej niż co trzecia spośród nich (30%) zdecydowałaby się na pracę w innym powiecie. Natomiast wśród pracujących obecnie w miejscu zamieszkania tylko niespełna dwie piąte (37%) deklaruje gotowość do podjęcia lepiej płatnej pracy w innej miejscowości na terenie tego samego powiatu, a jeszcze mniej (21%) zdecydowałoby się na dojazdy do pracy poza granice powiatu.

Również niepracujący deklarujący gotowość do podjęcia pracy w ciągu tygodnia preferują pracę w pobliżu miejsca zamieszkania. Podobnie jak w przypadku

pracujących, skłonność do dojazdów do pracy maleje tu wraz ze wzrostem hipotetycznej odległości, a gotowość do podjęcia pracy poza miejscem zamieszkania cechuje w relatywnie większym stopniu osoby młodsze.

Tabela 8.9. Skłonność do dojazdów osób niepracujących, ale gotowych podjąć pracę w ciągu tygodnia (N = 23)

Gdyby otrzymał(a) Pan(i) ofertę pracy, to czy przyjął(ę)by ją Pan(i), czy też nie?	Tak	Nie	Trudno powiedzieć
	w procentach		
W tej miejscowości	78	8	14
W innej miejscowości na terenie tego samego powiatu	49	34	17
Poza granicami powiatu	21*	66	13

* Przy czym 21% przyjąłoby ofertę pracy w innym powiecie obecnego województwa lubelskiego, 8% w miejscowości znajdującej się obecnie w innym województwie w Polsce, a 4% za granicą.

Deklarowana skłonność do podjęcia pracy wiążącej się z koniecznością dojazdu powiązana jest z jego przewidywaną długością – zarówno wśród aktualnie pracujących, jak i w przypadku niepracujących, ale gotowych podjąć pracę w ciągu tygodnia, zachodzi zależność: im dłuższy hipotetyczny dojazd, tym niższa akceptacja. W odniesieniu do dojazdów nieprzekraczających 2 godzin poziom akceptacji dojazdów jest zdecydowanie wyższy wśród niepracujących, co stanowić może symptom ich determinacji w kwestii zdobycia pracy. W odniesieniu do dojazdów trwających powyżej 2 godzin akceptacja obu badanych grup zdecydowanie spada i wyrównuje się – można zatem stwierdzić, że dwugodzinny dojazd do pracy stanowi granicę, poza którą nie sięga determinacja szukających pracy.

Tabela 8.10. Skłonność do dojazdów w zależności od czasu ich trwania

Czy zgodził(a)by się Pan(i) na pracę, jeśli czas dojazdu do pracy wynosiłby codziennie:	Odsetki odpowiedzi twierdzących wśród osób, które:	
	pracują (N = 83)	nie pracują, ale gotowe są podjąć pracę w ciągu tygodnia (N = 23)
– 0,5–1 godziny w jedną stronę	54	80
– 1–2 godziny w jedną stronę	27	43
– powyżej 2 godzin w jedną stronę	5	5

Mobilność związana z nauką

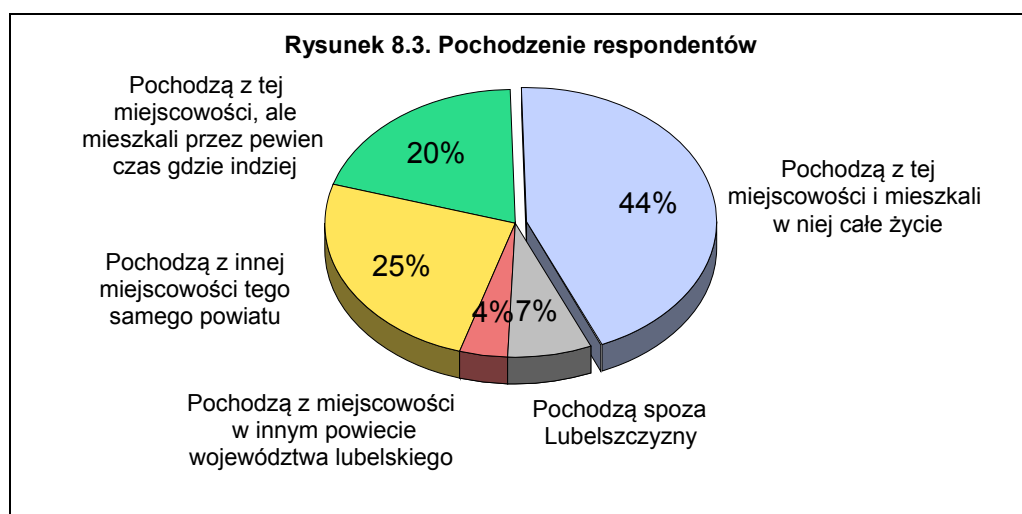
Tabela 8.11. Dojazdy do szkoły, w której zdobyto najwyższy poziom wykształcenia

Osoby, które:	Odsetek badanych
– uczyły się w miejscowości swojego zamieszkania	27
– przeniosły się do miejscowości, w której była szkoła	19
– dojeżdżały do szkoły	54

Większość mieszkańców powiatu bialskiego dojeżdżała do szkoły, w której zdobyła najwyższy poziom wykształcenia. W miejscu zamieszkania uzyskał wykształcenie nieco więcej niż co czwarty, najmniejszą zaś grupę stanowią ci, którzy zamieszkali w miejscowości, w której była szkoła. Działania badanych różnicuje w tej kwestii przede wszystkim miejsce zamieszkania: mieszkańcy miast częściej uczyli się na miejscu, natomiast mieszkańcy wsi – dojeżdżali bądź przynosili się do miejscowości, w której zlokalizowana była szkoła.

Przeważająca większość mieszkańców powiatu (81%) zdobyła swój najwyższy poziom wykształcenia, nie opuszczając granic województwa.

Skala migracji wewnętrznych i innych

Analiza deklaracji badanych dotyczących ich doświadczeń ze zmianą miejsca zamieszkania wskazuje na ograniczoną mobilność mieszkańców powiatu bialskiego. Największą grupę wśród nich – ponad dwie piąte – stanowią osoby, które urodziły się i przeżyły całe życie w jednej miejscowości. Kolejne 20% to ci, którzy powrócili do miejsca urodzenia po czasowym zamieszkanu w innym miejscu.

„Migranci” stanowią w sumie 36% ogółu mieszkańców powiatu. Dominującą wśród nich grupą (co czwarty mieszkaniec powiatu) są osoby pochodzące z innych miejscowości powiatu bialskiego niż ta, w której obecnie mieszkają, czyli żyjące *de facto* nie dalej niż kilkadziesiąt kilometrów od miejsca urodzenia. Przybysze z innych powiatów województwa czy w ogóle spoza Lubelszczyzny stanowią margines wśród obecnej ludności powiatu bialskiego. Ci, którzy nie urodzili się na terenie powiatu bialskiego, jako przyczynę przeprowadzki zdecydowanie najczęściej podają względy rodzinne (32%).

Obecnie w co piątym (19%) gospodarstwie domowym powiatu bialskiego nieobecny jest stały członek gospodarstwa domowego. Zdecydowanie częściej jest to spowodowane nauką (73% nieobecności) niż pracą (27%).

Faktyczna i deklarowana skłonność do migracji

W ciągu ostatnich sześciu lat 7% mieszkańców powiatu bialskiego wyjeżdżało za granicę w celach zarobkowych. Odsetek ten nie odbiega w sposób znaczący od poziomu deklaracji wśród ogółu Polaków, notowanego w badaniach CBOS (komunikat „Polacy pracujący za granicą”, listopad 2009).

Tabela 8.12. Migracje zagraniczne

Czy w okresie od 1 maja 2004 roku, czyli od dnia wejścia Polski do Unii Europejskiej, wyjeżdżał(a) Pan(i) w celach zarobkowych za granicę?	Odsetek badanych
Tak	7
Nie	93

Poziom gotowości mieszkańców powiatu bialskiego do migracji oceniany na podstawie ich deklaracji jest relatywnie wysoki – ogólną gotowość do przeniesienia się do innej miejscowości, aby tam mieszkać i pracować przynajmniej przez pewien czas, deklaruje – zarówno w odniesieniu do tego samego powiatu, jak i miejscowości położonej poza jego granicami – więcej niż co piąta osoba w wieku produkcyjnym. Deklaracje te różnicują przede wszystkim wiek i wykształcenie – częściej w porównaniu z innymi składają je osoby młodsze (do 44 lat) i badani z wyższym wykształceniem. Większą skłonnością do migracji, zwłaszcza w ramach powiatu, cechują się ponadto kobiety niż mężczyźni.

Tabela 8.13. Gotowość do migracji

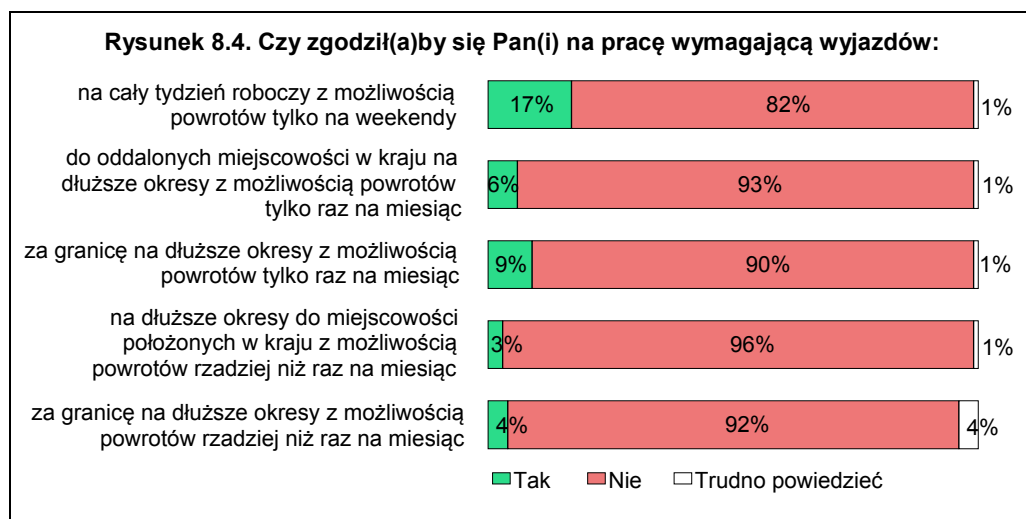
Jak ocenił(a)by Pan(i) swoją ogólną gotowość do przeniesienia się do innej miejscowości, aby tam mieszkać i pracować przynajmniej przez pewien czas?	Gotowość	Brak gotowości
	w procentach	
Na terenie tego samego powiatu	22	78
Poza granice powiatu	22*	78

* Przy czym 18% byłoby gotowe przenieść się do innego powiatu obecnego województwa lubelskiego, 13% do miejscowości znajdującej się obecnie w innym województwie w Polsce, a 7% za granicę.

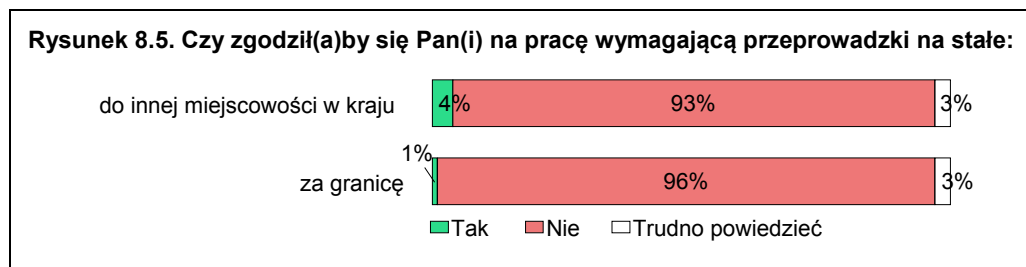
Deklaratywny charakter wyrażanej przez badanych ogólnikowej skłonności do migracji weryfikowany jest jednak negatywnie, kiedy przechodzimy do szczegółów, czyli do hipotetycznego podjęcia pracy wymagającej zamieszkania w innej miejscowości, bez możliwości codziennego dojazdu do domu. Relatywnie wysoki poziom akceptacji (17%) wzbudza jedynie wyjazd na cały tydzień roboczy z możliwością powrotów na weekendy – co zakłada stosunkowo niewielką odległość

miejsca pracy od miejsca zamieszkania. Inne warianty zatrudnienia poza miejscem zamieszkania, wiążące się z rzadszymi pobytami w domu – raz na miesiąc lub jeszcze rzadziej – mają bardzo ograniczone grupy zwolenników. Warto zwrócić uwagę, że nawet praca za granicą wzbudza nieco większą akceptację, jeśli daje możliwość comiesięcznego kontaktu z rodziną, niż gdy pozbawia pracownika tej szansy.

Ogólnie rzecz biorąc, gotowość do podjęcia pracy poza miejscem zamieszkania bez możliwości codziennego dojazdu częściej w porównaniu z innymi wyrażają respondenci młodszy i mieszkańcy miast. Na taką formę zatrudnienia, wiążącą się z rozłąką z rodziną, w większym stopniu wyrażają zgodę mężczyźni niż kobiety.

Ogólnikowe migracyjne deklaracje badanych weryfikuje również negatywnie ich stosunek do podjęcia pracy wymagającej zmiany stałego miejsca zamieszkania. Badani, którzy zdecydowałiby się w takiej sytuacji na przeprowadzkę do innej miejscowości w kraju czy za granicą, stanowią znikomą część. Pomimo krytycznego stosunku do miejscowego rynku pracy, perspektywy związane z zatrudnieniem nie stanowią zatem dla mieszkańców powiatu bialskiego wystarczającego motywu do zmiany miejsca zamieszkania.

Dodatkowym potwierdzeniem ograniczonej mobilności mieszkańców powiatu bialskiego są odsetki badanych planujących w bieżącym roku wyjazd do pracy sezonowej w kraju (1%) lub za granicę (3%) – niższe w porównaniu z danymi dla całego województwa (odpowiednio 3% i 6%).

Zadowolenie z miejsca zamieszkania

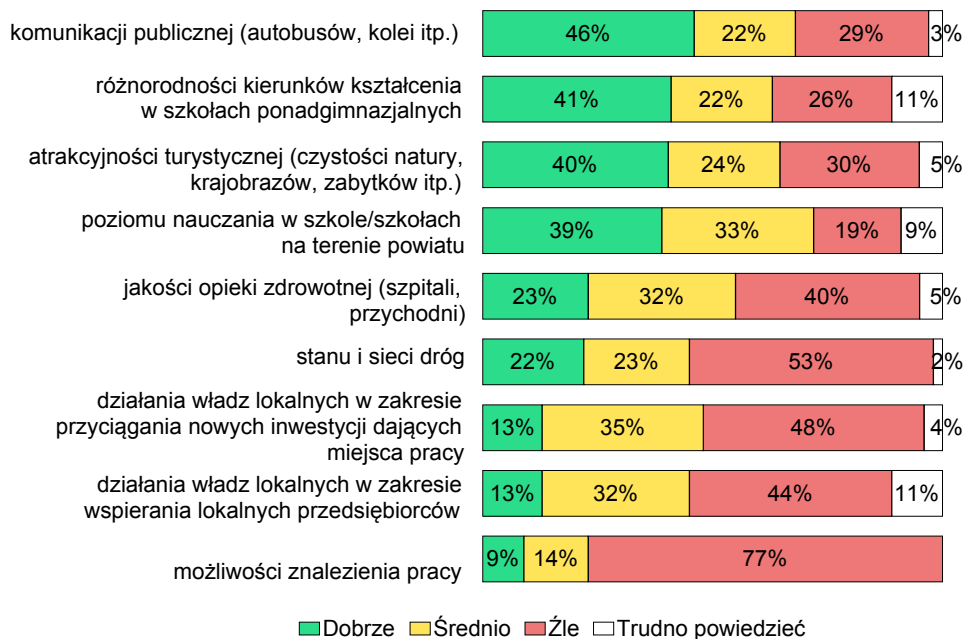
Na tle ogólnych danych dla województwa lubelskiego mieszkańców powiatu bialskiego wyróżnia relatywnie niski poziom zadowolenia z miejscowości i regionu, w których mieszkają. W obydwu przypadkach zadowolenie deklaruje co drugi mieszkaniec powiatu – aż o 20 punktów procentowych mniej niż w województwie ogółem, gdzie oceny pozytywne przekraczają 70%. Należy zatem przypuszczać, że to nie poziom satysfakcji z miejsca zamieszkania jest powodem decydującym o ograniczonej mobilności mieszkańców powiatu i ich niechęci do zmiany miejsca zamieszkania.

Tabela 8.14. Zadowolenie z własnej miejscowości i regionu

Zadowolenie:	Zadowoleni	Ani zadowoleni, ani niezadowoleni	Niezadowoleni
	w procentach		
– z miejscowości, w której się mieszka	51	38	11
– z regionu, w którym się mieszka	55	36	9

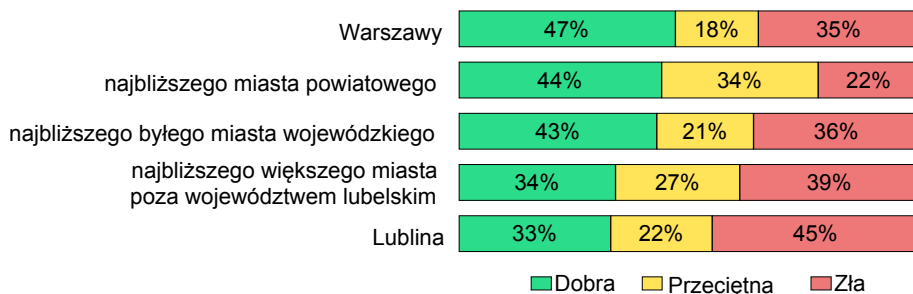
W ocenie szczegółowej relatywnie najwyższe noty powiat uzyskuje w dziedzinie komunikacji publicznej (choć nie jest to ocena na tyle dobra, aby dojeżdżający do pracy zrezygnowali na jej rzecz z własnych środków transportu), pozytywy przeważają również w odniesieniu do szkolnictwa i atrakcyjności turystycznej regionu. Krytyka mieszkańców koncentruje się natomiast przede wszystkim na rynku pracy – zarówno w aspekcie możliwości znalezienia zatrudnienia, jak i działań władz lokalnych w kierunku przyciągania nowych inwestycji. Zdecydowanie negatywnie oceniane są również infrastruktura drogowa powiatu, poziom wsparcia lokalnej przedsiębiorczości oraz jakość opieki zdrowotnej.

Rysunek 8.6. Jak Pan(i) ocenia powiat, na terenie którego Pan(i) mieszka, pod względem:

W kontekście mobilności i skłonności do szukania pracy poza miejscem zamieszkania szczególnego znaczenia nabiera opinia mieszkańców na temat sieci komunikacyjnej łączącej ich z większymi ośrodkami miejskimi.

Rysunek 8.7. Jak ocenił(a)by Pan(i) jakość połączeń, sieć komunikacyjną z tej miejscowości do:

Ogólnie rzecz biorąc, najlepiej oceniana jest sieć połączeń do najbliższego miasta powiatowego – w tym przypadku odsetek ocen pozytywnych dwukrotnie przewyższa

oceny negatywne. Należy przy tym pamiętać, że za określeniem „miasto powiatowe” nie zawsze kryje się Biała Podlaska – dla peryferyjnie położonych miejscowości powiatu bialskiego najbliższym miastem powiatowym może bowiem być np. Radzyń Podlaski czy Parczew (czego nie można stwierdzić z całą pewnością na podstawie naszych danych).

Na szczególną uwagę zasługuje porównanie opinii na temat połączeń komunikacyjnych z Lublinem i Warszawą. Peryferyjnie położony powiat bialski jest niejako „odwrócony” od swojego miasta wojewódzkiego. Odległość dzieląca dwa miasta powiatu będące węzłami komunikacyjnymi – Międzyrzec Podlaski i Terespol (a także stolicę – Białą Podlaską) – od Lublina i Warszawy jest zbliżona, lecz o ile z Lublinem łączy je jedynie komunikacja autobusowa, o tyle do Warszawy dojechać można zarówno autobusem, jak i pociągiem. W powiecie nie ma (i nigdy nie było) połączenia kolejowego ze stolicą województwa, natomiast do Warszawy – nawet po wprowadzonych przez koleje w ostatnich latach ograniczeniach liczby połączeń – kursuje w ciągu doby wiele pociągów, w tym kilka bezpośrednich (przez powiat przebiega linia kolejowa o znaczeniu europejskim – E20). Jeśli dodać do tego większą atrakcyjność Warszawy w porównaniu z Lublinem w kontekście rynku pracy, wydaje się, że naturalnym kierunkiem ewentualnych migracji zarobkowych w powiecie jest raczej kierunek zachodni niż południowy.

Zadowolenie z różnych sfer życia osobistego

Na zakończenie warto wspomnieć o ogólnym samopoczuciu mieszkańców powiatu bialskiego, wyrażającym się w deklarowanym poziomie zadowolenia z różnych aspektów życia.

Tabela 8.15. Zadowolenie z różnych aspektów życia

W jakim stopniu jest Pan(i) zadowolony(a) z różnych sfer swojego życia?	Średnia*
Stosunki z rodziną	4,60
Stosunki z sąsiadami	4,30
Atmosfera w pracy (koledzy)**	3,82
Stabilność zatrudnienia**	3,64
Zawód/zajęcie/praca	3,53
Warunki pracy**	3,48
Koszty mieszkania	3,06
Płaca/dochody	2,43
Ogólny indeks zadowolenia z życia	3,71

* Średnia na 5-punktowej skali, na której 1 oznaczało „bardzo niezadowolony(a)”, a 5 – „bardzo zadowolony(a)”.

** Swoje zadowolenie z tych aspektów życia oceniali tylko respondenci pracujący stale lub dorywczo.

Respondenci są najbardziej zadowoleni z rodzinno-towarzyskich aspektów życia; dotyczy to również pracy zawodowej, w której najbardziej cenią sobie kolegów. Relatywnie wysoki poziom satysfakcji ze stabilności zatrudnienia przy jednoczesnym najniższym stopniu zadowolenia z płacy, w połączeniu z omówioną wcześniej niechęcią do migracji zarobkowej wiele mówi o priorytetach mieszkańców powiatu, jeśli chodzi o zatrudnieniu.

Ogólnie rzecz biorąc, średni poziom zadowolenia z życia mieszkańców powiatu bialskiego zbliżony jest do średniego poziomu zadowolenia mieszkańców województwa lubelskiego (ogólny indeks zadowolenia z życia dla całego województwa wynosi 3,81).

Podsumowanie

Mieszkańcy powiatu bialskiego są społeczeństwem tradycyjnym, przywiązanym do miejsca zamieszkania i zatrudnienia. Charakteryzuje ich niska skłonność do migracji, w tym zarobkowej, zwłaszcza jeśli przekracza ona granice powiatu. Cechy te, wyróżniające powiat bialski na tle województwa, mogą być pochodną niskiego poziomu urbanizacji – osobom zatrudnionym w sektorze rolniczym, które stanowią większość wśród mieszkańców, trudniej jest zapewne rozważać kwestię zmiany miejsca pracy czy wręcz migracji zarobkowej. W powiecie mamy jednak do czynienia z pewną niejednorodnością opinii i postaw – mieszkańcy miast, zwłaszcza młodszy i lepiej wykształceni, stanowią grupę wyróżniającą się zdecydowanie większą mobilnością i gotowością do podejmowania wyzwań w poszukiwaniu lepszych warunków zatrudnienia poza swoim miejscem zamieszkania.

Rozdział 9

Mobilność a rynek pracy w powiecie parczewskim

Powiat parczewski leży w środkowo-wschodniej części województwa lubelskiego. Teren powiatu obejmuje: gminę miejsko-wiejską Parczew (jedyne miasto) oraz 6 gmin wiejskich, zajmując łącznie obszar 952 km² zamieszkiwany przez 35 921 mieszkańców.

Powiat jest słabo zaludniony – tylko 38 osób na 1 km² wobec średniej 86 dla województwa. Wskaźniki demograficzne są w powiecie parczewskim niższe niż w całym województwie: zarówno skala ujemnego przyrostu naturalnego, jak i salda migracji świadczą o tendencji do zmniejszania się liczby mieszkańców. W 2009 roku współczynnik przyrostu naturalnego w powiecie parczewskim, w porównaniu z 2008 rokiem, poprawił się (z -2,40 do -0,79), poprawiło się także saldo migracji stałej na 1000 mieszkańców (z -4,09 do -3,15), ale nadal mają one wartość ujemną i są niższe niż w całym województwie (w 2009 roku w Lubelskiem współczynnik przyrostu naturalnego wynosił -0,34, a saldo migracji -1,92).

Tabela 9.1. Charakterystyka powiatu na tle województwa

	Województwo lubelskie	Powiat parczewski
Odsetek ludności w miastach	46,5	28,1
Struktura demograficzna		
Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	59	63
Przyrost naturalny na 1000 ludności	-0,19	-2,40
Saldo migracji stałej na 1000 ludności	-2,04	-4,09
Rynek pracy		
Stopa bezrobocia I (czerwiec 2010)	12,0%	14,1%
Odsetek osób pracujących w sektorze rolniczym	43,3	60,5

Źródła: Opracowanie własne na podstawie danych z 2008 roku zaczerpniętych z Urzędu Statystycznego i Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Lublinie (zob. przypis pod tabelą 2.1.).

Powiat parczewski ma charakter zdecydowanie rolniczy – w tym sektorze pracuje ponad połowa zatrudnionych – o 17 punktów procentowych więcej w porównaniu z całym województwem. Współczynnik urbanizacji jest niższy niż w całym województwie – w mieście mieszka co czwarty mieszkaniec powiatu.

Wskaźnik obciążenia demograficznego, czyli odsetek ludności w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym, jest w powiecie parczewskim wyższy niż w całym województwie.

W badaniu obejmującym powiat parczewski wzięły udział 104 osoby w wieku produkcyjnym¹. W tej grupie przeważają mężczyźni – 54%, kobiet jest 46%.

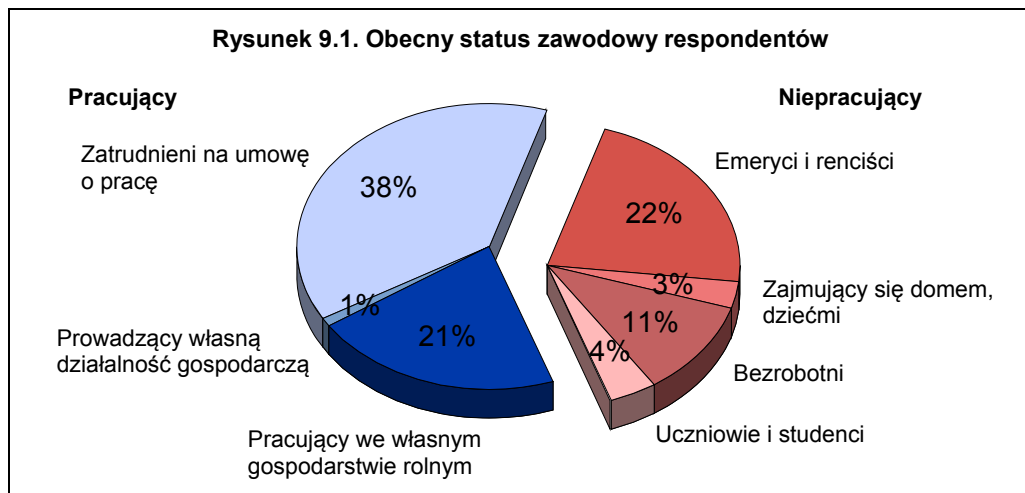
Nieco ponad połowę badanych stanowią osoby w wieku 18–44 lata, definiowane jako mobilne (52%). Respondentów starszych, czyli w przedziale wiekowym 45–64 dla mężczyzn oraz 45–59 lat dla kobiet, jest mniej (48%).

Wśród badanych w wieku produkcyjnym przeważają osoby z wykształceniem średnim (37%) i zasadniczym zawodowym (35%). Prawie trzykrotnie mniej jest respondentów posiadających wykształcenie wyższe (13%). Podobny odsetek ma wykształcenie podstawowe (14%).

W próbie objętej badaniem zdecydowanie dominują mieszkańcy wsi – 70% wobec 30% zamieszkałych w mieście.

Charakterystyka aktywności zawodowej

Pracujących jest 60% mieszkańców powiatu w wieku produkcyjnym. Ponad połowa z nich jest zatrudnionych na umowę o pracę, a co trzecia osoba pracuje we własnym gospodarstwie rolnym. Liczba przedsiębiorców prowadzących własną działalność gospodarczą jest znikoma.

Wśród niepracujących (40%) dominują emeryci i renciści (połowa). Osób deklarujących się jako bezrobotni jest nieco mniej niż w skali całego województwa – (na Lubelszczyźnie 14% respondentów deklaruje, że jest osobą bezrobotną).

¹ Wprawdzie całkowita liczebność próby jest bardzo duża (N = 3000), jednak po podziale na powiaty i wyodrębnieniu w nich pewnych kategorii społecznych liczebność tych kategorii w niektórych przypadkach okazuje się niewielka. W związku z tym te z podanych wskaźników, które opierają się na małych liczebnościach, należy traktować ostrożnie.

Większość bezrobotnych pozostaje bez pracy krócej niż rok. Trzy czwarte bezrobotnych jest zarejestrowanych w powiatowym urzędzie pracy.

Charakterystyka osób pracujących

Struktura zawodowa pracujących odzwierciedla specyfikę powiatu. Największą grupą zawodową są rolnicy (35%). Relatywnie liczni są robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy (14%), robotnicy niewykwalifikowani i pracownicy przy pracach prostych w usługach (13%), specjaliści (12% – w przeważającej części są to nauczyciele), pracownicy biurowi (11%). Mniej licznie są reprezentowani technicy i inny średni personel (8%) oraz pracownicy usług osobistych i sprzedawcy (5%). Najmniej liczną grupą są operatorzy oraz monterzy maszyn i urządzeń (2%) oraz wyżsi urzędnicy i kierownicy (2%).

Znakiem czasu jest wysoki odsetek osób pracujących na własny rachunek. Jest ich tyle samo co pracujących na podstawie umowy o pracę na czas nieokreślony. Co piąty zatrudniony nie ma ustabilizowanej sytuacji i pracuje na czas określony, na zlecenie itp.

Tabela 9.2. Forma zatrudnienia (N = 63)

Czy Pana(i) obecna praca to praca:	Odsetek badanych
– na umowę o pracę na czas nieokreślony	40
– na własny rachunek	39
– na umowę innego typu (na czas określony, o dzieło, ustną)	21

Większość pracuje powyżej 40 godzin tygodniowo, czyli ponad 8 godzin dziennie (66%), co czwarty zatrudniony pracuje ustawowe 40 godzin (25%), co dziesiąty – poniżej 40 godzin (9%).

Większość ma długi staż pracy w jednej firmie/institucji. Ponad połowa (54%) pracuje w obecnym miejscu pracy ponad 10 lat, w tym co trzeci ponad 20 lat (35%). Jest też stosunkowo liczna grupa pracujących krócej niż 2 lata (21%). Niezbyt długi staż pracy w obecnym miejscu pracy ma co czwarty respondent (25% pracuje od 2 do 10 lat).

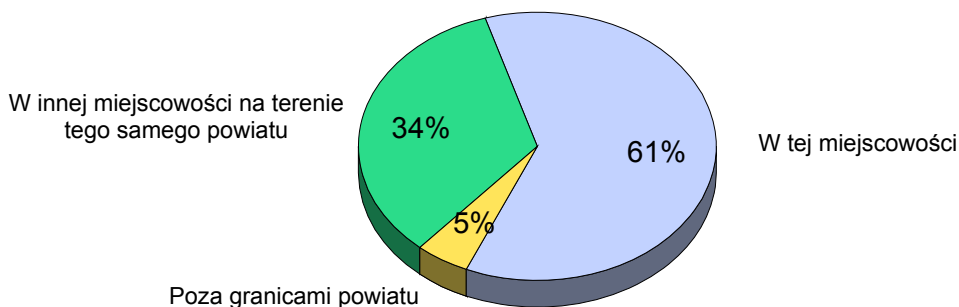
Mobilność przestrzenna (dojazdy do pracy)

Można powiedzieć, że osoby pracujące cechuje względna mobilność w granicach powiatu – co trzecia jest zatrudniona w innej miejscowości niż mieszka. Skala dojazdów do pracy poza granice powiatu jest niewielka.

W innej miejscowości na terenie tego samego powiatu najczęściej pracują respondenci młodszy, czyli w wieku 18–44 lata (49%), osoby z wykształceniem zasad-

niczym zawodowym (43%), mieszkańcy wsi (40%). Natomiast w większości przypadków w tej samej miejscowości, w której mieszkają, pracują osoby w wieku 45–64 lata (78%), mieszkańcy miast (74%) oraz kobiety (67%).

Rysunek 9.2. Gdzie znajduje się miejsce pracy w stosunku do miejsca zamieszkania respondenta? (N = 63)

Przeciętny czas dojazdu do pracy i liczba kilometrów do przejechania świadczą o tym, że miejsce zatrudnienia nie jest odległe od miejsca zamieszkania. Zdecydowana większość dojeżdżających podróżuje własnym środkiem transportu (71%).

Tabela 9.3. Charakterystyka dojazdów do pracy (N = 24)

Charakterystyka dojazdów do pracy osób, których miejsce pracy znajduje się w innej miejscowości	Średnia trymowana
Przeciętny łączny czas dojazdu do pracy ze stałego miejsca zamieszkania	18,63 min
Odległość między stałym miejscem zamieszkania i miejscem pracy	15,88 km

Praca poza miejscem zamieszkania jest traktowana przez zdecydowaną większość dojeżdżających jako konieczność – gdyby było to możliwe, respondenci woleliby pracować w tej samej miejscowości, w której mieszkają. Niestety, znalezienie w niej pracy podobnej co do zawodu, zakresu obowiązków i wynagrodzenia jest na ogół niemożliwe.

Tabela 9.4. Preferencje dotyczące miejsca pracy (N = 24)

Gdyby miał(a) Pan(i) taką możliwość, to czy wolał(a)by Pan(i) pracować w miejscowości, w której mieszka Pan(i) na stałe, czy też nie?	Odsetek badanych
Tak	71
Nie	20
Trudno powiedzieć	9

Tabela 9.5. Ocena rynku pracy w miejscu zamieszkania wśród osób dojeżdżających do pracy (N = 24)

Czy, Pana(i) zdaniem, znalezienie w Pana(i) stałym miejscu zamieszkania:	Byłoby możliwe	Byłoby praktycznie niemożliwe
	w procentach	
– pracy podobnej co do zawodu, zakresu obowiązków do obecnie wykonywanej	17	83
– pracy z podobnym wynagrodzeniem	17	83

Charakterystyka osób niepracujących

W grupie niepracujących przeważają mieszkańcy wsi (72%), mężczyźni (60%), osoby w wieku 45–64 lata (54%), legitymujący się wykształceniem zasadniczym zawodowym (41%).

Tabela 9.6. Osoby niepracujące

	Odsetek badanych
Ogółem	40
Które deklarują, że gotowe są podjąć pracę w ciągu tygodnia	16
Które deklarują, że gotowe są podjąć pracę w ciągu tygodnia oraz w ciągu ostatnich 4 tygodni aktywnie poszukiwały pracy	9

Znacząca część niepracujących deklaruje, że jest gotowa podjąć pracę w ciągu tygodnia (39% wśród niepracujących – to 16% w całej badanej grupie), w tym co piąty wykazywał jakąś aktywność w tym względzie, to znaczy w ciągu 4 tygodni tej pracy rzeczywiście poszukiwał (21%).

Najczęściej poszukiwano pracy za pośrednictwem rodziny i znajomych (22%) i przez powiatowy urząd pracy (20%). Niektórzy zamieszczali własne ogłoszenia lub odpowiadali na ogłoszenia o pracy (17%), sporadycznie podejmowano starania o rozpoczęcie własnej działalności gospodarczej (5%).

Co trzecia niepracująca osoba sądzi, że mogłaby znaleźć odpowiednią dla siebie pracę w miejscu zamieszkania (30%), natomiast zdecydowana większość jest zdania, że to praktycznie niemożliwe (70%).

Prawie wszyscy niepracujący mają za sobą jakieś doświadczenia zawodowe; nigdy nie pracowała zarobkowo tylko niewielka grupa. Ponad połowa obecnie niepracujących była kiedyś zatrudniona w tej samej miejscowości, w której mieszka. Co piąty niepracujący to migrant, czyli osoba, która mieszkała i pracowała w innej miejscowości niż obecnie.

Wysoki odsetek osób kiedyś pracujących w grupie obecnie niepracujących (92%) oraz stosunkowo wysoki odsetek osób gotowych podjąć pracę w ciągu tygodnia (39%) wskazuje na pewien potencjał migracyjny.

Tabela 9.7. Ostatnie miejsce pracy a miejsce zamieszkania (N = 41)

Niepracujący, którzy:	Odsetek badanych
– nigdy nie pracowali zarobkowo	8
– pracowali i mieszkali w tej samej miejscowości co obecnie	54
– dojeżdżali do pracy do innej miejscowości	18
– pracowali i mieszkali w innej miejscowości niż obecnie	20

Sklonność do dojazdów osób pracujących i niepracujących

Większość pracujących wybiera, można powiedzieć, pewną stabilizację – oferta lepiej płatnej pracy skusiłaby mniejszość, nawet jeśli byłaby to praca w tej samej miejscowości. W tej sytuacji nie dziwi, że osoby pracujące nie mają też większej motywacji do radykalnej zmiany, czyli do podjęcia pracy poza granicami powiatu. Generalnie bardziej skłonne do przyjęcia pracy poza granicami powiatu są osoby w wieku 18–44 lata, mieszkańcy wsi i osoby z wykształceniem średnim.

Tabela 9.8. Skłonność do dojazdów osób pracujących (N = 63)

Gdyby otrzymał(a) Pan(i) ofertę lepiej płatnej pracy, to czy przyjął(ę)by ją Pan(i), czy też nie?	Tak	Nie	Trudno powiedzieć
	w procentach		
W tej miejscowości	44	56	0
W innej miejscowości na terenie tego samego powiatu	35	62	3
Poza granicami powiatu	16*	79	5

* Przy czym 16% przyjąłoby ofertę pracy w innym powiecie obecnego województwa lubelskiego, 4% w miejscowości znajdującej się obecnie w innym województwie w Polsce, a 2% za granicą.

Bardziej otwarci na możliwość podjęcia nowej pracy poza miejscem zamieszkania są ci, którzy już obecnie pracują w innej miejscowości, niż mieszkają. Wśród nich ponad połowa (57%) jest gotowa do przyjęcia oferty lepiej płatnej pracy w innej miejscowości w granicach powiatu, a prawie jedna trzecia – poza granicami powiatu (29%).

W grupie osób mieszkających i pracujących w tej samej miejscowości skłonnych do podjęcia lepiej płatnej pracy w innej miejscowości w granicach powiatu jest dwukrotnie mniej (23%), a poza granicami powiatu – trzykrotnie mniej (10%).

Zupełnie inne tendencje obserwuje się w grupie osób niepracujących, którzy byliby gotowi podjąć pracę w ciągu tygodnia. Zdecydowana większość, co oczywiste, przyjąłaby ofertę pracy w miejscowości, w której mieszka, ale wielu przyjąłoby też ofertę pracy poza granicami powiatu, w tym co czwarty – za granicą.

Potwierdza to hipotezę, że w niepracujących mieszkańcach powiatu w wieku produkcyjnym tkwi znaczny potencjał migracyjny.

Tabela 9.9. Skłonność do dojazdów osób niepracujących, ale gotowych podjąć pracę w ciągu tygodnia (N = 16)

Gdyby otrzymał(a) Pan(i) ofertę pracy, to czy przyjął(ę)by ją Pan(i), czy też nie?	Tak	Nie	Trudno powiedzieć
	w procentach		
W tej miejscowości	88	12	0
W innej miejscowości na terenie tego samego powiatu	68	32	0
Poza granicami powiatu	63*	31	6

* Przy czym 43% przyjęłoby ofertę pracy w innym powiecie obecnego województwa lubelskiego, 45% w miejscowości znajdującej się obecnie w innym województwie w Polsce, a 25% za granicą.

W grupie osób niepracujących, ale gotowych podjąć pracę w ciągu tygodnia, większość, niezależnie od płci, wykształcenia, miejsca zamieszkania, przyjąłaby ofertę pracy poza granicami powiatu. Istotną barierą jest wiek: o ile w grupie niepracujących 18–44-latków pracę poza granicami powiatu podjęłaby zdecydowana większość (71%), o tyle w grupie niepracujących 45–64-latków tendencje są odwrotne.

Osoby obecnie pracujące w dużej mierze cenią sobie wygodę, czyli brak dojazdów. Zdecydowana większość nie zgodziłaby się na pracę, gdyby dojazd przekraczał godzinę w jedną stronę. Niepracujący gotowi podjąć pracę w ciągu tygodnia – odwrotnie – dla większości dojazd nie byłby żadnym problemem, a co czwarty zaakceptowałby dojazd powyżej 2 godzin w jedną stronę.

Tabela 9.10. Skłonność do dojazdów w zależności od czasu ich trwania

Czy zgodził(a)by się Pan(i) na pracę, jeśli czas dojazdu do pracy wynosiłby codziennie:	Odsetki odpowiedzi twierdzących wśród osób, które:	
	pracują (N = 63)	nie pracują, ale gotowe są podjąć pracę w ciągu tygodnia (N = 16)
– 0,5–1 godziny w jedną stronę	49	82
– 1–2 godziny w jedną stronę	22	64
– powyżej 2 godzin w jedną stronę	5	27

Mobilność związana z nauką

Mobilność mieszkańców powiatu zaznaczyła się już na etapie edukacji. Odsetek osób, które zdobyły wykształcenie, nie opuszczając swojego miejsca zamieszkania, trzeba ocenić jako niewysoki. Większość zakończyła naukę w szkołach znajdujących się poza miejscowością zamieszkania, w tym co trzecia osoba przeniosła się do tej miejscowości.

Tabela 9.11. Dojazdy do szkoły, w której zdobyto najwyższy poziom wykształcenia

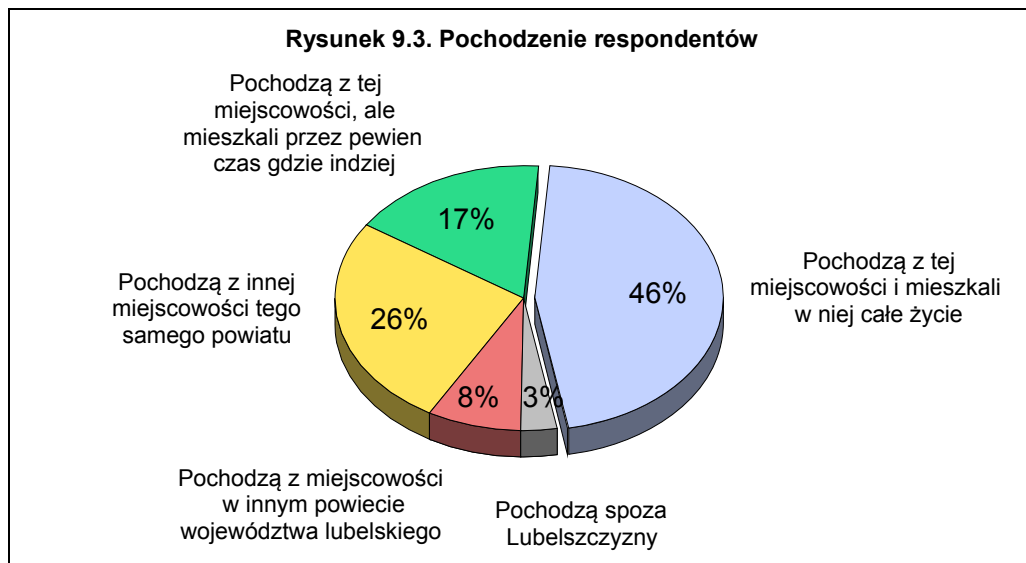
Osoby, które:	Odsetek badanych
– uczyły się w miejscowości swojego zamieszkania	18
– przeniosły się do miejscowości, w której była szkoła	35
– dojeżdżały do szkoły	47

Najczęściej do szkoły dojeżdżały osoby, które legitymują się średnim wykształceniem (54%), mieszkający na wsi (53%), kobiety (50,0%). Respondenci, którzy skończyli studia wyższe, najczęściej przenieśli się do miejscowości, w której mieściła się uczelnia (55%).

Większość zdobyła swoje wykształcenie, nie przekraczając granic województwa lubelskiego. Należy jednak zaznaczyć, że co dziewiąty mieszkaniec powiatu zakończył swoją edukację w szkole znajdującej się poza granicami Lubelszczyzny (11%).

Skala migracji wewnętrznych i innych

Migranci stanowią 36% mieszkańców powiatu, przy czym większość migracji odbywała się w ramach tego samego powiatu (26%). Osoby mobilne, czyli takie, które w ogóle zmieniały miejscowości zamieszkania, to już ponad połowa mieszkańców powiatu (54%).

W grupie migrantów powodem przeprowadzki do aktualnego miejsca zamieszkania najczęściej były względy rodzinne (50%).

Obecnie w 22% gospodarstw domowych nieobecny jest członek rodziny, częściej z powodu pracy niż edukacji.

Faktyczna i deklarowana skłonność do migracji

Po wejściu Polski do Unii Europejskiej w celach zarobkowych za granicę wyjechał co dziesiąty mieszkaniec powiatu (9%). To nieco niższy odsetek niż wskaźnik dla całego województwa (12%).

Tabela 9.12. Migracje zagraniczne

Czy w okresie od 1 maja 2004 roku, czyli od dnia wejścia Polski do Unii Europejskiej, wyjeżdżał(a) Pan(i) w celach zarobkowych za granicę?	Odsetek badanych
Tak	9
Nie	91

Wskaźnik skłonności do migracji można ocenić jako wysoki – co piąty mieszkaniec powiatu w wieku produkcyjnym deklaruje gotowość przeniesienia się poza granice powiatu.

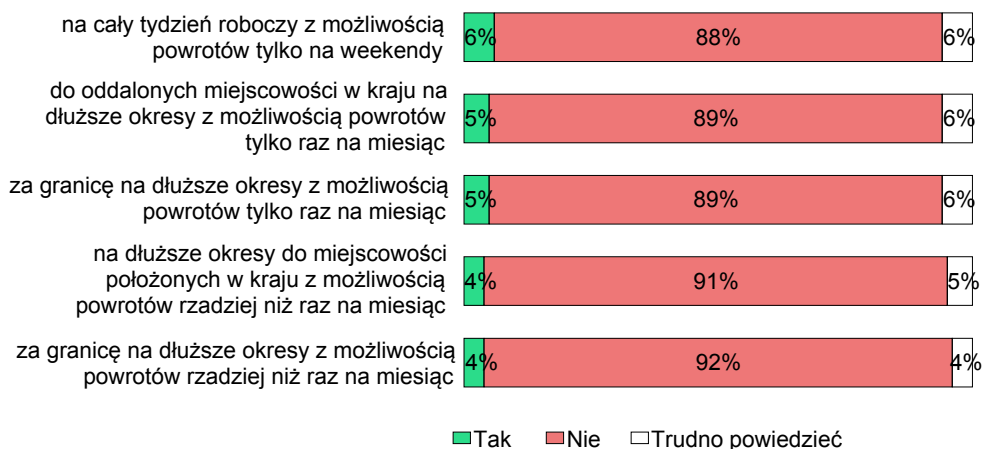
Tabela 9.13. Gotowość do migracji

Jak ocenił(a)by Pan(i) swoją ogólną gotowość do przeniesienia się do innej miejscowości, aby tam mieszkać i pracować przynajmniej przez pewien czas?	Gotowość	Brak gotowości
	w procentach	
Na terenie tego samego powiatu	21	79
Poza granice powiatu	21*	79

* Przy czym 19% byłoby gotowych przenieść się do innego powiatu obecnego województwa lubelskiego, 14% do miejscowości znajdującej się obecnie w innym województwie w Polsce, a 9% za granicę.

Najwięcej chętnych do przeniesienia się poza granice powiatu, aby tam mieszkać i pracować przez pewien czas, jest wśród osób w wieku 18–44 lata (30%), mężczyzn (27%), osób mających wykształcenie wyższe (26%).

Większość badanych odrzuca pracę niepozwalającą na codzienny powrót do domu, lecz potencjał migracyjny, zauważalny na przykładzie innych deklaracji, zaznacza się również w przypadku ofert pracy w dalej położonych miejscowościach, pozwalających jedynie na ograniczony kontakt z rodziną. Co prawda osób gotowych do podjęcia takiej pracy jest niewiele, ale prawie równie liczne są osoby niezdecydowane. Tak więc w sumie – w zależności od preferencji – migrację bierze pod uwagę 4–12% mieszkańców powiatu w wieku produkcyjnym.

Rysunek 9.4. Czy zgodził(a)by się Pan(i) na pracę wymagającą wyjazdów:

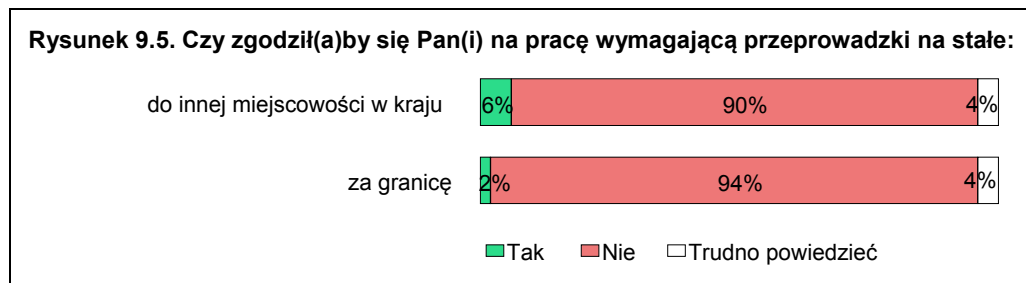
Mniej zainteresowani wyjazdami do pracy do bardziej oddalonych miejscowości są mieszkańcy miast. Ani jeden z badanych nie jest obecnie gotowy do podjęcia pracy wymagającej wyjazdów na cały tydzień roboczy bądź do wyjazdów na dłuższe okresy z możliwością powrotu raz na miesiąc lub rzadziej. Część osób jest niezdecydowana, nie wie, jaką decyzję podjęłaby (w zależności od charakteru wyjazdu jest to od 3% do 10%).

Inaczej jest na wsi. Na pracę wymagającą wyjazdu na cały tydzień roboczy zgodziłoby się 9% mieszkańców wsi. Gdyby w grę wchodziły powroty raz na miesiąc, na taką pracę zgodziłoby się 7% mieszkańców wsi (dotyczy to pracy zarówno w kraju, jak i za granicą), a 6% zgodziłoby się na pracę z możliwością powrotów rzadziej niż raz na miesiąc (dotyczy to pracy zarówno w kraju, jak i za granicą). Jeśli dodać do tego osoby niezdecydowane, to można liczyć się z migracjami obejmującymi 6–13% mieszkańców wsi w wieku produkcyjnym.

W małym stopniu zainteresowane pracą wymagającą krótszej lub dłuższej nieobecności w domu są osoby w wieku 44–64 lata. W każdej z wymienionych sytuacji gotowość do podjęcia takiej pracy wyraża 2% respondentów w tym przedziale wiekowym. Znikoma jest też liczba niezdecydowanych. Młodszy reagują inaczej – skłonnych do podjęcia pracy wymagających wyjazdów na cały tydzień roboczy jest 10% osób w tym wieku (11% jest niezdecydowanych), 6% zgodziłoby się na pracę z możliwością powrotów rzadziej niż raz na miesiąc (zarówno w kraju, jak i za granicą).

Bardziej mobilni są mężczyźni niż kobiety. Odsetek kobiet gotowych do podjęcia pracy w miejscowościach oddalonych od miejsca zamieszkania mieści się w granicach (w zależności od wariantu sytuacji) 2–4%, w przypadku mężczyzn jest on dwukrotnie wyższy.

Chętnych do podjęcia pracy wymagającej przeprowadzenia się za granicę na stałe jest niewielu, mniej niż w skali całego województwa (zgodnie z deklaracjami zgodziłoby się na to 6% mieszkańców Lubelszczyzny). Bardziej atrakcyjną alternatywą jest przeprowadzenie się do innej miejscowości w kraju.

Kolejnym wskaźnikiem mobilności mieszkańców powiatu są ich plany w zakresie wyjazdów do pracy sezonowej w 2010 roku. Do takiej pracy w kraju zamierza wyjechać 6% badanych, a za granicę – 5%. Są to odsetki porównywalne z danymi dla całego województwa (odpowiednio 3% i 6%).

Zadowolenie z miejsca zamieszkania

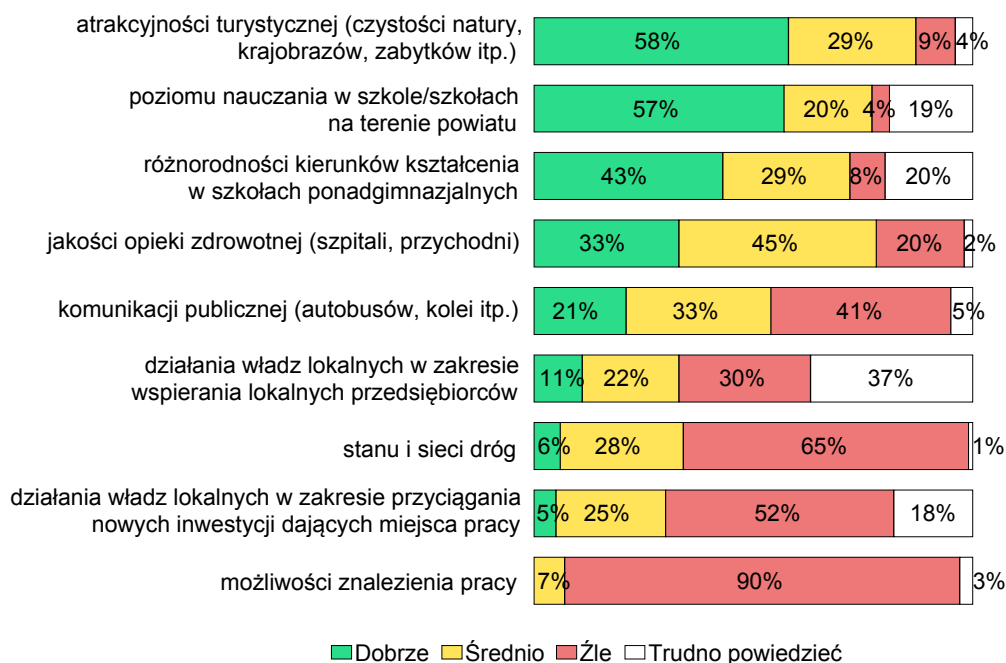
Mieszkańcy powiatu w zdecydowanej większości są zadowoleni z miejscowości i regionu, w których mieszkają – ich poziom zadowolenia jest wyraźnie wyższy niż przeciętna w całym województwie (w Lubelskiem 72% mieszkańców zadowolonych jest z miejscowości zamieszkania, 73% – z regionu).

Tabela 9.14. Zadowolenie z własnej miejscowości i regionu

Zadowolenie:	Zadowoleni	Ani zadowoleni, ani niezadowoleni	Niezadowoleni
	w procentach		
– z miejscowości, w której się mieszka	82	16	2
– z regionu, w którym się mieszka	89	9	2

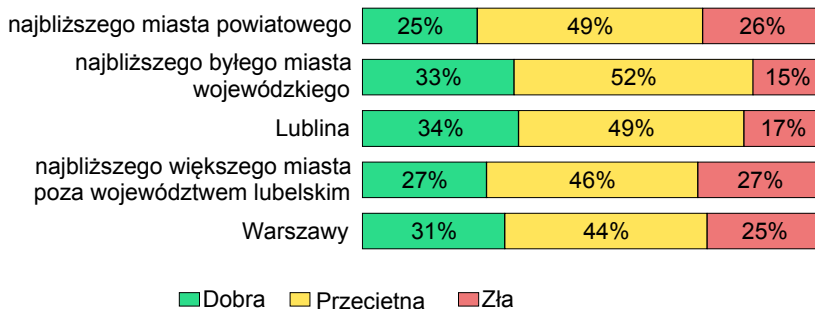
Ponad połowa mieszkańców powiatu parczewskiego jest niezadowolona z działań władz lokalnych w dziedzinie gospodarki i tworzenia nowych miejsc pracy, lecz pod tym względem nie wyróżniają się oni na tle województwa – 51% mieszkańców Lubelszczyzny jest z tego niezadowolona.

Rysunek 9.6. Jak Pan(i) ocenia powiat, na terenie którego Pan(i) mieszka, pod względem:

W powiecie parczewskim fatalnie oceniane są możliwości znalezienia pracy – znacznie gorzej niż w całym województwie (w województwie źle ocenia te możliwości 76% mieszkańców). Podobnie źle jak w całym województwie oceniany jest stan i sieć dróg.

Wielu mieszkańców krytycznie wypowiada się na temat komunikacji publicznej (41%), jakość połączeń – sieć komunikacyjna do najbliższego miasta powiatowego oraz do większych miast położonych poza granicami województwa lubelskiego – jest oceniana jako zła przez co czwartego respondenta.

Rysunek 9.7. Jak ocenił(a)by Pan(i) jakość połączeń, sieć komunikacyjną z tej miejscowości do:

Jednoznacznie pozytywnie przez większość są oceniane tylko atrakcyjność turystyczna regionu oraz poziom nauczania w szkołach na terenie powiatu. Można powiedzieć, że życie codzienne w powiecie parczewskim niesie ze sobą – zdaniem mieszkańców – wiele uciążliwości.

Zadowolenie z różnych sfer życia osobistego

Ocena jakości życia, mierzona ogólnym indeksem zadowolenia, jest w powiecie parczewskim nieco niższa niż w całym województwie (3,81). Mieszkańcy powiatu parczewskiego są zadowoleni z rodziny i z relacji z sąsiadami (średnia powyżej 4), jeśli pracują – to z atmosfery w pracy. Wszystkie pozostałe wskaźniki są zdecydowanie poniżej średniej 4, a największe niezadowolenie budzą płace/dochody (średnia zbliżona do tej w całym województwie – 2,86).

Tabela 9.15. Zadowolenie z różnych aspektów życia

W jakim stopniu jest Pan(i) zadowolony(a) z różnych sfer swojego życia?	Średnia*
Stosunki z rodziną	4,45
Stosunki z sąsiadami	4,21
Atmosfera w pracy (koledzy) **	4,18
Stabilność zatrudnienia**	3,66
Zawód/zajęcie/praca	3,58
Koszty mieszkania	3,51
Warunki pracy**	3,48
Płaca/dochody	2,82
Ogólny indeks zadowolenia z życia	3,77

* Średnia na 5-punktowej skali, na której 1 oznaczało „bardzo niezadowolony(a)”, a 5 – „bardzo zadowolony(a)”.

** Swoje zadowolenie z tych aspektów życia oceniali tylko respondenci pracujący stale lub dorywczo.

To wszystko, co składa się na materialną sferę życia, budzi mniejsze lub większe niezadowolenie. Satysfakcjonujące są związki emocjonalne. Mieszkańcy powiatu parczewskiego doświadczają pewnego rodzaju dysonansu między tymi różnymi aspektami życia osobistego.

Podsumowanie

W powiecie parczewskim jest klimat sprzyjający myśleniu o migracji. Przyczyną są przede wszystkim materialne warunki życia: duże niezadowolenie z płacy/dochodów, przekonanie, że na terenie powiatu nie ma możliwości znalezienia pracy, a władze lokalne niewiele robią, by ten stan rzeczy zmienić. To wszystko przekłada się na ogólny poziom zadowolenia z życia, który w powiecie parczewskim jest niższy niż w całym województwie lubelskim.

Mieszkańcy powiatu okazali się mobilni już na etapie edukacji, większość z nich skończyła szkoły poza miejscem zamieszkania. Tak więc „bycie mobilnym” jest znanym im doświadczeniem. Najbardziej mobilne są osoby niepracujące, z których duża część jest zainteresowana szybkim podjęciem pracy i gotowa na dalsze wyjazdy. To w nich tkwi znaczny potencjał migracyjny.

Rozdział 10

Mobilność a rynek pracy w powiecie radzyńskim

Powiat radzyński należy do słabo zurbanizowanych. Prawie trzy czwarte jego mieszkańców żyje na wsi (73,6%). Udział osób pracujących w rolnictwie jest tutaj wyższy niż w całym województwie lubelskim i wynosi 58,6%.

Poziom bezrobocia w powiecie jest nieco wyższy niż przeciętnie w całym województwie. W czerwcu 2010 roku stopa bezrobocia wyniosła 12,9%.

Powiat radzyński charakteryzuje także większy niż przeciętnie udział ludności w wieku nieprodukcyjnym: na 100 osób w wieku produkcyjnym przypadają 64 osoby w wieku nieprodukcyjnym. Wynika to ze względnie dużego odsetka dzieci i młodzieży w powiecie. Niemniej jednak – mimo nieco większego niż przeciętnie w województwie odsetka dzieci i młodzieży – przyrost naturalny w powiecie radzyńskim jest niższy niż w całym województwie (-0,53).

Powiat radzyński, podobnie jak większość powiatów województwa lubelskiego, należy do rejonów, z których więcej osób wyjeżdża na stałe, niż się w nich osiedla. Saldo migracji stałej na 1000 ludności w 2008 roku wyniosło -2,72 i było większe niż w całym województwie lubelskim.

Tabela 10.1. Charakterystyka powiatu na tle województwa

	Województwo lubelskie	Powiat radzyński
Odsetek ludności w miastach	46,5	26,4
Struktura demograficzna		
Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	59	64
Przyrost naturalny na 1000 ludności	-0,19	-0,53
Saldo migracji stałej na 1000 ludności	-2,04	-2,72
Rynek pracy		
Stopa bezrobocia I (czerwiec 2010)	12,0%	12,9%
Odsetek osób pracujących w sektorze rolniczym	43,3	58,6

Źródła: Opracowanie własne na podstawie danych z 2008 roku zaczerpniętych z Urzędu Statystycznego i Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Lublinie (zob. przypis pod tabelą 2.1.).

W powiecie radzyńskim przebadano 104 osoby w wieku produkcyjnym¹. W badanej próbie 54% stanowili mężczyźni, a 46% – kobiety. Proporcje między osobami w wieku mobilnym (18–44 lata) i niemobilnym (45–59 lat dla kobiet i 45–64 lata dla mężczyzn) były mniej więcej wyrównane (odpowiednio 52% i 48%). Zdecydowaną większą część respondentów stanowili mieszkańcy wsi (71%). Badani istotnie różnili się pod względem poziomu wykształcenia. Stosunkowo najwięcej było osób z wykształceniem średnim (30%). Więcej niż co czwarta badana osoba (27%) miała wykształcenie zasadnicze zawodowe. Niemal tyle samo osób (25%) legitymowało się wykształceniem wyższym. Najmniej liczną grupę (18%) stanowiły osoby z wykształceniem podstawowym.

W porównaniu z ogółem badanych mieszkańców województwa lubelskiego wśród mieszkańców powiatu radzyńskiego większy odsetek stanowiły osoby w wieku niemobilnym oraz mieszkańcy wsi. Byli oni także bardziej niż ogół ludności Lubelszczyzny zróżnicowani pod względem poziomu wykształcenia: stosunkowo dużo było osób z wykształceniem podstawowym i wyższym, względnie mniej z wykształceniem średnim.

Charakterystyka aktywności zawodowej

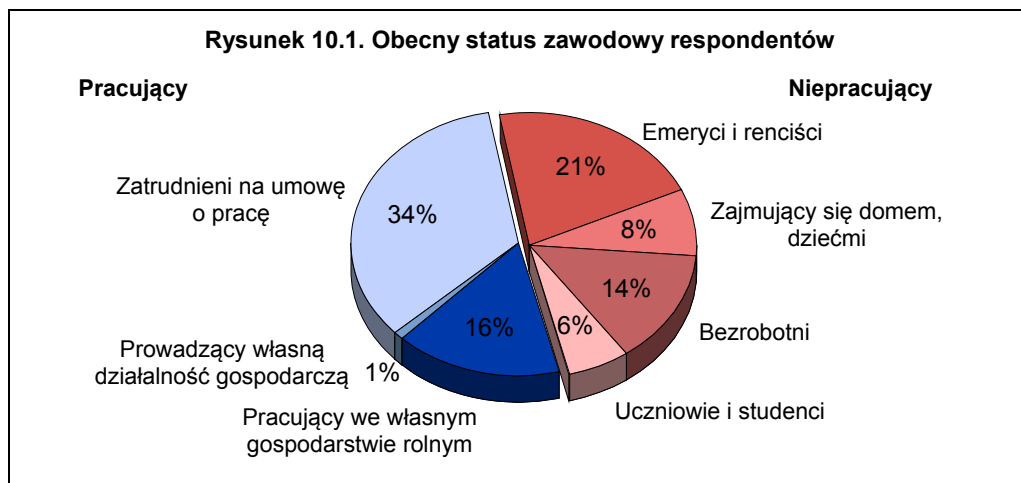
W badanej próbie mieszkańców powiatu radzyńskiego było niemal tyle samo osób pracujących (ogółem 51%), co niepracujących (49%).

Co trzecia badana osoba jest zatrudniona na umowę o pracę (34%). Pracujący we własnym gospodarstwie rolnym stanowią 16% ogółu respondentów. Tylko sporadycznie deklarowano prowadzenie własnej działalności gospodarczej (1%).

Niepracujący to najczęściej emeryci i renciści (21% ogółu badanych). Względnie dużą grupę stanowią bezrobotni (14% badanych mieszkańców powiatu). Mniej osób zajmuje się domem, dziećmi (8%) lub uczy się czy studiuje (6%).

Odsetki osób pracujących i niepracujących w powiecie są dość zbliżone do rejestrowanych w całym województwie. Wśród mieszkańców powiatu proporcjonalnie mniej osób niż w województwie zadeklarowało prowadzenie własnej działalności gospodarczej, wśród niepracujących natomiast stosunkowo więcej niż przeciętnie na Lubelszczyźnie było emerytów i rencistów, a mniej uczniów i studentów.

¹ Wprawdzie całkowita liczebność próby jest bardzo duża (N = 3000), jednak po podziale na powiaty i wyodrębnieniu pewnych kategorii społecznych liczebność tych kategorii w niektórych przypadkach okazuje się niewielka. W związku z tym te z podanych wskaźników, które opierają się na małych liczebnościach, należy traktować ostrożnie.

Rysunek 10.1. Obecny status zawodowy respondentów

Większość osób bezrobotnych (78%) to bezrobotni długotrwale: osoby deklarujące, że od kwietnia 2008 roku były bez pracy dłużej niż rok. Nieco więcej niż co piąty bezrobotny (22%) w badanym okresie pozostawał bez pracy przez czas nieprzekraczający roku.

Większość bezrobotnych (72%) jest zarejestrowana w powiatowym urzędzie pracy.

Charakterystyka osób pracujących

Najliczniejszą grupę zawodową wśród osób pracujących stanowią rolnicy (34%). Licznie reprezentowani są także specjaliści (17%), wśród których najwięcej jest nauczycieli (11% ogółu pracujących). Do najczęściej występujących kategorii zawodowych można zaliczyć także robotników przemysłowych, rzemieślników (13%) oraz operatorów maszyn i urządzeń (12%).

Większość pracujących mieszkańców powiatu radzyńskiego jest zatrudniona na umowę o pracę na czas nieokreślony (62%). Prawie co dwunasty (8%) pracuje na umowę innego typu. Blisko co trzecia osoba (30%) deklaruje, że pracuje na własny rachunek.

Tabela 10.2. Forma zatrudnienia (N = 53)

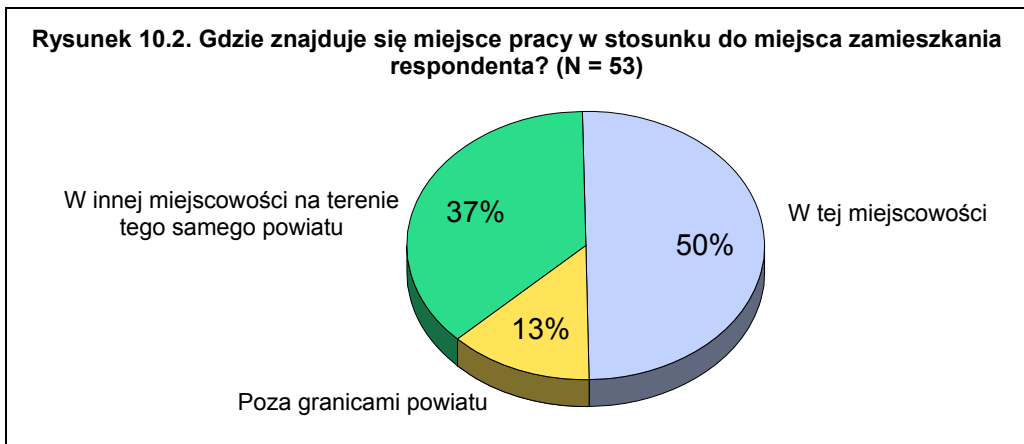
Czy Pana(i) obecna praca to praca:	Odsetek badanych
– na umowę o pracę na czas nieokreślony	62
– na własny rachunek	30
– na umowę innego typu (na czas określony, o dzieło, ustną)	8

Niemal połowa badanych (48%) deklaruje, że w swoim głównym miejscu pracy pracuje więcej niż 40 godzin tygodniowo. Dwie piąte (40%) spędza w pracy 40 godzin w tygodniu. W mniejszym wymiarze niż 40 godzin tygodniowo wykonuje swoją pracę 12% ogółu pracujących.

Ponad dwie piąte pracujących (41%) stanowią osoby z ponaddwudziestoletnim stażem w obecnym miejscu pracy. Niemal równie liczne są grupy pracujących w obecnym miejscu zatrudnienia od 2 do 10 lat (28%) i od 11 do 20 lat (25%). Krócej niż 2 lata pracuje 6% badanych.

Mobilność przestrzenna (dojazdy do pracy)

Niski stopień urbanizacji powiatu radzyńskiego powoduje, że jego mieszkańcy częściej niż przeciętnie w województwie lubelskim są zmuszeni podejmować pracę poza swoim miejscem zamieszkania. Połowa pracujących pracuje w miejscowości, w której mieszka. Więcej niż co trzeci (37%) jest zatrudniony w innej miejscowości na terenie powiatu radzyńskiego. Poza granicami powiatu pracuje 13% pracujących.

W swoim miejscu zamieszkania pracują przede wszystkim mieszkańcy Radzyna Podlaskiego (72%). W trudniejszej sytuacji są mieszkańcy wsi. W swoim miejscu zamieszkania pracuje 42% z nich. Pozostali są na ogół zatrudnieni w innej miejscowości w powiecie radzyńskim (45%), rzadziej poza granicami powiatu (13%).

Istotne znaczenie ma także wiek pracujących. W swoim miejscu zamieszkania pracuje 40% osób w wieku mobilnym i 59% w wieku niemobilnym.

Osoby, których miejsce pracy znajduje się w innej miejscowości, mają do pokonania średnio 18 kilometrów w jedną stronę. Zajmuje im to przeciętnie pół godziny.

Tabela 10.3. Charakterystyka dojazdów do pracy (N = 27)

Charakterystyka dojazdów do pracy osób, których miejsce pracy znajduje się w innej miejscowości	Średnia trymowana
Przeciętny łączny czas dojazdu do pracy ze stałego miejsca zamieszkania	30 min
Odległość między stałym miejscem zamieszkania a miejscem pracy	18 km

Zdecydowana większość osób pracujących poza miejscowością, w której mieszkają, dociera do pracy własnym środkiem transportu (74%).

Praca poza miejscem zamieszkania wynika raczej z konieczności niż z wyboru.

Niemal cztery piąte pracujących w innej miejscowości deklaruje, że gdyby miało taką możliwość, to wołałoby pracować w miejscowości, w której mieszka (79%).

Tabela 10.4. Preferencje dotyczące miejsca pracy (N = 27)

Czy gdyby miał(a) Pan(i) taką możliwość, to czy wołał(a)by Pan(i) pracować w miejscowości, w której mieszka Pan(i) na stałe, czy też nie?	Odsetek badanych
Tak	79
Nie	21
Trudno powiedzieć	0

W ocenie pracujących w innej miejscowości możliwości znalezienia odpowiedniej pracy w miejscu zamieszkania są bardzo ograniczone. W ich niemal zgodnej opinii (85%) znalezienie w miejscu zamieszkania pracy o podobnym charakterze co obecnie wykonywana jest praktycznie niemożliwe. Zdaniem zdecydowanej większości z nich (77%) niewielkie są także szanse na uzyskanie pracy przynoszącej podobne dochody.

Tabela 10.5. Ocena rynku pracy w miejscu zamieszkania wśród osób dojeżdżających do pracy (N = 27)

Czy Pana(i) zdaniem znalezienie w Pana(i) stałym miejscu zamieszkania:	Byłoby możliwe	Byłoby praktycznie niemożliwe
	w procentach	
– pracy podobnej co do zawodu, zakresu obowiązków do obecnie wykonywanej	15	85
– pracy z podobnym wynagrodzeniem	23	77

Charakterystyka osób niepracujących

Jak wspomniano, osoby niepracujące stanowiły niemal połowę badanej próby (49%). Zdecydowanie częściej nie pracują kobiety (60%) niż mężczyźni (40%). Istotną barierą ograniczającą podejmowanie pracy jest niski poziom wykształcenia. W grupie osób z wykształceniem podstawowym – inaczej niż wśród lepiej wykształconych – niepracujący stanowią większość (67%). Nieco więcej niepracujących jest wśród ludności miejskiej (56%) niż wiejskiej (46%).

Tylko niewiele więcej niż co czwarta osoba niepracująca, co stanowi 14% ogółu badanych, deklaruje, że jest gotowa podjąć pracę w ciągu tygodnia. Jeszcze mniej osób deklaruje, że nie tylko są gotowe w najbliższym czasie podjąć pracę, ale w ciągu ostatnich czterech tygodni aktywnie jej poszukiwały (6% ogółu badanych).

Gotowość podjęcia pracy w ciągu tygodnia stosunkowo najczęściej wyrażają osoby w wieku mobilnym (23%) oraz osoby z wykształceniem średnim (22%). W ciągu ostatnich czterech tygodni pracy z zamiarem jej szybkiego podjęcia poszukiwało odpowiednio 11% i 9% z nich.

Tabela 10.6. Osoby niepracujące

	Odsetek badanych
Ogółem	49
Które deklarują, że gotowe są podjąć pracę w ciągu tygodnia	14
Które deklarują, że gotowe są podjąć pracę w ciągu tygodnia oraz w ciągu ostatnich 4 tygodni aktywnie poszukiwały pracy	6

Osoby niepracujące niemal równie często poszukują pracy przez krewnych i znajomych (10%), przez powiatowy urząd pracy (9%) oraz przez zamieszczanie lub odpowiadanie na ogłoszenia o pracy (9%). Mniej popularne jest poszukiwanie pracy bezpośrednio u potencjalnego pracodawcy: w firmach i instytucjach (6%). Na jeszcze inne metody szukania pracy wskazało 4% niepracujących.

Większość osób niepracujących (63%) uważa, że znalezienie odpowiedniej dla nich pracy w ich miejscu zamieszkania jest praktycznie niemożliwe.

Większość niepracujących to osoby, które mają doświadczenie zawodowe. Nigdy nie pracowało tylko 16% z nich.

Niemal dwie piąte spośród niepracujących (38%), charakteryzując swoje ostatnie miejsce pracy, deklaruje, że pracowało i mieszkało w tej samej miejscowości co obecnie. Co czwarta osoba (26%) ostatnio pracowała i mieszkała w innej miejscowości. Co piąta (20%) dojeżdżała do pracy w innej miejscowości.

Tabela 10.7. Ostatnie miejsce pracy a miejsce zamieszkania (N = 51)

Niepracujący, którzy:	Odsetek badanych
– nigdy nie pracowali zarobkowo	16
– pracowali i mieszkali w tej samej miejscowości co obecnie	38
– dojeżdżali do pracy do innej miejscowości	20
– pracowali i mieszkali w innej miejscowości niż obecnie	26

Skłonność do dojazdów osób pracujących i niepracujących

Większość pracujących (70%) byłaby zainteresowana podjęciem lepiej płatnej pracy w tej samej miejscowości. Ponad połowa (59%) przyjąłaby także ofertę lepiej płatnej pracy w innej miejscowości na terenie powiatu radzyńskiego. Zainteresowanie

zatrudnieniem poza granicami powiatu jest już dużo mniejsze (32%). Większość pracujących (67%) nie zdecydowałaby się na pracę poza powiatem, nawet gdyby była ona lepiej wynagradzana niż obecna.

Na lepiej płatną pracę poza powiatem radzyńskim częściej zgodziliby się mężczyźni (42%) niż kobiety (14%). Jest to zrozumiałe, jeśli weźmie się pod uwagę większe z reguły obciążenie kobiet obowiązkami domowymi i rodzinnymi. Częściej niż przeciętnie ofertę pracy poza granicami powiatu przyjęłyby osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym (39%) lub średnim (44%). Co ciekawe, skłonność do dojazdów do pracy poza powiatem osób pracujących będących w wieku mobilnym i niemobilnym jest taka sama.

Tabela 10.8. Skłonność do dojazdów osób pracujących (N = 53)

Gdyby otrzymał(a) Pan(i) ofertę lepiej płatnej pracy, to czy przyjął(ę)by ją Pan(i), czy też nie?	Tak	Nie	Trudno powiedzieć
	w procentach		
W tej miejscowości	70	29	1
W innej miejscowości na terenie tego samego powiatu	59	40	1
Poza granicami powiatu	32*	67	1

* Przy czym 24% przyjęłoby ofertę pracy w innym powiecie obecnego województwa lubelskiego, 14% w miejscowości znajdującej się obecnie w innym województwie w Polsce, a 21% za granicą.

Istotnym czynnikiem określającym gotowość przyjęcia oferty lepiej płatnej pracy jest miejsce obecnego zatrudnienia. Osoby, które pracują w swoim miejscu zamieszkania, rzadziej niż pracujący w innej miejscowości niż ta, w której mieszkają, byłiby skłonni przyjąć ofertę lepszej pracy, nawet jeśli byłaby ona na terenie ich miejscowości. Wynika to po części ze znacznego udziału rolników wśród mieszkańców powiatu radzyńskiego. Zmiana pracy oznaczałaby w ich przypadku konieczność przekwalifikowania się i podjęcia pracy najemnej.

Większość osób niepracujących, ale gotowych podjąć pracę w ciągu tygodnia przyjęłaby ofertę zatrudnienia w tej samej miejscowości (86%) lub w innej miejscowości na terenie powiatu radzyńskiego (79%). Praca poza granicami powiatu i związana z tym konieczność dojazdów jest zdecydowanie mniej atrakcyjna. Ofertę zatrudnienia poza powiatem przyjęłoby dwie piąte niepracujących i gotowych szybko podjąć pracę.

Tabela 10.9. Skłonność do dojazdów osób niepracujących, ale gotowych podjąć pracę w ciągu tygodnia (N = 15)

Gdyby otrzymał(a) Pan(i) ofertę pracy, to czy przyjął(ę)by ją Pan(i), czy też nie?	Tak	Nie	Trudno powiedzieć
	w procentach		
W tej miejscowości	86	6	8
W innej miejscowości na terenie tego samego powiatu	79	6	15
Poza granicami powiatu*	40*	46	14

* Przy czym 40% przyjęłoby ofertę pracy w innym powiecie obecnego województwa lubelskiego, 21% w miejscowości znajdującej się obecnie w innym województwie w Polsce, a 21% za granicą.

Osoby niepracujące, ale gotowe w najbliższym czasie rozpocząć pracę mają nieco mniejsze oczekiwania dotyczące czasu dojazdu do niej niż pracujący, choć różnice między obiema grupami nie są duże. Na pracę wymagającą dojazdu trwającego od pół godziny do godziny zgodziłyby się zarówno większość pracujących (77%), jak i większość niepracujących, ale gotowych szybko podjąć zatrudnienie (87%). Jeśli czas dojazdu wynosiłby od godziny do dwóch godzin, na pracę zdecydowałaby się blisko połowa pracujących (49%) i ponad połowa niepracujących, ale gotowych do jej szybkiego podjęcia (56%). Konieczność dojazdu do pracy powyżej dwóch godzin jest na ogół nie do zaakceptowania, nawet przez osoby niemające pracy i gotowe ją szybko podjąć.

Tabela 10.10. Skłonność do dojazdów w zależności od czasu ich trwania

Czy zgodził(a)by się Pan(i) na pracę, jeśli czas dojazdu do pracy wynosiłby codziennie:	Odsetki odpowiedzi twierdzących wśród osób, które:	
	pracują (N = 53)	nie pracują, ale gotowe są podjąć pracę w ciągu tygodnia (N = 15)
– 0,5–1 godziny w jedną stronę	77	87
– 1–2 godziny w jedną stronę	49	56
– powyżej 2 godzin w jedną stronę	6	13

Mobilność związana z nauką

Zdecydowana większość mieszkańców powiatu radzyńskiego (82%) zdobyła najwyższy poziom wykształcenia w województwie lubelskim. Poza województwem kształciła się niespełna co piąta osoba (18%).

Tylko blisko co czwarty badany (23%) uzyskał najwyższy poziom wykształcenia w miejscowości, w której mieszkał. Osoby, które kształciły się poza miejscem zamieszkania, na ogół dojeżdżały do szkoły (50% ogółu badanych). Więcej niż co czwarta osoba (27%) przeniosła się do miejscowości, w której była szkoła.

Deklaracje w tej kwestii różnicuje przed wszystkim miejsce zamieszkania i wykształcenie. Mieszkańcy Radzynia uzyskali najwyższy poziom wykształcenia

na ogół w miejscu swojego zamieszkania (42%) lub w celu zdobycia wykształcenia przenosili się do innej miejscowości (35%). Mieszkańcy wsi w większości dojeżdżali do ostatniej szkoły (61%).

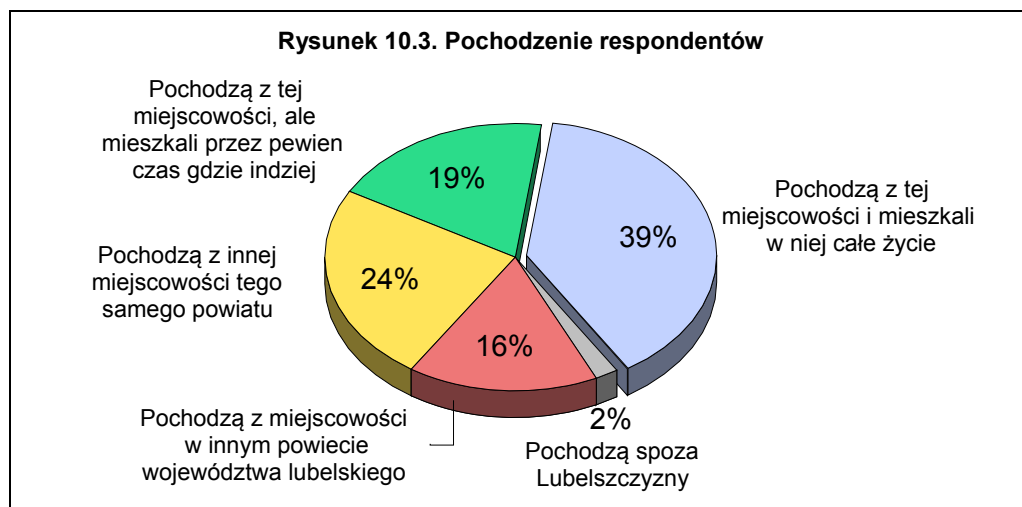
Najbardziej mobilne w okresie nauki były, co oczywiste, osoby z wykształceniem wyższym: większość z nich, ucząc się, mieszkała poza obecnym miejscem zamieszkania (60%). Na drugim biegunie sytuują się osoby z wykształceniem podstawowym, wśród których zbliżony odsetek uczył się w swoim miejscu zamieszkania (47%), co dojeżdżał do szkoły (53%).

Tabela 10.11. Dojazdy do szkoły, w której zdobyto najwyższy poziom wykształcenia

Osoby, które:	Odsetek badanych
– uczyły się w miejscowości swojego zamieszkania	23
– przenieśli się do miejscowości, w której była szkoła	27
– dojeżdżały do szkoły	50

Skala migracji wewnętrznych i innych

Większość ankietowanych mieszkańców powiatu radzyńskiego (82%) pochodzi z jego terenu. Ponad połowa badanych (58%) deklaruje, że wychowała się w miejscowości, w której obecnie mieszka, przy czym blisko dwie piąte (39%) nigdy jej na dłużej nie opuszczało. Z innej miejscowości na terenie tego samego powiatu pochodzi blisko co czwarta osoba (24%). Migranci spoza powiatu na ogół przybyli do obecnego miejsca zamieszkania z innego powiatu w województwie lubelskim (16%). Do rzadkości należą osoby pochodzące spoza Lubelszczyzny (2%).

Osoby, które wychowały się lub przynajmniej przez pewien czas mieszkały w innej niż obecna miejscowości, a więc miały doświadczenia migracyjne, wśród powodów przeprowadzki do obecnego miejsca zamieszkania wymieniają przede wszystkim względy rodzinne (56%). W przypadku blisko co piątej osoby (19%) istotnym powodem osiedlenia się w obecnym miejscu zamieszkania była praca. Niemal co ósma osoba (12%) przeprowadziła się do obecnie zamieszkiwanej miejscowości ze względów mieszkaniowych. Bardzo rzadko zdecydowała chęć podjęcia nauki (3%).

O skali migracji w powiecie może świadczyć odsetek gospodarstw domowych, w których są osoby długotrwale nieobecne. Osoby takie znajdują się w niemal co piątym gospodarstwie domowym (19%). Powodem nieobecności w większości przypadków jest praca (65%), w celach edukacyjnych wyjechało 35% nieobecnych.

Faktyczna i deklarowana skłonność do migracji

Wskaźnik obrazujący doświadczenia związane z migracjami zagranicznymi jest na tle całego województwa lubelskiego dosyć niski. Od momentu przystąpienia Polski do Unii Europejskiej w celach zarobkowych wyjeżdżało za granicę 6% ogółu badanych mieszkańców powiatu radzyńskiego.

Tabela 10.12. Migracje zagraniczne

Czy w okresie od 1 maja 2004 roku, czyli od dnia wejścia Polski do Unii Europejskiej, wyjeżdżał(a) Pan(i) w celach zarobkowych za granicę?	Odsetek badanych
Tak	6
Nie	94

Wskaźniki gotowości do migracji w powiecie radzyńskim kształtują się dość podobnie do całego województwa lubelskiego. Gotowość do przynajmniej czasowego przeniesienia się do innej miejscowości na terenie tego samego powiatu deklaruje 28% mieszkańców powiatu. Do innego powiatu województwa lubelskiego skłonnych byłoby się wyprowadzić 27% badanych. Mniej osób zdecydowałoby się na przeniesienie poza województwo (20%). Stosunkowo najmniej osób skłonnych byłoby przenieść się przynajmniej na jakiś czas za granicę (14%).

Gotowość do migracji różnicuje przede wszystkim wiek. Osoby w wieku mobilnym (18–44 lata) są wyraźnie bardziej skłonne do opuszczenia swojego miejsca zamieszkania niż starsi respondenci. Na przeprowadzkę do innej miejscowości na terenie powiatu radzyńskiego zdecydowałoby się 41% z nich, podczas gdy w grupie osób w wieku niemobilnym zaledwie 14%. Gotowych osiedlić się poza powiatem byłoby odpowiednio 39% i 14% z nich.

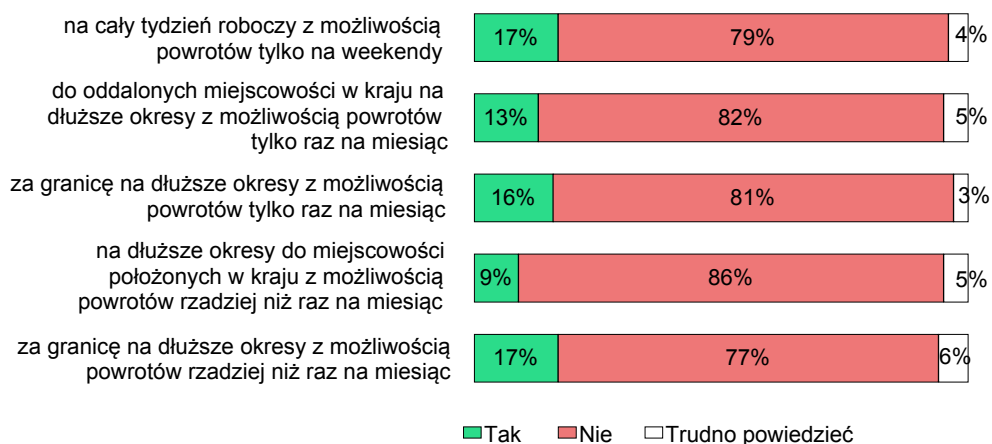
Tabela 10.13. Gotowość do migracji

Jak ocenił(a)by Pan(i) swoją ogólną gotowość do przeniesienia się do innej miejscowości, aby tam mieszkać i pracować przynajmniej przez pewien czas?	Gotowość	Brak gotowości
	w procentach	
Na terenie tego samego powiatu	28	72
Poza granice powiatu	27*	73

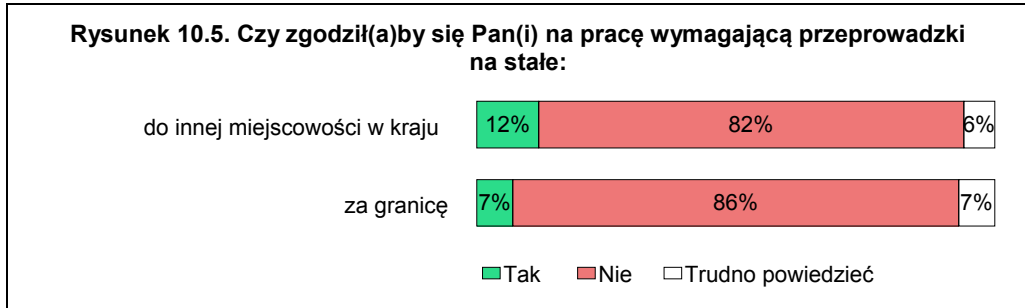
* Przy czym 27% byłoby gotowe przenieść się do innego powiatu obecnego województwa lubelskiego, 20% do miejscowości znajdującej się obecnie w innym województwie w Polsce, a 14% za granicę.

Praca łącząca się z koniecznością regularnych dłuższych nieobecności poza domem byłyby dla zdecydowanej większości badanych nie do zaakceptowania. Mimo to wskaźniki gotowości do podjęcia takiej pracy są w powiecie radzyńskim nieco wyższe niż przeciętnie w województwie. Stosunkowo duża grupa osób zgodziłaby się na pracę poza domem z możliwością powrotów w weekendy (17%). Gdyby praca wymagała dłuższych nieobecności w domu, to bardziej atrakcyjna wydaje się perspektywa wyjazdu za granicę niż praca w oddalonej części kraju. Na pracę wymagającą wyjazdów za granicę na dłuższe okresy z możliwością powrotów do domu raz na miesiąc lub rzadziej zgodziłoby się 16–17% badanych.

Generalnie na pracę łączącą się z koniecznością dłuższych nieobecności poza domem częściej zdecydowałoby się mężczyźni niż kobiety. Zdecydowanie częściej zainteresowanie tego rodzaju pracą deklarowały osoby w wieku mobilnym niż niemobilnym. Dla przykładu, na pracę poza domem z możliwością powrotów w weekendy zgodziłoby się 25% mężczyzn i 8% kobiet; 26% osób w wieku 18–44 lata i 9% badanych w wieku 45–64 lata.

Rysunek 10.4. Czy zgodził(a)by się Pan(i) na pracę wymagającą wyjazdów:

Gotowość do migracji zarobkowej na stałe jest w powiecie radzyńskim większa niż przeciętnie w całym województwie lubelskim. Propozycję pracy wymagającej przeprowadzki do innej miejscowości w kraju przyjęłoby 12% badanych. Na mieszkanie i pracę za granicą zgodziłoby się 7% ankietowanych mieszkańców powiatu.

Zainteresowanie wyjazdem do pracy sezonowej wśród mieszkańców powiatu radzyńskiego jest niske, być może po części z powodu rolniczego charakteru powiatu i możliwości podejmowania prac sezonowych w rolnictwie na miejscu. W momencie realizacji badania wyjazd do pracy sezonowej planowali bardzo nieliczni: 1% w kraju, 3% za granicę.

Zadowolenie z miejsca zamieszkania

Ogólny poziom zadowolenia z miejsca zamieszkania jest wśród mieszkańców powiatu niższy niż przeciętnie na Lubelszczyźnie. Z regionu, w którym żyje, zadowolonych jest dwie trzecie badanych (66%). Niemal tyle samo (64%) deklaruje zadowolenie z miejscowości, w której mieszka.

Tabela 10.14. Zadowolenie z własnej miejscowości i regionu

Zadowolenie:	Zadowoleni	Ani zadowoleni, ani niezadowoleni	Niezadowoleni
	w procentach		
– z miejscowości, w której się mieszka	64	27	9
– z regionu, w którym się mieszka	66	25	9

Powiat radzyński zdecydowanie najlepiej oceniany jest przez swoich mieszkańców za jakość edukacji: przede wszystkim za poziom nauczania w szkołach (52% ocen dobrych) oraz – nieco rzadziej – za różnorodność kierunków kształcenia w szkołach ponadgimnazjalnych (45%). Dobre opinie, szczególnie na tle całego województwa lubelskiego, zbiera jakość opieki zdrowotnej (aż 52% ocen pozytywnych).

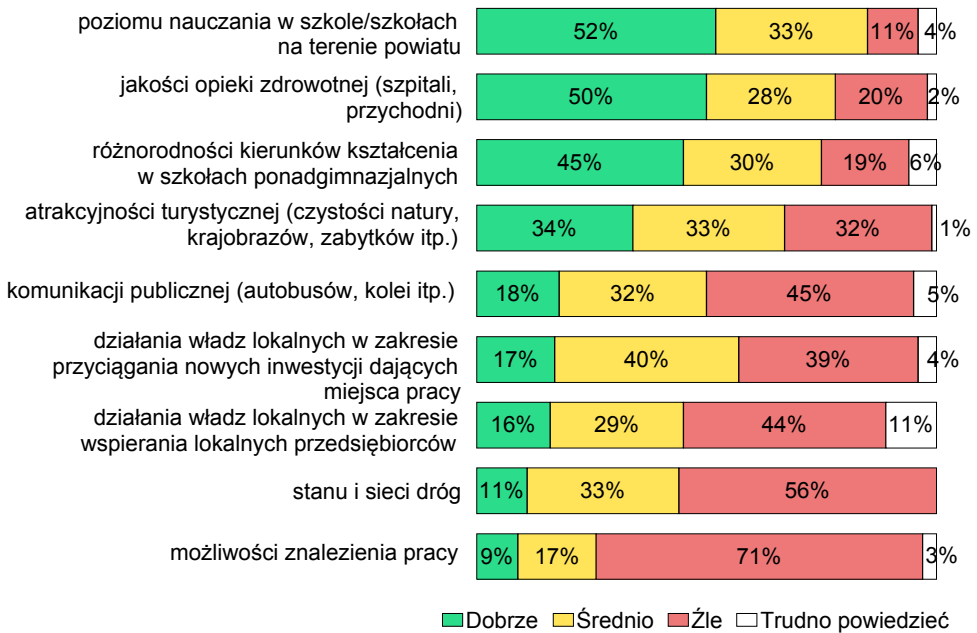
Średnio i gorzej niż przeciętnie w województwie oceniana jest atrakcyjność turystyczna powiatu.

Nienajlepsze – choć i tak lepsze niż średnie dla ogółu powiatów Lubelszczyzny – są oceny działań władz powiatowych w zakresie rozwoju przedsiębiorczości, przy czym w ocenie mieszkańców władze są nieco bardziej skuteczne, jeśli chodzi o przyciąganie nowych inwestycji niż o wspieranie lokalnych przedsiębiorców.

Raczej krytycznie oceniana jest infrastruktura drogowa (56% opinii negatywnych) i komunikacyjna w powiecie (45%). O ile jednak oceny stanu dróg są nieco lepsze niż przeciętnie w całym województwie, o tyle wyraźnie gorsze są oceny komunikacji publicznej. Różnice w opiniach w tej kwestii wynikają zapewne stąd, że powiat radzyński z wyraźną przewagą ludności wiejskiej należy do stosunkowo słabo zurbanizowanych.

Dziedziną, która została najgorzej oceniona przez mieszkańców powiatu (ale także przez mieszkańców całego województwa), jest funkcjonowanie rynku pracy. Prawie trzy czwarte badanych w powiecie radzyńskim (71%) źle ocenia możliwości znalezienia pracy na jego terenie.

Rysunek 10.6. Jak Pan(i) ocenia powiat, na terenie którego Pan(i) mieszka, pod względem:

Istotne znaczenie dla mobilności mają oceny infrastruktury drogowej i komunikacyjnej.

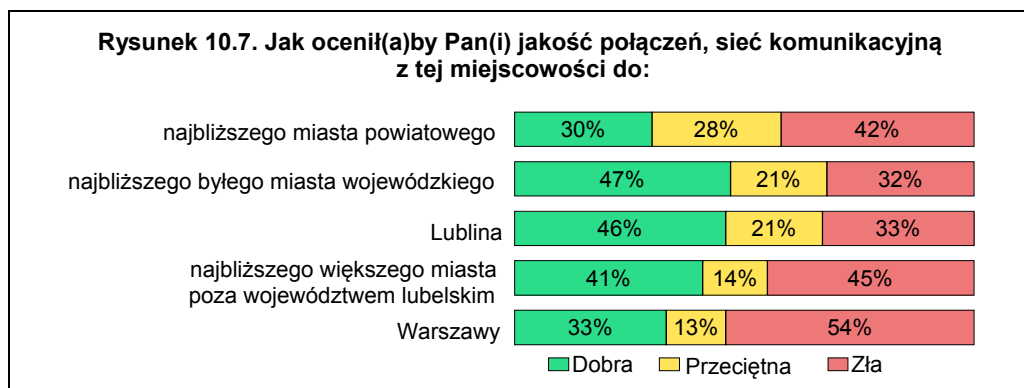
Opinie mieszkańców powiatu radzyńskiego na temat jakości połączeń komunikacyjnych z ich miejscowości są bardziej krytyczne niż opinie ogółu mieszkańców Lubelszczyzny.

Mieszkańcy powiatu radzyńskiego względnie dobrze oceniają jakość połączeń z ich miejscowości do Białej Podlaskiej (dla większości z nich najbliższego byłego miasta wojewódzkiego) oraz do Lublina – w obydwu przypadkach częstsze są oceny pozytywne (46–47%) niż negatywne (32–33%).

Paradoksalnie, gorzej oceniana jest jakość połączeń do miasta powiatowego (42% ocen krytycznych, 30% aprobujących).

Podzielone są oceny jakości połączeń do najbliższego większego miasta poza województwem lubelskim, (a więc – jak należy sądzić – do Siedlec): opinii negatywnych (45%) jest nieznacznie więcej niż pozytywnych (41%).

Stosunkowo najgorzej oceniane są połączenia komunikacyjne do Warszawy: ponad połowa mieszkańców powiatu radzyńskiego (54%) uważa, że są one złe.

Zadowolenie z różnych sfer życia osobistego

Mieszkańcy powiatu radzyńskiego czerpią życiową satysfakcję przede wszystkim z relacji z rodziną i z sąsiadami.

Zadowolenie przynosi im także wykonywana praca lub zajęcie. Pracujący są zadowoleni przede wszystkim z atmosfery w pracy i kolegów. Na ogół pozytywnie oceniają także stabilność zatrudnienia i warunki pracy.

Mieszkańcy powiatu są raczej zadowoleni z kosztów mieszkania.

Stosunkowo najgorzej ocenianym wymiarem spośród badanych dziedzin życia są dochody. Wartość średniej ocen na skali wskazuje, że mieszkańcy powiatu radzyńskiego są średnio zadowoleni z osiągniętych dochodów.

Na podstawie średnich ocen różnych wymiarów życia stworzono ogólny indeks zadowolenia z życia mieszkańców powiatu. Jego wartość wynosi 3,97, a więc znacznie powyżej średniej, na skali od 1 do 5, i jest wyższa niż przeciętna w województwie lubelskim (3,81). Oznacza to, że mieszkańcy powiatu są bardziej zadowoleni z analizowanych aspektów życia niż mieszkańcy Lubelszczyzny ogółem.

Tabela 10.15. Zadowolenie z różnych aspektów życia

W jakim stopniu jest Pan(i) zadowolony(a) z różnych sfer swojego życia?	Średnia*
Stosunki z rodziną	4,56
Stosunki z sąsiadami	4,36
Atmosfera w pracy (koledzy)**	3,91
Zawód/zajęcie/praca	3,77
Stabilność zatrudnienia**	3,75
Warunki pracy**	3,73
Koszty mieszkania	3,72
Płaca/dochody	2,91
Ogólny indeks zadowolenia z życia	3,97

* Średnia na 5-punktowej skali, na której 1 oznaczało „bardzo niezadowolony(a)”, a 5 – „bardzo zadowolony(a)”.

** Swoje zadowolenie z tych aspektów życia oceniali tylko respondenci pracujący stale lub dorywczo.

Podsumowanie

Niski stopień urbanizacji powiatu radzyńskiego (jeden ośrodek miejski) powoduje, że jego mieszkańcy częściej niż przeciętnie w województwie lubelskim są zmuszeni do podejmowania pracy poza swoim miejscem zamieszkania. Konieczność dojazdów do pracy w innej miejscowości wiąże się z negatywną oceną rynku pracy w miejscu zamieszkania. Mając wybór, mieszkańcy powiatu w ogromnej większości woleliby pracować na miejscu, tym bardziej, że połączenia komunikacyjne do najbliższych ośrodków miejskich, w tym do miasta powiatowego, oceniane są gorzej niż przeciętnie wśród mieszkańców Lubelszczyzny. Ograniczenia dotyczące rynku pracy w miejscu zamieszkania powodują, że mieszkańcy powiatu dość wcześnie odchodzą z rynku pracy, o czym świadczy – z jednej strony – duży odsetek osób mających doświadczenie zawodowe, z drugiej zaś – znaczny odsetek emerytów i rencistów wśród osób w wieku produkcyjnym.

Wskaźniki skłonności do migracji nie są niższe, a niekiedy są nawet wyższe niż przeciętne w całym województwie lubelskim. Jest to warte podkreślenia, ponieważ wśród badanych mieszkańców powiatu radzyńskiego znacząco większy odsetek niż w całej badanej populacji mieszkańców Lubelszczyzny stanowiły osoby w wieku niemobilnym. Wiek zaś jest jednym z najistotniejszych czynników determinujących gotowość do migracji. Ludzie w wieku w wieku 18–44 lata są dużo bardziej skłonni do migracji niż osoby starsze.

Rozdział 11

Mobilność a rynek pracy w powiecie włodawskim

Powiat włodawski leży w środkowo-wschodniej części województwa lubelskiego, granicząc z Ukrainą i Białorusią. Teren powiatu obejmuje miasto Włodawę i 7 gmin wiejskich, zajmując łącznie obszar 1256 km² zamieszkiwany przez 42 794 mieszkańców.

Powiat jest słabo zaludniony – tylko 31 osób na 1 km² wobec średniej 86 dla województwa. W demografii powiatu obserwuje się tendencje spadkowe: przyrost naturalny jest ujemny i niższy niż w skali całego województwa, podobnie jest w przypadku salda migracji stałej.

Największy obszar w powiecie zajmują użytki rolne (49%) oraz lasy i grunty zadrzewione (39%; powiat ma jeden z najwyższych współczynników zalesienia), pozostałe grunty i nieużytki stanowią 12%.

Powiat włodawski ma charakter rolniczy – w tym sektorze pracuje ponad połowa zatrudnionych, o 11 punktów procentowych więcej w porównaniu z całym województwem. Współczynnik urbanizacji jest niższy niż w całym województwie – w mieście mieszka co trzeci mieszkaniec powiatu.

Wskaźnik obciążenia demograficznego, czyli odsetek ludności w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym, w powiecie włodawskim jest na takim samym poziomie jak w całym województwie.

Tabela 11.1. Charakterystyka powiatu na tle województwa

	Województwo lubelskie	Powiat włodawski
Odsetek ludności w miastach	46,5	34,0
Struktura demograficzna		
Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	59	58
Przyrost naturalny na 1000 ludności	-0,19	-0,75
Saldo migracji stałej na 1000 ludności	-2,04	-3,94
Rynek pracy		
Stopa bezrobocia I (czerwiec 2010)	12,0%	18,2%
Odsetek osób pracujących w sektorze rolniczym	43,3	54,6

Źródła: Opracowanie własne na podstawie danych z 2008 roku zaczerpniętych z Urzędu Statystycznego i Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Lublinie (zob. przypis pod tabelą 2.1.).

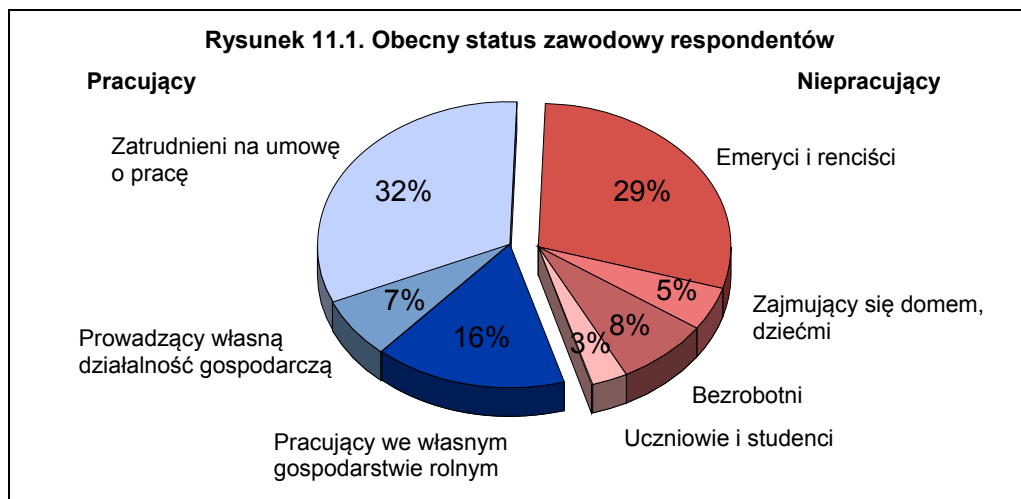
W powiecie włodawskim badaniem objęto 104 osoby w wieku produkcyjnym¹. Ponad połowa respondentów to mężczyźni (53%), natomiast kobiety stanowiły 47%. Mniej niż połowa badanych zaliczała się do kategorii mobilnych zawodowo, zdefiniowanych jako osoby w wieku 18–44 lata (45%). Ponad połowa (55%) to osoby definiowane jako zawodowo niemobilne, co w przypadku mężczyzn oznacza przedział wiekowy 45–64 lata, a w przypadku kobiet 45–59 lat.

Jedna trzecia badanych posiada wykształcenie średnie (34%) i podobnie liczna grupa ma wykształcenie zasadnicze zawodowe (35%). Co piąty respondent (21%) ukończył tylko szkołę podstawową, a co dziesiąty (10%) legitymuje się dyplomem wyższej uczelni.

Wśród badanych przeważają mieszkańcy wsi (64% wobec 36% zamieszkałych w miastach), co jest zgodne z poziomem urbanizacji powiatu.

Charakterystyka aktywności zawodowej

Spośród mieszkańców powiatu w wieku produkcyjnym pracuje nieco ponad połowa (55%), z czego większość na podstawie umowy o pracę. W grupie osób niepracujących (45%) większość stanowią emeryci i renciści (29%).

Osób deklarujących się jako bezrobotne jest niewiele. Wszystkie stwierdzają, że są zarejestrowane w powiatowym urzędzie pracy i że są bezrobotne długookresowo, czyli rok lub dłużej.

¹ Wprawdzie całkowita liczebność próby jest bardzo duża (N = 3000), jednak po podziale na powiaty i wyodrębnieniu w nich pewnych kategorii społecznych liczebność tych kategorii w niektórych przypadkach okazuje się niewielka. W związku z tym te z podanych wskaźników, które opierają się na małych liczebnościach, należy traktować ostrożnie.

Charakterystyka osób pracujących

Najliczniejszą grupą zawodową wśród pracujących mieszkańców powiatu włodawskiego są rolnicy (28%). Relatywnie liczni są technicy i inny średni personel (16%) oraz pracownicy przy pracach prostych, czyli robotnicy niewykwalifikowani lub wykonujący proste prace w usługach (14%). Co dziewiąty pracujący to osoba należąca do kategorii „robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy” (11%). Mniej liczne grupy zawodowe to: wyżsi urzędnicy i kierownicy (9%), pracownicy usług osobistych i sprzedawcy (8%), operatorzy i monterzy maszyn oraz urządzeń (6%), pracownicy biurowi (6%) oraz specjaliści (3%).

Nie dominuje żadna z form zatrudnienia – umowa o pracę na czas nieokreślony oraz praca na własny rachunek występują ze zbliżoną częstotliwością.

Tabela 11.2 Forma zatrudnienia (N = 57)

Czy Pana(i) obecna praca to praca:	Odsetek badanych
– na umowę o pracę na czas nieokreślony	46
– na własny rachunek	40
– na umowę innego typu (na czas określony, o dzieło, ustną)	14

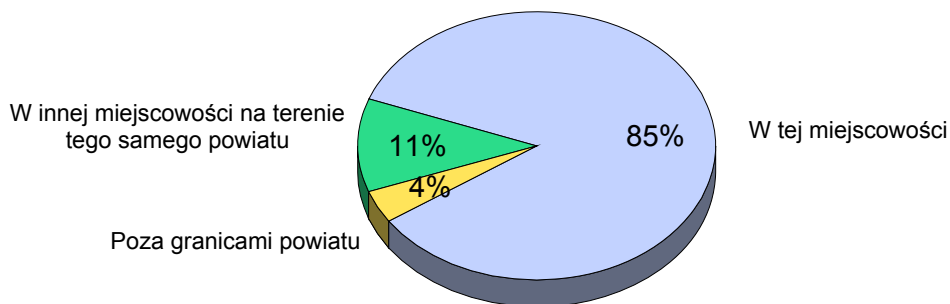
Można powiedzieć, że mieszkańcy powiatu są pracowici, ponieważ większość z nich (61%) pracuje powyżej ustawowych 40 godzin, co trzecia osoba pracuje 40 godzin (30%), nieliczni pracują krócej (8%).

Mieszkańcy powiatu rzadko zmieniają pracę – jedna trzecia w obecnym miejscu pracy pracuje ponad 20 lat (35%), a jedna czwarta – od 11 do 20 lat (25%). Krócej niż 2 lata pracuje w obecnym miejscu pracy 7% respondentów. Pozostali (34%) pracują w tym samym miejscu od 2 do 10 lat.

Mobilność przestrzenna (dojazdy do pracy)

Zdecydowana większość osób pracujących nie dojeżdża do pracy, ponieważ jest zatrudniona w tej samej miejscowości, w której mieszka. Nieliczni pracują w innej miejscowości na terenie tego samego powiatu (sześć osób). Skala dojazdów do pracy poza granice powiatu jest znikoma (w badanej próbie są to tylko dwie osoby).

Rysunek 11.2. Gdzie znajduje się miejsce pracy w stosunku do miejsca zamieszkania respondenta? (N = 57)

Prawie wszystkie osoby zatrudnione w innej miejscowości niż mieszkają, dojeżdżają do pracy samochodem, z czego większość własnym. Na ogół nie są to dalekie dojazdy – w granicach 5–15 kilometrów. Trzy osoby dojeżdżają na dłuższych dystansach – w granicach 30–89 kilometrów.

Dla większości osób praca poza miejscem zamieszkania nie jest wyborem, lecz koniecznością, gdyż gdyby było to możliwe, wołałyby pracować w miejscowości, w której mieszkają. Prawie wszyscy dojeżdżający uważają, że znalezienie w stałym miejscu zamieszkania pracy podobnej do obecnie wykonywanej co do zawodu, zakresu obowiązków, wynagrodzenia jest praktycznie niemożliwe (siedem z ośmiu osób dojeżdżających do pracy).

Charakterystyka osób niepracujących

W grupie respondentów niepracujących większość to osoby w wieku 45–64 lata (67%), mieszkańcy wsi (59%) oraz kobiety (55%). Rzadko są to osoby z wykształceniem wyższym (10%), trzykrotnie częściej z wykształceniem zasadniczym zawodowym (33%) i średnim (30%) bądź podstawowym (26%).

Można przypuszczać, że osoby niepracujące na ogół nie są zainteresowane podjęciem pracy – tylko nieliczni deklarują, że są gotowi podjąć pracę w ciągu tygodnia (siedem osób), a sporadycznie zdarzało się podjęcie aktywnych działań w tym kierunku (1 osoba).

Wśród tych nielicznych gotowych do podjęcia pracy w ciągu tygodnia przeważają mężczyźni, osoby w wieku 18–44 lata, osoby z wykształceniem średnim, mieszkańcy wsi.

Tabela 11.3. Osoby niepracujące

	Odsetek badanych
Ogółem	45
Które deklarują, że gotowe są podjąć pracę w ciągu tygodnia	7
Które deklarują, że gotowe są podjąć pracę w ciągu tygodnia oraz w ciągu ostatnich 4 tygodni aktywnie poszukiwały pracy	1

W licznej grupie osób niepracujących (45% całej badanej grupy) w ciągu ostatnich 4 tygodni poprzedzających badanie tylko jedna osoba podjęła jakiegokolwiek aktywne działanie (poszukiwała pracy bezpośrednio w firmach lub instytucjach). Poza tym ani jedna osoba nie poszukiwała zatrudnienia przez powiatowy urząd pracy ani przez ogłoszenia (tzn. nie zamieściła sama ogłoszenia ani nie odpowiedziała na ogłoszenie), ani jakimikolwiek innymi metodami.

Ten prawie kompletny brak aktywności potwierdza, że niepracujący mieszkańcy powiatu – z małymi wyjątkami – najprawdopodobniej w ogóle nie są zainteresowani znalezieniem zatrudnienia, mimo iż prawie połowa z nich (49%) sądzi, że byłoby możliwe znalezienie odpowiedniej dla siebie pracy w miejscu zamieszkania.

Zdecydowana większość obecnie niepracujących wcześniej pracowała (86%), w tym ponad połowa w tej samej miejscowości, w której mieszkała (52%). Co czwarta osoba była mobilna, czyli dojeżdżała do pracy do innej miejscowości.

Tabela 11.4. Ostatnie miejsce pracy a miejsce zamieszkania (N = 47)

Niepracujący, którzy:	Odsetek badanych
– nigdy nie pracowali zarobkowo	14
– pracowali i mieszkali w tej samej miejscowości co obecnie	52
– dojeżdżali do pracy do innej miejscowości	25
– pracowali i mieszkali w innej miejscowości niż obecnie	9

Sklonność do dojazdów osób pracujących i niepracujących

Mieszkańców powiatu cechuje niski poziom mobilności. W grupie respondentów aktualnie pracujących niewielu jest chętnych do podjęcia lepiej płatnej pracy w miejscowości bardziej oddalonej od miejsca zamieszkania, czyli poza granicami powiatu. Najbardziej niemobilne są osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym – prawie nikt nie byłby zainteresowany taką ofertą (95%). Drugą taką bardziej niż przeciętnie niemobilną grupą są mieszkańcy miast – 84% nie przyjąłoby oferty lepiej płatnej pracy poza granicami powiatu.

Tabela 11.5. Skłonność do dojazdów osób pracujących (N = 57)

Gdyby otrzymał(a) Pan(i) ofertę lepiej płatnej pracy, to czy przyjął(ę)by ją Pan(i) czy też nie?	Tak	Nie	Trudno powiedzieć
	w procentach		
W tej miejscowości	59	39	2
W innej miejscowości na terenie tego samego powiatu	48	52	0
Poza granicami powiatu	14*	75	11

* Przy czym 7% przyjęłoby ofertę pracy w innym powiecie obecnego województwa lubelskiego, 4% w miejscowości znajdującej się obecnie w innym województwie w Polsce, a 7% za granicą.

Duża część osób jest tak przywiązana do swojego miejsca pracy, tak długo pracuje w tej samej firmie/instytucji, że skłonnych do przyjęcia oferty nawet lepiej płatnej pracy w miejscowości zamieszkania jest tylko 60% respondentów. Taka postawa jest ilustracją dużej niechęci wielu osób do zmian, ponieważ nawet czynnik finansowy okazuje się niewystarczająco atrakcyjny.

Osób pracujących w innej miejscowości niż mieszkają, jest niewiele (osiem), dlatego w ich przypadku można mówić wyłącznie o generalnym trendzie – także w tej grupie skłonność do zmiany pracy na lepiej płatną, ale również poza miejscem zamieszkania, jest niewysoka. Szczególnie niewielu jest chętnych do pracy poza granicami powiatu (tylko jedna osoba na osiem obecnie pracujących poza swoim miejscem zamieszkania).

W bardzo nielicznej grupie osób aktualnie niepracujących, które gotowe byłyby podjąć pracę w ciągu tygodnia (siedem osób) – prawie wszyscy (sześć osób) przyjęliby ofertę pracy w miejscowości, w której mieszkają, ponad połowa (cztery osoby) przyjęłaby pracę w innej miejscowości, w tym także poza granicami powiatu.

Tak więc osoby zdeterminowane, a za takie trzeba uznać osoby niepracujące, lecz gotowe podjąć pracę w ciągu tygodnia, cechuje wyższy poziom mobilności niż osoby zawodowo ustabilizowane.

Za generalny wskaźnik mobilności można uznać skłonność do dojazdów do pracy. Zarówno w grupie osób pracujących, jak i niepracujących, ale gotowych podjąć pracę w ciągu tygodnia, większość nie akceptuje dojazdów przekraczających godzinę w jedną stronę. Jednak w grupie osób gotowych podjąć pracę w ciągu tygodnia akceptacja dla dojazdów dłuższych, przekraczających godzinę w jedną stronę, jest nieco wyższa niż w grupie pracujących.

Tabela 11.6. Skłonność do dojazdów w zależności od czasu ich trwania

Czy zgodził(a)by się Pan(i) na pracę, jeśli czas dojazdu do pracy wyniósłby codziennie:	Odsetki odpowiedzi twierdzących wśród osób, które:	
	pracują (N = 57)	nie pracują, ale gotowe są podjąć pracę w ciągu tygodnia (N = 7)
– 0,5–1 godziny w jedną stronę	50	56
– 1–2 godziny w jedną stronę	11	29
– powyżej 2 godzin w jedną stronę	2	0

Mobilność związana z nauką

Czynnikiem, który może zmusić do mobilności, jest edukacja. Lecz i w tym przypadku mobilność mieszkańców powiatu nie jest wysoka, skoro aż 40% zdobyło wykształcenie w miejscowości swojego zamieszkania.

Tabela 11.7. Dojazdy do szkoły, w której zdobyto najwyższy poziom wykształcenia

Osoby, które:	Odsetek badanych
– uczyły się w miejscowości swojego zamieszkania	40
– przenieśli się do miejscowości, w której była szkoła	15
– dojeżdżały do szkoły	45

W większości przypadków osoby, których edukacja zakończyła się w szkole znajdującej się w miejscu zamieszkania, legitymują się wykształceniem podstawowym (81%). W innej sytuacji byli respondenci mieszkający w mieście – w tej grupie 63% osób uczyło się w miejscowości swojego zamieszkania, ale miały one do dyspozycji szerszą ofertę edukacyjną.

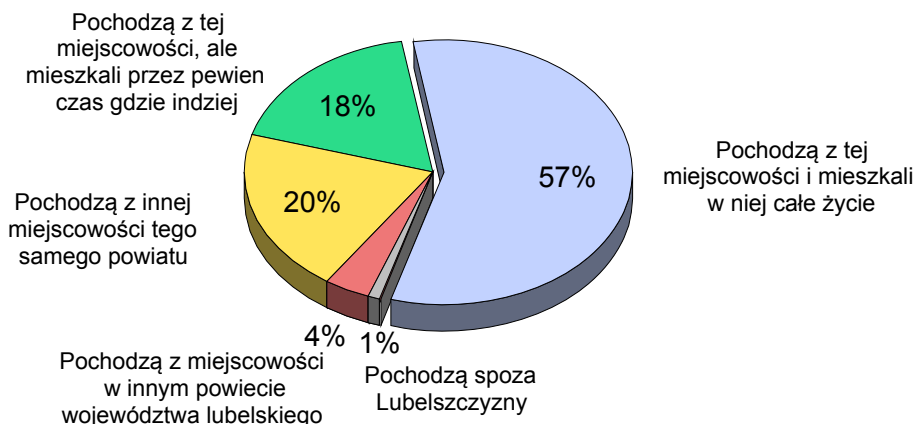
Do szkoły dojeżdżało 59% respondentów mieszkających na wsi, 54% osób, które ukończyły zasadniczą szkołę zawodową, 52% legitymujących się średnim wykształceniem. W przypadku osób z wyższym wykształceniem ponad połowa (54%) przeniosła się do miejscowości, w której znajdowała się uczelnia (46% dojeżdżało).

Prawie wszyscy zdobyli najwyższy poziom wykształcenia, nie przekraczając granic województwa lubelskiego (95%).

Skala migracji wewnętrznych i innych

Ponad połowa mieszkańców powiatu to osoby mocno zasiedziałe, mieszkające od urodzenia przez cały czas w tej samej miejscowości. Część respondentów wróciła do swojego miejsca urodzenia (18%).

Mobilność ma głównie charakter wewnętrzny – wśród 25% migrantów 20% to osoby, które przenieśli się z innej miejscowości tego samego powiatu. Najczęściej przeprowadzano się ze względów rodzinnych. Przybysze spoza Lubelszczyzny to absolutny margines (1%).

Rysunek 11.3. Pochodzenie respondentów

Obecnie w 15% gospodarstw domowych nieobecny jest stały członek gospodarstwa domowego. Częściej jest to spowodowane nauką niż pracą.

Faktyczna i deklarowana skłonność do migracji

Po wejściu Polski do Unii Europejskiej w celach zarobkowych za granicę wyjeżdżał co dziesiąty mieszkaniec powiatu (10%). To nieco niższy odsetek niż wskaźnik dla całego województwa (12%).

Tabela 11.8. Migracje zagraniczne

Czy w okresie od 1 maja 2004 roku, czyli od dnia wejścia Polski do Unii Europejskiej, wyjeżdżał(a) Pan(i) w celach zarobkowych za granicę?	Odsetek badanych
Tak	10
Nie	90

Poziom skłonności mieszkańców powiatu do migracji nie jest wysoki, przy czym częściej wybiera się migrację wewnętrzną do miejscowości leżącej na terenie tego samego powiatu niż poza granice powiatu.

Tabela 11.9. Gotowość do migracji

Jak ocenił(a)by Pan(i) swoją ogólną gotowość do przeniesienia się do innej miejscowości, aby tam mieszkać i pracować przynajmniej przez pewien czas?	Gotowość	Brak gotowości
	w procentach	
Na terenie tego samego powiatu	18	82
Poza granice powiatu	12*	88

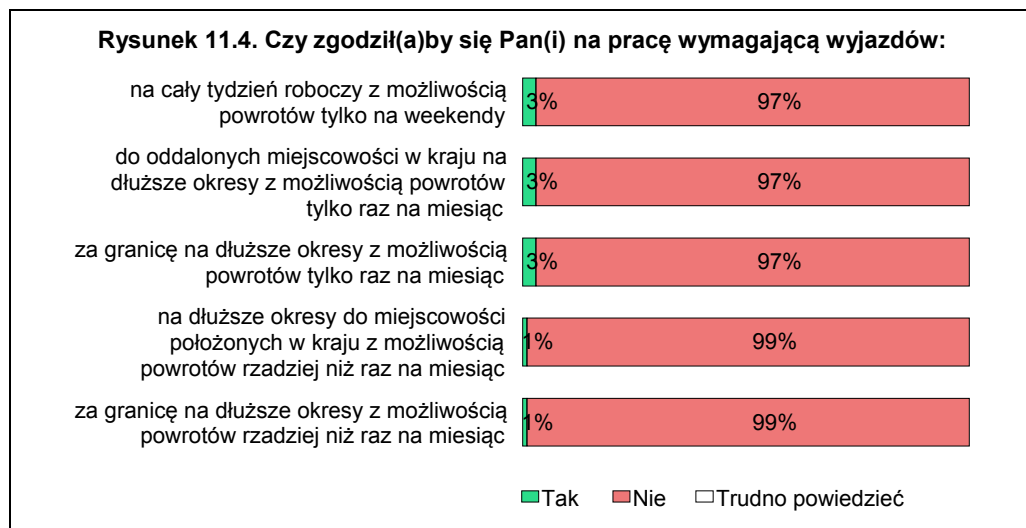
* Przy czym 10% byłoby gotowych przenieść się do innego powiatu obecnego województwa lubelskiego, 8% do miejscowości znajdującej się obecnie w innym województwie w Polsce, a 9% za granicę.

Gotowi do migracji w granicach powiatu częściej są mężczyźni (21%) niż kobiety (14%), osoby w wieku 18–44 lata (29%) niż starsze (9%), mieszkańcy wsi (22%) niż miast (10%). Grupą najbardziej skłonną do przeniesienia się do innej miejscowości w granicach powiatu są osoby ze średnim wykształceniem (34%), a grupą najmniej skłonną – osoby mające wykształcenie zasadnicze zawodowe (tylko 6%).

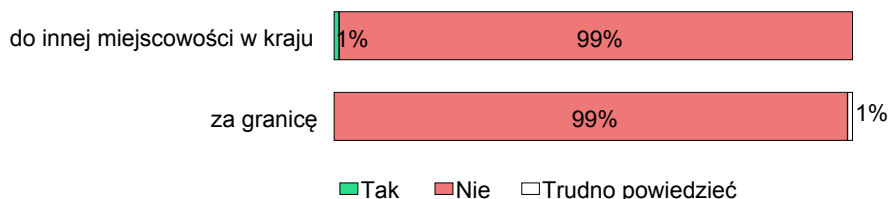
Do migracji poza granice powiatu bardziej gotowe są osoby w wieku 18–44 lata (21%) oraz respondenci ze średnim wykształceniem (22%).

Tych ogólnych deklaracji nie można jednak traktować jako skłonności do prawdziwej migracji, ponieważ w konfrontacji z konkretnymi sytuacjami okazuje się, że prawie wszyscy odrzucają pracę, która wiązałaby się z powrotami do domu tylko na weekendy lub rzadziej.

Uzyskane wyniki potwierdzają „zasiedziały” charakter mieszkańców powiatu – jeśli podjęliby pracę wymagającą wyjazdów, to na ogół pod warunkiem, że codziennie wracaliby do domu.

Podobnie jest w przypadku pracy wymagającej przeprowadzki na stałe. Znikomy odsetek mieszkańców jest gotowy do przeniesienia się do innej miejscowości w kraju. Przeprowadzka na stałe poza granicę może być rozważana również tylko przez marginalną grupę mieszkańców.

Rysunek 11.5. Czy zgodził(a)by się Pan(i) na pracę wymagającą przeprowadzki na stałe:

Komentarzem do uzyskanych wyników mogą być plany na 2010 rok. Wyjazd do pracy sezonowej za granicę planowało 2% mieszkańców powiatu, 1% zamierzało podjąć taką pracę w kraju.

Zadowolenie z miejsca zamieszkania

Trudno się dziwić, że mieszkańcy powiatu są w małym stopniu skłonni do jakichkolwiek migracji, skoro tak bardzo są zadowoleni z miejscowości i regionu w których mieszkają. Pod tym względem wyróżniają się na tle całego województwa (w Lubelskiem 72% mieszkańców jest zadowolonych z miejscowości, w której mieszka, 73% – z regionu).

Tabela 11.10. Zadowolenie z własnej miejscowości i regionu

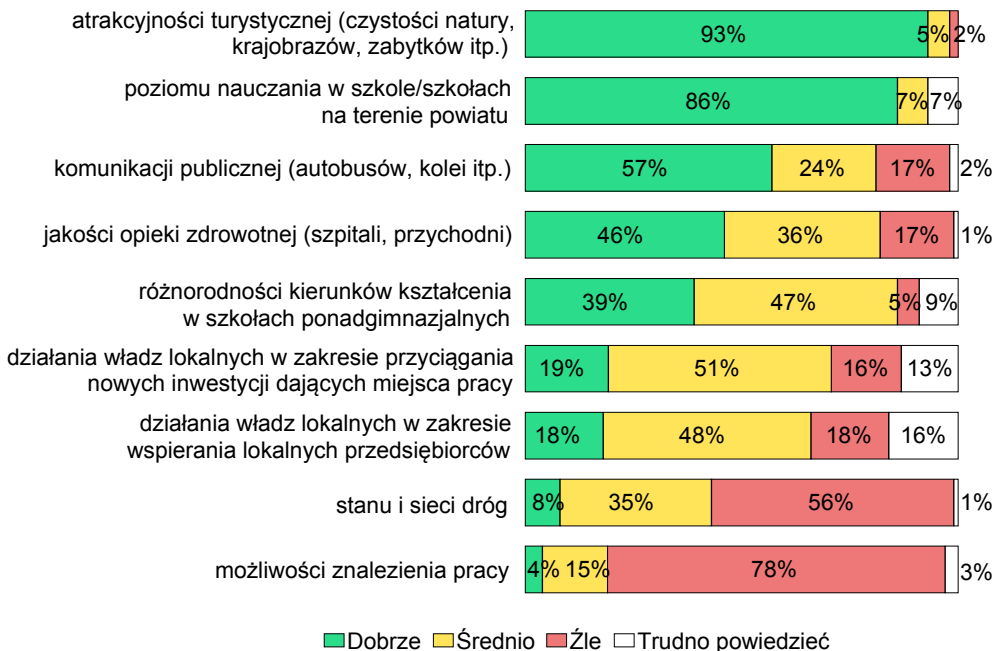
Zadowolenie:	Zadowoleni	Ani zadowoleni, ani niezadowoleni	Niezadowoleni
	w procentach		
– z miejscowości, w której się mieszka	88	12	0
– z regionu, w którym się mieszka	89	10	1

Wysoki poziom zadowolenia z miejscowości i regionu nie przesłania niedogodności życia codziennego. W szczególowej ocenie ponad trzy czwarte mieszkańców bardzo krytycznie oceniło możliwość znalezienia pracy oraz stan dróg.

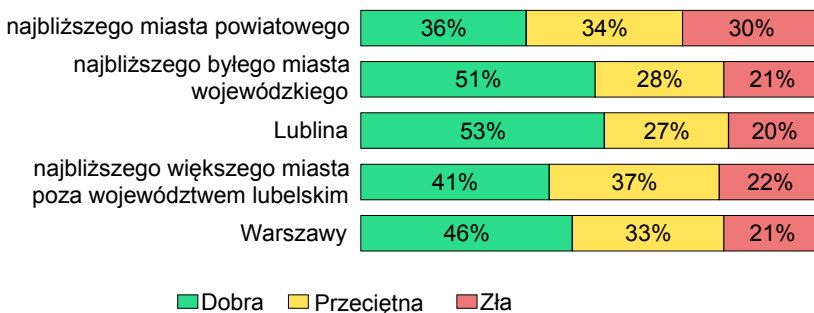
Wiele do życzenia pozostawia – zdaniem mieszkańców – sieć komunikacyjna, zwłaszcza sieć połączeń w granicach powiatu. Łatwiej dojechać jest do dużych miast, zwłaszcza do Lublina lub najbliższego dużego miasta wojewódzkiego, niż do najbliższego miasta powiatowego.

Z drugiej strony – prawie wszyscy mieszkańcy cenią sobie atrakcyjność turystyczną powiatu, zdecydowana większość – poziom nauczania w szkołach, ponad połowa dobrze ocenia komunikację publiczną. Stosunkowo wysoki odsetek (prawie połowa) dobrze ocenia jakość opieki zdrowotnej. Tak więc wiele czynników kształtujących jakość codziennego życia jest postrzeganych pozytywnie.

Rysunek 11.6. Jak Pan(i) ocenia powiat, na terenie którego Pan(i) mieszka, pod względem:

Rysunek 11.7. Jak ocenił(a)by Pan(i) jakość połączeń, sieć komunikacyjną z tej miejscowości do:

Biorąc pod uwagę strukturę zawodową mieszkańców powiatu – 32% jest zatrudnionych na podstawie umowy o pracę, 29% to emeryci i renciści, 23% prowadzi działalność gospodarczą lub ma gospodarstwo rolne, tylko 8% to bezrobotni – można zrozumieć brak motywacji mieszkańców powiatu do migracji. Ci, którzy byli niezadowoleni, już wyjechali (na co wskazują dane z 2008 roku o saldzie migracji stałej).

Zadowolenie z różnych sfer życia osobistego

Jedynym powodem względnego niezadowolenia mieszkańców powiatu jest wysokość uzyskiwanych dochodów. Niemniej jednak poziom zadowolenia w tym zakresie i tak jest znacznie wyższy niż w całym województwie (w lubelskim średnia wynosi 2,86).

Generalnie mieszkańcy powiatu włodawskiego są ludźmi bardzo zadowolonymi z prawie wszystkich aspektów swojego życia osobistego – średnia z reguły przekracza 4, a w ocenie stosunków z rodziną i sąsiadami zbliża się do 5.

Ogólny indeks zadowolenia z życia mieszkańców powiatu włodawskiego (4,39) wyraźnie przewyższa analogiczny indeks dla Lubelszczyzny (3,81). Na tle mieszkańców całego województwa prezentują się oni jako ludzie szczęśliwi.

Tabela 11.11. Zadowolenie z różnych aspektów życia

W jakim stopniu jest Pan(i) zadowolony(a) z różnych sfer swojego życia?	Średnia*
Stosunki z rodziną	4,84
Stosunki z sąsiadami	4,81
Warunki pracy**	4,41
Zawód/zajęcie/praca	4,30
Atmosfera w pracy (koledzy)**	4,28
Koszty mieszkania	4,13
Stabilność zatrudnienia**	4,11
Płaca/dochody	3,74
Ogólny indeks zadowolenia z życia	4,39

* Średnia na 5-punktowej skali, na której 1 oznaczało „bardzo niezadowolony(a)”, a 5 – „bardzo zadowolony(a)”.

** Swoje zadowolenie z tych aspektów życia oceniali tylko respondenci pracujący stale lub dorywczo.

Podsumowanie

Mieszkańcy powiatu włodawskiego „zasiedzieli się” w swojej miejscowości, w swojej pracy. Bardzo niewiele osób jest skłonnych wyjechać do pracy poza granice powiatu. Ta niechęć do zmiany staje się zrozumiała, jeśli uwzględni się czynniki zarówno demograficzno-ekonomiczne, jak i psychologiczne.

Ponad połowa mieszkańców powiatu w wieku produkcyjnym to osoby w wieku 45–64 lata, czyli w wieku definiowanym jako niemobilny. Zdecydowana większość ma pracę, którą lubi, natomiast osoby niepracujące w większości nie są zainteresowane znalezieniem zatrudnienia.

Niezwykle istotny jest stan ducha mieszkańców – w większości są to ludzie bardzo zadowoleni z życia osobistego, ze swojej miejscowości, z regionu, nie mają bodźców skłaniających do zmiany. Niezadowoleni – w zdecydowanej większości – zapewne już wyjechali.

Rozdział 12

Mobilność a rynek pracy w powiecie grodzkim Chełm

Chełm jest miastem na prawach powiatu, drugim co do liczby mieszkańców w województwie lubelskim. Na tle województwa wyróżnia się większą liczbą ludności w wieku produkcyjnym i dodatnim przyrostem naturalnym, a także wyższym saldem migracji stałych. Silniej niż przeciętnie w województwie lubelskim zaznacza się tu również problem bezrobocia.

Tabela 12.1. Charakterystyka powiatu na tle województwa

	Województwo lubelskie	Powiat grodzki Chełm
Odsetek ludności w miastach	46,5	100,0
Struktura demograficzna		
Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	59	43
Przyrost naturalny na 1000 ludności	-0,19	1,08
Saldo migracji stałej na 1000 ludności	-2,04	-2,94
Rynek pracy		
Stopa bezrobocia I (czerwiec 2010)	12,0%	14,7%
Odsetek osób pracujących w sektorze rolniczym	43,3	3,8

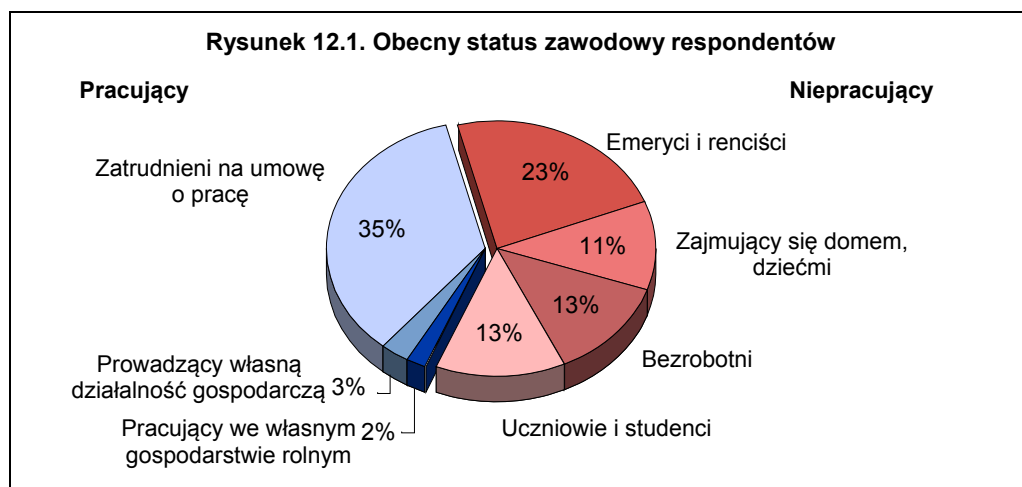
Źródła: Opracowanie własne na podstawie danych z 2008 roku zaczerpniętych z Urzędu Statystycznego i Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Lublinie (zob. przypis pod tabelą 2.1.).

W badaniu obejmującym powiat chełmski wzięło udział 112 osób w wieku produkcyjnym¹. Proporcje między płciami w próbie są wyrównane, natomiast więcej jest osób w wieku mobilnym zawodowo, czyli do 44. roku życia (64%), niż starszych respondentów (36%). Struktura wykształcenia jest następująca: w badaniu udział wzięło 14% respondentów mających wykształcenie podstawowe, jedna czwarta (25%) – zasadnicze zawodowe, połowa (51%) – średnie i jedna dziesiąta (10%) – wyższe.

¹ Wprawdzie całkowita liczebność próby jest bardzo duża (N = 3000), jednak po podziale na powiaty i wyodrębnieniu w nich pewnych kategorii społecznych liczebność tych kategorii w niektórych przypadkach okazuje się niewielka. W związku z tym te z podanych wskaźników, które opierają się na małych liczebnościach, należy traktować ostrożnie.

Charakterystyka aktywności zawodowej

Dwie piąte badanych (40%) stanowią pracujący, z których większość (35%) jest zatrudniona na umowę o pracę, 3% prowadzi własną działalność gospodarczą, a 2% to pracujący we własnym gospodarstwie rolnym. Niepracujący stanowią trzy piąte ludności w wieku produkcyjnym (60%). Wśród nich mniej więcej co czwarty (23%) zalicza się do emerytów lub rencistów, co ósmy (13%) do uczniów lub studentów, a 13% identyfikuje się jako bezrobotni.

Bezrobocie w Chełmie ma specyfikę krótkoterminową. Większość – dwie trzecie bezrobotnych (67%) – deklaruje, że pozostaje bez pracy nie dłużej niż rok. W przypadku pozostałych (33%) ten okres jest dłuższy. Spośród bezrobotnych dwie trzecie (67%) jest zarejestrowanych jako bezrobotni w urzędzie pracy.

Charakterystyka osób pracujących

Do najliczniej reprezentowanych w powiecie kategorii zawodów należą: robotnicy wykwalifikowani – ten zawód wykonuje ponad jedna czwarta zatrudnionych (27%), pracownicy usług (18%) oraz technicy i średni personel (16%). Pozostałe zawody występują w sposób bardziej rozproszony i trudno zagregować je w liczniejsze kategorie.

Prawie połowa pracujących jest zatrudniona na umowę na czas nieokreślony (47%). Około dwie piąte (42%) ma umowę innego typu (np. na czas określony, o dzieło), a jedna dziewiąta (11%) pracuje na własny rachunek.

Tabela 12.2. Forma zatrudnienia (N = 45)

Czy Pana(i) obecna praca to praca:	Odsetek badanych
– na umowę o pracę na czas nieokreślony	47
– na własny rachunek	11
– na umowę innego typu (na czas określony, o dzieło, ustną)	42

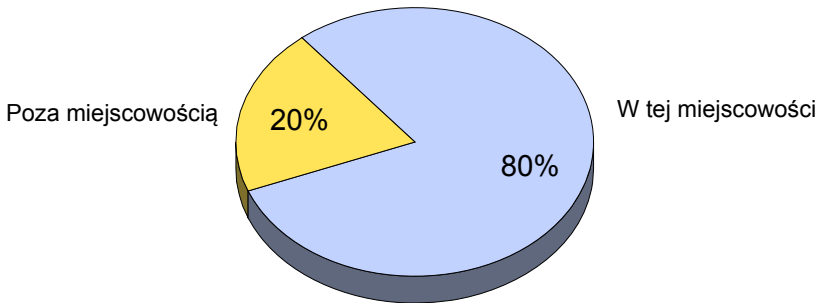
Niespełna połowa zatrudnionych (49%) deklaruje, że pracuje zarobkowo więcej niż 40 godzin tygodniowo, dwie piąte (40%) pracuje 40 godzin tygodniowo, a jedna dziewiąta (11%) – krócej.

Mniej więcej jedna piąta pracujących (18%) to badani, których staż w obecnym zakładzie pracy nie przekracza 2 lat, najlichniesza grupa (58%) pracuje w obecnym miejscu od 2 do 10 lat. Około jedna ósma (13%) wskazuje okres od 11 do 20 lat, a blisko co dziesiąty (11%) – dłuższy niż 20 lat.

Mobilność przestrzenna (dojazdy do pracy)

Ośmiu na dziesięciu respondentów (80%) pracuje w Chełmie, co piąty (20%) zaś – poza nim.

Rysunek 12.2. Gdzie znajduje się miejsce pracy w stosunku do miejsca zamieszkania respondenta? (N = 45)

Jak wynika z deklaracji, osoby dojeżdżające do pracy poza Chełm pokonują średnio odległość 25 kilometrów. Przeciętny łączny czas dojazdu w jedną stronę wynosi nieco ponad pół godziny. Ponad połowa zatrudnionych poza Chełmem (56%) dociera do pracy własnym środkiem transportu, a nieco więcej niż dwie piąte (44%) – w inny sposób.

Większość zatrudnionych (56%) poza miejscem zamieszkania deklaruje, że gdyby mieli wybór, woleliby pracować tam, gdzie mieszkają, a co trzeci (33%) preferuje pracę poza miejscowością zamieszkania.

W ocenie większości osób dojeżdżających do pracy, w Chełmie nie da się znaleźć zatrudnienia podobnego do ich obecnego pod względem wynagrodzenia – 56% uważa to za niemożliwe, a 44% za możliwe. Za prawdopodobne natomiast uznają znalezienie pracy podobnej w kwestii zakresu obowiązków i zawodu – 67% twierdzi, że jest to możliwe, a 33% – że niemożliwe.

Charakterystyka osób niepracujących

Okolo jedna szóstka mieszkańców powiatu chełmskiego (16%) nie ma pracy i byłaby gotowa podjąć ją w ciągu tygodnia, a co około ósmy (13%) oprócz gotowości do podjęcia pracy deklaruje jej aktywne poszukiwanie. Niepracujący to częściej kobiety niż mężczyźni, badani w wieku niemobilnym zawodowo, najslabiej wykształceni.

Tabela 12.6. Osoby niepracujące

	Odsetek badanych
Ogółem	60
Które deklaruja, że gotowe są podjąć pracę w ciągu tygodnia	16
Które deklaruja, że gotowe są podjąć pracę w ciągu tygodnia oraz w ciągu ostatnich 4 tygodni aktywnie poszukiwały pracy	13

Jakie starania podejmowali niepracujący, aby uzyskać zatrudnienie? Co piąty (21%) wskazuje, że szukał pracy przez krewnych, znajomych. Mniej osób (13%) korzystało w tym celu z usług powiatowego urzędu pracy, 12% niezatrudnionych zamieszczało ogłoszenia lub odpowiadało na nie, 10% pytało bezpośrednio w firmach, instytucjach. Nikt z respondentów nie zadeklarował próby rozpoczęcia własnej działalności gospodarczej.

Ogromna większość niepracujących (78%) jest przekonana, że znalezienie pracy w ich miejscu zamieszkania jest niemożliwe.

Najliczniejsza grupa niemających pracy (75%) wskazuje, że ich poprzedni zakład pracy mieścił się w Chełmie, 4% pracowało i mieszkało poza powiatem, natomiast jedna piąta (21%) nie ma doświadczeń zawodowych.

Tabela 12.7. Ostatnie miejsce pracy a miejsce zamieszkania (N = 67)

Niepracujący, którzy:	Odsetek badanych
– nigdy nie pracowali zarobkowo	21
– pracowali i mieszkali w tej samej miejscowości co obecnie	75
– dojeżdżali do pracy do innej miejscowości	0
– pracowali i mieszkali w innej miejscowości niż obecnie	4

Sklonność do dojazdów osób pracujących i niepracujących

Osoby, które aktualnie pracują, w większości byłyby skłonne przyjąć lepiej płatną wymagającą dojazdów pracę w swojej miejscowości (58%), ale już znacząco mniej – dwie piąte (40%) – zgodziłyby się na zatrudnienie poza Chełmem. Gotowość do podjęcia pracy poza Chełmem relatywnie częściej wyrażają mężczyźni niż kobiety, osoby młode – w wieku mobilnym zawodowo. Ponadto gotowość do podjęcia lepiej płatnej pracy wymagającej dojazdów zarówno na obszarze Chełma, jak i poza nim jest większa wśród badanych, których obecne miejsce zatrudnienia znajduje się poza powiatem, niż wśród osób mających pracę w jego granicach.

Tabela 12.8. Skłonność do dojazdów osób pracujących (N = 45)

Gdyby otrzymał(a) Pan(i) ofertę lepiej płatnej pracy, to czy przyjął(ęła)by ją Pan(i), czy też nie?	Tak	Nie	Trudno powiedzieć
	w procentach		
W tej miejscowości	58	38	4
Poza granicami powiatu	40*	58	2

* Przy czym 27% przyjęłoby ofertę pracy w innym powiecie obecnego województwa lubelskiego, 11% w miejscowości znajdującej się obecnie w innym województwie w Polsce, a 22% za granicą.

Osoby niezatrudnione wyrażają większą gotowość do podjęcia pracy wymagającej dojazdów niż pracujące, jednak tylko takiej, która mieści się w Chełmie. Tak więc wszyscy oni byłiby skłonni podjąć zatrudnienie na terenie powiatu (100%), jednak już tylko jedna trzecia (33%) – poza jego granicami.

Tabela 12.9. Skłonność do dojazdów osób niepracujących, ale gotowych podjąć pracę w ciągu tygodnia (N = 18)

Gdyby otrzymał(a) Pan(i) ofertę pracy, to czy przyjął(ęła)by ją Pan(i), czy też nie?	Tak	Nie	Trudno powiedzieć
	w procentach		
W tej miejscowości	100	0	0
Poza granicami powiatu	33*	61	6

* Przy czym 28% przyjęłoby ofertę pracy w innym powiecie obecnego województwa lubelskiego, 6% w miejscowości znajdującej się obecnie w innym województwie w Polsce, a 6% za granicą.

Podobnie jak w przypadku pracujących, także wśród niezatrudnionych gotowość do podjęcia pracy poza Chełmem częściej deklarują mężczyźni niż kobiety, jak również osoby do 44. roku życia niż starsi badani.

Zarówno wśród pracujących, jak i niezatrudnionych wyraźnie przeważa gotowość do dojazdów do pracy trwających nie dłużej niż 2 godziny w jedną stronę, natomiast nieliczni, szczególnie wśród tych, którzy aktualnie mają pracę, byłiby skłonni spędzać w drodze do pracy więcej niż 2 godziny.

Tabela 12.10. Skłonność do dojazdów w zależności od czasu ich trwania

Czy zgodził(a)by się Pan(i) na pracę, jeśli czas dojazdu do pracy wynosiłby codziennie:	Odsetki odpowiedzi twierdzących wśród osób, które:	
	pracują (N = 45)	nie pracują, ale gotowe są podjąć pracę w ciągu tygodnia (N = 18)
– 0,5–1 godziny w jedną stronę	80	89
– 1–2 godziny w jedną stronę	42	50
– powyżej 2 godzin w jedną stronę	9	17

Mobilność związana z nauką

Większość mieszkańców (70%) pobierała naukę w Chełmie, blisko jedna piąta (18%) dojeżdżała do szkoły lub też na uczelnię, a 12% przeniosło się do miejsca, w którym znajdowała się placówka edukacyjna.

Tabela 12.11. Dojazdy do szkoły, w której zdobyto najwyższy poziom wykształcenia

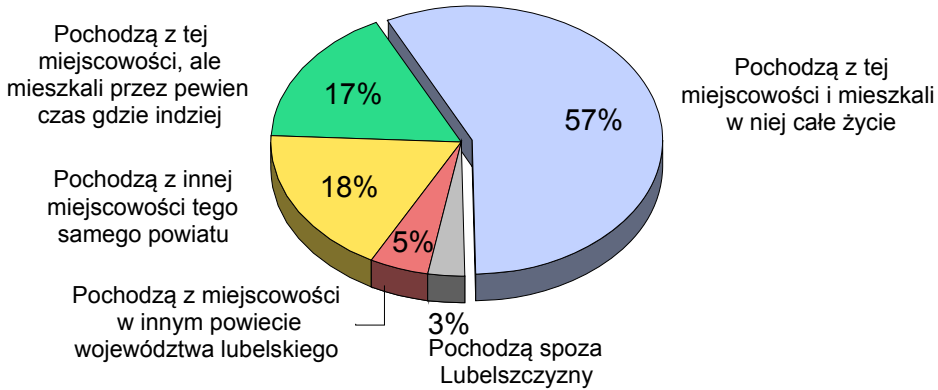
Osoby, które:	Odsetek badanych
– uczyły się w miejscowości swojego zamieszkania	70
– przeniosły się do miejscowości, w której była szkoła	12
– dojeżdżały do szkoły	18

Najwyższy poziom wykształcenia uzyskali w Chełmie wszyscy badani mający obecnie wykształcenie podstawowe, większość osób z wykształceniem średnim i zasadniczym zawodowym oraz nieliczni z wyższym. Można również wspomnieć, że niemal wszyscy respondenci (96%) uzyskali obecny poziom wykształcenia w województwie lubelskim, nieliczni (4%) zaś – poza nim.

Skala migracji wewnętrznych i innych

Niespełna trzy czwarte badanych (74%) pochodzi z Chełma, przy czym część z nich (17%) przyznaje, że przez pewien czas mieszkała gdzie indziej. Niemal co piątą (18%) pochodzi z innej miejscowości w powiecie chełmskim.

Rysunek 12.3. Pochodzenie respondentów

Na przyczyny migracji składają się przede wszystkim powody rodzinne – wskazuje je 57% osób, które pochodzą spoza Chełma. Ponad jedna trzecia (35%) sprowadziła się do tego powiatu ze względu na pracę, a 4% – ze względu na edukację. Również około jedna trzecia (35%) wskazuje przyczyny mieszkaniowe. Identyczny odsetek (35%) mówi o innych powodach.

W co piątym gospodarstwie domowym w powiecie (20%) przynajmniej jeden jego członek jest nieobecny, przeważnie z powodu pracy zawodowej (16%), rzadziej zaś (4%) ze względu na naukę w innej miejscowości.

Faktyczna i deklarowana skłonność do migracji

Za granicą w ciągu ostatnich 6 lat pracował mniej więcej co piąty mieszkaniec Chełma (21%).

Tabela 12.12. Migracje zagraniczne

Czy w okresie od 1 maja 2004 roku, czyli od dnia wejścia Polski do Unii Europejskiej, wyjeżdżał(a) Pan(i) w celach zarobkowych za granicę?	Odsetek badanych
Tak	21
Nie	79

Ponad jedna piąta (22%) byłaby gotowa osiedlić się i pracować poza Chełmem, na terenie powiatu chełmskiego. Większa grupa – blisko jedna trzecia badanych (31%) – wyraża gotowość do przeniesienia się w tym celu poza granice obu powiatów.

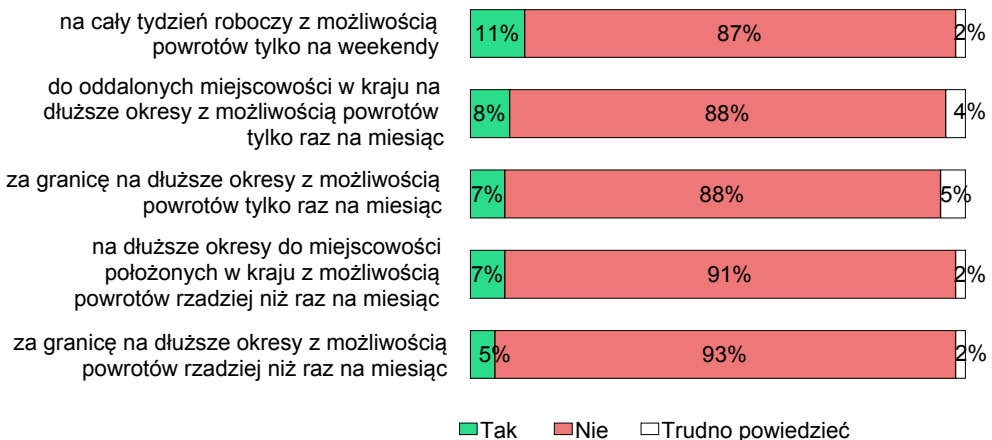
Tabela 12.13. Gotowość do migracji

Jak ocenił(a)by Pan(i) swoją ogólną gotowość do przeniesienia się do innej miejscowości, aby tam mieszkać i pracować przynajmniej przez pewien czas?	Gotowość	Brak gotowości
	w procentach	
Na terenie powiatu chełmskiego	22	78
Poza granice powiatu	31*	69

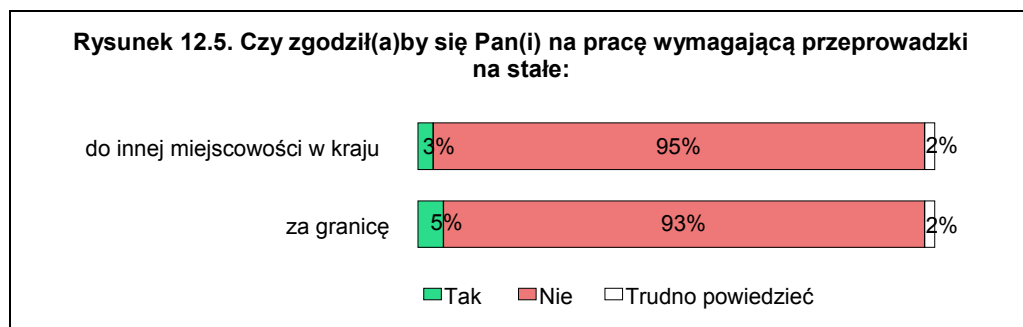
* Przy czym 27% byłoby gotowych przenieść się do innego powiatu obecnego województwa lubelskiego, 14% do miejscowości znajdującej się obecnie w innym województwie w Polsce, a 14% za granicę.

Gotowość do migracji – zarówno w obrębie powiatu chełmskiego, jak i poza jego granice – zauważalnie częściej deklarują ankietowani w wieku mobilnym zawodowo niż starsi respondenci. Ponadto do innej miejscowości w powiecie chełmskim częściej skłonni byliby przenieść się mężczyźni niż kobiety, natomiast do przeprowadzki poza powiat chełmski – badani mający wykształcenie średnie.

Praca wymagająca wyjazdów nie cieszy się aprobatą mieszkańców Chełma. Gotowość do podjęcia zatrudnienia, które wymagałoby wyjazdu na cały tydzień roboczy z możliwością powrotu na weekend, wyraża 7% badanych. Tyle samo (7%) zgodziłoby się na wyjazd do innej miejscowości w kraju z możliwością powrotu raz w miesiącu. Około co trzynasty (8%) byłby skłonny przyjąć podobną ofertę zagraniczną. Co dziewiąty (11%) zgodziłby się na pracę za granicą, która umożliwiałaby powroty rzadsze niż raz w miesiącu. Relatywnie najmniej osób (5%) zgodziłoby się na dłuższe wyjazdy zarobkowe do miejsc położonych w kraju. Ogólnie rzecz biorąc, większą mobilnością cechują się mężczyźni niż kobiety, a także dorośli do 45. roku życia.

Rysunek 12.4. Czy zgodził(a)by się Pan(i) na pracę wymagającą wyjazdów:

Na przeprowadzkę na stałe – zarówno do miejscowości w kraju, jak i za granicę – zgodziliby się nieliczni. Trzech na stu badanych (3%) podjęłoby pracę wymagającą przeprowadzki do innej miejscowości w kraju, a 5% – za granicę. Warto wspomnieć, że w momencie realizacji badania plany pracy sezonowej za granicą miał aż co ósmy badany (13%), a trzykrotnie mniejsza grupa (4%) planowała takie zajęcie w kraju.

Zadowolenie z miejsca zamieszkania

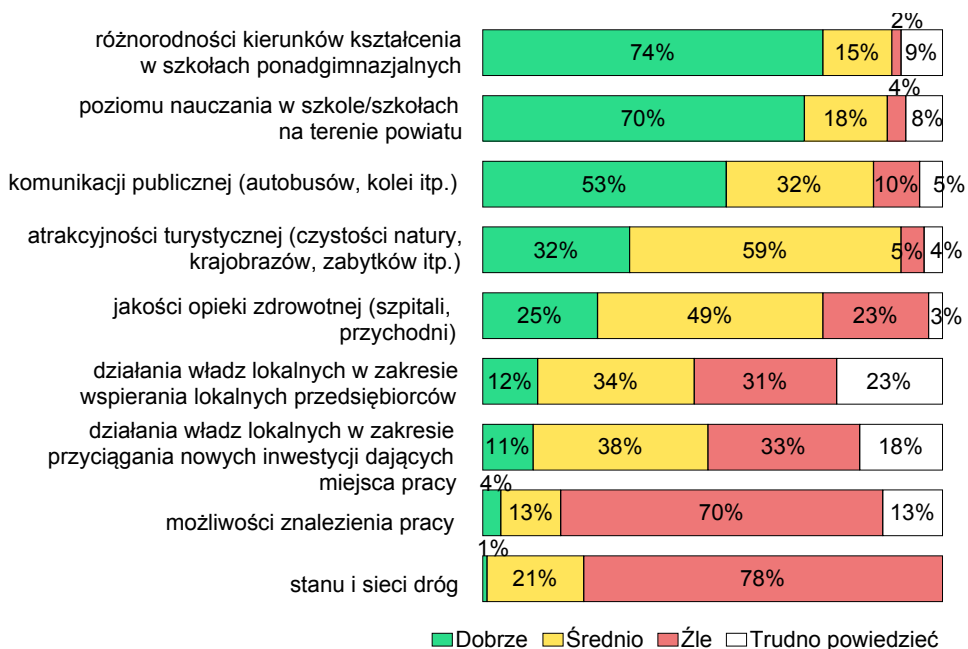
Większość respondentów jest zadowolona z miejscowości (77%), w której mieszka, jak również z regionu (77%). W obu przypadkach około jedna piąta (18–20%) ma opinię ambiwalentną – ani dobrą, ani złą, a zupełnie nieliczni (3–5%) deklarują niezadowolenie.

Tabela 12.14. Zadowolenie z własnej miejscowości i regionu

Zadowolenie:	Zadowoleni	Ani zadowoleni, ani niezadowoleni	Niezadowoleni
	w procentach		
– z miejscowości, w której się mieszka	77	20	3
– z regionu, w którym się mieszka	77	18	5

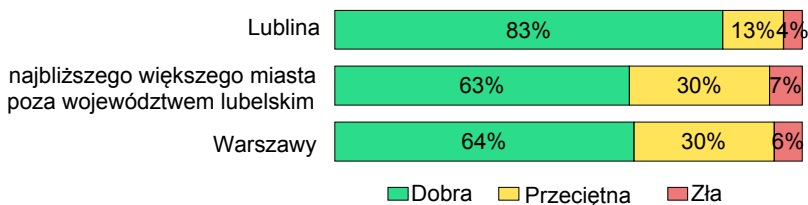
Mieszkańcy najlepiej oceniają Chełm w takich aspektach, jak różnorodność oferty kształcenia i poziom nauczania, a także za komunikację publiczną. Takie dziedziny, jak atrakcyjność turystyczna miasta i jakość opieki zdrowotnej najliczniej otrzymują oceny przeciętne. Nieco gorzej postrzegane są działania władz lokalnych mające na celu wspieranie lokalnych przedsiębiorców oraz przyciąganie nowych inwestycji, które tworzyłyby miejsca pracy. Najbardziej krytycznie mieszkańcy wypowiadają się o lokalnym rynku pracy i możliwości znalezienia zatrudnienia w Chełmie, a także o stanie dróg w powiecie.

Rysunek 12.6. Jak Pan(i) ocenia powiat, na terenie którego Pan(i) mieszka, pod względem:

Opinie mieszkańców Chełma na temat sieci komunikacyjnej z innymi miastami są przeważnie dobre. Najlepiej oceniane są połączenia z Lublinem, nieco gorzej z najbliższym większym miastem poza województwem lubelskim oraz z Warszawą.

Rysunek 12.7. Jak ocenił(a)by Pan(i) jakość połączeń, sieć komunikacyjną z tej miejscowości do:

Zadowolenie z różnych sfer życia osobistego

W badaniu poddaliśmy również analizie zadowolenie mieszkańców z różnych wymiarów życia. Deklaracje wskazują, że mieszkańcy Chełma są najbardziej zadowoleni ze stosunków z rodziną oraz sąsiadami. W dalszej kolejności pod względem poziomu zadowolenia sytuują się różne aspekty zatrudnienia: atmosfera w pracy, warunki, posiadany zawód, jak również stabilność zatrudnienia. Relatywnie niższy poziom zadowolenia odnotowujemy w przypadku dochodów, natomiast najniższy – jeśli chodzi o koszty mieszkania. Przeciętna wartość indeksu zadowolenia z życia w Chełmie wynosi 3,84, a więc jest ona niemal identyczna jak ta na poziomie wojewódzkim.

Tabela 12.15. Zadowolenie z różnych aspektów życia

W jakim stopniu jest Pan(i) zadowolony(a) z różnych sfer swojego życia?	Średnia*
Stosunki z rodziną	4,58
Stosunki z sąsiadami	4,18
Atmosfera w pracy (koledzy) **	4,11
Warunki pracy**	3,84
Zawód/zajęcie/praca	3,78
Stabilność zatrudnienia**	3,64
Płaca/dochody	3,21
Koszty mieszkania	2,95
Ogólny indeks zadowolenia z życia	3,84

* Średnia na 5-punktowej skali, na której 1 oznaczało „bardzo niezadowolony(a)”, a 5 – „bardzo zadowolony(a)”.

** Swoje zadowolenie z tych aspektów życia oceniali tylko respondenci pracujący stale lub dorywczo.

Podsumowanie

Uzyskane w powiecie wyniki warto odnieść do danych dla całego województwa. Z takiego zestawienia wynika, że w Chełmie stosunkowo liczną grupą są niepracujący. Na tle Lubelskiego relatywnie więcej jest tu również emerytów i rencistów oraz biernych zawodowo zajmujących się domem, dziećmi. Bezrobocie w powiecie ma charakter krótkotrwały. Jeśli chodzi o pracujących – ogromna większość z nich jest zatrudniona w Chełmie, nieliczni dojeżdżają do pracy poza powiat.

Wśród pracujących relatywnie wyższa niż przeciętnie w województwie jest gotowość do dojazdów do pracy poza granice powiatu, szczególnie zaś do dojazdów zagranicznych. Warto w tym miejscu wspomnieć, że w Chełmie bardzo wielu, bo około jedna piąta, ma doświadczenia w pracy za granicą już po wejściu Polski do Unii Europejskiej. Jeśli chodzi o konieczność dojazdów zagranicznych, niepracujący

charakteryzują się zauważalnie mniejszą mobilnością niż zatrudnieni. Można również wspomnieć, że mieszkańcy Chełma, rzadziej niż ogół badanych w województwie, zgodziliby się na przeprowadzkę do innej miejscowości w kraju.

Na tle województwa lepiej oceniana w Chełmie jest oferta edukacyjna i poziom kształcenia, gorzej natomiast stan dróg, choć trzeba podkreślić, że komunikacja publiczna i połączenia międzymiastowe uzyskują lepsze noty niż przeciętnie w Lubelskiem. Mieszkańcy powiatu są relatywnie bardziej usatysfakcjonowani swoimi dochodami niż badani w próbie wojewódzkiej; ponadto lepiej oceniają niektóre aspekty pracy zawodowej, np. atmosferę w zakładzie pracy, warunki pracy. Niezadowolenie wyraźnie częściej niż przeciętnie w województwie budzą w nich natomiast koszty związane z mieszkaniem.

Rozdział 13

Mobilność a rynek pracy w powiecie grodzkim Zamość

Zamość – miasto na prawach powiatu – położony jest w południowo-wschodniej Polsce na południowo-wschodnim skraju Wyżyny Lubelskiej, w bezpośrednim sąsiedztwie Roztocza i Roztoczańskiego Parku Narodowego. Miasto jest jednym z większych ośrodków kulturalnych, edukacyjnych i turystycznych województwa lubelskiego, a zwłaszcza Zamojszczyzny (Zamość to miasto Światowego Dziedzictwa Kultury UNESCO). Pod względem liczby ludności zajmuje w województwie trzecią pozycję.

Mocnymi stronami miasta są: położenie na trasie jednego z głównych europejskich szlaków komunikacyjnych, atrakcyjne położenie na skrzyżowaniu dróg krajowych i tras kolejowych, przebieg LHS (kolej szerokotorowa), położenie w obszarze transgranicznym, w sąsiedztwie z Ukrainą oraz położenie w sąsiedztwie Roztocza i Roztoczańskiego Parku Narodowego – krainy geograficznej o wybitnych walorach krajobrazowo-przyrodniczych. Słabą stroną jest położenie w obszarze zapóźnienia cywilizacyjnego na tzw. ścianie wschodniej¹.

Tabela 13.1. Charakterystyka powiatu na tle województwa

	Województwo lubelskie	Powiat grodzki Zamość
Odsetek ludności w miastach	46,5	100,0
Struktura demograficzna		
Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	59	50
Przyrost naturalny na 1000 ludności	-0,19	2,57
Saldo migracji stałej na 1000 ludności	-2,04	-4,22
Rynek pracy		
Stopa bezrobocia I (czerwiec 2010)	12,0%	14,1%
Odsetek osób pracujących w sektorze rolniczym	43,3	3,5

Źródła: Opracowanie własne na podstawie danych z 2008 roku zaczerpniętych z Urzędu Statystycznego i Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Lublinie (zob. przypis pod tabelą 2.1.).

W badaniu obejmującym powiat grodzki Zamość wzięło udział 112 osób w wieku produkcyjnym². Proporcje płci badanych osób są wyrównane (w badanej

¹ Źródło: „Strategia Rozwoju Miasta Zamość na lata 2008–2020”, przyjęta uchwałą Rady Miejskiej Zamościa Nr XX/178/08 z dnia 26 maja 2008 roku, www.zamosc.pl.

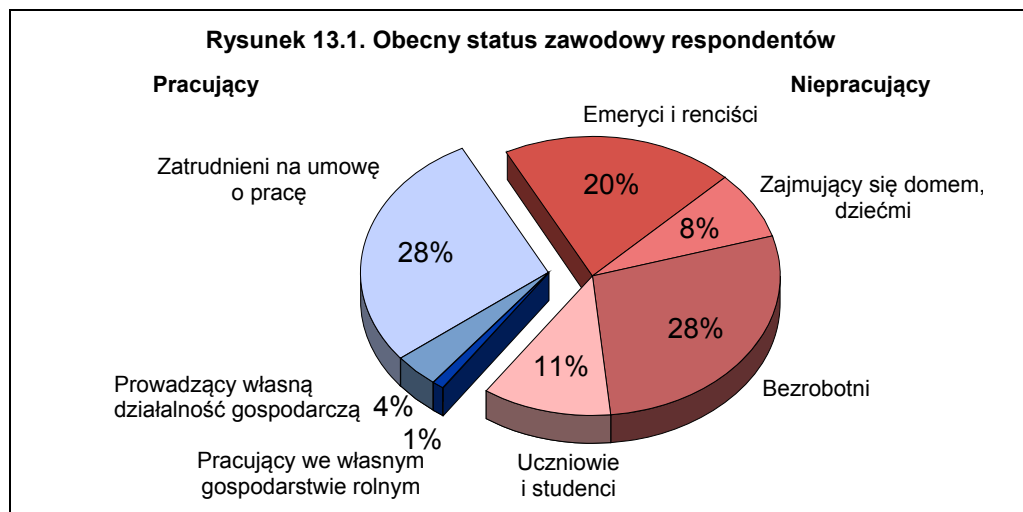
² Wprawdzie całkowita liczebność próby jest bardzo duża (N = 3000), jednak po podziale na powiaty i wyodrębnieniu pewnych kategorii społecznych liczebność tych kategorii w niektórych przypadkach okazuje się niewielka. W związku z tym te z podanych wskaźników, które opierają się na małych liczebnościach, należy traktować ostrożnie.

grupie było 50% kobiet i 50% mężczyzn). Większość respondentów (55%) zalicza się do grupy wiekowej 18–44 lata, definiowanej – niezależnie od płci – jako mobilna zawodowo. Pozostali ankietowani, czyli mężczyźni w wieku 45–64 lata i kobiety w wieku 45–59 lat, uznawani są za osoby niemobilne zawodowo i stanowią oni 45% badanej próby. Udział mobilnej grupy wiekowej wśród ogółu mieszkańców miasta będących w wieku produkcyjnym jest znacząco niższy niż w całym województwie, w którym sięga blisko dwóch trzecich (64%) badanej populacji. W przyszłości prowadzić to może do niekorzystnych zmian w proporcjach ludności w wieku produkcyjnym i nieprodukcyjnym.

W porównaniu z ogółem mieszkańców województwa lubelskiego, będących w wieku produkcyjnym, mieszkańcy Zamościa są lepiej wykształceni. Niemal jedna czwarta (24%) mieszkających w Zamościu osób w wieku produkcyjnym legitymuje się wyższym wykształceniem (w całym województwie 17%), a tylko 11% ma wykształcenie podstawowe (w województwie 13%). W porównaniu z całym województwem w Zamościu mniejszy jest udział osób, które ukończyły tylko zasadniczą szkołę zawodową (24% w Zamościu, 28% w województwie) i szkoły średnie (41% w Zamościu, 43% w województwie).

Charakterystyka aktywności zawodowej

Ponad dwie trzecie (67%) mieszkańców Zamościa będących w wieku produkcyjnym w momencie przeprowadzania badania nie pracowało zawodowo. Jest to wynik znacznie gorszy niż w odniesieniu do całego województwa, w którym osoby niepracujące stanowią mniejszość. Wśród jednej trzeciej mieszkańców Zamościa pracujących zawodowo większość (28% ogółu) stanowiły osoby zatrudnione na podstawie umowy o pracę.

Wśród osób niepracujących największą grupę stanowią bezrobotni (28% ogółu respondentów w Zamościu; natomiast w całym województwie bezrobotni stanowią 15% mieszkańców). Większość (58%) osób deklarujących się w Zamościu jako bezrobotne to bezrobotni długookresowi – w ciągu 24 miesięcy poprzedzających badanie pozostawali bez pracy ponad 12 miesięcy. Jednocześnie mniej niż połowa (48%) osób deklarujących się jako bezrobotne potwierdza, że obecnie jest zarejestrowana w powiatowym urzędzie pracy.

Drugą co do wielkości grupą niepracujących wśród osób w wieku produkcyjnym są w Zamościu emeryci i renciści (20% ogółu, o 5 punktów procentowych więcej niż w całym województwie), co jest efektem relatywnie wysokiego odsetka osób w wieku 45+.

Charakterystyka osób pracujących

Blisko jedna czwarta (24%) aktywnych zawodowo mieszkańców Zamościa to osoby wykonujące zawody należące do grupy wielkiej Klasyfikacji Zawodów i Specjalności „Specjaliści”. Niemal połowę z nich stanowią nauczyciele różnego typu szkół oraz przedszkoli. Z kolei 16% spośród pracujących wykonuje zawody zaliczane do grupy wielkiej „Robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy”. Po 11% wykonuje zawody z grupy wielkiej „Pracownicy usług osobistych i sprzedawcy” (głównie są to zawody z grupy elementarnej KZS „Sprzedawcy i demonstratorzy”) oraz „Pracownicy biurowi”. Dość licznie reprezentowani są także przedstawiciele zawodów należących do elementarnej grupy KZS „Kierowcy samochodów ciężarowych” (6%).

Większość (60%) pracujących deklaruje, że jest zatrudniona na umowę o pracę na czas nieokreślony.

Tabela 13.2. Forma zatrudnienia (N = 37)

Czy Pana(i) obecna praca to praca:	Odsetek badanych
– na umowę o pracę na czas nieokreślony	60
– na własny rachunek	20
– na umowę innego typu (na czas określony, o dzieło, ustną)	20

Niemal połowa (48%) pracujących mieszkańców miasta deklaruje, że zwykle w tygodniu w głównym miejscu swojej pracy pracuje 40 godzin. Prawie dwie piąte (38%) deklaruje, iż przeciętnie w tygodniu w swoim głównym miejscu pracy pracują ponad 40 godzin, a jedynie 16% pracuje mniej niż 40 godzin tygodniowo.

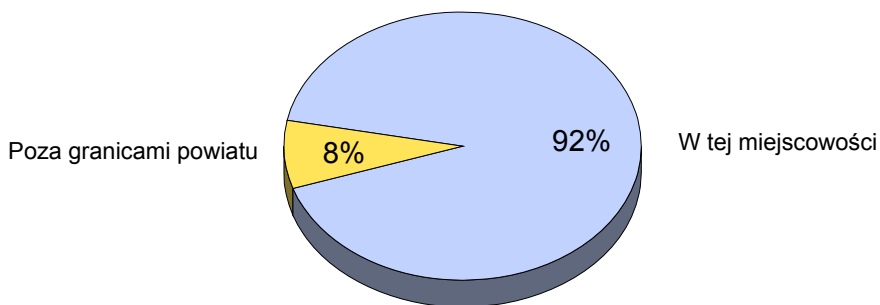
Mieszkańcy Zamościa charakteryzują się przeciętnie dłuższym stażem pracy u obecnego pracodawcy niż mieszkańcy całego województwa – większość (59%) z nich pracuje w obecnym miejscu pracy powyżej 10 lat. Wynika to zapewne z różnic w strukturach wieku mieszkańców Zamościa i całego województwa. Jedynie 8% pracujących jest zatrudnionych w obecnym miejscu swojej pracy krócej niż dwa lata.

Mobilność przestrzenna (dojazdy do pracy)

Zdecydowana większość badanych mieszkańców Zamościa pracuje na terenie miasta. Jedyne 8% pracujących deklaruje, że ich miejsce pracy znajduje się poza miastem, z czego większość (5% pracujących) pracuje w innym powiecie należącym do województwa lubelskiego, a jedynie 3% w innym województwie. Nie odnotowano natomiast wśród badanych mieszkańców Zamościa osób aktualnie pracujących poza granicami kraju.

Mieszkańcy w Zamościu charakteryzują się – w porównaniu z ogółem mieszkańców województwa – mniejszą mobilnością przestrzenną, gdyż częściej pracują w miejscowości zamieszkania (Zamość – 92%; całe województwo – 83%). Nie ma natomiast zasadniczej różnicy, gdy porównujemy odsetki mieszkańców Zamościa i województwa pracujących w granicach powiatu zamieszkania i dojeżdżających poza powiat (poza własnym powiatem pracuje 8% pracujących w Zamościu i 9% w całym województwie). Można stąd pośrednio wnioskować, iż na tle innych miejscowości województwa rynek pracy w Zamościu jest dość atrakcyjny i na tyle chłonny, że jego mieszkańcy nie są zmuszeni dojeżdżać do pracy do ościennych miejscowości. Natomiast skala migracji zarobkowych poza powiat jest porównywalna ze stwierdzoną w całym województwie.

Rysunek 13.2. Gdzie znajduje się miejsce pracy w stosunku do miejsca zamieszkania respondenta? (N = 37)

Do pracy w innych miejscowościach dojeżdżają wyłącznie mężczyźni w wieku poniżej 45 lat, a zatem będący w wieku mobilnym. W dwóch trzecich są to absolwenci wyższych uczelni, a w jednej trzeciej – absolwenci zasadniczych szkół zawodowych.

Według deklaracji badanych najdalej położone miejsce pracy leży w odległości 55 kilometrów od Zamościa, a najdłuższy czas dojazdu wynosi 60 minut. Dwie trzecie dojeżdżających do pracy poza Zamość korzysta z własnego środka transportu, a pozostali dojeżdżają minibusem zorganizowanym przez pracodawcę.

Spośród mieszkańców Zamościa dojeżdżających do pracy w innych miejscowościach dwie trzecie wolałoby pracować w Zamościu. Jednocześnie wszyscy dojeżdżający deklarują, iż w Zamościu raczej możliwe byłoby znalezienie zarówno pracy podobnej co do zawodu czy zakresu obowiązków do obecnie wykonywanej, jak i pracy z podobnym wynagrodzeniem. Można więc powiedzieć, że odnotowane migracje są w większości wymuszone brakiem odpowiednich ofert na lokalnym rynku pracy, a nie są efektem swobodnego wyboru miejsca pracy, jednak najprawdopodobniej chodzi o zawarte w ofercie warunki pracy inne niż zawód, zakres obowiązków i wynagrodzenie.

Charakterystyka osób niepracujących

Osoby niepracujące stanowią dwie trzecie wszystkich mieszkańców Zamościa będących w wieku produkcyjnym. Większość (55%) tej grupy stanowią osoby w wieku mobilnym (18–44 lata). Blisko połowa (48%) niepracujących legitymuje się średnim wykształceniem, a 13% ma wykształcenie wyższe. Niemal jedna czwarta (24%) niepracujących ma wykształcenie zasadnicze zawodowe, a jedynie 15% podstawowe. Wśród niepracujących jest nieco więcej mężczyzn (53%) niż kobiet (47%).

Tabela 13.3. Osoby niepracujące (N = 75)

	Odsetek badanych
Ogółem	67
Które deklarują, że gotowe są podjąć pracę w ciągu tygodnia	33
Które deklarują, że gotowe są podjąć pracę w ciągu tygodnia oraz w ciągu ostatnich 4 tygodni aktywnie poszukiwały pracy	24

Połowa spośród niepracujących mieszkańców Zamościa deklaruje, że jest gotowa podjąć pracę w ciągu tygodnia. Częściej są to mężczyźni (59%) niż kobiety (41%). Deklarowana gotowość do podjęcia pracy nie wykazuje natomiast związku z faktem, czy badani są w wieku mobilnym, czy też nie. Porównanie struktury ogółu niepracujących mieszkańców Zamościa oraz gotowych do podjęcia pracy pokazuje, że gotowości do podjęcia pracy sprzyja wyższe wykształcenie.

Większość z grupy deklarujących, że są gotowi podjąć pracę w ciągu tygodnia, twierdzi, że w ciągu ostatnich 4 tygodni poprzedzających badanie aktywnie poszukiwała pracy. W grupie tej dominowali mężczyźni (60%). Głównie były to też osoby będące w wieku mobilnym (59%). Analiza struktury wykształcenia pokazuje, iż ponadprzeciętnie reprezentowani w niej byli respondenci z wykształceniem zasadniczym zawodowym (30% tej grupy), natomiast mniejszy udział niż wśród ogółu niepracujących, a także deklarujących gotowość do podjęcia pracy, stanowili badani z wykształceniem średnim (41% tej grupy).

Najpopularniejszym sposobem poszukiwania pracy przez niepracujących mieszkańców Zamościa jest poszukiwanie przez krewnych i znajomych. Takie działania w ciągu 4 tygodni poprzedzających badanie podjęło 41% niepracujących. Na kolejnym miejscu pod względem częstości wskazań jest poszukiwanie przez powiatowy urząd pracy (19% niepracujących). Znacznie mniej popularne jest zamieszczanie lub odpowiadanie na ogłoszenia o pracy (8%) oraz poszukiwanie pracy bezpośrednio w firmach czy instytucjach (7%). Mało popularną metodą na aktywizację zawodową jest podjęcie starań o rozpoczęcie własnej działalności gospodarczej (w ciągu ostatnich 4 tygodni zrobił to 1% niepracujących).

Niepracujący mieszkańcy Zamościa w większości (61%) są przekonani, że w swoim mieście mogliby znaleźć odpowiednią dla siebie pracę. Analizy pokazują, iż przekonanie o możliwości znalezienia pracy w miejscu zamieszkania bezpośrednio wpływa na podejmowanie działań w celu znalezienia pracy lub ich niepodejmowanie – większość osób, które uważają, że znalezienie odpowiedniej pracy w Zamościu jest praktycznie niemożliwe, w ciągu ostatnich 4 tygodni nie podejmowała żadnych działań, natomiast wśród osób, które widzą takie możliwości, większość podejmowała jakieś działania. W grupie osób wyrażających przekonanie, że w Zamościu nie mogłyby znaleźć odpowiedniej dla siebie pracy, ponadprzeciętnie reprezentowane są osoby ze średnim wykształceniem, co może tłumaczyć stwierdzoną ich mniejszą niż innych badanych aktywność na polu poszukiwania pracy.

Większość niepracujących (76%) w przeszłości pracowała zarobkowo. Przeważająca większość tej grupy (61% obecnie niepracujących) to osoby, które pracowały i mieszkały w Zamościu. Jedynie 8% kiedyś dojeżdżała do pracy w innej miejscowości, a kolejne 7% zarówno pracowało, jak i mieszkało poza Zamościem. Widać więc, że niewielka część niepracujących ma za sobą doświadczenia migracyjne.

Tabela 13.4. Ostatnie miejsce pracy a miejsce zamieszkania (N = 75)

Niepracujący, którzy:	Odsetek badanych
– nigdy nie pracowali zarobkowo	24
– pracowali i mieszkali w tej samej miejscowości co obecnie	61
– dojeżdżali do pracy do innej miejscowości	8
– pracowali i mieszkali w innej miejscowości niż obecnie	7

Skłonność do dojazdów osób pracujących i niepracujących

Skłonność do migracji zarobkowych pracujących zawodowo mieszkańców Zamościa nie jest duża – jedynie jedna czwarta z nich (25%) deklaruje, że przyjąłaby ofertę lepiej płatnej pracy poza Zamościem. Warto tu zaznaczyć, że gdyby chodziło o aktywne poszukiwanie pracy, odsetek skłonnych do migracji byłby zapewne jeszcze niższy. Jest to zapewne w dużej mierze efektem przywiązania do obecnego miejsca pracy, gdyż ponad jedna trzecia (35%) pracujących deklaruje, że nie zmieniłaby

obecnej pracy na lepiej płatną, nawet gdyby chodziło o pracę w Zamościu. Osoby skłonne przyjąć ofertę pracy poza miastem w przeważającej większości dopuszczają migrację jedynie w ramach województwa lubelskiego. Skłonność do podjęcia pracy w innym województwie jest niewiele wyższa od skłonności do podjęcia decyzji o emigracji do innego kraju.

Zdecydowanie bardziej skłonni do podejmowania pracy poza miejscem zamieszkania są mężczyźni niż kobiety. Skłonność do podejmowania pracy związanej z koniecznością dojazdów poza miejsce zamieszkania jest nieco wyższa w grupie wiekowej 18–44 lata niż w grupie 45+.

Tabela 13.5. Skłonność do dojazdów osób pracujących (N = 37)

Gdyby otrzymał(a) Pan(i) ofertę lepiej płatnej pracy, to czy przyjął(ę)by ją Pan(i), czy też nie?	Tak	Nie	Trudno powiedzieć
	w procentach		
W tej miejscowości	65	35	0
Poza granicami powiatu	25*	73	2

* Przy czym 22% przyjęłoby ofertę pracy w innym powiecie obecnego województwa lubelskiego, 8% w miejscowości znajdującej się obecnie w innym województwie w Polsce, a 5% za granicą.

Analizy pokazują, że najbardziej skłonni do zmiany pracy, w tym migracji zarobkowych, są mieszkańcy Zamościa, których staż w obecnym miejscu pracy jest krótszy niż 2 lata – wszyscy z tej grupy przyjęliby ofertę lepiej płatnej pracy w Zamościu, a większość zgodziłaby się na przyjęcie takiej oferty, jeżeli pochodziłaby z terenu województwa lubelskiego. Wśród osób z dłuższym stażem u obecnego pracodawcy dominują przywiązani do obecnego miejsca pracy, nawet jeżeli wiązałoby się to z rezygnacją z szansy na polepszenie swojej sytuacji materialnej.

Niezbyt wysoką skłonność do podejmowania migracji zarobkowych przez mieszkańców Zamościa obrazuje fakt, że spośród osób, które obecnie pracują poza Zamościem, wszystkie przyjęłyby ofertę lepiej płatnej pracy w Zamościu, a żadna nie przyjęłaby takiej oferty spoza miasta. Dane te potwierdzają wcześniej przytoczone fakty wskazujące, że migracje zarobkowe mieszkańców Zamościa są raczej efektem przymusu niż swobodnego wyboru. Wśród osób, które pracują w Zamościu, niemal trzy czwarte odrzuciłoby ofertę lepiej płatnej pracy poza miastem, natomiast w przypadku ofert z terenu Zamościa zrobiliby tak tylko nieco ponad dwie piąte.

Deklarowana skłonność do migracji zarobkowych osób, które obecnie nie pracują, ale są gotowe podjąć pracę w ciągu tygodnia, jest nieco większa niż osób, które mają obecnie zatrudnienie. W grupie niepracujących, ale deklarujących gotowość do podjęcia pracy, 31% twierdzi, że przyjęłoby ofertę pracy poza Zamościem. Jednocześnie niepracujący – w odróżnieniu od pracujących – najbardziej skłonni byłiby przyjąć ofertę pracy za granicą (22% niepracujących), a mniej byłiby zainteresowani pracą na terenie województwa lubelskiego.

Wśród niepracujących – podobnie jak w grupie pracujących – bardziej skłonni do podejmowania pracy wiążącej się z dojazdami są mężczyźni niż kobiety. Co ciekawe,

wśród niepracujących nieco wyższą skłonnością do migracji zarobkowych charakteryzują się osoby z grupy wiekowej 45+ niż młodszy badani. Wynika to najprawdopodobniej z różnic ich sytuacji życiowej – w młodszej grupie część niepracujących stanowią osoby, które jeszcze nie opuściły domów rodzinnych i korzystają ze wsparcia rodziny, a część to rodzice małych dzieci, którzy nie chcą lub nie mogą decydować się na dłuższe rozdzielenie z nimi, natomiast starszym sytuacja rodzinna może pozwalać na dłuższe pozostawianie poza domem, a jednocześnie mogą się czuć bardziej zdecydowani do podejmowania pracy niż młodzi.

Tabela 13.6. Skłonność do dojazdów osób niepracujących, ale gotowych podjąć pracę w ciągu tygodnia (N = 36)

Gdyby otrzymał(a) Pan(i) ofertę pracy, to czy przyjął(ę)by ją Pan(i), czy też nie?	Tak	Nie	Trudno powiedzieć
	w procentach		
W tej miejscowości	86	3	11
Poza granicami powiatu	31*	64	5

* Przy czym 14% przyjęłoby ofertę pracy w innym powiecie obecnego województwa lubelskiego, 9% w miejscowości znajdującej się obecnie w innym województwie w Polsce, a 22% za granicą.

Wśród osób pozostających bez pracy, ale gotowych do jej podjęcia, najwyższą skłonnością do podejmowania pracy poza Zamościem charakteryzują się badani z wykształceniem zasadniczym zawodowym.

Tabela 13.7. Skłonność do dojazdów w zależności od czasu ich trwania

Czy zgodził(a)by się Pan(i) na pracę, jeśli czas dojazdu do pracy wynosiłby codziennie:	Odsetki odpowiedzi twierdzących wśród osób, które:	
	pracują (N = 37)	nie pracują, ale gotowe są podjąć pracę w ciągu tygodnia (N = 36)
– 0,5–1 godziny w jedną stronę	73	81
– 1–2 godziny w jedną stronę	33	28
– powyżej 2 godzin w jedną stronę	3	6

Skłonność mieszkańców Zamościa do podejmowania pracy wiążącej się z codziennymi dojazdami jest tym mniejsza, im dłuższy byłby czas tego dojazdu. Zarówno pracujący, jak i niepracujący deklarują, że zgodziliby się podjąć pracę, która wymagałaby codziennego co najmniej półgodzinnego dojazdu, pod warunkiem że czas ten nie przekroczyłby godziny w jedną stronę. Dłuższe dojazdy są akceptowalne dla mniejszości badanych. Warto też zwrócić uwagę, iż dłuższe niż godzinne dojazdy do pracy częściej akceptują osoby obecnie pracujące niż niepracujące i gotowe do podjęcia pracy, pod warunkiem jednak, że nie przekroczą one 2 godzin w jedną stronę.

Mobilność związana z nauką

Większość mieszkańców Zamościa będących w wieku produkcyjnym najwyższy poziom swojego wykształcenia zdobyła w miejscowości, w której mieszkała na stałe. Spośród niespełna jednej trzeciej, która ma doświadczenia mobilności w związku z nauką, większość (18% ogółu) dojeżdżała do szkoły z miejsca swojego zamieszkania. Jedynie 12% mieszkańców Zamościa przeniósł się do miejscowości, w której znajdowała się szkoła, w której uzyskali najwyższy poziom wykształcenia. W porównaniu z całym województwem lubelskim mieszkańcy Zamościa mają zdecydowanie mniejsze doświadczenia migracyjne związane z dojazdami do miejscowości, w której zdobywali wykształcenie. Tłumaczyć to można faktem, że Zamość – byłe miasto wojewódzkie i naturalne centrum dla otaczających go gmin – oferował relatywnie atrakcyjny rynek edukacyjny, na którym wielu jego mieszkańców mogło znaleźć dla siebie ofertę.

Doświadczenia migracyjne związane ze zdobyciem wykształcenia są zależne od jego poziomu. O ile większość osób z wykształceniem podstawowym, zasadniczym zawodowym i średnim uczyła się w miejscu zamieszkania, o tyle większość osób, które uzyskały dyplom wyższej uczelni, była zmuszona do mobilności. Doświadczenia związane z dojazdami na uczelnię w innym mieście lub przeprowadzką do miejscowości, w której mieściła się uczelnia, mają dwie trzecie osób z wyższym wykształceniem.

Tabela 13.8. Dojazdy do szkoły, w której zdobyto najwyższy poziom wykształcenia

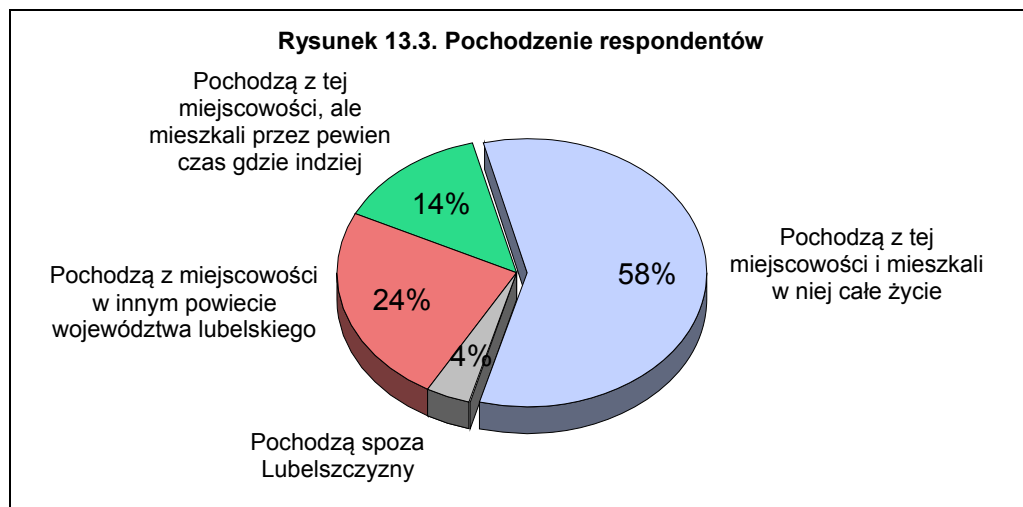
Osoby, które:	Odsetek badanych
– uczyły się w miejscowości swojego zamieszkania	70
– przeniósł się do miejscowości, w której była szkoła	12
– dojeżdżały do szkoły	18

Zdecydowana większość (85%) mieszkańców Zamościa zdobyła swój najwyższy poziom wykształcenia na terenie województwa lubelskiego. Wśród 15% badanych, którzy kształcili się poza województwem lubelskim, dominują osoby z wyższym wykształceniem, choć jednocześnie większość mieszkających w Zamościu absolwentów wyższych uczelni zdobyła wykształcenie na terenie województwa lubelskiego.

Skala migracji wewnętrznych i innych

W porównaniu z mieszkańcami całego województwa lubelskiego obywatele Zamościa charakteryzują się nieco większą zasiedziałością. Zdecydowana większość mieszkańców miasta to jego rodowici mieszkańcy – 58% mieszka w mieście całe

życie, a kolejne 14% pochodzi z Zamościa, choć przez pewien czas mieszkali poza miastem. Migranci, którzy nie mieli wcześniej związków z Zamościem, na ogół przybyli do miasta z innych części województwa lubelskiego (24%). Niewielką część mieszkańców miasta stanowią przybysze spoza województwa (4%).

Głównymi powodami przeprowadzki do Zamościa były powody rodzinne (36% spośród przybyłych z innych miejscowości) oraz praca (32%). Znacznie mniej osób wybrało Zamość z powodów mieszkaniowych (13% przybyłych), a tylko nieliczni w związku z nauką (2%). Warto zwrócić uwagę, iż w porównaniu z ogółem mieszkańców województwa lubelskiego, którzy nie są rodowitymi mieszkańcami swoich miejscowości, imigranci zamojscy częściej wybierali to miasto ze względu na pracę, a rzadziej z powodów rodzinnych i ze względu na naukę.

W 19% gospodarstw domowych w Zamościu są członkowie rodziny nieobecni z powodu pracy lub nauki poza Zamościem. Powodem tych nieobecności jest niemal równie często praca co nauka (odpowiednio: 10% i 9% gospodarstw domowych). W porównaniu z ogółem gospodarstw domowych w województwie, w Zamościu odsetek gospodarstw dotkniętych tym zjawiskiem jest nieco większy, co bezpośrednio jest odzwierciedleniem różnic w wysokości wskaźnika salda migracji.

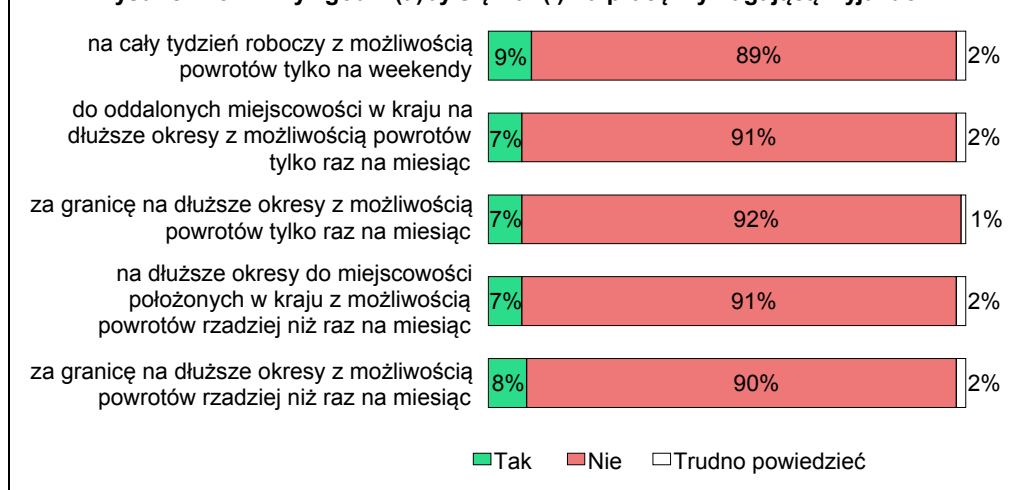
Faktyczna i deklarowana skłonność do migracji

W okresie od 1 maja 2004 roku, czyli od dnia wejścia Polski do Unii Europejskiej, 12% badanych mieszkańców Zamościa w wieku produkcyjnym wyjeżdżało w celach zarobkowych za granicę. Jest to taki sam odsetek jak w odniesieniu do ogółu mieszkańców województwa lubelskiego w wieku produkcyjnym.

Tabela 13.9. Migracje zagraniczne

Czy w okresie od 1 maja 2004 roku, czyli od dnia wejścia Polski do Unii Europejskiej, wyjeżdżał(a) Pan(i) w celach zarobkowych za granicę?	Odsetek badanych
Tak	12
Nie	88

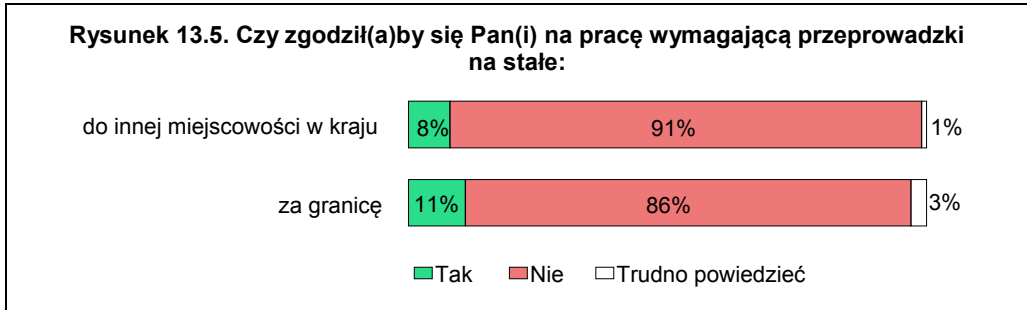
Obecnie ponad jedna piąta (23%) mieszkańców Zamościa deklaruje gotowość do migracji, definiowaną jako przeniesienie się do innej miejscowości, aby tam mieszkać i pracować przynajmniej przez pewien czas, przy czym 17% byłoby gotowe przenieść się do innego powiatu obecnego województwa lubelskiego, 15% do miejscowości znajdującej się obecnie w innym województwie w Polsce, a 14% za granicę. Widać więc, że gotowość do migracji oznacza w większości przypadków otwarcie na wszelkie możliwości, z wyjazdem za granicę włącznie. Analizy pokazują, iż deklarowanej gotowości do migracji mieszkańców Zamościa sprzyjają: płeć męska, wiek 18–44 lata (mobilny) i wyższe wykształcenie.

Rysunek 13.4. Czy zgodził(a)by się Pan(i) na pracę wymagającą wyjazdów:

Mniej akceptowalne od przeprowadzki do innej miejscowości są różne formy migracji zarobkowej rozumiane jako czasowe przebywanie poza Zamościem. Mniej niż co dziesiąty mieszkaniec Zamościa zaakceptowałby pracę, która pozwalałaby mu wracać do miejsca zamieszkania najwyżej na weekendy. Praktycznie nie ma znaczenia, jak często możliwe byłyby powroty do domu i gdzie świadczona byłaby praca. Najwyższy poziom akceptacji dla pracy wymagającej wyjazdów odnotowaliśmy wśród mężczyzn z wykształceniem zasadniczym zawodowym.

Mimo iż ponad jedna piąta badanych twierdzi, że byłaby gotowa przenieść się do innej miejscowości, aby tam mieszkać i pracować, to jedynie 8% deklaruje, że zgodziłby się na pracę wymagającą przeprowadzki na stałe do innej miejscowości

w kraju. Nieco większą gotowość odnotowaliśmy w przypadku pracy wymagającej przeprowadzki za granicę – w przypadku takiej pracy zgodę wyraziłoby 11% mieszkańców Zamościa.

Skłonność mieszkańców Zamościa do podejmowania migracji zarobkowych pokazują także ich plany dotyczące wyjazdów do pracy sezonowej w obecnym roku. Otóż 6% mieszkańców Zamościa będących w wieku produkcyjnym deklaruje, że zamierza w 2010 roku wyjechać do pracy sezonowej za granicę. Wyjazdy krajowe do pracy sezonowej planuje w tym okresie 3% mieszkańców miasta.

Zadowolenie z miejsca zamieszkania

Skłonnościom do migracji zarobkowych mieszkańców Zamościa nie sprzyja wysoki poziom zadowolenia zarówno z miejscowości, w której mieszkają, jak i z regionu. Obydwa wskaźniki zadowolenia są w Zamościu wyższe niż wśród ogółu mieszkańców województwa lubelskiego będących w wieku produkcyjnym.

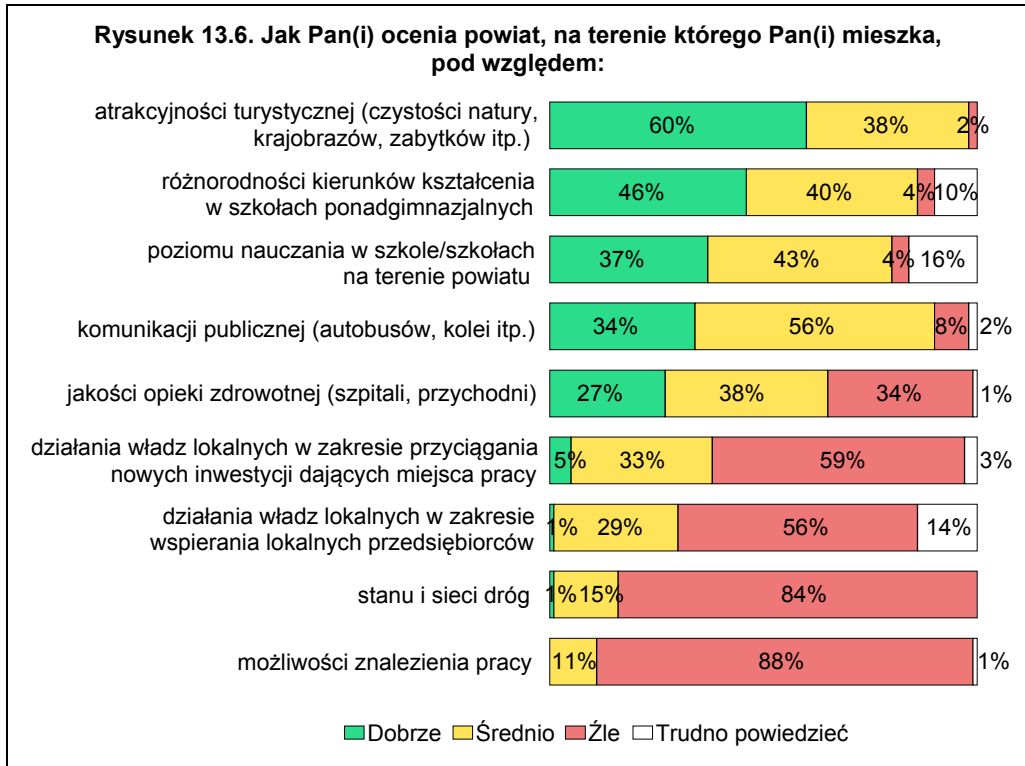
Tabela 13.10. Zadowolenie z własnej miejscowości i regionu

Zadowolenie:	Zadowoleni	Ani zadowoleni, ani niezadowoleni	Niezadowoleni
	w procentach		
– z miejscowości, w której się mieszka	85	9	6
– z regionu, w którym się mieszka	86	8	6

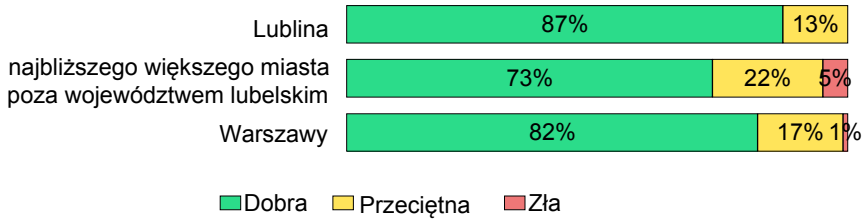
Atrakcyjność Zamościa jako miejsca zamieszkania wynika przede wszystkim z jego atrakcyjności turystycznej (zabytki, krajobrazy). Oceny Zamościa pod względem atrakcyjności turystycznej są znacznie wyższe niż przeciętne oceny powiatów w województwie.

Atrakcyjność turystyczna Zamościa jest jednak jedynym aspektem – spośród dziewięciu ocenianych przez mieszkańców cech powiatu, w którym mieszkają – ocenianym zdecydowanie lepiej niż przeciętnie w województwie. Pozostałe wymiary oceny sytuują Zamość poniżej wyników dla całego województwa. W kontekście

rynku pracy szczególnie zwracają uwagę niskie oceny możliwości znalezienia pracy, działania władz lokalnych w zakresie wspierania lokalnych przedsiębiorców oraz działania władz lokalnych w zakresie przyciągania nowych inwestycji dających miejsca pracy. W kontekście migracji znaczenie ma bardzo niska ocena stanu i sieci dróg w Zamościu, a także niższa niż przeciętnie w województwie ocena poziomu nauczania w szkołach na terenie powiatu oraz różnorodności kierunków kształcenia w szkołach ponadgimnazjalnych.

W Zamościu umiarkowanie pozytywnie (dominacja ocen średnich przy przewadze ocen pozytywnych nad negatywnymi) i nieco lepiej niż całym województwie oceniana jest komunikacja publiczna. Jednocześnie na tle ogółu badanych mieszkańców województwa mieszkańcy Zamościa zdecydowanie lepiej oceniają jakość połączeń i sieć komunikacyjną łączącą Zamość z Lublinem, Warszawą oraz najbliższym większym miastem poza województwem lubelskim. Z ocen mieszkańców Zamościa wynika, iż najlepsze połączenie mieszkańcy miasta mają z Lublinem i Warszawą, natomiast nieco trudniej dostać się do najbliższego dużego miasta poza województwem. Istnienie i jakość takich połączeń może sprzyjać migracjom mieszkańców związanym z pracą i edukacją, szczególnie w przypadku codziennych dojazdów do pracy lub szkoły.

Rysunek 13.7. Jak ocenili(a)by Pan(i) jakość połączeń, sieć komunikacyjną z tej miejscowości do:

Zadowolenie z różnych sfer życia osobistego

Ogólny wskaźnik zadowolenia z życia jest w Zamościu nieco niższy niż w całym województwie lubelskim (3,66 w Zamościu; 3,81 w województwie), jednak jego wartość na 5-punktowej skali wskazuje, iż przeciętnie mieszkańcy miasta są raczej zadowoleni z życia.

Tabela 13.11. Zadowolenie z różnych aspektów życia

W jakim stopniu jest Pan(i) zadowolony(a) z różnych sfer swojego życia?	Średnia*
Stosunki z rodziną	4,35
Stosunki z sąsiadami	3,86
Atmosfera w pracy (koledzy)**	3,83
Warunki pracy**	3,75
Zawód/zajęcie/praca	3,62
Stabilność zatrudnienia**	3,55
Płaca/dochody	2,88
Koszty mieszkania	2,86
Ogólny indeks zadowolenia z życia	3,66

* Średnia na 5-punktowej skali, na której 1 oznaczało „bardzo niezadowolony(a)”, a 5 – „bardzo zadowolony(a)”.

** Swoje zadowolenie z tych aspektów życia oceniali tylko respondenci pracujący stale lub dorywczo.

Mieszkańcy Zamościa najbardziej zadowoleni są ze stosunków z rodziną. Na drugim miejscu pod względem poziomu zadowolenia znalazły się stosunki z sąsiadami, a na trzecim atmosfera w pracy (koledzy). Badani mieszkańcy miasta generalnie zadowoleni są także z warunków swojej pracy, swojego zawodu (zajęcia, pracy) oraz stabilności zatrudnienia. Jedyne dwa aspekty życia osobistego, które częściej oceniane są negatywnie niż pozytywnie, to płaca (dochody) oraz koszty mieszkania. O ile ocena kosztów mieszkania wypada na tle województwa na niekorzyść Zamościa, o tyle dochody są w mieście oceniane nieco lepiej niż w województwie.

W porównaniu z ogółem pracujących mieszkańców województwa mieszkańcy Zamościa nieco lepiej oceniają warunki swojej pracy, nieco gorzej natomiast stabil-

ność zatrudnienia. Na tle województwa w Zamościu nieco niższe oceny zdobywają aspekty związane ze stosunkami międzyludzkimi: stosunki z rodziną, stosunki z sąsiedziami oraz atmosfera pracy. Jest to charakterystyczne dla większych ośrodków miejskich, gdzie stosunki międzyludzkie na ogół oceniane są gorzej niż na wsi i w małych miastach.

Podsumowanie

Skłonność do migracji mieszkańców Zamościa nie jest duża. Jest to efektem – z jednej strony – struktury wiekowej, w której występuje nadreprezentacja niemobilnej grupy wiekowej a z drugiej – dużej atrakcyjności Zamościa jako miejsca zamieszkania. Wyniki badania pokazują też, że gdyby w Zamościu pojawiły się atrakcyjne nowe oferty pracy, to być może mielibyśmy do czynienia ze zjawiskiem powrotu do Zamościa większości osób, które obecnie pracują poza granicami powiatu. Ogólnie rzecz biorąc, wyniki badania pokazują, iż najprawdopodobniej Zamość fałę wyjazdów ma już za sobą.

Rozdział 14

Mobilność a rynek pracy w powiecie biłgorajskim

W województwie lubelskim powiat biłgorajski należy do powiatów ziemskich mających największą liczbę ludności. Jednocześnie charakteryzuje się najwyższym w podregionie chełmsko-zamojskim współczynnikiem urbanizacji – nieco ponad jedna trzecia ludności tego powiatu to mieszkańcy miast. W powiecie biłgorajskim mieszka minimalnie więcej osób w wieku nieprodukcyjnym, niż wynosi średnia dla całego województwa. W części może to wynikać stąd, że w tym powiecie rodzi się więcej dzieci niż w całym województwie, i to na tyle więcej, że notujemy w nim dodatni przyrost naturalny, podczas gdy w całym województwie przyrost ten ma charakter ujemny. Na tle całego województwa bezrobocie w powiecie biłgorajskim należy do najniższych. Ponad połowa mieszkańców tego powiatu (56%) znajduje zatrudnienie w sektorze rolniczym – to o 13 punktów procentowych więcej niż wynosi średni wynik dla całego województwa. Więcej osób wyjeżdża, niż osiedla się w powiecie biłgorajskim i saldo migracji stałej jest trochę mniej korzystne niż w całym województwie lubelskim.

Tabela 14.1. Charakterystyka powiatu na tle województwa

	Województwo lubelskie	Powiat biłgorajski
Odsetek ludności w miastach	46,5	33,4
Struktura demograficzna		
Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	59	61
Przyrost naturalny na 1000 ludności	-0,19	0,45
Saldo migracji stałej na 1000 ludności	-2,04	-2,23
Rynek pracy		
Stopa bezrobocia I (czerwiec 2010)	12,0%	6,4%
Odsetek osób pracujących w sektorze rolniczym	43,3	56,3

Źródła: Opracowanie własne na podstawie danych z 2008 roku zaczerpniętych z Urzędu Statystycznego i Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Lublinie (zob. przypis pod tabelą 2.1.).

W badaniu obejmującym powiat biłgorajski wzięło udział 136 respondentów w wieku produkcyjnym¹. Mężczyźni stanowili 53% ogółu badanych, kobiety – 47%.

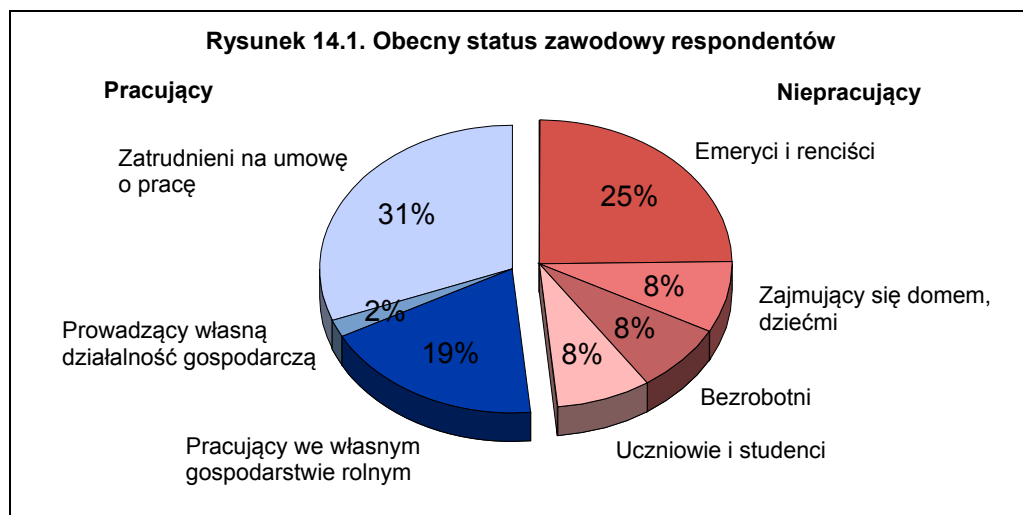
¹ Wprawdzie całkowita liczebność próby jest bardzo duża (N = 3000), jednak po podziale na powiaty i wyodrębnieniu pewnych kategorii społecznych liczebność tych kategorii w niektórych przypadkach okazuje się niewielka. W związku z tym te z podanych wskaźników, które opierają się na małych liczebnościach, należy traktować ostrożnie.

Prawie połowa ankietowanych (49%) to osoby w wieku mobilności zawodowej (18–44 lata). Większość mieszkańców powiatu biłgorajskiego to mieszkańcy wsi – stanowili oni 65% ogółu badanych.

Jeśli chodzi o poziom wykształcenia, stosunkowo najliczniej reprezentowane były osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym (39%). Blisko co piąty ankietowany mieszkaniec powiatu ma wykształcenie podstawowe (18%), co trzeci legitymuje się wykształceniem średnim (33%), a co dziesiąty – wyższym (10%).

Charakterystyka aktywności zawodowej

Wśród ankietowanych mieszkańców powiatu biłgorajskiego nieco ponad połowa pracuje zawodowo (52%). Największa część pracujących to osoby zatrudnione na umowę o pracę (31% ogółu badanych). Stosunkowo liczną grupę stanowią pracujący we własnych gospodarstwach rolnych (19% ogółu badanych). Do nielicznych należeli natomiast badani prowadzący własną działalność gospodarczą poza rolnictwem (2%).

Osoby niepracujące stanowiły z kolei 48% ogółu badanych. Wśród niepracujących najliczniej reprezentowani są emeryci i renciści (25% ogółu). Tylko 8% badanych to osoby bezrobotne. Taki sam odsetek wśród ankietowanych stanowili uczniowie i studenci, a także osoby zajmujące się domem i wychowywaniem dzieci (po 8% wskazań).

W skali całego województwa poziom bezrobocia w powiecie biłgorajskim jest najniższy. Bezrobocie, mimo że niskie, ma jednak przede wszystkim charakter długookresowy. Dwie trzecie badanych w powiecie biłgorajskim deklarujących się jako bezrobotni nie ma zatrudnienia co najmniej od roku (66%). W mniejszości są

osoby pozostające bez pracy krócej niż rok (34%). Większość bezrobotnych nie jest też zarejestrowana w urzędzie pracy. Fakt rejestracji deklaruje tylko 45% badanych z tej grupy.

Charakterystyka osób pracujących

Wśród pracujących mieszkańców powiatu biłgorajskiego najliczniejszą grupę stanowią rolnicy (37%). Inne grupy zawodowe reprezentowane są mniej licznie. Niespełna jedną piątą ogółu pracujących stanowią robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy (18%). Jedna siódma to pracownicy usług osobistych i sprzedawcy (15%). Do specjalistów zalicza się 12% pracujących mieszkańców powiatu.

Prawie połowa pracujących jest zatrudniona na umowę o pracę na czas nieokreślony (49%). Dużą grupę stanowią osoby pracujące na własny rachunek (42%), co wynika jednak przede wszystkim z faktu dużego udziału rolników indywidualnych wśród ogółu pracujących. Jeden na dziesięciu respondentów jest zatrudniony na innych zasadach – na umowę na czas określony, o dzieło lub na podstawie ustnej umowy o pracę (10%).

Tabela 14.2. Forma zatrudnienia (N = 69)

Czy Pana(i) obecna praca to praca:	Odsetek badanych
– na umowę o pracę na czas nieokreślony	49
– na własny rachunek	42
– na umowę innego typu (na czas określony, o dzieło, ustną)	10

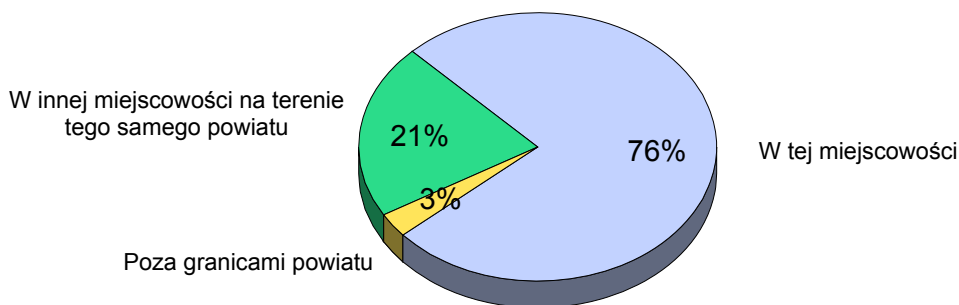
Zatrudnieni mieszkańcy powiatu biłgorajskiego stosunkowo dużo pracują. Ponad dwie piąte badanych jest zatrudnionych w pełnoetatowym wymiarze godzin, czyli poświęca na pracę zarobkową 40 godzin tygodniowo (43%). Tylko trochę mniejszy odsetek deklaruje dłuższy niż czterdziestogodzinny tydzień pracy (37%). Relatywnie sporą grupę stanowią osoby pracujące w niepełnym wymiarze czasu pracy (20%).

Rynek pracy w powiecie biłgorajskim, oprócz niskiego bezrobocia, charakteryzuje wysoki wskaźnik stabilizacji zatrudnienia. Zdecydowana większość pracujących (73%) to osoby, które nie zmieniały miejsca zatrudnienia od co najmniej 11 lat, przy czym połowa tej grupy (36% ogółu pracujących) deklaruje ponaddwudziestoletni staż pracy w obecnym miejscu zatrudnienia. Ponad jedna piąta badanych (22%) pracuje w obecnym miejscu pracy od 2 do 10 lat. Osoby pracujące w obecnym miejscu zatrudnienia krócej niż dwa lata stanowią tylko 6% ogółu pracujących.

Mobilność przestrzenna (dojazdy do pracy)

Ponad trzy czwarte mieszkańców powiatu biłgorajskiego pracuje w miejscowości, w której mieszka (76%). Do pracy do innej miejscowości dojeżdża niespełna co czwarty mieszkaniec powiatu (24%). Zdecydowana większość tej grupy (21% pracujących) pracuje w miejscowości położonej na terenie powiatu biłgorajskiego, a tylko 3% jest zatrudniona poza granicami tego powiatu.

Rysunek 14.2. Gdzie znajduje się miejsce pracy w stosunku do miejsca zamieszkania respondenta? (N = 69)

Spośród pracujących mieszkańców wsi pracę na miejscu ma 67%. Wśród mieszkańców miast odsetek ten jest znacznie wyższy i wynosi aż 90%. Do pracy dojeżdża co trzeci pracujący mieszkaniec wsi i tylko co dziesiąty pracujący mieszkaniec miasta.

Wśród dojeżdżających więcej jest kobiet niż lepiej predestynowanych do prac fizycznych na wsi mężczyzn. Co warte podkreślenia, odsetek pracujących poza miejscowością zamieszkania wyraźnie rośnie wraz z poziomem wykształcenia badanych. Wśród osób z wykształceniem podstawowym wynosi zaledwie 12%, wśród badanych legitymujących się wykształceniem średnim – 28%, a wśród osób mających wykształcenie wyższe wynosi już 43%.

Większość dojeżdżających do pracy do innych miejscowości dociera tam własnym środkiem transportu (75%). Miejsce pracy osób dojeżdżających znajduje się średnio w odległości 12 kilometrów od miejsca zamieszkania. Średni czas dotarcia do miejsca zatrudnienia wynosi 19 minut.

Tabela 14.3. Charakterystyka dojazdów do pracy (N = 17)

Charakterystyka dojazdów do pracy osób, których miejsce pracy znajduje się w innej miejscowości	Średnia trymowana
Przeciętny łączny czas dojazdu do pracy ze stałego miejsca zamieszkania	19 min
Odległość między stałym miejscem zamieszkania a miejscem pracy	12 km

Dla większości pracujących poza miejscem zamieszkania, mimo konieczności dojazdów, aktualna praca jest bardziej atrakcyjna niż ta, którą mogliby wykonywać w swojej miejscowości. Ponad połowa badanych, mając możliwość zatrudnienia na miejscu, wolałaby dojeżdżać do pracy do innej miejscowości (57%). Wyraźnie mniej osób (37%) zgłasza odmienne preferencje w tym względzie – chętnie zrezygnowałyby z aktualnej, wymagającej dojazdów pracy na rzecz zatrudnienia się w miejscu zamieszkania.

Tabela 14.4. Preferencje dotyczące miejsca pracy (N = 17)

Gdyby miał(a) Pan(i) taką możliwość, to czy wolał(a)by Pan(i) pracować w miejscowości, w której mieszka Pan(i) na stałe, czy też nie?	Odsetek badanych
Tak	37
Nie	57
Trudno powiedzieć	6

Osoby pracujące poza miejscem zamieszkania powszechnie stwierdzają, że znalezienie w ich miejscowości pracy zgodnej z ich kwalifikacjami nie jest możliwe (100% wskazań). Ogromna większość twierdzi, że nie znalazłaby też na miejscu pracy spełniającej ich oczekiwania finansowe (88%).

Tabela 14.5. Ocena rynku pracy w miejscu zamieszkania wśród osób dojeżdżających do pracy (N = 17)

Czy Pana(i) zdaniem znalezienie w Pana(i) stałym miejscu zamieszkania:	Byłoby możliwe	Byłoby praktycznie niemożliwe
	w procentach	
– pracy podobnej co do zawodu, zakresu obowiązków do obecnie wykonywanej	0	100
– pracy z podobnym wynagrodzeniem	12	88

Charakterystyka osób niepracujących

Do niepracujących zalicza się prawie połowa ankietowanych mieszkańców powiatu biłgorajskiego (49%). Jedna szóstka ogółu badanych to osoby, które nie pracują, ale są zainteresowane znalezieniem zatrudnienia i deklarują gotowość podjęcia pracy w ciągu tygodnia (16%). Co dziesiąty mieszkaniec powiatu, oprócz gotowości podjęcia pracy praktycznie od zaraz, twierdzi, że w ciągu ostatnich czterech tygodni poprzedzających badanie aktywnie szukał pracy (10%).

Tabela 14.6. Osoby niepracujące

	Odsetek badanych
Ogółem	49
Które deklarują, że gotowe są podjąć pracę w ciągu tygodnia	16
Które deklarują, że gotowe są podjąć pracę w ciągu tygodnia oraz w ciągu ostatnich 4 tygodni aktywnie poszukiwały pracy	10

Do niepracujących częściej zaliczają się kobiety niż mężczyźni. Bez pracy częściej pozostają osoby starsze – w wieku między 45. a 64. rokiem życia. W powiecie biłgorajskim najwięcej niepracujących jest wśród osób z wykształceniem podstawowym, najmniej – z wyższym.

Zdecydowana większość niepracujących pesymistycznie ocenia szanse na znalezienie przez siebie pracy na lokalnym rynku (77%). Tylko niepełna co czwarty sądzi, że byłoby to możliwe (23%).

Z deklaracji badanych wynika, że co piąty niepracujący w powiecie biłgorajskim podejmował ostatnio jakieś próby znalezienia pracy.

Najczęściej stosowaną strategią było poszukiwanie pracy przez krewnych i znajomych. Tego rodzaju aktywność w ciągu ostatnich czterech tygodni podejmowała jedna piąta niepracujących (21%). Drugie miejsce wśród najbardziej popularnych sposobów zajmowało dowiadywanie się o pracę bezpośrednio w firmach i instytucjach (16% deklaracji). Trochę mniej osób poszukiwało zatrudnienia, zamieszczając lub odpowiadając na ogłoszenia o pracy (12%). Relatywnie najmniej osób szukało pracy przez powiatowy urząd pracy (9%).

Co dwudziesty niepracujący podjął działania mające na celu samozatrudnienie i przedsięwziął jakieś kroki zmierzające do rozpoczęcia własnej działalności gospodarczej (5%).

Aktywność w poszukiwaniu pracy i gotowość jej podjęcia częściej niż przeciętnie deklarowały osoby młode (w wieku 18–44 lata), a przede wszystkim niepracujący z wyższym wykształceniem.

Tabela 14.7. Ostatnie miejsce pracy a miejsce zamieszkania (N = 67)

Niepracujący, którzy:	Odsetek badanych
– nigdy nie pracowali zarobkowo	21
– pracowali i mieszkali w tej samej miejscowości co obecnie	44
– dojeżdżali do pracy do innej miejscowości	28
– pracowali i mieszkali w innej miejscowości niż obecnie	7

Jedna piąta badanych niepracujących w powiecie biłgorajskim to osoby, które nigdy nie pracowały zarobkowo (21%). Wśród pozostałych najliczniejszą grupę stanowią respondenci, którzy pracowali i mieszkali w obecnym miejscu zamieszkania (44%). Mniej licznie reprezentowani są ci, którzy w przeszłości dojeżdżali do pracy do innej miejscowości (28%). Jedyne 7% niepracujących to osoby, które w okresie swej aktywności zawodowej nie miały żadnych związków z obecnym miejscem swego zamieszkania – pracowały i mieszkaly w innej miejscowości niż ta, która obecnie jest ich miejscem stałego pobytu.

Skłonność do dojazdów osób pracujących i niepracujących

Większość pracujących gotowa byłaby zmienić obecną pracę na lepiej płatną jedynie w sytuacji, gdyby oferta taka dotyczyła zatrudnienia w ich miejscu zamieszkania. Nawet jednak w przypadku tak – wydawałoby się – atrakcyjnej propozycji zainteresowanie nią badanych wydaje się raczej umiarkowane. Lepiej płatną pracę, gdyby takowa była oferowana w miejscowości zamieszkania, podjęłoby 56% pracujących. Ponad dwie piąte (43%) nie byłoby nią zainteresowane.

W mniejszości są pracujący, którzy w zamian za lepsze zarobki podjęliby pracę wymagającą dojazdów. Do innej miejscowości na terenie powiatu w zamian za wyższą pensję zgodziłoby się dojeżdżać tylko dwie piąte pracujących (41%), większość zaś nie przyjęłaby takiej propozycji (59%).

Im bardziej oddalone od miejsca zamieszkania miałyby być miejsce pracy, tym mniejsza gotowość do zmiany miejsca zatrudnienia. Lepiej płatną pracę poza granicami powiatu przyjęłoby już tylko co piąty badany (20%). W innym powiecie na terenie województwa lubelskiego gotowe byłoby się zatrudnić 17% badanych. Tylko 6% ze względu na lepsze zarobki przyjęłoby ofertę pracy w innym województwie w Polsce, a co dziesiąty – za granicą (10%).

Tabela 14.8. Skłonność do dojazdów osób pracujących (N = 69)

Gdyby otrzymał(a) Pan(i) ofertę lepiej płatnej pracy, to czy przyjął(ę)by ją Pan(i), czy też nie?	Tak	Nie	Trudno powiedzieć
	w procentach		
W tej miejscowości	56	43	1
W innej miejscowości na terenie tego samego powiatu	41	59	0
Poza granicami powiatu	20*	78	2

* Przy czym 17% przyjęłoby ofertę pracy w innym powiecie obecnego województwa lubelskiego, 6% w miejscowości znajdującej się obecnie w innym województwie w Polsce, a 10% za granicą.

Spośród osób pracujących ofertę lepiej płatnej pracy poza miejscem zamieszkania częściej przyjęliby mężczyźni niż kobiety oraz młodszy z pracujących – osoby w wieku mobilności zawodowej (między 18. a 44. rokiem życia). Gotowości do podjęcia pracy poza miejscem zamieszkania wyraźnie sprzyja wyższy poziom wykształcenia – badani z wykształceniem co najmniej średnim częściej deklarują gotowość dojeżdżania do pracy, jeśli wiązałoby się to z większymi zarobkami.

Co ciekawe, osoby aktualnie dojeżdżające do pracy tylko w nieco większym stopniu niż pracujący w miejscu zamieszkania byłyby zainteresowane zamianą obecnej pracy na również wymagającą dojazdów, ale lepiej płatną. Tylko niespełna połowa spośród nich ze względu na lepsze zarobki gotowa byłaby zmienić miejsce zatrudnienia i dojeżdżać do jakiejś miejscowości leżącej w obrębie powiatu (47%), a jedynie co piąta – do miejsca pracy poza jego granicami (20%). Wśród osób pracujących w miejscu swego zamieszkania odsetki te wynoszą odpowiednio 40% i 20%.

Można więc sądzić, że to niezbyt duże zainteresowanie pracujących mieszkańców powiatu zmianą pracy na lepiej płatną, ale wymagającą dojazdów, jest związane nie tyle z kosztami i uciążliwościami tych ostatnich, ile raczej jest pochodną np. potrzeby stabilizacji zawodowej czy obaw lub niechęci do samej zmiany pracy bądź ocen struktury lokalnego rynku pracy.

Osoby niemające pracy i aktywnie jej poszukujące są bardziej zdeterminowane do jej podjęcia i – co za tym idzie – bardziej skłonne także dojeżdżać do pracy do innych miejscowości niż osoby mające zatrudnienie. Oczywiście najchętniej podjęłyby ją w miejscowości, w której mieszkają (95%). Zdecydowana większość poszukujących zatrudnienia gotowa byłaby jednak także podjąć pracę w innej miejscowości powiatu biłgorajskiego (70%), a prawie co drugi gotów byłby dojeżdżać do pracy do miejsc położonych poza jego granicami (48%). Co trzeci byłby zainteresowany pracą w obrębie województwa lubelskiego (34%). Znacznie mniej osób podjęłoby pracę w innych rejonach Polski, poza obszarem województwa lubelskiego (14%). Niespełna co trzeci poszukujący zatrudnienia mieszkaniec powiatu zdecydowałby się wyjechać do pracy za granicę (29%).

Tabela 14.9. Skłonność do dojazdów osób niepracujących, ale gotowych podjąć pracę w ciągu tygodnia (N = 21)

Gdyby otrzymał(a) Pan(i) ofertę pracy, to czy przyjął(ę)by ją Pan(i), czy też nie?	Tak	Nie	Trudno powiedzieć
	w procentach		
W tej miejscowości	95	5	0
W innej miejscowości na terenie tego samego powiatu	70	26	4
Poza granicami powiatu	48*	52	0

* Przy czym 34% przyjąłoby ofertę pracy w innym powiecie obecnego województwa lubelskiego, 14% w miejscowości znajdującej się obecnie w innym województwie w Polsce, a 29% za granicą.

Gotowość podjęcia pracy wymagającej dojazdów jest odwrotnie proporcjonalna do odległości i czasu trwania podróży. Większość pracujących (63%) skłonna byłaby dojeżdżać do pracy, jeżeli czas dojazdu wynosiłby od 30 minut do godziny. Ale już tylko 13% z tej grupy zaakceptowałoby konieczność codziennych podróży do pracy, które trwałyby od godziny do dwóch godzin w jedną stronę. Do wyjątków należą osoby, które skłonne byłyby dojeżdżać do pracy ponad dwie godziny (1%).

Mniejsze wymagania co do oddalenia miejsca pracy od domu mają osoby niepracujące, a gotowe podjąć pracę niemal od zaraz. Prawie cztery piąte spośród nich zaakceptowałoby codzienne dojazdy do pracy, gdyby czas ich trwania nie przekraczał godziny w jedną stronę (79%), ale już tylko co czwarty poszukujący zatrudnienia skłonny byłby przeznaczać na dotarcie do pracy od ponad godziny do dwóch godzin, a zaledwie co dwudziesty zgodziłby się pracować w miejscu, do którego dotarcie zajmowałoby mu ponad dwie godziny w jedną stronę (5%).

Tabela 14.10. Skłonność do dojazdów w zależności od czasu ich trwania

Czy zgodził(a)by się Pan(i) na pracę, jeśli czas dojazdu do pracy wynosiłby codziennie:	Odsetki odpowiedzi twierdzących wśród osób, które:	
	pracują (N = 69)	nie pracują, ale gotowe są podjąć pracę w ciągu tygodnia (N = 21)
– 0,5–1 godziny w jedną stronę	63	79
– 1–2 godziny w jedną stronę	13	25
– powyżej 2 godzin w jedną stronę	1	5

Mobilność związana z nauką

Mieszkańcy powiatu biłgorajskiego niemal powszechnie posiadane wykształcenie zdobyli w szkołach województwa lubelskiego (95%). Więcej niż co drugi z badanych na ostatnim etapie swej edukacji dojeżdżał do szkoły. Niespełna jedna piąta czasowo przeniosła się do miejscowości, w której była szkoła (18%). Blisko co trzeci zdobył wykształcenie w miejscu swego zamieszkania (30%).

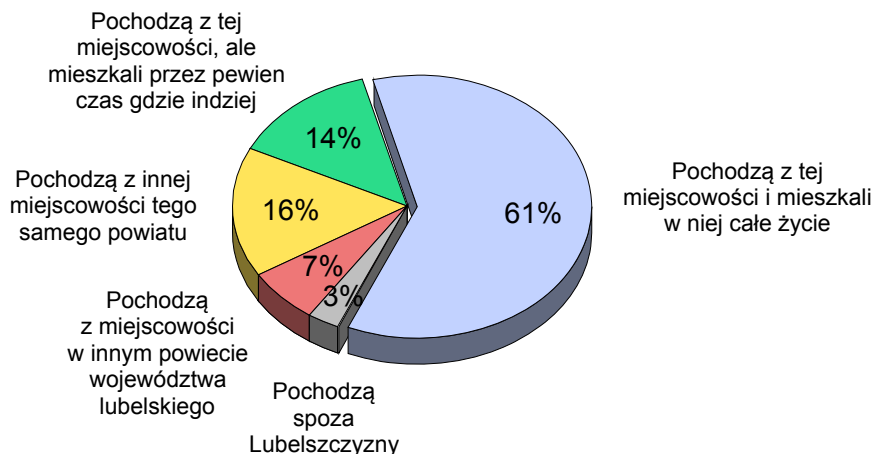
Tabela 14.11. Dojazdy do szkoły, w której zdobyto najwyższy poziom wykształcenia

Osoby, które:	Odsetek badanych
– uczyły się w miejscowości swojego zamieszkania	30
– przeniosły się do miejscowości, w której była szkoła	18
– dojeżdżały do szkoły	52

Wykształcenie w swoim miejscu zamieszkania zdobyło 20% mieszkańców wsi i prawie co drugi mieszkaniec miasta (48%). Do szkoły częściej dojeżdżały kobiety niż mężczyźni, młodszy z respondentów (w wieku 18–44 lata), a także zdecydowana większość badanych z wykształceniem zasadniczym zawodowym i co drugi legitymujący się średnim lub wyższym wykształceniem. Miejsce zamieszkania na czas nauki najczęściej zmieniali absolwenci wyższych uczelni (co drugi) i badani ze średnim wykształceniem (niepełna co trzeci).

Skala migracji wewnętrznych i innych

Zdecydowana większość ankietowanych mieszkańców powiatu biłgorajskiego pochodzi z miejscowości, w której aktualnie mieszka (75%), z tego gros (61% ogółu badanych) to osoby, które spędziły tu całe swe dotychczasowe życie. Co szósty z ankietowanych pochodzi z innej miejscowości powiatu biłgorajskiego (16%). Bardzo niewielki odsetek wśród ankietowanych mieszkańców powiatu stanowią osoby pochodzące z bardziej oddalonych, leżących poza jego granicami obszarów Lubelszczyzny (7%). Zaledwie 3% ludności przybyło tu z innych rejonów Polski.

Rysunek 14.3. Pochodzenie respondentów

Głównym powodem osiedlania się w obrębie powiatu są związki rodzinne. Taki powód przeprowadzki do aktualnie zamieszkiwanej miejscowości powiatu biłgorajskiego podała prawie połowa badanych (49%). Nieco ponad jedna czwarta ankietowanych (28%) zmieniła miejsce zamieszkania z powodu edukacji, a blisko co piąty – ze względu na pracę (18%).

W prawie jednej czwartej gospodarstw domowych w powiecie przynajmniej jeden z członków gospodarstwa znajduje się przez dłuższy czas poza miejscem zamieszkania z powodu pracy lub nauki. Praca jest powodem wyjazdu dla członków 18% gospodarstw domowych w powiecie i odsetek ten jest najwyższy w całym województwie. W znacznie mniejszym stopniu powodem czasowej zmiany miejsca zamieszkania przez członków gospodarstw domowych jest podjęcie nauki (6% gospodarstw domowych).

Faktyczna i deklarowana skłonność do migracji

Mieszkańcy powiatu biłgorajskiego częściej niż przeciętny mieszkaniec Lubelszczyzny mają za sobą doświadczenia zagranicznych migracji zarobkowych. Pod tym względem powiat biłgorajski zajmuje wysokie czwarte miejsce w województwie. Od czasu wejścia Polski do UE w celach zarobkowych za granicę wyjeżdżał co szósty z badanych (16%). W skali całego województwa lubelskiego odsetek ten wynosi 12%.

Tabela 14.12. Migracje zagraniczne

Czy w okresie od 1 maja 2004 roku, czyli od dnia wejścia Polski do Unii Europejskiej, wyjeżdżał(a) Pan(i) w celach zarobkowych za granicę?	Odsetek badanych
Tak	16
Nie	84

Jednocześnie mieszkańcy powiatu biłgorajskiego wykazują najmniejszą w skali całego województwa skłonność do migracji wewnętrznych. Tylko 11% badanych gotowych byłoby przeprowadzić się przynajmniej na jakiś czas do innej miejscowości na terenie powiatu biłgorajskiego i nieznacznie więcej (12%) – przynajmniej czasowo zamieszkać w jakiejś miejscowości poza jego granicami. W przypadku 9% ogółu badanych oznacza to gotowość osiedlenia się w jakiejś miejscowości Lubelszczyzny. Równie niewielu mieszkańców powiatu biłgorajskiego skłonnych byłoby przeprowadzić się w inne rejony Polski (8%) czy mieszkać przynajmniej przez pewien czas za granicą (8%).

Tabela 14.13. Gotowość do migracji

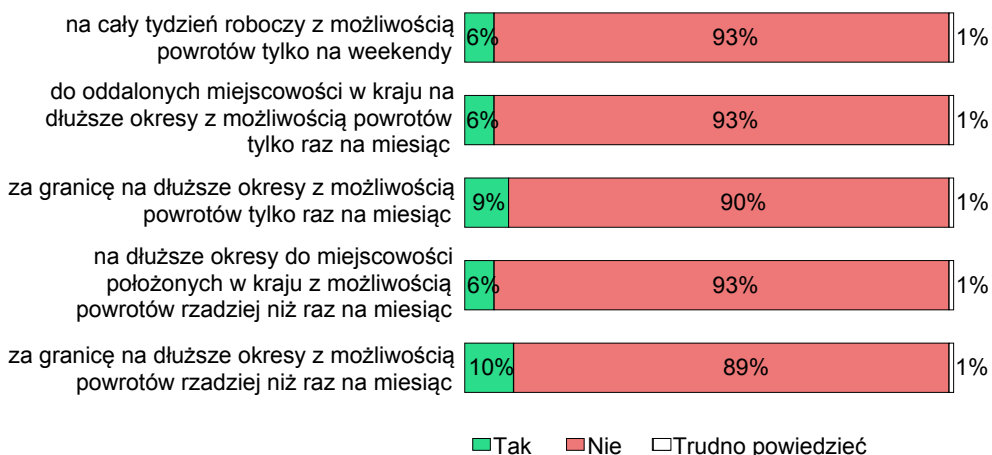
Jak ocenił(a)by Pan(i) swoją ogólną gotowość do przeniesienia się do innej miejscowości, aby tam mieszkać i pracować przynajmniej przez pewien czas?	Gotowość	Brak gotowości
	w procentach	
Na terenie tego samego powiatu	11	89
Poza granice powiatu	12*	88

* Przy czym 9% byłoby gotowe przenieść się do innego powiatu obecnego województwa lubelskiego, 8% do miejscowości znajdującej się obecnie w innym województwie w Polsce, a 8% za granicę.

Gotowość przeprowadzki nieco częściej deklarują kobiety niż mężczyźni, wyrażnie częściej osoby w wieku mobilności (18–44 lata). Znacznie większą niż przeciętnie skłonność do migracji wykazują osoby z wyższym wykształceniem.

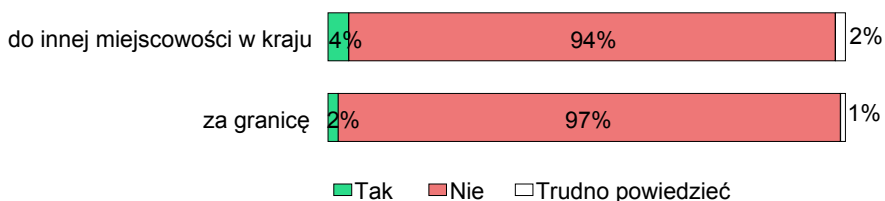
Mieszkańcy powiatu bardzo niechętnie zapatrują się na ewentualność podejmowania pracy wymagającej dłuższych wyjazdów poza miejsce zamieszkania. Zaledwie 6% ankietowanych skłonnych byłoby podjąć pracę wymagającą pozostawania poza domem przez wszystkie dni robocze i dającą możliwość powrotów tylko w weekendy. Równie nieliczni zgodziliby się pracować w oddalonej od miejsca zamieszkania miejscowości w kraju, mając możliwość jedynie comiesięcznych bądź jeszcze rzadszych powrotów do domu (po 6% wskazań).

Dłuższe wyjazdy poza miejsce zamieszkania ze względu na pracę są nieco bardziej akceptowane w sytuacji, gdy oferta dotyczy pracy za granicą. Co dziesiąty z badanych wyjechałby do pracy na dłuższy czas, mając możliwość jedynie comiesięcznych lub nawet rzadszych wizyt w domu.

Rysunek 14.4. Czy zgodził(a)by się Pan(i) na pracę wymagającą wyjazdów:

Całkiem już do nielicznych należą badani, którzy zdecydowałiby się na podjęcie pracy wymagającej przeprowadzenia się na stałe do innej miejscowości. Tylko 4% ankietowanych zdecydowałoby się na taki krok, gdyby chodziło o pracę i osiedlenie się w jakiejś miejscowości w kraju.

Mimo generalnie większej dla badanych atrakcyjności pracy poza granicami kraju niż w Polsce, jeszcze mniejszy odsetek deklaruje gotowość podjęcia pracy za granicą, gdyby łączyło się to z koniecznością osiedlenia się na stałe w innym kraju. Na taki krok zdecydowałoby się zaledwie 2% ankietowanych mieszkańców powiatu. Jak zatem widać, ta i tak niezbyt duża deklarowana gotowość do zagranicznych wyjazdów zarobkowych zakłada raczej scenariusz czasowego i poświęconego wyłącznie zarabianiu pieniędzy pobytu (czyli wariant „zarobić i wrócić”), a w znikomym stopniu przewiduje zaczynanie wszystkiego od początku w innym kraju, w innej rzeczywistości i z dala od rodziny i przyjaciół.

Rysunek 14.5. Czy zgodził(a)by się Pan(i) na pracę wymagającą przeprowadzki na stałe:

Co czternasty z badanych planował w bieżącym roku sezonowy wyjazd do pracy w Polsce (7%). Dwukrotnie więcej osób zamierzało wyjechać do pracy sezonowej za granicę (15%).

Zadowolenie z miejsca zamieszkania

Badani mieszkańcy powiatu biłgorajskiego w zdecydowanej większości wyrażają zadowolenie ze swego miejsca zamieszkania (77%) i w trochę większym stopniu – z regionu, w którym mieszkają (81%). Jest to wyższe zadowolenie z miejscowości niż przeciętnie w skali województwa.

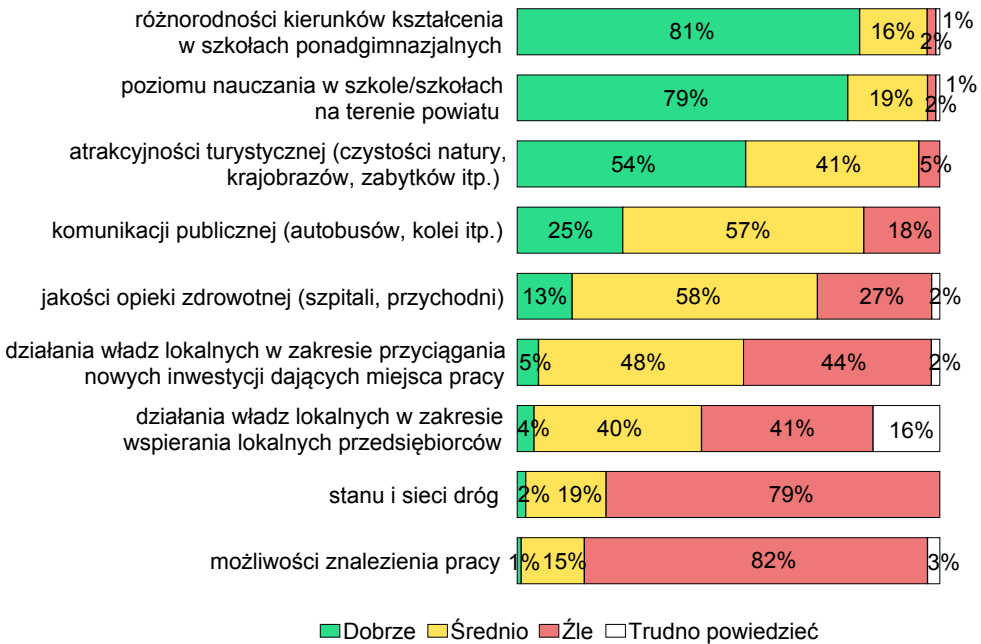
Tabela 14.14. Zadowolenie z własnej miejscowości i regionu

Zadowolenie:	Zadowoleni	Ani zadowoleni, ani niezadowoleni	Niezadowoleni
	w procentach		
– z miejscowości, w której się mieszka	77	16	7
– z regionu, w którym się mieszka	81	17	3

Niewątpliwym atutem powiatu w ocenie jego mieszkańców jest przede wszystkim jego oferta edukacyjna. Ogromna większość ankietowanych dobrze ocenia poziom nauczania w szkołach, a także różnokierunkowość kształcenia na poziomie ponadgimnazjalnym. Dla większości atutem są też walory krajobrazowe i turystyczne powiatu. Pod innymi względami satysfakcja badanych z zamieszkiwania w powiecie biłgorajskim nie jest już tak duża. Jako przeciętna – ani dobra, ani zła – oceniana jest jakość opieki zdrowotnej na terenie powiatu. Większość badanych jest też średnio usatysfakcjonowana funkcjonowaniem komunikacji publicznej.

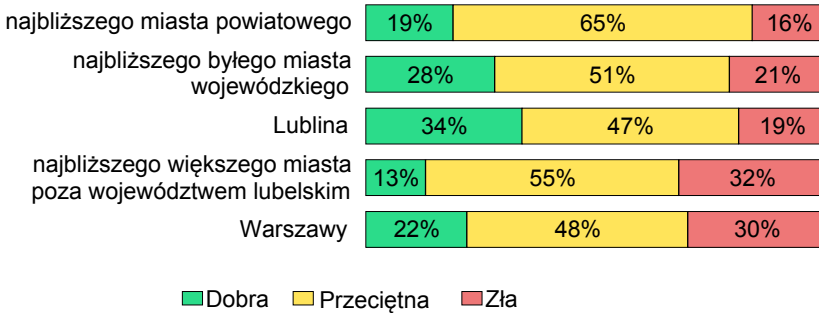
Zdecydowanie najgorzej powiat biłgorajski jest oceniany pod względem możliwości znalezienia zatrudnienia, a także infrastruktury drogowej. Mniej jednoznacznie negatywnie, ale w dużej mierze krytycznie postrzegane są też działania władz w zakresie wspierania rozwoju lokalnej przedsiębiorczości i przyciągania nowych inwestycji stymulujących rynek pracy.

Rysunek 14.6. Jak Pan(i) ocenia powiat, na terenie którego Pan(i) mieszka, pod względem:

W świetle ocen badanych sporo do życzenia pozostawia nie tylko komunikacja publiczna w na terenie powiatu, ale także sieć połączeń z innymi częściami regionu i resztą kraju. Generalnie w opiniach na temat połączeń komunikacyjnych miejscowości badanych z różnymi ośrodkami miejskimi dominują oceny ambiwalentne. Relatywnie najczęściej zastrzeżeń mieszkańców budzą połączenia z dużymi ośrodkami miejskimi poza obszarem województwa. Najwięcej osób źle ocenia istniejące możliwości dojazdu do Warszawy i najbliższych dużych miast leżących poza granicami województwa lubelskiego. Relatywnie najlepiej wypada natomiast ocena połączeń komunikacyjnych z Lublinem i najbliższym byłym miastem wojewódzkim.

Rysunek 14.7. Jak ocenił(a)by Pan(i) jakość połączeń, sieć komunikacyjną z tej miejscowości do:

Zadowolenie z różnych sfer życia osobistego

Powiat biłgorajski pod względem zadowolenia z życia mieszkańców zajmuje wysokie czwarte miejsce w województwie. Średnia ogólnego indeksu zadowolenia z życia, gdzie 1 oznacza całkowite niezadowolenie, a 5 – całkowitą satysfakcję, wynosi tu 4,00 i jest znacząco wyższa od rejestrowanej w skali całego województwa (3,81).

Mieszkańcy powiatu są zadowoleni lub bardzo zadowoleni ze swojego życia rodzinnego oraz stosunków z sąsiadami. W sumie satysfakcjonują ich także warunki pracy, akceptują również koszty mieszkania. Prawie zadowoleni są także z atmosfery w pracy i kolegów, poczucia stabilności miejsca pracy oraz wykonywanego zajęcia. Najmniej cieszy ich poziom płac czy też dochodów osiągniętych z pracy zawodowej.

Tabela 14.15. Zadowolenie z różnych aspektów życia

W jakim stopniu jest Pan(i) zadowolony(a) z różnych sfer swojego życia?	Średnia*
Stosunki z rodziną	4,56
Stosunki z sąsiadami	4,32
Warunki pracy**	3,99
Koszty mieszkania	3,92
Atmosfera w pracy (koledzy)**	3,88
Stabilność zatrudnienia**	3,85
Zawód/zajęcie/praca	3,76
Płaca/dochody	3,10
Ogólny indeks zadowolenia z życia	4,00

* Średnia na 5-punktowej skali, na której 1 oznaczało „bardzo niezadowolony(a)”, a 5 – „bardzo zadowolony(a)”.

** Swoje zadowolenie z tych aspektów życia oceniali tylko respondenci pracujący stale lub dorywczo.

Podsumowanie

Powiat biłgorajski należy do bardziej licznych i najbardziej zurbanizowanych powiatów ziemskich województwa lubelskiego – ponad jedna trzecia jego mieszkańców mieszka w miastach. W odróżnieniu od całego województwa odznacza się dodatnim przyrostem naturalnym, choć jednocześnie wskaźnik migracji stałej jest nieco niższy niż w całym województwie. Mieszkańcy powiatu biłgorajskiego są bardziej optymistycznie nastawieni niż inni mieszkańcy województwa lubelskiego. Lepiej niż przeciętnie oceniają władze lokalne oraz mają bardziej pozytywną opinię o różnych aspektach życia lokalnego. Wyjątkiem są oceny stanu dróg oraz możliwości znalezienia pracy – w tych wymiarach oceny są bardziej krytyczne niż przeciętnie. Wśród mieszkańców powiatu biłgorajskiego notujemy wyraźnie wyższy wskaźnik zadowolenia z życia, średnie we wszystkich wymiarach ocen są wyższe niż przeciętnie w całym województwie.

W powiecie biłgorajskim ponad połowa mieszkańców w wieku produkcyjnym pracuje zawodowo. Odsetek osób pracujących w rolnictwie jest nieznacznie wyższy niż przeciętnie w województwie. Powiat ten charakteryzuje wyższy niż przeciętnie wskaźnik stabilności zatrudnienia – prawie trzy czwarte pracujących jest zatrudniona w tym miejscu od wielu lat (co najmniej 10). Jednocześnie częściej niż przeciętnie pracujący są zatrudnieni w miejscowości, w której mieszkają.

Niespełna połowa mieszkańców powiatu to osoby niepracujące. Poziom bezrobocia w powiecie biłgorajskim należy do najniższych, ale jednocześnie bezrobocie częściej niż przeciętnie ma charakter długookresowy. W związku z tym bezrobotni rzadziej niż w innych powiatach rejestrują się w urzędach pracy. Bez pracy częściej pozostają kobiety, osoby starsze, częściej gorzej wykształcone. Zdecydowana większość niepracujących pesymistycznie ocenia szanse znalezienia pracy w miejscu zamieszkania. Niepracujący z powiatu biłgorajskiego są bardziej niż przeciętnie zdeterminowani do podjęcia pracy poza miejscowością, w której aktualnie mieszkają, choć ich gotowość do poszukiwania pracy poza terenem powiatu nie odbiega od przeciętnej. Natomiast opuszczenie na stałe powiatu „za pracą” dla ankietowanych mieszkańców powiatu biłgorajskiego praktycznie nie wchodzi w grę – tylko około jedna dziesiąta niepracujących byłaby gotowa podjąć taki krok. To najniższy odsetek w województwie. Raczej z niechęcią przyjmowana jest także perspektywa wyjazdów do pracy poza teren powiatu, ale jednocześnie z możliwością powrotu raz na jakiś czas, np. na weekendy.

Rozdział 15

Mobilność a rynek pracy w powiecie chełmskim

Powiat chełmski składa się w większości z gmin wiejskich. Jest regionem o charakterze rolniczym. Mieszkańcy powiatu są przeciętnie starsi niż ludność w województwie. Niższy jest tu również przyrost naturalny. Z rolniczą i wiekową specyfiką powiatu może być również w pewnym stopniu związana mniejsza niż na poziomie wojewódzkim ruchliwość społeczna wyrażona saldem migracji stałej.

Tabela 15.1. Charakterystyka powiatu na tle województwa

	Województwo lubelskie	Powiat chełmski
Odsetek ludności w miastach	46,5	5,7
Struktura demograficzna		
Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	59	63
Przyrost naturalny na 1000 ludności	-0,19	-2,21
Saldo migracji stałej na 1000 ludności	-2,04	-1,75
Rynek pracy		
Stopa bezrobocia I (czerwiec 2010)	12,0%	15,5%
Odsetek osób pracujących w sektorze rolniczym	43,3	72,8

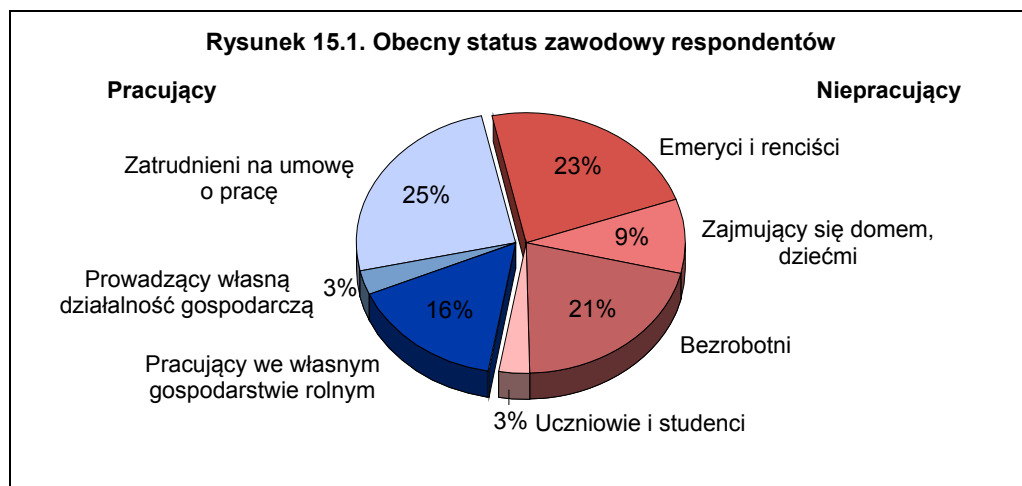
Źródła: Opracowanie własne na podstawie danych z 2008 roku zaczerpniętych z Urzędu Statystycznego i Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Lublinie (zob. przypis pod tabelą 2.1.).

W badaniu obejmującym powiat chełmski wzięło udział 120 osób w wieku produkcyjnym¹. Ponad połowę próby (54%) stanowią mężczyźni, 46% – kobiety. Więcej jest osób w wieku niemobilnym zawodowo (45–64 lata mężczyźni i 45–59 lat kobiety) niż osób młodszych (54% wobec 46%). Najliczniej reprezentowani są respondenci mający wykształcenie zasadnicze zawodowe (43%), około jedna trzecia (31%) ma wykształcenie średnie, jedna piąta (20%) – podstawowe, a 6% – wyższe. Przeważająca większość ankietowanych mieszka na wsi (94%), mniej więcej co siedemnasty (6%) – w mieście.

¹ Wprawdzie całkowita liczebność próby jest bardzo duża (N = 3000), jednak po podziale na powiaty i wyodrębnieniu w nich pewnych kategorii społecznych liczebność tych kategorii w niektórych przypadkach okazuje się niewielka. W związku z tym te z podanych wskaźników, które opierają się na małych liczebnościach, należy traktować ostrożnie.

Charakterystyka aktywności zawodowej

Ponad dwie piąte mieszkańców powiatu chełmskiego będących w wieku produkcyjnym (44%) pracuje zawodowo. Większość z nich jest zatrudniona na umowę o pracę (25%), natomiast około co szósty (16%) pracuje we własnym gospodarstwie rolnym. Niepracujący stanowią ponad połowę badanych (56%). Wśród nich około co czwarty (23%) jest na rencie lub emeryturze, a ponad co piąty (21%) – jest bezrobotny. Jedna dziewiąta (9%) to osoby zajmujące się domem.

Bezrobocie w powiecie chełmskim ma charakter długoterminowy. Zdecydowana większość bezrobotnych (72%) deklaruje, że pozostaje bez pracy dłużej niż rok. W przypadku pozostałych (28%) ten okres jest krótszy. Blisko trzy czwarte bezrobotnych (72%) jest zarejestrowanych w urzędzie pracy.

Charakterystyka osób pracujących

Poza zawodem rolnika, który z uwagi specyfikę powiatu jest najczęściej reprezentowany – wykonuje go 34% pracujących – relatywnie liczną grupę stanowią robotnicy niewykwalifikowani (13%). Pozostałe profesje są w próbie reprezentowane zauważalnie rzadziej.

Przeszło dwie piąte pracujących (42%) ma umowę na czas nieokreślony. Tyle samo osób (42%) pracuje na własny rachunek, natomiast pozostali (15%) posiadają umowę innego typu.

Tabela 15.2. Forma zatrudnienia (N = 53)

Czy Pana(i) obecna praca to praca:	Odsetek badanych
– na umowę o pracę na czas nieokreślony	42
– na własny rachunek	42
–na umowę innego typu (na czas określony, o dzieło, ustną)	15

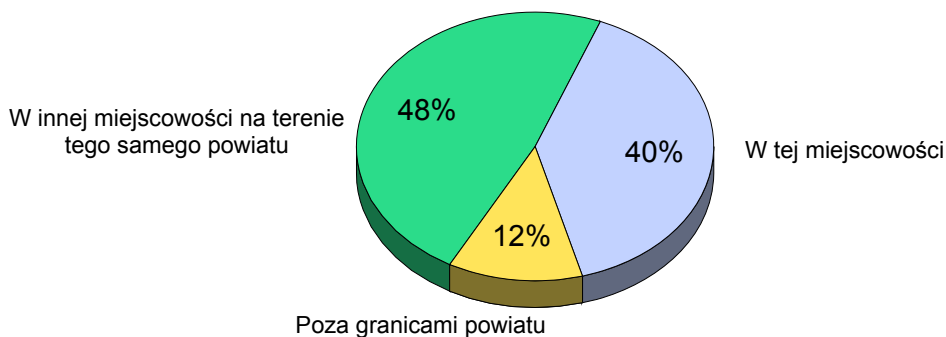
Ponad połowa zatrudnionych (54%) deklaruje, że pracuje więcej niż 40 godzin tygodniowo, co trzeci (33%) pracuje 40 godzin tygodniowo, a około co ósmy (13%) – krócej.

Mniej więcej jedna ósma pracujących (12%) to badani, których staż w obecnym zakładzie pracy nie przekracza 2 lat, 29% pracuje w danym miejscu od 2 do 10 lat, taka sama grupa (29%) deklaruje okres od 11 do 20 lat, a niespełna co trzeci (30%) – dłuższy niż 20 lat.

Mobilność przestrzenna (dojazdy do pracy)

W powiecie chełmskim dwie piąte pracujących (40%) jest zatrudnionych w miejscowości, w której mieszka, natomiast blisko połowa (48%) poza nią, ale na terenie powiatu. Około co ósmy (12%) pracuje poza powiatem.

Rysunek 15.2. Gdzie znajduje się miejsce pracy w stosunku do miejsca zamieszkania respondenta? (N = 53)

Poza miejscem zamieszkania częściej pracują młodszy niż starsi respondenci. W swojej miejscowości pracuje zdecydowana większość mających wykształcenie podstawowe, a zauważalnie rzadziej respondenci z zasadniczym zawodowym czy średnim. Spośród badanych legitymujących się dyplomem magistra wszyscy badani zadeklarowali pracę w innej miejscowości na terenie powiatu niż ta, w której mieszkają.

Średnia odległość miejsca pracy od miejsca zamieszkania wynosi w powiecie około 17 kilometrów, a przeciętny czas jej pokonywania – ponad 25 minut. Trzy czwarte badanych pracujących poza miejscem zamieszkania (75%) dojeżdża do pracy własnym środkiem transportu, a co czwarty (25%) w inny sposób.

Tabela 15.3. Charakterystyka dojazdów do pracy (N = 31)

Charakterystyka dojazdów do pracy osób, których miejsce pracy znajduje się w innej miejscowości	Średnia trzymowana
Przeciętny łączny czas dojazdu do pracy ze stałego miejsca zamieszkania	25,60 min
Odległość między stałym miejscem zamieszkania i miejscem pracy	16,96 km

Trzy piąte zatrudnionych poza miejscem zamieszkania (60%) deklaruje, że gdyby mieli wybór, woleliby pracować tam, gdzie mieszkają, a 14% odpowiada przecząco.

Tabela 15.4. Preferencje dotyczące miejsca pracy (N = 31)

Gdyby miał(a) Pan(i) taką możliwość, to czy wolał(a)by Pan(i) pracować w miejscowości, w której mieszka Pan(i) na stałe, czy też nie?	Odsetek badanych
Tak	60
Nie	14
Trudno powiedzieć	26

Osoby dojeżdżające do pracy poza miejscowość, w której mieszkają, w zdecydowanej większości mają krytyczną opinię o lokalnym rynku pracy. W ich ocenie nie da się na nim znaleźć pracy podobnej do ich obecnej pod względem zawodu i zakresu obowiązków (77%), a także podobnej, jeśli chodzi o wynagrodzenie (74%).

Tabela 15.5. Ocena rynku pracy w miejscu zamieszkania wśród osób dojeżdżających do pracy (N = 31)

Czy, Pana(i) zdaniem, znalezienie w Pana(i) stałym miejscu zamieszkania:	Byłoby możliwe	Byłoby praktycznie niemożliwe
	w procentach	
– pracy podobnej co do zawodu, zakresu obowiązków do obecnie wykonywanej	23	77
– pracy z podobnym wynagrodzeniem	26	74

Charakterystyka osób niepracujących

Ponad jedna piąta mieszkańców powiatu chełmskiego (22%) nie ma pracy i byłaby gotowa ją podjąć w ciągu tygodnia, a około co siódmy (14%) oprócz tego w ciągu miesiąca poprzedzającego badanie aktywnie jej poszukiwał.

Tabela 15.6. Osoby niepracujące

	Odsetek badanych
Ogółem	56
Które deklarują, że gotowe są podjąć pracę w ciągu tygodnia	22
Które deklarują, że gotowe są podjąć pracę w ciągu tygodnia oraz w ciągu ostatnich 4 tygodni aktywnie poszukiwały pracy	14

Ogólnie rzecz biorąc, osoby niepracujące to nieco częściej kobiety niż mężczyźni, relatywnie częściej również osoby w wieku niemobilnym oraz mające wykształcenie podstawowe i zawodowe.

W jaki sposób w powiecie chełmskim poszukuje się pracy? Co piąty badany (21%) wskazuje, że szukał pracy przez krewnych, znajomych. Nieznacznie niższy odsetek (18%) korzystał w tym celu z oferty powiatowego urzędu pracy, 16% niepracujących poszukiwało pracy bezpośrednio w firmach, instytucjach, 13% zamieszczało ogłoszenia lub odpowiadało na nie, sporadycznie (2%) natomiast podejmowano próby rozpoczęcia własnej działalności gospodarczej.

Ankietowani krytycznie oceniają rynek pracy w swojej miejscowości. Ogromna większość niepracujących (80%) jest bowiem przekonana, że znalezienie pracy w ich miejscu zamieszkania jest niemożliwe.

Najlicznieszca grupa niepracujących (38%) deklaruje, że w przeszłości pracowali w tej samej miejscowości, w której obecnie mieszkają, co czwarty (26%) dojeżdżał do poprzedniego miejsca zatrudnienia, a tyle samo osób (25%) zarówno pracowało, jak i mieszkało gdzie indziej niż teraz.

Tabela 15.7. Ostatnie miejsce pracy a miejsce zamieszkania (N = 67)

Niepracujący, którzy:	Odsetek badanych
– nigdy nie pracowali zarobkowo	11
– pracowali i mieszkali w tej samej miejscowości co obecnie	38
– dojeżdżali do pracy do innej miejscowości	26
– pracowali i mieszkali w innej miejscowości niż obecnie	25

Skłonność do dojazdów osób pracujących i niepracujących

Osoby, które aktualnie pracują, w większości byłyby skłonne przyjąć lepiej płatną pracę wymagającą dojeżdżania w obrębie swojej miejscowości (73%), a także w innej miejscowości na terenie powiatu (60%), natomiast mniejszość (34%) podjęłaby taką decyzję, jeśli zakład pracy znajdowałby się poza granicami powiatu.

Tabela 15.8. Skłonność do dojazdów osób pracujących (N = 53)

Gdyby otrzymał(a) Pan(i) ofertę lepiej płatnej pracy, to czy przyjął(ę)by ją Pan(i), czy też nie?	Tak	Nie	Trudno powiedzieć
	w procentach		
W tej miejscowości	73	19	8
W innej miejscowości na terenie tego samego powiatu	60	32	8
Poza granicami powiatu	34*	63	4

* Przy czym 34% przyjęłoby ofertę pracy w innym powiecie obecnego województwa lubelskiego, 8% w miejscowości znajdującej się obecnie w innym województwie w Polsce, a 6% za granicą.

Większą gotowością do dojazdów do pracy – szczególnie jeśli chodzi o miejscowości położone poza granicami powiatu – charakteryzują się mężczyźni niż kobiety. Młodszy badani częściej byliby skłonni dojeżdżać do innej miejscowości na terenie powiatu chełmskiego, natomiast starsi częściej byliby gotowi dojeżdżać poza powiat. W tym drugim przypadku wyższy poziom gotowości do dojazdów cechuje również osoby z wyższym wykształceniem, natomiast jeśli chodzi o dojazdy w obręb powiatu – respondentów z wykształceniem zasadniczym zawodowym i podstawowym.

Osoby, które pracują w miejscowości zamieszkania, jak również pracujący poza nią, ale na terenie powiatu w większości zgodziliby się przyjąć lepiej płatną pracę zarówno w miejscowości zamieszkania, jak i w innej miejscowości na terenie powiatu, natomiast nie chcieliby zatrudnić się poza powiatem.

Osoby niezatrudnione wyrażają większą gotowość do dojazdów niż pracujący. Niemal powszechnie byliby skłonni podjąć zatrudnienie w miejscowości na terenie powiatu (93%), rzadziej zaś poza jego granicami (47%).

Tabela 15.9. Skłonność do dojazdów osób niepracujących, ale gotowych podjąć pracę w ciągu tygodnia (N = 26)

Gdyby otrzymał(a) Pan(i) ofertę pracy, to czy przyjął(ę)by ją Pan(i), czy też nie?	Tak	Nie	Trudno powiedzieć
	w procentach		
W tej miejscowości	96	0	4
W innej miejscowości na terenie tego samego powiatu	93	4	4
Poza granicami powiatu	47*	43	10

* Przy czym 47% przyjęłoby ofertę pracy w innym powiecie obecnego województwa lubelskiego, 28% w miejscowości znajdującej się obecnie w innym województwie w Polsce, a 28% za granicą.

Wśród osób niepracujących, niezależnie od cech społeczno-demograficznych, przeważa bardzo duża gotowość do dojazdów do pracy do innej miejscowości w powiecie chełmskim, natomiast poza powiat w większości nie chciałyby dojeżdżać kobiety oraz starsi respondenci będący w wieku niemobilnym.

Zarówno wśród pracujących, jak i niezatrudnionych przeważa gotowość do dojazdów do pracy trwających nie dłużej niż 2 godziny w jedną stronę, natomiast nieliczni byliby skłonni spędzać w drodze do pracy więcej niż 2 godziny.

Tabela 15.10. Skłonność do dojazdów w zależności od czasu ich trwania

Czy zgodził(a)by się Pan(i) na pracę, jeśli czas dojazdu do pracy wynosiłby codziennie:	Odsetki odpowiedzi twierdzących wśród osób, które:	
	pracują (N = 53)	nie pracują, ale gotowe są podjąć pracę w ciągu tygodnia (N = 26)
– 0,5–1 godziny w jedną stronę	79	97
– 1–2 godziny w jedną stronę	54	67
– powyżej 2 godzin w jedną stronę	22	17

Mobilność związana z nauką

Większość mieszkańców powiatu chełmskiego (62%) dojeżdżała do szkoły, w której zdobyła aktualny poziom wykształcenia, jedna piąta (20%) przeniosła się do miejscowości, w której była szkoła lub uczelnia, a niespełna co piąty (18%) uczył się w miejscowości zamieszkania.

Tabela 15.11. Dojazdy do szkoły, w której zdobyto najwyższy poziom wykształcenia

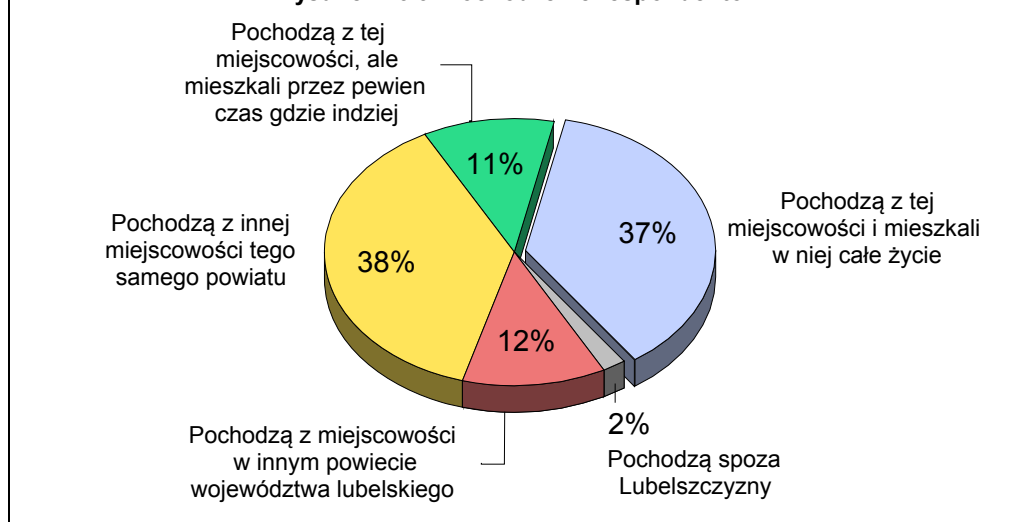
Osoby, które:	Odsetek badanych
– uczyły się w miejscowości swojego zamieszkania	18
– przeniosły się do miejscowości, w której była szkoła	20
– dojeżdżały do szkoły	62

W miejscu zamieszkania naukę pobierała większość osób mających wykształcenie podstawowe. W przypadku lepiej wykształconych najczęstszą formą korzystania z edukacji były dojazdy do szkoły. Na miejscu częściej uczyły się również starsze pokolenia respondentów (45 lat i więcej) niż młodszy badani.

Ogromna większość mieszkańców powiatu chełmskiego (89%) uzyskała wykształcenie w województwie lubelskim, nieliczni (11%) zaś poza województwem.

Skala migracji wewnętrznych i innych

Ponad połowa respondentów (52%) deklaruje, że pochodzi z innej miejscowości niż ta, w której aktualnie mieszka, przy czym w przypadku 38% jest to miejscowość w granicach powiatu chełmskiego, a w przypadku 12% – miejscowość położona poza jego granicami. Dwie osoby na sto (2%) przybyły spoza Lubelszczyzny. Niespełna połowa (48%) pochodzi z miejscowości, którą obecnie zamieszkuje.

Rysunek 15.3. Pochodzenie respondentów

Wśród deklarowanych przyczyn migracji przeważają powody rodzinne – wskazuje je 49% osób, które pochodzą z innej miejscowości niż obecnie zamieszkiwana. Blisko co piąty (18%) mówi o przyczynach o charakterze mieszkaniowym. Nikt natomiast w uzasadnieniu nie podaje względów zawodowych lub edukacyjnych. Niemal jedna piąta (18%) wskazuje, że osiedliła się w powiecie chełmskim z jeszcze innych przyczyn.

W co piątym gospodarstwie domowym w powiecie (20%) przynajmniej jedna osoba jest nieobecna; mniej więcej połowa z nich z powodu nauki, a druga część z powodu pracy.

Faktyczna i deklarowana skłonność do migracji

W ciągu ostatnich 6 lat za granicą pracował co jedenasty mieszkaniec powiatu chełmskiego (9%).

Tabela 15.12. Migracje zagraniczne

Czy w okresie od 1 maja 2004 roku, czyli od dnia wejścia Polski do Unii Europejskiej, wyjeżdżał(a) Pan(i) w celach zarobkowych za granicę?	Odsetek badanych
Tak	9
Nie	91

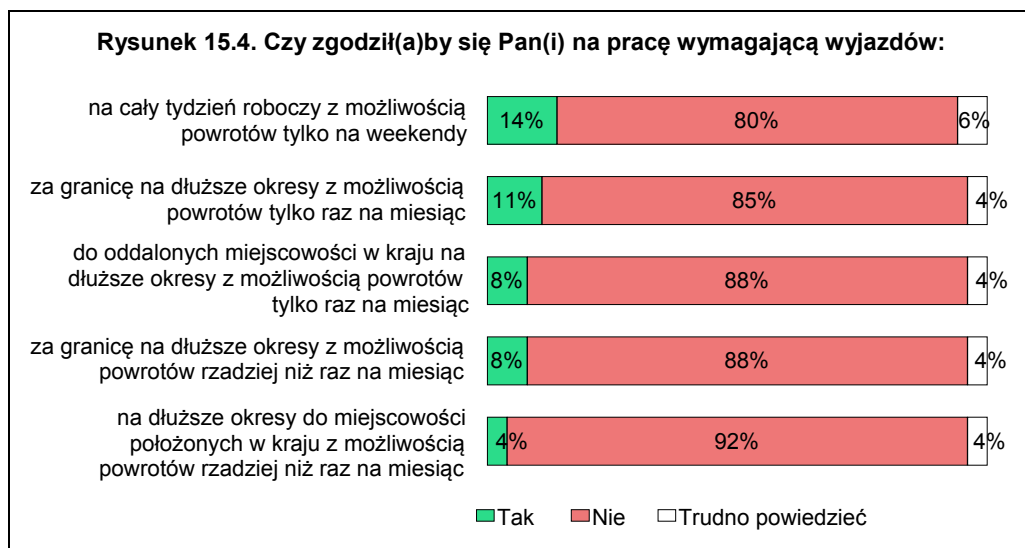
Ogólną gotowość do przeniesienia się do innej miejscowości na terenie powiatu wyraża co piąty mieszkaniec (20%). Właściwie taka sama grupa (22%) byłaby skłonna osiedlić się poza granicami powiatu. Jak wynika z analiz, wyraźnie wyższą na tle pozostałych skłonnością do migracji charakteryzują się ankietowani w wieku 18–44 lata.

Tabela 15.13. Gotowość do migracji

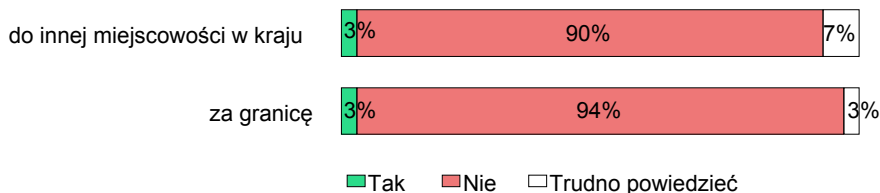
Jak ocenił(a)by Pan(i) swoją ogólną gotowość do przeniesienia się do innej miejscowości, aby tam mieszkać i pracować przynajmniej przez pewien czas?	Gotowość	Brak gotowości
	w procentach	
Na terenie tego samego powiatu	20	80
Poza granice powiatu	22*	78

* Przy czym 20% byłoby gotowych przenieść się do innego powiatu obecnego województwa lubelskiego, 14% do miejscowości znajdującej się obecnie w innym województwie w Polsce, a 8% za granicę.

Praca wymagająca wyjazdu nie cieszy się aprobatą społeczną. Gotowość do podjęcia zatrudnienia, które wymagałoby wyjazdu na cały tydzień roboczy, wyraża 14%. Nieco mniej osób (11%) zgodziłoby się na wyjazd za granicę z możliwością powrotu do domu raz w miesiącu. Około co trzynasty (8%) byłby skłonny przyjąć podobną ofertę w kraju. Również co trzynasty (8%) zgodziłby się na pracę za granicą, z możliwością powrotów rzadszych niż raz w miesiącu. Relatywnie najmniej osób (4%) przystałoby na dłuższe wyjazdy zarobkowe do miejsc położonych w kraju. Jeśli chodzi o wymienione sytuacje, bardziej mobilni są młodszy badani (18–44 lata), a ponadto mężczyźni.

Rysunek 15.4. Czy zgodził(a)by się Pan(i) na pracę wymagającą wyjazdów:

Na przeprowadzkę na stałe – zarówno do miejscowości w kraju, jak i za granicę – zgodziłoby się niewielu (3%). Warto wspomnieć, że w momencie realizacji badania plany pracy sezonowej za granicą miało 4% badanych, a pracy sezonowej w kraju – 1%.

Rysunek 15.5. Czy zgodził(a)by się Pan(i) na pracę wymagającą przeprowadzki na stałe:

Zadowolenie z miejsca zamieszkania

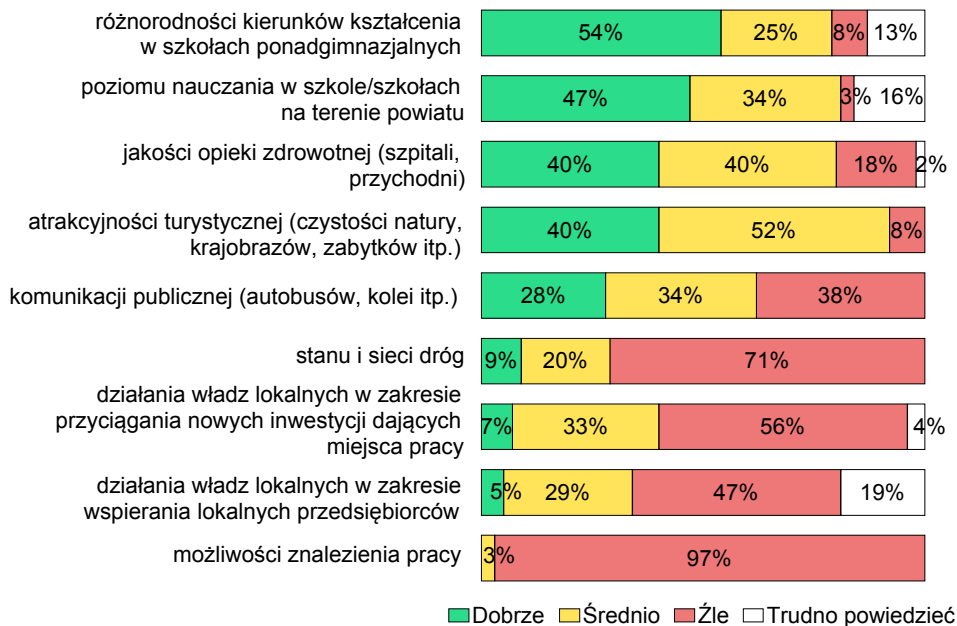
Większość respondentów (71%) jest zadowolona z miejscowości, w której mieszka, blisko co czwarty ma do tego stosunek ambiwalentny (24%), a co dwudziesty (5%) – negatywny. Dwie trzecie (66%) deklaruje zadowolenie z regionu, niespełna jedna czwarta (23%) ocenia go przeciętnie, a 11% stanowią niezadowoleni.

Tabela 15.14. Zadowolenie z własnej miejscowości i regionu

Zadowolenie:	Zadowoleni	Ani zadowoleni, ani niezadowoleni	Niezadowoleni
	w procentach		
– z miejscowości, w której się mieszka	71	24	5
– z regionu, w którym się mieszka	66	23	11

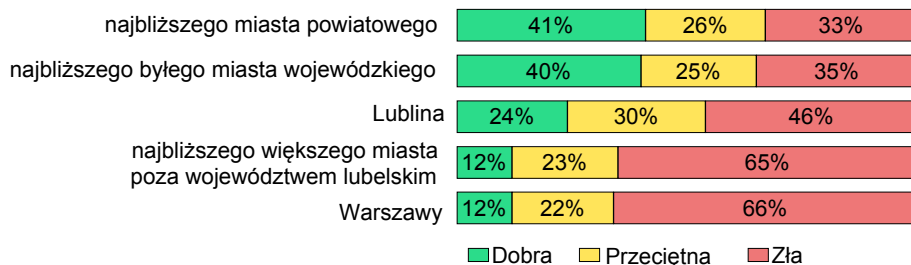
Mieszkańcy najlepiej oceniają powiat chełmski w takich aspektach, jak oferta różnorodnych kierunków kształcenia i poziom nauczania, jakość opieki zdrowotnej. Cenią także jego atrakcyjność turystyczną. Gorsze oceny przeważają, jeśli chodzi o komunikację publiczną oraz stan i sieć dróg, jak również działania władz lokalnych w zakresie przyciągania nowych inwestycji dających miejsca pracy oraz wsparcia dla lokalnych przedsiębiorców. Zdecydowanie najwyższy poziom krytycyzmu odnosi się do rynku pracy i możliwości znalezienia tu zatrudnienia.

Rysunek 15.6. Jak Pan(i) ocenia powiat, na terenie którego Pan(i) mieszka, pod względem:

Jakość połączeń z najbliższym miastem powiatowym częściej jest oceniana dobrze niż źle, natomiast komunikacja z Lublinem, jak również z Warszawą i innymi miastami poza województwem jest oceniana przez większość mieszkańców krytycznie.

Rysunek 15.7. Jak ocenił(a)by Pan(i) jakość połączeń, sieć komunikacyjną z tej miejscowości do:

Zadowolenie z różnych sfer życia osobistego

W badaniu poddaliśmy również analizie zadowolenie mieszkańców z różnych wymiarów życia. Respondenci z powiatu chełmskiego są – jak wynika z deklaracji – najbardziej zadowoleni ze stosunków z rodziną i sąsiadami. W dalszej kolejności sytuują się różne aspekty zatrudnienia: atmosfera w pracy, stabilność zatrudnienia, warunki pracy oraz posiadany zawód. Relatywnie niższy poziom zadowolenia odnotowujemy w przypadku oceny kosztów mieszkania. Płaca, dochody to sprawy, z których badani częściej są niezadowoleni niż usatysfakcjonowani. Przeciętna wartość indeksu zadowolenia z życia w powiecie chełmskim wynosi 3,75, a więc jego mieszkańcy znajdują się pod tym względem tylko nieznacznie poniżej średniej wojewódzkiej (3,81).

Tabela 15.15. Zadowolenie z różnych aspektów życia

W jakim stopniu jest Pan(i) zadowolony(a) z różnych sfer swojego życia?	Średnia*
Stosunki z rodziną	4,61
Stosunki z sąsiadami	4,22
Atmosfera w pracy (koledzy) **	3,91
Stabilność zatrudnienia**	3,58
Warunki pracy**	3,40
Zawód/zajęcie/praca	3,38
Koszty mieszkania	3,31
Płaca/dochody	2,40
Ogólny indeks zadowolenia z życia	3,75

* Średnia na 5-punktowej skali, na której 1 oznaczało „bardzo niezadowolony(a)”, a 5 – „bardzo zadowolony(a)”.

** Swoje zadowolenie z tych aspektów życia oceniali tylko respondenci pracujący stale lub dorywczo.

Podsumowanie

Na zakończenie warto przedstawić niektóre wyniki powiatowe w perspektywie wojewódzkiej. W powiecie chełmskim mniej osób niż przeciętnie w województwie pracuje zarobkowo; stosunkowo więcej jest tu emerytów. Odnotowujemy tu ponadto nie tylko wysoki odsetek bezrobotnych, lecz także istotną przewagę bezrobotnych długoterminowo. Znaczna część osób aktywnych zawodowo ma pracę poza miejscowością zamieszkania. Być może z tego wynika dość duża, na tle wojewódzkim, deklarowana gotowość mieszkańców powiatu chełmskiego do dojazdów do pracy i pokonywania w tym celu większych odległości niż przeciętnie gotowi są przebyć mieszkańcy Lubelskiego. Niższa niż wśród ogółu jest natomiast gotowość do

tymczasowej, jak również stałej przeprowadzki do innej miejscowości w celach zarobkowych. Mieszkańcy powiatu chełmskiego lepiej niż badani w całym województwie oceniają jakość lokalnej opieki zdrowotnej, natomiast w większym stopniu krytykują takie dziedziny, jak komunikacja publiczna, oferta powiatowego rynku pracy, a także wyrażają mniejszą satysfakcję z pracy zawodowej i niektórych jej aspektów, np. warunków pracy, dochodów.

Rozdział 16

Mobilność a rynek pracy w powiecie hrubieszowskim

Powiat hrubieszowski jest powiatem typowo rolniczym. Ludność miejska stanowi tu 27% ogółu mieszkańców i odsetek ten jest o połowę mniejszy niż wynosi średnia dla całego województwa. Dwie trzecie pracujących utrzymuje się z pracy w sektorze rolniczym (66%). Ogólny bilans ludności powiatu hrubieszowskiego nie wygląda korzystnie. Zarówno ujemny przyrost naturalny, wyraźnie wyższy niż w całym województwie, jak i ujemne saldo migracji – również wyższe niż w skali całego województwa lubelskiego, świadczą o tym, że ludności w tym powiecie ubywa, i to w tempie wyższym niż w całym województwie. Także stopa bezrobocia (16%) jest wyższa niż przeciętnie w pozostałych powiatach województwa lubelskiego. Ludność w wieku nieprodukcyjnym stanowi 63% mieszkańców, czyli nieco więcej niż przeciętnie w całym województwie.

Tabela 16.1. Charakterystyka powiatu na tle województwa

	Województwo lubelskie	Powiat hrubieszowski
Odsetek ludności w miastach	46,5	27,2
Struktura demograficzna		
Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	59	63
Przyrost naturalny na 1000 ludności	-0,19	-2,28
Saldo migracji stałej na 1000 ludności	-2,04	-4,90
Rynek pracy		
Stopa bezrobocia I (czerwiec 2010)	12,0%	16,0%
Odsetek osób pracujących w sektorze rolniczym	43,3	66,5

Źródła: Opracowanie własne na podstawie danych z 2008 roku zaczerpniętych z Urzędu Statystycznego i Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Lublinie (zob. przypis pod tabelą 2.1.).

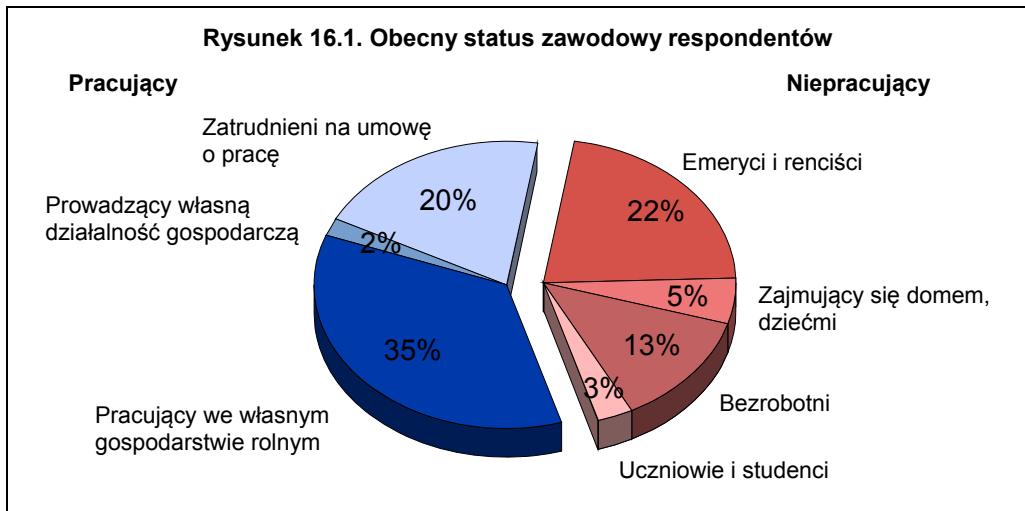
W badaniu obejmującym powiat hrubieszowski wzięło udział 112 osób w wieku produkcyjnym¹. Mężczyźni stanowili 53% ogółu badanych, kobiety – 47%. Niespełna trzy piąte ankietowanych (57%) to osoby w wieku mobilności zawodowej (18–44 lata). Zdecydowana większość ludności powiatu zamieszkuje na wsi. Wśród badanych stanowili oni 71% ogółu badanych.

¹ Wprawdzie całkowita liczebność próby jest bardzo duża (N = 3000), jednak po podziale na powiaty i wyodrębnieniu pewnych kategorii społecznych liczebność tych kategorii w niektórych przypadkach okazuje się niewielka. W związku z tym te z podanych wskaźników, które opierają się na małych liczebnościach, należy traktować ostrożnie.

Jeśli chodzi o poziom wykształcenia, najliczniej reprezentowane były osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym (31%) oraz średnim (30%). Nieco ponad jedna czwarta ankietowanych to osoby z wykształceniem podstawowym (26%). Co siódmy respondent miał wykształcenie wyższe (13%).

Charakterystyka aktywności zawodowej

Niespełna trzy piąte mieszkańców powiatu w wieku aktywności zawodowej pracuje zarobkowo (57%). Najliczniejszą grupę stanowią wśród nich pracujący we własnych gospodarstwach rolnych (35% ogółu badanych). Co piąty z badanych jest zatrudniony na umowę o pracę (20%). Znikomą grupę stanowią osoby prowadzące własną działalność gospodarczą (2%).

Do niepracujących zalicza się 43% badanych. Wśród nich najliczniejszą grupę stanowią renciści i emeryci (22% ogółu badanych). Jako bezrobotni deklaruje się 13% ankietowanych. Niewielki odsetek wśród mieszkańców powiatu stanowią osoby zajmujące się domem i wychowaniem dzieci (5%) oraz uczniowie i studenci (3%).

Wysokie (i jedno z wyższych w województwie) bezrobocie w powiecie hrubieszowskim w znacznej mierze ma charakter krótkookresowy. Ponad połowa bezrobotnych pozostaje bez pracy nie dłużej niż 12 miesięcy (53%). Mniejszy odsetek stanowią bezrobotni długoterminowo – niemający pracy od ponad roku (47%). Zdecydowana większość bezrobotnych jest też zarejestrowana w urzędzie pracy (80%).

Charakterystyka osób pracujących

Wśród pracujących mieszkańców powiatu hrubieszowskiego zdecydowanie przeważają rolnicy (62%). Inne grupy zawodowe reprezentowane są zdecydowanie mniej licznie. Drugą co do liczebności grupą są specjaliści (14%), a wśród nich nauczyciele różnego typu szkół (8%). Zaledwie 8% ogółu pracujących to robotnicy i rzemieślnicy. Jedną czternastą pracujących stanowią technicy i średni personel (7%). Do grupy pracowników usług osobistych i sprzedawców zalicza się zaledwie 3% badanych mających zatrudnienie.

Dominującą formą zatrudnienia jest praca na własny rachunek, co wynika z dużego udziału wśród ogółu pracujących rolników indywidualnych. Na takich zasadach pracuje 56% badanych mających zatrudnienie. Znacznie mniej osób – nieco ponad jedna czwarta pracujących – jest zatrudnionych na umowę o pracę na czas nieokreślony. Relatywnie dużo zatrudnionych (17%) pracuje na innych zasadach – na umowę na czas określony, o dzieło czy na podstawie ustnej umowy o pracę.

Tabela 16.2. Forma zatrudnienia (N = 64)

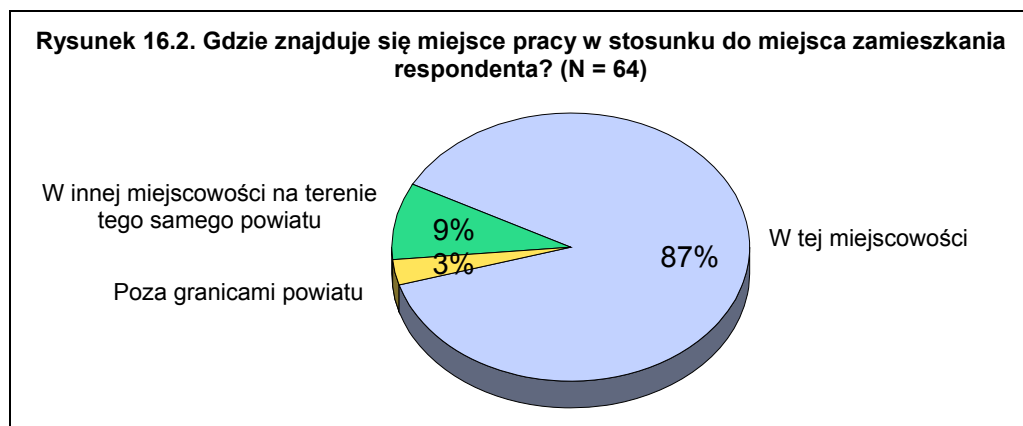
Czy Pana(i) obecna praca to praca:	Odsetek badanych
– na umowę o pracę na czas nieokreślony	28
– na własny rachunek	56
– na umowę innego typu (na czas określony, o dzieło, ustną)	17

Zdecydowana większość pracujących (70%) deklaruje ponadwymiarowy czas pracy – na pracę zarobkową przeznaczają ponad czterdzieści godzin tygodniowo. Zapewne także w przypadku tego wskaźnika kluczowe znaczenie ma specyfika pracy w gospodarstwach rolnych, w których zatrudnienie ma większość pracujących. Warto jednak zwrócić uwagę, że liczba deklarujących ponadwymiarowy czas pracy jest znacząco wyższa niż odsetek rolników w grupie pracujących. Tylko jedna piąta badanych pracuje w etatowym wymiarze godzin, czyli poświęca na pracę zarobkową 40 godzin tygodniowo (20%), a co dziesiąty pracuje w niepełnym wymiarze czasu (10%).

Rynek pracy w powiecie hrubieszowskim obok dużego bezrobocia charakteryzuje dość wysoki wskaźnik stabilizacji zatrudnienia. Wśród pracujących dominują badani o ponad 10-letnim stażu pracy w tym samym miejscu zatrudnienia (62%), przy czym większość z tej grupy to osoby, które nie zmieniały miejsca zatrudnienia od ponad dwudziestu lat (38% pracujących). Prawie jedna trzecia ankietowanych pracuje w obecnym miejscu pracy od 2 do 10 lat (30%). Osoby pracujące w obecnym miejscu zatrudnienia krócej niż dwa lata stanowią 8% ogółu pracujących.

Mobilność przestrzenna (dojazdy do pracy)

Powiat hrubieszowski jest jednym z dwóch powiatów ziemskich o najmniejszej mobilności przestrzennej mieszkańców, jeśli chodzi o dojazdy ludności do pracy. Ogromna większość mieszkańców powiatu pracuje w miejscu swojego zamieszkania (87%). Do pracy dojeżdża tylko 12% mających zatrudnienie, przy czym większość tej grupy (9% pracujących) pracuje w miejscowościach położonych na terenie powiatu hrubieszowskiego, a tylko 3% poza jego granicami.

Poza miejscem zamieszkania częściej pracują osoby w wieku mobilności zawodowej (18–44 lata), osoby z wykształceniem podstawowym (16%), a przede wszystkim wyższym (28%). Według deklaracji badanych do pracy dojeżdża 13% mieszkańców wsi i 6% mieszkańców Hrubieszowa.

Ze względu na znikomą reprezentację osób dojeżdżających do pracy poza miejsce zamieszkania wyniki badania uzyskane dla tej grupy respondentów będą prezentowane w formie opisowej, a nie statystycznej.

Zdecydowana większość dojeżdżających dociera do pracy własnym środkiem transportu. Ich miejsce pracy znajduje się średnio w odległości 20 kilometrów od miejsca zamieszkania. Średni czas dotarcia do niej wynosi 32 minut.

Wśród dojeżdżających do pracy dominują osoby, które wołałyby pracować w miejscu zamieszkania. W tym sensie w opiniach większości dojeżdżających praca poza miejscem zamieszkania jest raczej koniecznością niż wyborem. W rzeczywistości osoby pracujące poza miejscem zamieszkania krytycznie postrzegają rynek pracy w swojej miejscowości. Większość dojeżdżających negatywnie ocenia szanse na znalezienie w swej miejscowości pracy o podobnym charakterze jak obecnie wykonywana i równie dobrze opłacanej.

Charakterystyka osób niepracujących

Osoby niepracujące w powiecie hrubieszowskim stanowią nieco ponad dwie piąte aktywnych zawodowo (43%). Niespełna co piąty niemający zatrudnienia jest zainteresowany znalezieniem pracy i gotowy jest ją podjąć w ciągu tygodnia (18%). Tylko co dziewiąty mieszkaniec powiatu oprócz gotowości podjęcia pracy praktycznie od zaraz deklaruje również, że aktywnie jej poszukiwał w ciągu ostatnich czterech tygodni poprzedzających badanie (11%).

Do niepracujących częściej zaliczają się kobiety niż mężczyźni, osoby w wieku niemobilnym oraz mieszkańcy wsi. Odsetek niepracujących maleje wraz z poziomem wykształcenia badanych – najwięcej niepracujących jest wśród osób z wykształceniem podstawowym; najmniej – w grupie badanych legitymujących się dyplomem wyższej uczelni.

Tabela 16.3. Osoby niepracujące

	Odsetek badanych
Ogółem	43
Które deklarują, że gotowe są podjąć pracę w ciągu tygodnia	18
Które deklarują, że gotowe są podjąć pracę w ciągu tygodnia oraz w ciągu ostatnich 4 tygodni aktywnie poszukiwały pracy	11

Większość niepracujących pesymistycznie ocenia swoje szanse na znalezienie zatrudnienia w miejscu zamieszkania (73%).

Z deklaracji badanych wynika, że co piąty niemający zatrudnienia mieszkaniec powiatu podejmował ostatnio jakieś próby znalezienia pracy. Jednakże z odpowiedzi respondentów można wnioskować, że nie były one zbyt intensywne – większość z nich ograniczała się do jednego rodzaju działania czy sposobu.

Najczęściej stosowaną strategią było poszukiwanie pracy za pośrednictwem powiatowego urzędu pracy (22%). Co siódmy badany szukał zatrudnienia przez krewnych i znajomych (14%), a co dziesiąty – zamieszczając czy odpowiadając na ogłoszenia o pracy (10%). Jeszcze mniej osób dowiadywało się o pracę bezpośrednio w firmach i instytucjach (8% wskazań). Najmniej – 2% niepracujących – podjęło działania mające na celu samozatrudnienie i przedsięwzięło jakieś kroki zmierzające do rozpoczęcia własnej działalności gospodarczej.

Aktywność w poszukiwaniu pracy i gotowość jej podjęcia dwukrotnie częściej deklarowały kobiety niż mężczyźni, częściej były to osoby w wieku mobilności zawodowej, respondenci z wykształceniem podstawowym i wyższym, wyraźnie częściej mieszkańcy Hrubieszowa niż badani mieszkający na wsi.

Większość niepracujących to osoby, które mają doświadczenia zawodowe, a blisko jedna czwarta nigdy nie pracowała zarobkowo (23%).

Ostatnie doświadczenia zawodowe większości niepracujących związane są z miejscowym, lokalnym rynkiem pracy. Aż 53% pracujących wcześniej mieszkało i miało zatrudnienie w obecnym miejscu zamieszkania. Tylko 12% ostatnio dojeżdżało do pracy do innej miejscowości i tyle samo pracowało i mieszkało w miejscowości innej niż obecne miejsce zamieszkania (12%). W sumie można więc powiedzieć, że doświadczenia z innym niż miejscowy rynek pracy miała ostatnio zaledwie jedna czwarta niepracujących.

Tabela 16.4. Ostatnie miejsce pracy a miejsce zamieszkania (N = 48)

Niepracujący, którzy:	Odsetek badanych
– nigdy nie pracowali zarobkowo	23
– pracowali i mieszkali w tej samej miejscowości co obecnie	53
– dojeżdżali do pracy do innej miejscowości	12
– pracowali i mieszkali w innej miejscowości niż obecnie	12

Skłonność do dojazdów osób pracujących i niepracujących

Perspektywa lepszych zarobków skłoniłaby większość obecnie pracujących do zmiany miejsca pracy, gdyby oferta dotyczyła zatrudnienia w miejscu zamieszkania lub – najdalej – w innej miejscowości położonej na terenie powiatu. Lepiej płatną pracę w miejscu zamieszkania podjęłoby 62% obecnie pracujących. Niewiele mniejszy odsetek w zamian za wyższe zarobki zdecydowałby się na pracę wymagającą dojazdów, ale tylko do innej miejscowości na terenie powiatu (59%). Na lepiej płatną pracę, ale wymagającą dojazdów do dalej położonych miejsc, poza granicami powiatu hrubieszowskiego, reflektowałoby dwie piąte (39%) pracujących. W innym powiecie na terenie województwa lubelskiego gotowe byłoby zatrudnić się 34% badanych. Co piąty zamieniłby obecną pracę na lepiej płatną w innym województwie (20%), a niewiele mniej (17%) przyjąłoby ofertę pracy za granicą.

Tabela 16.5. Skłonność do dojazdów osób pracujących (N = 64)

Gdyby otrzymał(a) Pan(i) ofertę lepiej płatnej pracy, to czy przyjął(ę)by ją Pan(i), czy też nie?	Tak	Nie	Trudno powiedzieć
	w procentach		
W tej miejscowości	62	30	8
W innej miejscowości na terenie tego samego powiatu	59	36	5
Poza granicami powiatu	39*	59	2

* Przy czym 34% przyjąłoby ofertę pracy w innym powiecie obecnego województwa lubelskiego, 20% w miejscowości znajdującej się obecnie w innym województwie w Polsce, a 17% za granicą.

Spośród pracujących ofertę pracy poza miejscem zamieszkania częściej przyjąłoby mężczyźni niż kobiety, osoby w wieku mobilności zawodowej, respondenci z wykształceniem co najwyżej średnim, wyraźnie rzadziej z wyższym. Większą mobilność w tym względzie deklarują mieszkańcy wsi niż mieszkańcy stolicy powiatu.

Z porównania deklaracji osób, które mają zatrudnienie w miejscu zamieszkania, i dojeżdżających do pracy wynika, że większa mobilność zawodowa i gotowość do dojeżdżania do miejsca pracy cechuje osoby, które już teraz pracują poza miejscem zamieszkania. Ze względu na małą reprezentację tych ostatnich wśród ogółu badanych wyniki dla tej grupy respondentów należy jednak interpretować z ostrożnością.

Osoby niepracujące zainteresowane podjęciem pracy powszechnie wyrażają gotowość zatrudnienia się w miejscu zamieszkania. Znacznie mniejszy odsetek deklaruje podjęcie pracy w jakiejś miejscowości leżącej w granicach powiatu hrubieszowskiego (69%). Większość z nich nie zgodziłaby się natomiast dojeżdżać do pracy do dalej położonych miejscowości – leżących poza granicami powiatu. Pracę wymagającą takich dojazdów przyjąłby tylko niepełna co trzeci (30%), przy czym co piąty byłby zainteresowany pracą w obrębie województwa lubelskiego (20%) i tyle samo podjęłoby pracę za granicą (21%). Znikomym zainteresowaniem niepracujących cieszyłaby oferta pracy w miejscowościach leżących w Polsce poza obszarem województwa lubelskiego (6%).

Tabela 16.6. Skłonność do dojazdów osób niepracujących, ale gotowych podjąć pracę w ciągu tygodnia (N = 20)

Gdyby otrzymał(a) Pan(i) ofertę pracy, to czy przyjął(ę)by ją Pan(i), czy też nie?	Tak	Nie	Trudno powiedzieć
	w procentach		
W tej miejscowości	100	0	0
W innej miejscowości na terenie tego samego powiatu	69	26	5
Poza granicami powiatu	30*	70	0

* Przy czym 20% przyjąłoby ofertę pracy w innym powiecie obecnego województwa lubelskiego, 6% w miejscowości znajdującej się obecnie w innym województwie w Polsce, a 21% za granicą.

Gotowość podjęcia pracy wymagającej dojazdów jest odwrotnie proporcjonalna do odległości i czasu trwania podróży. Zdecydowana większość pracujących (74%) skłonna byłaby dojeżdżać do pracy, jeżeli czas dojazdu wynosiłby od 30 minut do godziny w jedną stronę, ale już tylko nieco więcej niż co trzeci mający zatrudnienie (37%) zaakceptowałby konieczność codziennych dojazdów trwających od godziny do dwóch godzin, a jedynie 8% gotowe byłoby dojeżdżać do pracy ponad dwie godziny w jedną stronę.

Osoby niemające zatrudnienia – co zrozumiałe – wykazują większą determinację w tym względzie i mając w perspektywie szansę zdobycia pracy, skłonne byłyby do większych poświęceń. Zdecydowana większość z nich przyjąłaby pracę wymagającą co najmniej półgodzinnych, ale nieprzekraczających godziny podróży do miejsca zatrudnienia (80%). Więcej niż co druga zdecydowałaby się na codzienne dojazdy do pracy, gdyby czas ich trwania nie przekraczał dwóch godzin w jedną stronę (54%). Podobnie jak wśród mających aktualnie pracę, osoby poszukujące zatrudnienia, które podjęłyby pracę wymagającą ponaddwugodzinnych dojazdów, należą już jednak do nielicznych (10%).

Tabela 16.7. Skłonność do dojazdów w zależności od czasu ich trwania

Czy zgodził(a)by się Pan(i) na pracę, jeśli czas dojazdu do pracy wynosiłby codziennie:	Odsetki odpowiedzi twierdzących wśród osób, które:	
	pracują (N = 64)	nie pracują, ale gotowe są podjąć pracę w ciągu tygodnia (N = 20)
– 0,5–1 godziny w jedną stronę	74	80
– 1–2 godziny w jedną stronę	37	54
– powyżej 2 godzin w jedną stronę	8	10

Mobilność związana z nauką

Ogromna większość mieszkańców powiatu zdobyła wykształcenie, nie wyjeżdżając poza województwo lubelskie (92%). Prawie połowa spośród nich na ostatnim etapie swej edukacji dojeżdżała do szkoły poza miejsce zamieszkania (49%). Co piąty na czas nauki przenośli się do miejscowości, w której była szkoła (21%). Tylko niespełna co trzeci mieszkaniec powiatu hrubieszowskiego najwyższy poziom wykształcenia uzyskał, kończąc szkołę znajdującą się w jego miejscu zamieszkania (30%).

Tabela 16.8. Dojazdy do szkoły, w której zdobyto najwyższy poziom wykształcenia

Osoby, które:	Odsetek badanych
– uczyły się w miejscowości swojego zamieszkania	30
– przenieśli się do miejscowości, w której była szkoła	21
– dojeżdżały do szkoły	49

Poza miejscem zamieszkania wykształcenie zdobyła zdecydowana większość mieszkańców wsi (83%) i prawie dwie piąte ludności miejskiej (39%).

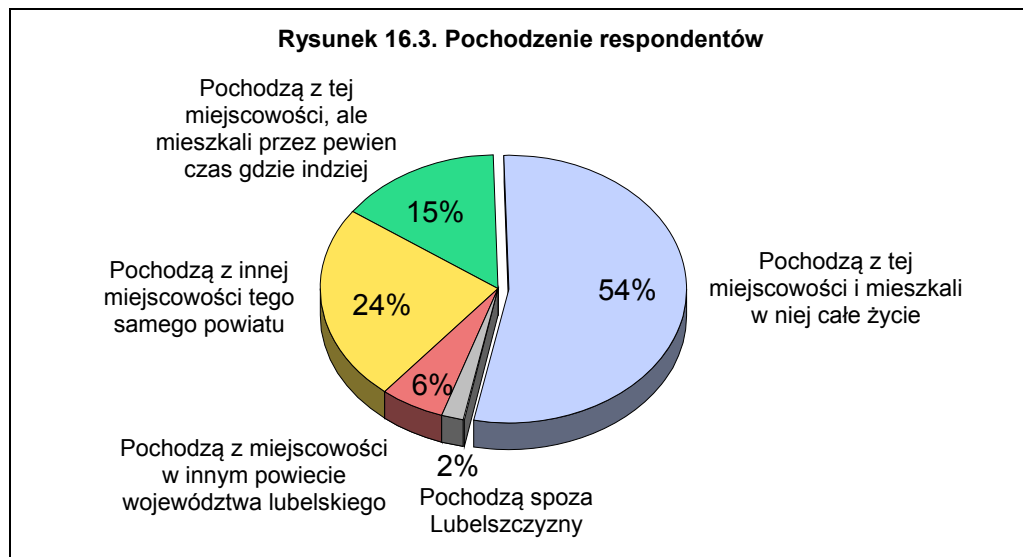
Do szkoły częściej dojeżdżały kobiety niż mężczyźni, młodszy z badanych – osoby w wieku od 18. do 44. roku życia, najczęściej respondenci z wykształceniem zasadniczym zawodowym (60%). Dojazdy do szkoły blisko trzykrotnie częściej deklarują mieszkańcy wsi niż Hrubieszowa.

Do innych miejscowości na czas nauki najczęściej przeprowadzały się osoby kończące wyższe studia (41%), ale także prawie co trzeci ankietowany mieszkaniec powiatu mający średnie wykształcenie (32%). Na czas nauki do innych miejscowości prawie tak samo często przeprowadzały się osoby mieszkające na wsi, co mieszkańcy Hrubieszowa (odpowiednio: 23% i 19%).

Skala migracji wewnętrznych i innych

Ponad dwie trzecie ankietowanych mieszkańców powiatu hrubieszowskiego pochodzi z miejscowości, w której aktualnie mieszka (69%), z tego większość (54% ogółu badanych) spędziła tu całe swe dotychczasowe życie, a dalsze 15% to osoby,

które przez pewien czas mieszkały gdzie indziej, ale na powrót osiadły w miejscowości swego pochodzenia. Jedna piąta mieszkańców powiatu pochodzi z innej niż aktualnie zamieszkiwana miejscowości powiatu hrubieszowskiego (24%). Badani pochodzący z bardziej oddalonych miejsc, leżących poza granicami powiatu, stanowią zaledwie 8% ogółu mieszkańców: 6% przeprowadziło się tu z innych terenów Lubelszczyzny, a zaledwie 2% z innych rejonów Polski.

Z deklaracji badanych wynika, że głównym powodem osiedlenia się w powiecie hrubieszowskim są związki rodzinne. Taki motyw przeprowadzki do aktualnie zamieszkiwanej miejscowości podało trzy piąte zmieniających w przeszłości miejsce zamieszkania (61%). Relatywnie niewielka część mieszkańców przeprowadziła się tu z innych powodów – ze względów mieszkaniowych (16%) czy z powodu pracy (16%).

W co czwartym gospodarstwie domowym w powiecie przynajmniej jeden z jego członków znajduje się przez dłuższy czas poza miejscem zamieszkania z powodu pracy lub nauki (24%). Praca jest powodem wyjazdów domowników w co siódmy gospodarstwie domowym (15%). Ze względu na naukę poza miejscem zamieszkania przebywają członkowie 9% gospodarstw domowych w powiecie.

Faktyczna i deklarowana skłonność do migracji

Mieszkańcy powiatu hrubieszowskiego nie wyróżniają się szczególnie na tle ogółu mieszkańców województwa, jeśli chodzi o doświadczenia zagranicznych migracji zarobkowych. Od czasu wejścia Polski do UE za granicę w celach zarobko-

wych wyjeżdżało 13% spośród nich. W skali całego województwa lubelskiego odsetek ten jest nieco niższy (12%).

Tabela 16.9. Migracje zagraniczne

Czy w okresie od 1 maja 2004 roku, czyli od dnia wejścia Polski do Unii Europejskiej, wyjeżdżał(a) Pan(i) w celach zarobkowych za granicę?	Odsetek badanych
Tak	13
Nie	87

Mieszkańców powiatu hrubieszowskiego charakteryzuje dość niski wskaźnik gotowości do migracji. Co piąty ankietowany mieszkaniec powiatu będący w wieku aktywności zawodowej skłonny byłby przenieść się przynajmniej na pewien czas do innej miejscowości leżącej na terenie powiatu (21%), a nieco mniej osób (19%) przynajmniej czasowo zamieszkać poza jego granicami. W przypadku 14% ogółu badanych oznacza to gotowość osiedlenia się w jakiejś miejscowości Lubelszczyzny. Minimalnie więcej osób (15%) skłonnych byłoby przeprowadzić się w inne rejony Polski, a 7% przynajmniej na jakiś czas osiąść za granicą.

Tabela 16.10. Gotowość do migracji

Jak ocenił(a)by Pan(i) swoją ogólną gotowość do przeniesienia się do innej miejscowości, aby tam mieszkać i pracować przynajmniej przez pewien czas?	Gotowość	Brak gotowości
	w procentach	
Na terenie tego samego powiatu	21	79
Poza granice powiatu	19*	81

* Przy czym 14% byłoby gotowe przenieść się do innego powiatu obecnego województwa lubelskiego, 15% do miejscowości znajdującej się obecnie w innym województwie w Polsce, a 7% za granicę.

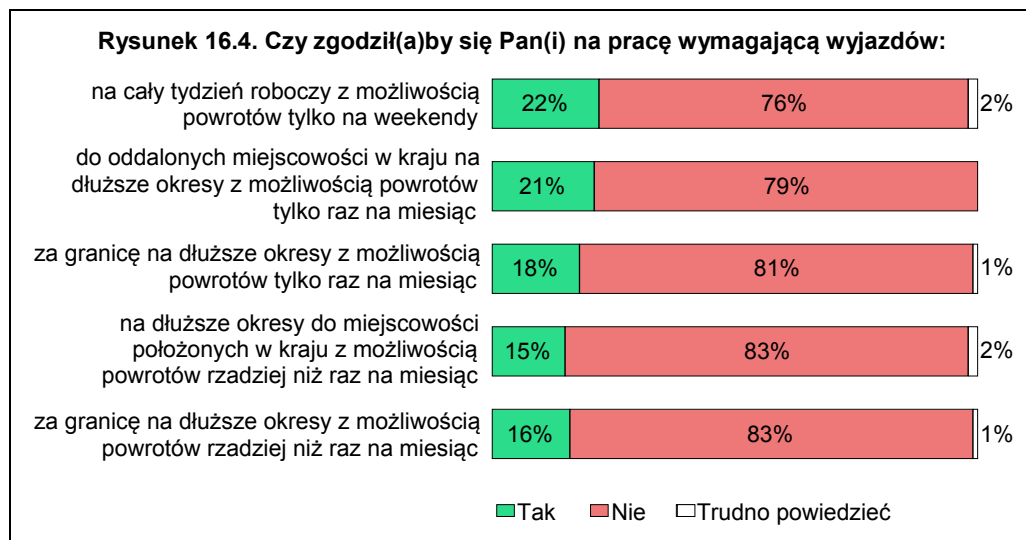
Gotowość przeprowadzki poza powiat hrubieszowski częściej deklarują mężczyźni niż kobiety, młodszy z badanych (18–44 lata), respondenci z wyższym wykształceniem. Wyraźnie częściej jest to ludność miejska niż mieszkańcy wsi.

Dość niska gotowość do migracji mieszkańców idzie w parze z dużą i największą w województwie deklarowaną mobilnością, jeśli chodzi o podejmowanie pracy wymagającej dłuższych wyjazdów poza miejsce zamieszkania.

Mieszkańcy powiatu hrubieszowskiego – podobnie zresztą jak ogół Polaków – w większości są niechętni podejmowaniu pracy wymagającej dłuższych wyjazdów poza miejsce zamieszkania. Odsetki badanych wyrażających gotowość podjęcia takiej pracy są tu jednak najwyższe w województwie. Więcej niż co piąty mieszkaniec powiatu skłonny byłby podjąć pracę wymagającą pozostawania poza domem przez wszystkie dni robocze i dającą możliwość powrotów tylko w weekendy (22%).

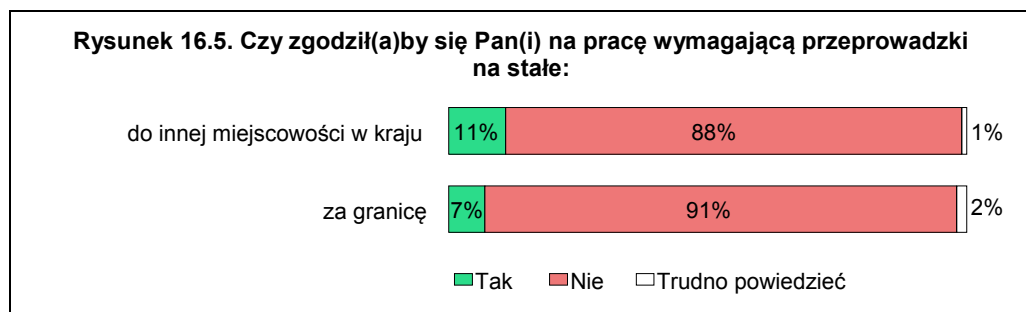
Co piąty zgodziłby się pracować w oddalonej od miejsca zamieszkania miejscowości w kraju, mając możliwość jedynie comiesięcznych powrotów do domu (21%), a nieco mniejszy odsetek podjąłby taką pracę z perspektywą jeszcze rzadszych wizyt w domu (15%). Na nieco niższym poziomie kształtują się deklaracje dotyczące gotowości do dłuższych wyjazdów do pracy za granicę. Na taki wyjazd z możliwością

comiesięcznych wizyt w domu zdecydowałoby się 18% badanych, a nieco mniejszy odsetek (16%) podjąłby taką pracę, mogąc wracać do domu rzadziej niż raz na miesiąc.

Ogólnie na czasowe wyjazdy do pracy łączące się z dłuższą nieobecnością w domu częściej zgadzają się mężczyźni, osoby w wieku mobilności zawodowej oraz badani z wykształceniem najwyżej średnim; najrzadziej z wyższym. Większą gotowość podjęcia pracy w kraju wiążącej się z dłuższym pobytem poza domem wykazują mieszkańcy miasta niż osoby mieszkające na wsi. Jeśli chodzi o pracę za granicą, odsetki są podobne.

Pod względem deklarowanej gotowości do migracji zarobkowych mieszkańcy powiatu hrubieszowskiego nie wyróżniają się już istotnie na tle pozostałych mieszkańców województwa. Co dziewiąty spośród nich zdecydowałby się na podjęcie pracy wymagającej przeprowadzenia się na stałe do innej miejscowości w kraju (11%), a co czternasty (7%) – za granicę.

Mieszkańcy powiatu hrubieszowskiego, podobnie jak większość mieszkańców innych powiatów województwa lubelskiego, w znikomym stopniu są zainteresowani podejmowaniem prac sezonowych wymagających wyjazdów poza miejsce zamieszkania. Wyjazd do pracy sezonowej w kraju planował w tym roku tylko jeden na stu badanych. Nieco więcej osób (5%) zamierzało zatrudnić się przy pracach sezonowych za granicą.

Zadowolenie z miejsca zamieszkania

Mieszkańcy powiatu hrubieszowskiego zaliczają się do najmniej zadowolonych z miejscowości i regionu, w których mieszkają. Poziom ich satysfakcji jest wyraźnie niższy niż rejestrowany wśród ogółu mieszkańców województwa. Zadowolenie z miejsca zamieszkania deklaruje tylko nieco ponad połowa badanych (53%). Niewiele więcej osób jest zadowolonych z regionu, w którym mieszka (57%).

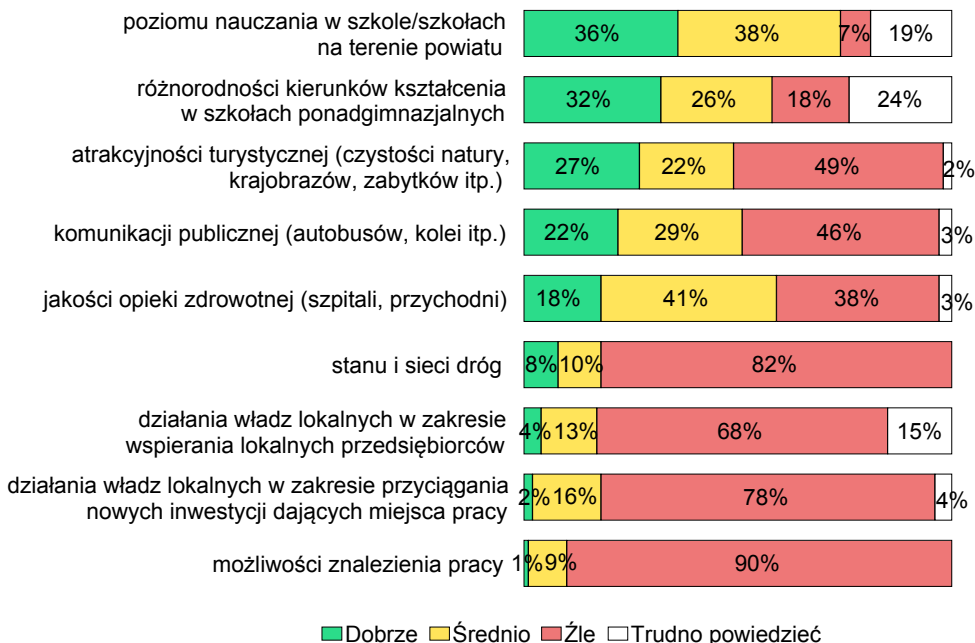
Tabela 16.11. Zadowolenie z własnej miejscowości i regionu

Zadowolenie:	Zadowoleni	Ani zadowoleni, ani niezadowoleni	Niezadowoleni
	w procentach		
– z miejscowości, w której się mieszka	53	41	6
– z regionu, w którym się mieszka	57	35	8

Mieszkańcy relatywnie najczęściej doceniają jakość oferty edukacyjnej w powiecie – poziom nauczania w szkołach na terenie powiatu (36% pozytywnych ocen) i różnorodność kierunków kształcenia ponadgimnazjalnego (32%), a także walory przyrodnicze i turystyczne powiatu (27%).

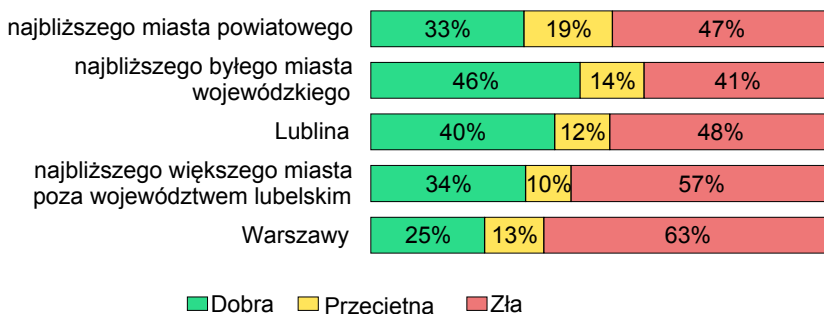
Natomiast najgorzej powiat hrubieszowski wypada w ocenie jego mieszkańców, jeśli chodzi o możliwości znalezienia pracy (90% negatywnych ocen), pod względem stanu i sieci dróg (82%), a także satysfakcji z działań władz lokalnych w zakresie przyciągania nowych, dających miejsca pracy inwestycji (78% negatywnych ocen) i wspierania lokalnej przedsiębiorczości (68%).

Rysunek 16.6. Jak Pan(i) ocenia powiat, na terenie którego Pan(i) mieszka, pod względem:

W świetle ocen badanych wiele do życzenia pozostawia bardzo istotna z punktu widzenia mobilności mieszkańców komunikacja publiczna na terenie powiatu, jak również sieć połączeń z innymi częściami regionu i – przede wszystkim – z dużymi ośrodkami miejskimi poza województwem.

Rysunek 16.7. Jak ocenił(a)by Pan(i) jakość połączeń, sieć komunikacyjną z tej miejscowości do:

Stosunkowo najlepiej badani oceniają jakość połączeń z najbliższym byłym miastem wojewódzkim. Jedynie w tym przypadku pozytywne noty przewyższają odsetek negatywnych wskazań. Źle oceniana jest jakość komunikacji z Hrubieszowem i w nieco mniejszym stopniu ze stolicą województwa – Lublinem. Najwięcej zastrzeżeń badanych budzi jednak jakość połączeń z dużymi ośrodkami miejskimi poza województwem oraz z Warszawą.

Zadowolenie z różnych sfer życia osobistego

Mieszkańcy powiatu hrubieszowskiego odznaczają się relatywnie dość niskim – niższym niż przeciętnie rejestrowane wśród mieszkańców województwa – poczuciem satysfakcji życiowej. Średnia wartość ogólnego indeksu zadowolenia z życia, gdzie 1 oznacza całkowite niezadowolenie, a 5 – całkowitą satysfakcję, wynosi tu 3,65. W skali całego województwa indeks ten przyjmuje wartość 3,81.

Mieszkańcy powiatu są najbardziej zadowoleni ze swojego życia rodzinnego oraz stosunków z sąsiadami. Średnie ocen w tych wymiarach mieszczą się między określeniem „bardzo zadowolony” a „zadowolony”. Gorzej wyglądają oceny pozostałych wymiarów życia osobistego. Dość zadowoleni są jeszcze ze swojej pracy – atmosfery w pracy i kolegów, stabilności, a także z rodzaju wykonywanej pracy – zawodu czy zajęcia. Także koszty mieszkania nie są powodem do jakichś szczególnych narzekania. Nieco mniej satysfakcjonują ich warunki pracy. Zupełnie nie zadowala ich jednak płaca czy dochód osiągany z pracy zawodowej – w tym wymiarze ocena mieści się bliżej określenia „niezadowolony” niż „zadowolony”.

Tabela 16.12. Zadowolenie z różnych aspektów życia

W jakim stopniu jest Pan(i) zadowolony(a) z różnych sfer swojego życia?	Średnia*
Stosunki z rodziną	4,43
Stosunki z sąsiadami	4,18
Atmosfera w pracy (kolegdy)**	3,62
Stabilność zatrudnienia**	3,32
Koszty mieszkania	3,29
Zawód/zajęcie/praca	3,25
Warunki pracy**	3,07
Płaca/dochody	2,32
Ogólny indeks zadowolenia z życia	3,65

* Średnia na 5-punktowej skali, na której 1 oznaczało „bardzo niezadowolony(a)”, a 5 – „bardzo zadowolony(a)”.

** Swoje zadowolenie z tych aspektów życia oceniali tylko respondenci pracujący stale lub dorywczo.

Podsumowanie

Powiat hrubieszowski na tle całego województwa lubelskiego jest typowym powiatem rolniczym o zasiedziałej ludności. Większość mieszkańców mieszka tu, gdzie się urodziła, co najwyżej w swoim życiu wyjeżdżała na jakiś czas lub przeniosła się z innej miejscowości tego powiatu. Odsetek osób w wieku nieprodukcyjnym jest wyższy niż w całym województwie, mniejszy jest przyrost naturalny, a dodatkowo więcej niż przeciętnie w całym województwie ludzi opuszcza na stałe teren powiatu. Mieszkańcy hrubieszowskiego są bardziej pesymistycznie nastawieni niż inni mieszkańcy województwa lubelskiego – gorzej niż przeciętnie oceniają władze lokalne oraz różne wymiary życia lokalnego, a także bardziej pesymistycznie zapatrują się na różne aspekty swojego życia. Szczególnie wyraźnie niezadowoleni są ze swych dochodów.

Zdecydowana większość mieszkańców utrzymuje się z pracy w rolnictwie i pracuje na własny rachunek. Niespełna trzy piąte mieszkańców w wieku aktywności zawodowej pracuje zarobkowo. Charakterystyka pracujących jest typowa dla ludności rolniczej. Cechuje ich bardzo niska, należąca do najniższych w województwie mobilność – większość pracujących jest zatrudniona w swoim miejscu zamieszkania. Jednocześnie większość zatrudnionych pracuje w tym samym miejscu od wielu lat.

Bezrobocie należy do wyższych w województwie, choć w przeważającej mierze ma charakter krótkookresowy. Bezrobotni częściej niż w całym województwie rejestrują się w urzędzie pracy. Częściej też właśnie przez urząd pracy poszukują zatrudnienia, a rzadziej korzystają z innych dróg i możliwości. Niepracujący stanowią ponad dwie piąte ludności w wieku aktywności zawodowej. Zdecydowana większość niepracujących pesymistycznie ocenia szanse znalezienia pracy w miejscu zamieszkania, ale jednocześnie wykazuje bardzo małą skłonność do wyjazdów za pracą poza granice powiatu. Niepracujący najchętniej podjęliby pracę w miejscowości, w której mieszkają. Rynek pracy jest bardzo płytki, pracę jest w ogóle trudno znaleźć i praktycznie nie ma alternatyw, jeśli chodzi o zatrudnienie. Dlatego też zapewne relatywnie niewielu podejmuje działania, aby jej szukać. Mieszkańcy praktycznie nie wierzą w szanse znalezienia pracy na terenie powiatu, krytycznie też oceniają wysiłki władz lokalnych w celu przyciągnięcia tu pracodawców, a także negatywnie wypowiadają się o wspieraniu przez władze lokalnej przedsiębiorczości.

Niepracujących cechuje – z jednej strony – pewien konserwatyzm, gdyż najchętniej podjęliby pracę na miejscu, a relatywnie niewielu byłoby gotowych wyjechać do pracy na stałe. Z drugiej jednak strony, do najwyższych w województwie należy odsetek pracujących gotowych wyjechać czasowo do pracy, aby z mniejszą lub większą częstotliwością móc powracać do domu.

Rozdział 17

Mobilność a rynek pracy w powiecie krasnostawskim

Powiat krasnostawski – jak wynika z danych Urzędu Statystycznego w Lublinie – jest powiatem typowo rolniczym. Odsetek osób pracujących w rolnictwie wynosi 60,3%, podczas gdy średnia dla całego województwa lubelskiego to 43,3%. Ludność miejska w powiecie stanowi zaledwie 28,3% ogółu mieszkańców, a więc blisko dwa razy mniej niż średnio w całym województwie (46,5%). Powiat krasnostawski charakteryzuje się ponadto wyższą niż przeciętna dla województwa liczbą ludności w wieku nieprodukcyjnym, znacznie niższym przyrostem naturalnym oraz nieco wyższym poziomem bezrobocia. Saldo migracji stałej jest wprawdzie ujemne (podobnie jak w całym województwie), jednak różnica między nowymi zameldowaniami a wymeldowaniami jest mniejsza niż liczona dla województwa ogółem.

Tabela 17.1. Charakterystyka powiatu na tle województwa

	Województwo lubelskie	Powiat krasnostawski
Odsetek ludności w miastach	46,5	28,3
Struktura demograficzna		
Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	59	65
Przyrost naturalny na 1000 ludności	-0,19	-4,48
Saldo migracji stałej na 1000 ludności	-2,04	-1,46
Rynek pracy		
Stopa bezrobocia I (czerwiec 2010)	12,0%	13,1%
Odsetek osób pracujących w sektorze rolniczym	43,3	60,3

Źródła: Opracowanie własne na podstawie danych z 2008 roku zaczerpniętych z Urzędu Statystycznego i Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Lublinie (zob. przypis pod tabelą 2.1.).

W badaniu obejmującym omawiany powiat wzięło udział 112 osób w wieku produkcyjnym¹, z czego 47% stanowili mężczyźni, a 53% stanowiły kobiety. Pod względem wieku nieco ponad połowa badanych (53%) to osoby mobilne zawodowo (mające od 18 do 44 lat), a tylko nieco mniejszy odsetek (47%) stanowią tzw. respondenci niemobilni, a więc kobiety w wieku od 45 do 59 lat oraz mężczyźni w wieku od 45 do 64 lat. Proporcje osób mobilnych i niemobilnych nie zależą istotnie

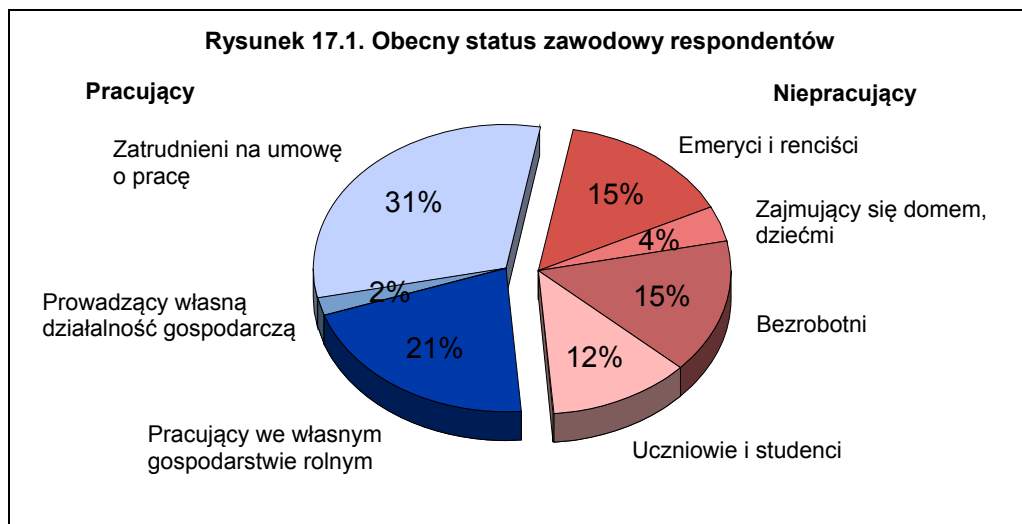
¹ Wprawdzie całkowita liczebność próby jest bardzo duża (N = 3000), jednak po podziale na powiaty i wyodrębnieniu pewnych kategorii społecznych liczebność tych kategorii w niektórych przypadkach okazuje się niewielka. W związku z tym te z podanych wskaźników, które opierają się na małych liczebnościach, należy traktować ostrożnie.

od płci, różnią się natomiast pod względem poziomu wykształcenia. Do osób niemobilnych znacznie częściej zaliczają się badani z wykształceniem podstawowym i zasadniczym zawodowym niż respondenci z wykształceniem średnim czy wyższym.

W całej próbie najmniej liczną kategorią wyróżnioną ze względu na poziom edukacji są osoby z wykształceniem wyższym (17%). Jedną czwartą (25%) stanowią respondenci po szkole zawodowej, podobnie kształtuje się odsetek osób z wykształceniem podstawowym (27%), natomiast stosunkowo największą grupę (31%) stanowią badani z wykształceniem średnim. Ponad dwie trzecie respondentów (69%) to mieszkańcy wsi, a niespełna jedną trzecią (31%) stanowią osoby mieszkające w mieście.

Charakterystyka aktywności zawodowej

Pod względem statusu zawodowego respondenci są dość mocno podzieleni. Stosunkowo największą liczebnie grupę (31%) stanowią osoby zatrudnione na umowę o pracę. Jedna piąta (21%) pracuje we własnym gospodarstwie rolnym, a nieco mniejsze liczebnie grupy (po 15% badanych) tworzą bezrobotni oraz emeryci i renciści. Co ósmy badany (12%) to uczeń lub student, a najmniej liczne kategorie stanowią osoby zajmujące się domem, dziećmi (4%) oraz prywatni przedsiębiorcy (2%).

Osoby określające się jako bezrobotne to w zdecydowanej większości (82%) tzw. długotrwale bezrobotni, a więc niepracujący dłużej niż rok. Zaledwie 18% stanowią osoby pozostające bez pracy najwyżej dwanaście miesięcy. Większość zadeklarowanych bezrobotnych (60%) to osoby zarejestrowane w powiatowym urzędzie pracy, lecz pozostające bez prawa do zasiłku.

Charakterystyka osób pracujących

Osoby pracujące, które zostały objęte badaniem, to reprezentanci wielu różnych profesji – od kierowników i specjalistów wyższego szczebla, przez techników, pracowników usług, aż po niewykwalifikowanych robotników. Stosunkowo najbardziej liczną kategorię stanowią rolnicy (38% wszystkich pracujących).

Jeżeli chodzi o rodzaj zatrudnienia, niemal równie liczne grupy stanowią zatrudnieni na umowę o pracę na czas nieokreślony (43%) oraz pracujący na własny rachunek (41%). Co szósty ankietowany (16%) ma umowę na czas określony, umowę o dzieło, zlecenie lub jeszcze inny rodzaj kontraktu.

Tabela 17.2. Forma zatrudnienia (N = 60)

Czy Pana(i) obecna praca to praca:	Odsetek badanych
– na umowę o pracę na czas nieokreślony	43
– na własny rachunek	41
– na umowę innego typu (na czas określony, o dzieło, ustną)	16

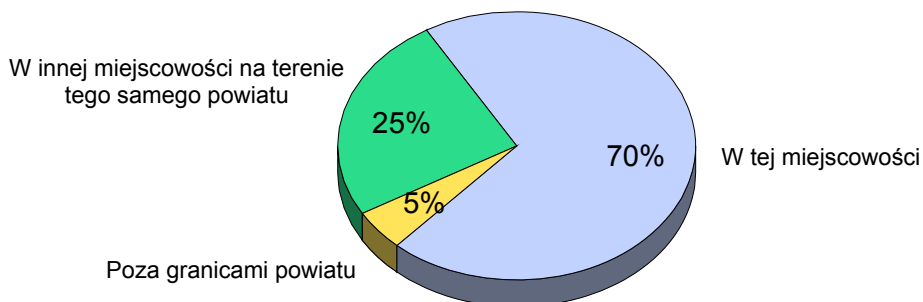
Niemal połowa pracujących (45%) w swoim głównym miejscu pracy spędza przeciętnie 40 godzin tygodniowo, jedna piąta (20%) pracuje zwykle mniej niż 40 godzin, a więcej niż jedna trzecia (35%) tygodniowy czas swojej pracy określa jako ponad 40-godzinny.

Wśród pracowników przeważają respondenci z wieloletnim stażem pracy. Ponad dwie piąte (42%) to osoby zatrudnione od ponad 20 lat. Jedna piąta (22%) pracuje od 11 do 20 lat, a nieco więcej niż jedna czwarta (27%) – od 2 do 10 lat. Pracownicy z krótszym niż dwuletni stażem pracy stanowią zaledwie 9% wszystkich zatrudnionych.

W porównaniu z ogółem pracujących w województwie lubelskim, zatrudnieni w powiecie krasnostawskim spędzają mniej czasu w swojej głównej pracy i charakteryzują się znacznie wyższym niż przeciętny stażem zawodowym.

Mobilność przestrzenna (dojazdy do pracy)

Większość osób pracujących (70%) mieszka i pracuje w tej samej miejscowości. Jedna czwarta (25%) dojeżdża do pracy do innej miejscowości – zlokalizowanej w tym samym powiecie, a jedynie co dwudziesta (5%) pracuje poza powiatem, w którym mieszka.

Rysunek 17.2. Gdzie znajduje się miejsce pracy w stosunku do miejsca zamieszkania respondenta? (N = 60)

Do pracy poza miejscowość swojego zamieszkania stosunkowo najczęściej dojeżdżają respondenci z wyższym wykształceniem (40%) oraz osoby w wieku mobilnym (33%). Ponadto dojazdy nieco częściej deklarują mieszkańcy miasta niż wsi (32% wobec 29%), a mężczyźni minimalnie częściej niż kobiety (31% wobec 29%).

Ci, którzy pracują poza miejscem swojego zamieszkania, przeciętny łączny czas dojazdu do pracy szacują na około 30 minut, a odległość między stałym miejscem zamieszkania a miejscem pracy na 17 kilometrów. Dwie trzecie dojeżdżających do pracy (67%) korzysta z własnego środka transportu, a jedna trzecia (33%) dociera w inny sposób, np. komunikacją publiczną.

Tabela 17.3. Charakterystyka dojazdów do pracy (N = 60)

Charakterystyka dojazdów do pracy osób, których miejsce pracy znajduje się w innej miejscowości	Średnia trymowana
Przeciętny łączny czas dojazdu do pracy ze stałego miejsca zamieszkania	30 min
Odległość między stałym miejscem zamieszkania a miejscem pracy	17 km

Jak się jednak okazuje, praca poza miejscowością zamieszkania stanowi dla większości dojeżdżających raczej konieczność niż wybór. Blisko trzy czwarte z nich (72%), gdyby miało taką możliwość, wolałyby pracować w miejscowości swojego stałego zamieszkania. Jak się jednak okazuje, nie jest to takie proste. Większość spośród ogółu dojeżdżających do pracy zlokalizowanej w innej miejscowości (75%) uważa, że w miejscu zamieszkania znalezienie zatrudnienia podobnego co do zawodu i zakresu obowiązków do obecnie posiadanego jest praktycznie niemożliwe. Jeszcze trudniejsze, jak się wydaje, byłoby znalezienie pracy podobnie opłacanej. Aż 83% spośród pracujących poza miejscem swojego zamieszkania sądzi, że w ich miejscowości nie ma szans na znalezienie pracy porównywalnie wynagradzanej.

Tabela 17.4. Preferencje dotyczące miejsca pracy (N = 18)

Gdyby miał(a) Pan(i) taką możliwość, to czy wolał(a)by Pan(i) pracować w miejscowości, w której mieszka Pan(i) na stałe, czy też nie?	Odsetek badanych
Tak	72
Nie	17
Trudno powiedzieć	11

Tabela 17.5. Ocena rynku pracy w miejscu zamieszkania wśród osób dojeżdżających do pracy (N = 18)

Czy Pana(i) zdaniem znalezienie w Pana(i) stałym miejscu zamieszkania:	Byłoby możliwe	Byłoby praktycznie niemożliwe
	w procentach	
– pracy podobnej co do zawodu, zakresu obowiązków do obecnie wykonywanej	25	75
– pracy z podobnym wynagrodzeniem	17	83

Respondenci z powiatu krasnostawskiego dojeżdżający do pracy poza miejsce swojego zamieszkania częściej niż ogół badanych z województwa lubelskiego, którzy pracują poza swoją miejscowością, deklarują chęć pracy tam, gdzie mieszkają. Niemniej jednak częściej też wyrażają przeświadczenie, że znalezienie pracy podobnej do obecnie wykonywanej byłoby w ich miejscu zamieszkania raczej niemożliwe – zwłaszcza pod względem uzyskiwanych zarobków.

Charakterystyka osób niepracujących

Osoby niepracujące stanowią blisko połowę spośród ogółu ankietowanych powiatu krasnostawskiego (46%), jednak już tylko niespełna co drugi z nich (21% ogółu) deklaruje gotowość podjęcia pracy w ciągu tygodnia, a zaledwie jedna czwarta (12% ogółu) oprócz gotowości podjęcia pracy mówi o aktywnym jej poszukiwaniu w ciągu ostatnich czterech tygodni.

Tabela 17.6. Osoby niepracujące

	Odsetek badanych
Ogółem	46
Które deklarują, że gotowe są podjąć pracę w ciągu tygodnia	21
Które deklarują, że gotowe są podjąć pracę w ciągu tygodnia oraz w ciągu ostatnich 4 tygodni aktywnie poszukiwały pracy	12

Niepracujący to przede wszystkim respondenci z podstawowym wykształceniem (69% z nich nie posiada zatrudnienia). Nieco częściej też są to mieszkańcy miasta niż wsi (50% wobec 45%). Jeżeli natomiast chodzi o gotowość do podjęcia pracy, stosunkowo chętniej niż reszta wyrażają ją osoby w wieku mobilnym zawodowo,

z wykształceniem wyższym i zasadniczym zawodowym, mieszkańcy miasta, raczej mężczyźni niż kobiety.

Mężczyźni znacznie częściej niż kobiety deklarują również aktywne poszukiwanie pracy w ciągu ostatnich czterech miesięcy. Wyższą niż przeciętna aktywnością w tym zakresie charakteryzują się ponadto mieszkańcy miast, osoby mobilne zawodowo ze względu na wiek, a także badani mający podstawowe wykształcenie.

Spośród ogółu niepracujących w wieku produkcyjnym zaledwie jedna czwarta (24%) w ciągu czterech tygodni przed badaniem szukała pracy przez krewnych i znajomych, niespełna jedna piąta (18%) zamieszczała lub odpowiadała na ogłoszenia o pracy, a mniej więcej jedna siódma (15%) w poszukiwaniu zatrudnienia zgłosiła się do powiatowego urzędu pracy. Nieliczni poszukiwali pracy bezpośrednio w konkretnych firmach i instytucjach (8%), podejmowali starania o rozpoczęcie własnej działalności gospodarczej (4%) lub radzili sobie w jeszcze inny sposób (4%).

Co istotne, spośród wszystkich osób pozostających bez pracy, a będących w wieku aktywności zawodowej, aż 72% w żaden sposób jej nie poszukiwało. Co dziesiąty szukał pracy na jeden możliwy sposób, 12% wykorzystało dwie lub trzy metody, a tylko nieliczni (6%) próbowali znaleźć zatrudnienie, wykorzystując co najmniej cztery różne sposoby. Powiat krasnostawski charakteryzuje się tylko nieco mniejszą aktywnością w poszukiwaniu pracy przez osoby pozostające bez zatrudnienia niż całe województwo. Odsetek niepracujących w województwie lubelskim, którzy w żaden sposób nie poszukują pracy, wynosi 68%.

Przyczyną bierności, jeżeli chodzi o poszukiwanie pracy, może być silne przekonanie większości osób pozostających bez zatrudnienia (68%), że w ich miejscu zamieszkania znalezienie odpowiedniej pracy jest raczej niemożliwe. Tylko niespełna jedna trzecia (32%) wierzy, że jest to prawdopodobne. Pod tym względem niepracujący z powiatu krasnostawskiego są znacznie bardziej pesymistycznie nastawieni niż niepracujący w województwie lubelskim, gdzie pesymiści i optymiści podzieleni są dokładnie na pół.

Jeśli chodzi o przeszłość zawodową osób aktualnie pozostających bez pracy, to blisko połowa z nich (45%) mieszkała i pracowała w tej samej miejscowości co obecnie, jedna trzecia (32%) nigdy nie pracowała zarobkowo, a pozostali albo dojeżdżali do pracy w innej miejscowości (9%), albo pracowali i mieszkali gdzie indziej niż obecnie (14%).

Tabela 17.7. Ostatnie miejsce pracy a miejsce zamieszkania (N = 52)

Niepracujący, którzy:	Odsetek badanych
– nigdy nie pracowali zarobkowo	32
– pracowali i mieszkali w tej samej miejscowości co obecnie	45
– dojeżdżali do pracy do innej miejscowości	9
– pracowali i mieszkali w innej miejscowości niż obecnie	14

Skłonność do dojazdów osób pracujących i niepracujących

Gotowość do zmiany zatrudnienia wśród osób pracujących z powiatu krasnostawskiego jest zwykle tym większa, im proponowane miejsce pracy zlokalizowane jest bliżej miejsca zamieszkania. Jeżeli oferowana praca byłaby lepiej płatna i mieściła się w miejscowości zamieszkania, to na zmianę zdecydowałoby się blisko trzy piąte pracujących. Jednak już tylko połowa skłonna byłaby dojeżdżać do nowej pracy, gdyby ta była w innej miejscowości na terenie tego samego powiatu, a jedynie niespełna jedna trzecia przyjąłaby pracę poza granicami powiatu, przy czym 22% zdecydowałoby się na zmianę pracy, gdyby była ona w tym samym województwie, 12% – jeśli znajdowałaby się w innym województwie, a 13% – gdyby oferta dotyczyła zatrudnienia poza granicami kraju.

Tabela 17.8. Skłonność do dojazdów osób pracujących (N = 60)

Gdyby otrzymał(a) Pan(i) ofertę lepiej płatnej pracy, to czy przyjął(ę)by ją Pan(i), czy też nie?	Tak	Nie	Trudno powiedzieć
	w procentach		
W tej miejscowości	58	39	3
W innej miejscowości na terenie tego samego powiatu	50	48	2
Poza granicami powiatu	31*	67	2

* Przy czym 22% przyjąłoby ofertę pracy w innym powiecie obecnego województwa lubelskiego, 12% w miejscowości znajdującej się obecnie w innym województwie w Polsce, a 13% za granicą.

Skłonność do dojazdów poza własną miejscowość w ramach tego samego powiatu częściej wyrażają osoby z wyższym wykształceniem (83%) oraz mieszkańcy miasta (70%). W tych samych grupach stosunkowo najwyższa jest również gotowość do podjęcia nowej pracy poza granicami powiatu. Deklaracje takie składa ponad połowa osób pracujących w mieście (51%) oraz co drugi pracownik z wyższym wykształceniem. Stosunkowo najmniej mobilne w tym względzie są osoby najslabiej wykształcone, w wieku powyżej 44 lat oraz mieszkające na wsi.

Najwyższą gotowość do zmiany pracy na lepszą deklarują osoby obecnie pracujące w innej miejscowości powiatu niż ta, w której mieszkają. Niemal powszechna (87%) jest wśród nich chęć podjęcia nowej – lepszej pracy, gdyby ta znajdowała się w miejscowości ich zamieszkania. Trzy czwarte (73%) byłoby skłonne dojeżdżać do innej miejscowości na terenie tego samego powiatu, a dwie piąte (40%) podjęłoby pracę poza własnym powiatem. Największa deklarowana gotowość do pracy poza powiatem (67%) występuje wśród tych, których obecne miejsce pracy jest również zlokalizowane poza zamieszkiwanym powiatem.

Osoby niepracujące gotowe podjąć pracę w większości (82%) zdecydowałyby się na zatrudnienie w miejscu swojego zamieszkania. Dwie trzecie (68%) zatrudniłoby się w innej miejscowości na terenie tego samego powiatu, a tylko nieco ponad dwie piąte (43%) wyraża skłonność do pracowania poza powiatem.

Tabela 17.9. Skłonność do dojazdów osób niepracujących, ale gotowych podjąć pracę w ciągu tygodnia (N = 23)

Gdyby otrzymał(a) Pan(i) ofertę pracy, to czy przyjął(ę)by ją Pan(i), czy też nie?	Tak	Nie	Trudno powiedzieć
	w procentach		
W tej miejscowości	82	4	14
W innej miejscowości na terenie tego samego powiatu	68	18	14
Poza granicami powiatu	43*	38	19

* Przy czym 38% przyjęłoby ofertę pracy w innym powiecie obecnego województwa lubelskiego, 29% w miejscowości znajdującej się obecnie w innym województwie w Polsce i taki sam odsetek (29%) za granicą.

Gotowość do dojeżdżania w celach zarobkowych do innej miejscowości w ramach tego samego powiatu stosunkowo najczęściej wyrażają osoby z wyższym wykształceniem, mieszkańcy wsi oraz osoby w wieku do 44 lat. Respondenci najlepiej wykształceni wykazują również największą skłonność do podjęcia pracy poza powiatem. Brak zainteresowania zatrudnieniem w miejscowości zlokalizowanej w innym powiecie deklarują przede wszystkim kobiety oraz osoby ze średnim wykształceniem.

Skłonność do zmiany zatrudnienia lub w ogóle podjęcia pracy w bardzo dużym stopniu zależy od czasu dojazdu do nowego miejsca zatrudnienia. W przypadku codziennych dojazdów wynoszących od 30 minut do godziny w jedną stronę na nowe zatrudnienie zdecydowałoby się 70% pracujących oraz 83% niepracujących chcących znaleźć zatrudnienie. Gdyby dojazdy do pracy miały wynosić od godziny do dwóch godzin, to na takie zatrudnienie reflektowałby jedynie co piąty aktualnie pracujący (19%) oraz dwie piąte (42%) niepracujących i deklarujących chęć znalezienia zatrudnienia. W przypadku dojazdów dłuższych niż dwie godziny w jedną stronę skłonność do zmiany lub podjęcia zatrudnienia jest już minimalna – w przypadku pracujących dotyczy 4% badanych, a w przypadku niepracujących gotowych podjąć pracę – jedynie co dwudziestego (5%).

Tabela 17.10. Skłonność do dojazdów w zależności od czasu ich trwania

Czy zgodził(a)by się Pan(i) na pracę, jeśli czas dojazdu do pracy wynosiłby codziennie:	Odsetki odpowiedzi twierdzących wśród osób, które:	
	pracują (N = 60)	nie pracują, ale gotowe są podjąć pracę w ciągu tygodnia (N = 23)
– 0,5–1 godziny w jedną stronę	70	83
– 1–2 godziny w jedną stronę	19	42
– powyżej 2 godzin w jedną stronę	4	5

Mobilność związana z nauką

Ruchliwość społeczna obok względów zawodowych może wynikać również z realizacji potrzeb edukacyjnych. Dotyczy to również mieszkańców powiatu krasnostawskiego. Jak się bowiem okazuje, tylko niespełna połowa z nich (43%) swój najwyższy poziom wykształcenia osiągnęła w miejscowości zamieszkania. Zbliżony odsetek (44%) stanowią osoby dojeżdżające do szkoły, a ponad jedna ósma (13%), aby osiągnąć posiadane wykształcenie, musiała przenieść się do innej miejscowości.

Jeżeli jednak chodzi o ogół badanych, zdecydowana większość z nich (91%) wykształciła się w województwie lubelskim. Tylko co jedenasty (9%) swój najwyższy poziom wykształcenia osiągnął poza Lubelszczyzną.

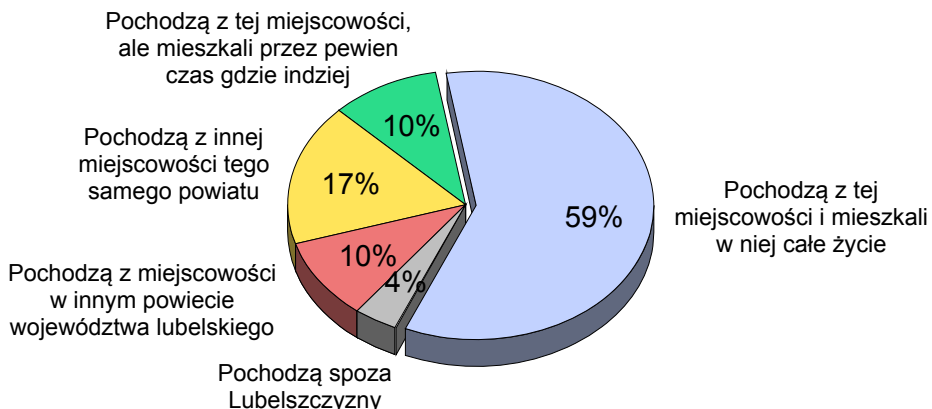
Tabela 17.11. Dojazdy do szkoły, w której zdobyto najwyższy poziom wykształcenia

Osoby, które:	Odsetek badanych
– uczyły się w miejscowości swojego zamieszkania	43
– przenieśli się do miejscowości, w której była szkoła	13
– dojeżdżały do szkoły	44

Mobilność związana z nauką częściej niż innych dotyczy osób z wyższym i średnim wykształceniem, pochodzących z miasta oraz będących w wieku od 18 do 44 lat. Ponadto przeprowadzki związane z kształceniem się niemal dwukrotnie częściej dotyczą kobiet niż mężczyzn (18% wobec 10%).

Skala migracji wewnętrznych i innych

Powiat krasnostawski – jak większość powiatów województwa lubelskiego – raczej nie należy do regionów, które przyciągają wielu nowych obywateli. Zdecydowana większość jego mieszkańców w wieku aktywności zawodowej (69%) pochodzi z tej samej miejscowości, w której mieszka obecnie, przy czym niemal trzy piąte (59%) nigdy się z danej miejscowości nie wyprowadziło, a jedna dziesiąta (10%) – choć przez pewien czas mieszkała gdzie indziej – w ostateczności wróciła do miejscowości swojego pochodzenia. Co szósty respondent z powiatu krasnostawskiego (17%) pochodzi z innej miejscowości tego samego powiatu, co dziesiąty (10%) wywodzi się z miejscowości zlokalizowanej w innym powiecie województwa lubelskiego, a tylko nieliczni wychowali się poza Lubelszczyzną (4%).

Rysunek 17.3. Pochodzenie respondentów

Osoby, które kiedykolwiek mieszkały w innej miejscowości niż obecnie, jako powody przeprowadzki do miejscowości aktualnego zamieszkania najczęściej podają względy rodzinne (47% wskazań). Na jednej czwartej (24%) decyzję taką wymusiła praca, a na niespełna co piątym (18%) – nauka. Nielicznym (9%) zmianę miejsca zamieszkania podyktowały względy mieszkaniowe.

Wskaźnikiem mobilności może być również odsetek osób nieobecnych w gospodarstwie domowym ze względu na pracę czy naukę. Spośród wszystkich gospodarstw objętych badaniem niespełna co piąte (19%) zadeklarowało, że przynajmniej jeden członek rodziny jest nieobecny z powodu pracy (dotyczy 13% gospodarstw) lub nauki (6% gospodarstw).

Faktyczna i deklarowana skłonność do migracji

Jednym ze wskaźników faktycznej skłonności do migracji jest odsetek osób, które wyjeżdżają w celach zarobkowych za granicę. Jak się okazuje, co dziewiąty mieszkaniec powiatu krasnostawskiego w wieku produkcyjnym (11%) po 1 maja 2004 roku, czyli od czasu wejścia Polski do Unii Europejskiej, przez dłuższy lub krótszy czas pracował poza granicami kraju. Warto również zaznaczyć, że trudna do oszacowania jest liczba osób, które wyjechały, ale jeszcze nie wróciły lub nie mają zamiaru wrócić do swojej miejscowości.

Generalnie rzecz biorąc, skala zagranicznych migracji zarobkowych w powiecie krasnostawskim nie różni się istotnie od średniej w tym względzie mierzonej dla województwa lubelskiego ogółem.

Tabela 17.12. Migracje zagraniczne

Czy w okresie od 1 maja 2004 roku, czyli od dnia wejścia Polski do Unii Europejskiej, wyjeżdżał(a) Pan(i) w celach zarobkowych za granicę?	Odsetek badanych
Tak	11
Nie	89

Jeżeli natomiast chodzi o deklarowaną skłonność do migracji, jedynie nieco ponad jedna czwarta respondentów (27%) byłaby gotowa przenieść się do miejscowości znajdującej się na terenie tego samego powiatu, aby tam co najmniej przez pewien czas mieszkać i pracować. Porównywalny odsetek (26%) stanowią osoby, które zdecydowałyby się na taki krok, gdyby w grę wchodziła miejscowość znajdująca się poza granicami ich powiatu. Jednak w tym przypadku zastosowanie znajduje prawidłowość, zgodnie z którą im dalej położona jest miejscowość docelowa, tym mniejsza liczba osób gotowych podjąć decyzję o przeprowadzce do niej. I tak, poza granice kraju skłonny byłby wyjechać np. jedynie co dziesiąty respondent.

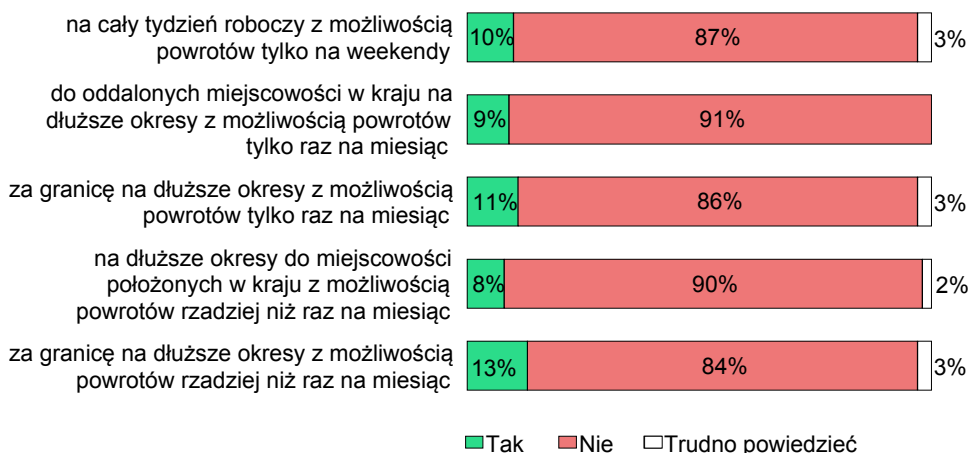
Tabela 17.13. Gotowość do migracji

Jak ocenił(a)by Pan(i) swoją ogólną gotowość do przeniesienia się do innej miejscowości, aby tam mieszkać i pracować przynajmniej przez pewien czas?	Gotowość	Brak gotowości
	w procentach	
Na terenie tego samego powiatu	27	73
Poza granice powiatu	26*	74

* Przy czym 24% byłoby gotowe przenieść się do innego powiatu obecnego województwa lubelskiego, 17% do miejscowości znajdującej się obecnie w innym województwie w Polsce, a 10% za granicę.

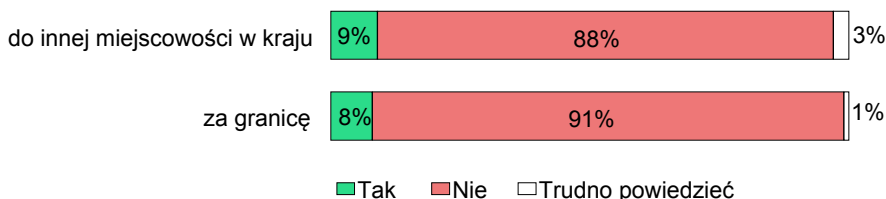
Deklarowana gotowość do przeprowadzki związanej ze zmianą miejscowości zamieszkania, niezależnie od tego, czy miejscowość ta byłaby zlokalizowana w tym samym powiecie, czy też poza jego granicami, jest stosunkowo najwyższa w przypadku osób w wieku mobilności zawodowej, mieszkańców miast oraz respondentów z wyższym wykształceniem. Jeżeli natomiast chodzi o płeć, to mężczyźni nieco częściej skłaniają się ku zmianie miejscowości zamieszkania niż kobiety.

Jak się okazuje, decyzja o zmianie miejsca zamieszkania w celach zawodowych i mieszkaniowych byłaby wśród mieszkańców powiatu łatwiejsza do podjęcia niż zdecydowanie się na pracę związaną z wyjazdami i powrotami do domu co najwyżej na weekendy. W tym względzie, co ciekawe, najwyższa jest gotowość do zagranicznej emigracji zarobkowej, związanej z możliwością powrotu raz na miesiąc (11%) lub rzadziej (13%). Tylko co dziesiąty badany (o 4 punkty mniej niż średnio w województwie) zgodziłby się na pracę wymagającą wyjazdów na cały tydzień roboczy z możliwością powrotów tylko na weekendy. Najrzadziej wyrażana jest skłonność do podejmowania pracy w oddalonych miejscowościach w kraju, wiążącej się z powrotami raz na miesiąc (9%) lub rzadziej (8%).

Rysunek 17.4. Czy zgodził(a)by się Pan(i) na pracę wymagającą wyjazdów:

Bez względu na proponowane miejsce pracy i możliwą częstotliwość powrotów do domu najwyższą skłonnością do wyjazdów zarobkowych charakteryzują się mieszkańcy miasta, osoby w wieku mobilności zawodowej, raczej mężczyźni niż kobiety, a także badani z wykształceniem średnim (jeżeli chodzi o wyjazdy krajowe) lub wyższym (w przypadku wyjazdów zagranicznych).

Całkowitą przeprowadzkę do innej miejscowości w związku z podjęciem lub zmianą zatrudnienia bierze pod uwagę co jedenasty badany (9%) – jeżeli miejscowość ta byłaby w kraju, oraz co dwunasty (8%) – jeżeli wiązałoby się to z koniecznością zamieszkania poza Polską.

Rysunek 17.5. Czy zgodził(a)by się Pan(i) na pracę wymagającą przeprowadzki na stałe:

Respondenci powiatu krasnostawskiego nieco częściej niż ogół badanych z Lubelszczyzny wyrażają gotowość do przeprowadzki poza Polskę w celu podjęcia stałego zatrudnienia. Częściej też rozważają wyjazdy do pracy sezonowej – zarówno za granicę, jak i do innych miejscowości w Polsce.

W 2010 roku okresowy wyjazd do pracy w innej miejscowości w Polsce planował co jedenasty mieszkaniec powiatu w wieku produkcyjnym (9% – o 6 punktów

procentowych więcej niż wśród ogółu badanych w województwie lubelskim). Taki sam odsetek (9% – o 3 punkty więcej niż średnio na Lubelszczyźnie) rozważał sezonowe zarobkowanie za granicą.

Zadowolenie z miejsca zamieszkania

Ankietowani mieszkańcy powiatu krasnostawskiego – podobnie jak ogół badanych w województwie – w zdecydowanej większości (70%) wyrażają zadowolenie zarówno z miejscowości, w której mieszkają, jak i z zamieszkiwanego regionu (77% zadowolonych).

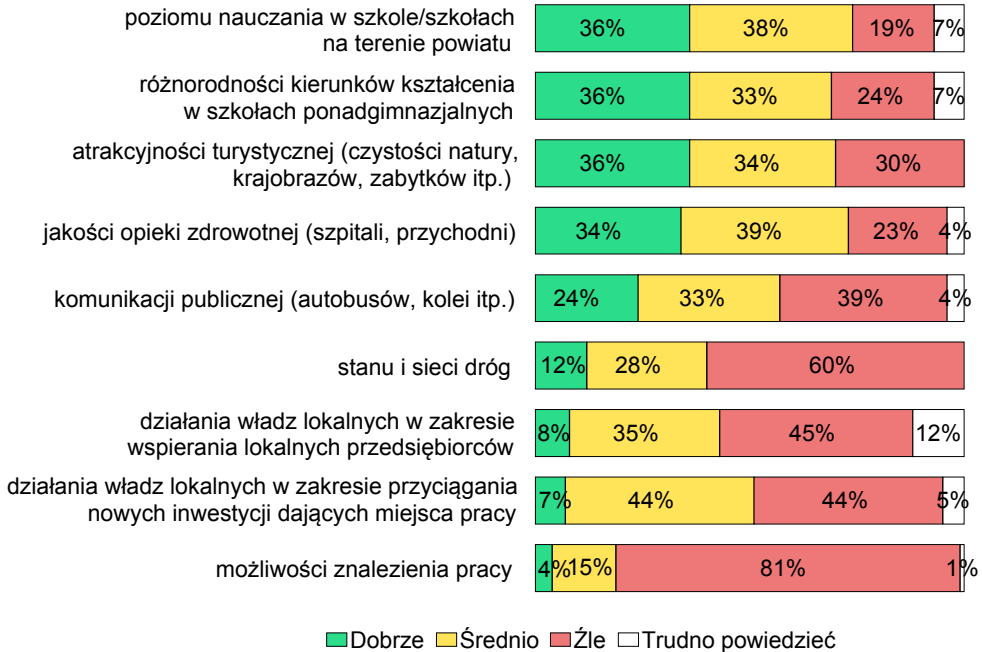
Tabela 17.14. Zadowolenie z własnej miejscowości i regionu

Zadowolenie:	Zadowoleni	Ani zadowoleni, ani niezadowoleni	Niezadowoleni
	w procentach		
– z miejscowości, w której się mieszka	70	26	4
– z regionu, w którym się mieszka	77	18	5

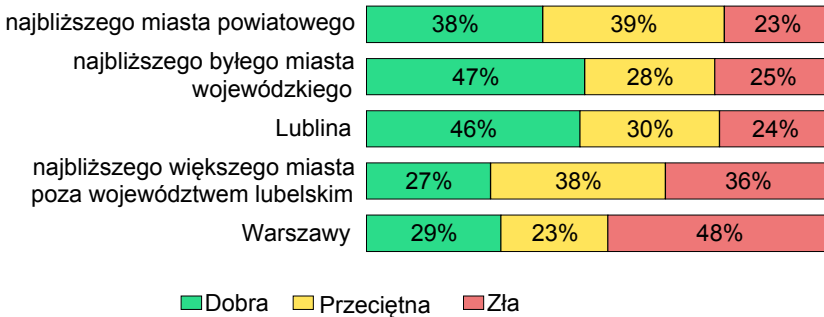
Zamieszkiwany powiat najlepiej oceniany jest pod względem poziomu nauczania w szkołach, różnorodności kierunków kształcenia, atrakcyjności turystycznej oraz jakości opieki zdrowotnej. Zdecydowanie mniej korzystnie wypada ocena komunikacji publicznej, a także działalności władz lokalnych w zakresie wspierania lokalnych przedsiębiorców oraz przyciągania nowych inwestycji dających miejsca pracy. Najwięcej krytyki wiąże się z ocenami stanu i sieci dróg (60% opinii negatywnych) oraz możliwości znalezienia zatrudnienia (81% opinii negatywnych).

Ocena jakości połączeń komunikacyjnych wypada wśród respondentów raczej przeciętnie. Widoczne są jednak pewne różnice w zależności od docelowego miejsca podróży. Najwięcej do życzenia pozostawia poziom skomunikowania ze stolicą. Blisko połowa badanych (48%) wyraża w tym względzie niezadowolenie. Ponad jedna trzecia (36%) jest nieusatysfakcjonowana jakością połączeń z najbliższym miastem poza województwem lubelskim, a co czwarty źle ocenia sieć komunikacyjną na trasie do byłego miasta wojewódzkiego (25% opinii krytycznych), do Lublina (24%), a nawet do najbliższego miasta powiatowego (23%). Jednocześnie stosunkowo największe zadowolenie – jeżeli chodzi o jakość połączeń – związane jest z dojazdem do najbliższego byłego miasta wojewódzkiego (47% zadowolonych) oraz do Lublina (46%).

Rysunek 17.6. Jak Pan(i) ocenia powiat, na terenie którego Pan(i) mieszka, pod względem:

Rysunek 17.7. Jak ocenił(a)by Pan(i) jakość połączeń, sieć komunikacyjną z tej miejscowości do:

Zadowolenie z różnych sfer życia osobistego

Mieszkańcy powiatu krasnostawskiego, którzy wzięli udział w badaniu, należą do osób raczej zadowolonych z życia (ogólny indeks zadowolenia mierzony na 5-punktowej skali wynosi 3,86 i jest porównywalny z liczoną dla całego województwa, który wynosi 3,81). Najlepiej oceniane są: jakość stosunków

rodziny (4,51) oraz relacje międzysąsiedzkie (4,39). Nieco gorzej wypada dokonywana przez osoby aktywne zawodowo ocena atmosfery w ich pracy (3,85), a także warunków (3,68) i stabilności zatrudnienia (3,60). W mniejszym stopniu mieszkańcy powiatu są usatysfakcjonowani posiadanym zawodem czy zajęciem lub pracą (3,48) oraz kosztami mieszkania (3,47), a najwięcej do zyczenia pozostawia – w ich ocenie – poziom uzyskiwanych dochodów.

Tabela 17.15. Zadowolenie z różnych aspektów życia

W jakim stopniu jest Pan(i) zadowolony(a) z różnych sfer swojego życia?	Średnia*
Stosunki z rodziną	4,51
Stosunki z sąsiadami	4,39
Atmosfera w pracy (koledzy)**	3,85
Warunki pracy**	3,68
Stabilność zatrudnienia**	3,60
Zawód/zajęcie/praca	3,48
Koszty mieszkania	3,47
Płaca/dochody	2,88
Ogólny indeks zadowolenia z życia	3,86

* Średnia na 5-punktowej skali, na której 1 oznaczało „bardzo niezadowolony(a)”, a 5 – „bardzo zadowolony(a)”.

** Swoje zadowolenie z tych aspektów życia oceniali tylko respondenci pracujący stale lub dorywczo.

Podsumowanie

Mieszkańcy powiatu krasnostawskiego będący w wieku produkcyjnym, pomimo dość powszechnych narzekań na brak zatrudnienia i pesymizmu w ocenie szans na znalezienie pracy, stosunkowo rzadko pracują poza powiatem, a jeśli już, to praca ta stanowi raczej konieczność niż wybór.

Osoby dojeżdżające do pracy poza swoją miejscowość istotnie częściej niż ogół badanych z województwa lubelskiego znajdujących się w takiej samej sytuacji deklarują chęć zmiany pracy na zlokalizowaną w miejscu zamieszkania.

Skłonność czy to do przeprowadzki, czy też do dojazdów w celu znalezienia lub zmiany zatrudnienia jest stosunkowo niska i dotyczy raczej osób w wieku mobilności zawodowej, mieszkańców miast oraz respondentów z wyższym wykształceniem, a jeżeli chodzi o płeć – raczej mężczyzn niż kobiet.

Rozdział 18

Mobilność a rynek pracy w powiecie tomaszowskim

W województwie lubelskim powiat tomaszowski należy do licznej grupy powiatów o charakterze rolniczym. W powiecie tym tylko co czwarty mieszkaniec mieszka w mieście (25%) – to prawie o połowę mniej niż wynosi średnia dla całego województwa. Z pracy w sektorze rolniczym utrzymuje się ponad połowa mieszkańców (59%), a więc więcej niż na całej Lubelszczyźnie. W skali całego województwa ludność w powiatu tomaszowskiego nie należy do najmłodszych – na 100 osób będących w wieku produkcyjnym przypadają 63 osoby w wieku nieprodukcyjnym. Jednocześnie przyrost naturalny w powiecie tomaszowskim jest niższy niż średnia w innych powiatach tego regionu. Ogólne saldo migracji jest niekorzystne – więcej ludzi wyjeżdża niż osiedla się w tym powiecie i skala tego zjawiska jest większa niż w całym województwie. Poziom bezrobocia w powiecie tomaszowskim jest minimalnie wyższy od wskaźników notowanych w całym województwie.

Tabela 18.1. Charakterystyka powiatu na tle województwa

	Województwo lubelskie	Powiat tomaszowski
Odsetek ludności w miastach	46,5	25,4
Struktura demograficzna		
Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	59	63
Przyrost naturalny na 1000 ludności	-0,19	-0,33
Saldo migracji stałej na 1000 ludności	-2,04	-4,22
Rynek pracy		
Stopa bezrobocia I (czerwiec 2010)	12,0%	12,9%
Odsetek osób pracujących w sektorze rolniczym	43,3	58,6

Źródła: Opracowanie własne na podstawie danych z 2008 roku zaczerpniętych z Urzędu Statystycznego i Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Lublinie (zob. przypis pod tabelą 2.1.).

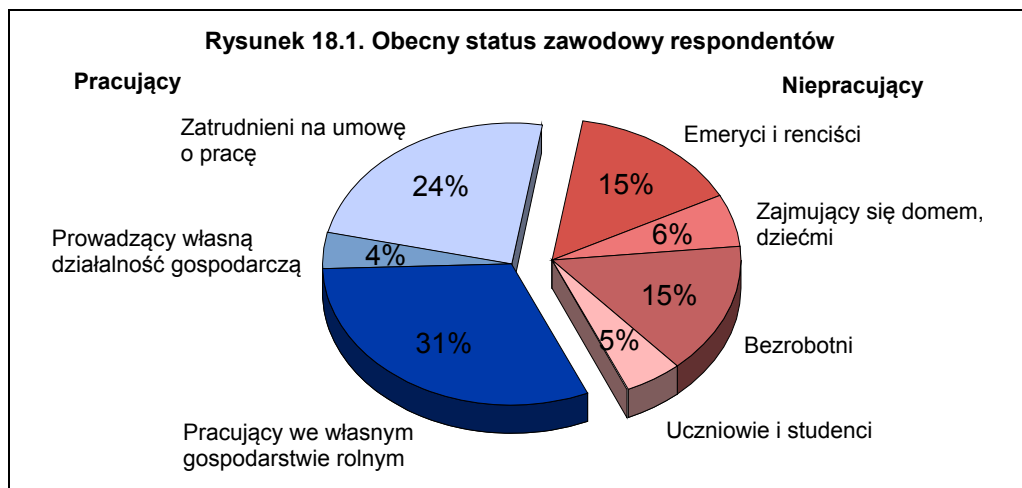
W badaniu obejmującym powiat tomaszowski wzięło udział 120 osób w wieku produkcyjnym¹. Mężczyźni stanowili 54% ogółu badanych, kobiety – 46%. Trzy piąte ankietowanych (59%) to osoby w wieku mobilności zawodowej (18–44 lata). Większość ludności powiatu zamieszkuje na wsi. Wśród ogółu badanych stanowili oni 73%.

¹ Wprawdzie całkowita liczebność próby jest bardzo duża (N = 3000), jednak po podziale na powiaty i wyodrębnieniu w nich pewnych kategorii społecznych liczebność tych kategorii w niektórych przypadkach okazuje się niewielka. W związku z tym te z podanych wskaźników, które opierają się na małych liczebnościach, należy traktować ostrożnie.

Jeśli chodzi o poziom wykształcenia, najliczniej reprezentowane były osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym oraz średnim (po 37%). Jedną siódmą stanowili badani z wykształceniem podstawowym (16%). Co dziesiąty respondent miał wyższe wykształcenie (10%).

Charakterystyka aktywności zawodowej

Prawie trzy piąte mieszkańców powiatu tomaszowskiego będących w wieku aktywności zawodowej pracuje zarobkowo (59%). Najliczniejszą grupę stanowią wśród nich osoby pracujące we własnych gospodarstwach rolnych (31% ogółu badanych). Co czwarty z badanych jest zatrudniony na umowę o pracę (24%). Bardzo niewielką zaś grupę stanowią osoby prowadzące własną działalność gospodarczą poza rolnictwem (4%).

Osoby niepracujące stanowią dwie piąte badanych. Najliczniej reprezentowani są emeryci i renciści oraz osoby bezrobotne (po 15%). Wychowywaniem dzieci i prowadzeniem domu zajmuje się 6% respondentów. Nieznacznie mniejszy odsetek stanowią uczniowie i studenci (5%).

Minimalnie większe niż rejestrowane w skali całego województwa bezrobocie w powiecie tomaszowskim w przeważającej mierze ma charakter długookresowy. Trzy piąte badanych deklarujących się jako bezrobotni nie ma zatrudnienia co najmniej od roku (60%). Dość liczną grupę stanowią jednak także osoby pozostające bez pracy krócej niż rok (40%). Zdecydowana większość bezrobotnych jest zarejestrowana w urzędzie pracy (72%).

Charakterystyka osób pracujących

Wśród pracujących mieszkańców powiatu tomaszowskiego przeważają rolnicy (55% ogółu badanej populacji). Inne grupy zawodowe reprezentowane są zdecydowanie mniej licznie. Jedną dziewiątą ogółu pracujących stanowią specjaliści (11%). Jeszcze mniejszy udział wśród ogółu pracujących mają robotnicy i rzemieślnicy (8%). Zaledwie 5% badanych to pracownicy usług osobistych i sprzedawcy.

Dominującą formą zatrudnienia jest praca na własny rachunek. Na takich zasadach pracuje aż 57% mających zatrudnienie. Wynika to z dużego udziału rolników indywidualnych wśród ogółu pracujących. Znacznie mniej osób – jedna trzecia pracujących – jest zatrudnionych na umowę o pracę na czas nieokreślony. Co dziesiąty pracuje na innych zasadach – ma umowę na czas określony, o dzieło lub jest zatrudniony na podstawie ustnej umowy o pracę.

Tabela 18.2. Forma zatrudnienia (N = 71)

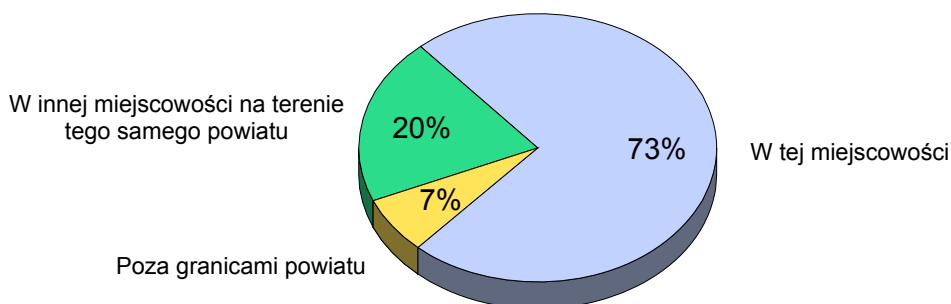
Czy Pana(i) obecna praca to praca:	Odsetek badanych
– na umowę o pracę na czas nieokreślony	33
– na własny rachunek	57
– na umowę innego typu (na czas określony, o dzieło, ustną)	10

Większość zatrudnionych – prawie dwie trzecie – deklaruje ponadwymiarowy czas pracy – na pracę zarobkową przeznaczają ponad 40 godzin tygodniowo. Można sądzić, że także w przypadku tego wskaźnika istotne znaczenie ma duży udział rolników wśród pracujących i specyfika pracy w rolnictwie. Tylko jedna czwarta badanych pracuje w „etatowym” wymiarze godzin, czyli poświęca na pracę zarobkową 40 godzin tygodniowo (26%), a co dziesiąty pracuje w niepełnym wymiarze czasu pracy (10%).

Rynek pracy w powiecie tomaszowskim odznacza się dużą stabilnością. Osoby pracujące w obecnym miejscu krócej niż dwa lata stanowią tylko 6% ogółu mających zatrudnienie. W przypadku blisko jednej trzeciej badanych staż ten wynosi od 2 do 10 lat (31%). Większość zaś – prawie dwie trzecie pracujących (63%) – to osoby, które nie zmieniały miejsca pracy od ponad 10 lat, przy czym prawie co trzeci zatrudniony (28%) deklaruje ponaddwudziestoletni staż pracy w obecnym miejscu zatrudnienia.

Mobilność przestrzenna (dojazdy do pracy)

Zdecydowana większość mieszkańców powiatu tomaszowskiego pracuje w miejscu swojego zamieszkania (73%). Do pracy dojeżdża nieco ponad jedna czwarta (27%), przy czym większość tej grupy (20% pracujących) dojeżdża do miejsc położonych na terenie powiatu tomaszowskiego, a 7% pracuje poza jego granicami.

Rysunek 18.2. Gdzie znajduje się miejsce pracy w stosunku do miejsca zamieszkania respondenta? (N = 71)

Poza miejscem zamieszkania częściej pracują mieszkańcy miast niż wsi. Do pracy dojeżdża 45% pracującej ludności miejskiej i tylko co piąty pracujący mieszkaniec wsi (20%). Poza miejscem zamieszkania wyraźnie częściej pracują osoby w wieku mobilności zawodowej (18–44 lata) niż starsze, najczęściej badani z wykształceniem podstawowym i wyższym, najrzadziej zaś badani mający wykształcenie zasadnicze zawodowe.

Większość dojeżdżających do pracy do innych miejscowości dociera tam własnym środkiem transportu (74%). Ich miejsce pracy znajduje się średnio w odległości 44 kilometrów od miejsca zamieszkania. Średni czas dotarcia do niej wynosi 50 minut.

Tabela 18.3. Charakterystyka dojazdów do pracy (N = 19)

Charakterystyka dojazdów do pracy osób, których miejsce pracy znajduje się w innej miejscowości	Średnia trymowana
Przeciętny łączny czas dojazdu do pracy ze stałego miejsca zamieszkania	50 min
Odległość między stałym miejscem zamieszkania i miejscem pracy	44 km

Dla większości pracujących zatrudnienie poza miejscem zamieszkania jest bardziej koniecznością niż wyborem. Ponad dwie trzecie dojeżdżających do pracy chętnie zrezygnowałoby z niej, gdyby znalazło możliwość zatrudnienia w swojej miejscowości. Jedynie w przypadku niespełnienia jednej trzeciej można uznać, że ich preferencje są zgodne z tym, gdzie faktycznie obecnie pracują.

Tabela 18.4. Preferencje dotyczące miejsca pracy (N = 19)

Gdyby miał(a) Pan(i) taką możliwość to czy wolał(a)by Pan(i) pracować w miejscowości, w której mieszka Pan(i) na stałe, czy też nie?	Odsetek badanych
Tak	69
Nie	31
Trudno powiedzieć	0

Mobilność w obrębie powiatowego rynku pracy tylko po części wydaje się konsekwencją ograniczonej oferty na miejscowym rynku pracy. Co prawda większość dojeżdżających pesymistycznie ocenia szanse na znalezienie w swej miejscowości pracy o podobnym charakterze do obecnie wykonywanej i równie dobrze opłacanej, jednak relatywnie duży odsetek ma odmienne zdanie w tej kwestii. Co trzeci z badanych pracujący poza zamieszkiwaną miejscowością uważa za możliwe znalezienie na miejscu pracy o podobnym zakresie obowiązków i wymaganiach, co wykonywana przez nich obecnie (32%). Jeszcze większy jest odsetek osób (41%) pozytywnie oceniających szanse na znalezienie w swojej miejscowości pracy dającej dochody porównywalne do aktualnie uzyskiwanych.

Tabela 18.5. Ocena rynku pracy w miejscu zamieszkania wśród osób dojeżdżających do pracy (N = 19)

Czy, Pana(i) zdaniem, znalezienie w Pana(i) stałym miejscu zamieszkania:	Byłoby możliwe	Byłoby praktycznie niemożliwe
	w procentach	
– pracy podobnej co do zawodu, zakresu obowiązków do obecnie wykonywanej	32	68
– pracy z podobnym wynagrodzeniem	41	59

Charakterystyka osób niepracujących

Nieco ponad dwie piąte ankietowanych mieszkańców powiatu to osoby niepracujące zarobkowo (41%). Nieco więcej niż co piąty niemający zatrudnienia jest jednak zainteresowany znalezieniem pracy i byłby gotów ją podjąć w ciągu tygodnia (22%). Prawie co szósty mieszkaniec powiatu oprócz gotowości podjęcia pracy praktycznie od zaraz deklaruje, że poszukiwał jej aktywnie przez okres ostatnich czterech tygodni poprzedzających badanie (17%).

Tabela 18.6. Osoby niepracujące

	Odsetek badanych
Ogółem	41
Które deklarują, że gotowe są podjąć pracę w ciągu tygodnia	22
Które deklarują, że gotowe są podjąć pracę w ciągu tygodnia oraz w ciągu ostatnich 4 tygodni aktywnie poszukiwały pracy	17

Do niepracujących częściej zaliczają się osoby między 45. a 59. rokiem życia niż badani w wieku mobilności zawodowej. Najwięcej niepracujących jest wśród badanych z wykształceniem podstawowym i średnim, zdecydowanie najmniej – wśród osób legitymujących się wyższym wykształceniem. Nieco większy odsetek niepracujących rejestrujemy wśród mieszkańców miast niż ludności wiejskiej.

Większość niepracujących pesymistycznie ocenia swoje szanse na znalezienie zatrudnienia w miejscu zamieszkania (63%). Ponad jedna trzecia widzi jednak takie możliwości (37%).

Z deklaracji badanych wynika, że prawie co trzecia niepracująca osoba podejmowała ostatnio jakieś próby znalezienia pracy. Najczęściej stosowanymi przez mieszkańców powiatu strategiami są poszukiwanie zatrudnienia za pośrednictwem urzędu pracy (29%) i – nieznacznie rzadziej – przez krewnych i znajomych (27%). Kolejnym popularnym wśród mieszkańców powiatu tomaszowskiego sposobem było dowiadywanie się o pracę bezpośrednio w firmach i instytucjach (21%). Wyraźnie mniej badanych szukało zatrudnienia, zamieszczając ogłoszenia o pracy czy odpowiadając na nie (10%). Najmniej – 4% – niepracujących podjęło działania mające na celu samozatrudnienie i przedsięwzięło jakieś kroki zmierzające do rozpoczęcia własnej działalności gospodarczej.

Aktywność w poszukiwaniu pracy i gotowość jej podjęcia dwukrotnie częściej deklarowali młodszy z badanych (w wieku 18–44 lata) niż osoby w wieku niemobilnym (między 45. a 64. rokiem życia), nieco częściej mieszkańcy miast niż wsi.

Zdecydowana większość niepracujących to osoby, które mają za sobą jakieś doświadczenie zawodowe. Tylko 12% to ludzie, którzy nigdy jeszcze nie pracowali. Najliczniej reprezentowani są respondenci, którzy pracowali ostatnio w obecnym miejscu zamieszkania (39%). Mniej osób w przeszłości dojeżdżało do pracy do innej miejscowości (29%). Relatywnie sporą grupę stanowią też badani, którzy w okresie swej aktywności zawodowej nie mieli żadnych związków z obecnym miejscem zamieszkania – pracowali i mieszkali w innej miejscowości niż ta, która obecnie jest ich miejscem stałego pobytu.

Tabela 18.7. Ostatnie miejsce pracy a miejsce zamieszkania (N = 49)

Niepracujący, którzy:	Odsetek badanych
– nigdy nie pracowali zarobkowo	12
– pracowali i mieszkali w tej samej miejscowości co obecnie	39
– dojeżdżali do pracy do innej miejscowości	29
– pracowali i mieszkali w innej miejscowości niż obecnie	20

Sklonność do dojazdów osób pracujących i niepracujących

Perspektywa lepszych zarobków skłoniłaby większość obecnie pracujących do zmiany miejsca pracy, gdyby oferta dotyczyła pracy w ich miejscu zamieszkania lub – najdalej – w innej miejscowości położonej na terenie powiatu. Lepiej płatną pracę w swojej miejscowości podjęłoby 71% obecnie pracujących. Prawie trzy piąte pracujących podjęłoby pracę wymagającą dojazdów do miejscowości położonych na terenie powiatu (58%). Już jednak na lepiej płatną pracę, ale wymagającą dojazdów do miejscowości położonych poza obszarem powiatu tomaszowskiego, reflektowałaby

tylko nieco ponad jedna trzecia mających obecnie zatrudnienie (36%). W zamian za wyższą pensję w innym powiecie na terenie województwa lubelskiego gotowych byłoby zatrudnić się 30% badanych. Tylko 13% pracujących przyjąłoby ofertę pracy w innym województwie w Polsce i niemal tyłu samo – za granicą (12%).

Tabela 18.8. Skłonność do dojazdów osób pracujących (N = 71)

Gdyby otrzymał(a) Pan(i) ofertę lepiej płatnej pracy, to czy przyjął(ę)by ją Pan(i), czy też nie?	Tak	Nie	Trudno powiedzieć
	w procentach		
W tej miejscowości	71	25	4
W innej miejscowości na terenie tego samego powiatu	58	36	6
W poza granicami powiatu	36*	62	2

* Przy czym 30% przyjąłoby ofertę pracy w innym powiecie obecnego województwa lubelskiego, 13% w miejscowości znajdującej się obecnie w innym województwie w Polsce, a 12% za granicą.

Wśród osób pracujących ofertę pracy poza miejscem zamieszkania częściej przyjąłoby mężczyźni niż kobiety, osoby młodsze – w wieku od 18 do 44 lat, badani z wykształceniem podstawowym.

Zdecydowana większość badanych mających zatrudnienie w zamieszkiwanej miejscowości deklaruje gotowość zmiany pracy ze względu na perspektywę lepszych zarobków, gdyby pracę taką oferowano im w miejscu zamieszkania (77%). Zdecydowanie przeważają także wśród nich osoby, które podjęłyby pracę w innej miejscowości na terenie powiatu (58%). Relatywnie sporo – bo więcej niż co trzeci – zatrudniłoby się także poza jego granicami (36%).

Wbrew temu, czego można by oczekiwać, osoby dojeżdżające do pracy są wyraźnie mniej skłonne do zmiany miejsca zatrudnienia niż badani mający pracę w miejscu zamieszkania. Większość z nich nie byłaby zainteresowana podjęciem lepiej płatnej pracy w swojej miejscowości (64%) ani też w innych miejscowościach powiatu, jak i poza jego granicami. Relatywnie najwięcej spośród nich zmieniałoby obecną pracę na lepiej płatną, gdyby do nowej pracy mieli dojeżdżać do jakiejś miejscowości w obrębie powiatu tomaszowskiego (43% deklaracji w tej grupie). Z kolei najmniej są zainteresowani podjęciem pracy poza granicami powiatu (15%).

Osoby niepracujące, zainteresowane podjęciem pracy, powszechnie wyrażają gotowość zatrudnienia się w miejscu zamieszkania. Niemal powszechne są również wśród nich deklaracje podjęcia pracy w jakiejś miejscowości leżącej w granicach powiatu tomaszowskiego (93%). Większość wyraża także gotowość dojeżdżania do pracy do dalej położonych miejscowości – leżących poza granicami powiatu (59%). Najwięcej osób byłoby zainteresowanych pracą w obrębie województwa lubelskiego (45%). Mniej badanych gotowych byłoby wyjechać do pracy za granicę (36%). Najmniejszym zainteresowaniem wśród poszukujących zatrudnienia cieszyłyby się miejscowości leżące w innych rejonach Polski poza obszarem województwa lubelskiego (18%).

Tabela 18.9. Skłonność do dojazdów osób niepracujących, ale gotowych podjąć pracę w ciągu tygodnia (N = 27)

Gdyby otrzymał(a) Pan(i) ofertę pracy, to czy przyjął(ę)by ją Pan(i), czy też nie?	Tak	Nie	Trudno powiedzieć
	w procentach		
W tej miejscowości	100	0	0
W innej miejscowości na terenie tego samego powiatu	93	7	0
Poza granicami powiatu	59*	41	0

* Przy czym 45% przyjąłoby ofertę pracy w innym powiecie obecnego województwa lubelskiego, 18% w miejscowości znajdującej się obecnie w innym województwie w Polsce, a 36% za granicą.

Gotowość podjęcia pracy wymagającej dojazdów jest odwrotnie proporcjonalna do odległości i czasu trwania podróży. Zdecydowana większość pracujących (70%) skłonna byłaby dojeżdżać do pracy, jeżeli czas dojazdu wynosiłby od 30 minut do godziny. Ale już tylko co trzeci mający zatrudnienie (32%) zaakceptowałoby konieczność codziennych dojazdów trwających od godziny do dwóch w jedną stronę, a mniej więcej co dziesiąty skłonny byłoby dojeżdżać do pracy ponad dwie godziny (11%).

Osoby niemające zatrudnienia wykazują większą determinację i, mając w perspektywie możliwość zdobycia pracy, skłonne są do większych poświęceń. Ogromna większość z nich przyjąłaby pracę wymagającą co najmniej półgodzinnych, ale nieprzekraczających godziny podróży do miejsca zatrudnienia (86%). Dwukrotnie mniej osób, ale wciąż wyraźnie więcej niż wśród obecnie pracujących, zdecydowałoby się na codzienne dojazdy do pracy, gdyby czas ich trwania nie przekraczał godziny w jedną stronę (43%). Prawie co piąty aktywnie poszukujący zatrudnienia podjąłby też pracę wymagającą ponaddwugodzinnych dojazdów (18%).

Tabela 18.10. Skłonność do dojazdów w zależności od czasu ich trwania

Czy zgodził(a)by się Pan(i) na pracę, jeśli czas dojazdu do pracy wynosiłby codziennie:	Odsetki odpowiedzi twierdzących wśród osób, które:	
	pracują (N = 71)	nie pracują, ale gotowe są podjąć pracę w ciągu tygodnia (N = 27)
– 0,5–1 godziny w jedną stronę	70	86
– 1–2 godziny w jedną stronę	32	43
– powyżej 2 godzin w jedną stronę	11	18

Mobilność związana z nauką

Zdecydowana większość mieszkańców powiatu zdobyła wykształcenie, nie wyjeżdżając poza województwo lubelskie (86%). Jednak tylko niespełna co trzeci uzyskał najwyższy poziom wykształcenia, kończąc szkołę znajdującą się w jego miejscu zamieszkania (30%). Wśród pozostałych liczniejszą grupę stanowią osoby, które na ostatnim etapie swej edukacji dojeżdżały do szkoły (38%). Trochę mniej osób na czas nauki przenosiło się do miejscowości, w której była szkoła (32%).

Tabela 18.11. Dojazdy do szkoły, w której zdobyto najwyższy poziom wykształcenia

Osoby, które:	Odsetek badanych
– uczyły się w miejscowości swojego zamieszkania	30
– przenieśli się do miejscowości, w której była szkoła	32
– dojeżdżali do szkoły	38

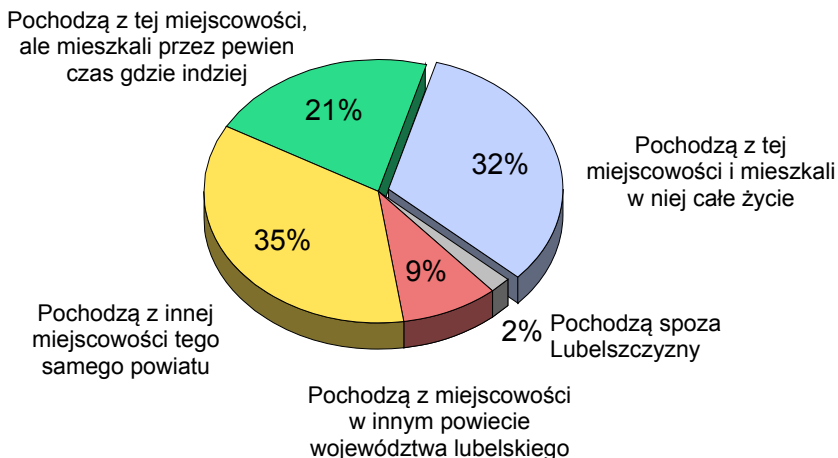
Poza miejscem zamieszkania wykształcenie zdobyła zdecydowana większość mieszkańców wsi (78%) i prawie co drugi mieszkaniec miasta (47%).

Do szkoły częściej dojeżdżali kobiety niż mężczyźni, młodszy z badanych – osoby w wieku od 18. do 44. roku życia, badani z wykształceniem średnim (46%) i wyższym (41%) i niewiele rzadziej – zasadniczym zawodowym (38%). Dwukrotnie częściej do szkół dojeżdżali mieszkańcy wsi (44%) niż miast (22%).

Okresową przeprowadzkę na czas edukacji częściej deklarują natomiast starsi z badanych – osoby w wieku między 45. a 64. rokiem życia, więcej niż co drugi mający wyższe wykształcenie i nieco ponad jedna trzecia posiadających wykształcenie średnie (36%) lub zasadnicze zawodowe (34%). Na czas nauki do innych miejscowości przeprowadzał się co czwarty mieszkaniec miasta (25%) i co trzeci mieszkaniec wsi (34%).

Skala migracji wewnętrznych i innych

Ponad połowa mieszkańców powiatu tomaszowskiego pochodzi z miejscowości, w której aktualnie mieszka (53%). Co trzeci spędził tu całe swe dotychczasowe życie, a dalsze 21% to osoby, które przez pewien czas mieszkały gdzie indziej, ale na powrót osiadły w miejscowości swego pochodzenia. Relatywnie spora część mieszkańców powiatu to osoby migrujące w obrębie jego obszaru – ponad jedna trzecia badanych pochodzi z innej niż aktualnie zamieszkiwana miejscowości powiatu tomaszowskiego (35%). Osoby pochodzące z bardziej oddalonych, leżących poza granicami powiatu obszarów stanowią niewielką już część mieszkańców powiatu. Niespełna co dziesiąty przeprowadził się tu z innych terenów Lubelszczyzny (9%), a zaledwie 2% z innych rejonów Polski.

Rysunek 18.3. Pochodzenie respondentów

Z deklaracji badanych wynika, że głównym motywem osiedlenia się w powiecie tomaszowskim są związki rodzinne. Taki motyw przeprowadzki do aktualnie zamieszkiwanej miejscowości podało aż dwie trzecie badanych (66%). Relatywnie niewielka część mieszkańców przeprowadziła się tu z innych powodów – ze względów mieszkaniowych (18%) czy z powodu pracy (10%).

W co czwartym gospodarstwie domowym w powiecie przynajmniej jeden z jego członków znajduje się przez dłuższy czas poza miejscem zamieszkania z powodu pracy lub nauki. Praca jest powodem wyjazdu dla 17% członków gospodarstw domowych, ze względu na naukę poza miejscem zamieszkania przebywają członkowie 11% gospodarstw domowych.

Faktyczna i deklarowana skłonność do migracji

Mieszkańcy powiatu tomaszowskiego nie wyróżniają się szczególnie na tle ogółu mieszkańców województwa, jeśli chodzi o doświadczenia zagranicznych migracji zarobkowych. Od czasu wejścia Polski do Unii Europejskiej za granicę w celach zarobkowych wyjeżdżało 13% spośród nich. W skali całego województwa lubelskiego odsetek ten jest nieznacznie niższy i wynosi 12%.

Tabela 18.12. Migracje zagraniczne

Czy w okresie od 1 maja 2004 roku, czyli od dnia wejścia Polski do Unii Europejskiej, wyjeżdżał(a) Pan(i) w celach zarobkowych za granicę?	Odsetek badanych
Tak	13
Nie	87

Powiat tomaszowski odznacza się jednym z najniższych w województwie wskaźników gotowości do migracji mieszkańców. Tylko 16% ankietowanych gotowych byłoby przenieść się przynajmniej na pewien czas do innej miejscowości leżącej na terenie powiatu, a jeszcze mniejszy odsetek (14%) – przynajmniej czasowo zamieszkać poza jego granicami. W przypadku 10% ogółu badanych oznacza to gotowość osiedlenia się w jakiejś miejscowości Lubelszczyzny. Nieco więcej osób – 13% – skłonnych byłoby przeprowadzić się w inne rejony Polski, a 8% – przynajmniej na jakiś czas osiąść za granicą.

Tabela 18.13. Gotowość do migracji

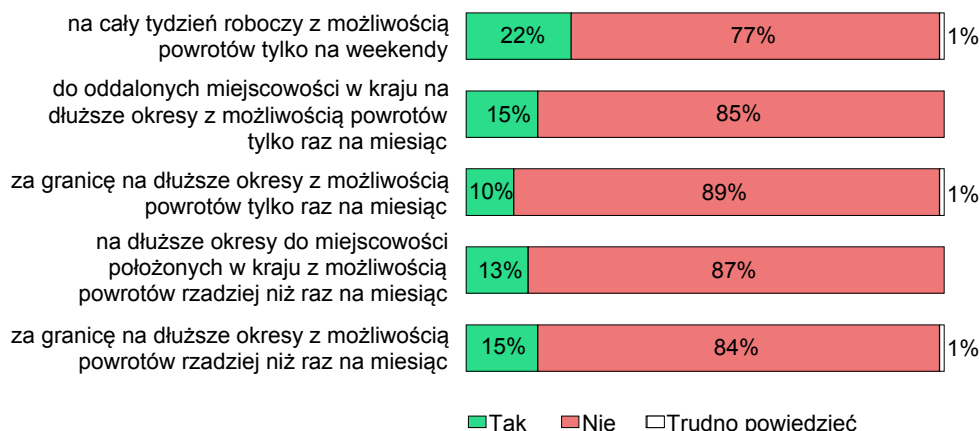
Jak ocenił(a)by Pan(i) swoją ogólną gotowość do przeniesienia się do innej miejscowości, aby tam mieszkać i pracować przynajmniej przez pewien czas?	Gotowość	Brak gotowości
	w procentach	
Na terenie tego samego powiatu	16	84
Poza granice powiatu	14*	86

* Przy czym 10% byłoby gotowych przenieść się do innego powiatu obecnego województwa lubelskiego, 13% do miejscowości znajdującej się obecnie w innym województwie w Polsce, a 8% za granicę.

Gotowość przeprowadzki poza powiat tomaszowski częściej deklarują starsi z badanych (osoby w wieku między 45. a 64. rokiem życia), respondenci z wykształceniem co najmniej średnim, znacznie częściej mieszkańcy miast niż wsi.

Mieszkańcy powiatu tomaszowskiego, podobnie zresztą jak ogół Polaków, w większości są niechętni podejmowaniu pracy wymagającej dłuższych wyjazdów poza miejsce zamieszkania. Odsetek badanych wyrażających gotowość podjęcia takiej pracy jest tu jednak wyraźnie wyższy od przeciętnie rejestrowanego w skali województwa. Więcej niż co piąty mieszkaniec powiatu skłonny byłby podjąć pracę wymagającą pozostawania poza domem przez wszystkie dni robocze i dającej możliwość powrotów tylko w weekendy (22%).

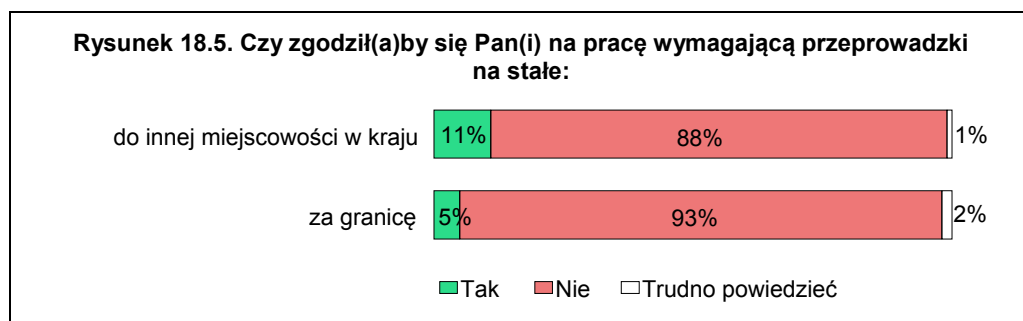
Rysunek 18.4. Czy zgodził(a)by się Pan(i) na pracę wymagającą wyjazdów:

Mniej więcej co siódmy zgodziłby się pracować w oddalonej od miejsca zamieszkania miejscowości w kraju, mając możliwość jedynie comiesięcznych (15%) lub rzadszych (13%) powrotów do domu. Na dłuższy wyjazd do pracy za granicę z możliwością comiesięcznych wizyt w domu zdecydowałby się co dziesiąty z badanych (10%). Więcej osób, prawdopodobnie ze względu na koszt takich podróży, deklaruje gotowość podjęcia pracy za granicą z perspektywą rzadszych wizyt w domu (15%).

Ogólnie, na czasowe wyjazdy do pracy łączące się z dłuższą nieobecnością w domu częściej zgadzają się mężczyźni, osoby w wieku mobilności zawodowej oraz badani z wykształceniem zasadniczym zawodowym. Większą gotowość podjęcia pracy wiążącej się z dłuższym pobytem poza domem wykazują mieszkańcy miast niż osoby mieszkające na wsi.

Jeśli chodzi o deklarowaną gotowość do migracji zarobkowych, mieszkańcy powiatu tomaszowskiego nie wyróżniają się istotnie na tle pozostałych mieszkańców województwa. Co dziewiąty spośród nich zdecydowałby się na podjęcie pracy wymagającej przeprowadzenia się na stałe do innej miejscowości w kraju (11%), a co dwudziesty (5%) – za granicę.

Mieszkańcy powiatu tomaszowskiego, podobnie jak większość mieszkańców innych powiatów województwa, w znikomym stopniu są zainteresowani podejmowaniem prac sezonowych wymagających wyjazdów. Wyjazd do pracy sezonowej w kraju planowało w tym roku tylko dwóch na stu badanych. Nieco więcej osób (5%) zamierzało zatrudnić się przy pracach sezonowych za granicą.

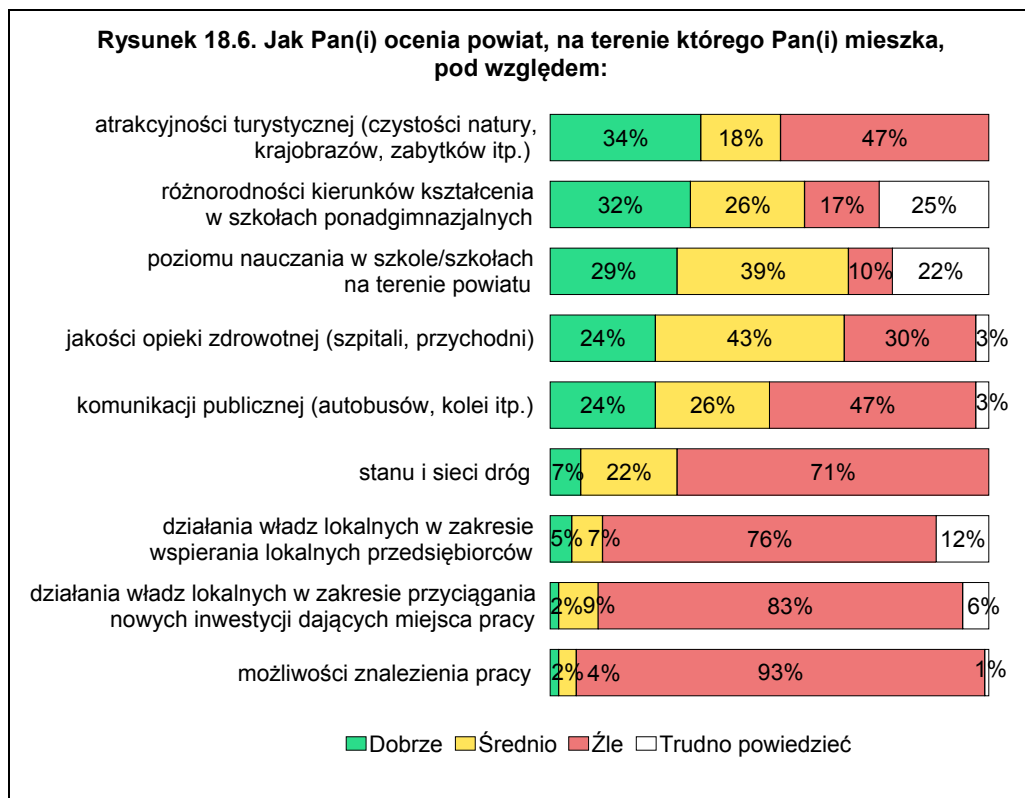
Zadowolenie z miejsca zamieszkania

Mieszkańcy powiatu tomaszowskiego w większości deklarują zadowolenie z miejscowości i regionu, w których mieszkają. W porównaniu z mieszkańcami innych rejonów województwa lubelskiego poziom tej satysfakcji nie jest jednak zbyt wysoki. Dotyczy to w szczególności miejscowości zamieszkania. Zadowolenie z miejsca zamieszkania deklaruje niespełna trzy piąte mieszkańców powiatu. Więcej osób jest zadowolonych z regionu, w którym mieszka (67%).

Tabela 18.14. Zadowolenie z własnej miejscowości i regionu

Zadowolenie:	Zadowoleni	Ani zadowoleni, ani niezadowoleni	Niezadowoleni
	w procentach		
– z miejscowości, w której się mieszka	57	31	13
– z regionu, w którym się mieszka	67	25	8

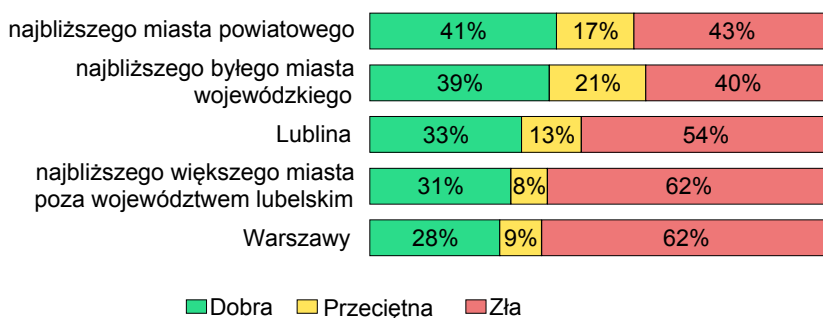
Najczęściej pozytywnie oceniane są walory przyrodnicze i turystyczne powiatu oraz oferta edukacyjna powiatowych szkół – różnorodność kierunków kształcenia na poziomie ponadgimnazjalnym oraz jakość nauczania. Jednak nawet w tych aspektach pozytywne oceny wystawia nie więcej niż jedna trzecia mieszkańców.

Natomiast najgorzej powiat tomaszowski jest oceniany pod względem możliwości znalezienia pracy (93% negatywnych ocen), działań władz lokalnych w zakresie rozwijania rynku pracy poprzez przyciąganie nowych inwestycji (83%), jak i wspierania lokalnej przedsiębiorczości (76% negatywnych ocen) oraz sieci i stanu dróg (71%).

W świetle ocen badanych sporo do życzenia pozostawia bardzo istotna także z punktu widzenia mobilności mieszkańców komunikacja publiczna na terenie powiatu, a zwłaszcza sieć połączeń z innymi częściami regionu i resztą kraju. Niemal taka sama liczba badanych zarówno dobrze, jak i źle ocenia jakość komunikacji łączącej ich miejscowość z najbliższym miastem powiatowym oraz najbliższym położonym byłym miastem wojewódzkim. Opinie negatywne wyraźnie przeważają, jeśli chodzi o ocenę połączeń ze stolicą województwa. Przez większą część mieszkańców powiatu jest ona źle oceniana (54% negatywnych wskazań). W jeszcze większym stopniu krytyczne opinie przeważają w ocenie jakości połączeń z najbliższymi dużymi ośrodkami miejskimi poza województwem oraz z Warszawą (po 62% negatywnych ocen).

Rysunek 18.7. Jak ocenili(a)by Pan(i) jakość połączeń, sieć komunikacyjną z tej miejscowości do:

Zadowolenie z różnych sfer życia osobistego

Mieszkańcy powiatu tomaszowskiego są najbardziej zadowoleni ze swojego życia rodzinnego oraz stosunków z sąsiadami. Średnie ocen w tych wymiarach mieszczą się między określeniem „bardzo zadowolony” a „zadowolony”. Prawie zadowoleni są także ze swoich kolegów i atmosfery w miejscu pracy. Dość zadowoleni są jeszcze ze stabilności pracy, a także z rodzaju wykonywanej pracy, zawodu czy zajęcia. Nieco mniej satysfakcjonują ich warunki pracy. Także akceptacja kosztów mieszkania, choć oceniana powyżej średniej, nie jest jednak najwyższa. Podobnie jak i innych ankietowanych najbardziej nie zadowala ich dochód osiągnany z pracy zawodowej – w tym wymiarze ocena mieści się bliżej określenia „niezadowolony” niż „zadowolony”.

Ogólnie rzecz biorąc, mieszkańcy powiatu tomaszowskiego są mniej optymistycznie nastawieni i mniej zadowoleni ze swojego życia niż przeciętnie pozostali mieszkańcy województwa lubelskiego. Ogólny indeks zadowolenia z życia wśród respondentów mieszkających w tym powiecie jest niższy niż średnia ocena w całym województwie (odpowiednio 3,70 i 3,81).

Tabela 18.15. Zadowolenie z różnych aspektów życia

W jakim stopniu jest Pan(i) zadowolony(a) z różnych sfer swojego życia?	Średnia*
Stosunki z rodziną	4,46
Stosunki z sąsiadami	4,14
Atmosfera w pracy (koledzy) **	3,96
Stabilność zatrudnienia**	3,69
Zawód/zajęcie/praca	3,47
Warunki pracy**	3,44
Koszty mieszkania	3,22
Płaca/dochody	2,48
Ogólny indeks zadowolenia z życia	3,70

* Średnia na 5-punktowej skali, na której 1 oznaczało „bardzo niezadowolony(a)”, a 5 – „bardzo zadowolony(a)”.

** Swoje zadowolenie z tych aspektów życia oceniali tylko respondenci pracujący stale lub dorywczo.

Podsumowanie

Na tle całego województwa lubelskiego powiat tomaszowski jest typowym powiatem rolniczym. Zdecydowana większość mieszkańców mieszka na wsi, ponad połowa pracuje w sektorze rolniczym, jedna trzecia zaś prowadzi własne gospodarstwo rolne. Ponad połowa mieszkańców powiatu tomaszowskiego mieszka w tej samej miejscowości, w której się urodziła, co najwyżej w swoim życiu wyjeżdżała na jakiś czas. Ponad jedna trzecia przeniosła się z innej miejscowości tego powiatu. Powiat tomaszowski się wyludnia – saldo migracji jest ujemne, także przyrost naturalny ma charakter ujemny.

Niespełna trzy piąte mieszkańców w wieku aktywności zawodowej pracuje zarobkowo. Pracujących mieszkańców powiatu tomaszowskiego charakteryzuje niska mobilność przestrzenna i zawodowa – większość pracujących jest zatrudniona w swoim miejscu zamieszkania, jednocześnie większość pracujących pracuje w tym samym miejscu od wielu lat (co najmniej 10).

Bezrobocie jest nieco wyższe niż w całym województwie i ma przede wszystkim charakter długookresowy. Niepracujący pesymistycznie – bardziej pesymistycznie niż przeciętnie w województwie – oceniają szanse znalezienia zatrudnienia w miejscu zamieszkania. Pracy szukają przede wszystkim przez powiatowy urząd pracy, poprzez kontakty osobiste – rodzinę, znajomych oraz bezpośrednio w firmach czy instytucjach. Niepracujący są bardziej zdeterminowani do wjazdów do pracy niż pozostali mieszkańcy tego województwa – prawie wszyscy są gotowi dojeżdżać do innej miejscowości na terenie powiatu, ponad połowa deklaruje, że dojeżdżałaby do miejscowości poza granicami powiatu (ponad jedna trzecia jest gotowa wyjechać do pracy za granicę).

Mieszkańcy powiatu tomaszowskiego są bardziej pesymistycznie nastawieni niż inni mieszkańcy województwa lubelskiego. Wyraźnie mniej są zadowoleni z miejscowości, w której mieszkają, w nieco mniejszym stopniu satysfakcjonuje ich region, w którym żyją. Krytyczniej niż przeciętnie oceniają władze lokalne oraz różne wymiary życia lokalnego – w tym szczególnie szanse znalezienia pracy oraz działania władz na rzecz przyciągnięcia inwestycji i wspierania lokalnej przedsiębiorczości. Mniej niż inni mieszkańcy Lubelskiego są zadowoleni ze swojego życia i różnych jego aspektów, w tym szczególnie z warunków pracy, a już szczególnie wyraźnie – z dochodów uzyskiwanych ze swojej pracy.

Rozdział 19

Mobilność a rynek pracy w powiecie zamojskim

Powiat zamojski położony jest na granicy trzech regionów geograficznych: Wyżyny Lubelskiej, Wyżyny Zachodniowołyńskiej oraz Rostocza. Pod względem powierzchni powiat zamojski zajmuje w województwie drugie miejsce. Składa się on z gmin otaczających Zamość, który jednak – będąc siedzibą władz powiatu ziemskiego – stanowi osobny powiat grodzki. Zamość poza rolą ośrodka administracyjnego pełni dla powiatu zamojskiego funkcje centrum kulturalnego, religijnego, komunikacyjnego, handlowego, naukowego i turystycznego. W skład powiatu zamojskiego wchodzi trzy gminy miejsko-wiejskie oraz 12 gmin wiejskich.

Tabela 19.1. Charakterystyka powiatu na tle województwa

	Województwo lubelskie	Powiat zamojski
Odsetek ludności w miastach	46,5	10,6
Struktura demograficzna		
Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	59	67
Przyrost naturalny na 1000 ludności	-0,19	-2,27
Saldo migracji stałej na 1000 ludności	-2,04	0,26
Rynek pracy		
Stopa bezrobocia I (czerwiec 2010)	12,0%	12,0%
Odsetek osób pracujących w sektorze rolniczym	43,3	74,7

Źródła: Opracowanie własne na podstawie danych z 2008 roku zaczerpniętych z Urzędu Statystycznego i Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Lublinie (zob. przypis pod tabelą 2.1.).

Mocne strony powiatu to m.in.: przygraniczne położenie, droga ekspresowa S-17 i Linia Hutnicza Szerokotorowa (najdalej wysunięta na zachód linia szerokotorowa w Europie, łącząca Polskę z Ukrainą i siecią kolejową byłego ZSRR), korzystna struktura demograficzna w miastach, duże zasoby siły roboczej, walory przyrodniczo-turystyczne Rostocza i Zamościa oraz dobrze rozwinięta baza turystyczna, występowanie materiałów do produkcji budowlanej, bardzo dobry stan środowiska naturalnego, dogodne warunki glebowo-klimatyczne dla produkcji rolnej, dobre wyposażenie rolnictwa w zmechanizowany sprzęt, wysoka kultura upraw roślin przemysłowych, bliskość potencjalnego rynku zbytu towarów rolnych i przemysłowych na wschodzie. Do słabych stron powiatu zalicza się natomiast: słabą urbanizację, starzenie demograficzne wsi, niski poziom wykształcenia ludności (szczególnie na wsi), nadwyżki siły roboczej na wsi, monofunkcyjny (rolniczy) charakter gospodarki, brak nowoczesnych gałęzi gospodarki, wyposażenie w infrastrukturę poniżej średniej krajowej, niższe niż

średnie krajowe dochody mieszkańców, przedsiębiorstw i samorządów, dysproporcje rozwoju między poszczególnymi gminami, zły stan dróg publicznych, brak nowoczesnych rozwiązań drogowych, brak zorganizowanego rynku zbytu na towary rolne¹.

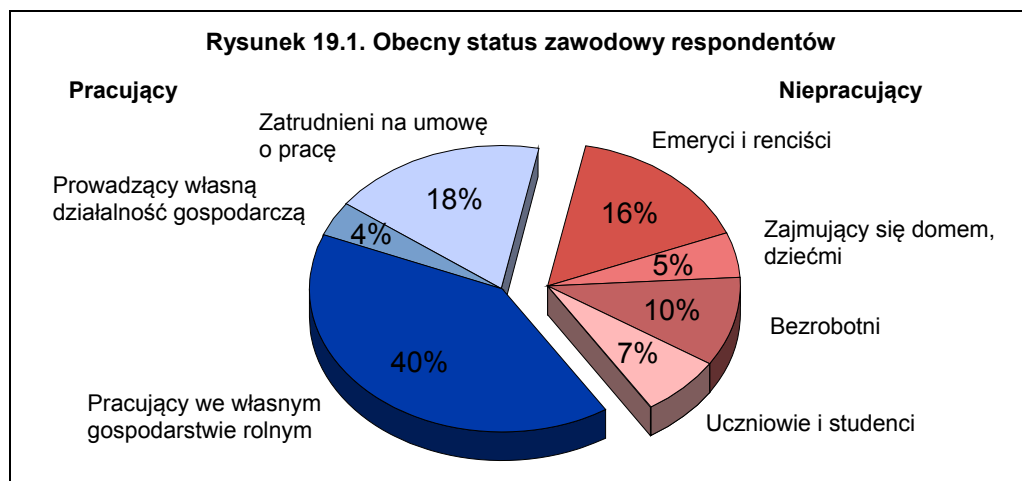
W badaniu obejmującym powiat zamojski ziemski wzięło udział 136 osób w wieku produkcyjnym². Badaniem objęto nieco więcej mężczyzn (54%) niż kobiet (46%). Wśród osób w wieku produkcyjnym w powiecie przeważają osoby z grupy wiekowej 45+ (52%). Do mobilnej grupy wiekowej (18–44 lata) zalicza się 48% badanych.

Poziom wykształcenia mieszkańców powiatu zamojskiego będących w wieku produkcyjnym jest niższy niż tej grupy wiekowej w całym województwie. Jedna piąta (20%) respondentów ma tylko podstawowe wykształcenie, 38% ukończyło zasadnicze szkoły zawodowe. Jedynie 34% badanych ma wykształcenie średnie, a 8% wyższe.

W powiecie dominują mieszkańcy wsi. W miastach mieszka jedynie co dziesiąty mieszkaniec powiatu.

Charakterystyka aktywności zawodowej

Większość mieszkańców powiatu będących w wieku produkcyjnym pracuje zawodowo. Dominują w tej grupie pracujący we własnym gospodarstwie rolnym (40% ogółu badanych). Zatrudnieni na umowę o pracę stanowią mniej niż połowę pracujących (18% ogółu).

¹ Źródło: „Strategia Rozwoju Powiatu Zamojskiego Na Lata 2007–2020” Załącznik do Uchwały nr IX/37/2007 Rady Powiatu w Zamościu z dnia 27 czerwca 2007 roku, www.powiatzamojski.pl.

² Wprawdzie całkowita liczebność próby jest bardzo duża (N = 3000), jednak po podziale na powiaty i wyodrębnieniu pewnych kategorii społecznych liczebność tych kategorii w niektórych przypadkach okazuje się niewielka. W związku z tym te z podanych wskaźników, które opierają się na małych liczebnościach, należy traktować ostrożnie.

Wśród niepracujących największą grupę stanowią emeryci i renciści (16% ogółu). Co dziesiąty mieszkaniec powiatu deklaruje się jako bezrobotny. Ponad dwie trzecie z tej grupy, to tzw. bezrobotni długookresowi, którzy pozostawali bez pracy ponad 12 miesięcy w ciągu 24 miesięcy poprzedzających badanie. Jedynie dwie piąte respondentów spośród określających się jako bezrobotni deklaruje, że są zarejestrowani w powiatowym urzędzie pracy.

Charakterystyka osób pracujących

Większość pracujących w powiecie zamojskim wykonuje zawód rolnika: 50% ogółu pracujących stanowią rolnicy produkcji roślinnej i zwierzęcej, a 17% rolnicy produkcji roślinnej. Pozostałe grupy zawodowe są znacznie rzadziej reprezentowane: 9% pracujących to osoby wykonujące zawody należące do grupy wielkiej Klasyfikacji Zawodów i Specjalności „Pracownicy przy pracach prostych” (3% wykonuje zawody należące grupy elementarnej „Robotnicy przy pracach prostych w przemyśle”), 8% to „Robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy”, 7% to „Pracownicy usług osobistych i sprzedawcy” (6% należy do grupy elementarnej „Sprzedawcy i demonstratorzy”). Jedynie 3% badanych stanowią „Specjaliści”. Struktura zawodowa pracujących mieszkańców powiatu jest pochodną struktury wykształcenia oraz wynikiem dominacji sektora rolniczego w powiecie.

Niemal dwie trzecie pracujących pracuje na własny rachunek – głównie we własnym gospodarstwie rolnym. Jedynie 28% pracujących stanowią osoby zatrudnione na czas nieokreślony.

Tabela 19.2. Forma zatrudnienia (N = 84)

Czy Pana(i) obecna praca to praca:	Odsetek badanych
– na umowę o pracę na czas nieokreślony	28
– na własny rachunek	64
– na umowę innego typu (na czas określony, o dzieło, ustną)	8

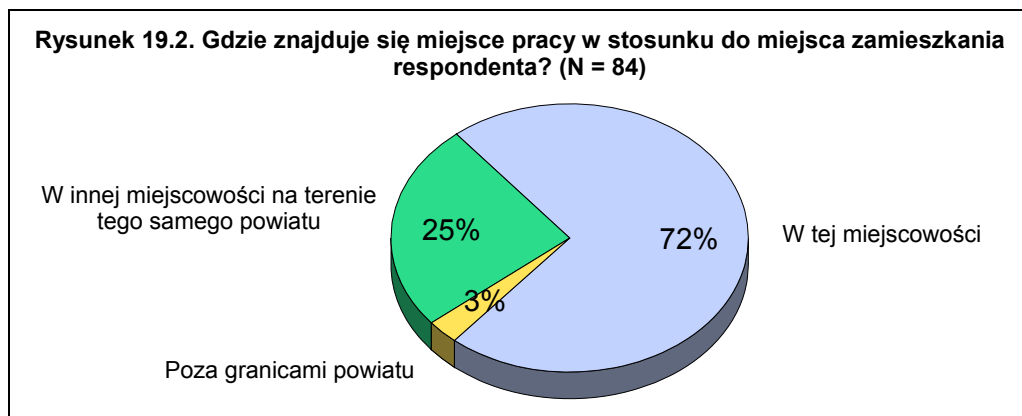
Niemal trzy czwarte (74%) pracujących mieszkańców powiatu deklaruje, że zwykle w tygodniu w swoim głównym miejscu pracy pracuje ponad 40 godzin. Wynika to zapewne z dużego odsetka pracujących we własnych gospodarstwach rolnych, gdzie tak naprawdę trudno jest prowadzić ewidencję czasu pracy, gdyż praca często dzielona jest na wiele krótkich odcinków od wczesnego rana do wieczora, a w momencie spiętrzenia prac polowych trwa praktycznie nieprzerwanie przez cały dzień. Wszystko to powoduje, że osoby pracujące w rolnictwie mogą mieć poczucie, że pracują praktycznie cały czas. Jedynie niespełna jedna piąta (19%) pracujących pracuje zwykle 40 godzin w tygodniu, a nieliczni (7%) poniżej 40 godzin tygodniowo.

Wśród pracujących mieszkańców powiatu dominują osoby z długim stażem w obecnym miejscu pracy: 48% pracuje w jednym miejscu ponad 20 lat, a kolejne

26% badanych od 11 do 20 lat. Jedynie nieco ponad jedna czwarta pracuje w obecnym miejscu najwyżej 10 lat: 22% od 2 do 10 lat, a 4% poniżej 2 lat.

Mobilność przestrzenna (dojazdy do pracy)

Jedynie 3% mieszkańców powiatu zamojskiego pracuje poza granicami powiatu. Zdecydowana większość (72% pracujących) pracuje w miejscowości zamieszkania, a jedna czwarta w innej miejscowości na terenie powiatu zamojskiego. Wśród dojeżdżających do pracy dominują mężczyźni. Nieco częściej też poza miejscowością zamieszkania pracują osoby z grupy wiekowej 18–44 lata niż z grupy 45+. Najmniej mobilni są respondenci z wykształceniem podstawowym, z których zdecydowana większość pracuje w miejscowości, w której mieszkają, natomiast wśród dojeżdżających nadreprezentowane są osoby z wykształceniem wyższym. Dojeżdżają zarówno mieszkańcy wsi, jak i miast.

Ponieważ większość dojeżdżających do pracy mieszkańców powiatu zamojskiego przemieszcza się w ramach tego samego powiatu, przeciętny czas (24 minuty) dojazdu i średnia odległość (12 kilometrów) pokonywana w drodze do pracy nie są duże.

Tabela 19.3. Charakterystyka dojazdów do pracy (N = 23)

Charakterystyka dojazdów do pracy osób, których miejsce pracy znajduje się w innej miejscowości	Średnia trymowana
Przeciętny łączny czas dojazdu do pracy ze stałego miejsca zamieszkania	24 min
Odległość między stałym miejscem zamieszkania a miejscem pracy	12 km

Niemal dwie trzecie (65%) pracujących mieszkańców powiatu, którzy dojeżdżają do pracy do innej miejscowości, dociera do pracy własnym środkiem transportu (w zdecydowanej większości przypadków jest to własny samochód). Pozostali najczęściej korzystają z komunikacji publicznej.

Tabela 19.4. Preferencje dotyczące miejsca pracy (N = 23)

Gdyby miał(a) Pan(i) taką możliwość, to czy wolał(a)by Pan(i) pracować w miejscowości, w której mieszka Pan(i) na stałe, czy też nie?	Odsetek badanych
Tak	74
Nie	22
Trudno powiedzieć	4

Większość (74%) dojeżdżających wolałaby pracować w miejscu zamieszkania. Przeważająca większość (86%) mieszkańców powiatu dojeżdżających do pracy w innych miejscowościach twierdzi jednak, że w miejscowości, w której mieszkają, znalezienie pracy z podobnym wynagrodzeniem byłoby praktycznie niemożliwe. Niewiele mniej osób (77%) uważa, że w ich miejscowościach zamieszkania praktycznie niemożliwe byłoby także znalezienie pracy podobnej co do zawodu czy zakresu obowiązków do obecnie wykonywanej. Jest to bezpośredni efekt typu miejscowości, w których mieszkają badani – na wsiach z natury rzeczy rynek pracy jest ograniczony i w wielu zawodach po prostu nie można znaleźć zatrudnienia. Praca najemna w rolnictwie, które jest dominującym sektorem, jest natomiast na ogół niskopłatna.

Tabela 19.5. Ocena rynku pracy w miejscu zamieszkania wśród osób dojeżdżających do pracy (N = 23)

Czy Pana(i) zdaniem znalezienie w Pana(i) stałym miejscu zamieszkania:	Byłoby możliwe	Byłoby praktycznie niemożliwe
	w procentach	
– pracy podobnej co do zawodu, zakresu obowiązków do obecnie wykonywanej	23	77
– pracy z podobnym wynagrodzeniem	14	86

Charakterystyka osób niepracujących

Osoby niepracujące stanowią niespełna dwie piąte (38%) mieszkańców powiatu w wieku produkcyjnym. Proporcje płci wśród niepracujących mieszkańców powiatu są wyrównane, jednak biorąc pod uwagę strukturę ogółu mieszkańców powiatu, można zauważyć, iż bez pracy nieco częściej pozostają kobiety niż mężczyźni (nie pracuje 41% kobiet i 35% mężczyzn). Trzy piąte niepracujących jest w wieku 18–44 lata, a zatem należy do tzw. mobilnej grupy wiekowej. Mimo że osoby z wyższym wykształceniem stanowią wśród niepracujących jedynie 9%, to jednocześnie w grupie osób z wyższym wykształceniem nie pracuje aż 45% mieszkańców powiatu będących w wieku produkcyjnym. W powiecie zamojskim częściej bez pracy pozostają mieszkańcy miast niż wsi (56% mieszkańców miast i 36% mieszkańców wsi).

Mniej niż jedna trzecia niepracujących mieszkańców powiatu zamojskiego (12% ogółu badanych) deklaruje, że gotowa jest podjąć pracę w ciągu tygodnia. Ponad trzy czwarte z tej grupy stanowią mężczyźni. Na ogół są to też osoby z grupy wiekowej

18–44 lata (87% gotowych podjąć pracę). Nieco częściej gotowość podjęcia pracy deklarują niepracujący mieszkańcy wsi (12%) niż miast (7%). Wśród niepracujących i gotowych do podjęcia pracy w ciągu tygodnia największą grupę stanowią osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym (47%), jednak najczęściej gotowość do podjęcia pracy deklarują niepracujący legitymujący się wyższym wykształceniem (28% tej grupy).

Tabela 19.6. Osoby niepracujące

	Odsetek badanych
Ogółem	38
Które deklarują, że gotowe są podjąć pracę w ciągu tygodnia	12
Które deklarują, że gotowe są podjąć pracę w ciągu tygodnia oraz w ciągu ostatnich 4 tygodni aktywnie poszukiwały pracy	9

Większość z niepracujących mieszkańców powiatu, którzy deklarują, że gotowi są podjąć pracę w ciągu tygodnia, jednocześnie twierdzi, że w ciągu ostatnich czterech tygodni aktywnie poszukiwała pracy (9% ogółu). Są to m.in. wszyscy gotowi podjąć pracę niepracujący z wyższym wykształceniem. W zdecydowanej większości grupę aktywnie poszukujących pracy stanowią osoby poniżej 45. roku życia. Ponad trzy czwarte z nich to mężczyźni.

Najczęściej wykorzystywaną metodą poszukiwania pracy jest jej poszukiwanie przez krewnych i znajomych – z tego sposobu szukania pracy w ciągu ostatnich czterech tygodni poprzedzających badanie korzystało 26% niepracujących mieszkańców powiatu. Następnym pod względem popularności sposobem szukania pracy jest korzystanie z pomocy powiatowego urzędu pracy (14% niepracujących). Znacznie mniej popularne są inne sposoby szukania pracy: 6% niepracujących deklaruje, że w ciągu ostatnich czterech tygodni zamieszczali lub odpowiadali na ogłoszenia o pracy, natomiast 2% poszukiwało pracy bezpośrednio w firmach, instytucjach.

Ponad cztery piąte (83%) ankietowanych niepracujących mieszkańców powiatu twierdzi, że praktycznie niemożliwe jest znalezienie pracy w ich miejscu zamieszkania. Częściej przekonane są o tym osoby, które w ciągu ostatnich czterech tygodni przed badaniem podejmowały jakieś działania, aby podjąć pracę, niż ci, którzy takich działań nie podejmowali. Jednocześnie analizy pokazują, iż przekonanie o braku możliwości znalezienia pracy w miejscowości zamieszkania nie wpływa negatywnie na podejmowanie działań w kierunku poszukiwania pracy. Oznacza to, że niepracujący, ale gotowi podjąć pracę mieszkańcy powiatu zamojskiego biorą pod uwagę, iż podjęcie pracy wiązać się będzie z dojazdami do innych miejscowości.

Większość (83%) niepracujących mieszkańców powiatu w przeszłości wykonywała pracę przynoszącą zarobek lub dochód. Mniejszość z tej grupy (34% ogółu niepracujących) pracowała i mieszkała w tej samej miejscowości co obecnie, natomiast pozostali mają za sobą jakieś doświadczenia migracyjne. Najczęściej dojeżdżali

do pracy do innej miejscowości (36% ogółu niepracujących). Mniejsza grupa zarówno pracowała, jak i mieszkała w innej miejscowości niż obecnie (13% obecnie niepracujących).

Tabela 19.7. Ostatnie miejsce pracy a miejsce zamieszkania (N = 52)

Niepracujący, którzy:	Odsetek badanych
– nigdy nie pracowali zarobkowo	17
– pracowali i mieszkali w tej samej miejscowości co obecnie	34
– dojeżdżali do pracy do innej miejscowości	36
– pracowali i mieszkali w innej miejscowości niż obecnie	13

Sklonność do dojazdów osób pracujących i niepracujących

Większość (68%) obecnie pracujących zawodowo mieszkańców powiatu deklaruje, że przyjąłaby ofertę lepiej płatnej pracy, gdyby pochodziła z miejscowości, w której mieszkają. Połowa pracujących zgodziłaby się zmienić pracę, gdyby otrzymała taką ofertę z innej miejscowości należącej do powiatu zamojskiego. Niespełna jedna piąta (19%) deklaruje, że zdecydowałaby się przyjąć ofertę lepiej płatnej pracy, gdyby pochodziła ona spoza powiatu, w którym mieszkają, przy czym wszystkie te osoby przyjąłby ofertę pracy, gdyby pochodziła ona z terenu województwa lubelskiego. Osoby deklarujące zainteresowanie pracą poza województwem lubelskim częściej wolałyby pracować za granicą (10% ogółu pracujących) niż w Polsce (8% ogółu pracujących).

Tabela 19.8. Skłonność do dojazdów osób pracujących (N = 84)

Gdyby otrzymał(a) Pan(i) ofertę lepiej płatnej pracy, to czy przyjął(ę)by ją Pan(i), czy też nie?	Tak	Nie	Trudno powiedzieć
	w procentach		
W tej miejscowości	68	31	1
W innej miejscowości na terenie tego samego powiatu	50	48	2
Poza granicami powiatu	19*	79	2

* Przy czym 19% przyjąłoby ofertę pracy w innym powiecie obecnego województwa lubelskiego, 8% w miejscowości znajdującej się obecnie w innym województwie w Polsce, a 10% za granicą.

Najbardziej skłonni zmienić pracę, gdyby dostali ofertę związaną z wyższym wynagrodzeniem, są pracujący mieszkańcy wsi (głównie rolnicy), przy czym potencjalne zainteresowanie pracą poza granicami powiatu zamojskiego deklarują wyłącznie mieszkańcy wsi. Może to być wskaźnikiem występowania na wsiach powiatu zamojskiego ukrytego bezrobocia. Wiele osób pracuje w rodzinnych gospodarstwach rolnych, ponieważ nie mają możliwości podjęcia innej pracy.

Większą skłonność do zmiany pracy, w tym do podejmowania pracy wiążącej się z dojazdami do innych miejscowości, mają badani poniżej 45. roku życia (wiek mobilny) niż z grupy wiekowej 45+. Pracujące kobiety równie często jak mężczyźni

deklarują, że przyjęłyby ofertę lepiej płatnej pracy, gdyby pochodziła z innej miejscowości leżącej w powiecie zamojskim, natomiast przypadku migracji poza powiat zamieszkania większe zainteresowanie odnotowaliśmy w przypadku pracujących mężczyzn niż kobiet. Zainteresowania ofertami pracy wiążącymi się z koniecznością dojazdów nie różnicuje poziom wykształcenia badanych.

Najwyższe zainteresowanie zmianą pracy na lepiej płatną deklarują mieszkańcy powiatu zamojskiego, którzy obecnie pracują poza granicami powiatu – wszyscy przyjęliby taką ofertę, gdyby pochodziła z terenu powiatu zamojskiego (w tym z miejscowości zamieszkania), a połowa – ofertę spoza powiatu. Skłonność do podejmowania migracji międzypowiatowych jest niższa wśród osób, które pracują na terenie powiatu zamojskiego, jednak nawet spośród pracujących w miejscowościach zamieszkania co piąty deklaruje zainteresowanie ofertami pracy spoza powiatu. Połowa spośród tych, którzy obecnie pracują na terenie powiatu zamojskiego, niezależnie od tego, czy pracują w miejscowościach, w których zamieszkują, czy też dojeżdżają do innych miejscowości, deklaruje, że gotowa byłaby przyjąć ofertę lepiej płatnej pracy wiążącą się z dojazdem do innej miejscowości powiatu zamojskiego.

W przypadku osób niepracujących, ale gotowych podjąć pracę w ciągu tygodnia (12% ogółu), przeważająca większość deklaruje, że przyjęłaby ofertę pracy zarówno w miejscowości, w której mieszkają (87%), jak i w innej miejscowości powiatu zamojskiego (93%). Dwie trzecie (67%) niepracujących, ale gotowych podjąć pracę deklaruje także chęć podjęcia pracy poza granicami powiatu, przy czym zdecydowana większość z tej grupy przyjęłaby ofertę pracy za granicą (61% niepracujących gotowych podjąć pracę w ciągu tygodnia). O relatywnie wysokiej gotowości do migracji zarobkowych świadczy też fakt, iż niemal połowa (48%) niepracujących gotowych podjąć pracę deklaruje, że przyjęłaby ofertę pracy w innym powiecie województwa lubelskiego, a jedna trzecia (34%) w innym województwie. Deklarowanej skłonności do podejmowania pracy w innych miejscowościach na terenie powiatu zamojskiego nie różnicuje ani płeć, ani wiek, ani wykształcenie, ani to, czy badani mieszkają na wsi lub w mieście. Oferty pracy spoza powiatu zamojskiego częściej skłonni byłiby przyjmować niepracujący mężczyźni, osoby poniżej 45. roku życia, z wykształceniem średnim i zasadniczym zawodowym.

Tabela 19.9. Skłonność do dojazdów osób niepracujących, ale gotowych podjąć pracę w ciągu tygodnia (N = 16)

Gdyby otrzymał(a) Pan(i) ofertę pracy, to czy przyjął(ę)by ją Pan(i), czy też nie?	Tak	Nie	Trudno powiedzieć
	w procentach		
W tej miejscowości	87	13	0
W innej miejscowości na terenie tego samego powiatu	93	7	0
Poza granicami powiatu	67*	26	7

* Przy czym 48% przyjęłoby ofertę pracy w innym powiecie obecnego województwa lubelskiego, 34% w miejscowości znajdującej się obecnie w innym województwie w Polsce, a 61% za granicą.

Sklonność mieszkańców powiatu zamojskiego do podejmowania pracy wymagającej dojazdów związana jest z czasem, który trzeba by poświęcić na dojazd. Większość pracujących zawodowo mieszkańców powiatu oraz niepracujących, ale gotowych do podjęcia pracy deklaruje, że zgodziłaby się na pracę, jeśli czas dojazdu do pracy wynosiłby codziennie nie dłużej niż godzinę w jedną stronę (65% pracujących i 80% niepracujących). Nieco ponad jedna piąta obecnie pracujących zdecydowałaby się na pracę wymagającą codziennych dojazdów od godziny do dwóch godzin w jedną stronę. Nieliczni spośród pracujących podjęliby pracę wymagającą jeszcze dłuższych dojazdów. W przypadku niepracujących, ale gotowych do podjęcia pracy skłonność do podejmowania pracy wymagającej długich codziennych dojazdów jest większa – 42% z nich deklaruje, że zgodziliby się na pracę, jeśli codzienny czas dojazdu wynosiłby od godziny do dwóch godzin w jedną stronę, a 14% nawet na pracę wymagającą dłuższych niż dwugodzinnych codziennych dojazdów w jedną stronę. Wyniki badania pokazują, że mieszkańcy powiatu zamojskiego nie odrzucają pracy, która wiązałaby się z dojazdami. Największą determinacją w tej kwestii wykazują się chcący pracować obecnie niepracujący, z których znaczna część gotowa byłaby poświęcać na codzienne dojazdy do pracy co najmniej dwie godziny.

Tabela 19.10. Skłonność do dojazdów w zależności od czasu ich trwania

Czy zgodził(a)by się Pan(i) na pracę, jeśli czas dojazdu do pracy wynosiłby codziennie:	Odsetki odpowiedzi twierdzących wśród osób, które:	
	pracują (N = 84)	nie pracują, ale gotowe są podjąć pracę w ciągu tygodnia (N = 16)
– 0,5–1 godziny w jedną stronę	65	80
– 1–2 godziny w jedną stronę	22	42
– powyżej 2 godzin w jedną stronę	3	14

Mobilność związana z nauką

Blisko trzy czwarte (74%) mieszkańców powiatu zamojskiego ma za sobą doświadczenia migracji związanej z nauką. Na ogół osoby te dojeżdżały do szkoły w innej miejscowości (55% ogółu mieszkańców). Mniej niż jedna piąta (19%) mieszkających w powiecie zamojskim przeniosła się do miejscowości, w której była szkoła.

Tabela 19.11. Dojazdy do szkoły, w której zdobyto najwyższy poziom wykształcenia

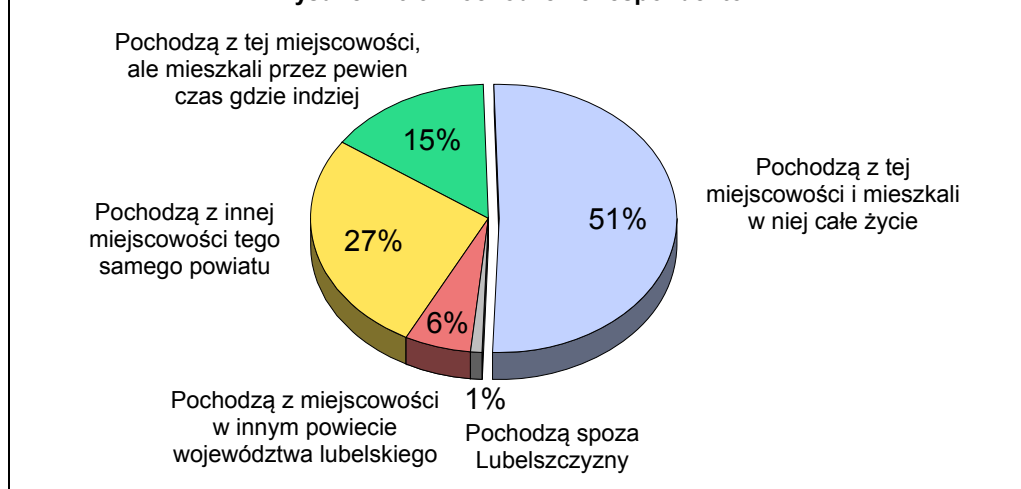
Osoby, które:	Odsetek badanych
– uczyły się w miejscowości swojego zamieszkania	26
– przeniosły się do miejscowości, w której była szkoła	19
– dojeżdżały do szkoły	55

Skala migracji związanych z nauką jest w powiecie zamojskim znacznie większa niż w województwie lubelskim ogółem (w województwie 40% mieszkańców najwyższy poziom wykształcenia zdobyło w miejscowości zamieszkania). Przyczyny należy upatrywać w wiejskim charakterze powiatu. Zamieszkiwanie na wsi lub w małym mieście wymusza mobilność, gdyż w tych ośrodkach często zlokalizowane są jedynie szkoły umożliwiające zdobycie obowiązkowego wykształcenia i mieszkańcy, którzy chcą zdobyć wyższe wykształcenie bądź wykształcenie zawodowe w wybranym przez siebie kierunku, zmuszeni są na ogół do poszukiwania szkół w innych miejscowościach. Obrazują to zjawisko wyniki badania, które pokazują, iż jedynie osoby, które zakończyły edukację na szkole podstawowej, w większości uczyły się w miejscowości zamieszkania, natomiast zarówno badani z wykształceniem zasadniczym zawodowym, jak i średnim oraz wyższym w zdecydowanej większości kończyli edukację poza miejscem stałego zamieszkania. W niemal równym stopniu dotyczy to mieszkańców wsi i miast w powiecie. Doświadczenia migracji związanych z nauką ma w powiecie 88% badanych z mobilnej grupy wiekowej (18–44 lata).

Mieszkańcy powiatu na ogół (90%) swój najwyższy poziom wykształcenia zdobywali na terenie województwa lubelskiego. Jedynie co dziesiąty jest absolwentem szkoły lub uczelni mieszczącej się poza granicami województwa. Poza województwem lubelskim najczęściej kształcili się absolwenci wyższych uczelni (28%), w mniejszym stopniu dotyczy to osób wykształceniem zasadniczym zawodowym i średnim (12% wśród osób z wykształceniem zasadniczym zawodowym i 11% w grupie ze średnim wykształceniem).

Skala migracji wewnętrznych i innych

Niemal wszyscy mieszkańcy powiatu zamojskiego pochodzą z terenu województwa lubelskiego. Porównanie skali migracji międzypowiatowych w powiecie z migracjami w województwie pokazuje, że w powiecie zamojskim znacznie mniejszy odsetek ludności w wieku produkcyjnym niż w całym województwie pochodzi spoza powiatu, w którym obecnie mieszka (w województwie 15% badanych pochodzi spoza powiatu, w którym obecnie mieszkają, a w powiecie zamojskim – 5%). Jednocześnie – mimo że odsetek osób, które pochodzą z miejscowości, w której obecnie mieszkają, jest w powiecie niemal taki sam jak w całym województwie (66% w powiecie oraz 64% w całym województwie) – to mieszkańcy powiatu nieco częściej deklarują, że przez jakiś czas mieszkali w innej miejscowości (16% w powiecie, a 12% w całym województwie) lub pochodzą z innej miejscowości tego samego powiatu (27% w powiecie, a 21% w całym województwie). Widać zatem, że w powiecie zamojskim mamy do czynienia głównie z migracjami w ramach tego samego powiatu lub migracjami czasowymi, związanymi na ogół z nauką lub pracą w innej miejscowości.

Rysunek 19.3. Pochodzenie respondentów

Osoby, które przeprowadziły się do obecnych miejscowości zamieszkania w powiecie zamojskim, najczęściej zrobili to z powodów rodzinnych (47% tej grupy). Drugim pod względem częstości wskazań powodem przeprowadzki do obecnej miejscowości były względy mieszkaniowe (16% tej grupy). Obie te przyczyny wskazywane były w powiecie równie często jak w całym województwie. Porównanie z danymi dla województwa ogółem pokazuje, że miejscowości powiatu zamojskiego zdecydowanie rzadziej były wybierane ze względu pracę i naukę.

W 29% gospodarstw domowych w powiecie zamojskim są członkowie, którzy czasowo są nieobecni z powodu nauki lub pracy poza miejscem zamieszkania. Jest to skala znacznie większa niż w odniesieniu do całego województwa. O tym, czy te migracje skutkować będą opuszczeniem miejscowości w powiecie na stałe, w dużej mierze będzie decydować rynek pracy w powiecie zamojskim i w ościennych powiatach.

Faktyczna i deklarowana skłonność do migracji

Jedynie 8% mieszkańców powiatu deklaruje, że od dnia wejścia Polski do Unii Europejskiej pracowało za granicą. Jest to mniej niż w przypadku ogółu ludności w wieku produkcyjnym w województwie lubelskim (12%).

Tabela 19.12. Migracje zagraniczne

Czy w okresie od 1 maja 2004 roku, czyli od dnia wejścia Polski do Unii Europejskiej, wyjeżdżał(a) Pan(i) w celach zarobkowych za granicę?	Odsetek badanych
Tak	8
Nie	92

Deklarowana gotowość do migracji zarobkowych wiążących się ze zmianą miejsca zamieszkania jest w powiecie zamojskim niższa niż w przypadku mieszkańców całego województwa. Jedynie 16% deklaruje, że gotowi byliby przenieść się do innej miejscowości na terenie powiatu, aby tam mieszkać i pracować przynajmniej przez jakiś czas (w województwie 25%), a 13% deklaruje, że gotowi byliby wyjechać poza granice powiatu (w województwie 27%).

Tabela 19.13. Gotowość do migracji

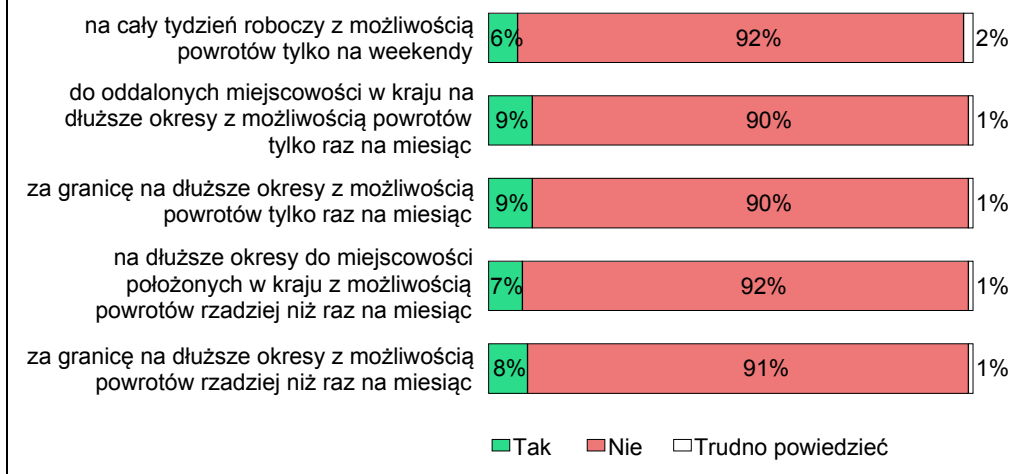
Jak ocenił(a)by Pan(i) swoją ogólną gotowość do przeniesienia się do innej miejscowości, aby tam mieszkać i pracować przynajmniej przez pewien czas?	Gotowość	Brak gotowości
	w procentach	
Na terenie tego samego powiatu	16	84
Poza granice powiatu	13*	87

* Przy czym 11% byłoby gotowe przenieść się do innego powiatu obecnego województwa lubelskiego, 7% do miejscowości znajdującej się obecnie w innym województwie w Polsce, a 6% za granicę.

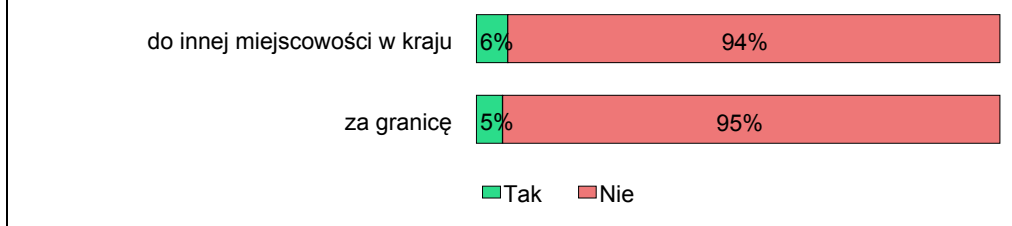
Podobnie jak w przypadku ogółu mieszkańców województwa w wieku produkcyjnym, skłonność do podejmowania migracji przez mieszkańców powiatu zamojskiego jest tym mniejsza, im dalej od obecnego zamieszkania znajdowałby się punkt docelowy. Większą gotowość do migracji przejawiają mężczyźni niż kobiety oraz osoby poniżej 45. roku życia niż badani z grupy wiekowej 45+. Migracje w ramach powiatu bardziej skłonni są podejmować mieszkańcy wsi niż miast, natomiast w przypadku gotowości do migracji poza powiat nie odnotowano różnic ze względu na to, czy badani mieszkają na wsi, czy w mieście. Zarówno w przypadku migracji wewnątrzpowiatowych, jak i międzypowiatowych najwyższą gotowość deklarują osoby z co najmniej średnim wykształceniem.

Skłonność do podejmowania pracy wymagającej dojazdów, z której wracać można nie częściej niż na weekend, jest generalnie w powiecie zamojskim nieco niższa niż w przypadku ogółu mieszkańców województwa będących w wieku produkcyjnym. Tłumaczyć to można dużym odsetkiem ludności wiejskiej w powiecie, która nie chce lub nie może pozostawiać rodzinnych gospodarstw rolnych.

Najwyższą gotowość do podejmowania pracy, która pozwala na powroty do domu najwyżej w weekendy, odnotowaliśmy wśród mężczyzn i osób poniżej 45. roku życia, jednak nawet w tych grupach respondentów zdecydowana mniejszość skłonna byłaby podjąć pracę, która wymagałaby dłuższych nieobecności w domu. Na skłonność do podejmowania pracy wymagającej wyjazdów na co najmniej cały tydzień roboczy praktycznie nie wpływa odległość do potencjalnego miejsca ani to, czy byłby to wyjazd zagraniczny, czy krajowy.

Rysunek 19.4. Czy zgodził(a)by się Pan(i) na pracę wymagającą wyjazdów:

Sklonność do podejmowania pracy wymagającej przeprowadzki na stałe do innej miejscowości lub za granicę jest w powiecie zamojskim niewielka – 6% ogółu mieszkańców w wieku produkcyjnym deklaruje, że zgodziliby się na przeprowadzkę do innej miejscowości w kraju, a 5% za granicę. Odsetki te są nieco niższe niż odnotowane wśród ogółu badanych w województwie lubelskim.

Rysunek 19.5. Czy zgodził(a)by się Pan(i) na pracę wymagającą przeprowadzki na stałe:

Jedynie nieliczni mieszkańcy powiatu zamojskiego planują w 2010 roku wyjazd do pracy sezonowej w kraju (2%) lub za granicę (5%).

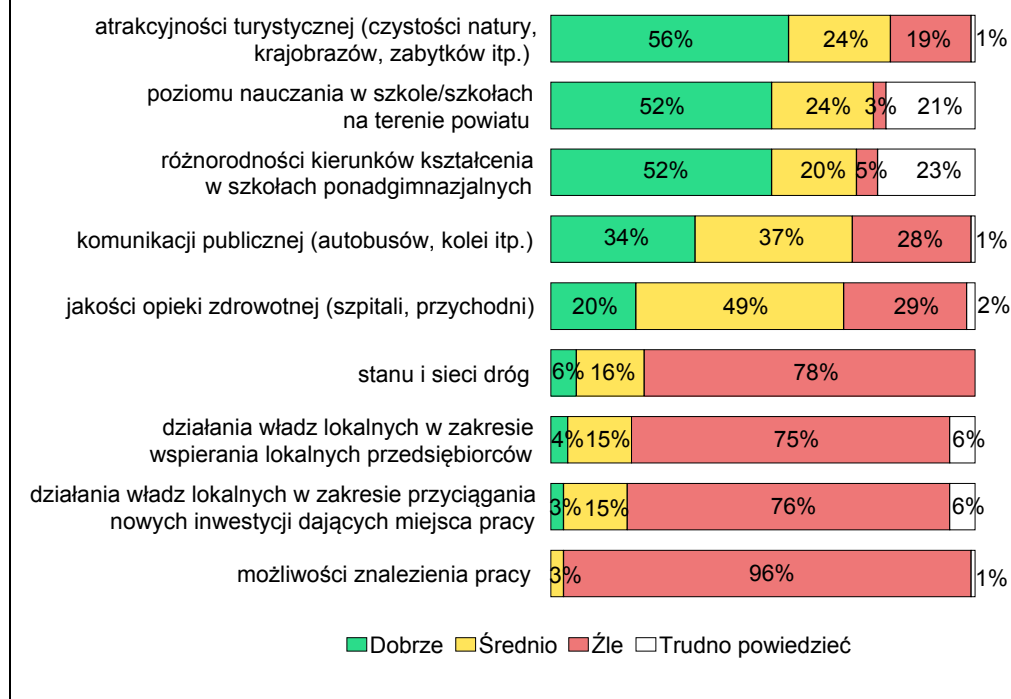
Zadowolenie z miejsca zamieszkania

Większość mieszkańców powiatu zamojskiego jest zadowolona zarówno z regionu, jak i z miejscowości, w których mieszkają. Mieszkańcy powiatu są nieco bardziej zadowoleni z regionu, w którym mieszkają, niż ogół badanych mieszkańców województwa lubelskiego. Inaczej wygląda sytuacja w przypadku zadowolenia z miejscowości, w której mieszkają – pomimo zdecydowanej przewagi zadowolonych, ich odsetek jest niższy niż w przypadku całego województwa.

Tabela 19.14. Zadowolenie z własnej miejscowości i regionu

Zadowolenie:	Zadowoleni	Ani zadowoleni, ani niezadowoleni	Niezadowoleni
	w procentach		
– z miejscowości, w której się mieszka	66	22	12
– z regionu, w którym się mieszka	78	14	8

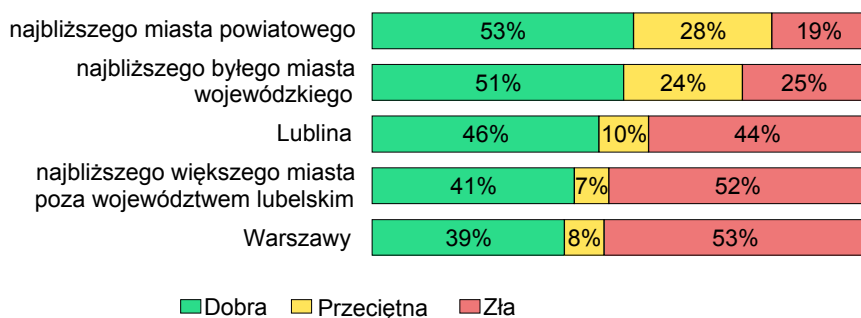
Rysunek 19.6. Jak Pan(i) ocenia powiat, na terenie którego Pan(i) mieszka, pod względem:

Mieszkańcy powiatu zamojskiego najlepiej oceniają swój powiat ze względu na atrakcyjność turystyczną oraz szkolnictwo. Atrakcyjność turystyczna powiatu zamojskiego wypada w oczach jego mieszkańców lepiej niż przeciętna dla województwa.

W przypadku poziomu nauczania w szkołach na terenie powiatu oraz różnorodności kierunków kształcenia w szkołach ponadgimnazjalnych powiat zamojski wypada nieco poniżej przeciętnej dla województwa. Gorzej niż w całym województwie wypada również w powiecie zamojskim ocena komunikacji publicznej oraz stanu i sieci dróg. Najniższe oceny powiat zamojski otrzymał od swoich mieszkańców za aspekty bezpośrednio związane z rynkiem pracy, a więc możliwość znalezienia pracy, działania władz lokalnych w zakresie przyciągania nowych inwestycji dających miejsca pracy oraz działania władz lokalnych w zakresie wspierania lokalnych przedsiębiorców. Oceny te są niższe niż w przypadku całego województwa lubelskiego. Nieco gorzej niż w całym województwie oceniana jest także w powiecie zamojskim jakość opieki medycznej.

Rysunek 19.7. Jak ocenił(a)by Pan(i) jakość połączeń, sieć komunikacyjną z tej miejscowości do:

Pomimo niższych niż w województwie ogółem ocen komunikacji publicznej i dróg, oceny dotyczące jakości połączeń i sieci komunikacyjnej do najbliższego miasta powiatowego oraz najbliższego byłego miasta wojewódzkiego są w powiecie zamojskim zbliżone do odnotowanych na poziomie całego województwa. W obydwu tych przypadkach dominują oceny dobre. Gorzej wygląda sytuacja w przypadku dalszych połączeń: do Lublina, Warszawy czy też najbliższego większego miasta poza województwem lubelskim. O ile w przypadku połączeń i sieci komunikacyjnej z miejscowości zamieszkania do Lublina oceny dobre przeważają nieznacznie nad negatywnymi, o tyle w przypadku połączeń z Warszawą lub najbliższym większym miastem spoza województwa przeważają oceny złe. Jakość połączeń i sieć komunikacyjna nie pozostają bez wpływu choćby na decyzje o poszukiwaniu pracy poza miejscem zamieszkania.

Zadowolenie z różnych sfer życia osobistego

Ogólny poziom zadowolenia z życia jest w powiecie zamojskim niższy niż odnotowany w przypadku mieszkańców całego województwa ogółem (3,35 w powiecie zamojskim, a 3,81 w województwie). Syntetyczny wskaźnik ogólnego zadowolenia z życia sytuuje się jednak nieco powyżej środka 5-punktowej skali, a zatem można mówić, iż mieszkańcy powiatu, generalnie rzecz biorąc, są ze swojego życia umiarkowanie zadowoleni.

Najwyższy poziom zadowolenia mieszkańców powiatu odnotowaliśmy w przypadku stosunków z rodziną oraz stosunków z sąsiadami. Na trzecim miejscu pod względem poziomu zadowolenia znalazła się atmosfera w pracy (koledzy). Do aspektów częściej ocenianych pozytywnie niż negatywnie zaliczają się także koszty mieszkania oraz stabilność zatrudnienia, natomiast kolejny pod względem wysokości wskaźnik zadowolenia z warunków pracy znalazł się pośrodku skali. Aspektami życia ocenianymi przez mieszkańców powiatu częściej negatywnie niż pozytywnie są dochody/płaca oraz zawód/zajęcie/praca.

Tabela 19.15. Zadowolenie z różnych aspektów życia

W jakim stopniu jest Pan(i) zadowolony(a) z różnych sfer swojego życia?	Średnia*
Stosunki z rodziną	4,20
Stosunki z sąsiadami	3,95
Atmosfera w pracy (koledzy)**	3,68
Koszty mieszkania	3,43
Stabilność zatrudnienia**	3,32
Warunki pracy**	3,00
Zawód/zajęcie/praca	2,87
Płaca/dochody	1,75
Ogólny indeks zadowolenia z życia	3,35

* Średnia na 5-punktowej skali, na której 1 oznaczało „bardzo niezadowolony(a)”, a 5 – „bardzo zadowolony(a)”.

** Swoje zadowolenie z tych aspektów życia oceniali tylko respondenci pracujący stale lub dorywczo.

Porównanie zadowolenia z różnych aspektów życia w powiecie zamojskim z wynikami w odniesieniu do całego województwa pokazuje, że oprócz kosztów mieszkania wszystkie aspekty oceniane są w powiecie zamojskim gorzej niż w całym województwie. Największa różnica poziomu zadowolenia występuje w przypadku dochodów (płaca). Tłumaczyć to można zapewne dużym odsetkiem ludności wiejskiej utrzymującej się z rolnictwa.

Podsumowanie

Wyniki badania pokazują, iż na wsiach powiatu zamojskiego możemy mieć do czynienia z ukrytym bezrobociem. Fakt, iż ponad połowa pracujących rolników deklaruje zainteresowanie ofertami pracy, nawet gdyby wymagały one długich dojazdów lub dłuższej rozłąki z domem, wskazuje na to, że ich status zawodowy (praca w rodzinnym gospodarstwie rolnym) jest wymuszony brakiem możliwości podjęcia innej pracy. Dość wysoka skłonność do bliższych lub dalszych migracji zarobkowych w powiecie zamojskim jest zapewne efektem realnej oceny rynku pracy w miejscowościach zamieszkania, które – z racji wiejskiego charakteru – nie oferują wielu możliwości kariery zawodowej. Należy jednak podkreślić, iż badani znacznie chętniej podejmowałiby prace wymagające codziennych nawet bardzo długich dojazdów niż wymagające przeprowadzki lub dłuższej nieobecności w domu.

Rozdział 20

Mobilność a rynek pracy w powiecie janowskim

Według danych Urzędu Statystycznego w Lublinie z 2008 roku powiat janowski jest jednym z najbardziej rolniczych powiatów województwa lubelskiego. Jedyne jedna czwarta ludności powiatu (25,2%) mieszka w rejonach miejskich, a blisko dwie trzecie pracujących mieszkańców (64,2%) zajmuje się rolnictwem. Nieznacznie wyższa niż w całym województwie lubelskim jest stopa bezrobocia – według danych Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Lublinie mniej więcej co ósmy mieszkaniec powiatu w wieku produkcyjnym pozostaje bez pracy. Ponadto, na 100 osób w wieku produkcyjnym przypada aż 66 osób w wieku nieprodukcyjnym, stanowiących kolejne obciążenie dla pracujących mieszkańców. Powiat janowski należy do rejonów, które zdecydowanie więcej mieszkańców tracą, niż zyskują. Jest to wynikiem zarówno niskiego przyrostu naturalnego (więcej osób umiera niż się rodzi), jak również ujemnego salda migracyjnego (więcej osób opuszcza powiat, niż się do niego przenosi).

Tabela 20.1. Charakterystyka powiatu na tle województwa

	Województwo lubelskie	Powiat janowski
Odsetek ludności w miastach	46,5	25,2
Struktura demograficzna		
Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	59	66
Przyrost naturalny na 1000 ludności	-0,19	-1,20
Saldo migracji stałej na 1000 ludności	-2,04	-3,20
Rynek pracy		
Stopa bezrobocia I (czerwiec 2010)	12,0%	12,6%
Odsetek osób pracujących w sektorze rolniczym	43,3	64,2

Źródła: Opracowanie własne na podstawie danych z 2008 roku zaczerpniętych z Urzędu Statystycznego i Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Lublinie (zob. przypis pod tabelą 2.1.).

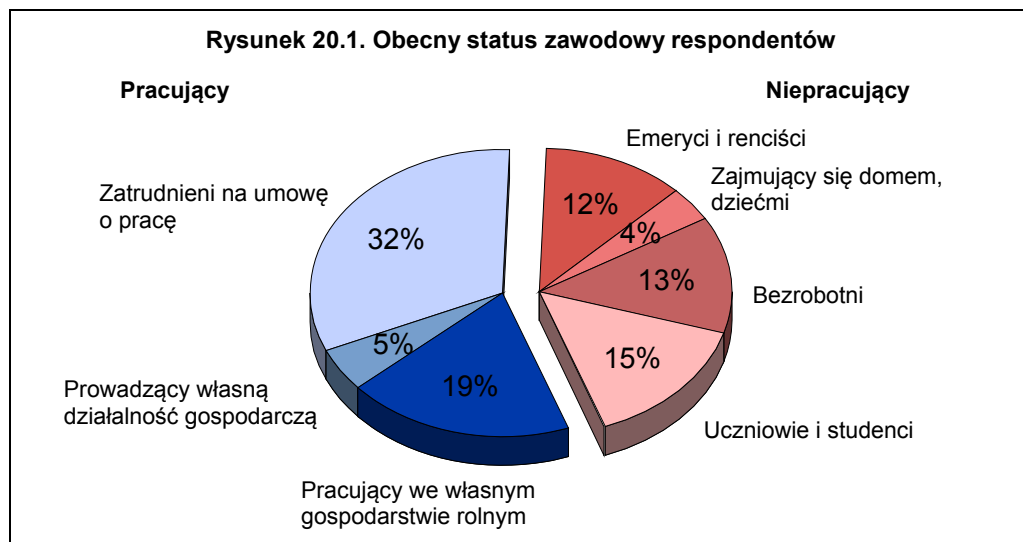
W powiecie janowskim przebadano 104 osoby w wieku produkcyjnym¹, z czego 54% stanowili mężczyźni i 46% kobiety. Pod względem wieku ponad połowa badanych (61%) to osoby mobilne zawodowo (mające od 18 do 44 lat), a pozostałe (39%) stanowią tzw. respondenci niemobilni, a więc kobiety w wieku od 45 do 59 lat oraz

¹ Wprawdzie całkowita liczebność próby jest bardzo duża (N = 3000), jednak po podziale na powiaty i wyodrębnieniu w nich pewnych kategorii społecznych liczebność tych kategorii w niektórych przypadkach okazuje się niewielka. W związku z tym te z podanych wskaźników, które opierają się na małych liczebnościach, należy traktować ostrożnie.

mężczyźni w wieku od 45 do 64 lat. Ze względu na poziom wykształcenia dwie największe równoliczne grupy stanowią osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym (37%) oraz średnim (37%). Mniej więcej co siódmy respondent (14%) ma wykształcenie wyższe, natomiast co ósmy (12%) zakończył swój proces edukacji już na szkole podstawowej. Blisko trzy czwarte badanych (72%) to mieszkańcy wsi, a ponad jedną czwartą (28%) stanowią osoby mieszkające w miastach.

Charakterystyka aktywności zawodowej

Respondenci są dość mocno podzieleni ze względu na status zawodowy. Największą liczebnie grupę (32%) stanowią osoby zatrudnione na umowę o pracę. Blisko jedna piąta wszystkich badanych (19%) pracuje we własnym gospodarstwie rolnym, nieliczni zaś (5%) prowadzą własną działalność gospodarczą. Grupa osób niepracujących jest mniej więcej równomiernie rozłożona pomiędzy uczniów i studentów (15%), bezrobotnych (13%) oraz emerytów i rencistów (12%). Zdecydowanie najmniej (4%) w próbie jest osób zajmujących się domem i dziećmi.

Zdecydowana większość respondentów określających się jako bezrobotni jest zarejestrowana w powiatowym urzędzie pracy. Większość z nich pozostaje bez pracy przeszło rok.

Charakterystyka osób pracujących

Osoby pracujące stanowią ponad połowę (56%) wszystkich mieszkańców powiatu objętych badaniem i choć reprezentują wiele różnych profesji, zdecydowanie najczęściej wśród nich można spotkać rolników (34% ogółu pracujących). Drugą najliczniej reprezentowaną, choć niemal dwukrotnie mniejszą grupę stanowią przedstawiciele średniego personelu i technicy (18%). W badanej próbie znalazło się także względnie wielu robotników przemysłowych i rzemieślników (13%) oraz pracowników przy pracach prostych (9%). Zdecydowanie najrzadziej reprezentowani są kierowcy samochodów (8%), specjaliści (7%), urzędnicy i kierownicy (5%), a także pracownicy biurowi (3%) i pracownicy usług (3%).

Blisko połowa (46%) osób pracujących, które zostały objęte badaniem, pracuje na własny rachunek, niewiele mniej (43%) jest zatrudnionych na umowę o pracę na czas nieokreślony. Mniej więcej co dziesiąty ankietowany (11%) posiada umowę innego typu – na czas określony, o dzieło, zlecenie lub ustną.

Tabela 20.2. Forma zatrudnienia (N = 58)

Czy Pana(i) obecna praca to praca:	Odsetek badanych
– na umowę o pracę na czas nieokreślony	43
– na własny rachunek	46
– na umowę innego typu (na czas określony, o dzieło, ustną)	11

Mniej więcej co drugi pracujący mieszkaniec powiatu (48%) w swoim głównym miejscu pracy spędza przeciętnie ponad 40 godzin tygodniowo. Dwie piąte (42%) pracuje zwykle dokładnie 40 godzin na tydzień, a więc pełen etat, natomiast co dziesiąty (10%) tygodniowy czas swojej pracy określa jako krótszy niż 40-godzinny.

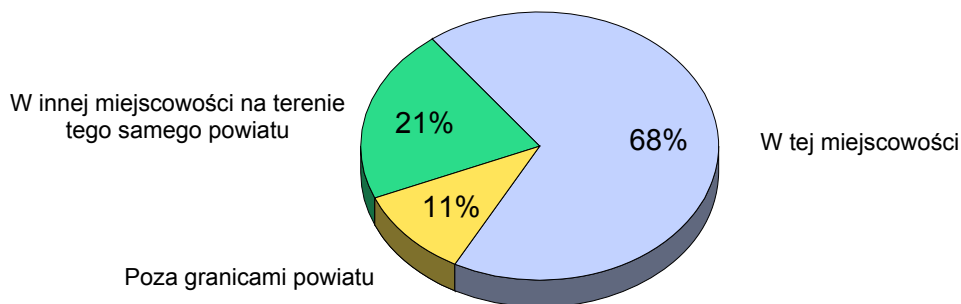
Wśród pracowników przeważają respondenci z bardzo długim stażem pracy. Ponad dwie piąte (41%) to osoby zatrudnione w tym samym miejscu dłużej niż 20 lat, jedna piąta (20%) pracuje od 11 do 20 lat i prawie jedna czwarta (24%) – od 2 do 10 lat. Pracownicy z krótszym stażem pracy niż dwuletni stanowią zaledwie 15% ogółu zatrudnionych.

Mobilność przestrzenna (dojazdy do pracy)

Ponad dwie trzecie pracujących mieszkańców powiatu janowskiego w wieku aktywności zawodowej (68%) pracuje w tej samej miejscowości, w której mieszka. Jedna piąta (21%) jest zatrudniona w innej miejscowości zlokalizowanej w tym samym powiecie, a jedynie co dziesiąty (11%) dojeżdża do pracy poza swój powiat – czasem nawet do innego województwa czy kraju.

Do pracy poza miejscowość swojego zamieszkania zdecydowanie częściej dojeżdżają mieszkańcy wsi niż miast, a także respondenci w wieku mobilności zawodowej, z wykształceniem wyższym. Ponadto, poza granicami powiatu nieznacznie częściej pracują mężczyźni niż kobiety.

Rysunek 20.2. Gdzie znajduje się miejsce pracy w stosunku do miejsca zamieszkania respondenta? (N = 58)

Przeciętny łączny czas dojazdu do pracy osób, których miejsce zatrudnienia znajduje się w innej miejscowości, wynosi 29 minut, a odległość pomiędzy stałym miejscem zamieszkania a miejscem pracy to około 20 kilometrów. Ponadto niemal wszyscy dojeżdżający mieszkańcy powiatu (94%) docierają do pracy własnym środkiem transportu – samochodem.

Tabela 20.3. Charakterystyka dojazdów do pracy (N = 19)

Charakterystyka dojazdów do pracy osób, których miejsce pracy znajduje się w innej miejscowości	Średnia trymowana
Przeciętny łączny czas dojazdu do pracy ze stałego miejsca zamieszkania	29 min
Odległość między stałym miejscem zamieszkania i miejscem pracy	20 km

Praca poza miejscowością zamieszkania jest dla większości dojeżdżających raczej koniecznością. Ponad dwie trzecie z nich (67%) gdyby miało taką możliwość, to wolałyby pracować w pobliżu domu, a jedynie jedna trzecia (33%) nie skorzystałaby z możliwości zmiany miejsca pracy.

Tabela 20.4. Preferencje dotyczące miejsca pracy (N = 19)

Gdyby miał(a) Pan(i) taką możliwość, to czy wolał(a)by Pan(i) pracować w miejscowości, w której mieszka Pan(i) na stałe, czy też nie?	Odsetek badanych
Tak	67
Nie	33

Ponad połowa (56%) ogółu dojeżdżających do pracy do innej miejscowości uważa, że jest możliwe znalezienie w ich stałym miejscu zamieszkania zatrudnienia

podobnego co do zawodu i zakresu obowiązków do obecnego. Jeszcze więcej osób (60%) twierdzi, że byłoby w stanie znaleźć pracę z podobnym wynagrodzeniem do obecnego.

Tabela 20.5. Ocena rynku pracy w miejscu zamieszkania wśród osób dojeżdżających do pracy (N = 19)

Czy, Pana(i) zdaniem, znalezienie w Pana(i) stałym miejscu zamieszkania:	Byłoby możliwe	Byłoby praktycznie niemożliwe
	w procentach	
– pracy podobnej co do zawodu, zakresu obowiązków do obecnie wykonywanej	56	44
– pracy z podobnym wynagrodzeniem	60	40

Charakterystyka osób niepracujących

Osoby niepracujące stanowią mniej niż połowę ogółu ankietowanych powiatu (44%), jednak tych, którzy byliby gotowi podjąć pracę w ciągu tygodnia jest niecała jedna piąta (18% ogółu), a zaledwie co siódmy mieszkaniec powiatu (14%) oprócz gotowości podjęcia pracy mówi również o aktywnym jej poszukiwaniu w ciągu ostatniego miesiąca.

Gotowość do podjęcia pracy częściej wykazują osoby poniżej 45. roku życia, mające wykształcenie średnie i mieszkające w miastach. Te same grupy badanych częściej cechuje również aktywne poszukiwanie pracy w ostatnich czterech tygodniach.

Tabela 20.6. Osoby niepracujące

	Odsetek badanych
Ogółem	44
Które deklarują, że gotowe są podjąć pracę w ciągu tygodnia	18
Które deklarują, że gotowe są podjąć pracę w ciągu tygodnia oraz w ciągu ostatnich 4 tygodni aktywnie poszukiwały pracy	14

Najczęściej stosowaną formą poszukiwania pracy przez osoby niepracujące, które w ciągu ostatnich czterech tygodni aktywnie jej poszukiwały, było zgłaszanie się do powiatowego urzędu pracy, a także zwracanie się o pomoc do krewnych i znajomych. W miarę często stosowanym sposobem było również zamieszczanie ogłoszeń o pracy lub odpowiadanie na nie. Nieliczni poszukiwali pracy bezpośrednio w firmach i instytucjach lub też podejmowali starania o rozpoczęcie własnej działalności gospodarczej.

Bierność w poszukiwaniu pracy może wynikać z przekonania, iż znalezienie jej w swoim miejscu zamieszkania nie jest wcale proste. Aż połowa (50%) mieszkańców powiatu janowskiego pozostających bez zatrudnienia twierdzi, że w pobliżu ich domu znalezienie odpowiedniej pracy jest praktycznie niemożliwe.

Biorąc pod uwagę przeszłość zawodową osób aktualnie pozostających bez pracy, okazuje się, że połowa z nich (51%) mieszkała i pracowała w tej samej miejscowości co obecnie, a ponad jedna czwarta (29%) dojeżdżała do pracy do innej miejscowości. Mniej więcej co szósty (16%) nigdy nie pracował zarobkowo, a nieliczni (4%) pracowali i mieszkali w innej miejscowości niż obecnie.

Tabela 20.7. Ostatnie miejsce pracy a miejsce zamieszkania (N = 46)

Niepracujący, którzy:	Odsetek badanych
– nigdy nie pracowali zarobkowo	16
– pracowali i mieszkali w tej samej miejscowości co obecnie	51
– dojeżdżali do pracy do innej miejscowości	29
– pracowali i mieszkali w innej miejscowości niż obecnie	4

Skłonność do dojazdów osób pracujących i niepracujących

Gotowość do zmiany zatrudnienia wśród osób pracujących z powiatu janowskiego jest przeważnie tym większa, im bliżej ich miejsca zamieszkania znajduje się proponowane miejsce pracy. Na zmianę pracy na lepiej płatną i oferowaną w tej samej miejscowości zdecydowałoby się blisko dwie trzecie pracujących (64%). Gdyby oferowana lepiej płatna praca znajdowała się w innej miejscowości na terenie tego samego powiatu, zdecydowałaby się na nią tylko połowa pracujących mieszkańców powiatu (53%). Niecała jedna czwarta (23%) przyjąłaby pracę poza granicami powiatu, przy czym: 20% zdecydowałoby się na zmianę pracy, gdyby była ona w tym samym województwie, 8% – jeśli znajdowałaby się w innym województwie, a 4% – gdyby oferta dotyczyła zatrudnienia poza granicami kraju.

Skłonność do podjęcia pracy w innej miejscowości – nawet gdyby była lepiej płatna – rzadziej przejawiają respondenci z wykształceniem podstawowym oraz mieszkańcy miast. Ponadto brak gotowości do zatrudnienia się poza granicami powiatu dodatkowo cechuje kobiety oraz osoby w wieku ograniczonej mobilności zawodowej.

Tabela 20.8. Skłonność do dojazdów osób pracujących (N = 58)

Gdyby otrzymał(a) Pan(i) ofertę lepiej płatnej pracy, to czy przyjął(ę)by ją Pan(i), czy też nie?	Tak	Nie	Trudno powiedzieć
	w procentach		
W tej miejscowości	64	32	4
W innej miejscowości na terenie tego samego powiatu	53	43	4
Poza granicami powiatu	23*	68	9

* Przy czym 20% przyjąłoby ofertę pracy w innym powiecie obecnego województwa lubelskiego, 8% w miejscowości znajdującej się obecnie w innym województwie w Polsce, a 4% za granicą.

Generalnie, skłonność do zmiany zatrudnienia na lepiej płatne jest tym większa, im dalej od miejsca swojego zamieszkania obecnie pracują respondenci. Z drugiej strony, gotowość do podjęcia nowej pracy jest odwrotnie proporcjonalna do odległości, jaką należy pokonać, aby do niej dotrzeć. Zdecydowanie najchętniej zatrudnienie zmieniliby zatem ci mieszkańcy powiatu, którzy obecnie pracują poza jego granicami. Najmniej chętni na podjęcie pracy poza granicami powiatu byłiby natomiast ci badani, którzy obecnie pracują w miejscowości swojego zamieszkania.

Niemal wszystkie osoby niepracujące gotowe podjąć pracę (94%) zdecydowałyby się na zatrudnienie w miejscu swojego zamieszkania. Ponad dwie trzecie (69%) podjęłoby się pracy w innej miejscowości na terenie tego samego powiatu. Ponad dwie piąte (44%) wyraża skłonność do pracowania poza powiatem, przy czym: 38% zdecydowałoby się na zmianę pracy, gdyby była ona w tym samym województwie, 23% – jeśli znajdowałaby się w innym województwie, a 24% – gdyby oferta dotyczyła zatrudnienia poza granicami kraju.

Skłonność do podjęcia pracy w innej miejscowości zdecydowanie rzadziej przejawiają osoby w wieku niemobilnym zawodowo, a także mieszkańcy miast i respondenci z wykształceniem średnim. Na zatrudnienie się poza granicami powiatu rzadziej zdecydowałoby się natomiast badani z wykształceniem zasadniczym zawodowym oraz – ponownie – mieszkańcy miast.

Tabela 20.9. Skłonność do dojazdów osób niepracujących, ale gotowych podjąć pracę w ciągu tygodnia (N = 18)

Gdyby otrzymał(a) Pan(i) ofertę pracy, to czy przyjął(ę)by ją Pan(i), czy też nie?	Tak	Nie	Trudno powiedzieć
	w procentach		
W tej miejscowości	94	6	0
W innej miejscowości na terenie tego samego powiatu	69	21	10
Poza granicami powiatu	44*	36	20

* Przy czym 38% przyjąłoby ofertę pracy w innym powiecie obecnego województwa lubelskiego, 23% w miejscowości znajdującej się obecnie w innym województwie w Polsce, a 24% za granicą.

Gotowość do zmiany lub w ogóle podjęcia pracy w bardzo dużym stopniu zależy od czasu dojazdu do nowego miejsca zatrudnienia. Gdyby codzienne dojazdy do pracy miały wynosić od 30 minut do godziny w jedną stronę, na nowe zatrudnienie zdecydowałoby się 86% pracujących oraz 89% niepracujących, ale gotowych podjąć pracę w ciągu tygodnia. Na codzienne dojazdy wynoszące od 1 do 2 godzin zgodziłoby się dwie trzecie (65%) aktualnie pracujących i ponad dwie trzecie (68%) niepracujących i deklarujących chęć znalezienia zatrudnienia. Przy dojazdach dłuższych niż 2 godziny w jedną stronę skłonność do zmiany lub podjęcia zatrudnienia jest wyraźnie niższa – w przypadku pracujących dotyczy 15% badanych, a dla niepracujących gotowych podjąć pracę – 26%.

Tabela 20.10. Skłonność do dojazdów w zależności od czasu ich trwania

Czy zgodził(a)by się Pan(i) na pracę, jeśli czas dojazdu do pracy wynosiłby codziennie:	Odsetki odpowiedzi twierdzących wśród osób, które:	
	pracują (N = 58)	nie pracują, ale gotowe są podjąć pracę w ciągu tygodnia (N = 18)
– 0,5–1 godziny w jedną stronę	86	89
– 1–2 godziny w jedną stronę	65	68
– powyżej 2 godzin w jedną stronę	15	26

Mobilność związana z nauką

Dojazdy, a czasem nawet przeprowadzki są również efektem realizacji potrzeb edukacyjnych. Tylko co trzeci badany mieszkaniec powiatu janowskiego (30%) swój najwyższy poziom wykształcenia zdobył w instytucji znajdującej się w miejscowości, w której mieszkał. Blisko połowa ankietowanych (46%) dojeżdżała do szkoły do innej miejscowości, a dla jednej czwartej (24%) ich szkoła, uczelnia bądź instytucja znajdowały się tak daleko, że musieli się tam przeprowadzić.

W miejscowości swojego zamieszkania edukację najczęściej ukończyli respondenci z wykształceniem podstawowym, mający obecnie od 45 do 64 lat oraz mieszkańcy miast. Zdecydowana większość osób z wykształceniem zasadniczym zawodowym, poniżej 45. roku życia, a także mieszkających na wsi musiała dojeżdżać do instytucji, w której otrzymali najwyższy poziom wykształcenia. Badani, którzy edukację zakończyli na poziomie wyższym, najczęściej zmuszeni byli do przeprowadzki do miejscowości, w której znajdowała się ich uczelnia.

Tabela 20.11. Dojazdy do szkoły, w której zdobyto najwyższy poziom wykształcenia

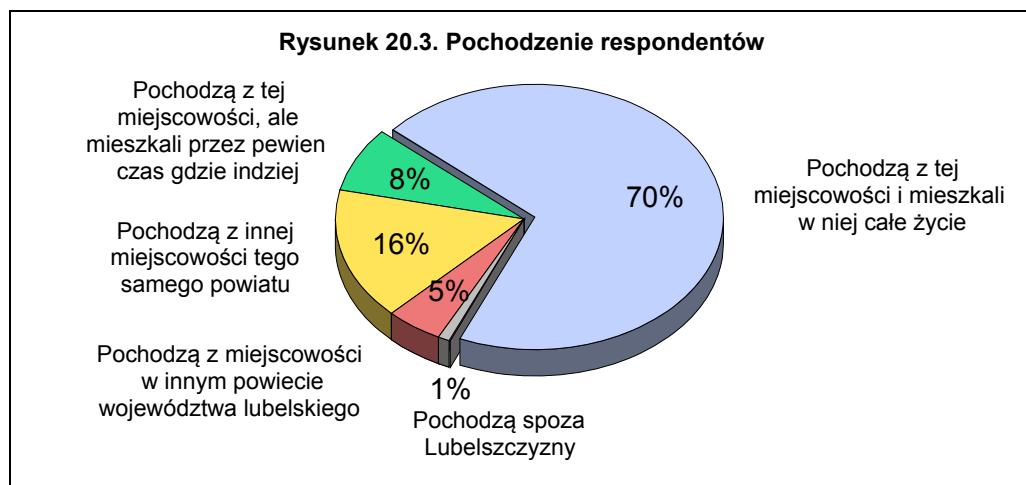
Osoby, które:	Odsetek badanych
– uczyły się w miejscowości swojego zamieszkania	30
– przenieśli się do miejscowości, w której była szkoła	24
– dojeżdżały do szkoły	46

Niemal wszyscy badani (92%) swój najwyższy poziom wykształcenia uzyskali w województwie lubelskim, nieliczni zaś (8%) kończyli szkoły poza Lubelszczyzną.

Skala migracji wewnętrznych i innych

Zdecydowana większość mieszkańców powiatu janowskiego (78%) pochodzi z tej samej miejscowości, w której mieszka obecnie, przy czym niemal wszyscy z nich (70% ogółu) nigdy się z danej miejscowości nie wyprowadzili i tylko ośmiu na stu (8%) – choć przez pewien czas mieszkało gdzie indziej – w ostateczności wróciło

do miejscowości swojego pochodzenia. Co szósty mieszkaniec powiatu (16%) pochodzi z innej miejscowości na terenie tego samego powiatu, nieliczni zaś – z miejscowości w innym powiecie województwa lubelskiego (5%) lub też spoza Lubelszczyzny (1%).

Osoby, które kiedykolwiek mieszkały w innej miejscowości niż obecnie, jako powody przeprowadzki do tej miejscowości zdecydowanie najczęściej podają względy rodzinne. Na nielicznych decyzję o zmianie miejsca zamieszkania wymusiła praca.

Jednym ze wskaźników mobilności może być odsetek osób nieobecnych w gospodarstwie domowym ze względu na pracę lub naukę. Spośród wszystkich gospodarstw objętych badaniem co czwarte (26%) zadeklarowało, iż przynajmniej jeden członek rodziny jest nieobecny z powodu pracy (7% gospodarstw) lub nauki (19% gospodarstw).

Faktyczna i deklarowana skłonność do migracji

Wśród mieszkańców powiatu w wieku produkcyjnym tylko co czternasty (7%) ma doświadczenie w pracy za granicą po wejściu Polski do Unii Europejskiej. Liczba ta przedstawia jedynie odsetek tych osób, które wyjechały czasowo, i nie pozwala określić skali migracji na stałe, szczególnie jeśli wyemigrowały całe gospodarstwa domowe. Wskazuje jednak na najbardziej mobilną grupę mieszkańców powiatu.

Tabela 20.12. Migracje zagraniczne

Czy w okresie od 1 maja 2004 roku, czyli od dnia wejścia Polski do Unii Europejskiej, wyjeżdżał(a) Pan(i) w celach zarobkowych za granicę?	Odsetek badanych
Tak	7
Nie	93

Deklarowana gotowość do zmiany miejsca zamieszkania przedstawia się zupełnie inaczej. Blisko jedna czwarta respondentów (24%) byłaby gotowa przenieść się do miejscowości znajdującej się na terenie tego samego powiatu, aby tam mieszkać i pracować przynajmniej przez pewien czas. Niewiele mniejszy odsetek (23%) zdecydowałby się na taki krok, gdyby w grę wchodziła miejscowość znajdująca się poza granicami ich powiatu. W tym przypadku liczba osób gotowych podjąć decyzję o przeprowadzce jest tym mniejsza, im dalej położona jest miejscowość docelowa. Poza granice kraju mógłby pojechać jedynie co ósmy respondent (13%).

Gotowość do przeniesienia się do innej miejscowości – na terenie tego samego powiatu czy też poza jego granice – zdecydowanie najczęściej wyrażają respondenci z wykształceniem średnim bądź wyższym, a także będący w wieku mobilności zawodowej. Niemal żaden ankietowany powyżej 45. roku życia i prawie nikt z wykształceniem podstawowym nie zdecydowałby się na taki krok.

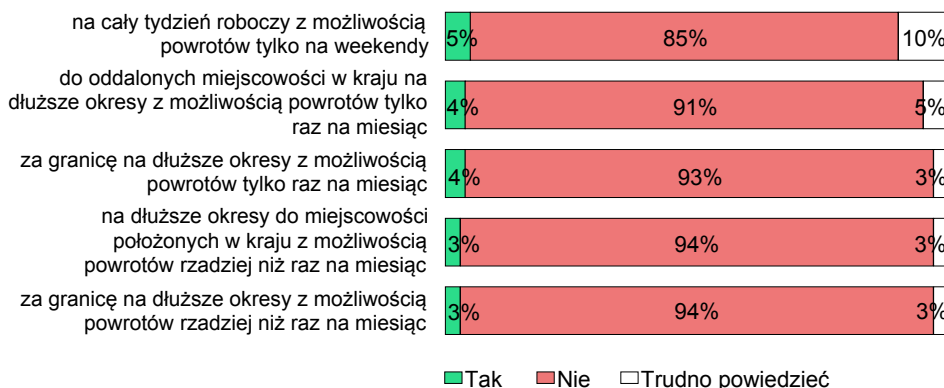
Tabela 20.13. Gotowość do migracji

Jak ocenił(a)by Pan(i) swoją ogólną gotowość do przeniesienia się do innej miejscowości, aby tam mieszkać i pracować przynajmniej przez pewien czas?	Gotowość	Brak gotowości
	w procentach	
Na terenie tego samego powiatu	24	76
Poza granice powiatu	23*	77

* Przy czym 23% byłoby gotowych przenieść się do innego powiatu obecnego województwa lubelskiego, 21% do miejscowości znajdującej się obecnie w innym województwie w Polsce, a 13% za granicę.

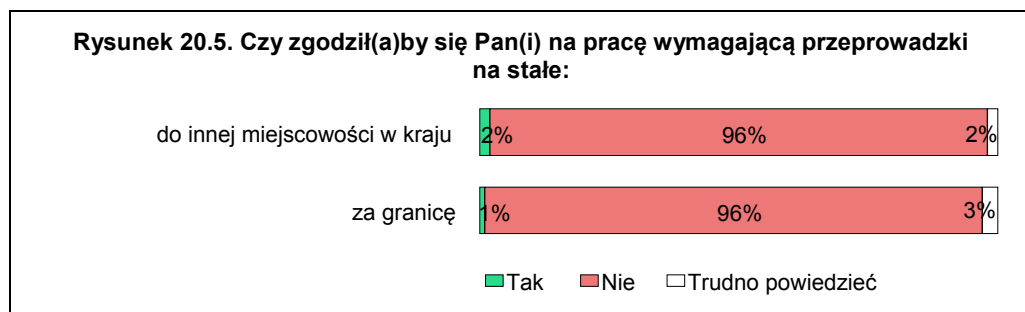
Poza ograniczoną gotowością do przeniesienia się do innej miejscowości w celach zarobkowych mieszkańców powiatu cechuje również niezwykle mała chęć podejmowania pracy wymagającej wyjazdów na dłuższe okresy z możliwością powrotów do domu na weekendy lub rzadziej. Nie ma także znaczenia odległość nowego miejsca pracy od miejsca zamieszkania respondenta – im rzadziej może on wracać w rodzinne strony, tym mniej chętny jest na taki wyjazd.

Rysunek 20.4. Czy zgodził(a)by się Pan(i) na pracę wymagającą wyjazdów:

Do osób najbardziej elastycznych w tym względzie należą respondenci z wykształceniem podstawowym i wyższym, jednak nawet oni w zdecydowanej większości są przeciwni takim rozwiązaniom.

Przeprowadzka na stałe do innej miejscowości w kraju lub za granicę jest całkowicie nieakceptowana przez niemal wszystkie osoby objęte badaniem. Jedyne dwóch na stu mieszkańców powiatu (2%) zgodziłoby się na pracę wymagającą takiej zmiany, jeśli w grę wchodziłoby pozostanie w kraju, i jeden na stu (1%) – gdyby musieli wyjechać z Polski.

Minimalnym zainteresowaniem cieszy się również praca sezonowa poza własnym miejscem zamieszkania – jedynie dwóch na stu respondentów (2%) zadeklarowało, że ma zamiar wyjechać w tym roku do pracy sezonowej za granicę. Tego typu zajęcia w kraju nie podjąłby się natomiast żaden z badanych mieszkańców powiatu.

Zadowolenie z miejsca zamieszkania

Zdecydowana większość mieszkańców powiatu w wieku produkcyjnym jest zadowolona z miejscowości, w której mieszka (84%), niewiele mniejszy odsetek respondentów usatysfakcjonowany jest również z własnego regionu (77%). Jedyne trzech na stu badanych (3%) wyraża niezadowolenie w każdym z tych dwóch aspektów.

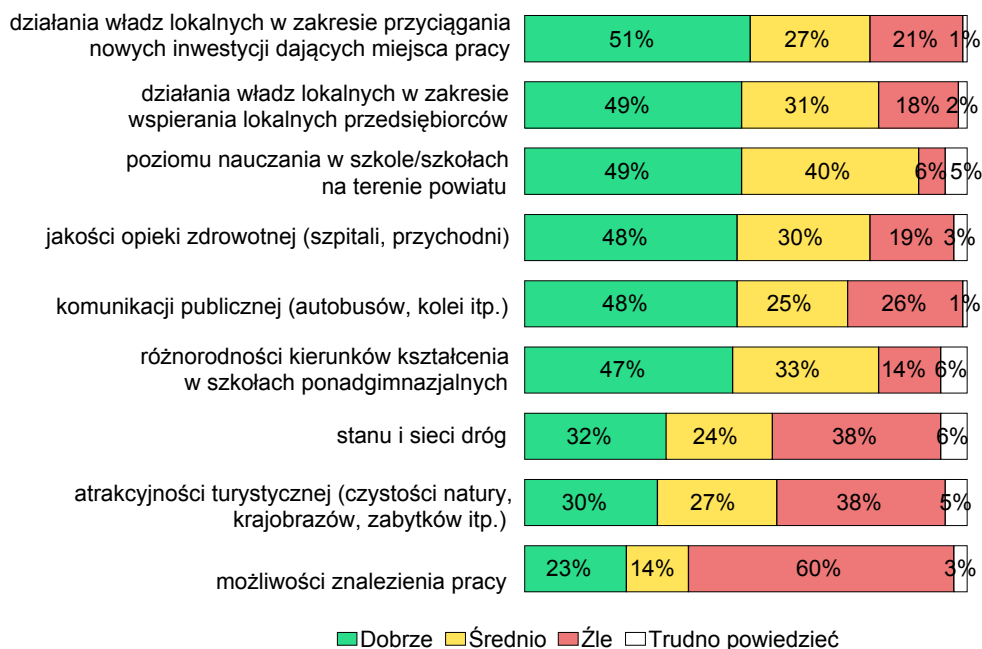
Tabela 20.14. Zadowolenie z własnej miejscowości i regionu

Zadowolenie:	Zadowoleni	Ani zadowoleni, ani niezadowoleni	Niezadowoleni
	w procentach		
– z miejscowości, w której się mieszka	84	13	3
– z regionu, w którym się mieszka	77	20	3

Najlepiej ocenianym aspektem w powiecie janowskim są działania władz lokalnych w zakresie przyciągania nowych inwestycji dających miejsca pracy – oceny

pozytywne w tym względzie wyraża ponad połowa mieszkańców (51%). W miarę dobrze postrzegane są także działania władz lokalnych w zakresie wspierania lokalnych przedsiębiorców, a także poziom nauczania w szkołach na terenie powiatu – w obu przypadkach oceny pozytywne (49%) wyraźnie przeważają nad negatywnymi. Niewiele gorzej oceniane są: jakość opieki zdrowotnej (48% ocen pozytywnych), komunikacja publiczna (48%) oraz różnorodność kierunków kształcenia w szkołach ponadgimnazjalnych (47%). Oceny negatywne przeważają nad pozytywnymi w przypadku oceny stanu i sieci dróg w powiecie (38% negatywnych do 32% pozytywnych). Bardziej krytycznie respondenci wypowiadają się również o atrakcyjności turystycznej swojego powiatu – czystości natury, krajobrazach i zabytkach (38% ocen negatywnych). Przyczyną największego niezadowolenia są małe możliwości znalezienia pracy – ponad połowa mieszkańców w wieku aktywności zawodowej (60%) uważa, że są one bardzo złe.

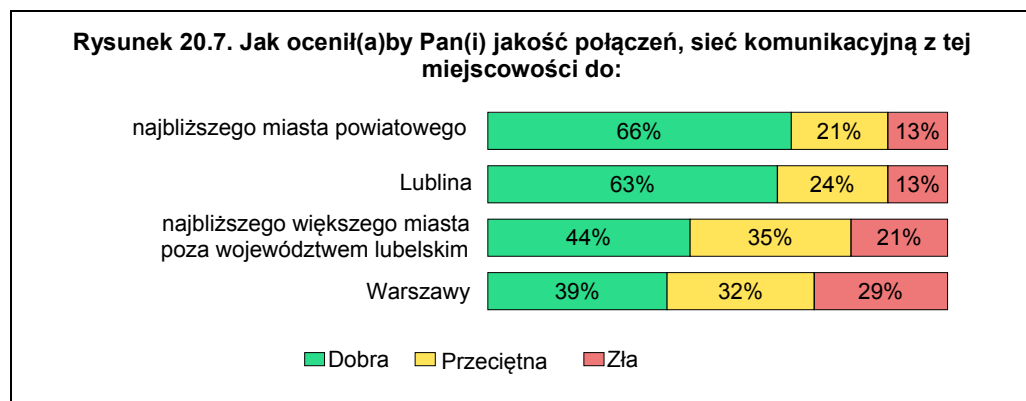
Rysunek 20.6. Jak Pan(i) ocenia powiat, na terenie którego Pan(i) mieszka, pod względem:

Z deklaracji respondentów wynika, że najlepsza sieć komunikacyjna mieszkańców powiatu janowskiego łączy z Janowem Lubelskim i Lublinem – około dwóch trzecich badanych (odpowiednio 66% i 63%) uważa, że jakość połączeń w tych dwóch kierunkach jest dobra lub nawet bardzo dobra. Ponad dwie piąte (44%) jest zadowolonych także z możliwości dotarcia do najbliższego większego miasta poza

województwem lubelskim. Najgorzej oceniana jest sieć komunikacyjna ze stolicą – jedynie dwie piąte mieszkańców powiatu (39%) ocenia ją pozytywnie.

Jakość połączeń i sieci komunikacyjnej w okolicy wyraźnie zależy od miejsca zamieszkania respondenta i jest zdecydowanie lepiej oceniana przez mieszkańców miast niż wsi.

Zadowolenie z różnych sfer życia osobistego

Z charakterystyki średnich ocen wynika, że mieszkańcy powiatu janowskiego będący w wieku produkcyjnym zdecydowanie najczęściej czerpią zadowolenie ze swoich stosunków z rodziną (dając im średnio 4,62 punkty na 5-punktowej skali). Kolejnym najczęściej wskazywanym źródłem satysfakcji badanych są ich stosunki z sąsiadami.

Tabela 20.15. Zadowolenie z różnych aspektów życia

W jakim stopniu jest Pan(i) zadowolony(a) z różnych sfer swojego życia?	Średnia*
Stosunki z rodziną	4,62
Stosunki z sąsiadami	4,47
Stabilność zatrudnienia**	4,08
Atmosfera w pracy (koledzy)**	3,94
Zawód/zajęcie/praca	3,84
Warunki pracy**	3,83
Koszty mieszkania	3,82
Płaca/dochody	3,22
Ogólny indeks zadowolenia z życia	4,17

* Średnia na 5-punktowej skali, na której 1 oznaczało „bardzo niezadowolony(a)”, a 5 – „bardzo zadowolony(a)”.

** Swoje zadowolenie z tych aspektów życia oceniali tylko respondenci pracujący stale lub dorywczo.

Zadowolenie pracujących mieszkańców powiatu, a także tych niepracujących, ale wykonujących czasem prace dorywcze, w dużej mierze wynika także z ich życia zawodowego – przekonania o stabilności zatrudnienia, relacji z kolegami i atmosfery w pracy, czy też warunków pracy. Na ogół dobrze postrzegane są również koszty mieszkania i wykonywany zawód bądź zajęcie. Najgorzej oceniane są dochody i płace, jednak nawet ten aspekt częściej otrzymuje pozytywne aniżeli negatywne noty (średnia 3,22). Generalnie rzecz biorąc, mieszkańcy powiatu janowskiego w wieku produkcyjnym są bardzo usatysfakcjonowani swoją sytuacją życiową, a ich ogólny indeks zadowolenia z życia wynosi 4,17 punktów i jest wyraźnie wyższy niż indeks zadowolenia z życia dla całego województwa (3,81 punktów).

Podsumowanie

Na tle województwa lubelskiego powiat janowski wyróżnia się znacznym odsetkiem osób, które mieszkają w tym samym miejscu całe życie. Najczęstszą przyczyną przeprowadzki jest potrzeba dalszego kształcenia – mieszkańcy powiatu rzadziej od mieszkańców całego województwa mają możliwość kończenia szkół ponadpodstawowych w swoim miejscu zamieszkania. Więcej gospodarstw wykazuje też, iż niektórzy członkowie rodziny są nieobecni ze względu na pobieranie nauki w większym mieście. Z drugiej strony, w poszukiwaniu zatrudnienia mieszkańcy powiatu janowskiego rzadziej niż całej Lubelszczyzny byłiby gotowi wyjeżdżać poza swoje miejsce zamieszkania – chyba że do pracy mogliby dojeżdżać codziennie.

Rozdział 21

Mobilność a rynek pracy w powiecie kraśnickim

Według danych Urzędu Statystycznego w Lublinie z 2008 roku powiat kraśnicki jest powiatem względnie rolniczym. Liczba osób pracujących w rolnictwie wynosi 52,7%, podczas gdy średnia dla całego województwa lubelskiego – 43,3%. Ludność miejska stanowi 38,7% i jest skupiona przede wszystkim w granicach największego miasta powiatu – Kraśnika. Powiat ten charakteryzuje się ponadto wyższą niż przeciętna dla województwa stopą bezrobocia – według danych Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Lublinie mniej więcej co siódmy mieszkaniec powiatu w wieku produkcyjnym pozostaje bez pracy. Dodatkowo, na 100 osób w wieku produkcyjnym przypadają 62 osoby w wieku nieprodukcyjnym, które stanowią kolejne obciążenie dla pracujących mieszkańców. Powiat kraśnicki należy do rejonów, które zdecydowanie więcej mieszkańców tracą, niż zyskują. Jest to wynikiem zarówno niskiego przyrostu naturalnego (więcej osób umiera niż się rodzi), jak również ujemnego salda migracyjnego (więcej osób opuszcza powiat, niż się do niego przenosi).

Tabela 21.1. Charakterystyka powiatu na tle województwa

	Województwo lubelskie	Powiat kraśnicki
Odsetek ludności w miastach	46,5	38,7
Struktura demograficzna		
Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	59	62
Przyrost naturalny na 1000 ludności	-0,19	-0,65
Saldo migracji stałej na 1000 ludności	-2,04	-2,36
Rynek pracy		
Stopa bezrobocia I (czerwiec 2010)	12,0%	14,2%
Odsetek osób pracujących w sektorze rolniczym	43,3	52,7

Źródła: Opracowanie własne na podstawie danych z 2008 roku zaczerpniętych z Urzędu Statystycznego i Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Lublinie (zob. przypis pod tabelą 2.1.).

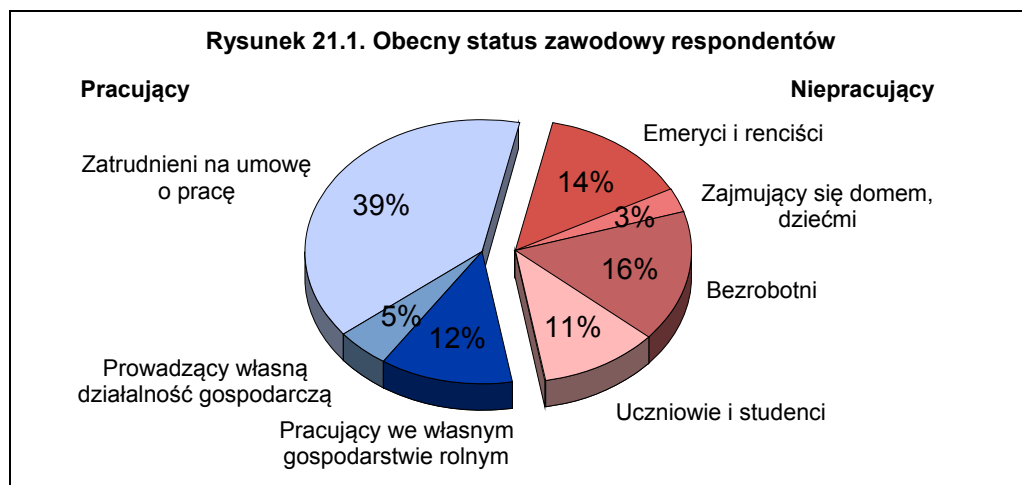
W powiecie kraśnickim przebadano 128 osób w wieku produkcyjnym¹, z czego 52% stanowili mężczyźni i 48% kobiety. Pod względem wieku prawie dwie trzecie badanych (64%) to osoby mobilne zawodowo (mające od 18 do 44 lat). Pozostali

¹ Wprawdzie całkowita liczebność próby jest bardzo duża (N = 3000), jednak po podziale na powiaty i wyodrębnieniu w nich pewnych kategorii społecznych liczebność tych kategorii w niektórych przypadkach okazuje się niewielka. W związku z tym te z podanych wskaźników, które opierają się na małych liczebnościach, należy traktować ostrożnie.

(36%) to tzw. respondenci niemobilni, a więc kobiety w wieku od 45 do 59 lat oraz mężczyźni w wieku od 45 do 64 lat. Pod względem wykształcenia zdecydowanie największy (50%) odsetek stanowią osoby z wykształceniem średnim. Ponad jedna czwarta (28%) posiada wykształcenie zasadnicze zawodowe, natomiast mniej więcej co dziewiąty respondent (11%) zakończył swój proces edukacji już na szkole podstawowej. Osób najlepiej wykształconych jest dokładnie tyle samo, co tych najslabiej wyedukowanych (11%). Niespełna trzy piąte respondentów (59%) to mieszkańcy wsi, a ponad dwie piąte (41%) stanowią osoby mieszkające w miastach.

Charakterystyka aktywności zawodowej

Respondenci są dość mocno podzieleni ze względu na status zawodowy. Największą liczebnie grupę (39%) stanowią osoby zatrudnione na umowę o pracę. Trzykrotnie mniej (12% ogółu) jest osób pracujących we własnym gospodarstwie rolnym, nieliczni zaś (5%) prowadzą własną działalność gospodarczą. W grupie osób niepracujących największy odsetek stanowią bezrobotni (16% ogółu) oraz emeryci i renciści (14%). Co dziewiąty respondent uczy się lub studiuje (11%), pozostali natomiast zajmują się domem i dziećmi (3%).

Niemal wszyscy respondenci określający się jako bezrobotni są zarejestrowani w powiatowym urzędzie pracy. Większość z nich pozostaje bez pracy powyżej jednego roku.

Charakterystyka osób pracujących

Osoby pracujące stanowią ponad połowę (56%) wszystkich mieszkańców powiatu objętych badaniem i choć reprezentują wiele różnych profesji, najczęściej wśród nich można spotkać rolników (22% ogółu pracujących) oraz pracowników usług i sprzedawców (16%). Względnie duże grupy stanowią także robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy (15%) oraz operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń (14%). Mniej więcej co ósmy pracujący mieszkaniec powiatu (12%) należy do specjalistów, a wśród nich przede wszystkim do nauczycieli i inżynierów. Taki sam odsetek badanych (12%) obejmuje średni personel, pracowników biurowych i techników. Zdecydowanie najrzadziej w badanej próbie reprezentowani są pracownicy przy pracach prostych – głównie przy sprzątaniu (6%), a także przedstawiciele kadry kierowniczej (3%).

Większość osób pracujących, które zostały objęte badaniem, jest zatrudniona na umowę o pracę na czas nieokreślony (59%). Ponad jedna czwarta pracuje na własny rachunek (29%), natomiast mniej więcej co ósmy ankietowany posiada umowę innego typu – na czas określony, o dzieło, zlecenie, a nawet ustną (12%).

Tabela 21.2. Forma zatrudnienia (N = 71)

Czy Pana(i) obecna praca to praca:	Odsetek badanych
– na umowę o pracę na czas nieokreślony	59
– na własny rachunek	29
– na umowę innego typu (na czas określony, o dzieło, ustną)	12

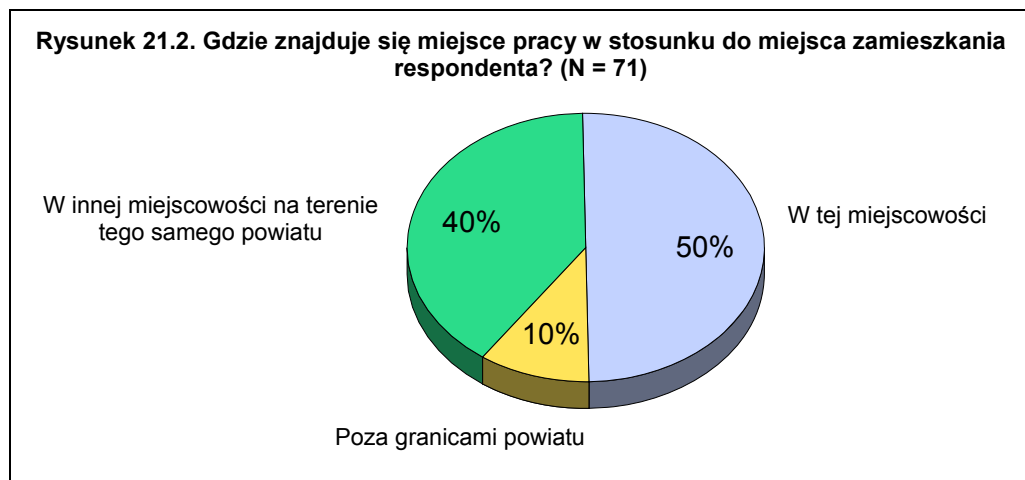
Ponad połowa pracujących mieszkańców powiatu (53%) w swoim głównym miejscu pracy spędza przeciętnie 40 godzin tygodniowo, a więc pełen etat, co szósty (16%) pracuje zwykle mniej niż 40 godzin na tydzień, a niemal jedna trzecia (31%) tygodniowy czas swojej pracy określa jako ponad 40-godzinny.

Wśród pracowników przeważają respondenci z kilkuletnim stażem pracy. Dwie piąte (40%) to osoby zatrudnione od 2 do 10 lat, jedna czwarta (24%) pracuje od 11 do 20 lat i prawie jedna trzecia (29%) – ponad 20 lat. Pracownicy z krótszym niż dwuletni stażem pracy stanowią zaledwie 7% ogółu zatrudnionych.

Mobilność przestrzenna (dojazdy do pracy)

Dokładnie połowa pracujących mieszkańców powiatu kraśnickiego w wieku aktywności zawodowej (50%) pracuje w tej samej miejscowości, w której mieszka. Dwie piąte (40%) są zatrudnione w innej miejscowości zlokalizowanej w tym samym powiecie, a jedynie co dziesiąty (10%) dojeżdża do pracy poza swój powiat – najczęściej do powiatu lubelskiego.

Do pracy poza miejscowość swojego zamieszkania zdecydowanie częściej dojeżdżają mieszkańcy wsi niż miast, a także respondenci w wieku mobilności zawodowej. Ponadto, im wyższe wykształcenie badanych, tym większe prawdopodobieństwo, że będą oni pracowali poza swoim miejscem zamieszkania.

Przeciętny łączny czas dojazdu do pracy osób, których miejsce zatrudnienia znajduje się w innej miejscowości, wynosi 31 minut, a odległość pomiędzy stałym miejscem zamieszkania i miejscem pracy to około 18 kilometrów.

Tabela 21.3. Charakterystyka dojazdów do pracy (N = 35)

Charakterystyka dojazdów do pracy osób, których miejsce pracy znajduje się w innej miejscowości	Średnia trymowana
Przeciętny łączny czas dojazdu do pracy ze stałego miejsca zamieszkania	31 min
Odległość między stałym miejscem zamieszkania i miejscem pracy	18 km

Zdecydowana większość dojeżdżających mieszkańców powiatu (81%) dociera do pracy własnym środkiem transportu – zazwyczaj samochodem. Tylko co piąty respondent pracujący poza swoją miejscowością (19%) dojeżdża do pracy w inny sposób, m.in. korzystając z komunikacji publicznej lub środków transportu zapewnionych przez pracodawcę.

Praca poza miejscowością zamieszkania jest dla większości dojeżdżających raczej koniecznością. Ponad połowa z nich (60%), gdyby miała taką możliwość, to wolałyby pracować w miejscowości swojego zamieszkania, a niespełna jedna czwarta (23%) nie skorzystałaby z możliwości zmiany miejsca pracy.

Tabela 21.4. Preferencje dotyczące miejsca pracy (N = 35)

Gdyby miał(a) Pan(i) taką możliwość, to czy wolał(a)by Pan(i) pracować w miejscowości, w której mieszka Pan(i) na stałe, czy też nie?	Odsetek badanych
Tak	60
Nie	23
Trudno powiedzieć	17

Ponad dwie trzecie (68%) ogółu dojeżdżających do pracy do innej miejscowości uważa, że znalezienie w ich stałym miejscu zamieszkania zatrudnienia podobnego co do zawodu i zakresu obowiązków do obecnie posiadanego jest praktycznie niemożliwe. Niemal tyle samo osób (67%) twierdzi, że równie trudne byłoby znalezienie pracy z podobnym wynagrodzeniem.

Tabela 21.5. Ocena rynku pracy w miejscu zamieszkania wśród osób dojeżdżających do pracy (N = 35)

Czy, Pana(i) zdaniem, znalezienie w Pana(i) stałym miejscu zamieszkania:	Byłoby możliwe	Byłoby praktycznie niemożliwe
	w procentach	
– pracy podobnej co do zawodu, zakresu obowiązków do obecnie wykonywanej	32	68
– pracy z podobnym wynagrodzeniem	33	67

Charakterystyka osób niepracujących

Osoby niepracujące stanowią mniej niż połowę ogółu ankietowanych powiatu (44%), jednak niecała połowa z nich (21% ogółu) deklaruje gotowość podjęcia pracy w ciągu tygodnia, a zaledwie jedna czwarta (12%) oprócz gotowości podjęcia pracy mówi o aktywnym jej poszukiwaniu w ciągu ostatniego miesiąca.

Gotowość do podjęcia pracy częściej wykazują osoby poniżej 45. roku życia, mające wykształcenie zasadnicze zawodowe i mieszkające na wsi. Aktywne poszukiwanie pracy częściej cechuje respondentów w wieku mobilności zawodowej i z wykształceniem zasadniczym zawodowym.

Tabela 21.6. Osoby niepracujące

	Odsetek badanych
Ogółem	44
Które deklarują, że gotowe są podjąć pracę w ciągu tygodnia	21
Które deklarują, że gotowe są podjąć pracę w ciągu tygodnia oraz w ciągu ostatnich 4 tygodni aktywnie poszukiwały pracy	12

Najczęściej stosowaną formą poszukiwań pracy przez osoby niepracujące, które w ciągu ostatnich czterech tygodni aktywnie jej poszukiwały, było zwracanie się

o pomoc do krewnych i znajomych. Niemal równie często niepracujący zgłaszali się do powiatowego urzędu pracy, a także poszukiwali pracy bezpośrednio w firmach i instytucjach. Badanym zdarzało się również zamieszczać ogłoszenia o pracy lub odpowiadać na nie. Nieliczni podejmowali starania o rozpoczęcie własnej działalności gospodarczej lub radzili sobie w jeszcze inny sposób.

Przyczyną bierności w poszukiwaniu pracy może być silne przekonanie większości osób pozostających bez zatrudnienia (70%), że w ich miejscu zamieszkania znalezienie odpowiedniej dla siebie pracy jest praktycznie niemożliwe. Tylko niespełna jedna trzecia z nich (30%) wierzy, że jest to prawdopodobne.

Ponad dwie piąte (43%) osób aktualnie pozostających bez pracy mieszkało i pracowało w tej samej miejscowości co obecnie, jedna czwarta (27%) dojeżdżała do pracy do innej miejscowości, jedna piąta (21%) nigdy nie pracowała zarobkowo, a pozostali (9%) pracowali i mieszkali w innej miejscowości niż obecnie.

Tabela 21.7. Ostatnie miejsce pracy a miejsce zamieszkania (N = 57)

Niepracujący, którzy:	Odsetek badanych
– nigdy nie pracowali zarobkowo	21
– pracowali i mieszkali w tej samej miejscowości co obecnie	43
– dojeżdżali do pracy do innej miejscowości	27
– pracowali i mieszkali w innej miejscowości niż obecnie	9

Sklonność do dojazdów osób pracujących i niepracujących

Gotowość do zmiany zatrudnienia wśród osób pracujących jest przeważnie tym większa, im bliżej ich miejsca zamieszkania znajduje się proponowane miejsce pracy. Na zmianę pracy na lepiej płatną i oferowaną w tej samej miejscowości zdecydowałyby się ponad połowa pracujących (56%). Jeżeli oferowana lepiej płatna praca znajdowałaby się w innej miejscowości na terenie tego samego powiatu, ograniczyłoby to liczbę chętnych do 42%. Mniej więcej co czwarty pracujący mieszkaniec powiatu kraśnickiego (28%) przyjąłby pracę poza granicami powiatu, przy czym: 20% zdecydowałoby się na zmianę pracy, gdyby była ona w tym samym województwie, 7% – jeśli znajdowałaby się w innym województwie, a 11% – gdyby oferta dotyczyła zatrudnienia poza granicami kraju.

Tabela 21.8. Skłonność do dojazdów osób pracujących (N = 71)

Gdyby otrzymał(a) Pan(i) ofertę lepiej płatnej pracy, to czy przyjął(ę)by ją Pan(i), czy też nie?	Tak	Nie	Trudno powiedzieć
	w procentach		
W tej miejscowości	56	34	10
W innej miejscowości na terenie tego samego powiatu	41	52	7
Poza granicami powiatu	28*	62	10

* Przy czym 20% przyjąłoby ofertę pracy w innym powiecie obecnego województwa lubelskiego, 7% w miejscowości znajdującej się obecnie w innym województwie w Polsce, a 11% za granicą.

Sklonność do podjęcia pracy w innej miejscowości – nawet gdyby była lepiej płatna – rzadziej przejawiają kobiety, osoby w wieku małej mobilności zawodowej, z wykształceniem podstawowym lub średnim. Z drugiej strony, większa chęć dojazdów do pracy wyróżnia mieszkańców wsi, być może dlatego, że są świadomi ograniczeń zawodowych, jakie narzuca im ich własna okolica.

Sklonność do zmiany zatrudnienia na lepiej płatne jest tym większa, im dalej od miejsca swojego zamieszkania respondenci obecnie pracują. Z drugiej strony, gotowość podjęcia nowej pracy jest odwrotnie proporcjonalna do odległości, jaką należy pokonać, aby do niej dotrzeć. Zdecydowanie najchętniej zatrudnienie zmieniliby zatem ci mieszkańcy powiatu, którzy obecnie pracują poza jego granicami. Co więcej, lokalizacja nowego miejsca pracy w ich przypadku nie odgrywa praktycznie żadnej roli.

W przypadku osób niepracujących, ale gotowych podjąć pracę w ciągu tygodnia, niemal wszyscy (93%) zdecydowaliby się na zatrudnienie w miejscu swojego zamieszkania. Blisko dwie trzecie (64%) podjęłoby pracę w innej miejscowości na terenie tego samego powiatu i prawie połowa (49%) wyraża skłonność do pracowania poza powiatem. Co ciekawe, w tej ostatniej grupie największy jest odsetek niepracujących i gotowych podjąć pracę w ciągu tygodnia, którzy w celach zarobkowych mogliby wyjechać za granicę (38%), najmniejszy zaś tych, którzy zgodziliby się na przeprowadzkę do innego województwa (22%).

Podobnie jak wśród osób pracujących, wśród niepracujących i gotowych podjąć pracę skłonność do dojazdów rzadziej przejawiają kobiety, osoby po 45. roku życia oraz mieszkańcy miast. Ponadto mniej chętne takiemu rozwiązaniu są osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym.

Tabela 21.9. Skłonność do dojazdów osób niepracujących, ale gotowych podjąć pracę w ciągu tygodnia (N = 27)

Gdyby otrzymał(a) Pan(i) ofertę pracy, to czy przyjął(ę)by ją Pan(i), czy też nie?	Tak	Nie	Trudno powiedzieć
	w procentach		
W tej miejscowości	93	4	3
W innej miejscowości na terenie tego samego powiatu	64	29	7
Poza granicami powiatu	49*	36	15

* Przy czym 37% przyjąłoby ofertę pracy w innym powiecie obecnego województwa lubelskiego, 22% w miejscowości znajdującej się obecnie w innym województwie w Polsce, a 38% za granicą.

Gotowość do zmiany lub podjęcia pracy w bardzo dużym stopniu zależy od czasu dojazdu do nowego miejsca zatrudnienia. Gdyby codzienne dojazdy do pracy miały wynosić od 30 minut do godziny w jedną stronę, na nowe zatrudnienie zdecydowałoby się 71% pracujących oraz 89% niepracujących, ale gotowych podjąć pracę w ciągu tygodnia. W przypadku codziennych dojazdów wynoszących od 1 do 2 godzin, na takie rozwiązanie zgodziłoby się dwie piąte (42%) aktualnie

pracujących i jedna trzecia (35%) niepracujących i deklarujących chęć znalezienia zatrudnienia. Przy dojazdach dłuższych niż 2 godziny w jedną stronę skłonność do zmiany lub podjęcia zatrudnienia jest wyraźnie niższa – w przypadku pracujących dotyczy to 13% badanych, a dla niepracujących gotowych podjąć pracę – 16%.

Tabela 21.10. Skłonność do dojazdów w zależności od czasu ich trwania

Czy zgodził(a)by się Pan(i) na pracę, jeśli czas dojazdu do pracy wynosiłby codziennie:	Odsetki odpowiedzi twierdzących wśród osób, które:	
	pracują (N = 71)	nie pracują, ale gotowe są podjąć pracę w ciągu tygodnia (N = 27)
– 0,5–1 godziny w jedną stronę	71	89
– 1–2 godziny w jedną stronę	42	35
– powyżej 2 godzin w jedną stronę	13	16

Mobilność związana z nauką

Dojazdy, a czasem nawet przeprowadzki są również efektem realizacji potrzeb edukacyjnych. Tylko co trzeci badany mieszkaniec powiatu (31%) zdobył swój najwyższy poziom wykształcenia w instytucji znajdującej się w miejscowości, w której mieszkał. Ponad połowa ankietowanych (56%) dojeżdżała do szkoły do innej miejscowości, a dla 13% ich szkoła, uczelnia bądź instytucja znajdowały się tak daleko, że musieli się tam przeprowadzić.

W miejscowości swojego zamieszkania edukację zakończyli przede wszystkim mieszkańcy miast oraz respondenci z wykształceniem podstawowym. Zdecydowana większość zamieszkujących na wsi oraz osób z wykształceniem wyższym musiała dojeżdżać do instytucji, w której uzyskali najwyższy poziom wykształcenia.

Tabela 21.11. Dojazdy do szkoły, w której zdobyto najwyższy poziom wykształcenia

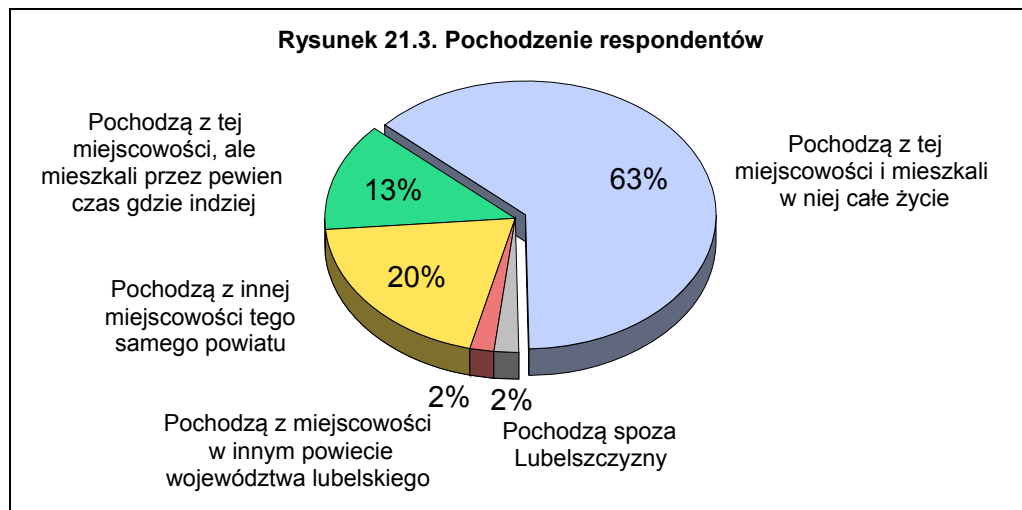
Osoby, które:	Odsetek badanych
– uczyły się w miejscowości swojego zamieszkania	31
– przenieśli się do miejscowości, w której była szkoła	13
– dojeżdżały do szkoły	56

Niemal wszyscy badani (93%) swój najwyższy poziom wykształcenia uzyskali w województwie lubelskim, nieliczni zaś (7%) kończyli szkoły poza Lubelszczyzną.

Skala migracji wewnętrznych i innych

Powiat kraśnicki raczej nie należy do regionów, które przyciągają wielu nowych obywateli. Zdecydowana większość jego mieszkańców (76%) pochodzi z tej samej miejscowości, w której mieszka obecnie, przy czym niemal dwie trzecie ogółu

badanych (63%) nigdy się z danej miejscowości nie wyprowadziło, 13% badanych zaś – choć przez pewien czas mieszkało gdzie indziej – w ostateczności wróciło do miejscowości swojego pochodzenia. Ponadto jedna piąta mieszkańców powiatu (20%) pochodzi z innej miejscowości tego samego powiatu, nieliczni zaś – z miejscowości w innym powiecie województwa lubelskiego (2%) lub też spoza Lubelszczyzny (2%).

Osoby, które kiedykolwiek mieszkały w innej miejscowości niż obecnie, jako powody przeprowadzki do tej miejscowości najczęściej podają względy rodzinne. Nielicznym zmianę miejsca zamieszkania podyktowały warunki mieszkaniowe, na jeszcze mniejszej liczbie badanych taką decyzję wymusiła praca.

Jednym ze wskaźników mobilności może być odsetek osób nieobecnych w gospodarstwie domowym ze względu na pracę lub naukę. Spośród wszystkich gospodarstw objętych badaniem co czwarte (24%) zadeklarowało, iż przynajmniej jeden członek rodziny jest nieobecny z powodu pracy (11% gospodarstw), nauki (10% gospodarstw) lub z obydwu powodów (3% gospodarstw).

Faktyczna i deklarowana skłonność do migracji

Wśród mieszkańców powiatu kraśnickiego w wieku produkcyjnym mniej więcej co piąty (18%) ma doświadczenie w pracy za granicą po wejściu Polski do Unii Europejskiej. Liczba ta przedstawia jedynie odsetek tych osób, które wyjechały czasowo, i nie pozwala określić skali migracji na stałe, szczególnie jeśli wyemigrowały całe gospodarstwa domowe. Wskazuje jednak na najbardziej mobilną grupę mieszkańców powiatu.

Tabela 21.12. Migracje zagraniczne

Czy w okresie od 1 maja 2004 roku, czyli od dnia wejścia Polski do Unii Europejskiej, wyjeżdżał(a) Pan(i) w celach zarobkowych za granicę?	Odsetek badanych
Tak	18
Nie	82

Deklarowana gotowość do zmiany miejsca zamieszkania przedstawia się trochę inaczej. Jedynie jedna piąta respondentów (22%) byłaby gotowa przenieść się do miejscowości znajdującej się na terenie tego samego powiatu, aby tam mieszkać i pracować przynajmniej przez pewien czas. Nieznacznie większy odsetek (24%) badanych zdecydowałby się na taki krok, gdyby w grę wchodziła miejscowość znajdująca się poza granicami powiatu. W tym wypadku liczba osób gotowych podjąć decyzję o przeprowadzce jest tym mniejsza, im dalej położona jest miejscowość docelowa. Przykładowo, poza granice kraju mógłby pojechać jedynie co siódmy respondent (14%).

Gotowość do przeniesienia się do innej miejscowości – czy to na terenie tego samego powiatu, czy też poza jego granice – zdecydowanie najczęściej wyrażają respondenci z wykształceniem wyższym, a także będący w wieku mobilności zawodowej. Niemal żaden ankietowany powyżej 45. roku życia i prawie nikt z wykształceniem podstawowym nie zdecydowałby się na taki krok.

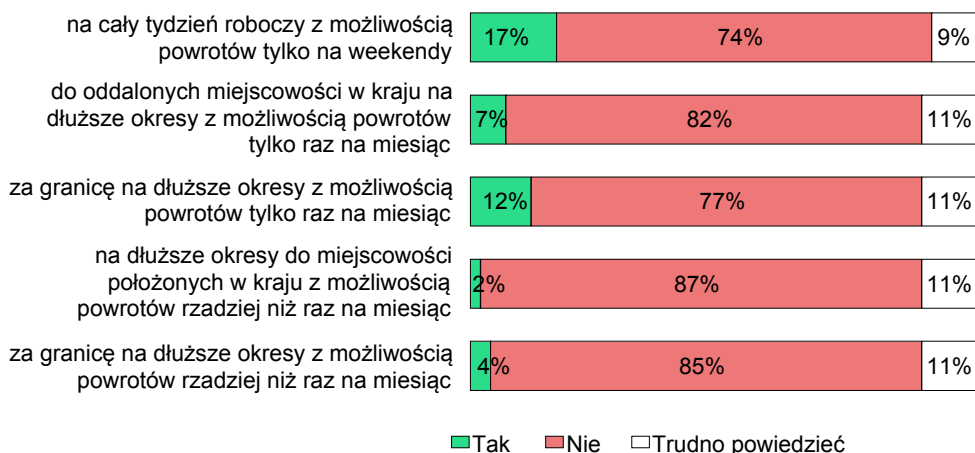
Tabela 21.13. Gotowość do migracji

Jak ocenił(a)by Pan(i) swoją ogólną gotowość do przeniesienia się do innej miejscowości, aby tam mieszkać i pracować przynajmniej przez pewien czas?	Gotowość	Brak gotowości
	w procentach	
Na terenie tego samego powiatu	22	78
Poza granice powiatu	24*	76

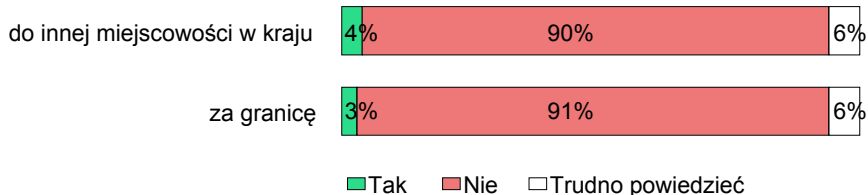
* Przy czym 19% byłoby gotowych przenieść się do innego powiatu obecnego województwa lubelskiego, 15% do miejscowości znajdującej się obecnie w innym województwie w Polsce, a 14% za granicę.

Mieszkańców powiatu kraśnickiego, poza ograniczoną gotowością do przeniesienia się do innej miejscowości w celach zarobkowych, cechuje także mała chęć podejmowania pracy wymagającej wyjazdów na dłuższy czas z możliwością powrotów do domu na weekendy lub rzadziej. Niemal trzy czwarte badanych (74%) nie zgodziłoby się na pracę, która ograniczyłaby ich czas spędzany w domu jedynie do weekendów, a i tak jest to najczęściej akceptowane rozwiązanie. Co ciekawe, niektórym mieszkańcom powiatu łatwiej byłoby podjąć decyzję o wyjeździe za granicę aniżeli o podjęciu pracy w miejscowości znacznie oddalonej od ich miejsca zamieszkania, ale zlokalizowanej w kraju.

Do osób najbardziej elastycznych w tym względzie należą przede wszystkim mieszkańcy wsi, którzy w większości wypadków nie mają wielu możliwości zatrudnienia w swojej okolicy. Skłonność do większej mobilności cechuje ponadto osoby w wieku od 18 do 44 lat oraz mężczyźni.

Rysunek 21.4. Czy zgodził(a)by się Pan(i) na pracę wymagającą wyjazdów:

Przeprowadzka na stałe do innej miejscowości w kraju lub za granicę jest nieakceptowana przez niemal wszystkie osoby objęte badaniem. Jedynie czterech na stu mieszkańców powiatu (4%) zgodziłoby się na pracę wymagającą takiej zmiany, jeśli w grę wchodziłoby pozostanie w kraju, i trzech na stu (3%) – gdyby musieli wyjechać z Polski.

Rysunek 21.5. Czy zgodził(a)by się Pan(i) na pracę wymagającą przeprowadzki na stałe:

Odwrotną zależność można zaobserwować, pytając o planowane wyjazdy do pracy sezonowej. Siedmiu na stu respondentów (7%) zadeklarowało, że ma zamiar wyjechać w tym roku do pracy sezonowej za granicę i jedynie dwóch na stu (2%) zamierza pracować w kraju. Proporcje te zapewne wynikają z faktu, iż najczęściej za granicą w krótkim okresie można zarobić znacznie więcej niż w Polsce.

Zadowolenie z miejsca zamieszkania

Zdecydowana większość mieszkańców powiatu w wieku produkcyjnym jest zadowolona z miejscowości, w której mieszka (74%). Jeszcze większy odsetek respondentów jest także usatysfakcjonowany z własnego regionu (81%). Jedyńe siedmiu na stu (7%) jest niezadowolonych z własnej miejscowości i ośmiu na stu (8%) – ze swojego regionu.

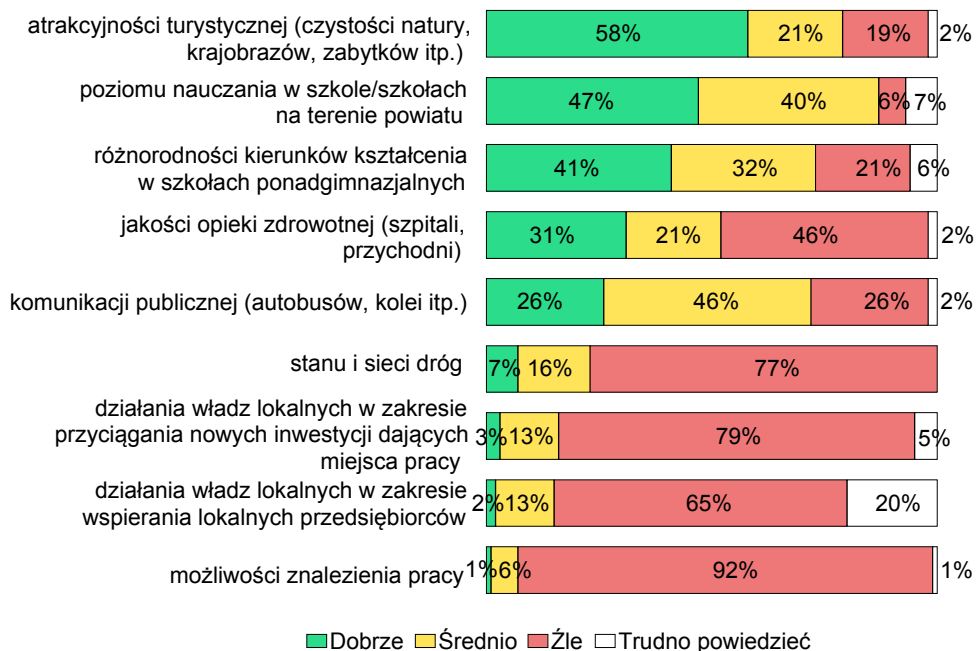
Tabela 21.14. Ocena własnej miejscowości i regionu

Zadowolenie:	Zadowoleni	Ani zadowoleni, ani niezadowoleni	Niezadowoleni
	w procentach		
– z miejscowości, w której się mieszka	74	19	7
– z regionu, w którym się mieszka	81	11	8

Większość mieszkańców (58%) za największy atut powiatu kraśnickiego uważa jego atrakcyjność turystyczną – czystość natury, krajobrazy i zabytki. W miarę dobrze oceniane są także możliwości edukacyjne regionu, do których zalicza się poziom nauczania w szkołach na terenie powiatu (47% ocen pozytywnych), a także różnorodność kierunków kształcenia w szkołach ponadgimnazjalnych (41% ocen pozytywnych). Jakość opieki zdrowotnej jest dobrze oceniana przez blisko jedną trzecią mieszkańców powiatu (31%), natomiast zadowolony z komunikacji publicznej jest mniej więcej co czwarty badany (26%).

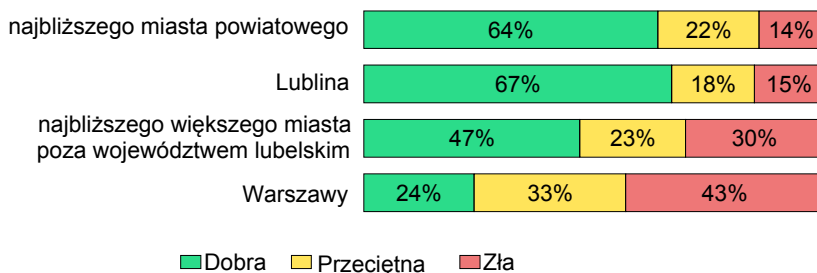
Niewielu respondentów wypowiada się pozytywnie o stanie i sieci dróg w powiecie kraśnickim (7%). Badani krytycznie wypowiadają się również o działaniach władz lokalnych w zakresie przyciągania nowych inwestycji dających miejsca pracy (79% ocen negatywnych), a także wspierania lokalnych przedsiębiorców (65% ocen negatywnych). Przyczyną największego niezadowolenia są małe możliwości znalezienia pracy w okolicy – niemal wszyscy mieszkańcy powiatu kraśnickiego (92%) twierdzą, że są one bardzo złe.

Rysunek 21.6. Jak Pan(i) ocenia powiat, na terenie którego Pan(i) mieszka, pod względem:

Z deklaracji respondentów wynika, że najlepsza sieć komunikacyjna łączy mieszkańców powiatu kraśnickiego z Kraśnikiem i Lublinem – około dwóch trzecich badanych (odpowiednio 64% i 67%) uważa, że jakość połączeń w tych dwóch kierunkach jest dobra lub nawet bardzo dobra. Blisko połowa (47%) jest zadowolona także z możliwości dotarcia do najbliższego większego miasta poza województwem lubelskim. Zdecydowanie najgorszą sieć komunikacyjną mieszkańcy powiatu mają – ich zdaniem – z Warszawą (jedynie 24% ocen pozytywnych).

Rysunek 21.7. Jak ocenił(a)by Pan(i) jakość połączeń, sieć komunikacyjną z tej miejscowości do:

Ocena jakości połączeń i sieci komunikacyjnej w okolicy wyraźnie zależy od miejsca zamieszkania respondenta. Osoby mieszkające w miastach źle wypowiadają się jedynie o połączeniach komunikacyjnych ze stolicą, podczas gdy mieszkańcy wsi w miarę dobrze postrzegają właściwie jedynie sieć komunikacyjną z Kraśnikiem i Lublinem.

Zadowolenie z różnych sfer życia osobistego

Z charakterystyki średnich ocen wynika, że mieszkańcy powiatu kraśnickiego będący w wieku produkcyjnym zdecydowanie najczęściej czerpią zadowolenie ze swoich stosunków z rodziną (dając im średnio 4,43 punkty na 5-punktowej skali). Kolejnym najczęściej wskazywanym źródłem satysfakcji badanych są ich stosunki z sąsiadami.

Tabela 21.15. Zadowolenie z różnych aspektów życia

W jakim stopniu jest Pan(i) zadowolony(a) z różnych sfer swojego życia?	Średnia*
Stosunki z rodziną	4,43
Stosunki z sąsiadami	4,32
Atmosfera w pracy (koledzy)**	4,08
Stabilność zatrudnienia**	3,78
Zawód/zajęcie/praca	3,50
Warunki pracy**	3,49
Koszty mieszkania	3,19
Płaca/dochody	2,84
Ogólny indeks zadowolenia z życia	3,76

* Średnia na 5-punktowej skali, na której 1 oznaczało „bardzo niezadowolony(a)”, a 5 – „bardzo zadowolony(a)”.

** Swoje zadowolenie z tych aspektów życia oceniali tylko respondenci pracujący stale lub dorywczo.

Wśród respondentów pracujących, a także niepracujących, ale wykonujących czasem prace dorywcze, na ogół dobrze postrzegane są również aspekty życia powiązane z pracą – relacje z kolegami, warunki pracy czy stabilność zatrudnienia. Najgorzej oceniane są kwestie finansowe – koszty mieszkania i dochody, przy czym o ile kosztom mieszkania nieznacznie większy odsetek respondentów przydziela lepsze noty, o tyle dochody własne przez większość respondentów są oceniane raczej negatywnie (średnia 2,84). Generalnie rzecz biorąc, mieszkańcy powiatu kraśnickiego są raczej usatysfakcjonowani swoją sytuacją życiową, a ich ogólny indeks zadowolenia z życia wynosi 3,76 i jest niewiele niższy od indeksu zadowolenia z życia dla całego województwa (3,81).

Podsumowanie

Mieszkańcy powiatu kraśnickiego będący w wieku produkcyjnym znacznie częściej od ogółu mieszkańców województwa lubelskiego dojeżdżają do pracy znajdującej się poza ich miejscem zamieszkania. Rzadziej też mają możliwość kończenia szkoły we własnym mieście. Sam powiat kraśnicki nie przyciąga tak wielu nowych mieszkańców, jak całe województwo. Z drugiej strony, odpływ mieszkańców w związku z pracą lub nauką jest wyższy aniżeli w całym Lubelskiem, także jeżeli chodzi o ewentualną pracę za granicą.

Rozdział 22

Mobilność a rynek pracy w powiecie łukowskim

Według danych Głównego Urzędu Statystycznego powiat łukowski jest obszarem, w którym dominującym sektorem zatrudnienia jest rolnictwo. W powiecie tylko 31% ludności mieszka w rejonach miejskich (47% mieszkańców Lubelszczyzny mieszka w miastach), a ponad połowa pracujących mieszkańców zajmuje się rolnictwem (tymczasem w Lubelskiem to mniej więcej dwie piąte mieszkańców). Na tle województwa sytuacja na rynku pracy jest dość dobra. Stopa bezrobocia w powiecie jest niższa niż w województwie.

W powiecie łukowskim odsetek mieszkańców w wieku nieprodukcyjnym jest wyższy niż w województwie. Pozytywnym trendem demograficznym jest dodatni przyrost naturalny (więcej osób rodzi się, niż umiera). Z drugiej strony saldo migracji jest jeszcze mniej korzystne niż w regionie. Dużo więcej osób opuszcza powiat, niż się do niego przenosi.

Tabela 22.1. Charakterystyka powiatu na tle województwa

	Województwo lubelskie	Powiat łukowski
Odsetek ludności w miastach	46,5	30,7
Struktura demograficzna		
Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	59	65
Przyrost naturalny na 1000 ludności	-0,19	3,09
Saldo migracji stałej na 1000 ludności	-2,04	-3,37
Rynek pracy		
Stopa bezrobocia I (czerwiec 2010)	12,0%	10,5%
Odsetek osób pracujących w sektorze rolniczym	43,3	55,8

Źródła: Opracowanie własne na podstawie danych z 2008 roku zaczerpniętych z Urzędu Statystycznego i Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Lublinie (zob. przypis pod tabelą 2.1.).

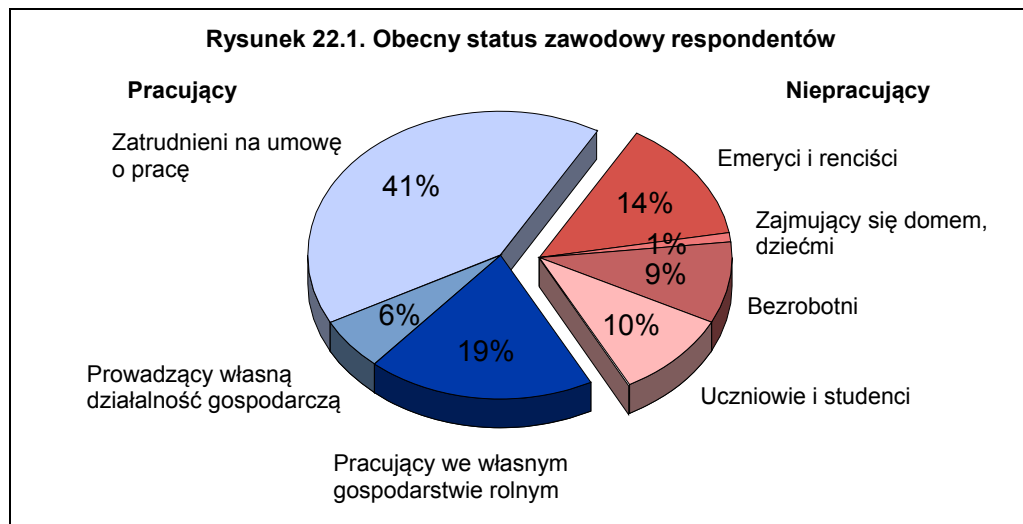
W powiecie łukowskim zbadano 136 losowo wybranych mieszkańców w wieku produkcyjnym¹. Mężczyźni stanowią 53% próby, a kobiety 47%. Większość respondentów to osoby w tzw. wieku mobilnym, tj. 18–44 lata (63%). Prawie dwie piąte ankietowanych (37%) stanowią badani w wieku niemobilnym (45–64 lata dla

¹ Wprawdzie całkowita liczebność próby jest bardzo duża (N = 3000), jednak po podziale na powiaty i wyodrębnieniu w nich pewnych kategorii społecznych liczebność tych kategorii w niektórych przypadkach okazuje się niewielka. W związku z tym te z podanych wskaźników, które opierają się na małych liczebnościach, należy traktować ostrożnie.

mężczyzn i 45–59 – dla kobiet). Częściej niż co trzeci ankietowany posiada wykształcenie zasadnicze zawodowe lub średnie (po 36%), 15% respondentów zadeklarowało, że posiada wykształcenie podstawowe, a 13% – wyższe. Wśród zbadanych mieszkańców powiatu 67% mieszka w rejonach wiejskich, a 33% w miastach.

Charakterystyka aktywności zawodowej

Mobilność w powiatach, tak jak w skali województwa, była analizowana w kontekście rynku pracy. W powiecie łukowskim ponad dwie trzecie badanych (66%) to osoby pracujące (w tym 41% jest zatrudnionych, 19% pracuje we własnych gospodarstwach rolnych, a 6% prowadzi własną działalność gospodarczą). Co siódmy respondent (14%), mimo iż jest w wieku produkcyjnym, stwierdził, że jest na rencie lub emeryturze. Co dziesiąty badany (10%) nadal się uczy. Mniej więcej tyle samo (9%) określiło się jako osoby bezrobotne.

Spośród osób, które określiły się jako bezrobotne, ponad połowa pozostawała bez pracy przez ponad rok, zaliczając się w ten sposób do kategorii długotrwale bezrobotnych. Tylko co czwarta była jednak zarejestrowana w powiatowym urzędzie pracy.

Charakterystyka osób pracujących

Wśród pracujących respondentów ponad jedna czwarta określiła swój zawód jako rolnik (28%). Natomiast co czwarty (24%) pracował jako wykwalifikowany robotnik. Prawie co dziesiąty pracujący ankietowany (9%) wykonywał prace proste, głównie przy sprzątanii. Co dwunasty (8%) zajmował kierownicze stanowiska (głównie

w małych przedsiębiorstwach), 12% to specjaliści, w tym głównie pielęgniarstwa i położnictwa oraz nauczyciele. Co szóstego pracującego (16%) można określić jako przedstawiciela średniego personelu, techników, pracowników biurowych i pracowników usług osobistych oraz sprzedawców.

Większość pracujących badanych była zatrudniona na umowę o pracę na czas nieokreślony (58%), prawie co trzeci (31%) pracował na własny rachunek (w tym rolnicy pracujący we własnych gospodarstwach rolnych). Co dziewiąty (11%) był zatrudniony na innych zasadach.

Tabela 22.2. Forma zatrudnienia (N = 90)

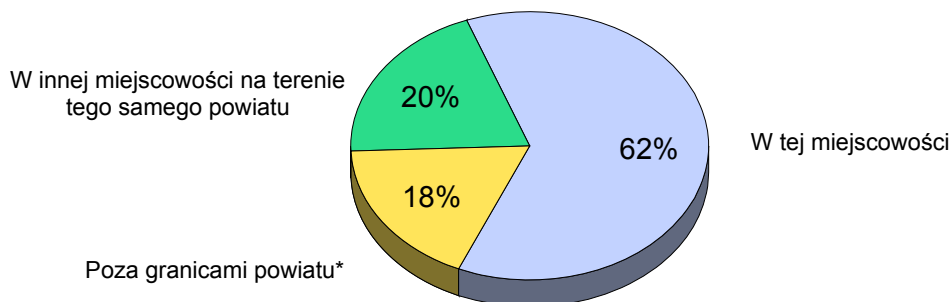
Czy Pana(i) obecna praca to praca:	Odsetek badanych
– na umowę o pracę na czas nieokreślony	58
– na własny rachunek	31
– na umowę innego typu (na czas określony, o dzieło, ustną)	11

Zdecydowana większość pracujących respondentów (94%) pracowała co najmniej na pełny etat, w tym ponad połowa (56%) więcej niż 40 godzin tygodniowo. Jedynie co siedemnasty pracujący badany (6%) deklarował, że pracuje mniej.

Ponad połowa badanych (57%) pracowała w tym samym miejscu od co najmniej 10 lat (w tym 29% od ponad 20 lat). Prawie co trzeci pracujący badany (30%) pracował w swoim miejscu pracy od 2 do 10 lat, a tylko co ósmy (13%) krócej niż 2 lata.

Mobilność przestrzenna (dojazdy do pracy)

Mobilność mieszkańców powiatu wynikająca z aktywności na rynku pracy jest wyższa niż w województwie. Więcej mieszkańców dojeżdża do pracy poza swoją miejscowość niż przeciętnie w regionie, ale również tutaj większość pracujących badanych (62%) pracuje w tej samej miejscowości, w której mieszka. Co piąty (20%) pracuje w innej miejscowości na terenie powiatu łukowskiego, a niewiele mniej osób (18%) pracuje poza granicami powiatu. Większość badanych pracujących poza powiatem jest zatrudniona poza województwem lubelskim, w tym zdecydowana większość z nich w województwie mazowieckim. Znacząca liczba mieszkańców pracujących poza granicami województwa jest prawdopodobnie efektem granicznego położenia powiatu i dobrego połączenia kolejowego miasta powiatowego z sąsiadującym województwem mazowieckim.

Rysunek 22.2. Gdzie znajduje się miejsce pracy w stosunku do miejsca zamieszkania respondenta? (N = 90)

* 2% w innym powiecie obecnego województwa lubelskiego, 16% w innym województwie w Polsce.

Na trendy w mobilności przestrzennej na lokalnym rynku pracy wpływa płeć. Kobiety częściej niż mężczyźni pracują w innej miejscowości powiatu łukowskiego, natomiast mężczyźni częściej pracują poza granicami powiatu. Mieszkańcy miast w powiecie łukowskim częściej pracują w miejscowości swojego zamieszkania (80%) niż mieszkańcy wsi (53%). Spośród zamieszkujących tereny wiejskie prawie połowa dojeżdża do pracy.

Przeciętna odległość, jaką muszą pokonać osoby dojeżdżające do pracy do innej miejscowości niż ta, w której mieszkają, to 40 kilometrów, a przeciętny czas dojazdu to prawie 50 minut. To zdecydowanie więcej niż średnia dla województwa, co wynika ze znacznego udziału dojazdów do pracy poza region.

Tabela 22.3. Charakterystyka dojazdów do pracy (N = 35)

Charakterystyka dojazdów do pracy osób, których miejsce pracy znajduje się w innej miejscowości	Średnia trymowana
Przeciętny łączny czas dojazdu do pracy ze stałego miejsca zamieszkania	48 min
Odległość między stałym miejscem zamieszkania i miejscem pracy	40 km

Zdecydowana większość dojeżdżających mieszkańców (72%) dociera do pracy własnym środkiem transportu, zazwyczaj samochodem. Tylko co czwarty (28%) korzysta z innego środka transportu (komunikacji publicznej, transportu zapewnianego przez pracodawcę, dojeżdża z kimś innym itp.).

Dane wskazują, że dojazdy nie zawsze wynikają z konieczności, ale często z preferencji. Połowa ankietowanych dojeżdżających do pracy (50%) nie chciałaby pracować w miejscowości, w której mieszka. Z drugiej strony prawie tyle samo osób (44%) preferowałoby pracę bliżej miejsca zamieszkania.

Tabela 22.4. Preferencje dotyczące miejsca pracy (N = 35)

Gdyby miał(a) Pan(i) taką możliwość, to czy wolał(a)by Pan(i) pracować w miejscowości, w której mieszka Pan(i) na stałe, czy też nie?	Odsetek badanych
Tak	44
Nie	50
Trudno powiedzieć	6

Najprawdopodobniej powodem tak dużej ambiwalencji w preferencjach co do lokalizacji miejsca pracy jest przekonanie, że w ich miejscu zamieszkania nie byłoby możliwe znalezienie pracy podobnej do obecnie wykonywanej ani co do zawodu i zakresu obowiązków (83%), ani wynagrodzenia (85%).

Tabela 22.5. Ocena rynku pracy w miejscu zamieszkania wśród osób dojeżdżających do pracy (N = 35)

Czy, Pana(i) zdaniem, znalezienie w Pana(i) stałym miejscu zamieszkania:	Byłoby możliwe	Byłoby praktycznie niemożliwe
	w procentach	
– pracy podobnej co do zawodu, zakresu obowiązków do obecnie wykonywanej	17	83
– pracy z podobnym wynagrodzeniem	15	85

Charakterystyka osób niepracujących

Co trzeci mieszkaniec powiatu łukowskiego w wieku produkcyjnym (34%) jest osobą niepracującą. Większość to osoby będące na emeryturze lub rencie albo uczące się. Tylko co ósmy badany (12%) to osoba niepracująca, która byłaby skłonna podjąć pracę w ciągu tygodnia, a jedynie połowa z nich podjęła zarazem jakieś starania w celu jej znalezienia w ciągu ostatnich czterech tygodni przed badaniem.

Tabela 22.6. Osoby niepracujące

	Odsetek badanych
Ogółem	34
Które deklarują, że gotowe są podjąć pracę w ciągu tygodnia	12
Które deklarują, że gotowe są podjąć pracę w ciągu tygodnia oraz w ciągu ostatnich 4 tygodni aktywnie poszukiwały pracy	6

Gotowość do podjęcia pracy częściej deklarowały osoby młodsze (poniżej 45. roku życia) niż osoby starsze, które nie osiągnęły jeszcze wieku emerytalnego.

Najczęściej badani szukali pracy poprzez krewnych i znajomych, bezpośrednio w firmach i instytucjach oraz odpowiadając na zamieszczone ogłoszenia bądź nawet samemu je zamieszczając. Najrzadziej wykorzystywanymi sposobami było założenie własnej działalności gospodarczej i korzystanie z ofert powiatowego urzędu pracy.

Osoby niepracujące są bardzo sceptyczne odnośnie do możliwości znalezienia pracy w miejscowościach, w których mieszkają. Tylko co czwarty (28%) wierzy, że jest to możliwe. Prawie trzech na czterech (72%) uważa, że to praktycznie niemożliwe.

Osoby niepracujące pytaliśmy również o lokalizację wcześniejszego miejsca pracy i ewentualne dojazdy do pracy. Wśród niepracujących prawie co piąty (19%) nigdy nie pracował zarobkowo. Mniej więcej połowa (49%) wcześniej pracowała i mieszkała w tej samej miejscowości co obecnie, co czwarty (25%) dojeżdżał do pracy do innej miejscowości, a 7% pracowało i mieszkało w innej miejscowości niż w trakcie realizacji badania.

Tabela 22.7. Ostatnie miejsce pracy a miejsce zamieszkania (N = 46)

Niepracujący, którzy:	Odsetek badanych
– nigdy nie pracowali zarobkowo	19
– pracowali i mieszkali w tej samej miejscowości co obecnie	49
– dojeżdżali do pracy do innej miejscowości	25
– pracowali i mieszkali w innej miejscowości niż obecnie	7

Skłonność do dojazdów osób pracujących i niepracujących

Wśród osób pracujących skłonność do dojazdów zmniejsza się wraz z odległością proponowanego miejsca pracy. Trzy piąte (61%) byłoby gotowych zmienić pracę na lepiej płatną, gdyby mieściła się w miejscu zamieszkania. Na lepszą pracę, ale w innej miejscowości powiatu zdecydowałyby się mniej więcej połowa pracujących respondentów (52%), natomiast poza granicami powiatu podjęłyby ją około jedna trzecia (32%), przy czym większość przyjąłaby pracę co najwyżej w innym powiecie województwa lubelskiego (31%). Do innego regionu lub za granicę zgodziłoby się wyjechać dużo mniej badanych (odpowiednio 18% i 5%).

Najbardziej skłonni do zmiany pracy na lepszą, ale poza miejscem zamieszkania, są mężczyźni oraz osoby poniżej 45. roku życia.

Tabela 22.8. Skłonność do dojazdów osób pracujących (N = 90)

Gdyby otrzymał(a) Pan(i) ofertę lepiej płatnej pracy, to czy przyjął(ę)by ją Pan(i), czy też nie?	Tak	Nie	Trudno powiedzieć
	w procentach		
W tej miejscowości	61	36	3
W innej miejscowości na terenie tego samego powiatu	52	46	2
Poza granicami powiatu	32*	67	1

* Przy czym 31% przyjąłoby ofertę pracy w innym powiecie obecnego województwa lubelskiego, 18% w miejscowości znajdującej się obecnie w innym województwie w Polsce, a 5% za granicą.

Wśród osób pracujących w miejscowości, z której pochodzą, skłonność do dojazdów do pracy do innej miejscowości jest mniejsza niż wśród tych, którzy dojeżdżają. Osoby, które dojeżdżają, są bardziej chętne do zmiany pracy na lepiej płatną, również jeśli byłaby ona w ich miejscu zamieszkania.

Skłonność do dojazdów osób niepracujących, które deklarują, że gotowe są podjąć pracę w ciągu tygodnia, również zmniejsza się wraz z odległością. Zdecydowana większość badanych bezrobotnych podjęłaby taką pracę, gdyby praca była w ich miejscowości zamieszkania. Niewiele mniej osób byłoby skłonnych dojeżdżać do innej miejscowości w powiecie łukowskim, ale tylko około połowa podjęłaby pracę poza granicami powiatu, z czego co trzeci przyjąłby ofertę pracy, nawet gdyby była w innym województwie. Bardzo niewielu ankietowanych zadeklarowało, że podjęłoby pracę również za granicą.

Wśród osób niepracujących bardziej skłonni do dojazdów są mężczyźni i osoby poniżej 45. roku życia.

Tabela 22.9. Skłonność do dojazdów osób niepracujących, ale gotowych podjąć pracę w ciągu tygodnia (N = 17)

Gdyby otrzymał(a) Pan(i) ofertę pracy, to czy przyjął(ę)by ją Pan(i), czy też nie?	Tak	Nie	Trudno powiedzieć
	w procentach		
W tej miejscowości	84	11	5
W innej miejscowości na terenie tego samego powiatu	78	16	6
Poza granicami powiatu	48*	52	0

* Przy czym 42% przyjąłoby ofertę pracy w innym powiecie obecnego województwa lubelskiego, 35% w miejscowości znajdującej się obecnie w innym województwie w Polsce, a 17% za granicą.

Dla zdecydowanej większości zarówno pracujących, jak i niepracujących, ale gotowych podjąć pracę, dojazdy do pracy do godziny nie stanowią żadnej bariery. Około połowa z nich zgodziłaby się dojeżdżać nawet do dwóch godzin. Jednak na dłuższe dojazdy przystałaby już tylko mniej więcej co dziesiąta osoba.

Tabela 22.10. Skłonność do dojazdów w zależności od czasu ich trwania

Czy zgodził(a)by się Pan(i) na pracę, jeśli czas dojazdu do pracy wyniósłby codziennie:	Odsetki odpowiedzi twierdzących wśród osób, które:	
	pracują (N = 90)	nie pracują, ale gotowe są podjąć pracę w ciągu tygodnia (N = 17)
– 0,5–1 godziny w jedną stronę	81	89
– 1–2 godziny w jedną stronę	50	53
– powyżej 2 godzin w jedną stronę	13	11

Mobilność związana z nauką

Dojazdy, a czasem nawet przeprowadzki, są również efektem realizacji potrzeb edukacyjnych. Mieszkańcy powiatu w wieku produkcyjnym częściej niż mieszkańcy województwa dojeżdżali do szkoły, w której zdobyli najwyższy poziom wykształcenia. Wiąże się to najprawdopodobniej z mniejszym udziałem ludności miejskiej w strukturze ludności powiatu. Tylko co trzeci ankietowany (30%) zdobył wykształcenie w instytucji znajdującej się w miejscowości, w której mieszkał. Ponad połowa badanych (57%) dojeżdżała do szkoły do innej miejscowości, a dla 13% ich szkoła bądź uczelnia znajdowała się tak daleko, że musieli się tam przeprowadzić.

Nie dziwi fakt, że do szkoły dojeżdżały przede wszystkim osoby mieszkające na wsiach (71%), gdyż w takich lokalizacjach rzadko zdarzają się placówki na poziomie wyższym niż gimnazjalny. W związku z nauką trochę bardziej mobilne okazały się kobiety (częściej przenosiły się do miejscowości, gdzie znajdowała się szkoła/uczelnia, lub do niej dojeżdżały).

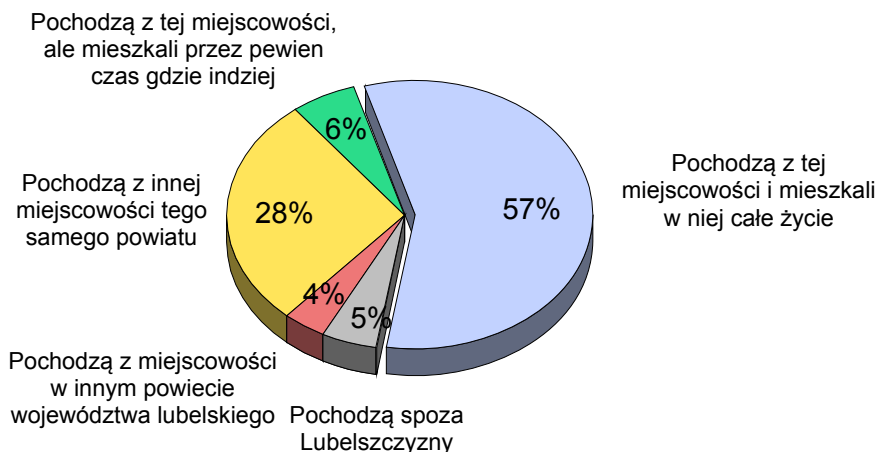
Tabela 22.11. Dojazdy do szkoły, w której zdobyto najwyższy poziom wykształcenia

Osoby, które:	Odsetek badanych
– uczyły się w miejscowości swojego zamieszkania	30
– przeniosły się do miejscowości, w której była szkoła	13
– dojeżdżały do szkoły	57

Większość badanych (75%) osiągnęła najwyższy poziom wykształcenia w województwie lubelskim. Tylko co czwarty (25%) osiągnął je poza Lubelszczyzną. Wyjątek stanowią badani z wykształceniem wyższym, wśród których większość studiowała poza województwem lubelskim.

Skala migracji wewnętrznych i innych

Większość mieszkańców powiatu to ludność rdzenna. Ponad połowa (57%) spędziła w swojej rodzinnej miejscowości całe życie, a kolejne 6% to migranci powrotni, czyli osoby pochodzące z zamieszkiwanej miejscowości, ale w przeszłości przebywające przez pewien okres gdzie indziej. Mniej więcej co czwarty badany (28%) wychował się w innej miejscowości powiatu łukowskiego. Tylko 9% mieszkańców pochodzi z innego powiatu województwa lub spoza Lubelszczyzny.

Rysunek 22.3. Pochodzenie respondentów

Wśród osób zmieniających miejsce zamieszkania najczęstszym powodem do przeprowadzki były względy rodzinne. Co dziesiąty kierował się względami zawodowymi. Rzadziej respondenci wskazywali na powody związane z sytuacją mieszkaniową. Inne motywy okazały się marginalne.

W co siedemnastym gospodarstwie domowym (6%) przyznano, że jakiś jego członek jest nieobecny przez dłuższy czas z powodu nauki lub pracy (zazwyczaj z powodu nauki), co w wielkim przybliżeniu wskazuje na skalę migracji z powiatu. Zatem wyjazdy młodych ludzi w związku z edukacją stanowią istotny czynnik wpływający na skalę migracji.

Faktyczna i deklarowana skłonność do migracji

Wśród mieszkańców powiatu łukowskiego co dziesiąty (10%) ma doświadczenie pracy za granicą po wejściu Polski do Unii Europejskiej. Liczba ta przedstawia jedynie odsetek osób, które wyjechały czasowo, i nie pozwala określić skali migracji na stałe. Wskazuje jednak na znaczenie zagranicznych migracji zarobkowych jako źródła utrzymania lub wspomagania rodzinnych budżetów. Pozwala również zasygnalizować istnienie pewnego potencjału związanego z doświadczeniami i zasobami zdobytymi w ten sposób.

Tabela 22.12. Migracje zagraniczne

Czy w okresie od 1 maja 2004 roku, czyli od dnia wejścia Polski do Unii Europejskiej, wyjeżdżał(a) Pan(i) w celach zarobkowych za granicę?	Odsetek badanych
Tak	10
Nie	90

Deklarowana gotowość do przeniesienia się za granicę, aby tam mieszkać i pracować, jest trochę mniejsza niż skala faktycznych wyjazdów zarobkowych za granicę. Tylko 6% mieszkańców wyraziło skłonność przeniesienia się poza granice Polski przynajmniej na pewien czas. Do innej miejscowości na terenie powiatu łukowskiego lub do innego powiatu w Lubelskiem byłoby gotowych przenieść się 17% badanych.

Skłonność przeniesienia się do innej miejscowości najczęściej deklarują osoby poniżej 45. roku życia, z wykształceniem wyższym oraz osoby mieszkające w miastach.

Tabela 22.13. Gotowość do migracji

Jak ocenił(a)by Pan(i) swoją ogólną gotowość do przeniesienia się do innej miejscowości, aby tam mieszkać i pracować przynajmniej przez pewien czas?	Gotowość	Brak gotowości
	w procentach	
Na terenie tego samego powiatu	17	83
Poza granice powiatu	20*	80

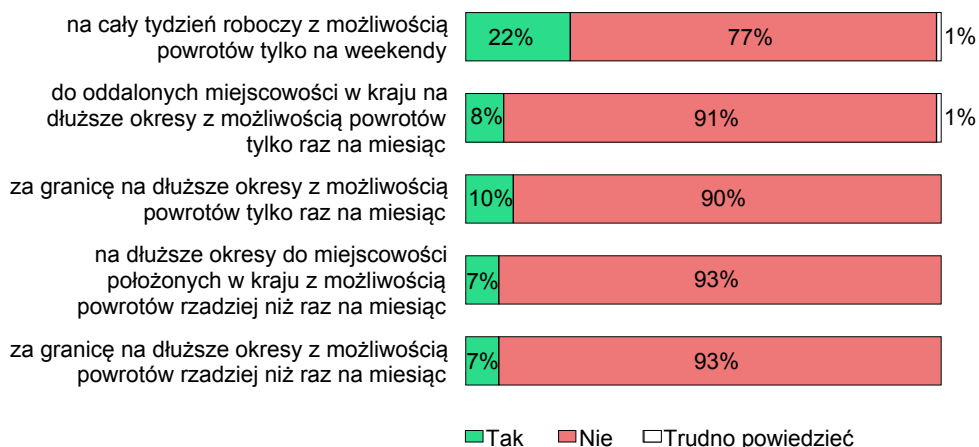
* Przy czym 17% byłoby gotowych przenieść się do innego powiatu obecnego województwa lubelskiego, 18% do miejscowości znajdującej się obecnie w innym województwie w Polsce, a 6% za granicę.

Gotowość do podjęcia pracy z dala od domu, wymagającej powrotów rzadziej niż po każdym dniu roboczym, jest również stosunkowo mała. Co prawda co piąty badany (22%) byłby skłonny podjąć taką pracę, gdyby mógł wracać do domu na weekendy, ale tylko co dwunasty (8%) zgodziłby się na to, gdyby mógł wracać jedynie raz na miesiąc.

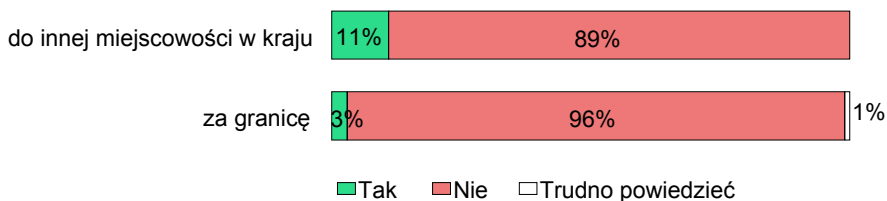
Co dziesiąty mieszkaniec powiatu w wieku produkcyjnym (10%) zgodziłby się podjąć pracę za granicą, gdyby mógł odwiedzać dom rodzinny raz na miesiąc. Taka skłonność była wyrażana z trochę mniejszą częstotliwością, gdyby możliwość odwiedzin zdarzała się rzadziej (7%).

Dane wskazują, że ważniejszym niż lokalizacja czynnikiem determinującym decyzję o wyjeździe do pracy jest możliwa częstotliwość powrotów do domu. Badani równie rzadko deklarowali chęć podjęcia pracy zarówno w kraju, jak i za granicą, gdy wiązała się ona z odwiedzinami domu rodzinnego rzadziej niż raz w miesiącu.

Najbardziej skłonni do pracy z dala od domu i powrotów co pewien czas byli mężczyźni i osoby poniżej 45. roku życia. Mieszkańcy wsi częściej niż mieszkańcy miast byli gotowi przyjąć pracę, która umożliwia im powroty do domu na weekendy, ale rzadziej deklarowali chęć wyjazdów, które oznaczały powroty tylko raz w miesiącu lub rzadziej.

Rysunek 22.4. Czy zgodził(a)by się Pan(i) na pracę wymagającą wyjazdów:

Na przeprowadzkę na stałe do innej części kraju z powodu pracy zgodziłoby się 11% badanych. Gdyby praca wymagała przeprowadzki za granicę, podjęłoby ją tylko 3% respondentów.

Rysunek 22.5. Czy zgodził(a)by się Pan(i) na pracę wymagającą przeprowadzki na stałe:

Ankietowani niezwykle rzadko deklarowali plany wyjazdu do prac sezonowych czy to w kraju, czy za granicą.

Zadowolenie z miejsca zamieszkania

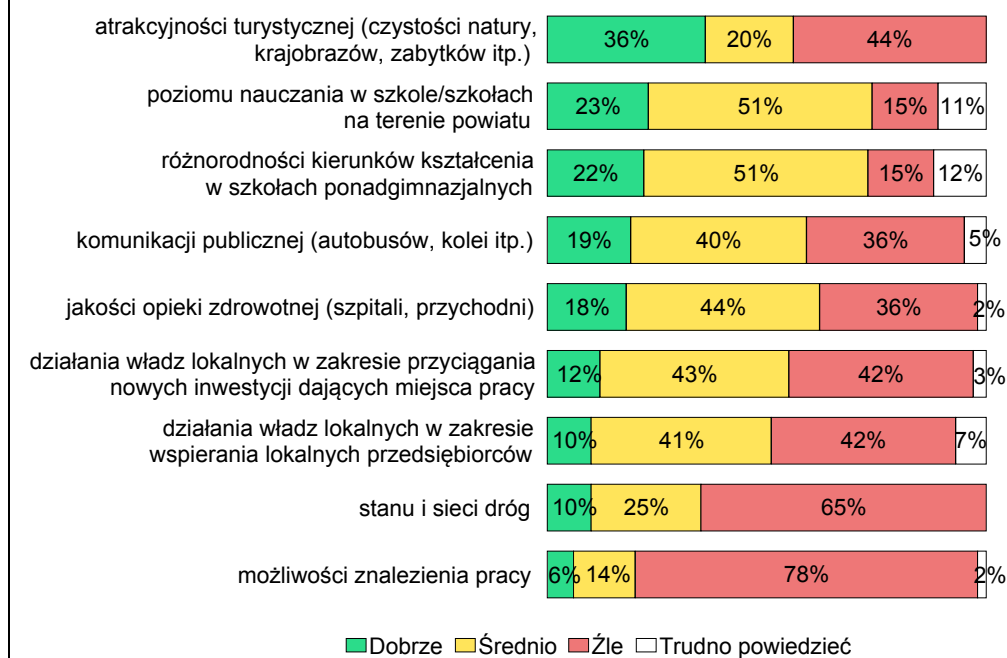
Trzech na czterech respondentów jest zadowolonych zarówno ze swojej miejscowości (75%), jak i z regionu, w którym mieszka (77%). Tylko 4% badanych wyraziło niezadowolenie z miejsca zamieszkania.

Tabela 22.14. Zadowolenie z własnej miejscowości i regionu

Zadowolenie:	Zadowoleni	Ani zadowoleni, ani niezadowoleni	Niezadowoleni
	w procentach		
– z miejscowości, w której się mieszka	75	21	4
– z regionu, w którym się mieszka	77	19	4

Badani zostali poproszeni również o ocenę różnych aspektów infrastruktury i rynku pracy w swoim powiecie.

Rysunek 22.6. Jak Pan(i) ocenia powiat, na terenie którego Pan(i) mieszka, pod względem:

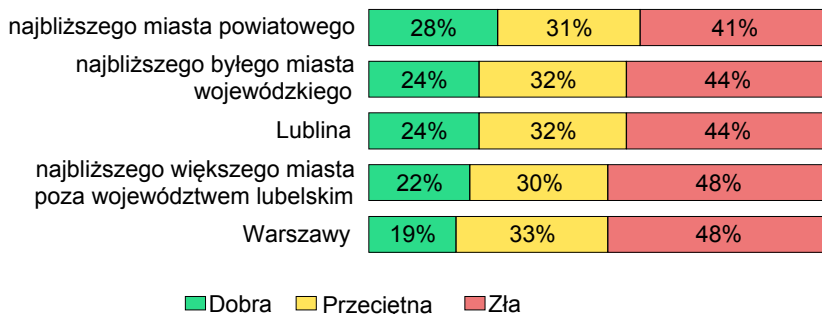
Najbardziej krytyczne opinie dotyczyły możliwości znalezienia pracy – źle oceniło tę możliwość 78% badanych, a dobrze jedynie 6%. Niewiele lepiej jest oceniany stan i sieć dróg w powiecie (65% badanych wyraża negatywne opinie, a tylko 10% pozytywne). Dość krytycznie mieszkańcy powiatu wypowiadają się także o działaniach władz lokalnych w zakresie przyciągania nowych inwestycji dających miejsca pracy i w zakresie wspierania lokalnych przedsiębiorców. Dwie piąte badanych (42%) ocenia działania władz lokalnych w tym zakresie źle, a prawie tyle samo – przeciętnie (43% w przypadku przyciągania inwestycji, a 41% odnośnie do wspierania przedsiębiorców). Tylko mniej więcej co dziesiąty badany wystawia

władzom lokalnym pozytywną ocenę (12% w przypadku przyciągania inwestycji, a 10% odnośnie do wspierania przedsiębiorców).

Lepsze opinie są wyrażane o jakości opieki zdrowotnej i komunikacji publicznej. W tych kwestiach prawie co piąty badany uważa, że są dobre (odpowiednio 18% i 19%), podczas gdy ponad jedna trzecia ocenia je źle (36%). Stosunkowo najlepiej oceniane jest szkolnictwo. Zarówno w przypadku poziomu nauczania, jak i różnorodności kierunków kształcenia oceny pozytywne przeważają nad negatywnymi, a ponad połowa badanych ocenia je jako przeciętne. Najbardziej ambiwalentne opinie dotyczą atrakcyjności turystycznej powiatu. Trochę więcej ankietowanych ocenia ją źle (44%) niż dobrze (36%), ale opinie te są stosunkowo równomiernie podzielone.

W kwestii połączeń i sieci komunikacyjnej generalnie opinie negatywne przeważają nad pozytywnymi. Dwie piąte ankietowanych mieszkających poza Łukowem (41%) uważa, że jakość połączeń z miastem powiatowym jest zła. Mniej więcej jedna trzecia (31%) uważa, że jest przeciętna, a ponad jedna czwarta badanych (28%) uważa ją za dobrą. Podobnie oceniana jest komunikacja do najbliższego byłego miasta powiatowego i do Lublina. Trochę gorsze opinie wyrażane są na temat połączeń z Warszawą i innym najbliższym większym miastem poza województwem lubelskim. W tym wypadku prawie połowa badanych (48%) uważa, że jest ona zła.

Rysunek 20.7. Jak ocenił(a)by Pan(i) jakość połączeń, sieć komunikacyjną z tej miejscowości do:

Zadowolenie z różnych sfer życia osobistego

Sferami życia, z których badani są najbardziej zadowoleni, są relacje interpersonalne, przede wszystkim z rodziną, trochę mniej z sąsiadami i z kolegami w pracy. Badani są również raczej zadowoleni z zawodów, jakie wykonują, warunków pracy i stabilności zatrudnienia. Najniższe jest zadowolenie z kosztów mieszkania i płac oraz dochodów. Ich ocenę można określić jako przeciętną.

Tabela 22.15. Zadowolenie z różnych aspektów życia

W jakim stopniu jest Pan(i) zadowolony(a) z różnych sfer swojego życia?	Średnia*
Stosunki z rodziną	4,62
Stosunki z sąsiadami	4,22
Atmosfera w pracy (koledzy)**	3,78
Stabilność zatrudnienia**	3,64
Warunki pracy**	3,62
Zawód/zajęcie/praca	3,57
Koszty mieszkania	3,37
Płaca/dochody	3,00
Ogólny indeks zadowolenia z życia	3,80

* Średnia na 5-punktowej skali, na której 1 oznaczało „bardzo niezadowolony(a)”, a 5 – „bardzo zadowolony(a)”.

** Swoje zadowolenie z tych aspektów życia oceniali tylko respondenci pracujący stale lub dorywczo.

Ogólny indeks zadowolenia mieszkańców powiatu (3,80) przyjmuje bardzo zbliżoną wartość do średniej w województwie (3,81).

Podsumowanie

Mieszkańcy powiatu łukowskiego częściej niż przeciętnie w województwie lubelskim dojeżdżają do pracy (38% pracuje poza miejscowością, w której mieszka, w porównaniu z 29% dla całego województwa). Natomiast rzadziej niż mieszkańcy regionu są gotowi przenieść się do innej miejscowości w związku z pracą. Wyjątkiem jest skłonność do przeniesienia się do innego województwa, która jest wyrażana częściej niż przez mieszkańców Lubelszczyzny. Najprawdopodobniej wynika to z granicznego położenia powiatu. Ankietowani mieszkańcy powiatu trochę rzadziej wyjeżdżali za granicę po 1 maja 2004 roku (10%) niż generalnie mieszkańcy Lubelszczyzny (12%).

Rozdział 23

Mobilność a rynek pracy w powiecie opolskim

Powiat opolski znajduje się w podregionie puławskim, w zachodniej części województwa lubelskiego. Od wschodu graniczy z powiatem lubelskim, od północy z puławskim, a od południa z krańickim. Stolicą powiatu jest miasto Opole Lubelskie. Powiat tworzy siedem jednostek administracyjnych, w tym dwie gminy miejsko-wiejskie: Opole Lubelskie i Poniatowa, w których zamieszkuje ponad połowa ludności powiatu, oraz pięć gmin wiejskich: Chodel, Józefów nad Wisłą, Karczmiska, Łaziska, Wilków.

Zarówno większa od przeciętnej w województwie liczba osób zamieszkujących na wsi, jak i udział pracujących w sektorze rolniczym wskazują na rolniczy charakter powiatu. W związku z tym najważniejsze zakłady przemysłowe powiatu również są związane w przeważającej mierze z przetwórstwem rolno-spożywczym¹. Powiatowy rynek pracy charakteryzuje również bardzo wysoki udział małych firm (zatrudniających nie więcej niż 9 pracowników) oraz niewielki wskaźnik przedsiębiorstw w przeliczeniu na 10 000 mieszkańców (565 przy wartości 724 dla całego województwa lubelskiego)².

Tabela 23.1. Charakterystyka powiatu na tle województwa

	Województwo lubelskie	Powiat opolski
Odsetek ludności w miastach	46,5	29,5
Struktura demograficzna		
Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	59	62
Przyrost naturalny na 1000 ludności	-0,19	-0,93
Saldo migracji stałej na 1000 ludności	-2,04	-3,36
Rynek pracy		
Stopa bezrobocia I (czerwiec 2010)	12,0%	15,5%
Odsetek osób pracujących w sektorze rolniczym	43,3	69,1

Źródła: Opracowanie własne na podstawie danych z 2008 roku zaczerpniętych z Urzędu Statystycznego i Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Lublinie (zob. przypis 1 do tabeli 2.1.).

Na szczególną uwagę zasługuje również niższy niż przeciętny w województwie przyrost naturalny oraz niższe saldo migracji. Taka wartość tych wskaźników sprawia,

¹ Zgodnie z informacjami na stronie powiatu: <http://www.opole.lublin.pl> (data dostępu: 07.09.10).

² Źródło: GUS, Bank Danych Regionalnych, dane roczne dla powiatu opolskiego z 2009 roku.

że w przypadku powiatu opolskiego zagrożeniem może być utrwalenie niekorzystnych tendencji demograficznych i zwiększenie liczby osób w wieku poprodukcyjnym w stosunku do osób w wieku produkcyjnym.

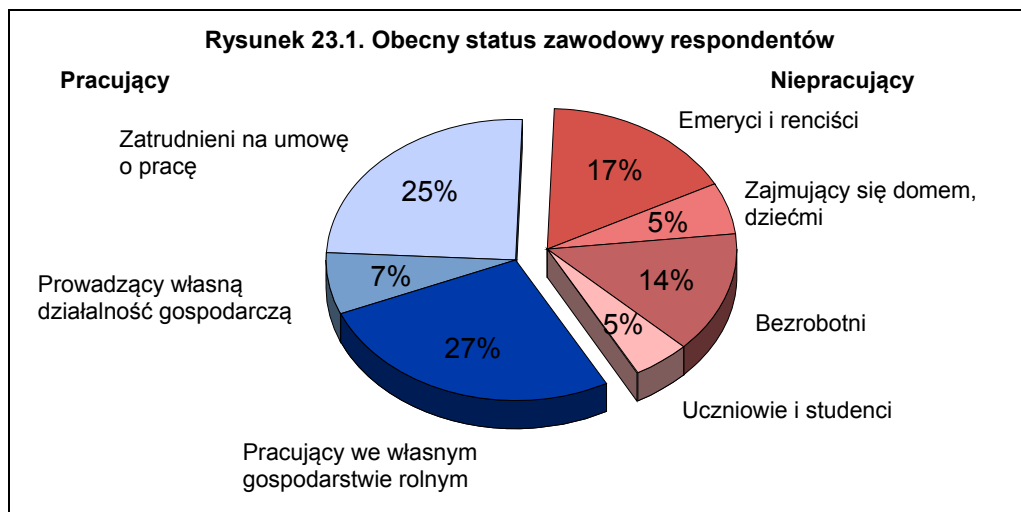
W trakcie badań w powiecie opolskim przeprowadzono rozmowy ze 104 osobami w wieku produkcyjnym³ (18–64 lata dla mężczyzn i 18–59 dla kobiet). Próba obejmowała zbliżone proporcje mężczyzn (53%) i kobiet (47%) oraz zbliżone proporcje osób, które ze względu na wiek określa się jako mobilne i niemobilne na rynku pracy (osoby przed ukończeniem 45. roku życia to mobilni zawodowo – 53%, osoby, które ukończyły 45. rok życia i starsze to niemobilni zawodowo – 47%). W próbie znalazło się 15% osób z wykształceniem podstawowym, 37% osób z wykształceniem zawodowym, 38% z wykształceniem średnim i 10% osób z wykształceniem wyższym. Mieszkańcy miast w powiecie opolskim stanowili 32% respondentów, a mieszkańcy wsi – 68%.

Charakterystyka aktywności zawodowej

Status zawodowy badanych osób był zróżnicowany (por. rysunek 23.1.): 59% respondentów pracowało zawodowo, a 41% pozostawało bez pracy. Wśród pracujących przeważali pracujący we własnym gospodarstwie rolnym, co stanowi istotną cechę charakterystyczną powiatowego rynku pracy zdominowanego przez rolnictwo, wpływającą na możliwości znalezienia pracy oraz na skłonność do migracji. Niemal równie liczni byli zatrudnieni na podstawie umowy o pracę. Prowadzący własną działalność gospodarczą poza rolnictwem stanowili niewielki odsetek ogółu pracujących.

W grupie niepracujących najliczniejszą grupę stanowiły osoby pobierające emerytury lub renty. Ponieważ w próbie znalazły się tylko osoby w wieku produkcyjnym, wskazuje to na szybkie (przedwczesne względem określonego ustawą) opuszczanie rynku pracy przez dużą część populacji powiatu. Jest to szczególnie istotne w kontekście zwiększania się stosunku osób w wieku nieprodukcyjnym do osób w wieku produkcyjnym oraz ujemnego przyrostu naturalnego i ujemnego salda migracji w powiecie opolskim (por. tabela 23.1.) i może być uznane za zjawisko niekorzystne. Inne powody, dla których badani nie podejmowali pracy, to kontynuowanie nauki lub sprawowanie opieki nad dziećmi i zajmowanie się domem. Jako bezrobotni określiło się 14% respondentów. W tej grupie zdecydowana większość pozostawała bez pracy dłużej niż rok, a jedna trzecia spośród bezrobotnych nie była zarejestrowana w urzędzie.

³ Wprawdzie całkowita liczebność próby jest bardzo duża (N = 3000), jednak po podziale na powiaty i wyodrębnieniu w nich pewnych kategorii społecznych liczebność tych kategorii w niektórych przypadkach okazuje się niewielka. W związku z tym te z podanych wskaźników, które opierają się na małych liczebnościach, należy traktować ostrożnie.

Charakterystyka osób pracujących

Wśród osób pracujących w powiecie najczęściej pracuje na własny rachunek (w tej liczbie mieszczą się również osoby prowadzące działalność rolniczą). Kolejną popularną formą jest umowa na czas nieokreślony, zwraca jednak uwagę stosunkowo duży udział osób (19%) zatrudnionych głównie na podstawie umów cywilnoprawnych, które dają mniejszą stabilność zatrudnienia.

Tabela 23.2. Forma zatrudnienia (N = 61)

Czy Pana(i) obecna praca to praca:	Odsetek badanych
– na umowę o pracę na czas nieokreślony	28
– na własny rachunek	53
– na umowę innego typu (na czas określony, o dzieło, ustną)	19

Interesujące jest, że aż 67% respondentów deklaruje, iż spędza w swoim głównym miejscu pracy więcej niż 40 godzin w tygodniu – są to przede wszystkim osoby pracujące w rolnictwie. Jedynie 6% twierdzi, że pracuje mniej niż 40 godzin, a około jedna czwarta pracujących (26%) – że spędza w pracy średnio 40 godzin tygodniowo. Większość z badanych jest też w raczej stabilnej sytuacji zawodowej: jedynie 8% pracuje w obecnym zakładzie pracy krócej niż 2 lata, 34% od 2 do 10 lat, a 58% pracuje w danym miejscu dłużej niż 10 lat.

Mobilność przestrzenna (dojazdy do pracy)

Zdecydowana większość zatrudnionych pracuje w tej samej miejscowości, w której mieszka (73%). Pozostała część pracuje poza miejscowością zamieszkania, w tym co dziesiąty zatrudniony pracuje poza granicami powiatu. Oznacza to konieczność dojazdu do pracy. Średni czas dojazdu (przy nieuwzględnieniu 5% wartości skrajnych) wynosi 33 minuty, a średnia odległość, jaką ma do pokonania pracownik, to 19 kilometrów. Dojeżdżający najczęściej posługują się własnym środkiem transportu, korzystają jednak również z innych rozwiązań.

Rysunek 23.2. Gdzie znajduje się miejsce pracy w stosunku do miejsca zamieszkania respondenta? (N = 61)

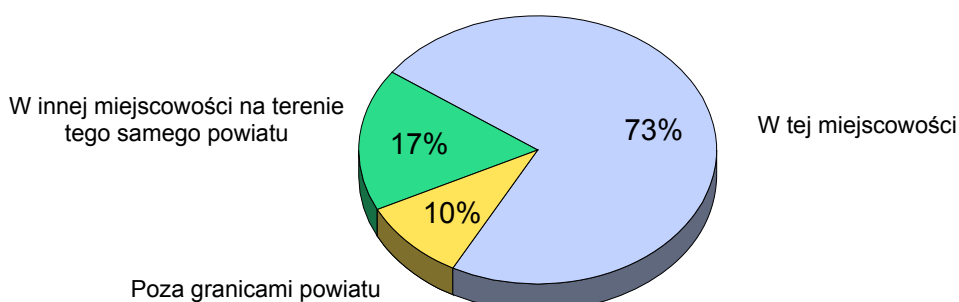

Tabela 23.3. Charakterystyka dojazdów do pracy (N = 17)

Charakterystyka dojazdów do pracy osób, których miejsce pracy znajduje się w innej miejscowości	Średnia trymowana
Przeciętny łączny czas dojazdu do pracy ze stałego miejsca zamieszkania	33 min
Odległość między stałym miejscem zamieszkania i miejscem pracy	19 km

Pracującym poza miejscem zamieszkania zadano pytanie, czy gdyby pojawiła się taka możliwość, woleliby pracować we własnej miejscowości – a więc czy podejmowanie pracy poza nią jest z ich punktu widzenia kwestią wyboru czy też konieczności. Zdecydowana większość spośród respondentów (75%) wskazała, że bardziej atrakcyjna byłaby dla nich praca niewymagająca dojazdów do innej miejscowości.

Tabela 23.4. Preferencje dotyczące miejsca pracy (N = 17)

Gdyby miał(a) Pan(i) taką możliwość, to czy wolał(a)by Pan(i) pracować w miejscowości, w której mieszka Pan(i) na stałe, czy też nie?	Odsetek badanych
Tak	75
Nie	19
Trudno powiedzieć	6

Odpowiedź na kolejne pytanie pokazuje, że większość dojeżdżających pracowników ocenia rynek pracy w swojej miejscowości jako trudny dla osób w ich sytuacji: znalezienie pracy o podobnym charakterze i dającej podobny zarobek jest uznawane za bardzo trudne. Pokazuje to po raz kolejny, że dojazdy do pracy do pobliskich miejscowości, czyli mobilność przestrzenna, są traktowane przez podejmujące je osoby jako zachowania wymuszone przez brak możliwości na rynku pracy we własnej miejscowości.

Tabela 23.5. Ocena rynku pracy w miejscu zamieszkania wśród osób dojeżdżających do pracy (N = 17)

Czy, Pana(i) zdaniem, znalezienie w Pana(i) stałym miejscu zamieszkania:	Byłoby możliwe	Byłoby praktycznie niemożliwe
	w procentach	
– pracy podobnej co do zawodu, zakresu obowiązków do obecnie wykonywanej	31	69
– pracy z podobnym wynagrodzeniem	31	69

Charakterystyka osób niepracujących

W chwili badania aż 42% respondentów z różnych powodów pozostawało bez pracy. Jednak ze względu na to, że znaczna część spośród nich pobierała renty lub emerytury albo kontynuowała naukę, tylko 14% określa się jako bezrobotnych. Jeśli zastosować ekonomiczną definicję bezrobocia, która mówi, że za bezrobotnych należy uznać tych, którzy nie mają pracy i są gotowi podjąć ją w ciągu najbliższego tygodnia (18%) i jednocześnie podjęli w ciągu czterech tygodni poprzedzających badania jakiegokolwiek kroki, które mogłyby doprowadzić do znalezienia pracy (12%), odsetek poszukujących pracy nieco się zmniejszy.

Tabela 23.6. Osoby niepracujące

	Odsetek badanych
Ogółem	42
Które deklarują, że gotowe są podjąć pracę w ciągu tygodnia	18
Które deklarują, że gotowe są podjąć pracę w ciągu tygodnia oraz w ciągu ostatnich 4 tygodni aktywnie poszukiwały pracy	12

Najpopularniejszą metodą poszukiwania pracy wśród bezrobotnych było korzystanie z sieci osobistych kontaktów: pomocy znajomych i krewnych. Następne w kolejności, podobnie popularne, było przeglądanie ogłoszeń, ofert urzędów pracy oraz szukanie zatrudnienia bezpośrednio w firmach i instytucjach. Bardzo istotne jest, że aż 60% pozostających bez pracy (w tym te osoby, które pracy nie szukają i nie chcą jej podjąć) uważa, że znalezienie odpowiedniego zatrudnienia w ich miejscowości jest

praktycznie niemożliwe. Może je to skłonić zarówno do rezygnacji z prób powrotu na rynek pracy, jak i do podjęcia decyzji o migracji.

Wśród bezrobotnych zauważalną grupę stanowią osoby, które mają za sobą doświadczenia związane z dojeżdżaniem do pracy w innej miejscowości (26%) lub przeprowadzką z innej miejscowości (17%). Te doświadczenia mogą sprawić, że w przyszłości łatwiej im będzie podjąć tego rodzaju wyzwanie.

Tabela 23.7. Ostatnie miejsce pracy a miejsce zamieszkania (N = 43)

Niepracujący, którzy:	Odsetek badanych
– nigdy nie pracowali zarobkowo	11
– pracowali i mieszkali w tej samej miejscowości co obecnie	46
– dojeżdżali do pracy do innej miejscowości	26
– pracowali i mieszkali w innej miejscowości niż obecnie	17

Skłonność do dojazdów osób pracujących i niepracujących

Żeby sprawdzić, w jakim stopniu respondenci są skłonni wyjechać z powodów związanych z poszukiwaniem bardziej atrakcyjnego zatrudnienia, zapytaliśmy o to, czy byliby gotowi zmienić pracę na lepiej płatną, zwiększając dystans między miejscem zamieszkania a miejscem pracy w kolejnych pytaniach. Dzięki temu można zauważyć granicę, po której przekroczeniu podjęcie pracy – nawet lepiej płatnej – przestaje być postrzegane jako atrakcyjna możliwość ze względu na uciążliwości związane z dojazdem. Znaczna część osób pracujących w powiecie opolskim nie jest skłonna do zmiany miejsca pracy na lepiej płatną (31%), jednak ci, którzy są gotowi na taki wybór, niemal równie często deklarują, że zgodziliby się zmienić pracę bez względu na to, czy byłoby to zatrudnienie w tej samej miejscowości (68%), czy też w innej miejscowości na terenie tego samego powiatu (61%). Wydaje się więc, że konieczność dojazdów w granicach powiatu nie jest uważana za nadmiernie uciążliwą czy kosztowną. Znaczącą zmianę widać przy hipotetycznej propozycji podjęcia pracy poza granicą powiatu: odsetek pracujących osób, które gotowe byłyby się na to zdecydować, spada do 34%. Zwraca uwagę, że większy odsetek respondentów rozważa podjęcie pracy za granicą (16%) niż w innym województwie w kraju (13%).

Tabela 23.8. Skłonność do dojazdów osób pracujących (N = 61)

Gdyby otrzymał(a) Pan(i) ofertę lepiej płatnej pracy, to czy przyjął(ę)by ją Pan(i), czy też nie?	Tak	Nie	Trudno powiedzieć
	w procentach		
W tej miejscowości	68	31	2
W innej miejscowości na terenie tego samego powiatu	61	39	0
Poza granicami powiatu	34*	60	6

* Przy czym 21% przyjąłoby ofertę pracy w innym powiecie obecnego województwa lubelskiego, 13% w miejscowości znajdującej się obecnie w innym województwie w Polsce, a 16% za granicą.

Podobne pytanie zadano osobom bezrobotnym. Również w ich przypadku podjęcie pracy poza miejscem zamieszkania bywa traktowane jako bariera – niemal połowa badanych stwierdza, że odmówiłaby takiej propozycji lub że miałaby wątpliwości. Nie widać jednak aż tak wyraźnej różnicy między perspektywą dojazdu do miejscowości z tego samego powiatu a miejscowości położonej poza powiatem opolskim. Po raz kolejny okazuje się też, że wyjazd do pracy za granicę jest postrzegany jako bardziej atrakcyjny niż wyjazd do innego województwa w kraju.

Tabela 23.9. Skłonność do dojazdów osób niepracujących, ale gotowych podjąć pracę w ciągu tygodnia (N = 18)

Gdyby otrzymał(a) Pan(i) ofertę pracy, to czy przyjął(ę)by ją Pan(i), czy też nie?	Tak	Nie	Trudno powiedzieć
	w procentach		
W tej miejscowości	88	6	6
W innej miejscowości na terenie tego samego powiatu	55	33	12
Poza granicami powiatu	44*	44	12

* Przy czym 44% przyjąłoby ofertę pracy w innym powiecie obecnego województwa lubelskiego, 6% w miejscowości znajdującej się obecnie w innym województwie w Polsce, a 16% za granicą.

Można przypuszczać, że okolicznością rozstrzygającą przy podejmowaniu decyzji o ewentualnym dojeżdżaniu do pracy jest czas, który trzeba spędzić w podróży. Większość mieszkańców powiatu opolskiego, zarówno pracujących, jak i poszukujących pracy, godzi się na czas dojazdu nieprzekraczający godziny w jedną stronę. Dłużej niż godzinę, ale mniej niż dwie godziny bardziej skłonne są dojeżdżać osoby poszukujące pracy. Na dojazdy przekraczające dwie godziny dziennie nie chciałby się zgodzić prawie nikt z badanych.

Tabela 23.10. Skłonność do dojazdów w zależności od czasu ich trwania

Czy zgodził(a)by się Pan(i) na pracę, jeśli czas dojazdu do pracy wynosiłby codziennie:	Odsetki odpowiedzi twierdzących wśród osób, które:	
	pracują (N = 61)	nie pracują, ale gotowe są podjąć pracę w ciągu tygodnia (N = 18)
– 0,5–1 godziny w jedną stronę	75	89
– 1–2 godziny w jedną stronę	33	55
– powyżej 2 godzin w jedną stronę	4	5

Mobilność związana z nauką

Poza okolicznościami związanymi z pracą ważnym powodem wyjazdów są cele edukacyjne. Doświadczenie związane z dojeżdżaniem lub czasowym zamieszkaniem w innej miejscowości może ułatwić podjęcie przyszłej decyzji o wyjeździe w celu podjęcia pracy, a więc być czynnikiem sprzyjającym migracjom. W badanej grupie najczęściej wybieranym rozwiązaniem było dojeżdżanie do miejscowości, w której

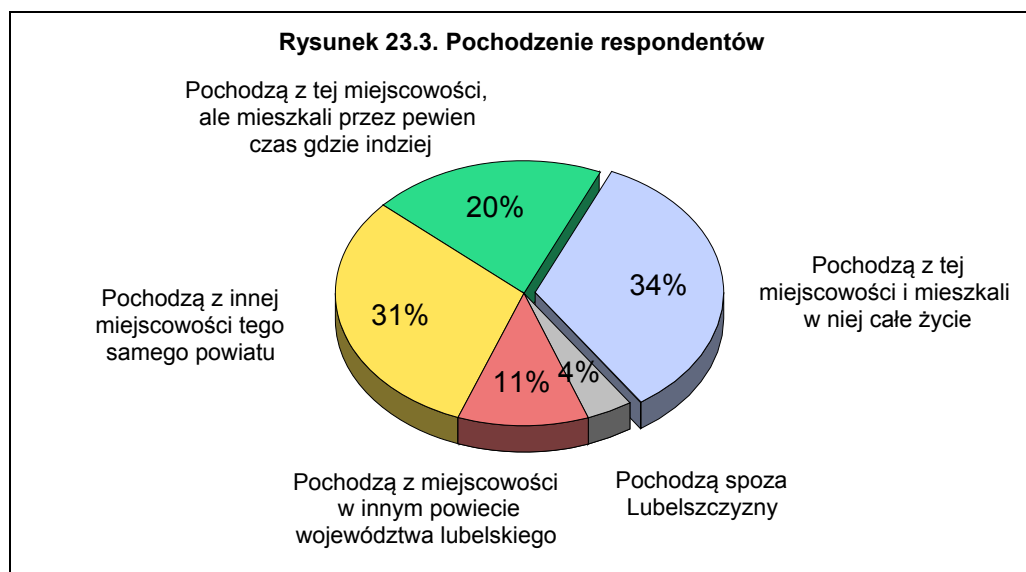
znajdowała się szkoła (47%), jednak znacząca część respondentów (23%) ma za sobą doświadczenie związane z zamieszkaniem w innej miejscowości w celach edukacyjnych. W przypadku zdecydowanej większości z nich była to miejscowość w województwie lubelskim, jednak niemal 10% badanych zdobyło najwyższy poziom wykształcenia poza obszarem województwa.

Tabela 23.11. Dojazdy do szkoły, w której zdobyto najwyższy poziom wykształcenia

Osoby, które:	Odsetek badanych
– uczyły się w miejscowości swojego zamieszkania	30
– przenieśli się do miejscowości, w której była szkoła	23
– dojeżdżały do szkoły	47

Skala migracji wewnętrznych i innych

Skłonność do migracji może mieć związek z dotychczasowymi doświadczeniami. Wśród osób badanych stosunkowo niewielka część – około jednej trzeciej – całe życie spędziła w tej samej miejscowości. Pozostali respondenci mają za sobą epizod mieszkania poza miejscowością, z której pochodzą (19%), lub też pochodzą z innej miejscowości i przeprowadzili się do tej, w której mieszkają obecnie. Najczęściej były to migracje wewnątrzpowiatowe (31%). Jedynie 4% respondentów pochodzi z miejscowości spoza Lubelszczyzny. Najczęściej przywoływanym powodem przeprowadzek są powody rodzinne (wymienione przez połowę badanych), na motywację związaną z pracą wskazuje 12% badanych.

Faktyczna i deklarowana skłonność do migracji

Po akcesji Polski do Unii Europejskiej przed Polakami otworzyły się rynki pracy państw zachodnich. Zgodnie z deklaracjami, aż 11% badanych mieszkańców powiatu opolskiego pracowało od tego czasu za granicą (należy pamiętać, że to tylko ci, którzy wrócili z emigracji – w chwili przeprowadzania badania byli obecni w powiecie opolskim). Tak wysoki udział osób z doświadczeniem migracji zagranicznych tłumaczy częściowo, dlaczego wiele wcześniejszych odpowiedzi wskazuje, że zniknęła bariera związana z niepewnością i ryzykiem wyjazdów zagranicznych, i w większości przypadków respondenci są skłonni przeprowadzić się czasowo raczej za granicę niż do innego województwa w kraju. Należy dodać, że wśród osób, które nie ukończyły 45. roku życia, odsetek pracujących za granicą po 2004 roku wzrasta do 20%.

Wysoki odsetek osób akceptujących możliwość wyjazdu za granicę może też wskazywać, że czynniki, które sprawiają, iż przeprowadzka w obrębie tego samego kraju jest łatwiejsza (znajomość języka, wspólnota kulturowa, możliwość częstszego odwiedzania rodzinnej miejscowości), nie niwelują trudności związanej z przeprowadzką do innego województwa w Polsce (być może związanych z trudnością w znalezieniu pracy lub niezadowalającą wysokością wynagrodzenia).

Tabela 23.12. Migracje zagraniczne

Czy w okresie od 1 maja 2004 roku, czyli od dnia wejścia Polski do Unii Europejskiej, wyjeżdżał(a) Pan(i) w celach zarobkowych za granicę?	Odsetek badanych
Tak	11
Nie	89

Osób, które deklarują, że byłyby skłonne rozważyć przeniesienie się do innej miejscowości w związku z pracą, jest jeszcze więcej. Wydaje się istotne, że w pytaniu zaznacza się, iż wyjazd ma trwać „jakiś czas”, a więc że nie chodzi o przeprowadzkę na stałe.

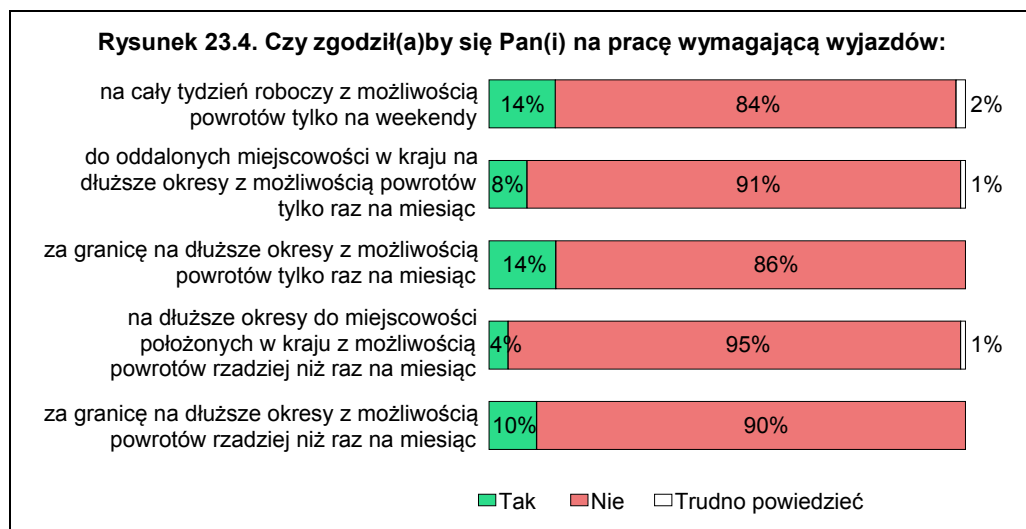
Tabela 23.13. Gotowość do migracji

Jak ocenił(a)by Pan(i) swoją ogólną gotowość do przeniesienia się do innej miejscowości, aby tam mieszkać i pracować przynajmniej przez pewien czas?	Gotowość	Brak gotowości
	w procentach	
Na terenie tego samego powiatu	23	77
Poza granice powiatu	25*	75

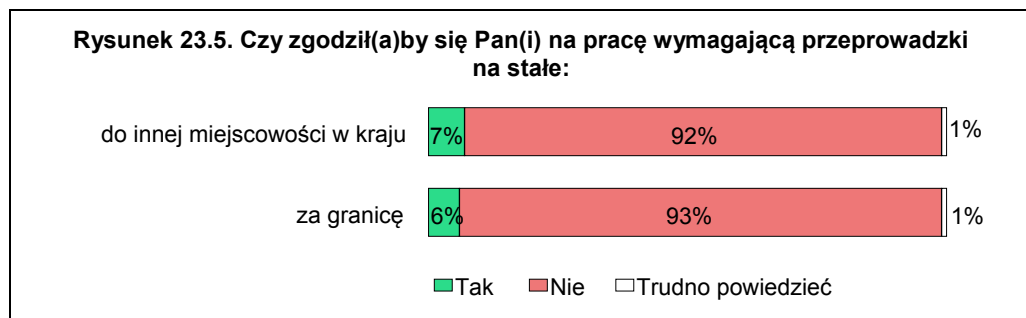
* Przy czym 20% byłoby gotowych przenieść się do innego powiatu obecnego województwa lubelskiego, 18% do miejscowości znajdującej się obecnie w innym województwie w Polsce, a 15% za granicę.

Zdecydowana większość respondentów nie jest natomiast skłonna do podjęcia innych form pracy związanej z koniecznością dojazdu lub przeprowadzki. Stosunkowo najczęściej akceptowana jest praca, która wiąże się z możliwością powrotu do domu tylko raz w tygodniu, oraz praca za granicą, która wymusza odwiedzanie

rodzinnej miejscowości nie częściej niż raz na miesiąc. Pracę za granicą, która wiąże się z jeszcze rzadszym powrotem do domu, rozważa 10% badanych – można więc powiedzieć, że ten sposób zarabiania jest dla znaczącej grupy w powiecie opolskim „oswojony”.

Warto zwrócić uwagę, że więcej osób godzi się na krótkoterminowe wyjazdy za granicę niż na podobną pracę na terenie kraju. Prawdopodobnie jest to związane z większym dochodem, jaki można tam uzyskać. Również przy pytaniu o perspektywę przeprowadzki na stałe – mimo że zdecydowana większość respondentów ją odrzuca – różnica w odbiorze przeprowadzki do innej miejscowości w granicach kraju oraz przeprowadzki za granicę jest niewielka. Warto dodać, że tu również wyraźnie zaznacza się różnica między dwiema wyróżnionymi na początku grupami wiekowymi: wszyscy, którzy biorą pod uwagę przeprowadzkę do innego kraju, to osoby przed 45. rokiem życia i w tej grupie odsetek osób potencjalnie skłonnych do stałego wyjazdu sięga 10%. Osoby starsze nie biorą pod uwagę przeprowadzki za granicę.

Zadowolenie z miejsca zamieszkania

Ocena miejsca, w którym się mieszka, może mieć bardzo duże znaczenie przy podejmowaniu decyzji o wyjeździe, niska ocena regionu może też powstrzymać przyjezdnych przed przeprowadzką do regionu źle ocenianego przez mieszkańców. Dlatego zapytaliśmy respondentów o zdanie na temat ich regionu oraz poszczególnych aspektów zarządzania powiatem.

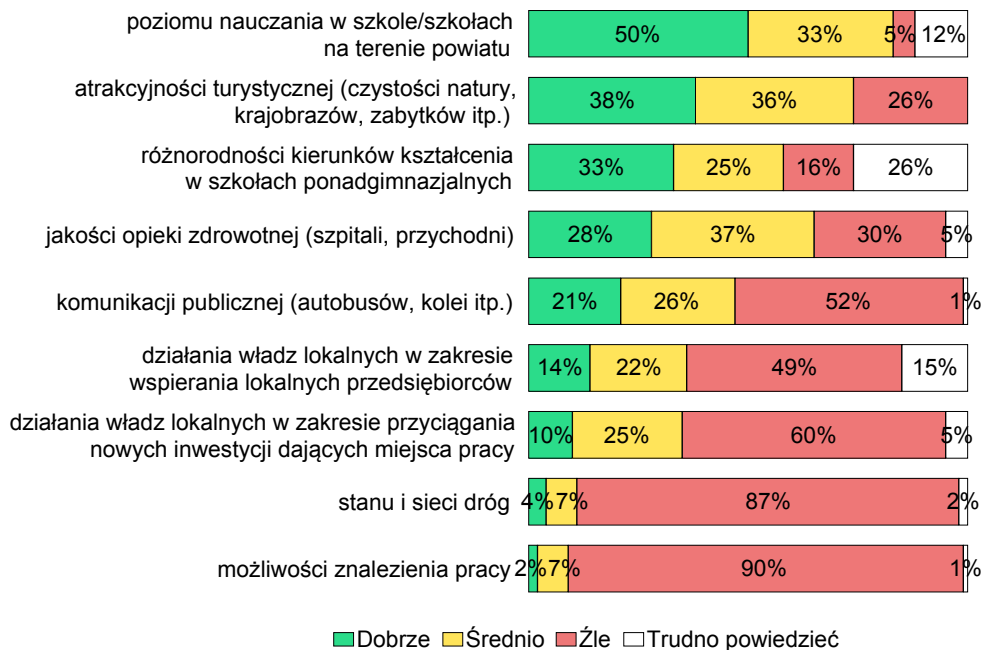
Zdecydowana większość respondentów jest ogólnie zadowolona zarówno z miejscowości, w której mieszka (70%), jak i z regionu (75%). Osoby zdecydowanie niezadowolone stanowią niewielką mniejszość. Mimo że zadowoleni zdecydowanie przeważają, jest ich mniej niż w wielu innych powiatach województwa.

Tabela 23.14. Zadowolenie z własnej miejscowości i regionu

Zadowolenie:	Zadowoleni	Ani zadowoleni, ani niezadowoleni	Niezadowoleni
	w procentach		
– z miejscowości, w której się mieszka	70	24	6
– z regionu, w którym się mieszka	75	20	6

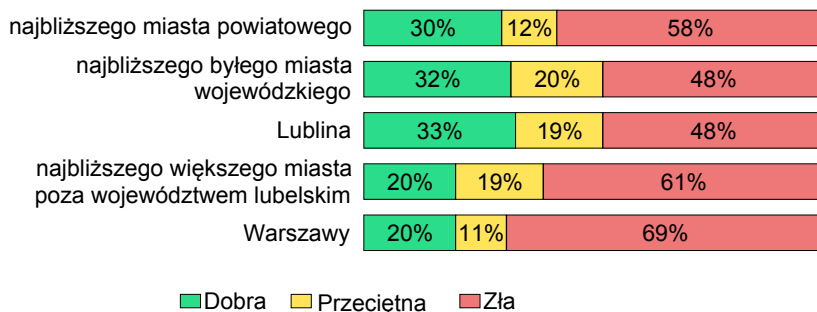
Stosunkowo duży udział niezadowolonych staje się jeszcze bardziej widoczny, kiedy przyjrzeć się odpowiedziom dotyczącym poszczególnych aspektów życia w powiecie – w wielu przypadkach przeważają negatywne opinie. Najgorzej oceniane są te obszary życia społecznego, które wiążą się z sytuacją gospodarczą w powiecie, rynkiem pracy oraz infrastrukturą. Często źle oceniane są działania władz lokalnych dotyczące wsparcia dla lokalnych przedsiębiorców (49%) oraz przyciągania nowych inwestycji (61%), stan i sieć dróg (87%) oraz komunikacja publiczna (53%). Szczególnie pesymistycznie respondenci oceniają możliwość znalezienia pracy w powiecie (aż 90% wskazań negatywnych). Jako dobre strony powiatu opolskiego postrzegane są: poziom nauczania w lokalnych szkołach (50%), atrakcyjność turystyczna (38%) oraz różnorodności kształcenia w szkołach ponadgimnazjalnych (33%). Liczba osób oceniających opiekę zdrowotną jako – odpowiednio – dobrą, średnią i złą rozkłada się niemal po równo.

Rysunek 23.6. Jak Pan(i) ocenia powiat, na terenie którego Pan(i) mieszka, pod względem:

W kontekście skłonności do migracji istotna jest ocena jakości sieci połączeń zamieszkiwanej miejscowości z innymi ważnymi ośrodkami. Mieszkańcy powiatu opolskiego w większości oceniają ją nisko. W przypadku połączeń z Warszawą niemal 70% respondentów stwierdza, że jakość połączeń jest zła. Taka sytuacja może istotnie podwyższać trudności związane z migracjami.

Rysunek 23.7. Jak ocenili(a)by Pan(i) jakość połączeń, sieć komunikacyjną z tej miejscowości do:

Zadowolenie z różnych sfer życia osobistego

Poprosiliśmy respondentów o ocenę zadowolenia z różnych aspektów życia na 5-punktowej skali. Z odpowiedzi wynika, że mieszkańcy powiatu są najbardziej zadowoleni z tych obszarów swojego życia, które łączą się z kontaktami z innymi ludźmi: rodziną, sąsiadami i kolegami z pracy. Dość wysoko oceniają również warunki pracy i stabilność zatrudnienia oraz ogólne zadowolenie z wykonywanych zawodu, zajęcia lub pracy. Tendencja do takiego oceniania poszczególnych sfer życia – czerpania satysfakcji przede wszystkim z więzi międzyludzkich – są podobne w całej badanej próbie, jednak mieszkańcy powiatu opolskiego oceniają je średnio niżej niż wielu mieszkańców Lubelszczyzny z innych powiatów. Średnio niższe jest też ogólne zadowolenie z życia mieszkańców powiatu opolskiego (3,75) w porównaniu z mieszkańcami województwa (3,81).

Największe niezadowolenie wywołuje poziom dochodów oraz koszty mieszkania, a więc obszary związane z niewystarczającym zaspokojeniem potrzeb materialnych. Na podstawie odpowiedzi na to pytanie można przypuszczać, że pozytywna z wielu względów sytuacja, w której kontakty międzyludzkie dają dużo satysfakcji, osłabia motywację do migracji, zarówno stałej, jak i czasowej. Z drugiej strony, niezadowolenie związane z poziomem zaspokojenia potrzeb materialnych może być bodźcem skłaniającym do wyjazdu.

Tabela 23.15. Zadowolenie z różnych aspektów życia

W jakim stopniu jest Pan(i) zadowolony(a) z różnych sfer swojego życia?	Średnia*
Stosunki z rodziną	4,46
Stosunki z sąsiadami	4,33
Atmosfera w pracy (koledzy)**	4,12
Stabilność zatrudnienia**	3,72
Warunki pracy**	3,57
Zawód/zajęcie/praca	3,56
Koszty mieszkania	3,03
Płaca/dochody	2,57
Ogólny indeks zadowolenia z życia	3,75

* Średnia na 5-punktowej skali, na której 1 oznaczało „bardzo niezadowolony(a)”, a 5 – „bardzo zadowolony(a)”.

** Swoje zadowolenie z tych aspektów życia oceniali tylko respondenci pracujący stale lub dorywczo.

Podsumowanie

Podsumowując zebrane dane dotyczące sytuacji na lokalnym powiatowym rynku pracy w odniesieniu do problematyki migracji, można wyciągnąć kilka ważnych wniosków.

Po pierwsze, dla zdecydowanej większości respondentów najbardziej pożądana jest sytuacja, w której mogą mieszkać i pracować w tej samej miejscowości. Wszystkie inne możliwości traktują jako mniej korzystne: ci, którzy pracują poza miejscem zamieszkania, woleliby to zmienić, w większości jednak nisko oceniają szanse znalezienia zadawalającej pracy.

Po drugie, jeśli mieszkańcy powiatu opolskiego rozważają dojazdy do pracy lub stałą czy czasową przeprowadzkę, najłatwiej godzą się na dojazdy do innej miejscowości w granicach tego samego powiatu. Może mieć to związek z tym, że dla większości z nich dojazdy krótsze niż godzina w jedną stronę nie stanowią problemu.

Po trzecie, interesujące jest, jak duży odsetek mieszkańców powiatu miało doświadczenie z migracjami zagranicznymi związanymi z pracą (10% w całej próbie, 20% w grupie osób poniżej 45. roku życia). Konsekwentnie, mieszkańcy powiatu często deklarują, że wyjazd do innego kraju, a nawet stała emigracja z Polski nie stanowi dla nich dużego problemu. Taką opinię częściej jednak wyrażają ludzie młodzi – w połączeniu z pesymistyczną oceną szansy znalezienia zatrudnienia w powiecie może to zwiększyć niekorzystne zjawiska związane z wysokim ujemnym saldem migracji oraz wzrostem wskaźnika obciążenia demograficznego.

Rozdział 24

Mobilność a rynek pracy w powiecie puławskim

Powiat puławski jest jednym z powiatów o najniższej stopie bezrobocia w całym województwie. Prawie połowa jego ludności mieszka w ośrodkach miejskich (48,9%), a tylko co trzeci mieszkaniec pracuje w sektorze rolniczym (32,9%). Jest to najniższy odsetek, pomijając powiaty grodzkie, czyli miasta na prawach powiatu, w tym typowo rolniczym regionie. Specyfika tego terenu wynika z jego turystycznego charakteru. Powiat puławski często jest utożsamiany z trójkątem turystycznym „Puławy – Kazimierz Dolny – Nałęczów”. Trzy czwarte wszystkich podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w województwie lubelskim, jako związane z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi, jest zlokalizowanych w powiecie.

W powiecie puławskim odsetek mieszkańców w wieku nieprodukcyjnym jest wyższy niż w województwie. Powiat ponadto charakteryzuje się negatywnym bilansem urodzeń i zgonów (jeszcze bardziej niekorzystnym niż w województwie). Saldo migracji jest bardzo zbliżone do regionalnego, co, niestety, oznacza niekorzystny trend w liczbie osób wyprowadzających się i wprowadzających.

Tabela 24.1. Charakterystyka powiatu na tle województwa

	Województwo lubelskie	Powiat puławski
Odsetek ludności w miastach	46,5	48,9
Struktura demograficzna		
Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	59	63
Przyrost naturalny na 1000 ludności	-0,19	-1,27
Saldo migracji stałej na 1000 ludności	-2,04	-2,09
Rynek pracy		
Stopa bezrobocia I (czerwiec 2010)	12,0%	9,5%
Odsetek osób pracujących w sektorze rolniczym	43,3	32,9%

Źródła: Opracowanie własne na podstawie danych z 2008 roku zaczerpniętych z Urzędu Statystycznego i Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Lublinie (zob. przypis 1 do tabeli 2.1.).

W badaniu obejmującym powiat puławski wzięło udział 144 losowo wybranych mieszkańców w wieku produkcyjnym¹, z czego 52% stanowili mężczyźni, a 48%

¹ Wprawdzie całkowita liczebność próby jest bardzo duża (N = 3000), jednak po podziale na powiaty i wyodrębnieniu w nich pewnych kategorii społecznych liczebność tych kategorii w niektórych przypadkach okazuje się niewielka. W związku z tym te z podanych wskaźników, które opierają się na małych liczebnościach, należy traktować ostrożnie.

kobiety. Trzy piąte (60%) to badani w wieku 18–44 lata, natomiast dwie piąte (40%) to mężczyźni między 45. a 64. rokiem życia i kobiety między 45. a 59. rokiem życia, czyli osoby w wieku przedemerytalnym, mające więcej niż 44 lata.

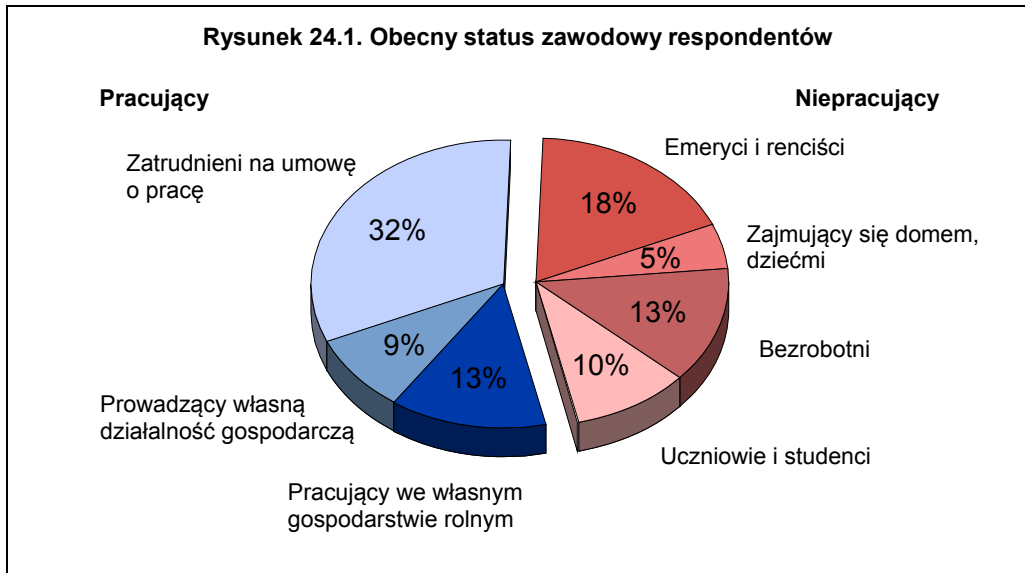
Prawie połowa badanych mieszkańców powiatu ma wykształcenie średnie (47%), a co czwarty – zasadnicze zawodowe (26%). Mniej więcej co ósmy ankietowany legitymuje się wykształceniem wyższym (14%) bądź podstawowym (13%). Prawie tyle samo respondentów mieszka na wsi (51%) co w miastach (49%).

Charakterystyka aktywności zawodowej

Cele badania dotyczyły przede wszystkim mobilności w kontekście rynku pracy. W związku z tym trendy migracyjne są analizowane z uwzględnieniem charakterystyki aktorów na lokalnym rynku pracy.

Wśród badanych mieszkańców powiatu niewiele ponad połowa to osoby pracujące. Co trzeci (32%) jest zatrudniony, co ósmy (13%) pracuje we własnym gospodarstwie rolnym, a co jedenasty (9%) prowadzi inny rodzaj własnej działalności gospodarczej.

Jednak niemal połowę stanowią osoby niepracujące, w tym co piąty badany (18%) jest rencistą lub osobą na wcześniejszej emeryturze, co ósmy (13%) określił się jako osoba bezrobotna, a co dziesiąty (10%) kontynuuje swoją edukację. Co dwudziesty badany (5%) nie pracuje, gdyż zajmuje się domem i dziećmi.

Wśród bezrobotnych trochę ponad połowa (53%) to osoby długotrwale bezrobotne, czyli pozostające bez pracy dłużej niż rok. Około połowy (47%) jest zarejestrowanych w powiatowym urzędzie pracy.

Charakterystyka osób pracujących

W powiecie puławskim, jak i w innych powiatach regionu, największą grupą zawodową wśród pracujących respondentów są rolnicy (24%). Co siódmy pracujący badany (15%) zajmuje stanowisko kierownicze. Mniej więcej co dziesiąty został zakwalifikowany do grupy specjalistów (11%), techników i innego średniego personelu (11%), operatorów i monterów maszyn i urządzeń (10%), pracowników przy pracach prostych (10%) lub robotników przemysłowych i rzemieślników (9%). Pozostali pracujący to pracownicy usług osobistych i sprzedawcy (7%) oraz pracownicy biurowi (3%).

Połowa pracujących respondentów (50%) ma umowę o pracę na czas nieokreślony. Prawie dwie piąte (37%) pracuje na własny rachunek, wliczając osoby pracujące we własnych gospodarstwach rolnych. Co ósmy badany (13%) ma mniej stabilną formę zatrudnienia (umowę na czas określony, umowę o dzieło, umowę ustną itp.).

Tabela 24.2. Forma zatrudnienia (N = 77)

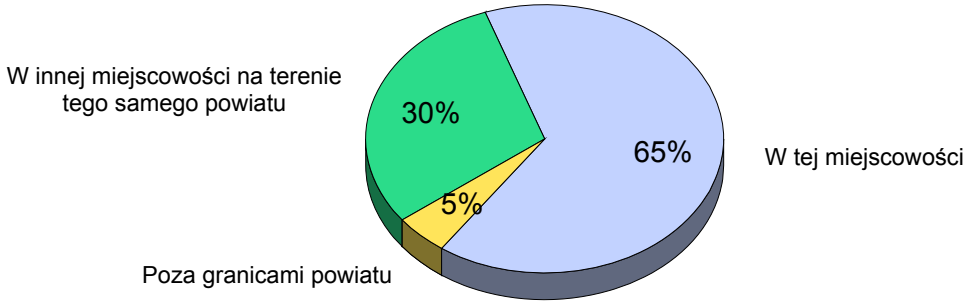
Czy Pana(i) obecna praca to praca:	Odsetek badanych
– na umowę o pracę na czas nieokreślony	50
– na własny rachunek	37
– na umowę innego typu (na czas określony, o dzieło, ustną)	13

Około dwie piąte pracujących (43%) zwykle poświęca pracy 40 godzin tygodniowo. Mniej więcej tyle samo pracuje więcej (44%). Stosunkowo niewiele osób pracuje na mniej niż cały etat (13%).

Większość (56%) pracuje w tym samym miejscu od ponad 10 lat (w tym 25% ponad 20 lat). Staż pracy co trzeciego pracującego (35%) w jednym miejscu pracy wynosi od 2 do 10 lat. Rzadziej niż co dziesiąty (9%) pracuje w tym samym miejscu krócej niż 2 lata.

Mobilność przestrzenna (dojazdy do pracy)

Jak we wszystkich powiatach regionu, większość badanych pracuje w miejscowości, w której mieszka (65%). Jednak w powiecie puławskim wewnątrzpowiatowa mobilność pracujących jest stosunkowo wysoka. Niemal co trzeci (30%) dojeżdża do pracy do innej miejscowości w powiecie (w województwie tylko co piąty mieszkaniec pracuje w innej miejscowości swojego powiatu). Stosunkowo niska jest natomiast mobilność międzypowiatowa i międzyregionalna (5%).

Rysunek 24.2. Gdzie znajduje się miejsce pracy w stosunku do miejsca zamieszkania respondenta? (N = 77)

Kobiety częściej niż mężczyźni pracują w miejscowości zamieszkania, rzadziej natomiast w innej miejscowości powiatu. Poza granicami powiatu pracują tylko badani mężczyźni. Do pracy najczęściej dojeżdżają osoby mieszkające na wsi (57%), badani z wykształceniem zasadniczym zawodowym (47%) oraz osoby poniżej 45. roku życia (40%).

Osoby dojeżdżające do pracy muszą przeciętnie poświęcić 30 minut, by dostać się do pracy. Średnio jest ono oddalone około 17 kilometrów od ich miejsca zamieszkania.

Tabela 24.3. Charakterystyka dojazdów do pracy (N = 27)

Charakterystyka dojazdów do pracy osób, których miejsce pracy znajduje się w innej miejscowości	Średnia trymowana
Przeciętny łączny czas dojazdu do pracy ze stałego miejsca zamieszkania	30 min
Odległość między stałym miejscem zamieszkania i miejscem pracy	17 km

Zdecydowana większość dojeżdża do pracy własnym środkiem transportu (głównie samochodem, ale również rowerem). Rzadziej niż co piąty korzysta z transportu publicznego, zapewnionego przez pracodawcę lub dojeżdża z kimś bliskim lub znajomym.

Wśród dojeżdżających większość (63%) wolałaby pracę w miejscu zamieszkania. Jednak niemal co trzeci (30%) preferuje pracę poza miejscowością, w której mieszka.

Tabela 24.4. Preferencje dotyczące miejsca pracy (N = 27)

Gdyby miał(a) Pan(i) taką możliwość, to czy wolał(a)by Pan(i) pracować w miejscowości, w której mieszka Pan(i) na stałe, czy też nie?	Odsetek badanych
Tak	63
Nie	30
Trudno powiedzieć	7

Osoby dojeżdżające bardzo krytycznie oceniają możliwość znalezienia pracy podobnej co do zawodu i zakresu obowiązków (81%) lub co do wynagrodzenia (85%) w miejscu swojego zamieszkania.

Tabela 24.5. Ocena rynku pracy w miejscu zamieszkania wśród osób dojeżdżających do pracy (N = 27)

Czy, Pana(i) zdaniem, znalezienie w Pana(i) stałym miejscu zamieszkania:	Byłoby możliwe	Byłoby praktycznie niemożliwe
	w procentach	
– pracy podobnej co do zawodu, zakresu obowiązków do obecnie wykonywanej	19	81
– pracy z podobnym wynagrodzeniem	15	85

Charakterystyka osób niepracujących

Niemal połowa ankietowanych to osoby niepracujące (46%), jednak tylko co siódmy mieszkaniec powiatu w wieku produkcyjnym (15%) był bez pracy i równocześnie był gotowy ją podjąć w ciągu tygodnia. Co ósmy badany (13%) nie pracował, był gotowy podjąć pracę i aktywnie jej poszukiwał.

Tabela 24.6. Osoby niepracujące

	Odsetek badanych
Ogółem	46
Które deklarują, że gotowe są podjąć pracę w ciągu tygodnia	15
Które deklarują, że gotowe są podjąć pracę w ciągu tygodnia oraz w ciągu ostatnich 4 tygodni aktywnie poszukiwały pracy	13

Najczęściej badani szukają pracy za pośrednictwem krewnych i znajomych. Dość często kierują się bezpośrednio do firm i instytucji. Część niepracujących korzysta z pomocy powiatowych urzędów pracy i ogłoszeń w prasie. Bardzo niewielu badanych zadeklarowało, że podjęło starania o rozpoczęcie własnej działalności gospodarczej.

Niepracujący stosunkowo dobrze oceniają możliwości na lokalnym rynku pracy. Ponad połowa jest przekonana, że mogłaby znaleźć odpowiednią dla siebie pracę w swoim miejscu zamieszkania. Mniej więcej dwóch na pięciu niepracujących uważa, że byłoby to praktycznie niemożliwe.

Osoby niepracujące dość często dojeżdżały do swojej pracy, kiedy jeszcze pracowały (29%). Natomiast dwie piąte (41%) pracowało i mieszkało w tej samej miejscowości co w trakcie realizacji badania. Mniej więcej co ósmy (12%) pracował i mieszkał w innej miejscowości, a niemal co piąty niepracujący (18%) nigdy nie pracował zarobkowo.

Tabela 24.7. Ostatnie miejsce pracy a miejsce zamieszkania (N = 67)

Niepracujący, którzy:	Odsetek badanych
– nigdy nie pracowali zarobkowo	18
– pracowali i mieszkali w tej samej miejscowości co obecnie	41
– dojeżdżali do pracy do innej miejscowości	29
– pracowali i mieszkali w innej miejscowości niż obecnie	12

Sklonność do dojazdów osób pracujących i niepracujących

Wśród osób pracujących nie tylko rzeczywista, lecz również deklarowana mobilność międzypowiatowa i międzyregionalna jest dość niska. Większość zgodziłaby się podjąć lepiej płatną pracę, gdyby była ona w miejscowości zamieszkania (79%) lub w innej miejscowości powiatu puławskiego (65%), ale już tylko co trzeci (36%) zdecydowałby się w sytuacji, gdyby miejsce pracy mieściło się poza granicami powiatu. Co ciekawe, gotowych do podjęcia pracy w innym województwie w Polsce jest niemal tyle samo, co chętnych do pracy za granicą (odpowiednio 21% i 19%).

Sklonność do podejmowania pracy w innej miejscowości powiatu zależy od wieku i wykształcenia. Osoby młodsze (poniżej 45. roku życia) oraz osoby z wyższym wykształceniem cechuje wyższa gotowość do zmiany pracy na lepszą, jeśli mieściłaby się w powiecie puławskim. Gotowość do pracy poza granicami powiatu najczęściej deklarują mężczyźni, osoby poniżej 45. roku życia oraz respondenci mieszkający na wsi. Im wyższe wykształcenie, tym rzadziej badani wyrażają skłonność do pracy poza granicami powiatu.

Osoby pracujące w miejscowości, w której mieszkają, wyrażają mniejszą niż osoby pracujące poza miejscem zamieszkania skłonność do zmiany pracy niezależnie od jej lokalizacji. Badani dojeżdżający do pracy są zatem bardziej mobilni zarówno przestrzennie, jak i zawodowo.

Tabela 24.8. Skłonność do dojazdów osób pracujących (N = 77)

Gdyby otrzymał(a) Pan(i) ofertę lepiej płatnej pracy, to czy przyjął(ę)by ją Pan(i), czy też nie?	Tak	Nie	Trudno powiedzieć
	w procentach		
W tej miejscowości	79	21	0
W innej miejscowości na terenie tego samego powiatu	65	33	2
Poza granicami powiatu	36*	62	2

* Przy czym 36% przyjąłoby ofertę pracy w innym powiecie obecnego województwa lubelskiego, 21% w miejscowości znajdującej się obecnie w innym województwie w Polsce, a 19% za granicą.

Wśród bezrobotnych badanych (czyli niepracujących respondentów gotowych podjąć pracę) tylko połowa to osoby zdecydowane podjąć pracę niezależnie od lokalizacji. Warto odnotować, że w tej grupie tak samo często akceptowane jest przyjęcie pracy w innym powiecie województwa lubelskiego, jak za granicą. Najrzadziej akceptowane są oferty pracy w innym województwie w Polsce.

Tabela 24.9. Skłonność do dojazdów osób niepracujących, ale gotowych podjąć pracę w ciągu tygodnia (N = 22)

Gdyby otrzymał(a) Pan(i) ofertę pracy, to czy przyjął(ę)by ją Pan(i), czy też nie?	Tak	Nie	Trudno powiedzieć
	w procentach		
W tej miejscowości	91	5	4
W innej miejscowości na terenie tego samego powiatu	50	41	9
Poza granicami powiatu	50*	36	14

* Przy czym 28% przyjęłoby ofertę pracy w innym powiecie obecnego województwa lubelskiego, 14% w miejscowości znajdującej się obecnie w innym województwie w Polsce, a 28% za granicą.

Osoby niepracujące, ale skłonne do podjęcia zatrudnienia, częściej deklarują gotowość do dojazdów niż osoby pracujące. Większość badanych jest skłonna zgodzić się na dojazdy do pracy trwające do godziny (osoby pracujące – 68%, bezrobotne – 77%). Natomiast od 1 do 2 godzin byłby skłonny dojeżdżać tylko jeden na czterech pracujących (26%) i dwóch na pięciu niepracujących, lecz gotowych podjąć pracę (42%). Do dojazdów powyżej 2 godzin jest gotowych bardzo niewielu badanych z obydwu grup (odpowiednio 5% i 10%).

Tabela 24.10. Skłonność do dojazdów w zależności od czasu ich trwania

Czy zgodził(a)by się Pan(i) na pracę, jeśli czas dojazdu do pracy wynosiłby codziennie:	Odsetki odpowiedzi twierdzących wśród osób, które:	
	pracują (N = 77)	nie pracują, ale gotowe są podjąć pracę w ciągu tygodnia (N = 22)
– 0,5–1 godziny w jedną stronę	68	77
– 1–2 godziny w jedną stronę	26	42
– powyżej 2 godzin w jedną stronę	5	10

Mobilność związana z nauką

Dojazdy, a czasem nawet przeprowadzki, są również efektem realizacji potrzeb edukacyjnych. Tylko co trzeci respondent (35%) zdobył wykształcenie w szkole lub na uczelni mieszczącej się w miejscowości, w której mieszkał. Ponad dwie piąte (43%) musiało dojeżdżać do szkoły, a mniej więcej co piąty (22%) przeniósł się do miejscowości, w której była szkoła/uczelnia.

Badani mieszkający na wsi (56%) oraz legitymujący się wykształceniem średnim (51%) najczęściej musieli dojeżdżać do szkoły. Zmiana miejsca zamieszkania była najczęściej praktykowana przez osoby, które osiągnęły wykształcenie wyższe (51%).

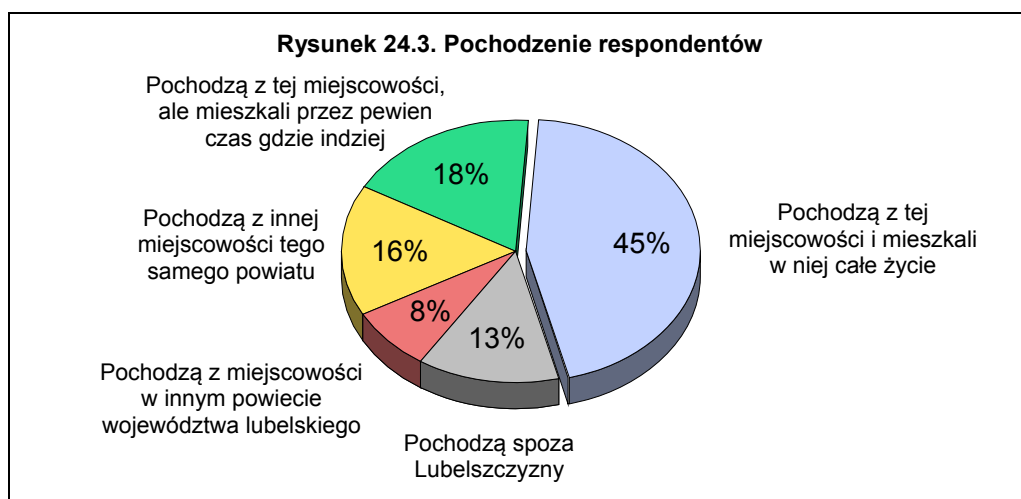
Tabela 24.11. Dojazdy do szkoły, w której zdobyto najwyższy poziom wykształcenia

Osoby, które:	Odsetek badanych
– uczyły się w miejscowości swojego zamieszkania	35
– przenieśli się do miejscowości, w której była szkoła	22
– dojeżdżali do szkoły	43

Zdecydowana większość zdobyła wykształcenie w szkołach i uczelniach województwa lubelskiego. Tylko co siódmy badany (15%) uczył się poza regionem.

Skala migracji wewnętrznych i innych

Około połowa badanych (45%) całe życie spędziła w tej samej miejscowości. Pozostali mieszkańcy to jednak w większości również ludność miejscowa, tj. migranci powrotni, czyli osoby pochodzące z danej miejscowości, ale zamieszkujący przez pewien czas poza nią (18%), oraz osoby, które wychowały się w innej miejscowości tego samego powiatu (16%). Co dwunasty badany (8%) pochodzi z innego powiatu województwa lubelskiego, a co ósmy (13%) – spoza regionu.

Biorąc pod uwagę motywy przeprowadzki do danej miejscowości wśród osób, które zmieniły miejsce zamieszkania, najważniejsze okazały się względy rodzinne. Stosunkowo często badani zmieniali miejsce zamieszkania również ze względów mieszkaniowych. Co piąty przyznał, że przeprowadził się z powodu pracy.

Skala migracji z powiatu była szacowana za pomocą pytania o nieobecnych przez dłuższy czas członków gospodarstw domowych. Co ósmy ankietowany (13%) przyznał, że ktoś z jego gospodarstwa domowego jest nieobecny z powodu pracy lub nauki. Częstszym powodem nieobecności była nauka, jednak migracje zarobkowe również okazały się znaczące.

Faktyczna i deklarowana skłonność do migracji

Rozpowszechnioną formą migracji zarobkowych są migracje zagraniczne. Co ósmy mieszkaniec powiatu w wieku produkcyjnym (13%) ma doświadczenie pracy za granicą po wejściu Polski do Unii Europejskiej.

Tabela 24.12. Migracje zagraniczne

Czy w okresie od 1 maja 2004 roku, czyli od dnia wejścia Polski do Unii Europejskiej, wyjeżdża(a) Pan(i) w celach zarobkowych za granicę?	Odsetek badanych
Tak	13
Nie	87

Gotowość do migracji zarobkowych wyraża niemal co czwarty ankietowany. Mniej więcej tyle samo osób byłoby skłonnych przenieść się do innej miejscowości na terenie tego samego powiatu (24%), aby tam mieszkać i pracować, co poza granice powiatu (23%). Warto również odnotować stosunkowo niewielkie różnice w odsetku badanych gotowych przenieść się zarówno do innego powiatu w regionie (18%), jak i do innego województwa (17%) oraz za granicę (14%).

Tabela 24.13. Gotowość do migracji

Jak ocenił(a)by Pan(i) swoją ogólną gotowość do przeniesienia się do innej miejscowości, aby tam mieszkać i pracować przynajmniej przez pewien czas?	Gotowość	Brak gotowości
	w procentach	
Na terenie tego samego powiatu	24	76
Poza granice powiatu	23*	77

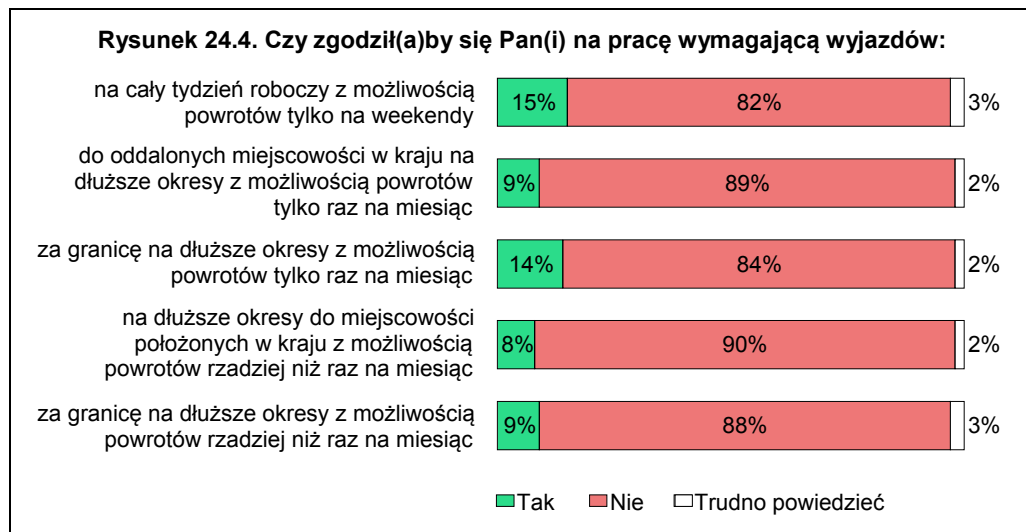
* Przy czym 18% byłoby gotowych przenieść się do innego powiatu obecnego województwa lubelskiego, 17% do miejscowości znajdującej się obecnie w innym województwie w Polsce, a 14% za granicę.

Skłonność do przeniesienia się zarówno do innej miejscowości w powiecie, jak i poza jego granice, najczęściej wyrażają mężczyźni i osoby poniżej 45. roku życia. Interesujące jest, że w obu przypadkach taką gotowość częściej deklarują mieszkańcy miast niż wsi.

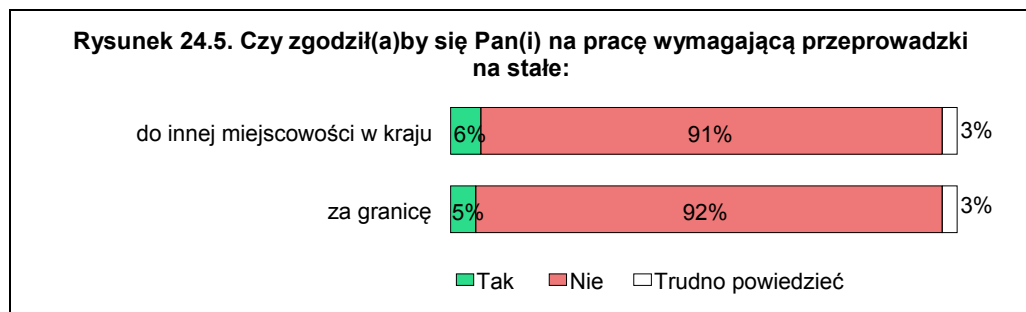
Praca wymagająca przynajmniej czasowego mieszkania poza domem jest dla badanych mieszkańców powiatu mało atrakcyjna. Co siódmy respondent zgodziłby się na pracę wymagającą wyjazdów na cały tydzień roboczy, z możliwością powrotów tylko na weekendy (15%), lub na pracę za granicą pozwalającą wracać do domu raz na miesiąc (14%). Rzadziej niż co dziesiąty zaakceptowałby pracę w Polsce, ale dającą możliwości pobytu w domu tylko raz na miesiąc (9%), bądź w Polsce lub za granicą, ale przy powrotach rzadszych niż raz w miesiącu (odpowiednio 8% i 9%).

Większą skłonność do powyższych form mobilności wykazują mężczyźni, osoby poniżej 45. roku życia oraz ankietowani mieszkający w miastach. Biorąc pod uwagę rodzaj edukacji badanych, najniższą gotowość do pracy wymagającej migracji

cyrkulacyjnych, czyli częstych wyjazdów i okresowych powrotów do domu, wykazują osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym.

Na przeprowadzkę na stałe do innej części kraju z powodu pracy zgodziłoby się 6% badanych. Natomiast gdyby praca wymagała przeprowadzki za granicę, podjęłyby ją 5% respondentów.

Mieszkańcy powiatu puławskiego w wieku produkcyjnym stosunkowo rzadko planują wyjazdy do pracy sezonowej. Jednak trochę częściej deklarują chęć podjęcia takiej pracy w kraju (7%) niż za granicą (5%).

Zadowolenie z miejsca zamieszkania

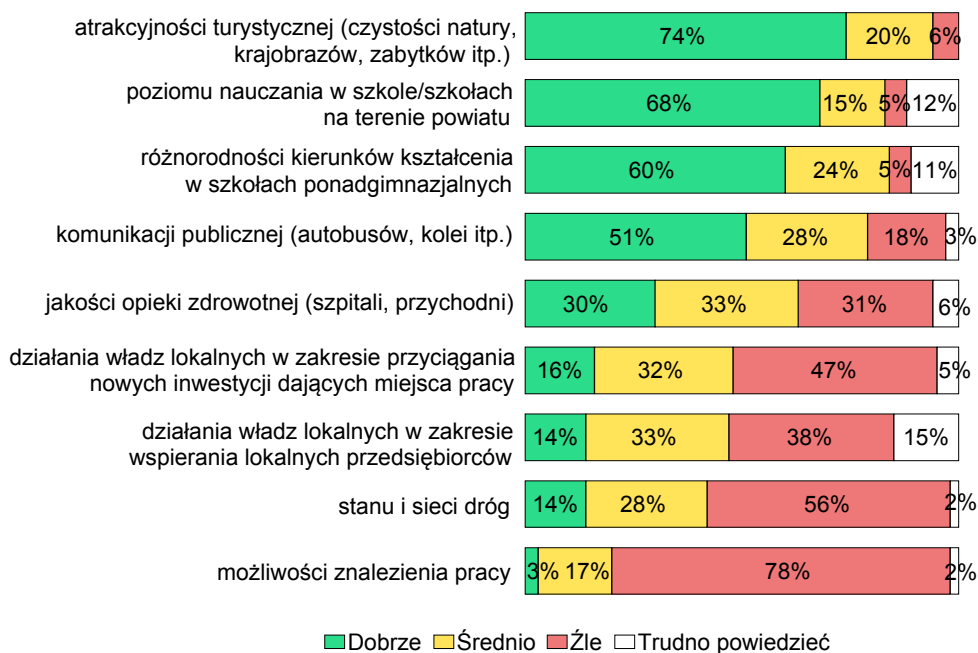
Badani mieszkańcy powiatu są bardzo zadowoleni z miejsca, w którym mieszkają. Tyle samo ankietowanych wyraziło swoje zadowolenie z miejscowości zamieszkania, co z całego regionu (81%).

Tabela 24.14. Zadowolenie z własnej miejscowości i regionu

Zadowolenie:	Zadowoleni	Ani zadowoleni, ani niezadowoleni	Niezadowoleni
	w procentach		
– z miejscowości, w której się mieszka	81	13	6
– z regionu, w którym się mieszka	81	13	6

Oceniając poszczególne aspekty dotyczące funkcjonowania i życia w powiecie puławskim, jako najbardziej satysfakcjonujący wskazali atrakcyjność turystyczną, w tym walory krajobrazu. Trzech na czterech badanych (74%) oceniło je dobrze, a pozostali w większości (20%) uznali je za przeciętne. Bardzo dobrze oceniany jest również poziom nauczania w szkołach na terenie powiatu (opinie pozytywne wyraża 68% ankietowanych, a negatywne jedynie 5%) oraz różnorodność kierunków kształcenia w szkołach ponadgimnazjalnych (60% pozytywnych wskazań i 5% negatywnych).

Rysunek 24.6. Jak Pan(i) ocenia powiat, na terenie którego Pan(i) mieszka, pod względem:

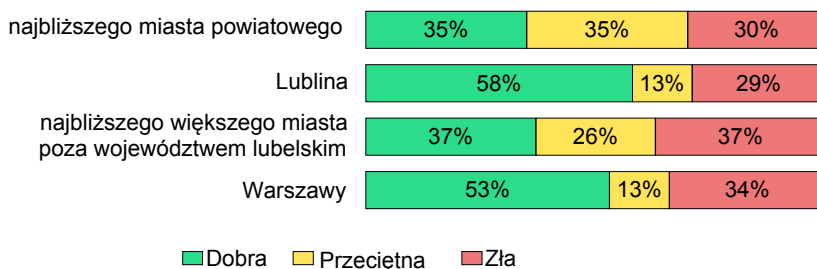
Respondenci są przeważnie zadowoleni z komunikacji publicznej dostępnej na terenie powiatu. Ponad połowa badanych (51%) uważa, że jest ona dobra, a rzadziej niż co piąty (18%) ocenia ją krytycznie. Z drugiej strony stan i sieć dróg są oceniane przez większość źle (56%), a pozytywne opinie wyraża tylko co siódmy (14%).

Opinie o opiece zdrowotnej są bardzo podzielone. Mniej więcej tyle samo ankietowanych twierdzi, że jest dobra (30%), co zła (31%). W ocenach władz lokalnych w zakresie przyciągania nowych inwestycji dających miejsca pracy, jak i wspierania lokalnych przedsiębiorców wskazania negatywne (odpowiednio 47% i 38%) przeważają nad pozytywnymi (16% i 14%).

Zdecydowanie najgorsze opinie dotyczą możliwości znalezienia pracy w powiecie. Tylko 3 na 100 badanych (3%) stwierdziło, że sytuacja na rynku pracy w ich okolicy jest dobra. Prawie cztery piąte (78%) jest przeciwnego zdania.

Opinie o sieci komunikacyjnej do miasta powiatowego są raczej ambiwalentne. Co trzeci badany mieszkający poza Puławami (35%) uważa, że jest ona dobra i mniej więcej taka sama liczba ocenia ją krytycznie (30%). Podobnie oceniane są połączenia z najbliższym większym miastem poza województwem lubelskim (37% zarówno pozytywnych, jak i negatywnych wskazań).

Rysunek 24.7. Jak ocenili(a)by Pan(i) jakość połączeń, sieć komunikacyjną z tej miejscowości do:

Okazuje się natomiast, że badani mieszkańcy powiatu przeważnie dobrze oceniają połączenia i sieć komunikacyjną do Lublina (58%) i do Warszawy (53%). Najprawdopodobniej ocena ta jest dokonywana w kontekście odległości, w jakiej znajdują się wskazywane ośrodki miejskie.

Zadowolenie z różnych sfer życia osobistego

Oceniając zadowolenie z różnych sfer swojego życia osobistego, ankietowani wskazali na kontakty z rodziną i sąsiadami jako najbardziej satysfakcjonujące. Są oni również raczej zadowoleni z relacji interpersonalnych, jakie panują w ich miejscach pracy. Gorsze, ale stosunkowo dobre opinie dotyczą warunków pracy, zawodu lub zajęcia oraz stabilności zatrudnienia. Najmniejsze jest zadowolenie z płac bądź uzyskiwanych dochodów i kosztów mieszkania. Na szczególną uwagę zasługuje ocena kosztów mieszkaniowych, gdyż jest ona dużo gorsza niż średnia w województwie.

Tabela 24.15. Zadowolenie z różnych aspektów życia

W jakim stopniu jest Pan(i) zadowolony(a) z różnych sfer swojego życia?	Średnia*
Stosunki z rodziną	4,43
Stosunki z sąsiadami	4,02
Atmosfera w pracy (koledzy)**	3,84
Warunki pracy**	3,74
Zawód/zajęcie/praca	3,57
Stabilność zatrudnienia**	3,47
Płaca/dochody	2,84
Koszty mieszkania	2,77
Ogólny indeks zadowolenia z życia	3,59

* Średnia na 5-punktowej skali, na której 1 oznaczało „bardzo niezadowolony(a)”, a 5 – „bardzo zadowolony(a)”.

** Swoje zadowolenie z tych aspektów życia oceniali tylko respondenci pracujący stale lub dorywczo.

Ogólny indeks zadowolenia badanych mieszkańców powiatu (3,59) jest trochę niższy od średniej dla całego województwa lubelskiego (3,81).

Podsumowanie

Analizy częstotliwości i kierunków dojazdów do pracy wśród mieszkańców powiatu puławskiego pokazują stosunkowo dużą mobilność wewnątrzpowiatową. Pracujący ankietowani częściej niż średnio w województwie dojeżdżają do pracy do innej miejscowości powiatu, natomiast trochę rzadziej pracują poza granicami powiatu. Paradoksalnie, pracujący mieszkańcy powiatu częściej wyrażają gotowość do pracy w innym regionie i za granicą niż przeciętnie mieszkańcy województwa.

Pod względem częstotliwości migracji zagranicznych i ogólnej gotowości do migracji mieszkańcy powiatu puławskiego nie różnią się znacząco od przeciętnego mieszkańca województwa.

Rozdział 25

Mobilność a rynek pracy w powiecie ryckim

Powiat rycki znajduje się w podregionie puławskim, w zachodniej części województwa lubelskiego. Od wschodu graniczy z powiatem lubartowskim, od północy z łukowskim, a od południa z puławskim. Stolicą powiatu jest miasto Ryki. Powiat tworzy sześć jednostek administracyjnych, w tym jedna gmina miejska (Dęblin), jedna gmina miejsko-wiejska (Ryki) oraz cztery gminy wiejskie: Kłoczew, Ułęż, Nowodwór, Stężycza.

Podstawowe wskaźniki opisujące sytuację na powiatowym rynku pracy nie odbiegają od średniej województwa lubelskiego. Wśród najważniejszych pracodawców w powiecie, obok zakładów związanych z przetwórstwem mlecznym i rolnospożywczym, należy wymienić zakłady związane z jednostką wojskową w Dęblinie: Wojskowe Zakłady Lotnicze oraz Wojskowe Zakłady Inżynieryjne. Powiatowy rynek pracy charakteryzuje również bardzo wysoki udział małych firm (zatrudniających nie więcej niż 9 pracowników) oraz średni wskaźnik przedsiębiorstw w przeliczeniu na 10 000 mieszkańców (636 przy wartości 724 dla całego województwa lubelskiego)¹.

Tabela 25.1. Charakterystyka powiatu na tle województwa

	Województwo lubelskie	Powiat rycki
Odsetek ludności w miastach	46,5	46,8
Struktura demograficzna		
Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	59	59
Przyrost naturalny na 1000 ludności	-0,19	-1,15
Saldo migracji stałej na 1000 ludności	-2,04	-3,96
Rynek pracy		
Stopa bezrobocia I (czerwiec 2010)	12,0%	11,8%
Odsetek osób pracujących w sektorze rolniczym	43,3	46,7

Źródła: Opracowanie własne na podstawie danych z 2008 roku zaczerpniętych z Urzędu Statystycznego i Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Lublinie (zob. przypis 1 do tabeli 2.1.).

Na szczególną uwagę zasługuje niższy niż przeciętny w województwie przyrost naturalny oraz niższe saldo migracji. Taka wartość tych wskaźników sprawia, że w przypadku powiatu ryckiego zagrożeniem może być utrwalenie niekorzystnych tendencji demograficznych i zwiększenie liczby osób w wieku poprodukcyjnym

¹ Źródło: GUS, Bank Danych Regionalnych, dane roczne dla powiatu ryckiego z 2009 roku.

w stosunku do osób w wieku produkcyjnym. Jednocześnie obecnie wskaźnik obciążenia demograficznego (ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym) nie odbiega od wojewódzkiego.

W badaniu w powiecie ryckim wzięły udział 104 osoby w wieku produkcyjnym² (18–64 lata dla mężczyzn i 18–59 dla kobiet). W próbie znalazł się podobny udział mężczyzn (54%) i kobiet (46%) oraz zbliżone proporcje osób, które ze względu na wiek określa się jako mobilne i niemobilne na rynku pracy (osoby przed ukończeniem 45. roku życia to mobilni zawodowo – 58%, osoby, które ukończyły 45. rok życia i starsze to niemobilni zawodowo – 42%). Uzyskanie wykształcenia podstawowego deklarowało 13% respondentów, 25% – zawodowego, 46% – wykształcenia średniego, a 15% – wykształcenia wyższego. Mieszkańcy miast w próbie w powiecie ryckim stanowili 49% respondentów, a mieszkańcy wsi – 51%.

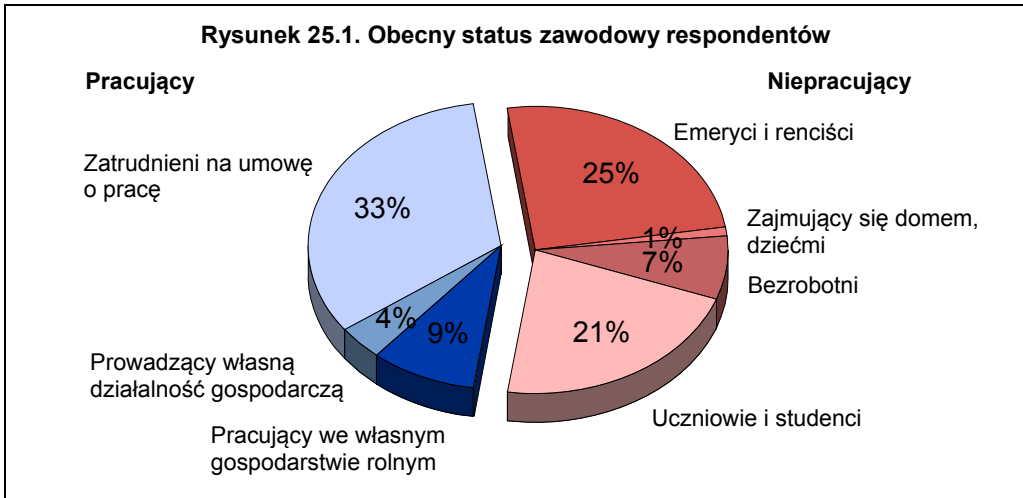
Charakterystyka aktywności zawodowej

Wśród respondentów 46% stanowiły osoby pracujące, a 54% osoby pozostające bez pracy. Wśród pracujących przeważały osoby zatrudnione na umowę o pracę. Osoby prowadzące gospodarstwo rolne stanowiły 9% ogółu badanych, najmniej zaś było osób prowadzących własną działalność poza rolnictwem.

W grupie osób niepracujących najliczniejszą grupę stanowią osoby pobierające emerytury lub renty (25%), a zaraz po nich – osoby kontynuujące naukę. Osoby z tej pierwszej grupy (emerytów i rencistów) prawdopodobnie można uznać w większości za trwale wyłączone z rynku pracy, mimo że badaniem objęto wyłącznie część mieszkańców przed osiągnięciem ustawowego wieku emerytalnego. Pokazuje to, że bardzo duży odsetek mieszkańców powiatu decyduje się przedwcześnie na opuszczenie rynku pracy: wśród osób powyżej 45. roku życia 57% było na emeryturze lub rencie. Zwraca też uwagę duży udział osób określających się jako uczniowie i studenci: wśród osób do 26. roku życia uczniowie i studenci stanowili 82% próby. Niewielka część badanych wskazała na zajmowanie się domem i dziećmi jako powód niepodejmowania zatrudnienia. 54% badanych w wieku produkcyjnym nie pracuje, ale tylko 7% zaliczyło się do bezrobotnych – pozostali nie pracują i pobierają renty, emerytury, uczą się lub zajmują domem. W grupie osób zaliczających się do bezrobotnych większość pozostawała bez pracy krócej niż rok, a jedna trzecia spośród nich nie zarejestrowała się w urzędzie dla bezrobotnych.

² Wprawdzie całkowita liczebność próby jest bardzo duża (N = 3000), jednak po podziale na powiaty i wyodrębnieniu w nich pewnych kategorii społecznych liczebność tych kategorii w niektórych przypadkach okazuje się niewielka. W związku z tym te z podanych wskaźników, które opierają się na małych liczebnościach, należy traktować ostrożnie.

Rysunek 25.1. Obecny status zawodowy respondentów

Charakterystyka osób pracujących

Ponad połowa spośród zatrudnionych respondentów pracuje na podstawie umowy na czas nieokreślony zapewniającej największe bezpieczeństwo i stabilność zatrudnienia. Pracujący na własny rachunek stanowią 29% zatrudnionych, a osoby zatrudnione na podstawie innego rodzaju umowy – na przykład umowy na czas określony, umowy o dzieło lub zawartego ustnie porozumienia – 20% respondentów z tej grupy. Większość respondentów (64%) twierdzi, że spędza w swoim głównym miejscu pracy średnio 40 godzin tygodniowo. Około jednej trzeciej badanych spędza w pracy więcej niż 40 godzin, a 6% mniej niż wynosi czas pracy przewidziany etatem.

Stosunkowo duża grupa respondentów (19%) pracuje w obecnym miejscu zatrudnienia krócej niż dwa lata. W przypadku 41% badanych staż pracy wynosi 2–10 lat, a 40% pracuje w tym samym miejscu ponad 10 lat.

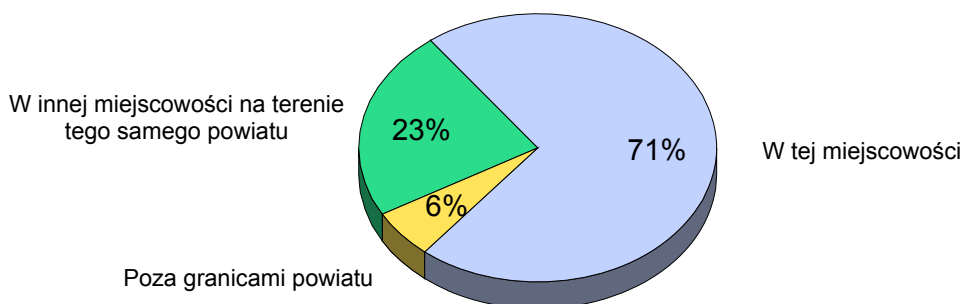
Tabela 25.2. Forma zatrudnienia (N = 48)

Czy Pana(i) obecna praca to praca:	Odsetek badanych
– na umowę o pracę na czas nieokreślony	52
– na własny rachunek	29
– na umowę innego typu (na czas określony, o dzieło, ustną)	20

Mobilność przestrzenna (dojazdy do pracy)

Zdecydowana większość zatrudnionych pracuje w tej samej miejscowości, w której mieszka (71%), ci zaś, którzy dojeżdżają do pracy, najczęściej znajdują zatrudnienie w innej miejscowości tego samego powiatu. Bardzo nieliczni (6%) dojeżdżają do pracy poza powiat.

Rysunek 25.2. Gdzie znajduje się miejsce pracy w stosunku do miejsca zamieszkania respondenta? (N = 48)

Średni czas dojazdu do pracy osób dojeżdżających (przy nieuwzględnieniu 5% wartości skrajnych) wynosi 37 minut, a średnia odległość, jaką ma do pokonania pracownik, to 25 kilometrów. Dojeżdżający dzielą się niemal po równo na tych, którzy korzystają z własnego środka transportu, i tych, którzy korzystają z innych rozwiązań.

Tabela 25.3. Charakterystyka dojazdów do pracy (N = 14)

Charakterystyka dojazdów do pracy osób, których miejsce pracy znajduje się w innej miejscowości	Średnia trymowana
Przeciętny łączny czas dojazdu do pracy ze stałego miejsca zamieszkania	37 min
Odległość między stałym miejscem zamieszkania i miejscem pracy	25 km

Pracującym poza miejscem zamieszkania zadano pytanie, czy woleliby pracować we własnej miejscowości – a więc czy podejmowanie pracy poza nią jest kwestią wyboru, czy też konieczności. Wszyscy respondenci stwierdzili, że woleliby mieć pracę na miejscu, co jednoznacznie wskazuje, że praca poza miejscem zamieszkania traktowana jest jako ostateczność. Takie podejście może skłonić niektórych mieszkańców powiatu do rezygnacji z poszukiwania pracy w sytuacji, kiedy nie mogą znaleźć zatrudnienia w najbliższej okolicy. Może więc zaskakiwać, że szansa na znalezienie na terenie powiatu pracy podobnej pod względem zakresu obowiązków oraz wynagrodzenia do obecnie wykonywanej nie jest oceniana zbyt pesymistycznie: około połowy dojeżdżających do pracy respondentów uważa, że byłoby to możliwe.

Tabela 25.4. Ocena rynku pracy w miejscu zamieszkania wśród osób dojeżdżających do pracy (N = 14)

Czy, Pana(i) zdaniem, znalezienie w Pana(i) stałym miejscu zamieszkania:	Byłoby możliwe	Byłoby praktycznie niemożliwe
	w procentach	
– pracy podobnej co do zawodu, zakresu obowiązków do obecnie wykonywanej	43	57
– pracy z podobnym wynagrodzeniem	58	42

Charakterystyka osób niepracujących

Wśród osób niepracujących w powiecie ryckim, które stanowią 54% próby, 7% deklaruje się jako osoby bezrobotne, a 5% jest zarejestrowanych w urzędzie jako bezrobotni. Jeżeli jednak zastosujemy ekonomiczną definicję bezrobocia, dzięki której możemy wyróżnić osoby rzeczywiście gotowe do podjęcia zatrudnienia w najbliższym czasie i poszukujące go, zaliczymy do bezrobotnych osoby, które deklarują, że są w stanie podjąć pracę w ciągu tygodnia (9%), oraz osoby, które jednocześnie w ciągu 4 tygodni poprzedzających badanie poczyniły pewne starania, które mogłyby zakończyć się znalezieniem pracy (8%).

Najczęściej wskazywane przez poszukujących pracy metody szukania zatrudnienia to korzystanie z osobistych sieci kontaktów – rodziny i znajomych. Następnie w kolejności były: przeglądanie ogłoszeń urzędu pracy, poszukiwanie zatrudnienia bezpośrednio u pracodawcy oraz zamieszczanie ogłoszeń w prasie lub odpowiadanie na nie.

Tabela 25.5. Osoby niepracujące (N = 56)

	Odsetek badanych
Ogółem	54
Które deklarują, że gotowe są podjąć pracę w ciągu tygodnia	9
Które deklarują, że gotowe są podjąć pracę w ciągu tygodnia oraz w ciągu ostatnich 4 tygodni aktywnie poszukiwały pracy	8

Istotne jest, że wśród osób, które z różnych powodów nie pracują, aż 72% jest przekonanych, że mogłyby znaleźć odpowiednią dla siebie pracę w swojej miejscowości, co można uznać za wysoki wskaźnik na tle innych powiatów. Może to być związane z faktem, że duża część osób niepracujących w próbie to osoby uczące się oraz inne osoby, które nigdy jeszcze nie pracowały zawodowo (39%). W przypadku pozostałych osób niepracujących, ich poprzednie miejsce zatrudnienia najczęściej znajdowało się w tym samym miejscu, w którym mieszkały i mieszkają obecnie. Osoby w przeszłości dojeżdżające do pracy stanowią 16% niepracujących, a mający za sobą przeprowadzkę do obecnej miejscowości z tej, w której pracowali poprzednio – 13%. To doświadczenie może sprawić, że będą bardziej skłonni ponownie zgodzić się na dojazdy lub przeprowadzkę.

Tabela 25.6. Ostatnie miejsce pracy a miejsce zamieszkania (N = 56)

Niepracujący, którzy:	Odsetek badanych
– nigdy nie pracowali zarobkowo	39
– pracowali i mieszkali w tej samej miejscowości co obecnie	32
– dojeżdżali do pracy do innej miejscowości	16
– pracowali i mieszkali w innej miejscowości niż obecnie	13

Skłonność do dojazdów osób pracujących i niepracujących

Większość pracujących mieszkańców powiatu ryckiego byłaby gotowa zmienić pracę na lepiej płatną, gdyby praca mogła być wykonywana w tej samej miejscowości. Konieczność dojazdu do innej miejscowości na terenie tego samego powiatu również nie stanowiłaby problemu dla większości z nich. Jednak w razie konieczności dojazdu poza teren powiatu więcej niż połowa respondentów nie przyjęłaby lepiej płatnej pracy. Interesujące jest, że taki sam odsetek ankietowanych (13%) byłby gotów wyjechać za granicę oraz do miejscowości znajdującej się obecnie w innym województwie w Polsce. Można to traktować jako dowód na to, że emigracja zagraniczna stała się doświadczeniem znanym: te osoby, które są gotowe na opuszczenie rodzinnych stron, równie łatwo decydują się na wyjazd zagraniczny jak na przeprowadzkę do odległego miasta w Polsce.

Bardziej skłonne do przyjęcia pracy poza zamieszkiwaną miejscowością są osoby, które już teraz pracują poza jej granicami. Z drugiej strony wszyscy respondenci, którzy obecnie pracują poza granicami miejscowości, deklarują, że przyjęliby lepiej płatną pracę w swojej miejscowości. Wskazuje to po raz kolejny, że praca wiążąca się z dojazdami jest traktowana jako konieczność, której lepiej byłoby uniknąć.

Tabela 25.7. Skłonność do dojazdów osób pracujących (N = 48)

Gdyby otrzymał(a) Pan(i) ofertę lepiej płatnej pracy, to czy przyjął(ę)by ją Pan(i), czy też nie?	Tak	Nie	Trudno powiedzieć
	w procentach		
W tej miejscowości	82	18	0
W innej miejscowości na terenie tego samego powiatu	76	20	4
Poza granicami powiatu	40*	52	78

* Przy czym 36% przyjęłoby ofertę pracy w innym powiecie obecnego województwa lubelskiego, 13% w miejscowości znajdującej się obecnie w innym województwie w Polsce, a 13% za granicą.

Zamieszkałe w powiecie ryckim osoby niepracujące, które gotowe są podjąć pracę w ciągu tygodnia, są bardziej skłonne do migracji związanej z pracą niż osoby pracujące i rozważające poszukiwanie lepiej płatnej pracy. Niemal wszyscy z tej grupy zdecydowałiby się na pracę w innej miejscowości powiatu ryckiego, a większość również poza jego granicami. Znacząca część respondentów deklaruje, że jest gotowa na wyjazd poza granice województwa lub kraju.

Wydaje się prawdopodobne, że decydujące przy podejmowaniu decyzji o dojeździe do pracy nie jest to, czy miejscowość znajduje się w administracyjnych granicach danego powiatu, ale czas, który trzeba poświęcić na dotarcie na miejsce. Tym samym kluczowym czynnikiem wspomagającym migrację na terenie powiatu i województwa stają się dobre drogi i dostępna komunikacja publiczna. Dla większości badanych (zarówno pracujących, jak i poszukujących pracy) czas dojazdu

nieprzekraczający godziny w jedną stronę nie stanowi problemu. Osób gotowych spędzać na dojazdach więcej niż godzinę, ale mniej niż dwie jest już znacznie mniej – wśród pracujących mniej niż połowa. Dojazdy dłuższe niż dwie godziny w jedną stronę odrzuca zdecydowana większość ankietowanych.

Tabela 25.8. Skłonność do dojazdów w zależności od czasu ich trwania

Czy zgodził(a)by się Pan(i) na pracę, jeśli czas dojazdu do pracy wynosiłby codziennie:	Odsetki odpowiedzi twierdzących wśród osób, które:	
	pracują (N = 48)	nie pracują, ale gotowe są podjąć pracę w ciągu tygodnia (N = 9)
– 0,5–1 godziny w jedną stronę	86	77
– 1–2 godziny w jedną stronę	42	67
– powyżej 2 godzin w jedną stronę	9	0

Mobilność związana z nauką

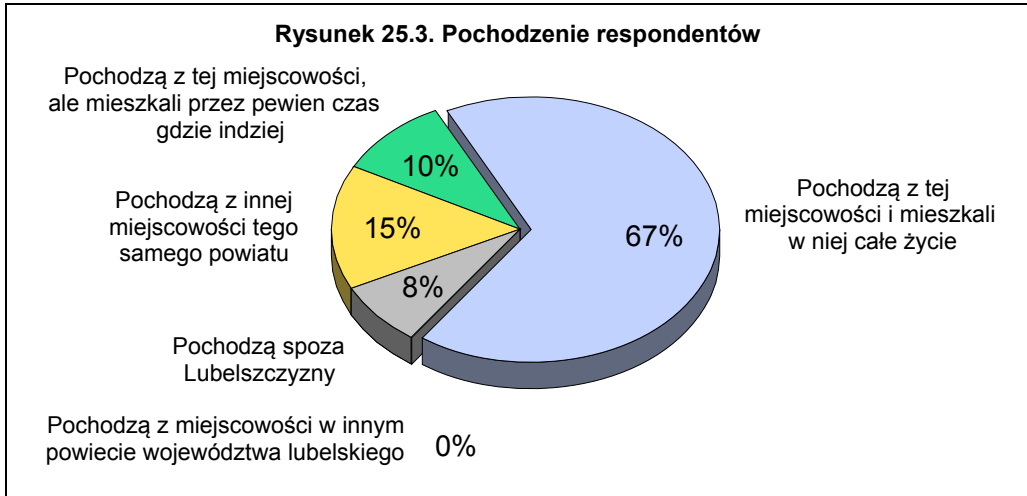
Znaczna część mieszkańców powiatu ryckiego ma doświadczenia związane z dojazdami lub czasową migracją związaną z kształceniem: 13% respondentów w związku z pobieraniem nauki przeniosło się do miejscowości, w której znajdowała się szkoła lub uczelnia, a aż 56% dojeżdżało do miejscowości, w której się uczyli. Wysoki odsetek ankietowanych (23%) deklaruje, że najwyższy poziom wykształcenia zdobyło poza województwem lubelskim.

Tabela 25.9. Dojazdy do szkoły, w której zdobyto najwyższy poziom wykształcenia

Osoby, które:	Odsetek badanych
– uczyły się w miejscowości swojego zamieszkania	31
– przeniosły się do miejscowości, w której była szkoła	13
– dojeżdżały do szkoły	56

Skala migracji wewnętrznych i innych

Większość respondentów w powiecie ryckim pochodzi z miejscowości, w której obecnie mieszka i spędziła w niej całe życie – taka jest sytuacja aż 66% badanych. Co dziesiąty ankietowany ma za sobą okres mieszkania w innej miejscowości, po którym zdecydował się wrócić do miejsca, z którego pochodzi. Migracje da się zauważyć przede wszystkim w skali powiatu: 15% respondentów przeniosło się z innej miejscowości położonej w tym samym powiecie do miejsca, które obecnie zamieszkuje. Natomiast 8% procent respondentów z powiatu ryckiego pochodzi spoza Lubelszczyzny. Najczęściej przywoływanym motywem podejmowania decyzji o migracji są powody rodzinne. Pracę jako powód przeprowadzki wymieniło 18% respondentów, którzy się przeprowadzili.

Faktyczna i deklarowana skłonność do migracji

Po akcesji Polski do Unii Europejskiej przed Polakami otworzyły się rynki pracy państw zachodnich. Zgodnie z deklaracjami, 6% badanych mieszkańców powiatu ryckiego pracowało od tego czasu za granicą.

Tabela 25.10. Migracje zagraniczne

Czy w okresie od 1 maja 2004 roku, czyli od dnia wejścia Polski do Unii Europejskiej, wyjeżdżał(a) Pan(i) w celach zarobkowych za granicę?	Odsetek badanych
Tak	6
Nie	94

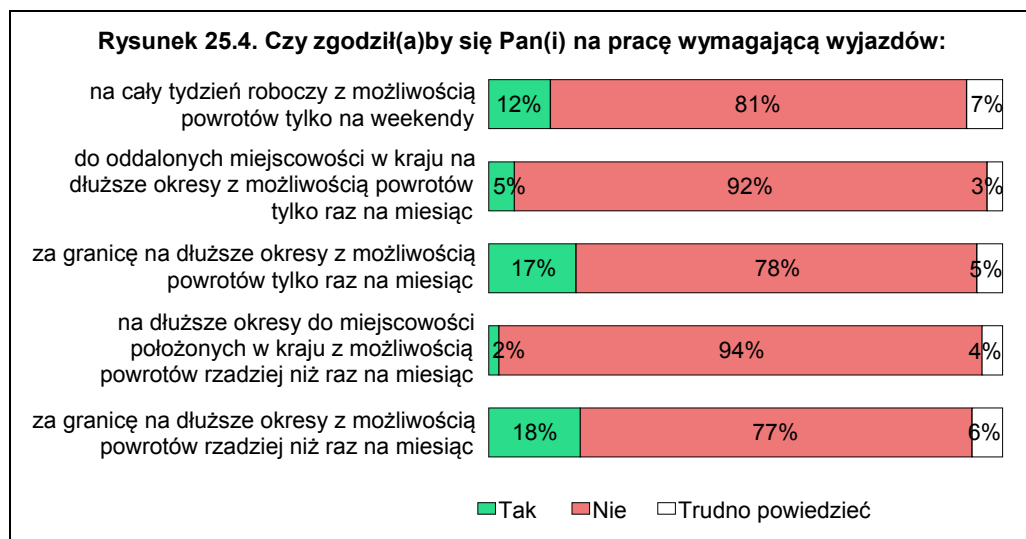
Jednocześnie deklarowana gotowość do migracji znacznie przewyższa dotychczasowe doświadczenia badanych. Niemal 40% spośród nich deklaruje, że byłoby gotowych przeprowadzić się i podjąć pracę poza granicami powiatu, w tym 27% deklaruje, że jest gotowych przenieść się i pracować jakiś czas za granicą. Po raz kolejny widać, że wyjazd zagraniczny nie jest postrzegany jako trudniejszy niż przeprowadzka do innego regionu kraju.

Tabela 25.11. Gotowość do migracji

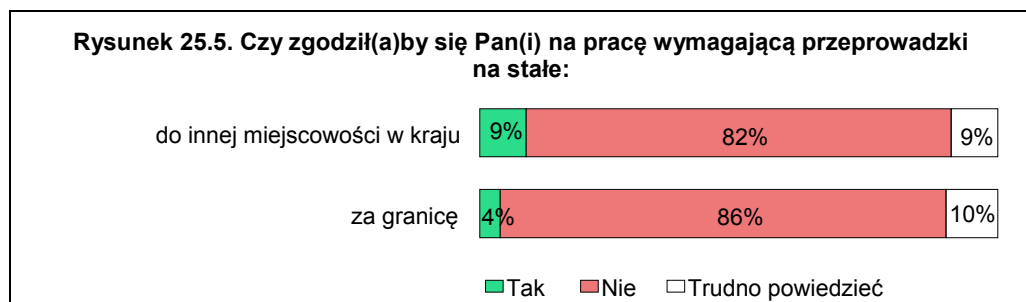
Jak ocenił(a)by Pan(i) swoją ogólną gotowość do przeniesienia się do innej miejscowości, aby tam mieszkać i pracować przynajmniej przez pewien czas?	Gotowość	Brak gotowości
	w procentach	
Na terenie tego samego powiatu	31	69
Poza granice powiatu	39*	61

* Przy czym 33% byłoby gotowych przenieść się do innego powiatu obecnego województwa lubelskiego, 27% do miejscowości znajdującej się obecnie w innym województwie w Polsce, a 27% za granicę.

Pytani o swój stosunek do innych form pracy podejmowanej poza najbliższą okolicą, respondenci po raz kolejny dość przychylnie odnoszą się do potencjalnej możliwości pracy za granicą: nawet jeśli taka praca ma się łączyć z możliwością powrotów do domu raz w miesiącu lub rzadziej, godzi się na nią 17–18% respondentów. Praca na podobnych warunkach w Polsce jest rozważana przez znacznie niższy odsetek ankietowanych, być może ze względu na przewidywane niższe zarobki w kraju. Pracę wiążącą się z przebywaniem cały tydzień poza miejscem zamieszkania i powrotami tylko na weekendy uważa za akceptowalną 12% respondentów.

Mimo dość szerokiej akceptacji czasowego wyjazdu do pracy połączonego z okresową przeprowadzką znacznie mniej osób godzi się na stałą przeprowadzkę w związku z podjęciem pracy. Co interesujące, w przypadku stałego wyjazdu po raz pierwszy widać różnicę między poziomem akceptacji wyjazdu do innej miejscowości w kraju a opuszczeniem Polski. Tę ostatnią możliwość akceptuje jedynie 4% respondentów. Porównanie tej liczby i 17% osób, które są gotowe wyjechać na jakiś czas, pokazuje, że znaczna część emigrantów, wyjeżdżając, planuje powrót do kraju.

Zadowolenie z miejsca zamieszkania

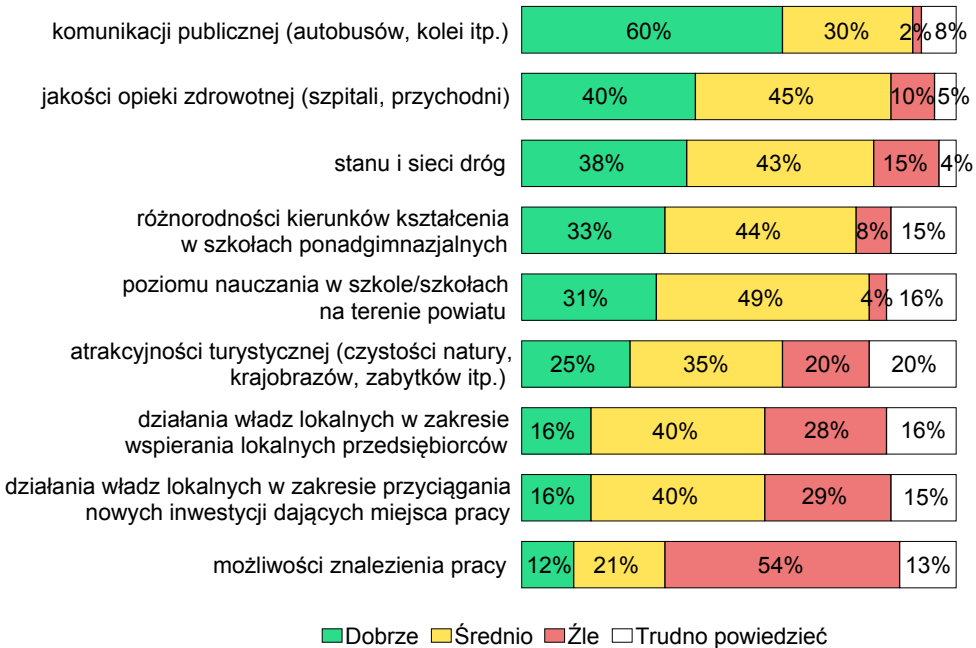
Sklonność do migracji może być związana z tym, jak ocenia się miejsce, w którym się mieszka, oraz różne aspekty życia osobistego – takie jak kontakty z sąsiadami czy krewnymi – związane z danym miejscem. Zdecydowana większość respondentów jest ogólnie zadowolona zarówno z miejscowości, w której mieszka (84%), jak i z regionu (85%). Osoby niezadowolone stanowią niewielką mniejszość.

Tabela 25.12. Zadowolenie z własnej miejscowości i regionu

Zadowolenie:	Zadowoleni	Ani zadowoleni, ani niezadowoleni	Niezadowoleni
	w procentach		
– z miejscowości, w której się mieszka	84	10	6
– z regionu, w którym się mieszka	85	8	7

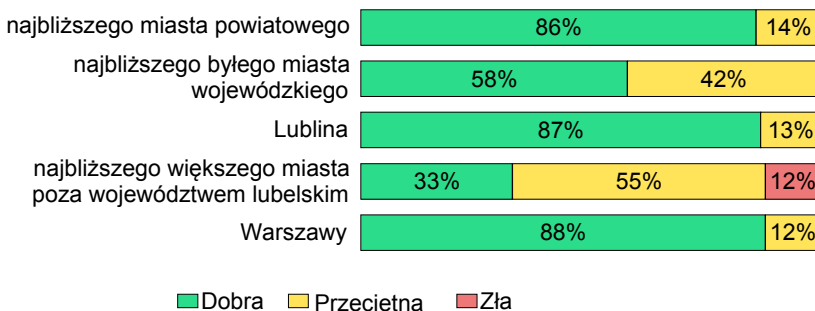
Mimo tak powszechnie deklarowanego zadowolenia respondenci, oceniając poszczególne aspekty funkcjonowania powiatu, są skłonni do wyrażania ocen umiarkowanych („średnio”) – udział tych odpowiedzi jest niemal we wszystkich przypadkach wyższy niż odpowiedzi pozytywnych lub negatywnych. Jedyny aspekt, który najczęściej osób oceniła negatywnie, to możliwość znalezienia pracy w powiecie, oceniona jako zła przez 54% respondentów. Wciąż jednak należy to uznać za bardzo dobry wynik i dowód optymizmu respondentów, ponieważ w skali województwa odsetek odpowiedzi negatywnych wynosi 76%. Niemal jedna trzecia respondentów źle oceniła też starania władz lokalnych związane z przyciąganiem nowych inwestycji oraz wspieraniem lokalnych przedsiębiorców. W tym wypadku jednak dominowały oceny średnie, a ilość ocen negatywnych jest znacząco niższa niż w całym województwie. Wśród wymiarów dobrze ocenianych najczęściej pozytywnych ocen zyskała komunikacja publiczna (60%). Dość często pozytywnie oceniane były: stan i sieć dróg w powiecie (38%) i lokalne placówki edukacyjne – zarówno pod względem poziomu nauczania (31%), jak i różnorodności ofert kształcenia (33%). W ostatnich przypadkach dominowały jednak oceny umiarkowane.

Rysunek 25.6. Jak Pan(i) ocenia powiat, na terenie którego Pan(i) mieszka, pod względem:

Pytani o połączenia w konkretnych kierunkach respondenci z powiatu ryckiego również dobrze oceniają stan dróg – zdecydowana większość jest zadowolona z jakości połączeń do najbliższego miasta powiatowego, do Lublina i do Warszawy. Taka ocena infrastruktury z pewnością może być czynnikiem sprzyjającym decyzjom o migracji związanej z zarobkowaniem.

Rysunek 25.7. Jak ocenił(a)by Pan(i) jakość połączeń, sieć komunikacyjną z tej miejscowości do:

Zadowolenie z różnych sfer życia osobistego

Poprosiliśmy respondentów również o ocenę zadowolenia z różnych aspektów życia na 5-punktowej skali. Uporządkowanie różnych aspektów życia układa się podobnie jak w przypadku innych powiatów i całego województwa: mieszkańcy są najbardziej zadowoleni z tych obszarów swojego życia, które łączą się z kontaktami z innymi ludźmi: rodziną, sąsiadami i kolegami z pracy. Dość wysoko oceniają również kwestie związane z życiem zawodowym: są zadowoleni z wykonywanego zajęcia i warunków pracy, nieco mniej z poziomem stabilności zatrudnienia. Zdecydowanie niżej oceniane są kwestie związane z potrzebami materialnymi: kosztami mieszkania oraz wysokością płacy. Należy jednak podkreślić, że ocena każdego z tych aspektów jest zauważalnie wyższa niż średnia dla całego województwa i niż wyniki w większości innych powiatów. Jedynie zadowolenie z kosztów mieszkania jest oceniane niżej niż w innych powiatach.

Tabela 25.13. Zadowolenie z różnych aspektów życia

W jakim stopniu jest Pan(i) zadowolony(a) z różnych sfer swojego życia?	Średnia*
Stosunki z rodziną	4,72
Stosunki z sąsiadami	4,67
Atmosfera w pracy (koledzy) **	4,44
Zawód/zajęcie/praca	4,25
Warunki pracy**	4,12
Stabilność zatrudnienia**	3,95
Płaca/dochody	3,13
Koszty mieszkania	2,94
Ogólny indeks zadowolenia z życia	4,18

* Średnia na 5-punktowej skali, na której 1 oznaczało „bardzo niezadowolony(a)”, a 5 – „bardzo zadowolony(a)”.

** Swoje zadowolenie z tych aspektów życia oceniali tylko respondenci pracujący stale lub dorywczo.

Podsumowanie

Respondenci z powiatu ryckiego bardzo często wyrażali zadowolenie i optymizm, zarówno jeśli chodzi o stan rozwoju powiatu – w tym lokalny rynek pracy i własną szansę podjęcia zatrudnienia z najbliższej okolicy – jak i swoje życie osobiste. Należy zaznaczyć, że w próbie znalazło się wiele młodych osób (do 26. roku życia), spośród których ogromna większość to uczniowie i studenci – może to wskazywać na powszechną w powiecie chęć i możliwość kontynuowania kształcenia, może jednak wpłynąć również na podwyższenie udziału odpowiedzi wyrażających optymizm i zadowolenie.

W kontekście zagadnienia migracji szczególną wagę ma wysoka ocena stanu dróg i komunikacji publicznej oraz warunków dojazdu do ważnych ośrodków lokalnych. Wnioskując na podstawie odpowiedzi mieszkańców, powiat zdecydowanie wyróżnia się pod tym względem na tle województwa.

Jednocześnie, podobnie jak w większości innych miejscowości, praca w tej samej miejscowości jest dla niemal wszystkich respondentów preferowaną opcją, a praca w innej miejscowości na terenie powiatu – dopuszczalną, ale uważaną za mniej korzystną.

W powiecie ryckim wśród respondentów rozważających możliwość podjęcia zatrudnienia, które wiąże się z (czasową) przeprowadzką, zaznaczyła się również tendencja do nierozróżniania między przeniesieniem się do innego województwa w kraju i emigracją zagraniczną. W niektórych przypadkach badani preferują wręcz ten drugi rodzaj wyjazdu.

Rozdział 26

Zróźnicowanie zjawiska mobilności w powiatach województwa lubelskiego

W świetle danych zgromadzonych przez Główny Urząd Statystyczny¹ województwo lubelskie traci więcej mieszkańców niż zyskuje nowych. Świadczy o tym ujemne saldo migracji zarówno na poziomie ogólnowojewódzkim (-2,04), jak i poszczególnych powiatów. Dodatkowo saldo migracji odnotowano jedynie w dwóch powiatach województwa: zamojskim (0,26) i lubelskim (5,13). Najniższe saldo w 2008 roku odnotowano w powiecie hrubieszowskim (-4,90). Jednocześnie należy zwrócić uwagę na odpływ ludności z dużych miast województwa, w szczególności z Białej Podlaskiej (-4,47) i Zamościa (-4,22).

O kierunku zachodzących zmian demograficznych świadczy, obok salda migracji, wskaźnik przyrostu naturalnego obrazujący różnicę między liczbą urodzeń żywych i zgonów na danym obszarze. W powiatach Lubelszczyzny wartość wskaźnika waha się od -4,48 (w powiecie krasnostawskim) do 3,31 (Biała Podlaska), przyjmując przeciętną wartość na poziomie województwa -0,19. Wszystkie powiaty grodzkie w województwie charakteryzują się dodatnim przyrostem naturalnym (wyróżniając się jednocześnie ujemnym saldem migracji), w ziemskich natomiast w przeważającej części notuje się więcej zgonów niż urodzeń żywych. Wyjątek stanowią tu powiaty podregionu lubelskiego (oprócz lubartowskiego), powiat biłgorajski, w którym jako jedynym w podregionie wskaźnik przyjmuje wartość dodatnią, i powiat łukowski, w którym wskaźnik kształtuje się na wysokim w skali województwa poziomie 3,09.

Gospodarka Lubelszczyzny w dużej mierze opiera się na rolnictwie. W sektorze rolniczym w województwie jest zatrudnionych 43,32% ogółu pracujących, a 68,3% powierzchni województwa to użytki rolne². Pomijając powiaty grodzkie, udział zatrudnionych w rolnictwie na poziomie poniżej 50% kształtuje się jedynie w czterech powiatach. Są to powiaty łączyński (43,69%) i świdnicki (33,50%) – obydwaj

¹ Opracowanie własne na podstawie danych z 2008 roku zaczerpniętych z Urzędu Statystycznego i Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Lublinie – por. GUS, *Warunki życia ludności w województwie lubelskim w latach 2006–2008*, Lublin 2009; GUS, *Ludność, ruch naturalny i migracje w województwie lubelskim w 2008 r.*, Lublin 2009; GUS, *Rynek pracy w województwie lubelskim w 2008 r.*, Lublin 2009, oraz dane Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Lublinie (<http://www.wup.lublin.pl/wup/index.php?kat=175> dostępne 27 lipca 2010 r.).

² W. Dziemianowicz, K. Komorowska, H. Kosarczyn, J. Żebrowska, *Nowe województwa: fakty, opinie, nastroje*, Warszawa 2001, s. 29.

położone w bezpośrednim sąsiedztwie Lublina – oraz rycki (46,71%) i puławski (32,87%), będące powiatami granicznymi z województwem mazowieckim. Najwyższy udział zatrudnionych w sektorze rolniczym odnotowano w powiatach zamojskim (74,72%) i chełmskim (72,81%).

Tylko mniej niż co drugi mieszkaniec województwa to mieszkaniec miasta (46,5%). Jednocześnie gdyby pominąć powiaty grodzkie, okazałoby się, że tylko w powiecie świdnickim więcej niż połowę stanowi ludność miejska (58,9%), co nie wynika jednak z wysokiego stopnia urbanizacji powiatu, a z niewielkiej jego powierzchni³. W miastach mieszka stosunkowo dużo ludności również w powiatach puławskim (48,9%) i ryckim (46,8%). Najniższy udział ludności miejskiej w ogóle mieszkańców odnotowano w powiatach, na których terenie znajdują się duże miasta stanowiące samodzielne powiaty grodzkie, a więc w chełmskim (5,7%), lubelskim (8,5%), zamojskim (10,%) i bialskim (20,3%).

Na 100 osób w wieku produkcyjnym przeciętnie w województwie przypada 59 osób w wieku nieprodukcyjnym. Udział ludności w wieku nieprodukcyjnym jest najniższy w dużych miastach województwa (Biała Podlaska – 47, Chełm – 49, Zamość – 50, Lublin – 50), a wyższy niż przeciętnie w powiatach ziemskich, na których terenie miasta te są usytuowane, co jest szczególnie wyraźne w przypadku powiatów bialskiego (68) i zamojskiego (67). Zjawisko to może świadczyć o odpływie ludności aktywnej zawodowo do miast, gdzie sytuacja na rynku pracy jest zazwyczaj lepsza.

Wielkość stopy bezrobocia rejestrowanego w województwie (12%) pod koniec II kwartału 2010 roku była zbliżona do ogólnopolskiej (11,6%), jednak między powiatami istniało w tej mierze duże zróżnicowanie. Największe bezrobocie odnotowano we wschodnich powiatach województwa graniczących z Ukrainą: włodawskim (18,2%), hrubieszowskim (16,0%) i chełmskim (15,5%) oraz w powiecie opolskim (15,5%). Najniższą stopę bezrobocia zarejestrowano w powiecie biłgorajskim (6,4%). Bezrobocie niższe niż w województwie ogółem zarejestrowano też w powiecie lubelskim (zarówno grodzkim – 9,3%, jak i ziemskim – 9,9%), w powiatach graniczących z województwem mazowieckim o preferencyjnym usytuowaniu między Warszawą a Lublinem – puławskim (9,5%), łukowskim (10,5%) i ryckim (11,8%) – oraz w powiecie łęczyńskim (10,7%).

Mobilność faktyczna i deklarowana

Tak jak różne są powiaty województwa lubelskiego, tak też różna jest skala zjawiska mobilności mieszkańców Lubelszczyzny. W celu syntetycznego opisu omawianego problemu stworzyliśmy indeksy obrazujące faktyczną mobilność mieszkańców poszczególnych powiatów, a także ich gotowość do migracji czy

³ Powiat świdnicki jest najmniejszym powiatem województwa lubelskiego.

mobilności przestrzennej. Mimo że obydwa indeksy są oparte na deklaracjach, można przyjąć, że pierwszy odzwierciedla rzeczywiste doświadczenia badanych, a drugi ich preferencje i postawy.

Indeks mobilności faktycznej składa się z siedmiu cech odnoszących się do różnych wymiarów mobilności mieszkańców:

- 1) praca poza miejscowością zamieszkania (w przypadku osób pracujących – obecnie, w przypadku osób niepracujących – w przeszłości);
- 2) wyjazdy do pracy za granicę po 2004 r.;
- 3) dzieciństwo spędzone poza miejscowością zamieszkania;
- 4) zmiana miejsca zamieszkania po 15. roku życia;
- 5) edukacja odebrana poza miejscem zamieszkania;
- 6) nieobecność domowników w gospodarstwie domowym z powodu pracy;
- 7) nieobecność domowników w gospodarstwie domowym z powodu nauki.

Indeks skonstruowano tak, że jeśli dana cecha występuje, to do jego wartości dodaje się 1, a jeśli nie występuje, to 0; indeks przybiera wartości od 0 do 7. W celu określenia wartości indeksu na poziomie powiatów wyliczono średnią liczbę punktów dla każdego z nich.

Indeks gotowości do migracji zbudowano w oparciu o następujące cechy:

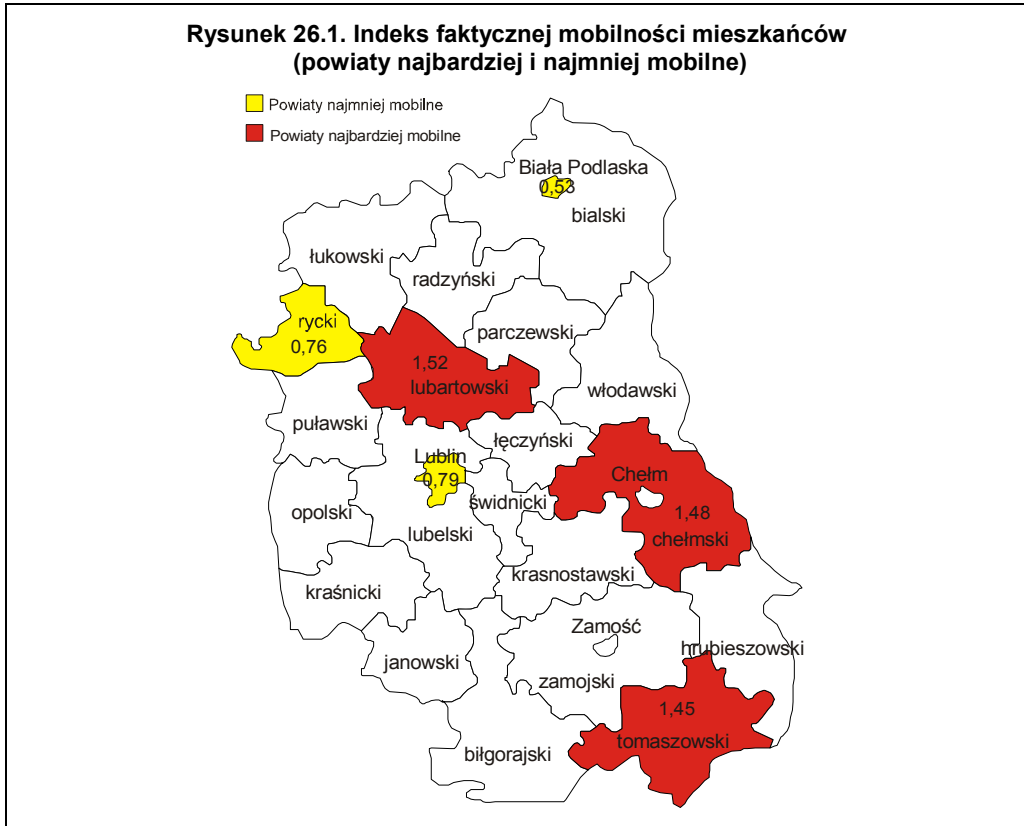
- 1) skłonność do podjęcia pracy poza miejscem zamieszkania;
- 2) gotowość do przeprowadzki poza miejsce zamieszkania;
- 3) gotowość do podjęcia pracy wymagającej dojazdów;
- 4) gotowość do podjęcia pracy wymagającej dłuższych nieobecności w gospodarstwie domowym;
- 5) gotowość do podjęcia pracy wymagającej przeprowadzki na stałe;
- 6) planowane wyjazdy do pracy sezonowej;
- 7) planowane przeprowadzki do innej części Polski;
- 8) planowane przeprowadzki za granicę.

Indeks gotowości do migracji został skonstruowany w ten sam sposób, co indeks mobilności faktycznej – przez przypisanie występującym kryteriom 1 punktu, zsumowanie ich i uśrednienie na poziomie powiatu.

Analizując otrzymane wyniki, należy pamiętać, że indeksy zostały zbudowane na podstawie różnej liczby cech, więc nominalne porównywanie wartości przez nie przyjmowanych nie jest uprawnione. Zarówno ze względu na ten fakt, jak i niewielką skalę zjawiska mobilności wśród badanych (przekładającą się na niskie wartości przyjmowane przez indeksy) uwagę należy skierować raczej na pozycję zajmowaną przez powiaty na tle innych, a nie nominalną wartość indeksu.

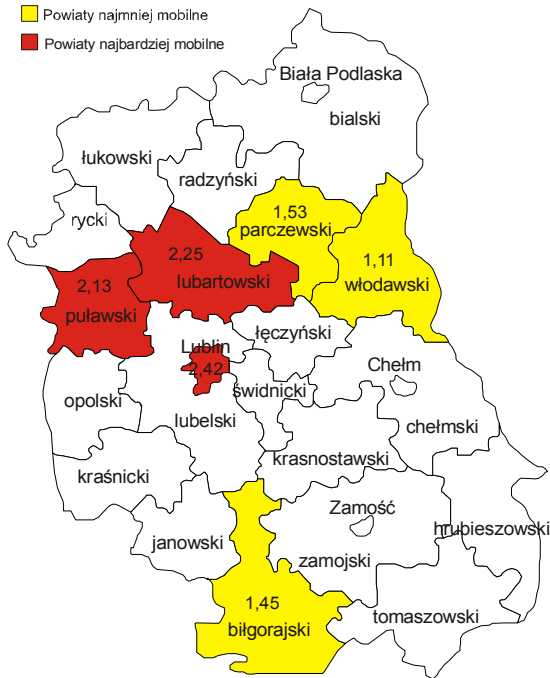
Mając na względzie kategorie społeczne szczególnie istotne dla lokalnych rynków pracy, oprócz wartości indeksu dla ogółu mieszkańców w wieku produkcyjnym obliczono również średnią dla osób aktywnych zawodowo (a więc pracujących i bezrobotnych, ale gotowych do podjęcia pracy i aktywnie jej poszukujących) oraz będących w wieku wczesnej dorosłości (tzn. w wieku 18–26 lat), mających wykształcenie średnie lub wyższe.

Średnia wartość indeksu faktycznej mobilności dla całego województwa wynosi 1,07 i jest tylko nieznacznie wyższa wśród badanych aktywnych zawodowo oraz osób młodszych i lepiej wykształconych. Inaczej przedstawiają się wartości przyjmowane przez indeks gotowości do migracji, który dla województwa kształtuje się na poziomie 2,08 i jest wyraźnie wyższy w grupie ankietyowanych do 26. roku życia mających co najmniej średnie wykształcenie (3,13).

Najbardziej mobilni są mieszkańcy powiatów lubartowskiego, chełmskiego i tomaszowskiego. Bardziej mobilni niż ogół mieszkańców Lubelszczyzny są też ankietyowani zamieszkujący powiaty radzyński, opolski, parczewski, kraśnicki, zamojski, puławski, świdnicki, lubelski, łęczyński i bialski. Najniższe wartości indeksu przyjmuje w powiatach grodzkich województwa i w powiecie ryckim.

Rysunek 26.2. Indeks deklarowanej mobilności mieszkańców (powiaty najbardziej i najmniej mobilne)

Indeks gotowości do migracji kształtuje się na najwyższym poziomie w samym Lublinie. Częściej niż inni skłonni do migracji są też mieszkańcy powiatów lubartowskiego, puławskiego i opolskiego. Najmniej ruchliwi, przynajmniej w sferze deklaracji, są mieszkańcy powiatu włodawskiego, biłgorajskiego i parczewskiego.

Gdyby uszeregować powiaty województwa zgodnie ze średnią wartością przyjmowaną przez indeksy, a następnie porównać ich usytuowanie w tak powstałym zestawieniu, okazałoby się, że deklarowana gotowość do przemieszczania się często nie idzie w parze z faktyczną mobilnością mieszkańców. Najjaskrawszym przykładem takiej rozbieżności jest Lublin, którego mieszkańcy, – mimo że są mniej mobilni niż badani w większości pozostałych powiatów – zdecydowanie najczęściej wyrażają gotowość do migracji. Niską mobilność mieszkańców Lublina może tłumaczyć lepsza niż w innych częściach województwa sytuacja na rynku pracy oraz dostępność placówek oświaty, w tym uczelni wyższych. Lublin to miasto akademickie, którego mieszkańcy są na ogół lepiej wykształceni⁴ (choćby z racji dostępności szkół i uczelni) niż mieszkańcy innych powiatów, co sprzyja mobilności. W mieście stanowiącym najczęstszy cel migracji wewnątrz województwa mieszka więcej niż gdzie indziej osób, które mają już doświadczenia związane ze zmianą miejsca

⁴ Wśród ankietowanych mieszkańców miasta jedna trzecia miała wykształcenie wyższe.

zamieszkania i prawdopodobnie mniej obawiałyby się przeniesienia do innej miejscowości niż osoby decydujące się na ten krok po raz pierwszy.

Poza Lublinem dużą rozbieżność między faktyczną mobilnością badanych a ich preferencjami możemy zaobserwować w Zamościu i w powiecie ryckim. Te jednostki zdecydowanie wyżej sytuują się, jeżeli chodzi o gotowość do migracji niż o faktyczną skalę mobilności mieszkańców. Odwrotnie jest w przypadku zamojskiego, chełmskiego i parczewskiego. Tutaj pozycja powiatu w zestawieniu faktycznej mobilności jest znacząco wyższa niż jego ułożenie w zestawieniu powiatów pod względem mobilności deklarowanej.

Tabela 26.1. Indeks mobilności faktycznej (IMF) i deklarowanej (IMD)*

	Ogółem		Aktywni zawodowo		Ankietowani do 26. roku życia z co najmniej średnim wykształceniem	
	IMD	IMF	IMD	IMF	IMD	IMF
Województwo lubelskie	2,08	1,07	2,37	1,10	3,13	1,10
Powiat biały	1,75	1,15	1,94	1,24	2,66	1,12
Powiat biłgorajski	1,45	1,08	1,95	1,06	2,76	1,07
Powiat chełmski	1,78	1,48	2,39	1,58	4,03	1,67
Powiat hrubieszowski	1,98	1,01	2,40	,91	2,87	1,01
Powiat janowski	1,67	,95	1,83	1,00	2,04	,82
Powiat krasnostawski	1,93	,97	2,38	1,15	2,54	,78
Powiat kraśnicki	2,04	1,24	2,27	1,39	3,34	1,46
Powiat lubartowski	2,25	1,52	2,59	1,65	3,05	1,33
Powiat lubelski	2,06	1,18	2,18	1,12	3,37	,93
Powiat łęczyński	1,64	1,18	1,82	1,23	2,40	1,22
Powiat łukowski	1,92	,95	2,04	,97	2,86	,93
Powiat opolski	2,11	1,26	2,51	1,31	3,78	1,12
Powiat parczewski	1,53	1,25	1,63	1,27	2,55	1,47
Powiat puławski	2,13	1,21	2,31	1,25	2,84	1,33
Powiat radzyński	2,10	1,35	2,46	1,40	4,78	1,71
Powiat rycki	1,81	,76	2,71	1,00	2,09	,32
Powiat świdnicki	1,88	1,21	2,29	1,19	2,45	1,20
Powiat tomaszowski	2,03	1,45	2,42	1,52	2,78	2,03
Powiat włodawski	1,11	,95	1,50	,88	1,66	,29
Powiat zamojski	1,56	1,23	1,87	1,25	2,84	,83
Miasto Biła Podlaska	1,58	,53	1,65	,54	3,24	,67
Miasto Chełm	1,87	,95	2,42	1,03	3,25	1,15
Miasto Lublin	2,42	,79	2,58	,73	3,64	1,22
Miasto Zamość	1,95	,88	2,58	,93	2,34	,53

* Podobnie jak w pozostałych tabelach – w tym rozdziale największe wartości zostały oznaczone kolorem czerwonym, a najmniejsze żółtym.

Dla osób aktywnych zawodowo indeks mobilności faktycznej przyjmuje najwyższe wartości w powiecie lubartowskim, chełmskim i tomaszowskim, najniższe zaś w miastach Lublinie i Białej Podlaskiej oraz w powiecie włodawskim, który cechuje się też najniższą średnią indeksu gotowości do migracji.

Zjawiskiem diagnozowanym zazwyczaj jako niekorzystne dla regionu jest odpływ z lokalnego rynku pracy osób młodych i kompetentnych. O skali tego zjawiska w powiatach województwa mogą świadczyć wartości indeksów mobilności w kategorii osób do 26. roku życia mających wykształcenie średnie bądź wyższe. W tej kategorii największą faktyczną mobilnością mieszkańców odznaczają się powiaty położone we wschodniej części województwa (tomaszowski i chełmski) oraz centralnie usytuowany powiat radzyński, co zapewne wynika z edukacji poza miejscem zamieszkania. Jednocześnie największą na tle pozostałych jednostek skłonność do migracji wykazują młodzi i wykształceni mieszkańcy powiatu radzyńskiego, chełmskiego i opolskiego, a więc powiatów, w których dużą rolę odgrywa sektor rolniczy, a osoby młode i wykwalifikowane mogą mieć trudności ze znalezieniem odpowiedniego dla siebie zatrudnienia.

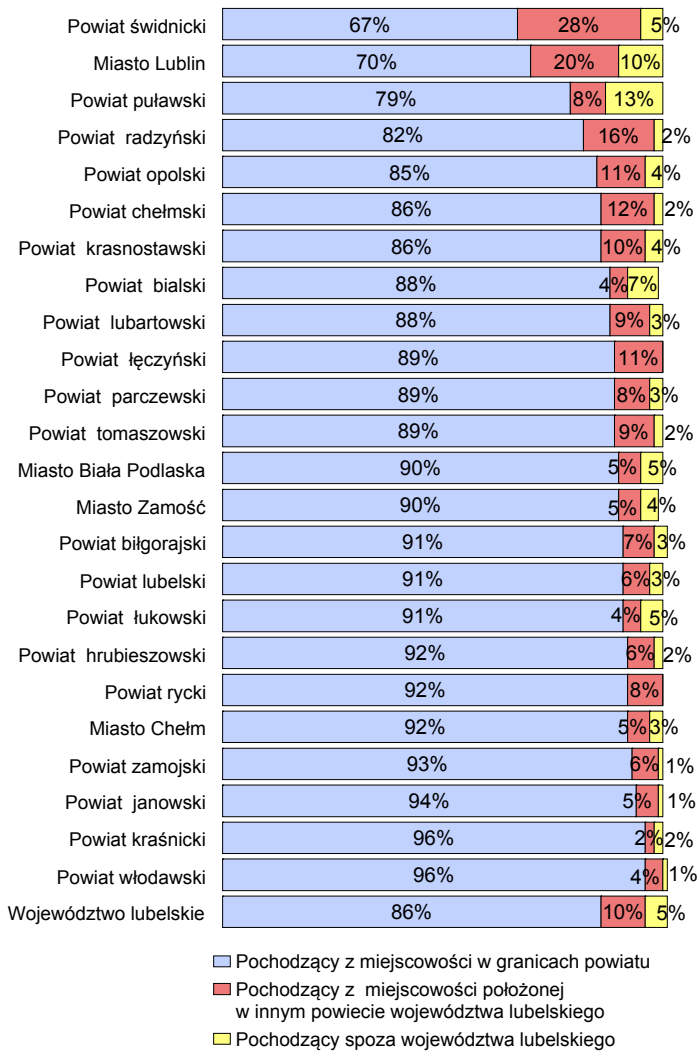
Mobilność mieszkańców województwa lubelskiego

Skala migracji w danym regionie znajduje swoje odzwierciedlenie w udziale ludności napływowej wśród ogółu mieszkańców. Wysoki odsetek ludności napływowej w powiecie może świadczyć o tym, że jest on atrakcyjnym celem przeprowadzek dla mieszkańców innych regionów.

We wszystkich powiatach Lubelszczyzny wśród obecnych mieszkańców przeważa ludność miejscowa – pochodząca z terenu danego powiatu. Najwyższy udział ludności pochodzącej z danego terenu wśród ogółu mieszkańców odnotowaliśmy w powiatach kraśnickim, włodawskim i janowskim, gdzie ludność napływowa to jedynie sporadyczne przypadki. Udział ludności pochodzącej z danego terenu jest natomiast najmniejszy w powiatach centralnych – świdnickim i mieście Lublin. Największy udział emigrantów z innych powiatów Lubelszczyzny zarejestrowaliśmy w powiecie świdnickim (28%), grodzkim Lublin (20%), radzyńskim (16%), a z innych części kraju – w puławskim (13%), mieście Lublin (10%) i bialskim (7%).

Nieco inaczej przedstawia się ruchliwość przestrzenna ludności wewnątrz powiatów. Pod tym względem najmniej mobilni są badani mieszkańcy Białej Podlaskiej, powiatu janowskiego i ryckiego, gdzie odsetek ankietowanych, którzy pochodzą ze swojej miejscowości i mieszkali w niej całe życie, jest największy (odpowiednio 71%, 70% i 67%). Powiaty wyróżniające się największym udziałem mieszkańców pochodzących z innych miejscowości tego samego powiatu bądź pochodzących z miejscowości, w której mieszkają obecnie, ale przebywających przez pewien czas gdzie indziej, to tomaszowski (57%), lubartowski (54%) i opolski (51%).

Rysunek 26.3. Pochodzenie respondentów

Powodem przeprowadzki czy też dojazdów są niekiedy aspiracje edukacyjne. Mobilność przestrzenna jest w tym przypadku zależna zarówno od dostępności placówek oświatowych w okolicy miejsca zamieszkania, jak i ich oferty edukacyjnej. I tak, największy odsetek badanych, którzy swój najwyższy poziom wykształcenia zdobyli w swojej miejscowości, odnotowaliśmy w dużych miastach województwa: Białej Podlaskiej (78%), Lublinie (74%), Zamościu i Chełmie (po 70%). Poza swoją miejscowością najczęściej kształcili się natomiast mieszkańcy jednostek terytorialnych, na których obszarze znajdują się duże miasta Lubelszczyzny (powiaty: chełmski – 82%, lubelski – 79%, zamojski – 74% i bialski – 73%), oraz mieszkańcy powiatów parczewskiego (82%) i radzyńskiego (77%).

Czynnikiem determinującym mobilność jest również praca. Słaba kondycja regionalnego rynku pracy, niedopasowanie kwalifikacji zawodowych do wymagań lokalnych pracodawców czy też lepsze warunki pracy gdzie indziej mogą skłonić do poszukiwania zatrudnienia poza miejscem zamieszkania. Poza swoją miejscowością najczęściej pracują badani w powiatach chełmskim (60%), radzyńskim i krańickim (po 50%) oraz lubartowskim (49%), najrzadziej zaś mieszkańcy powiatów grodzkich Lublin (5%) i Biała Podlaska (11%) oraz powiatu hrubieszowskiego (13%) i włodawskiego (14%). Rzadziej niż przeciętnie w województwie poza swoją miejscowością pracują też mieszkańcy Zamościa (17%) i Chełma (20%). Do pracy poza powiat najczęściej dojeżdżają mieszkańcy jednostek położonych w bezpośredniej bliskości Lublina (powiat świdnicki, lubartowski, łęczyński) i powiatu łukowskiego.

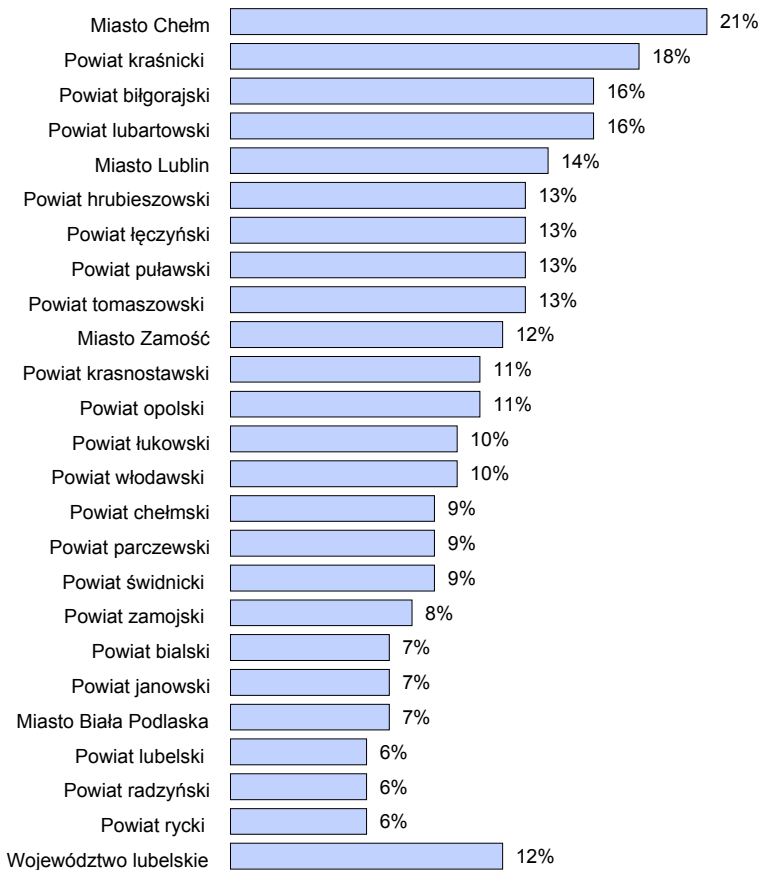
Tabela 26.2. Miejsce pracy osób pracujących

	Gdzie znajduje się miejsce pracy w stosunku do miejsca zamieszkania respondenta?		
	W tej miejscowości	W innej miejscowości na terenie tego samego powiatu	Poza granicami powiatu
	w procentach		
Powiat biały	69	27	5
Powiat biłgorajski	76	21	3
Powiat chełmski	40	48	12
Powiat hrubieszowski	87	9	3
Powiat janowski	68	21	11
Powiat krasnostawski	70	25	5
Powiat krańicki	50	40	10
Powiat lubartowski	51	29	20
Powiat lubelski	53	40	7
Powiat łęczyński	59	26	15
Powiat łukowski	62	20	18
Powiat opolski	73	18	10
Powiat parczewski	61	34	5
Powiat puławski	64	30	5
Powiat radzyński	50	37	13
Powiat rycki	71	23	6
Powiat świdnicki	59	12	29
Powiat tomaszowski	73	20	7
Powiat włodawski	86	11	4
Powiat zamojski	72	25	3
Miasto Biała Podlaska	89	7	4
Miasto Chełm	80	9	11
Miasto Lublin	95	3	3
Miasto Zamość	83	8	8
Województwo lubelskie	71	21	8

Wśród osób obecnie niepracujących, ale mających w przeszłości zatrudnienie, najczęściej poza swoją miejscowością pracowali mieszkańcy powiatów lubelskiego (76%), lubartowskiego (62%) i zamojskiego (59%), najrzadziej zaś mieszkańcy miast (Chełm – 6%, Biała Podlaska – 14%, Zamość – 20%, Lublin – 23%) i powiatu hrubieszowskiego (31%). Częściej niż inni do pracy poza powiat dojeżdżali mieszkańcy powiatów radzyńskiego (37%), świdnickiego (30%), lubartowskiego (26%) i tomaszowskiego (25%).

Ogółem w województwie doświadczenia zagranicznych migracji zarobkowych ma 12% ankietowanych, jednak zjawisko to jest znacząco zróżnicowane terytorialnie. Najczęściej za granicą pracowali badani mieszkańcy Chełma (21%), powiatu kraśnickiego (18%), lubartowskiego i biłgorajskiego (po 16%) oraz Lublina (14%) najrzadziej zaś ankietowani w powiatach lubelskim, radzyńskim, ryckim (po 6%), janowskim, bialskim i w Białej Podlaskiej (po 7%).

Rysunek 26.4. Zagraniczne migracje zarobkowe po 1 maja 2004 roku

Wskaźnikiem mobilności przestrzennej w regionie może być odsetek gospodarstw domowych, w których odnotowano dłuższą nieobecność domowników. W skali województwa nieobecność członków gospodarstwa deklaruje ogółem 16% ankietowanych. Powiatem, w którym w chwili badania ankietowani najczęściej deklaruowali nieobecność członków rodzin, jest powiat zamojski, gdzie zjawisko to dotyczy blisko trzech na dziesięć gospodarstw (29%). Wysoki odsetek ankietowanych deklaruujących absencję domowników odnotowano również w powiatach tomaszowskim, janowskim (po 26%), hrubieszowskim, biłgorajskim, kraśnickim (po 24%) i parczewskim (22%). Najrzadziej nieobecność członków gospodarstwa domowego sygnalizowali badani w Białej Podlaskiej (6%), w powiecie łukowskim (6%) i ryckim (7%) oraz lubelskim – zarówno grodzkim (9%), jak i ziemskim (11%).

Tabela 26.3. Nieobecność członków gospodarstw domowych i jej powody

	Ankietowani deklarujący nieobecność członków gospodarstwa domowego		
	Z powodu		Ogółem
	pracy	nauki	
	w procentach		
Powiat biały	7	14	19
Powiat biłgorajski	18	6	24
Powiat chełmski	10	11	20
Powiat hrubieszowski	15	9	24
Powiat janowski	7	19	26
Powiat krasnostawski	13	6	19
Powiat kraśnicki	13	13	24
Powiat lubartowski	11	8	19
Powiat lubelski	7	4	11
Powiat łęczyński	9	5	14
Powiat łukowski	1	5	6
Powiat opolski	7	8	14
Powiat parczewski	15	8	22
Powiat puławski	8	8	13
Powiat radzyński	12	7	19
Powiat rycki	2	6	7
Powiat świdnicki	9	6	15
Powiat tomaszowski	17	11	26
Powiat włodawski	9	10	15
Powiat zamojski	14	15	29
Miasto Biała Podlaska	5	1	6
Miasto Chełm	16	4	20
Miasto Lublin	8	1	9
Miasto Zamość	10	9	19
Województwo lubelskie	10	6	16

Oprócz powiatowego zróżnicowania skali nieobecności mieszkańców województwa różne są też powody absencji. Niezależnie od rozmiarów zjawiska w powiatach, w jednych jednostkach zdecydowanie przeważają wyjazdy motywowane nauką, w innych zaś pracą. Do tych pierwszych zaliczają się przede wszystkim powiaty łukowski, bialski, rycki i janowski, do drugich natomiast powiaty grodzkie (oprócz Zamościa, gdzie odsetek nieobecnych z powodu nauki jest zbliżony do odsetka nieobecnych z powodu pracy) i powiat biłgorajski.

Gotowość do migracji i mobilność zawodowa

Gotowość do przeniesienia się do innej miejscowości w granicach powiatu częściej niż mieszkańcy innych regionów Lubelszczyzny wyrażają ankietowani zamieszkujący powiat łączyński (32%), rycki (31%) oraz miasto Lublin (30%). Najrzadziej natomiast są to badani zamieszkujący powiaty położone w południowej części województwa: biłgorajski (11%), tomaszowski i zamojski (po 16%), którzy najczęściej nie byliby w stanie przenieść się też poza swój powiat. Gotowość do migracji na terenie powiatu rzadko wyrażają również mieszkańcy łukowskiego (16%). Najczęściej gotowość do przeniesienia się poza granice powiatu deklarują mieszkańcy powiatu ryckiego (39%), Lublina (36%), Chełma (31%) i powiatu łączyńskiego (29%).

W skali całego województwa jedynie 14% ankietowanych określa się jako gotowi do czasowej lub stałej migracji poza granice kraju. Najniższy odsetek skłonnych do podjęcia tego kroku odnotowano w powiecie zamojskim, łukowskim (po 6%), hrubieszowskim i bialskim (po 7%). Częściej niż mieszkańcy innych powiatów gotowość do przeprowadzki poza granice kraju wyrażają natomiast badani w powiecie ryckim (27%), Białej Podlaskiej (18%), w powiecie łączyńskim i w Lublinie (po 17%).

Tabela 26.4. Gotowość do zmiany miejsca zamieszkania

	Jak ocenił(a)by Pan(i) swoją ogólną gotowość do przeniesienia się do innej miejscowości, aby tam mieszkać i pracować przynajmniej przez pewien czas?				
	Na terenie powiatu	Poza granicami powiatu	W innym powiecie województwa lubelskiego	Poza województwem lubelskim	Za granicą
	odsetek odpowiedzi twierdzących				
Powiat bialski	22	22	18	13	7
Powiat biłgorajski	11	12	9	8	8
Powiat chełmski	20	22	20	14	8
Powiat hrubieszowski	21	19	14	15	7
Powiat janowski	24	23	23	21	13
Powiat kraśnicki	22	24	19	15	14
Powiat lubartowski	25	27	24	17	11
Powiat lubelski	27	26	23	20	14
Powiat łużyński	32	29	28	13	17
Powiat łukowski	16	20	17	18	6
Miasto Zamość	19	23	17	15	14
Powiat opolski	23	26	20	18	15
Powiat parczewski	21	21	19	14	9
Powiat puławski	24	23	18	17	14
Powiat radzyński	28	27	27	20	14
Powiat rycki	31	39	33	27	27
Powiat świdnicki	18	21	17	13	9
Powiat tomaszowski	16	14	10	13	8
Powiat włodawski	18	12	10	8	9
Powiat zamojski	16	13	11	7	6
Powiat krasnostawski	27	26	24	17	10
Miasto Biała Podlaska	21	24	19	22	18
Miasto Chełm	22	31	27	14	14
Miasto Lublin	30	36	26	25	17
Województwo lubelskie	25	27	22	19	14

Deklarowana gotowość do zmiany miejsca zamieszkania nie zawsze pokrywa się z planami migracyjnymi badanych. Przeprowadzkę do innej miejscowości w kraju najczęściej rozważali mieszkańcy Lublina (29%), powiatu kraśnickiego (26%) i lubartowskiego (24%), najrzadziej zaś ankietowani zamieszkujący powiaty janowski (2%), rycki (4%) i zamojski (8%). Przeprowadzka za granicę była najczęściej przedmiotem rozważań ankietowanych z dużych miast (z wyjątkiem Białej Podlaskiej) i powiatu puławskiego. Najrzadziej myśleli o niej natomiast mieszkańcy powiatu łukowskiego (1%), janowskiego (2%) chełmskiego i ryckiego (po 3%). W powiecie ryckim, pomimo często deklarowanej gotowości do zmiany miejsca

zamieszkania, badani tylko sporadycznie przyznawali, że rozważali kiedykolwiek możliwość przeprowadzki.

Tabela 26.5. Plany migracyjne

	Czy kiedykolwiek myślał(a) Pan(i) o przeprowadzce?	
	Do innej miejscowości w Polsce	Za granicę
	odsetek odpowiedzi twierdzących	
Powiat bialski	18	6
Powiat biłgorajski	10	5
Powiat chełmski	11	3
Powiat hrubieszowski	16	5
Powiat janowski	2	2
Powiat krasnostawski	12	7
Powiat kraśnicki	26	9
Powiat lubartowski	24	8
Powiat lubelski	17	4
Powiat łęczyński	15	7
Powiat łukowski	11	1
Powiat opolski	20	8
Powiat parczewski	18	4
Powiat puławski	21	10
Powiat radzyński	21	7
Powiat rycki	4	3
Powiat świdnicki	11	8
Powiat tomaszowski	12	4
Powiat włodawski	9	5
Powiat zamojski	8	6
Miasto Biała Podlaska	11	7
Miasto Chełm	16	10
Miasto Lublin	29	20
Miasto Zamość	13	13
Województwo lubelskie	19	9

Większość ankietowanych aktywnych na rynku pracy, a więc takich, którzy obecnie pracują bądź są bezrobotni, ale są gotowi do podjęcia zatrudnienia i w ciągu ostatnich czterech tygodni poprzedzających moment badania poszukiwali pracy, akceptuje jedynie krótkie dojazdy. Skłonność do podjęcia pracy wiążącej się z dojazdami nieprzekraczającymi godziny w jedną stronę najczęściej deklarują mieszkańcy powiatu ryckiego, janowskiego i chełmskiego, najrzadziej zaś badani z powiatów włodawskiego, parczewskiego i łęczyńskiego. Do dłuższych, ponadgodzinnych dojazdów jest skłonna ponad połowa badanych aktywnych zawodowo w powiatach janowskim, chełmskim i łukowskim, najrzadziej zaś taką gotowość wykazują badani z powiatów zamojskiego, biłgorajskiego i włodawskiego (gdzie na pracę wymagającą ponadgodzinnych dojazdów zgodziłby się tylko

co dziesiąty). Na pracę wymagającą dłuższych dojazdów, przekraczających dwie godziny w jedną stronę, zgodziliby się już tylko nieliczni ankietowani – 8% aktywnych zawodowo w skali całego województwa. Odsetek gotowych do podjęcia pracy łączącej się z długimi dojazdami jest wyraźnie wyższy niż przeciętnie w województwie w powiatach chełmskim (23%) i janowskim (19%), zdecydowanie niższy zaś w powiatach włodawskim i biłgorajskim (po 2%). Ogólnie najrzadziej gotowość do podjęcia pracy łączącej się z dojazdami, niezależnie od długości ich trwania, jest wyrażana w powiecie włodawskim, który wyróżnia się jednocześnie najwyższą stopą bezrobocia w województwie.

Tabela 26.6. Skłonność do dojazdów osób aktywnych zawodowo

	Czy zgodził(a)by się Pan(i) na pracę, jeśli czas dojazdu do pracy wynosiłby codziennie:		
	30–60 minut	60–120 minut	więcej niż 120 minut
	odsetek odpowiedzi twierdzących		
Powiat biały	58	31	5
Powiat biłgorajski	68	17	2
Powiat chełmski	84	57	23
Powiat hrubieszowski	76	39	10
Powiat janowski	86	66	19
Powiat krasnostawski	75	26	5
Powiat kraśnicki	73	39	13
Powiat lubartowski	82	37	4
Powiat lubelski	72	42	6
Powiat łużyński	57	32	5
Powiat łukowski	83	52	13
Powiat opolski	79	35	4
Powiat parczewski	55	31	8
Powiat puławski	68	29	6
Powiat radzyński	79	46	7
Powiat rycki	87	47	8
Powiat świdnicki	74	40	11
Powiat tomaszowski	75	36	14
Powiat włodawski	49	11	2
Powiat zamojski	68	24	4
Miasto Biała Podlaska	76	38	5
Miasto Chełm	83	45	12
Miasto Lublin	75	29	5
Miasto Zamość	81	33	4
Województwo lubelskie	75	36	8

Do podjęcia lepiej płatnej pracy poza swoją miejscowością najczęściej są skłonni pracujący mieszkańcy powiatu ryckiego (81%), świdnickiego (69%) i lubartowskiego (66%), najrzadziej zaś mieszkańcy Białej Podlaskiej (25%), powiatu łączyńskiego (26%) i parczewskiego (37%). Największy odsetek gotowych do podjęcia pracy poza granicami kraju odnotowaliśmy w powiatach świdnickim (29%), radzyńskim (21%) i Chełmie (22%) – w tych jednostkach gotowość do podjęcia pracy za granicą jest wyrażana znacznie częściej niż w województwie ogółem (13%).

Tabela 26.7. Gotowość do podjęcia lepiej płatnej pracy poza miejscem zamieszkania wśród osób pracujących

	Gdyby otrzymał(a) Pan(i) ofertę lepiej płatnej pracy, to czy przyjął(ę)by ją Pan(i), czy też nie?
	odsetek odpowiedzi twierdzących
Powiat bialski	47
Powiat biłgorajski	42
Powiat chełmski	60
Powiat hrubieszowski	62
Powiat janowski	53
Powiat krasnostawski	52
Powiat kraśnicki	46
Powiat lubartowski	66
Powiat lubelski	45
Powiat łączyński	26
Powiat lukowski	51
Powiat opolski	65
Powiat parczewski	37
Powiat puławski	65
Powiat radzyński	59
Powiat rycki	81
Powiat świdnicki	69
Powiat tomaszowski	61
Powiat włodawski	52
Powiat zamojski	50
Miasto Biała Podlaska	25
Miasto Chełm	56
Miasto Lublin	41
Miasto Zamość	44
Województwo lubelskie	52

Niechęć do podjęcia pracy poza swoją miejscowością w przypadku osób pracujących, nawet jeżeli miałyby to być prace lepiej płatne, niekoniecznie musi wynikać z niskiej mobilności – może być podyktowana strukturą lokalnego rynku pracy, wiekiem badanych czy potrzebą stabilizacji zawodowej. Jednocześnie to nie

wielkość dochodów decyduje w pierwszej kolejności o poczuciu zawodowej satysfakcji. Większą rolę odgrywa tutaj to, czy wykonywana praca jest interesująca i czy daje poczucie celowości wykonywanych działań⁵.

Inaczej jest w przypadku osób niepracujących, ale poszukujących zatrudnienia, które w celu podjęcia nowej pracy nie muszą rezygnować z dotychczasowej. Tutaj gotowość do podjęcia pracy poza swoją miejscowością może być wskaźnikiem mobilności i determinacji w poszukiwaniu pracy.

Wśród osób niepracujących, ale gotowych do podjęcia pracy, skłonność do zatrudnienia się poza swoją miejscowością jest powszechna wśród mieszkańców powiatów położonych w południowo-wschodniej części województwa – tomaszowskim, zamojskim, i chełmskim (po 93%), najrzadziej natomiast taką gotowość wyrażają mieszkańcy powiatu bialskiego – zarówno grodzkiego (38%), jak i ziemskiego (49%). Stosunkowo rzadziej niż inni poza swoją miejscowością chcieliby pracować również mieszkańcy pozostałych powiatów grodzkich.

Skłonność do podjęcia pracy poza granicami kraju najczęściej wyrażają niepracujący mieszkańcy powiatów: zamojskiego (61%), włodawskiego (42%), kraśnickiego (38%) i tomaszowskiego (38%).

⁵ Por. komunikat CBOS *Zadowolenie z pracy i mobilność zawodowa*, Warszawa 2009.

Tabela 26.8. Gotowość do podjęcia pracy poza miejscem zamieszkania wśród osób niepracujących, ale poszukujących zatrudnienia

	Gdyby otrzymał(a) Pan(i) ofertę pracy, to czy przyjął(ę)by ją Pan(i), czy też nie?
	odsetek odpowiedzi twierdzących
Powiat bialski	49
Powiat biłgorajski	79
Powiat chełmski	93
Powiat hrubieszowski	74
Powiat janowski	75
Powiat krasnostawski	73
Powiat kraśnicki	73
Powiat lubartowski	72
Powiat lubelski	84
Powiat łęczyński	69
Powiat łukowski	83
Powiat opolski	55
Powiat parczewski	81
Powiat puławski	64
Powiat radzyński	79
Powiat rycki	87
Powiat świdnicki	82
Powiat tomaszowski	93
Powiat włodawski	70
Powiat zamojski	93
Miasto Biała Podlaska	38
Miasto Chełm	50
Miasto Lublin	63
Miasto Zamość	61
Województwo lubelskie	73

Niezależnie od miejsca zamieszkania, badani w większości nie wyrażają skłonności do podjęcia pracy wymagającej dłuższych nieobecności w gospodarstwie domowym. Na pracę ograniczającą obecność w miejscu zamieszkania jedynie do cotygodniowych wizyt zgodziliby się najczęściej mieszkańcy powiatu tomaszowskiego, łukowskiego i hrubieszowskiego (po 22%). Jednocześnie w powiecie hrubieszowskim i tomaszowskim odnotowaliśmy największy odsetek ankietowanych gotowych do podjęcia pracy w kraju łączącej się z miesięcznymi bądź dłuższymi nieobecnościami (odpowiednio 21% i 15%). W hrubieszowskim zarejestrowaliśmy dodatkowo największy (obok radzyńskiego) odsetek skłonnych do podjęcia pracy za granicą wymagającej dłuższych nieobecności w gospodarstwie domowym (19%).

Tabela 26.9. Gotowość do podjęcia pracy wymagającej dłuższych nieobecności w gospodarstwie domowym

	Odsetek ankietowanych skłonnych do podjęcia pracy		
	Wiążącej się z powrotami do domu tylko na weekendy	W Polsce z możliwością powrotu do domu raz w miesiącu bądź rzadziej	Za granicą z możliwością powrotu do domu raz w miesiącu bądź rzadziej
Powiat bialski	17	7	9
Powiat biłgorajski	6	7	12
Powiat chełmski	14	8	11
Powiat hrubieszowski	22	21	19
Powiat janowski	5	4	4
Powiat krasnostawski	10	10	14
Powiat kraśnicki	17	7	12
Powiat lubartowski	16	9	11
Powiat lubelski	14	8	11
Powiat łączyński	5	5	12
Powiat łukowski	22	9	10
Powiat opolski	14	8	15
Powiat parczewski	6	5	6
Powiat puławski	15	10	14
Powiat radzyński	17	13	19
Powiat rycki	12	5	18
Powiat świdnicki	9	8	11
Powiat tomaszowski	22	15	15
Powiat włodawski	3	3	3
Powiat zamojski	6	9	9
Miasto Biała Podlaska	10	13	8
Miasto Chełm	7	8	12
Miasto Lublin	12	10	11
Miasto Zamość	9	8	9
Województwo lubelskie	14	10	13

Zdecydowana większość badanych wyklucza też możliwość podjęcia pracy, która wymagałaby przeprowadzki na stałe do innej miejscowości w kraju lub za granicą. O ile w przypadku migracji okresowych ankietowani częściej byliby skłonni do podjęcia pracy poza granicami kraju, łącząc ją zapewne z możliwością uzyskania w krótkim czasie większych dochodów, o tyle w przypadku migracji stałych można zaobserwować tendencję odwrotną. Zazwyczaj ankietowani częściej zgodziliby się podjąć pracę wiążącą się z wyjazdem na stałe do innej miejscowości w Polsce niż poza granicami kraju. Pracę wymagającą wyjazdu na stałe za granicę najczęściej podjęliby mieszkańcy miast – Zamościa, Lublina i Białej Podlaskiej. Natomiast odsetek skłonnych do zarobkowej emigracji wewnętrznej był największy w Lublinie i powiecie radzyńskim.

Tabela 26.10. Gotowość do podjęcia pracy wymagającej emigracji na stałe

	Czy zgodził(a)by się Pan(i) na pracę wymagającą przeprowadzki na stałe?	
	Do innej miejscowości w kraju	Za granicę
	odsetek odpowiedzi twierdzących	
Powiat bialski	4	2
Powiat biłgorajski	4	1
Powiat chełmski	3	3
Powiat hrubieszowski	11	7
Powiat janowski	2	1
Powiat krasnostawski	9	8
Powiat kraśnicki	4	3
Powiat lubartowski	8	2
Powiat lubelski	11	6
Powiat łęczyński	1	4
Powiat łukowski	11	3
Powiat opolski	7	6
Powiat parczewski	6	2
Powiat puławski	6	5
Powiat radzyński	12	7
Powiat rycki	9	4
Powiat świdnicki	3	0
Powiat tomaszowski	11	5
Powiat włodawski	1	0
Powiat zamojski	6	5
Miasto Biała Podlaska	8	10
Miasto Chełm	3	5
Miasto Lublin	15	10
Miasto Zamość	8	11
Województwo lubelskie	9	6

Zazwyczaj częściej celem wyjazdu byłyby zagranica również w przypadku okresowych wyjazdów do pracy sezonowej, które są jednak w województwie lubelskim zjawiskiem marginalnym. W momencie przeprowadzania badania podjęcie pracy sezonowej w 2010 roku w Polsce planowało 3% mieszkańców Lubelszczyzny, a 6% nosiło się z zamiarem wyjazdu w tym celu za granicę. Na tle województwa stosunkowo wysoki odsetek ankietowanych planujących podjęcie pracy sezonowej za granicą odnotowaliśmy w powiecie biłgorajskim (15%), lubartowskim (10%) oraz w Chełmie (13%). Okresowy wyjazd do pracy na terenie Polski częściej niż inni planowali natomiast mieszkańcy krasnostawskiego i puławskiego (odpowiednio 9% i 7%).

Tabela 26.11. Praca sezonowa w kraju i za granicą

	Czy w 2010 roku planuje Pan(i) wyjazd do pracy sezonowej?	
	W kraju	Za granicę
	odsetek odpowiedzi twierdzących	
Powiat biały	1	3
Powiat biłgorajski	6	15
Powiat chełmski	1	4
Powiat hrubieszowski	1	5
Powiat janowski	0	2
Powiat krasnostawski	9	9
Powiat kraśnicki	2	7
Powiat lubartowski	2	10
Powiat lubelski	2	2
Powiat łęczyński	4	5
Powiat lukowski	1	1
Powiat opolski	2	4
Powiat parczewski	6	5
Powiat puławski	7	5
Powiat radzyński	1	3
Powiat rycki	1	2
Powiat świdnicki	5	7
Powiat tomaszowski	2	5
Powiat włodawski	1	2
Powiat zamojski	2	5
Miasto Biała Podlaska	0	2
Miasto Chełm	4	13
Miasto Lublin	3	6
Miasto Zamość	3	6
Województwo lubelskie	3	6

Zadowolenie z różnych sfer życia osobistego

Mobilność mieszkańców może być związana z zadowoleniem z życia osobistego. Średnia indeksu ogólnego zadowolenia z życia w województwie lubelskim wynosi 3,81, przy czym 1 oznacza całkowite niezadowolenie, a 5 – całkowitą satysfakcję; neutralną, środkową wartością skali jest 3. Indeks przyjmuje najwyższą wartość w powiecie włodawskim (4,39), najniższą zaś – choć sytuującą się powyżej środka skali – w zamojskim (3,35). Najmniej satysfakcji w skali województwa mieszkańcy czerpią ze swoich dochodów (2,86), jednak oceny tej kwestii są dość wyraźnie zróżnicowane przestrzennie. Najmniej zadowoleni z dochodów są ankietowani w powiecie zamojskim (1,75), największą satysfakcję w tym względzie wyrażają mieszkańcy łęczyńskiego (3,77). Zróżnicowane są też opinie dotyczące aktualnego

zajęcia i warunków pracy osób pracujących. Obie te kwestie są najlepiej oceniane w powiecie włodawskim (pomimo najwyższej w województwie stopy bezrobocia), gdzie indeks w obu przypadkach przyjmuje wartość powyżej 4, najgorzej zaś w zamojskim, gdzie kształtuje się w okolicach neutralnego punktu skali. Również stabilność zatrudnienia (4,11) i koszty mieszkania (4,13) są w powiecie włodawskim oceniane wyżej niż gdzie indziej. Pierwsza z tych kwestii jest najgorzej oceniana w powiecie świdnickim (3,20), druga zaś w puławskim (2,77).

Tabela 26.12. Zadowolenie z różnych aspektów życia

	Indeks zadowolenia								
	Stosunki z rodziną	Stosunki z sąsiadami	Koszty mieszkania	Zawód/zajęcie/praca	Warunki pracy	Stabilność zatrudnienia	Placa/dochód	Atmosfera w pracy/koleżdy	Ogółem
Powiat biały	4,60	4,30	3,06	3,53	3,48	3,64	2,43	3,82	3,71
Powiat biłgorajski	4,56	4,32	3,92	3,76	3,99	3,85	3,10	3,88	4,00
Powiat chełmski	4,61	4,22	3,31	3,38	3,40	3,58	2,40	3,91	3,75
Powiat hrubieszowski	4,43	4,18	3,29	3,25	3,07	3,32	2,32	3,62	3,65
Powiat janowski	4,62	4,47	3,82	3,84	3,83	4,08	3,22	3,94	4,17
Powiat krasnostawski	4,51	4,39	3,47	3,48	3,68	3,60	2,88	3,85	3,86
Powiat kraśnicki	4,43	4,32	3,19	3,50	3,49	3,78	2,84	4,08	3,76
Powiat lubartowski	4,55	4,28	3,34	3,62	3,67	3,52	2,93	3,90	3,81
Powiat lubelski	4,45	4,26	3,59	3,69	3,74	3,74	2,90	3,91	3,86
Powiat łużyński	4,35	4,18	3,26	3,92	4,12	4,07	3,77	4,11	3,89
Powiat łukowski	4,62	4,22	3,37	3,57	3,62	3,64	3,00	3,78	3,80
Powiat opolski	4,46	4,33	3,03	3,56	3,57	3,72	2,57	4,12	3,75
Powiat parczewski	4,45	4,21	3,51	3,58	3,48	3,66	2,82	4,18	3,77
Powiat puławski	4,43	4,02	2,77	3,57	3,74	3,47	2,84	3,84	3,59
Powiat radzyński	4,56	4,36	3,72	3,77	3,73	3,75	2,91	3,91	3,97
Powiat rycki	4,72	4,67	2,94	4,25	4,12	3,95	3,13	4,44	4,18
Powiat świdnicki	4,19	4,00	3,03	3,07	3,53	3,20	2,56	3,63	3,54
Powiat tomaszowski	4,46	4,14	3,22	3,47	3,44	3,69	2,48	3,96	3,70
Powiat włodawski	4,84	4,81	4,13	4,30	4,41	4,11	3,74	4,28	4,39
Powiat zamojski	4,20	3,95	3,43	2,87	3,00	3,32	1,75	3,68	3,35
Miasto Biała Podlaska	4,42	4,32	3,41	3,75	3,64	3,65	3,35	3,89	3,87
Miasto Chełm	4,58	4,18	2,95	3,78	3,84	3,64	3,21	4,11	3,84
Miasto Lublin	4,45	4,16	3,07	3,80	3,96	3,80	3,10	4,02	3,79
Miasto Zamość	4,35	3,86	2,86	3,62	3,75	3,55	2,88	3,83	3,66
Województwo lubelskie	4,49	4,22	3,29	3,61	3,69	3,67	2,86	3,93	3,81

Mobilność mieszkańców jest zależna od ocen dotyczących aktualnego zajęcia i dochodów. Im mniejsza wartość indeksu zadowolenia z tych aspektów życia, tym wyższą wartość przyjmuje indeks faktycznej mobilności⁶.

Podsumowanie

Mobilność mieszkańców może być zarówno zjawiskiem korzystnym, jak i niepożądanym. Z jednej strony, przez zmniejszenie bezrobocia, może przyczynić się do poprawy sytuacji na rynku pracy, z drugiej zaś – spowodować odpływ kapitału ludzkiego. Skala migracji i mobilności mieszkańców województwa lubelskiego jest znacznie zróżnicowana, uwarunkowana przeważnie strukturą lokalnego rynku pracy i subiektywnymi ocenami aktualnego zajęcia i dochodów. Różne są też wymiary mobilność mieszkańców.

Poza swoim powiatem najczęściej pracują mieszkańcy jednostek położonych centralnie (powiat świdnicki, łużyński i lubartowski) oraz graniczącego z województwem mazowieckim powiatu łukowskiego. Powiatem, który najbardziej przyciąga mieszkańców innych obszarów Lubelszczyzny, będąc najczęstszym celem dojazdów osób pracujących, jest miasto Lublin, charakteryzujące się dodatkowo jednym z wyższych odsetków ludności napływowej wśród ogółu mieszkańców. Jednocześnie mieszkańcy Lublina są najbardziej skłonni do migracji i częściej niż inni rozważają taką możliwość.

Największy odpływ mieszkańców odnotowaliśmy w powiecie zamojskim, gdzie nieobecność domowników w gospodarstwie domowym z powodu pracy bądź nauki w innej miejscowości deklaruje trzech na dziesięciu badanych. W powiatach tomaszowskim, janowskim, hrubieszowskim i biłgorajskim nieobecność domowników dotyczy mniej więcej co czwarte gospodarstwa.

Zróżnicowana jest również skala zagranicznych migracji czasowych. W celach zarobkowych za granicę po roku 2004 najczęściej wyjeżdżali mieszkańcy Chełma oraz powiatów ziemskich kraśnickiego, lubartowskiego i biłgorajskiego. We wszystkich powiatach jedynie nieliczni ankietowani byliby skłonni do podjęcia pracy wymagającej dłuższych dojazdów czy przeprowadzki na stałe do innej miejscowości. Znamienne jest jednak to, że badani, mając do wyboru pracę w Polsce lub za granicą, częściej wybraliby pracę za granicą, jeżeli w grę wchodziłyby migracje czasowe, a w Polsce – gdyby wiązało się to z przeprowadzką na stałe.

Ogółem najbardziej mobilni są mieszkańcy powiatów lubartowskiego, chełmskiego i tomaszowskiego. W lubartowskim mobilność ma podłoże przede wszystkim ekonomiczne. Przejawia się we względnie dużym odsetku osób dojeżdżających do pracy i mających doświadczenia zagranicznych migracji zarobkowych. W chełmskim mobilność wynika zarówno ze względów ekonomicznych,

⁶ Współczynnik korelacji R Pearsona wynosi odpowiednio -0,418 i -0,454.

jak i edukacyjnych – wielu mieszkańców dojeżdża bądź dojeżdżało do pracy, ale też zdobyło wykształcenie poza swoją miejscowością. W powiecie tomaszowskim natomiast mieszkańcy częściej niż gdzie indziej zmieniali miejsce zamieszkania (jeżeli chodzi o przeprowadzki w granicach powiatu), a w co czwartym gospodarstwie odnotowano dłuższą absencję domowników z powodu pracy bądź nauki w innej miejscowości.

W kategorii osób poniżej 26. roku życia mających co najmniej średnie wykształcenie najbardziej mobilni są mieszkańcy powiatu tomaszowskiego, radzyńskiego i chełmskiego, co przypuszczalnie wynika z edukacji poza miejscem zamieszkania. Powiaty radzyński i chełmski są jednocześnie najbardziej zagrożone odpływem mieszkańców z tej grupy.

Aktywni zawodowo odznaczają się największą mobilnością w powiatach lubartowskim, chełmskim i tomaszowskim, najbardziej zasiedzali są natomiast w Białej Podlaskiej, Lublinie i powiecie włodawskim. Największą deklarowaną skłonnością do migracji odznaczają się mieszkańcy powiatów ryckiego i lubartowskiego oraz miast Zamościa i Lublina.

Na tle powiatów województwa wyróżnia się położony przy granicy z Ukrainą powiat włodawski, którego mieszkańcy są przeważnie mniej mobilni, rzadziej niż inni wyrażają też skłonność do migracji. Tym, co wyróżnia powiat włodawski, jest również największa średnia indeksu zadowolenia z życia w całym województwie i największa stopa bezrobocia rejestrowanego.

Bibliografia

Anacka M., *Poakcesyjni migranci powrotni w Badaniu Aktywności Ekonomicznej Ludności*, [w:] *Poakcesyjne powroty Polaków*, red. I. Grabowska-Lusińska, CMR Working Papers 2010, str. 13–26.

Barwińska-Małajewicz A., *Sezonowe wyjazdy zarobkowe polskich pracowników rolnych w kontekście pozyskiwania wiedzy ukrytej*, [w:] *Transfer wiedzy i działań innowacyjnych w obszarze agrobiznesu. Uwarunkowania, mechanizmy, efekty*, red. S. Makarski, wyd. UR, Rzeszów 2007.

Bukowski M. (red.), *Zatrudnienie w Polsce 2006*, Departament Analiz Ekonomicznych i Prognoz, Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, Warszawa 2007.

Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny, *Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie rozpoznania utrzymujących się przeszkód w mobilności na wewnętrznym rynku pracy* (2009/C 228/03), Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej 2009 C 228/14; dostępne: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2009:228:0014:0014:PL:PDF> [z dnia 18.10.2010 r.].

Fihel A., Tyrowicz J., Kaczmarczyk P., *Migracje powrotne Polaków*, Biuletyn FISE, nr 5, marzec 2008.

Gajewski P., Tokarski T., *Prognoza popytu na pracę w Polsce w ujęciu regionalnym*, [w:] *System prognozowania popytu na pracę w Polsce, część III Prognozy popytu na pracę w Polsce*, Studia i Materiały Tom XIII, Rządowe Centrum Studiów Strategicznych, Międzyresortowy Zespół do Prognozowania Popytu na Pracę, Warszawa 2004.

Gorzela G., *Strategiczne kierunki rozwoju Polski Wschodniej*, 2006, dostępne: http://www.mrr.gov.pl/rozwoj_regionalny/poziom_regionalny/strategia_rozwoju_polski_wschodniej_do_2020/dokumenty/Documents/b6c4cbb0d3e443de8a38f348431fc45cGorzela.pdf [z dnia 18.10.2010 r.].

GUS, *Produkt krajowy brutto. Rachunki regionalne w 2007*, Katowice 2009, dostępne: http://www.stat.gov.pl/gus/5840_3594_PLK_HTML.htm [z dnia 18.10.2010 r.].

GUS, *Prognoza ludności na lata 2008–2035*, 2008, dostępne: <http://demografia.stat.gov.pl/BazaDemografia/Prognoza.aspx> [z dnia 18.10.2010 r.].

GUS, *Przepływy ludności związane z zatrudnieniem w Polsce w 2006 r.*, Poznań 2009, dostępne: www.stat.gov.pl/gus/5840_7050_PLK_HTML.htm [z dnia 18.10.2010 r.].

GUS, *Ubóstwo w Polsce. Zasięg ubóstwa w Polsce w 2009 r.*, 2010, dostępne: http://www.stat.gov.pl/cps/rde/xbr/gus/PUBL_wz_ubostwo_w_polsce-broszura.pdf [z dnia 18.10.2010 r.].

Gwiazda M., Roguska B., *Jak się żyje w województwie lubelskim?*, Opinie i Diagnozy, Centrum Badania Opinii Społecznej, Warszawa 2008.

Kaczmarczyk P., Napierała J., *Współczesne migracje zagraniczne mieszkańców Lubelszczyzny – skala, cechy strukturalne, konsekwencje*, [w:] *Migracje zagraniczne a procesy rynku pracy. Przypadek Lubelszczyzny*, red. P. Kaczmarczyk, Uniwersytet Warszawski, Ośrodek Badań nad Migracjami, Warszawa 2008, str. 31–62.

Kaczmarczyk P., Okólski M., *Economic impact of migration on Poland and the Baltic States*, FAFO, Oslo 2008.

Klagge B., Klein-Hitpaß K., *High-skilled return migration and knowledge-based economic development in regional perspective. Conceptual considerations and the example of Poland*, CMR Working Papers, No 19/77, czerwiec 2007.

Kłos B., *Migracje zarobkowe Polaków do krajów Unii Europejskiej*, Infos, Biuro Analiz Sejmowych, nr 2, 23 października 2006.

Komisja Wspólnot Europejskich, *Skutki swobodnego przepływu pracowników w kontekście rozszerzenia UE*, komunikat z dnia 18 listopada 2008 r.; KOM(2008) 765 wersja ostateczna, dostępne: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2008:0765:FIN:PL:PDF> [z dnia 18.10.2010 r.].

Kupiszewski M., Durham H., Rees P., *Internal migration and regional population dynamics in Europe: Polish case study*, Working Paper 97/03, November 1996.

Kwiatkowski E., Kucharski L., Tokarski T., *Determinanty migracji międzywojewódzkich w Polsce*, [w:] *Konkurencyjność rynku pracy i jego podmiotów*, red. D. Kopycińska, Szczecin 2005, dostępne: <http://mikro.univ.szczecin.pl/bp/pdf/16/4.pdf> [z dnia 18.10.2010 r.].

Leszczyńska M., *Dysproporcje dochodów ludności w przekroju regionalnym*, dostępne: http://www.univ.rzeszow.pl/ekonomia/Zeszyt8/27_leszczyńska.pdf [z dnia 18.10.2010 r.].

Manpower, *Pracownicy bez granic. 2008 r.*, Raport ekspercki, Dostępny: https://candidate.manpower.com/wps/wcm/connect/4a479d0041cb3727be32bf94a9a2d887/Pracownicy+bez+granic_raport+eksperscki+Manpower.pdf?MOD=AJPERES [z dnia 18.10.2010 r.].

Narożny M., *High unemployment in Poland – not only a labour market problem*, ECFIN Country Focus, vol. 3, nr. 6, 15.06.2006.

Nowicki M. (red.), *Atrakcyjność inwestycyjna województw i podregionów Polski 2009*, Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową, Gdańsk 2009.

Okólski M., *Koszty i korzyści z migracji w krajach Europy Środkowej*, CMR Working Papers, No 7/65, kwiecień 2006.

Parlament Europejski, *Europejski plan działania na rzecz mobilności w zatrudnieniu*, rezolucja z dnia 18 grudnia 2008 r., Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej 2010 C 45E/23, dostępne: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:045E:0023:0033:PL:PDF> [z dnia 18.10.2010 r.].

Parlament Europejski i Rada, *Europejska karta na rzecz Jakości Mobilności*, zalecenie z dnia 18 grudnia 2006 r. w sprawie mobilności transnarodowej we Wspólnocie w celach edukacji i szkolenia: Europejska Karta na rzecz Jakości Mobilności (2006/961/WE), Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej 2006 L 394/5; dostępne: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2006:394:0005:0009:PL:PDF> [z dnia 18.10.2010 r.].

Stark O., *A Theory of Migration as a Response to Relative Deprivation*, wykład na Uniwersytecie Warszawskim w Instytucie Socjologii, 26 stycznia 2010.

Staszyńska K., *Spółeczny kontekst migracji zarobkowych Polaków*, [w:] *5 lat członkostwa Polski w Unii Europejskiej w perspektywie społecznej*, red E. Skotnicka-Illasiewicz, Urząd Komitetu Integracji Europejskiej, Warszawa 2009.

Wojewódzki Urząd Pracy w Lublinie, *Mechanizmy decyzyjne ludzi młodych przy wyborze kierunków kształcenia*, Lublin 2009, dostępne: <http://www.wup.lublin.pl/wup/index.php?kat=168> [z dnia 18.10.2010 r.].

Wojewódzki Urząd Pracy w Lublinie, *Raport z badań ankietowych przeprowadzonych wśród pracujących za granicą*, Lublin, 2007, dostępne: <http://www.wup.lublin.pl/wup/index.php?kat=178> [z dnia 18.10.2010 r.].

Wojewódzki Urząd Pracy w Lublinie, *Statystyki*, 2010, dostępne: <http://www.wup.lublin.pl/wup/index.php?kat=175> [z dnia 18.10.2010 r.].

Zarząd Województwa Lubelskiego, *Strategia rozwoju województwa lubelskiego na lata 2006–2020*, Lublin 2005, dostępne: <http://www.rpo.lubelskie.pl/front/page/get/281> [z dnia 18.10.2010 r.].

Druk i oprawa
EXPOL P. Rybiński, J. Dąbek Sp. J.
ul. Brzeska 4, 87-800 Włocławek
tel. 54 232 37 23, fax 54 232 37 23
e-mail: sekretariat@expol.home.pl